

ВРХОВЕН СУД НА МАКЕДОНИЈА

**ЗБИРКА
НА СУДСКИ ОДЛУКИ
1975 — 1979**

КНИГА II

1980
СКОПЈЕ

КРИВИЧНО ПРАВО

І. КРИВИЧЕН ЗАКОН

1. Второстепениот суд по службена должност ќе ја преправи првостепената пресуда и кога ќе утврди дека по донесувањето на првостепената пресуда, а пред да е одлучено по жалбата, влегол во сила нов кривичен закон кој е поблаг за обвинетиот — чл. 4, ст. 2 од КЗЈ во врска со чл. 376, ст. 1, т. 2 од ЗКП. Кривичниот закон на Македонија за кривичното дело „грабеж“ од чл. 162, ст. 1 е поблаг од Кривичниот законик за кривичното дело грабеж од чл. 255, ст. 1.

Од образложението:

Врховниот суд, пазејќи по службена должност, а согласно чл. 4, ст. 2 од Кривичниот закон на СФРЈ, дали Кривичниот закон на СРМ, кој влегол во сила на 1. VII. 1977 година, е поблаг од Кривичниот закон кој бил во сила кога е делото сторено и кога е донесена пресудата, па најде дека Кривичниот закон на СРМ е поблаг, а имено:

Кривичното дело од чл. 255, ст. 1, во врска со чл. 322, ст. 2 од КЗ, го врши оној кој прибавил противправна имотна корист која го надминува износот од 30.000,00 динари. Меѓутоа, со чл. 162, ст. 1 од Кривичниот закон на СРМ делото „грабеж“ го врши оној кој прибавил противправна имотна корист која го надминува износот од 100.000,00 динари. Според тоа, а бидејќи обвинетиот В. присвоил сума од 47.911,77 динари, т.е. сума која не го надминува износот од 100.000,00 динари, затоа за него е поблаг новиот закон, според кој тој сторил кривично дело „проневера“ предвидено во чл. 178, ст. 2 од КЗ на СРМ, бидејќи присвоил сума поголема од 30.000,00 динари, но која не го надминува износот од 100.000,00 динари.

Поради тоа, а врз основа на чл. 4, ст. 2 од КЗ на СФРЈ, првостепената пресуда требаше да се преправи како во диспозитивот.

(Пресуда на ВСМ, КЖ. бр. 302/77 од 9. IX. 1977 год.).

2. Кривичното дело „несовесно работење во стопанството“ од чл. 162, ст. 2 од КЗМ, е поблаго од чл. 213, ст. 2 од КЗ, па судот е должен да го примени поблагниот закон — чл. 4, ст. 2 од КЗЈ.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија, по проучувањето на списите и оцена на барањето за заштита на законитоста, најде дека барањето е основано од следните причини:

Во дејствијата на обвинетиот Ж. и тоа: што во својство на одговорно лице, со дејствијата опишани во првостепената пресуда, причинил штета од 48.832,00 динари, во што стојат одбележоците на кривичното дело од чл. 213, ст. 2 од КЗ, кој бил во сила кога делото било сторено и кога првостепениот суд судел. Меѓутоа, на 1. VII. 1977 година влезе во сила КЗ на СРМ, според кој кривичното дело несовесно работење во стопанството од чл. 126, ст. 2 е сторено ако настапила имотна штета која го надминува износот од 100.000,00 динари. Во конкретниов случај тој износ не е надминат, бидејќи настапила штета во износ од 48.832,60 динари. Тоа, пак, дејствие, според КЗ на СРМ, претставува кривично дело несовесно работење во стопанството од чл. 126, ст. 1 од КЗ на СРМ. Според тоа, новиот КЗ е поблаг од КЗ кој бил во сила кога е делото сторено.

Согласно со чл. 4, ст. 2 од КЗ на СФРЈ, ако по извршувањето на делото е изменет законот еднаш или повеќе пати ќе се примени законот кој е поблаг за сторителот.

Окружниот суд во Скопје, по жалбата на обвинетиот Ж. против пресудата на Општинскиот суд Скопје I, К. бр. 1217/75 од 2. XI. 1976 година, одлучувал на ден 26. VII. 1977 година, што значи по влегувањето во сила на КЗ на СРМ. Според тоа, Окружниот суд бил должен да ја измени квалификацијата на кривичното дело што можело да биде од влијание и врз одлуката за казната. Пропуштајќи тоа да го стори, Окружниот суд во Скопје сторил повреда од чл. 365, ст. 1, точ. 4 од ЗКП, во врска со чл. 4, ст. 2 од КЗ на СФРЈ, поради што следуваше барањето како основано да се уважи, а второстепената пресуда да се укине и предметот да се врати на одлучување по жалбата на обвинетиот против пресудата на Општинскиот суд во Скопје I, К. бр. 1217/75, од 2. XI. 1976 година.

Од горните причини, а согласно чл. 422, ст. 1 од ЗКП, се одлучи како во диспозитивот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, Кзз. бр. 12/78 од 23. III. 1978 година).

3. Составувањето и потпишувањето на службена исправа со цел да се прикрие стопански престап кој ги содржи сите одбележоци на кривичното дело „фалсификување на службени исправи“ од чл. 319, ст. 1 од Кривичниот законик, не е дело со незначителна

општествена опасност поради малото значење и поради незначителноста или отсутноста на штетните последици, за да може да се примени чл. 4, ст. 2 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Општинскиот суд во Б., со пресудата К. бр. 160/75 од 5. III. 1976 година, ги огласил за виновни обвинетите Н. П., помошник генерален директор, и Т. М., шеф на сектор во АТШ „Транскоп“ во Б., затоа што составиле, потпишале, ја завериле и книжеле фактурата број 727/7 во која внеле дека на ТП „Задругар“ од Б., му е одобрена разлика во цената на превозот на битумен од Албанија во вредност од 133.611,20 динари и на тој начин прикриле дека по налог на обвинетиот Н. П. од Претставништвото на „Транскоп“ во Атина, на ТП „Задругар“ во Б. му е отстапена странска валута од 228.000 драхми, со што сториле кривично дело „фалсификување на службена исправа“, предвидено во чл. 319, ст. 1 од Кривичниот законик.

Окружниот суд во Б., решавајќи по жалбата на обвинетите со пресудата Кж. бр. 431/76 од 9. VII. 1976 година, ги ослободил од обвинението, врз основа на чл. 321, точка 1 од ЗКП, во врска со чл. 4, ст. 2 од КЗ, наоѓајќи дека кривичното дело што било предмет на обвинението, иако ги содржало одбележоците на кривичното дело, поради малото значење и незначителноста на последиците, не претставува кривично дело, имено: за основните организации на здружениот труд за кои станува збор во фактурата нема штетни последици. Работата што претходела — отстапувањето на девизите, била по обострана волја, а отстапувањето на девизите било во интерес на двете организации, иако со тоа е сторен девизен прекршок.

Врховниот суд на Македонија, уважувајќи го барањето за заштита на законитоста вложено од јавниот обвинител на Македонија, со пресудата КЗЗ. бр. 1/77 од 1. IV. 1977 година, констатирал дека второстепениот суд погрешно го применил чл. 4, ст. 2 од КЗЗ, наоѓајќи дека наоѓањето на второстепениот суд е неправилно.

Не може да се зборува во конкретниов случај за „мало значење и незначителност на штетните последици“, ако се има предвид дека со внесувањето на невестинити податоци во фактурата број 727/7 се прикрило едно недозволено работење, отстапување на девизи, кое претставува престап. Фалсификатот се прави, значи, за да се прикрие девизниот престап, во кој се набавуваат, односно отстапуваат девизи во износ од 228.000 драхми, чија вредност изнесува 133.611,20 динари, што исто така укажува дека делото фалсификување на службена исправа од член 319, ст. 1 од КЗ не е со незначителна општествена опасност поради малото значење и поради незначителноста или отсутноста на штетните последици. Неосновано второстепениот суд се повикува на фактот дека „од овие конкретни кривичноправни односи не настапиле штетни последици за основните организации на здружениот труд, за кои во инкриминираната фактура станувало збор“. Ова поради тоа што обвинетите за настапување на некакви, штетни последици, било кај

едната или кај другата работна организација, не се ни тужени ни осудени. Тужени се и осудени затоа што невинното прикажале од што потекнува сумата 133.611,20 динари, прикривајќи дека е од отстапување, односно купување на девизи, а што е спротивно на интересот за правниот сообраќај, т. е. работите да се прикажуваат вистинито.

Од наведените причини, уважувајќи го барањето за заштита на законитоста, поднесено од јавниот обвинител на Македонија, Врховниот суд на Македонија, согласно со член 389, ст. 2 од ЗКП, утврди дека постои повреда на законот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, КЗЗ. бр. 1/77 од 1. IV. 1977 година).

4. Виноста на обвинетиот се утврдува според психичкиот однос кон делото во времето на извршувањето секогаш, освен кога делото го сторил во состојба на непресметливост под условите од чл. 6, ст. 3 од КЗ, во кој случај вината се цени според психичкиот однос на сторителот кон делото пред да се стави во таква состојба.

Од образложението:

Погрешно и непотполно е утврдена фактичката положба и во врска со психичката состојба на обвинетиот, односно не е отстранета противречноста во наодот и заклучокот на вештото лице. Во диспозитивот на пресудата стои дека обвинетиот под влијанието на алкохол, а свесен за последиците, дејствувал со ножот спрема оштетениот. Во причините на пресудата стои дека обвинетиот долго време употребувал алкохол, дека бил алкохоличар и во критичниот ден бил под дејството на алкохол, но и покрај тоа бил свесен за последиците, недоволно способен да се совлада и да управува со своите постапки, така што, наведува судот, дејствувал со битно намалена пресметливост. Во диспозитивот, откако се наведува дека обвинетиот сторил кривично дело „убиство“ од чл. 235, ст. 1, во врска со чл. 16 од КЗ, се наведува дека со примена на тие членови и членот 3, 6, ст. 2 и 3 и др. од КЗ се осудува...

Од наведеното се гледа дека судот примил три различни ситуации во врска со психичката состојба на обвинетиот, односно со психичкиот однос на обвинетиот кон делото. Еднаш се вели дека бил свесен за последиците, потоа дека не бил свесен за последиците, недоволно способен да се совлада и да управува со своите постапки, дека дејствувал со битно намалена пресметливост, а на крајот се применува и ст. 3 на чл. 6 од КЗ, кој зборува дека сторителот е кривично одговорен ако со употреба на алкохол или на друг начин сам се ставил во состојба на привремена душевна нарушеност, иако бил свесен или бил должен и можел да биде свесен дека во таква состојба може да стори кривично дело. Ставот 2 и ставот 3 на член 6 од КЗ се однесуваат на две различни ситуации во однос на пресметливоста на сторителот на кривичното дело.

Според став 2 сторителот на кривичното дело кривично е одговорен, но може поблаго да се казни, ако поради некоја состојба од став 1 на член 6 (трајна или привремена душевна болест, привремена душевна нарушеност или заостанат душевен развој) бил со битно намалена пресметливост, т.е. чија способност да го сфати значењето на своето дело или способноста да управува со своите постапки била битно намалена. Првостепениот суд, според погоре наведеното, нашол дека обвинетиот долго време употребувал алкохол, бил алкохоличар и дека и во критичниот ден бил под дејството на алкохол, што значи дека привремено душевно бил нарушен, па поради тоа бил и со намалена пресметливост. Применувајќи го, пак, став 3 на член 6 од КЗ, првостепениот суд на првата ситуација надоврзува друга, т.е. дека обвинетиот кривично е одговорен затоа што со употреба на алкохол сам се ставил во состојба на привремена душевна нарушеност иако бил свесен или бил должен и можел да биде свесен дека во таква состојба може да стори кривично дело. Правилно е дека пресметливоста треба да се утврдува во времето на извршувањето на кривичното дело, но ст. 3 на чл. 6 е исклучок, според кој пресметливоста се утврдува во времето кога сторителот се ставил во привремена душевна нарушеност со употреба на алкохол, иако при ставањето во таква состојба бил свесен или бил должен и можел да биде свесен дека во таква состојба може да стори кривично дело. Душевната состојба, психичкиот однос на сторителот кон делото, кај ст. 2 на чл. 6 од КЗ се утврдува во времето на извршувањето на кривичното дело, т.е. кога сторителот дејствувал, а кај став 3 на истиот член се утврдува кога сторителот се ставил во привремена душевна нарушеност. Според ст. 3 од КЗ сторителот на делото, кога тоа го извршува, е во привремена душевна нарушеност. При повторното судење првостепениот суд треба да го има предвид наведеното во врска со примената на ст. 2 и ст. 3 на член 6 од КЗ, па во резултат на утврденото да го примени соодветниот став.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 211/77 од 29. IX. 1977 година).

5. Кога од кривичното дело произлегла потешка последица за која законот пропишува потешка казна, потешката казна ќе се изрече само ако таа последица може да се припише на небрежноста на сторителот — чл. 8 од КЗ, а не и кога таа е предизвикана со директна или евентуална смисленост, бидејќи во таков случај сторителот одговара за дела во стек — чл. 46 од КЗ.

Од образложението:

Во врска со оваа повреда првостепениот суд нашол дека во делото на обвинетиот се конзумирани сите елементи на кривичното дело силување од член 179, ст. 2 од КЗ, па навел: „Во случајот тешката телесна повреда е последица на насилната обљуба. Соглас-

но со чл. 179, ст. 2 од КЗ, во случајот не се бара таа повреда да била нанесена со смисленост или од небрежност, туку треба објективно да постои тешка телесна повреда која настанува во резултат на употреба на сила. Самиот факт што обвинетиот при извршувањето на кривичното дело употребил сила, го носи со себе како последица ризикот да настапи тешка телесна повреда односно смрт на оштетената, а кое нешто е конститутивен елемент на кривичното дело силување од член 179, ст. 2 од КЗ.

Ваквото наоѓање на првостепениот суд е погрешно. Кривичното дело силување од ст. 2 на чл. 179, како потежок вид кривично дело силување, постои ако поради силувањето настапи тешка телесна повреда или смрт на женското лице. Овие последици треба да настанале било поради употребата на сила, било поради вршењето на обљубата, затоа што обљубата може да биде извршена и со закана, но при сето ова, за постоење на ова дело потребно е тешката последица — тешката телесна повреда или смртта да може да се припише на небрежноста на сторителот, на што упатува чл. 8, ст. 1 од КЗ (чл. 15 од КЗ на СФРЈ). Без ова нема одговорност за потешката последица. Доколку, пак, во однос на потешката последица сторителот дејствувал со смисленост, тогаш би постоел стек меѓу кривичното дело силување и тешка телесна повреда или, пак, меѓу силување и убиство. Со оглед на изнесеното, не само што е погрешно горното наоѓање на првостепениот суд, туку поради него и фактичката положба по делото погрешно, односно недоволно е утврдена. Првостепениот суд при повторното судење треба да утврди дали може и поради што може тешката телесна повреда на обвинетиот да му се припише во небрежност.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 241/77 од 29. IX. 1977 година).

6. Кога првостепениот суд ќе утврди дека дејствието на обвинетиот за кое се обвинува претставува подготвително дејствие, ќе го ослободи од обвинението само ако подготвителното дејствие за кривичното дело за кое се обвинува не се казнува посебно или ако тоа подготвително дејствие не претставува посебно кривично дело — чл. 18, ст. 1 и 2 од КЗЈ.

Од образложението:

Стојат жалбените наводи истакнати во жалбата на окружниот јавен обвинител во Штип по однос на ослободителниот дел на обжалената пресуда, поради погрешна примена на кривичниот закон. Првостепениот суд утврдил дека обвинетиот У. примил порака од неговиот брат обвинетиот М. да одат во село Почивало и да ја земат оштетената М. за жена на обвинетиот Р., дека сите тројца обвинети насилно ја одвеле оштетената, но дека не учествувал во силувањето на оштетената ниту со примена на сила, ниту со чување на стража. Според наоѓањето на првостепениот суд ваквото дејствие на обвинетиот У. претставува подготвително дејствие.

Ваквото становиште на првостепениот суд, според мислењето на овој Суд, е неправилно.

Во описот на делото, даден во диспозитивот на обвинителниот акт, опфатено е дејствието на обвинетиот У., за кое првостепениот суд утврдил дека го сторил, што значи дека за тоа дејствие постои обвинение. Доколку судот сметал дека обвинетиот не го сторил делото за кое се обвинува, требало да види дали дејствието за кое се обвинува претставува друго кривично дело. Ова се однесува и на дејствието кое претставува подготвително дејствие, доколку тоа претставува посебно кривично дело. Во КЗ на СРМ, во чл. 52, е предвидено кривично дело „присилба“ — „оној што со сила или со сериозна закана ќе присили друг да стори или не стори или да трпи нешто“, а во чл. 54 кривично дело „грабнување“ — „оној што ќе изврши грабнување на некое лице со намера него или некој друг да го присили да стори, да не стори или да трпи нешто“. Притоа, овој Суд сака да укаже на тоа дека треба да се види дали во дејствието на обвинетиот У. стои некое од погоре споменатите кривични дела или помагањето во извршувањето на кривичното дело силување е фактичко прашање. Имено, потребно е да се утврди дали обвинетиот У. учествувал во грабнувањето само со знаење дека се грабнува за да се присили да му стане жена на обвинетиот Р. или неговата свест го опфаќа и сознанието дека тоа ќе се оствари преку насилна обљуба на оштетената од страна на обвинетиот Р. Во вториот случај употребата на сила оштетената да се доведе на критичното место каде што треба да се изврши актот на насилна обљуба, според мислењето на овој Суд, не претставува подготвително дејствие, туку помагање во кривичното дело „силување“.

(Пресуда — решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 453/77 од 3. II. 1978 година).

7. Надоместувањето на штетата причинета со кривичното дело „грабеж“, предвидено во чл. 255, ст. 1, во врска со чл. 322, ст. 2 од КЗ, е таква олеснителна околност која може да предизвика изрекување на поблага казна во смисла на чл. 42 и 43 од КЗ.

Од образложението:

Жалбите се основани.

Првостепениот суд при одлучувањето на казната правилно и доволно ги оценил сите околности што стојат на страната на обвинетиот, а кои се од влијание врз одредувањето на видот и висината на казната, притоа од олеснителните — дека е татко на две малолетни деца, дека делото го признал, се каел поради тоа и сфаќал дека тоа му била најголемата грешка во животот, дека поголемиот дел од долгот го намирил, а покажувал готовност целиот да го намири.

Од списите се гледа дека остатокот на долгот спрема претпријатието, износот од 12.440,00 динари, по донесувањето на првостепената пресуда, бил намирен од неговите најблиски. Ваквата олеснителна околност, ценета во склопот на веќе ценетите, а погоре наброени олеснителни околности, според наоѓањето на Врховниот суд, го оправдува поблагото казнување. Затоа овој Суд, со примена на одредбите на чл. 42 и 43, ст. 1 од КЗ, обвинетиот Ј., за стореното кривично дело, го осуди на казна строг затвор во траење од четири години, и наоѓа дека оваа казна е соодветна на тежината на кривичното дело, начинот на неговото извршување, општествената опасност на делото и обвинетиот.

Оваа казна е нужна за да се постигнат целите на казнувањето од чл. 3 од КЗ.

Од горните причини, согласно со чл. 357 од ЗКП, се одлучи како во диспозитивот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 172/75 од 24-IV-1975 година).

8. Кога за кривичните дела, извршени во реален стек, се изречени поединечни казни затвор и парична казна, судот мора да изрече и единствена казна согласно со чл. 46, ст. 1, т. 4 од КЗ.

Од образложението:

Првостепениот суд на обвинетиот за кривичното дело од чл. 250, ст. 1, т. 1, во врска со чл. 16 од КЗ му изрекол казна затвор во траење од 1 година, а за кривичното дело од чл. 259, ст. 1 од КЗ парична казна од 300,00 динари.

Меѓутоа, судот погрешил кога не ги применил одредбите на чл. 46, ст. 1, т. 4 од ЗКП, каде што е речено дека ако за некое кривично дело во стек утврдил парична казна, а за друго казна строг затвор или затвор, како што е во конкретниов случај, ќе изрече строг затвор односно затвор и утврдената парична казна. Затоа, овој Суд, по повод жалбата на обвинетиот, а по службена должност, пресудата ја преправи, така што со примена на чл. 46, ст. 1, т. 4 од ЗКП му изрече единствена казна затвор во траење од една година, и парична казна во износ од 300,00 динари.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, Кж. бр. 105/76 од 24. VI. 1976 година).

9. За една правилна и потполна оцена на општествената опасност на сторителот на кривично дело, нужно е не само да се знае за кое дело и на каква казна е порано осудуван, туку и од кои мотиви, при кои околности и на кој начин е делото сторено и какви

се последиците, а во смисла на чл. 40 од КЗ, поради што е нужно да се прибават поранешните списи.

Од образложението:

Најпосле, првостепениот суд, при одмерувањето на казната, како отежителна околност го зема тоа што обвинетите се порано осудувани. Меѓутоа, за една правилна и потполна оцена на општествената опасност на сторителите, нужно е не само да се знае дека се осудувани и за кое дело, туку и да се знае какви дејствија сториле, кога се тие сторени, какви последици предизвикале, од кои мотиви се извршени, при какви околности итн., а тоа не е можно без да се прибават поранешните кривични списи, во кои треба да се направи увид и кои (барем правосилната пресуда) треба да останат во новиот спис, за да може таков увид да изврши и второстепениот суд. Поради тоа, Врховниот суд наоѓа дека и во овој дел пресудата почива врз непотполно утврдена фактичка положба.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 113/77 од 27. V. 1977 година).

10. Согласно со чл. 38, ст. 4 од КЗЈ, кога судот утврдил за едно кривично дело казна затвор во траење од 6 години, а за друго кривично дело казна затвор од 1 месец, како единствена казна која се изрекува врз основа на чл. 48 од КЗЈ, ќе се изрече казна затвор од 6 години.

Вака ќе се постои и кога се одлучува врз основа на чл. 401, ст. 1, т. 1 од ЗКП.

Од образложението:

Осудениот поднесе барање за спојување на две казни изречени со две одвоени правосилни пресуди.

Кривичниот совет на овој Суд, по барање на осудениот, донесе нова пресуда и на осудениот му изрече единствена казна затвор во траење од 6 години, со примена на одредбите на чл. 38, ст. 4, чл. 48 и чл. 49 од КЗ на СФРЈ и чл. 401, ст. 1, т. 1 и 5 од ЗКП.

Во случајов обвинетиот беше осуден со една правосилна пресуда на казна затвор во траење од 6 год., и со друга пресуда на казна затвор во траење од 1 месец. При изрекувањето на единствената казна затвор, Судот ја утврди како единствена казна казната затвор во траење од 6 години, која по висина е еднаква со една од споените казни. Притоа, Судот ни имаше предвид одредбите на чл. 48, ст. 3, т. 3 и чл. 38, ст. 4 од КЗ на СФРЈ.

Точно е дека споменатите одредби наложуваат при одмерувањето единствената казна да биде поголема од секоја одделно утврдена казна, меѓутоа, во овој случај, бидејќи вкупната казна изнесува 6 години и 1 месец, Судот отстапи од ова правило и на

обвинетиот му изрече казна затвор во траење од 6 години, која е еднаква на едната од одделно изречените казни, поради забраната што постои во чл. 38, ст. 4 од КЗ на СФРЈ, со која се определува дека казната затвор се изрекува на полни години и месеци, ако е изречена над 6 месеци, а на полни денови, ако е изречена до 6 месеци.

Согласно со споменатите правила во случајов би требало да се зголеми казната затвор од 6 год., но таа не може да го достигне збирот на двете казни (6 год. и 1 месец затвор), така што казната би можела да изнесува од 6 години и 1 ден па до 6 години и 29 дена затвор, што би било спротивно на чл. 38, ст. 4 од КЗ на СФРЈ. Во случајов, при колизија на прописите, судот се определи да го бенефицира осудениот.

(Окружен суд Битола, Кр. бр. 136/78).

11. Одземање на возачката дозвола во смисла на чл. 61-в од КЗ може да се примени спрема сторителот на кривичното дело од чл. 273, ст. 5 во врска со чл. 271, ст. 3 од КЗ, само ако е опасно сторителот да поседува возачка дозвола.

Од образложението:

По однос на жалбениот навод за изречената мерка за безбедност, овој Суд смета дека овој навод е основан, а поради следното:

Мерката за безбедност одземање на возачката дозвола се применува кога ќе се утврди дека сторителот на делото е опасно таква да поседува. Во конкретниов случај такво нешто не е утврдено. Од списите е евидентно дека обвинетиот порано не бил казнуван како прекршител на сообраќајните прописи, и судот не утврдил дека стојат околности од кои може да се заклучи дека е опасно сторителот да управува со моторно возило. Поради тоа, овој Суд смета дека во конкретниов случај не може да се примени оваа мерка, поради што во овој дел пресудата ја преправи и изречената мерка ја укина.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж бр. 637/73 од 22. I. 1974 година).

12. Против југословенски државјанин кој извршил кривично дело во странство — чл. 106 од КЗЈ, може да се води кривична постапка, ако не стојат пречките предвидени во чл. 108, ст. 2 и 3 од КЗЈ, иако не е затечен или предаден на нашата земја.

Од образложението:

Првостепениот суд, покрај тоа, барањето за повторување на постапката го отфрлил и поради тоа што нашол дека не се испол-

нети законските претпоставки за гонење содржани во чл. 106 од новиот КЗЈ (таков став тој совет зазел и во решението КС. бр. 107/76 од 4. I. 1977 година, цитирајќи го чл. 93 на тогаш важечкиот КЗ). Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд погрешно го применува чл. 106 од КЗЈ, а поради следново: во чл. 106 од КЗЈ е определено дека „југословенското кривично законодавство важи за државјанин на СФРЈ и кога во странство ќе стори кривично дело, освен кривичните дела наведени во чл. 105 од овој закон, ако се затече на територијата на СФРЈ или ако биде екстрадиран“. Со оваа одредба е речено дека на југословенските државјани кои ќе сторат дело во странство ќе се применат материјалните (кривичните) закони на Југославија, т.е. нивната одговорност и за дела што ќе ги извршат надвор од територијата на СФРЈ. Прашањето за гонење — водење на кривичната постапка не е решено со тој член, туку со член 108, ст. 2 и 3 од КЗЈ. А таму стои: „Во случаите од член 106 нема да се преземе гонењето и тоа..., па во став 1, 2 и 3 се наброени случаите, а во став 3 се пропишуваат условите под кои по исклучок наш државјанин може да биде казнет според нашето законодавство, иако делото во странство не е кривично дело. Меѓутоа, во конкретниов случај, ниту еден од предвидените услови што го спречуваат гонењето и водењето на кривичната постапка не настапил. Впрочем, екстрадицијата може единствено да се бара ако се приберат доволно и сигурни докази, дека наш државјанин сторил кривично дело во странство. А тоа може да се стори само ако за тоа се води и постапка. Поради тоа, Врховниот суд стои на становиште дека кривична постапка — истрага може да се води против наш државјанин кој сторил кривично дело во странство, ако не стојат пречките од чл. 108, ст. 2 и 3 од КЗЈ, иако нашиот државјанин не е во Југославија, туку сè уште се наоѓа во странство, но спрема него не може да се примени кривичниот закон сè додека не се затече во Југославија или да биде предаден на нашата земја. Поради тоа, Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд не можел да го отфрли барањето како недопуштено.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, КР. бр. 332/78 од 14. XI. 1978 година).

13. На малолетник може да му се изрече казна малолетнички затвор иако трае воспитната мерка, која ќе престане кога малолетникот ќе започне со издржувањето на оваа казна — член 79-е од КЗ.

Од образложението:

Жалбениот навод изнесен во жалбата на малолетниот Р. дека немало услови за изрекување на ваква казна, само поради тоа што спрема малолетникот е веќе изречена заводска мерка и тој требало да остане во ВП дом е неоснован, бидејќи согласно со чл. 79-е од КЗ, ако за време на траењето на воспитната мерка судот го казни

постариот малолетник на казна малолетнички затвор, воспитната мерка престанува кога малолетникот ќе почне со издржувањето на оваа казна, па во наведената смисла е правилна и одлуката на првостепениот суд.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, под Кж. бр. 11/77 од 18. II. 1977 година).

14. Кога малолетниците извршиле повеќе кривични дела во стек, судот по слободна оценка, согласно со чл. 79-д, став 3 од Кривичниот законик, им изрекува една казна малолетнички затвор до границата на предвидениот максимум, а не посебно за секое кривично дело и општа казна, како што е предвидено во член 46 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Стои жалбениот навод на окружниот јавен обвинител дека првостепениот суд погрешно го применил кривичниот законик кога на малолетниците за сторените повеќе кривични дела во стек им изрекол посебни казни малолетнички затвор за секое дело и една општа казна, согласно со чл. 46 од КЗ.

Кога се работи за изрекување на казна малолетнички затвор, се применува одредбата на чл. 79, став 3 од Кривичниот законик. Според оваа одредба на малолетниците кои сториле повеќе кривични дела во стек им се изрекува една казна малолетнички затвор за сите кривични дела. Висината на казната судот ја одредува по слободна оценка, земајќи ги предвид сите елементи и отежителни околности, а во границите на предвидениот максимум. Во конкретниов случај првостепениот суд на малолетниците им изрекол посебни казни малолетнички затвор за секое кривично дело, а за сите им изрекол една општа казна малолетнички затвор, како што е тоа предвидено во член 46 од КЗ, што е всушност неправилно.

Уважувајќи ја жалбата на јавниот обвинител, Врховниот суд на Македонија ја преправи обжалената пресуда, изрекувајќи им на малолетните една казна малолетнички затвор, како што е предвидено во чл. 79-д, став 3 од Кривичниот законик.

(Од пресудата на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 285/75 од 8. V. 1975 година).

15. Два обида за убиство од чл. 135, ст. 1, во врска со чл. 16 од КЗ се казнуваат по чл. 135, ст. 4 од КЗ.

Одредбата на чл. 135, ст. 4 од КЗ ќе се примени и спрема лица кои сториле две или повеќе подбуцнувања на убиство (чл. 19 од КЗ) или две или повеќе помагања во убиство (чл. 20 од КЗ).

Од образложението:

Жалителот наведува дека во случајов стојат повредите и тоа:
— дека два обиди на убиство од чл. 135, ст. 1 во врска со чл. 16 од КЗ не се сметаат за повеќе убиства во смисла на чл. 135, ст. 4 од КЗ, и

— дека само довршените убиства, а не и обидите, можат да бидат казнети со примена на чл. 135, ст. 4 од КЗ.

Поради тоа, во овој случај првостепениот суд бил должен за секое „убиство во обид“ да утврди поединечна казна, а потоа, со примена на чл. 46 од КЗ, да ја изрече вкупната казна.

Врховниот суд наоѓа дека правното мислење на жалителот е неосновано, а дека првостепениот суд и во овој поглед правилно го применил кривичниот законик. Имено, во смисла на чл. 135, ст. 4 од КЗ, како повеќе убиства се сметаат две и повеќе убиства, а не три и повеќе убиства, како што смета жалителот. Се разбира, таа одредба ќе се примени само спрема оние сторители кои извршиле две и повеќе убиства, не земајќи ги предвид убиствата предвидени во чл. 136, 137 и 138 од КЗ.

Покрај тоа, оваа одредба ќе се примени не само спрема сторителите на свршени кривични дела, туку и спрема оние сторители кои се огласени за виновни за два или повеќе обиди за убиство, освен ако се тие обиди за убиство од чл. 136, 137 и 138 од КЗ. Најпосле, таа одредба ќе се примени и на оние кои делата ги сториле со подбуцнување — чл. 19 и со помагање — чл. 20 од КЗ, се разбира доколку подбуцнувањето и помагањето не се однесува на кривичните дела од чл. 136, 137 и 138 од КЗ. Целта на казнената одредба од чл. 135, ст. 4 од КЗ е сторителите и соизвршителите, со оглед дека порано или истовремено посегнуваат по човечки живот, и таа последица ја сакаат или допуштаат да настане, да бидат построго казнети, бидејќи тие претставуваат особена опасност. Дали дејствијата претставуваат поттикнување, потпомагање, извршување на делото или само обид, има значење при изборот на видот и висината на казната, а не за примената на казнената одредба од чл. 135, ст. 4 од КЗ, бидејќи таквите лица, во смисла на кривичниот законик, се сметаат за сторители на повеќе убиства.

Од тие причини Врховниот суд наоѓа дека не се основани жалбените наводи и во овој поглед, па ги одби.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 122/75 од 4-IV-1975 година).

16. Кога обвинетиот од заседа и од непосредна близина пукал со пиштол во оштетениот па не го погодил, сторил кривично дело убиство во обид, предвидено во чл. 37, ст. 1 од КЗ на СРМ, во врска

со чл. 19 од КЗ на СРМ, а не кривично дело загрозување на сигурноста по чл. 57, ст. 1 од КЗ на СРМ.

Од образложението:

Не стојат жалбените наводи на обвинетиот за погрешна примена на КЗ.

Од фактичката положба што ја утврдил првостепениот суд се гледа дека обвинетиот сакал да го лиши од живот оштетениот, бидејќи водел љубов со неговата снаа за брат, кој се наоѓал на привремена работа во странство.

Одлуката за убиството е донесена на критичната ноќ, кога неговата снаа била на љубовен состанок со оштетениот.

Чекајќи ги во заседа сокриен, кога оштетениот останал сам, обвинетиот од непосредна близина пукал со пиштол право во оштетениот, но не го погодил.

Ваквото држење на обвинетиот очигледно зборува за тоа дека сакал да го лиши од живот оштетениот, а не само да го заплаши, како што се наведува во одбраната и жалбата на обвинетиот.

Доколку обвинетиот сакал да го заплаши оштетениот, немало потреба да се крие во заседа ниту да пука право во оштетениот. Заплашувањето се врши на сосем друг начин.

Затоа Врховниот суд смета дека првостепениот суд правилно го применил кривичниот закон кога обвинетиот го огласил за виновен за кривично дело убиство во обид по чл. 37, ст. 1 од КЗ на СРМ, а во врска со чл. 19 од КЗ на СФРЈ и правилно постапил кога не ја примил одбраната на обвинетиот за кривичното дело загрозување на сигурноста по чл. 57, ст. 1 од КЗ на СРМ, поради што следува да се одлучи како во диспозитивот на оваа пресуда.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 414/77 од 24. XI. 1977 година).

17. За да се исклучи смисленоста кај кривичното дело убиство од чл. 135, ст. 1 од КЗ кога обвинетиот пука со револверот што сам го направил, потребно е да е свесен за неможноста од настапување на смртна последица.

Од образложението:

Стои и жалбениот навод истакнат во жалбата на окружниот јавен обвинител во Штип по однос на тоа каква била смисленоста на обвинетиот, кога со самонаправениот револвер пукал во оштетениот. И при положба да имал намера телесно да го повреди, како што примил првостепениот суд, не е исклучена можноста за настапување и на смртна последица. За ова првостепениот суд требало да утврди дали обвинетиот бил свесен за својството на револверот или не. Само исклучувањето во свеста на обвинетиот од можноста

за настапување на смртна последица кога дејствува со огнестрелно оружје, ја исклучува смисленоста за кривично дело „убиство“.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 53/78 од 20. VI. 1978 година).

18. Намерата и мотивот не се конститутивен елемент на биетието на кривичното дело убиство од чл. 37, ст. 1 од КЗ на СРМ.

Од образложението:

Кривично дело убиство по чл. 37, ст. 1 од КЗМ врши „оној што друг ќе лиши од живот“. Според ваквата формулација на кривичното дело убиство од чл. 37, ст. 1 од КЗ на СРМ за постоење на ова кривично дело намерата, а уште помалку мотивот, не е конститутивен елемент на ова кривично дело. За постоење на ова кривично дело е потребно да постои пресметлива личност, да дејствува со смисленост, да е друго лице лишено од живот кога се работи за свршено кривично дело, односно да е извршено дејствие за лишување од живот, за дело во обид. Ова не значи дека намерата и мотивот, кога постоењето на таквите ќе се утврди, се ирелевантни. Тие се од значење за утврдување степенот на виноста. Утврдувањето на намерата секојпат говори дека обвинетиот дејствувал со директна смисленост, но нејзиното отсуство не значи и непостоење на кривичното дело од чл. 37, ст. 1 од КЗМ. Утврдувањето на мотивот може да има значење за правилно утврдување постоењето на квалификуван облик на кривично дело убиство, ако тој мотив е еден од оние наведени во ст. 2 на чл. 37 од КЗ на СРМ.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 63/78 од 22. VI. 1978 година).

19. Кога обвинетиот, кој не е свесен за својството на огнестрелното оружје — дека на растојание и со полнење, како во конкретниот случај, не може да настапи смртна последица, пука во некое лице, стои неподобен обид на убиство од чл. 135, ст. 1, во врска со чл. 17 од КЗ.

Од образложението:

Доколку обвинетиот не бил свесен за својството на револверот, т. е. дека од растојание меѓу него и оштетениот и со полнење, како во конкретниот случај, не може да го лиши од живот оштетениот, тогаш, доколку со револверот во прашање навистина не може да дојде до смртен исход, ќе биде во прашање неподобен обид за убиство.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 53/78 од 20. VI. 1978 година).

20. При постоење на договор некое лице да се лиши од живот, соизвршител на кривичното дело убиство од чл. 135, ст. 1 од КЗ е и оној кој не стигнал да нанесе удар, само поради тоа што за тоа немало потреба, бидејќи другиот соизвршител со употреба на огнестрелно оружје веднаш го усмртил.

Од образложението:

Обвинетите С. и Б. по претходен договор, отишле да го лишат од живот Т. Обвинетиот С. носел пиштол, додека обвинетиот Б. носел со себе секира. Откако влегле во собата на оштетениот Т. обвинетиот С. веднаш испукал неколку куршуми во телото на оштетениот Т., кој веднаш паднал, така што обвинетиот Б., иако секирата ја држел во состојба на готовност, немало потреба да ја употреби, бидејќи сметал дека е лишен од живот.

Ставот на одбраната дека немало потреба од напад врз обвинетиот Т. е неоснован, поради тоа што неспорно е утврдено дека тој влегол заедно со обвинетиот С. во просторијата на оштетениот Т. и дека со себе ја носел секирата. Фактот што носел со себе секира зборува дека тој учествувал во нападот. Точно е дека не вршел никакви дејствија, но за тоа немал ни потреба поради тоа што обвинетиот С. со сите шест испукани куршуми го погодил оштетениот Т., па поради тоа овој Суд смета дека правилно и обвинетиот Б. е огласен за виновен за кривичното дело што му се става на товар.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 347/76 од 26. V. 1976 година).

21. Не е прекината причинската врска меѓу дејствието на обвинетиот кој нанел силен удар со стиснати прсти на шаката во пределот на абдоменот и со тоа е предизвикана последицата — прекинување на дванаесетпалачното црево, излив на цревната содржина во абдоминалната празнина, настанат перитонит и смртна последица на покојниот, а медицинските лица не можеле навремено да го забележат прекинувањето, а по уочувањето презеле сè што било можно, но не можеле да ја отстранат смртната последица — чл. 135, ст. 1 од КЗ.

Од образложението:

Одбраната на главниот претрес, а тоа го прави и сега во жалбата, истакнува да смртната последица не би настапила ако благовремено и со потребната совесност била укажана соодветна помош во Медицинскиот центар — Штип и во Хируршката клиника во Скопје, при што е наведено дека пок. К. бил донесен во Меди-

цинскиот центар во 9 часот на 26. VIII. 1974 година, а хируршката интервенција е извршена во 17 часот, но поради компликациите на 27. VIII. 1974 година во 11 часот е пренесен во Хируршката клиника, каде што повторна операција е извршена дури во 16 часот.

Врховниот суд ја зеде во оцена оваа одбрана, па најде дека првостепениот суд правилно ја одбил, наоѓајќи дека не е прекината причинската врска меѓу дејствието што го презел обвинетиот Ј. и со тоа е предизвикана последицата — прснување на дванаесетпалачното црево, излив на цревната содржина во абдоменалната празнина, настанат перитонит и смртна последица, при што медицинските лица сториле сè што можеле, но не можеле да ја отстранат опасноста. Ова поради следното: При приемот на повредениот А. во Медицинскиот центар — Штип, каде што била извршена хируршка интервенција, при што е најдена околу 250 см.³ сокрвична течност, без миризма и хематом во мезантериумот и зад десниот дел на дебелото црево, иако постоело извесно сомнение за руптура — прснување на црево, немало сигурни знаци за тоа. Поради тоа хирурзите, за да се осигураат од евентуалности, ставиле два дрена. Ваквото постапување и Врховниот суд го оценува како соодветно на состојбата. Според тоа, хирурзите не постапувале ниту несоветно ниту нестручно. Тие во таа фаза не можеле да бидат сигурни дека е црево прснато. А по донесувањето на пациентот во Хируршката клиника, како што тоа го констатирал и Медицинскиот одбор, била потребна реанимација на пациентот, дури по кое можела да уследи повторна ревизија, што е и сторено, но последицата не можела да се одбегне.

Врховниот суд не наоѓа основи во пропуст на хирурзите во Медицинскиот центар да им се стави фактот што не откриле дека дванаесетпалачното црево е пукнато, со оглед дека тоа не било видно, дека немало абдоменална содржина, туку само сокрвична течност која настанува и можела да настане од абдоменалниот хематом, дека немало миризма итн. Од тие причини и причините што ги дал првостепениот суд, и Врховниот суд наоѓа дека последицата — смртта на пок. К. е во причинска врска со смисленото дејствие извршено од обвинетиот Ј.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 702/76 од 3. II. 1977 година).

22. Кога обвинетиот незабележливо се приближил до покојниот одзади и со колец, дебел 5 см. и долг 1,5 м., го удрил по главата, како последица на што настапила смрт, свесен е за последицата што може да настани и се согласува со тоа, сторил кривично дело убиство по чл. 135, ст. 1, а не кривично дело тешка телесна повреда по чл. 141, ст. 3 од Кривичниот закон.

Од образложението:

Не стои жалбениот навод за погрешна примена на Кривичниот законик.

Од начинот на кој е извршено кривичното дело не произлегува намерата на обвинетиот само телесно да го повреди покојниот, а не и да го лиши од живот, како што се бранел пред првостепениот суд и како што наведува во својата жалба.

Обвинетиот знаел и бил наполно свесен дека од силното удирање по главата, со средство апсолутно подобно да нанесе тешки и смртоносни повреди, може да дојде до смрт на покојниот, но и покрај тоа што тоа го знаел, тој го удрил покојниот и тоа со сета сила.

Од ваквиот однос на обвинетиот кон покојниот несомнено произлегува заклучокот дека обвинетиот се согласил со последицата што ќе настане од неговото дејствие, во која спаѓа и смртта на оштетениот.

Ако обвинетиот сакал само да го натера покојниот и само да му нанесе телесни повреди и со тоа да му покаже дека и тој знае да мава, тогаш не би го удрил по главата.

Според тоа, правилно првостепениот суд го применил Кривичниот законик кога обвинетиот го огласил за виновен за кривично дело убиство по чл. 135, ст. 1 од Кривичниот законик.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 345/77 од 10-II-1978 година).

23. Затрупувањето на сè уште живата полусестра, претставува свирепо постапување во смисла на чл. 135, ст. 3, точ. 1 од КЗ.

Убиство извршено спрема полусестра за на тој начин да се казни макеата на убиецот и мајка на убиената која не се согласува за жена да му ја даде другата ќерка — е убиство од безобсирна одмазда во смисла на чл. 135, ст. 3, точ. 3 од КЗ.

Од образложението:

Врховниот суд, врз основа на чл. 346, ст. 1, точ. 2 од ЗКП, испита дали на штета на обвинетиот В. не е погрешно применет Кривичниот законик, па најде:

Лишувањето од живот на покојната Д. обвинетиот В. го извршил на подмолен начин, свирепо и од безобсирна одмазда, предвидено во чл. 135, ст. 3, точ. 1 и 3 од КЗ, а поради следново:

Покојната Д. имала голема доверба и углед во обвинетиот В., кој ѝ бил полубрат. Тој нејзината наклоност ја имал, како што ѝ самиот кажува, а ја стекнал со тоа што спрема неа братски се однесувал, ѝ давал по некој динар, ѝ купувал бонбони, банички и слично, поради што и сметала дека од него никакво зло не ѝ се заканува. Токму поради тоа, таа и тргнала со него по беспакето преку Зајчев Рид, каде што тој, со удари по главата со камен, ја онесвестил, а потоа и ја затрупал уште жива, па во резултат на нанесените повреди и затрупувањето починала. Таквото постапување при лишувањето од живот, и според наоѓањето на Врховниот суд,

се карактеризира како подмолно. А затрупувањето на сè уште живото дете претставува свирепо постапување, бидејќи жртвата се остава во физички страдања и болки.

Покрај тоа, делото е извршено и од безобсирна одмазда. Таков карактер убиството добива во сите случаи кога убиеното лице е недолжно за злото за кое обвинетиот смета дека му го нанеле други лица, а целта му е со тоа да ги казни, т. е. да ги изложи на душевни страдања. Во конкретниов случај убиството е извршено од безобсирна одмазда поради тоа што поводот поради кој сака да ги изложи на страдања сведоците В. и О. е во несразмера со последицата што ја предизвикува. Имено, желбата да ја има за жена сведочката О., без оглед на тоа што В., мајката на О., му е макеа, според моралните сфаќања на средината од која потекнува не е допуштена и е аморална, а отсутствува и согласност на О., па поради тоа и го напушта, но поради тоа никој не треба да трпи какво и да било зло. Најмалку, пак, треба да се посегнува по животот на луѓето, а особено по животот на беспомошните и недолжните деца. Токму поради тоа, во случајов се работи за голема безобсирност.

Поради тоа и Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд правилно го применил Кривичниот законик, кога делото го квалифицирал по чл. 135, ст. 3, точ. 1 и 3 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 32/76 од 9. IV. 1976 година).

24. Убиството додека жртвата спие е убиство на подмолен начин во смисла на чл. 135, ст. 3, т. 1 од КЗ.

Од образложението:

Испитувајќи ја примената на Кривичниот закон, Врховниот суд најде:

Убиството извршено ноќе и додека жртвата спие, и не е во состојба да ја оцени опасноста ниту да преземе што и да било за да се заштити, особено во сопствениот стан, каде што сопственикот најбезбедно се чувствува, и според наоѓање на овој Суд е подмолно во смисла на чл. 135, ст. 3, т. 1 од КЗ. Поради тоа, и овој Суд наоѓа дека е извршено убиство на подмолен начин, како што го квалифицирал делото и првостепениот суд. Според тоа, и Кривичниот законик е правилно применет.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 82/77 од 7. IV. 1977 година).

25. Убиство на бремена жена во присуство на малолетни лица, меѓу кои и 7-годишното дете на покојната, кое се обидува убиецот

да го спречи, претставува дело сторено под особено отежителни околности, а во смисла на чл. 135, ст. 2 од КЗ.

Од образложението:

Испитувајќи ја примената на Кривичниот законик, Врховниот суд најде:

Во тие дејствија, и според наоѓањето на овој Суд, се содржани одбележоците што то сочинуваат кривичното дело од чл. 135, ст. 2, во врска со ст. 1 од КЗ за кое е огласен виновен. Убиството на бремена жена во присуство на малолетни деца, меѓу кои и нејзиното 7-годишно дете, кај кои таквото убиство остава тежок впечаток од кој не ќе можат да се отргнат во текот на своето детство, а и во натамошниот живот, бидејќи со ништо не ќе може да се избрише грозната слика — смрканата и во крв облеана глава на мајката на која, и покрај големата волја на 7-годишното дете да ѝ помогне, мислејќи дека е во состојба да ѝ го спаси животот и да ја отрпне од сверските удари на убиецот, што укажува на големата упорност, безобсирност и крајна бруталност во лишувањето од живот на сега покојната и уништувањето на плодот во нејзината утроба. Според тоа, правилно првостепениот суд нашол дека е сторено под особено отежителни околности.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 632/75 од 5. II. 1976 година).

26. Кривичното дело убиство од користољубие, предвидено во чл. 135, ст. 3, точ. 3 од КЗ, може да се изврши и тогаш кога убиецот нема правен основ — роднинска врска, тестамент, легат и сл., за да го наследи убиениот, или кога меѓу низ не постои правно подобен основ — писмено составен и судски заверен договор за доживотна издршка, ако убиецот и врз основа на фактичкиот однос бил во уверение дека по смртта имотот на убиениот нему ќе му припадне, па поради тоа делото го извршува.

Од образложението:

Жалителите тврдат дека делото не е сторено од користољубие, бидејќи покојниот Р. немал имот, а покрај тоа обвинетиот К. не е во никакви роднински врски со покојниот за да може да го наследи, ниту пак меѓу обвинетиот и покојниот бил склучен договор според кој по смртта имотот би преминал на него.

Во врска со горното овој Суд наоѓа:

Прво, дека првостепениот суд правилно утврдил дека покојниот Р. имал имот. Тој имот се состоел: од куќа во селото, покуќнина во неа, нешто ниви, добиток (коза, магаре), пари во готово. А не е спорно дека кај покојниот во едно најлон кесе се најдени над 7.000 динари во пари, 2 штедни книшки, на кои има десетици

илјади динари, а покрај тоа од сведокот А., брат на обвинетиот, побарувал износ од 10.000 динари. Според тоа, неточни се наводите во жалбата дека покојниот Р. немал имот, или дека имотот бил незначителен.

Второ: Не е спорно дека меѓу покојниот Р. и обвинетиот К. постоел еден фактички однос, а имено, дека обвинетиот, заедно со своето семејство, се прижел за покојниот Р., му укажувал помош во секојдневието со тоа што го переле, чистеле, а повремено му готвеле, се грижеле за неговото здравје, каков што бил случајот кога на два пати е носен во болница и земен оттаму итн. А како надоместок за таквата грижа покојниот Р. ветил дека ќе му го остави имотот на обвинетиот К. Тоа им било познато и на сите селани. А тој однос одговара на правата и обврските од договорот за издршка. Вистина, недостасува формата на тој договор, т.е. не е писмено оформен и од судија заверен, па фактичкиот однос не може да произведе никакви дејствија, а во прв ред по смртта на покојниот имотот да му остане на обвинетиот. Меѓутоа, за кривичноправниот однос тоа не е битно. За кривичноправниот однос е битно дали обвинетиот К. имал оправдани причини да верува дека по смртта на покојниот, се разбира кога таа ќе биде природна или насилно прекината од други лица, нему ќе му остане имотот — како што заклучил првостепениот суд. Врховниот суд наоѓа да тоа заклучување е правилно. Горните околности таквиот заклучок го потврдуваат. Според тоа, Врховниот суд е на мислење дека кривичното дело убиство од користољубие може да се изврши и тогаш кога убиецот нема правен основ — роднинска врока, тестамент, легат и сл. да го наследи имотот на убиениот, или кога меѓу нив не постои правно подобен основ по смртта да му остане имотот на убиецот, бидејќи од битна важност е само мотивот од кој се раководел убиецот да го изврши делото, а не и дали навистина ќе го добие или нема да го добие имотот.

Поради тоа и Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд правилно го применил законот кога делото го квалифицирал по чл. 135, ст. 3, т. 3 од КЗ. Поради тоа, не е основан жалбениот навод за погрешна примена на Кривичниот законик, па и овој жалбен навод се одбива.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, под Кж. бр. 12/75 од 6. II. 1975 година).

27. Кога обвинетиот со тешко навредување е доведен во силно раздразнета состојба, па по текот на 1 час од навредувањето, за кое време и просторно бил оддалечен од покојниот, го лиши од живот, врши кривично дело убиство од чл. 135, ст. 1, а не од чл. 136 од КЗ.

Од образложението:

Иако според вештачењето обвинетиот бил во раздразнета состојба поради претходната расправија со сега покојниот, сепак,

поради изминатото време од 22 до 23 часот, кога и двајцата биле физички и просторно одвоени, според оцена на овој Суд, не може да се прими дека обвинетиот, поради таа раздразнетост, ненадејно донел одлука да изврши убиство. Ненадејното донесување на одлука да се изврши убиство поради силна раздразнетост по тешко навредување треба да е непосредно донесена по предизвикувањето на таквата раздразнетост. Во конкретниов случај за таква непосредност не станува збор, туку се работи за временски прекин од најмалку еден час, за кое време обвинетиот дури гледал и телевизија, така што дури и да бил доведен со тешкото навредување во силно раздразнета состојба, со гледањето на телевизија и изминувањето на ваква временска дистанца, ако обвинетиот веќе немал донесено цврста одлука со смисленост да го лиши од живот покојниот, таквата раздразнета состојба би се намалила во голем степен, дури и сосем би се изгубила.

(Пресудено во Окружниот суд во Скопје, К. бр. 95/77 од 27. I. 1978 година. Пресудата е потврдена од Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 35 од 04. 1978).

28. Бегството на ќерката за својот сакан не се смета за тешка навреда на нејзиниот татко во смисла на чл. 136 од КЗ.

Од образложението:

Во постапката е утврдено дека обвинетиот знаел дека неговата ќерка се сакала со С., но дека решително бил против нивниот брак, и дека оваа врска сакал да ја прекине со итна свршувачка на ќерка си со друго лице, при што тој самиот и неа ја прашал дали сака да појде за О. Но таа, како што изјавува во постапката, се плашела да ѝ се спротивстави на волјата на родителите. Поради тоа, не е точно жалбеното тврдење на обвинетиот дека бил уверен оти неговата ќерка доброволно оди за О., што го докажува и фактот дека таа, по налог на обвинетиот, била чувана од страна на семејството кога тој со жена си заминал за Пек. Со оглед на овие околности, бегството на неговата ќерка и раздразнетата состојба во која поради тоа бегство дошол обвинетиот се предизвикани и по вина на обвинетиот, т.е. со неговите постапки што му претходеа на инкриминираниот настан, а кои се состоеле во обид да се спречи бракот меѓу неговата ќерка и наметнувањето таа да се омажи за О.

Поради изложеното, во делото на обвинетиот не се стекнуваат законските обележја на кривичното дело убиство на миг од член 136 од КЗ, бидејќи обвинетиот не бил нападнал ни тешко навредуван од страна на убиените, ниту во конкретниот случај бил во состојба на силна раздразнетост, а сето тоа и кога би се работело за силна раздразнетост, тој во таа состојба не дошол без своја вина. Поради тоа, судот правилно ги квалификувал инкриминираните дела како кривични дела убиство од член 135, ст. 1 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 240/73 од 20. II. 1974 година).

29. Напад во смисла на чл. 136 од КЗ се смета и кога е нападнат имотот на обвинетиот од страна на убиениот, ако поради тоа бил доведен во силна раздразнета состојба.

Од образложението:

Врховниот суд, испитувајќи ја примената на Кривичниот законик, најде дека покојниот Ц., кој и од порано противправно одземал жив добиток од стадото на обвинетиот С., во конкретниов случај е затечен како фатил и на грбот ставил еден овен, сопственост на обвинетиот С. Таквиот акт, и според наоѓањето на Врховниов суд, претставува напад во смисла на чл. 136 од КЗ, иако тој напад е насочен против имотот на обвинетиот С. При таква положба, а со оглед дека од стадото сопственост на обвинетиот и порано му се вршени кражби на добиток, како и со оглед на личноста на обвинетиот С., неговите интелектуални и психички својства, тој бил со тоа доведен во состојба на силна раздразнетост (пневна состојба), како што тоа со невропсихијатриското вештачење е утврдено, па на миг одлучил да го лиши од живот сега покојниот Ц., во кого, а откако тој го пуштил овенот, прво еднаш, а потоа уште еднаш, пукал. Во таквите дејствија, и според наоѓањето на овој Суд, се содржани сите одбележоци на кривичното дело „убиство на миг“, предвидено во чл. 136 од КЗ. Според тоа, кога првостепениот суд го огласил за виновен за ова дело, тој правилно го применил Кривичниот законик.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 65/75 од 4. IV. 1975 година).

30. Кога обвинетата фрлила жива сода во лицето на оштетениот и му го повредила едното око, поради што му е намалена вкупната работна способност за 30%, сторила кривично дело тешка телесна повреда по чл. 141, став 2, а не по став 1 од Кривичниот закон.

Од образложението:

Неоснован е жалбениот навод дека повредувањето на едно око не може да се смета за важен дел на телото односно орган како што е предвидено во став 2 на чл. 141 од КЗ. Според наоѓањето на Врховниот суд, првостепениот суд правилно го применил Кривичниот законик кога обвинетата ја огласил за виновна за кривично дело тешка телесна повреда по чл. 141, став 2 од Кривичниот законик, затоа што му фрлила жива сода во лицето, со што му го повредила едното око, па работната способност му е намалена за 30%. Според мислењето на Врховниот суд очите, па и едното око, претставуваат важен орган на човекот во смисла на одредбата на став 2 од чл. 141 од Кривичниот законик.

Според наодот на вештото лице, на повреденото око трајно и во значителна мера е оштетен видот, поради што целокупната работна способност на оштетениот му е намалена за 30%.

Во конкретниов случај според мислењето на Врховниот суд, се работи за квалификуван облик на кривичното дело тешка телесна повреда по чл. 141, ст. 2, а не за обична тешка телесна повреда по член 141, став 1 од Кривичниот законик.

Од овие причини следуваше да се одлучи како во диспозитивот на оваа пресуда.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 324/75 од 12. VI. 1975 година).

31. Кога обвинетите удирале со клоци по целото тело на покојниот и му нанеле тешки телесни повреди од кои починал, сите се виновни за кривично дело тешка телесна повреда со последица на смрт, предвидено по чл. 141, став 3, во врска со став 2 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Според наоѓањето на Врховниот суд, првостепениот суд правилно го применил Кривичниот законик кога сите тројца обвинети ги осудил за кривично дело тешка телесна повреда по чл. 141, став 3, во врска со став 2 од КЗ.

Како што се гледа од утврдената фактичка положба, сите тројца обвинети удирале со клоци по телото на покојниот каде ќе стигнеле, сакајќи со тоа да му нанесат телесна повреда, свесни дека можат да му нанесат и тешки телесни повреди, од кои може да дојде и до смрт.

Обвинетите се соизвршители на кривичното дело. Секој сакал да го удри со клоца покојниот и се согласил со последицата што ќе настане од тоа удирање, а ја прифаќа како своја и последицата што ќе настане од удирањето од другите соизвршители.

Во конкретниов случај не било можно да се утврди кој од обвинетите ги нанел смртоносните повреди, како и тоа дека се тие нанесени само од еден извршител.

Според тоа, правилно постапил првостепениот суд кога сите обвинети ги смета за извршители на кривичното дело, бидејќи во нивното дејствие стојат субјективни и објективни елементи за настанатата последица.

(Врховен суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 513/75 од 23. X. 1975 година).

32. За постоење на кривичното дело од чл. 141, ст. 2 од КЗ доволно е во време на нанесувањето на повредата да бил доведен во опасност животот на повредениот.

Од образложението:

Жалбениот навод, според кој првостепениот суд погрешил што квалификацијата на кривичното дело ја засновува врз карактерот на повредата во моментот на повредувањето, е неоснован. Правилно првостепениот суд утврдил дека се работи за тешка телесна повреда, а фактот што повредата не оставила трајни последици кај оштетената нема значење по однос на квалификацијата на делото, бидејќи квалификаторниот елемент се цени според она што резултира од самата повреда во моментот на повредувањето.

Во случајов се работи за повреда од која кај оштетената С. настапила фрактура на черепните коски, а со тоа и повреда на тврдата мозочна кора, па затоа првостепениот суд правилно утврдел дека се работи за тешка телесна повреда со опасност по живот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 207/76 од 12. IX. 1976 година).

33. Злоупотреба во смисла на чл. 69, ст. 1 од КЗМ претставува и свикување на седница на органот на самоуправање со цел да се издејствува одлука за разрешување на индивидуалниот работоводен орган, без претходно да се прибави мислење од Собранието на општината и Синдикатот, како што е тоа пропишано во чл. 521 од Законот за здружениот труд, па со лажно и неистинито изнесување на факти и околности од значење за одлучувањето, се издејствува донесување на незаконита одлука.

Влијанието да се донесе незаконита одлука може да се изврши не само со заканување или уценување на членовите на самоуправниот орган, туку и со лажно и неистинито изнесување на факти и околности од значење за одлучувањето.

Од образложението:

Испитувајќи ја примената на КЗМ, Врховниот суд најде: Со правосилната пресуда — пресудата К. бр. 173/78 од 22. V. 1978 година на Општинскиот суд во Куманово, а таа ја потврдил во тој дел и Окружниот суд во Скопје со пресудата Кж. број 1292/78 од 26. X. 1978 година, е утврдено дека обвинетиот М., како директор на ОО Заеднички служби при Чевларско-индустрискиот комбинат „Чик“ — Куманово и обвинетиот Т., како претседател на Централниот работнички совет, по претходен договор да се издејствува одлука за разрешување на генералниот директор, на 3. X. 1977 година свикал седница, на која посебно се инсистирало да дојдат оние членови за кои сметале дека им се истомисленици, па за ваквата седница биле известени со покани непосредно пред за-

вршувањето на работното време, со дневен ред од кој не може ни да се насети дека ќе се донесува одлука за разрешување од должноста на генералниот директор на Комбинатот, па со своите излагања насочени кон тоа влијаеле — Централниот работнички совет да донесе таква одлука, иако пред тоа не е побарано од Собранието на општината и од Синдикатот мислење, што е спротивно на Уставот на СРМ и тоа на одредбите за самоуправување во организациите на здружениот труд и посебно на одредбите за разрешување на индивидуален работоводен орган и на одредбата на чл. 521 од Законот за здружениот труд. Првостепениот и второстепениот суд нашле дека во тие дејствија се содржани сите одбележоци на кривичното дело од чл. 69, ст. 1 од КЗМ, а Врховниот суд најде:

Кривичното дело од чл. 69, ст. 1 од КЗМ го врши оној што со злоупотреба на својата положба или овластување, или како член на орган на самоуправување, влијае врз органот на самоуправување да донесе одлука со која се крши Уставот, законот или друг пропис или општ самоуправен акт, па поради тоа таква одлука и биде донесена. Во конкретниов случај не е спорно, а тоа се наведува и во барањата, дека Одлуката на Централниот работнички совет од седницата одржана на 3. IX. 1978 година, со која е разрешен од должноста генералниот директор на Чевларско-индустрискиот комбинат „Чик“ — Куманово е незаконита, бидејќи седницата е свикана истиот ден кога е и одржана, што е спротивно на Статутот на таа работна организација и без претходно да се побара мислење од Собранието на општината и Синдикатот, како што е тоа предвидено во чл. 521, ст. 4 од Законот за здружениот труд и Уставот на СРМ.

Спорно е во случајов дали обвинетите М. и Т. ги злоупотребиле положбите — директор на Основната организација — Заеднички служби и претседател на Централниот работнички совет, и во што е таа злоупотреба, и дали влијае врз советот и со што да донесе таква незаконита одлука.

Што се однесува до првото прашање, Врховниот суд наоѓа дека договорот на обвинетите да се свика седница на Централниот работнички совет со дневен ред „Разгледување на моментната положба на Комбинатот“, а да се донесе одлука за разрешување на генералниот директор на Комбинатот, е груба и тешка злоупотреба на положбите и овластувањата што ги имале двајцата обвинети во Комбинатот. Ова поради тоа што на членовите на Централниот работнички совет воопшто не им било претходно можно дури и да насетат дека ќе се одлучува за така важното прашање, какво што е прашањето за разрешување на генералниот директор, па со самото тоа им е оневозможено да се подготват, консултираат со самоуправните тела од каде се делегирани, па и со општествено-политичките организации во комбинатот. Покрај тоа, бидејќи се работи за разрешување на индивидуален работодавен орган — генерален директор на работната организација, тие, иако тоа го знаеле, не побарале претходно мислење од Собранието на општината и од Синдикатот, со што, исто така, ја злоупотребиле положбата. Покрај тоа, а откако сведокот К. им го пренел мислењето на претседателот

на Собранието на општината М. П. дека седницата не може да се одржи со оглед на горното, како обвинетиот Т. така и обвинетиот М., како најповикани лица, бидејќи М. е директор на ОО Заеднички служби во чија надлежност влегува и рефератот за самоуправање, и обвинетиот Т., како најповикан во врска со чувањето на законитоста на работата на Централниот работнички совет, изјавиле дека нема пречки седницата да се одржи, што е, исто така, груба злоупотреба и според наоѓањето на Врховниот суд. Кон тоа треба да се додадат и следниве факти: седницата се свикува како итна без да се запази рокот од најмалку 3 дена пред одржувањето, како што е тоа предвидено во Статутот, за неа не се известуваат општествено-политичките организации во Комбинатот, не му е соопштено на генералниот директор дека ќе се расправа за неговото разрешување итн. Тоа се само некои од основните правни и морално-политички обврски кои тие не ги почитувале, свесно и намерно не ги извршиле. Токму во тоа Врховниот суд наоѓа дека е злоупотребата што ја извршиле договорно двајцата обвинети, што е еден од одбележките на кривичното дело од чл. 69, ст. 1 од КЗМ.

Во врска со второто прашање, прашањето дали обвинетите влијаеле и ако влијаеле со што Централниот работнички совет да донесе незаконитата одлука Врховниот суд наоѓа дека, пред сè, обвинетите за оваа седница, како што тоа пониските судови утврдиле, ги зеле само записниците од проширената седница на Конференцијата на Сојузот на комунистите од 16. VIII. 1978 година, кога е донесен заклучок да се иницира постапка за разрешување на обвинетиот М. од должноста директор на ОО Заеднички служби и од проширената седница на извршните органи при ОО Заеднички служби, одржана на 22. VIII. 1978 година, на која бил донесен заклучок да се иницира постапка за разрешување на генералниот директор М. З. На самата, пак, седница (3. IX. 1978 година) обвинетиот Т. прочитал само некои делови од тие записници, особено делот на записникот од 16. VIII. 1978 година, каде што генералниот директор самокритички се осврнал и рекол дека не се снашол најдобро итн. Самиот таков пристап влијае врз членовите на советот, бидејќи им се презентираат како вистинити само негативните оценки за работата на генералниот директор, а не и сè што било речено и кој како се изјаснил. А потоа обвинетиот Т. во уводното излагање, а веднаш по него и обвинетиот М. во дискусијата изнесуваат тврдење дека за сè е виновен генералниот директор и предлагаат да биде разрешен. Врховниот суд наоѓа дека на тој начин, а со оглед на положбите и овластувањата што ги имале тие, влијаеле да се донесе незаконитата одлука. Притоа за постоење на делото од чл. 69, ст. 1 од КЗМ не е потребно, како што се наведува во барањето, незаконитата одлука да се донесе со „заканување или уценување спрема членовите на Работничкиот совет“, бидејќи е доволно да се злоупотреби положбата или овластувањата и да се влијае врз донесувањето на таква одлука. А да се влијае врз органот може не само со заканување, уценување и слично на членовите на тој совет, туку и со лажно и неистинито изнесување на факти и околности од значење за одлучувањето во конкретниот случај. А

двајцата обвинети токму така постапиле, како што е тоа опширно образложено во пресудите на пониските судови.

Од тие причини Врховниот суд наоѓа дека и чл. 69, ст. 1 од КЗМ правилно е применет и дека со пресудите на пониските судови не е повреден Кривичниот закон.

Тоа се причините поради кои се одбиени барањата како неосновани.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, ВПП. бр. 29/78 од 1. III. 1979 година).

34. Кривичното дело клевета по чл. 84 од КЗ на СРМ, сторено спрема директор на земјоделска задруга во врска со остварувањето на неговата функција, се гони по приватна тужба во смисла на чл. 92, ст. 1 од КЗ на СРМ а не по службена должност во смисла на чл. 92, ст. 2 од истиот закон.

Од образложението:

Општинскиот суд во Прилеп донел пресуда со која го одбил обвинението по приватната тужба на тужителот за кривично дело клевета од чл. 84 од КЗ на СРМ, согласно со чл. 349, ст. 1, т. 2 од ЗКП, во врска со чл. 92, ст. 2 од КЗ на СРМ. Причините за таквата одлука се во тоа што делото се гонело по службена должност, дека било сторено во врска со остварувањето на функцијата директор во земјоделска задруга и дека директорот на земјоделската задруга бил одговорно лице во смисла на одредбите на чл. 92, ст. 2 од КЗ на СРМ.

По повод жалбата на приватниот тужител, Советот на Округниот суд во Битола најде дека е погрешно правното становиште на првостепениот суд кога смета дека делото клевета, сторено спрема директор на земјоделска задруга во врска со остварувањето на неговата функција, се гони по службена должност во смисла на чл. 92, ст. 2 од КЗ на СРМ, како последица на што дошло до неправилно одбивање на обвинението по приватната тужба на тужителот.

Директорот на земјоделската задруга не е одговорно лице ниту лице носител на општествено-политичка функција, ниту службено лице, на кое се однесуваат одредбите на чл. 92, ст. 2 од КЗ на СРМ.

Приватниот тужител сосем правилно иницирал постапка со своја тужба, а не преку надлежниот орган по службена должност.

(Окружен суд Битола, Кж. бр. 529/78, Општински суд Прилеп К. бр. 45/78).

35. Со тоа што во една изјава истовремено се изнесуваат и пренесуваат невестинити факти со кои очигледно може да им се нанесе штета на честа и угледот на трети лица, обвинетиот во идеален стек извршил три кривични дела клевета од член 84, став 1 од КЗ на СРМ.

Од образложението:

Првостепениот суд, решавајќи по приватната тужба на тужителката поднесена за себе и како законски застапник на своите три малолетни деца, прифати дека на адреса на сите три малолетни деца (5, 11 и 13 години) обвинетиот ги упатил инкриминираните клеветнички зборови, па конечно нашол дека во тоа дејствие обвинетиот сторил само едно кривично дело клевета од чл. 84, ст. 1 од КЗ на СРМ.

Второстепениот суд, решавајќи по жалбата на обвинетиот, наоѓа дека правното становиште на првостепениот суд е погрешно. Имено, во конкретниов случај обвинетиот извршил напад на три заштитни објекти, три личности и со тоа сторил не едно, туку три кривични дела во идеален стек.

(Окружен суд Битола, Кж. бр. 59/78 и Општинскиот суд Прилеп, К. бр. 204/77).

36. Со тоа што на адреса на 5-годишното дете се изнесува или пренесува нешто невестинито, што очигледно може да им нанесе штета на неговата чест и углед, се врши кривично дело клевета од чл. 84 од КЗМ, без оглед на возраста.

Од образложението:

Првостепениот суд обвинетиот го огласи за виновен за кривично дело клевета од чл. 84 ст. 1 од КЗ на СРМ и го осудил на соодветна казна по законот, зашто на адреса на малолетното дете, на возраст од 5 години, изнесувал такви невестинити факти, кои очигледно можеле да им штетат на неговата чест и углед.

Второстепениот суд ја одбил жалбата на обвинетиот како неоснована и пресудата на првостепениот суд ја потврдил, зашто најде дека заштитен објект во ова кривично дело е честа како правно добро — човек, како носител на достоинство со обврски на уважување од страна на другите, како дел од личноста на секое суштество, па според тоа се однесува и на лица на возраст од 5 години.

(Окружен суд Битола, Кж. 59/78 и Општински суд во Прилеп, К. бр. 204/77).

37. Со упатениот повик од првообвинетиот до второобвинетиот и третообвинетиот насилно да извршат обљуба над оштетената со која не живеат во брачна заедница, па тој повик второобвинетиот го прифатил и се обидел да изврши насилна обљуба, а третообвинетиот не го прифатил, кривично е одговорен за поттикнување на кривично дело силување во обид — чл. 179, ст. 1, во врска со чл. 16 и 19 од КЗ и за неуспешен поттик на кривично дело силување од чл. 179, ст. 1 во врска со чл. 19, ст. 2 од КЗ.

Од образложението:

Испитувајќи го правилното применување на Кривичниот законик, Врховниот суд најде:

Со упатениот повик обвинетите Д. и С. да извршат насилна обљуба на оштетената К., па С. повикот го прифатил и направил обид да ја изврши насилната обљуба, а Д. тоа не го прифатил, обвинетиот А. сторил две кривични дела во идеален стек и тоа: силување во обид со поттикнување на обвинетиот С., предвидено во член 179, ст. 1, во врска со член 16 и 19, ст. 1 од КЗ, и силување со неуспешно поттикнување, предвидено во член 179, ст. 1, во врска со член 19, ст. 2 од КЗ, а казниво како обид. Меѓутоа, првостепениот суд обвинетиот А. го огласил за виновен само за едно кривично дело од член 179, ст. 1, во врска со чл. 16 и 19, ст. 1 од КЗ. Според тоа, Кривичниот законик не е правилно применет во полза на обвинетиот А., што во жалбената постапка само се констатира, заради натамошна правилна примена, а пресудата во тој поглед не се прерава, бидејќи стои забраната од член 348 од ЗКП.

Од тие причини и жалбените наводи за погрешна примена на Кривичниот законик се одбиваат како неосновани.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 532/76 од 9. IX. 1976 година).

38. За постоење на кривичното дело силување, предвидено во чл. 179, ст. 1 од КЗ, потребно е женското лице да дава постојан отпор од почетокот па до завршувањето на полниот однос.

Од образложението:

Жалбата на окружниот јавен обвинител во Ш. по однос на ослободителниот дел на пресудата не е основана поради следното:

Од фактот, кој и самата оштетена Р. го потврдува, дека при обљубата што оптужениот А. ја вршел, му велела и го молела побргу да сврши — доживее емисио, како и од фактот што по настанот, раскажувајќи му то случајот на сведокот, се смеела, на недвосмислен начин се утврдува дека таа при обљубата со двајцата обвинети Д. и А. само во првиот момент давала привиден отпор, а потоа и самата се согласила со таквата обљуба. Поради тоа, а бидејќи нема постојан и до крај даден отпор на полниот однос, и

Врховниот суд во случајот наоѓа дека во дејствијата на обвинетите нема елементи на кривично дело, и дека делото останало недокажано. Поради тоа првостепената пресуда се јавува како правилна, а жалбата на окружниот јавен обвинител неоснована, па во тој дел, а врз основа на чл. 354 од ЗПП, се одлучи како во диспозитивот под I.

(Пресуда-решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 372/74 од 15. VII. 1974 година).

39. Кога обвинетите не можеле да извршат обљуба на оштетената поради активниот отпор што таа го давала, а полово се задоволиле со допирање на своите полови органи и телото на оштетената додека траел отпорот, извршиле кривично дело силување во обид од чл. 179, ст. 1, во врска со чл. 16, а не кривично дело блудни дејствија по чл. 183 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Како што се гледа од обжалената пресуда, првостепениот суд од изведените докази утврдил дека обвинетите ја нападнале оштетената С. М. со која ниеден од нив не живеел во брачна заедница, па со закана и употреба на сила се обиделе да извршат обљуба. И покрај употребената сила, поради тоа што оштетената давала силен и постојан отпор, не успеале да извршат обљуба над неа, туку само со допирање на своите полови органи до телото на оштетената, додека траел отпорот, полово се задоволиле.

Жалбениот навод на обвинетите дека во нивното дејствие се консумирани елементите на кривичното дело блудни дејствија по чл. 183 од Кривичниот законик се неосновани, а поради следното:

Од дејствијата што обвинетите ги презеле врз оштетената со сигурност се заклучува дека нивната намера била да извршат над неа полов акт, а не блудни дејствија.

Обвинетите со употреба на сила ја собориле на земја оштетената, а откако ѝ се закараниле да ќе ја удават во реката Вардар (настанот се случил до самата река Вардар) и ја слекле облеката и гаките насила, ѝ ги раширувале нозете, легнувале врз неа со извадени полови органи, обидувајќи се да извршат обљуба, но до тоа не дошло бидејќи оштетената давала силен и траен отпор, па поради допирањето на половите органи оптужените полово се задоволиле.

До полово општење не дошло не поради тоа што обвинетите имале намера полово да се задоволат преку блудни дејствија, туку поради присебноста и активниот отпор што го давала оштетената, поради што кривичното дело силување останало во обид.

Кривичното дело силување почнува со употребата на сила или закана за да се изврши полов акт.

Во случај кога не е извршен половиот акт поради отпорот што го дава лицето врз кое се врши кривичното дело или од други причини кои ги спречиле извршителите да го извршат половиот акт делото останува во обид.

Таков е и конкретниов случај, поради што обвинетите извршиле кривично дело силување во обид по чл. 179, ст. 1, во врска со чл. 16, а не кривично дело блудни дејствија по чл. 183 од Кривичниот законик.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Кж. бр. 15/74 од 9. V. 1974 година).

40. Во случај кога обвинетиот со употреба на физичка сила и сериозна закана го совладал отпорот на оштетената со која не е во брачна заедница, па во моментот кога сакал над неа да изврши обљуба, од кажувањето на оштетената и личното проверување, утврдил дека има менструација, поради што се откажал од обљубата, нема доброволно откажување во смисла на чл. 18 од КЗ, туку обид на обљуба од чл. 179, ст. 1, во врска со чл. 16 од КЗ.

Од образложението:

Судот ја ценеше и одбраната на обвинетиот дека во неговото дејствие нема елементи на кривичното дело силување во обид, дека постоело доброволно откажување од извршувањето на тоа кривично дело и дека евентуално може да постои кривично дело блудни дејствија, но и оваа одбрана не ја усвои од следните причини:

Обвинетиот имал намера да изврши обљуба над оштетената. Кога оштетената не сакала тоа да го дозволи, обвинетиот со употреба на сила сакал да ја присили на тоа, па притоа и телесно ја повредил. Меѓутоа, кога оштетената му рекла на обвинетиот дека има менструација и кога тој сам се уверил во тоа, престанал да бара сексуален однос со оштетената.

Во конкретниов случај не постои доброволно откажување, затоа што за да постои такво, потребно е до него да дојде од причини кои не зависат од волјата на сторителот. Нема доброволно откажување ако сторителот се откажал од некои надворешни причини, кои се независни од неговата волја. Во конкретниов случај откажувањето било предизвикано од околноста што оштетената имала менструација, која околност е независна од волјата на сторителот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 760/73 од 5. III. 1974 година).

41. Силата или заканата спрема женско лице да се присили на обљуба со друго лице претставува дејствие на помагање — од чл. 179, ст. 1, во врска со чл. 20 од КЗ.

Од образложението:

Дејствие на извршувањето на ова кривично дело е употреба на сила или закана и обљуба.

Меѓутоа, употребата на сила или закана за да биде дејствие на извршување на ова кривично дело, треба да потекнува од лицето кое сака да изврши обљуба.

Силата или заканата спрема женско лице тоа да се присили на обљуба од лице кое самото не сака да изврши обљуба, не претставува дејствие на извршување, туку дејствие на совладување на пречки за извршување на кривично дело, дејствие на помагање.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 453/77 од 3. II. 1978 година).

42. Нема употреба на сила во смисла на чл. 179 од КЗ кога обвинетиот, иако оштетената му кажала дека не сакала да има полов однос со него, ја соблекува и врши обљуба, а оштетената за тоа време не давала отпор.

Од образложението:

Со непостоењето на сила и закана, кои се битни елементи на кривичното дело силување, не постои ни самото кривично дело силување. Оштетената е нормална личност, па и покрај нејзините психички оптоварувања, нејзиниот слаб успех во училиштето и судирот во семејството, таа можела соодветно да реагира, во случајов да се спротивстави полово да општи со обвинетиот. Во случајов таа само рекла „не, не“, без да даде каков и да било отпор, а не се работи за немојно лице кое објективно не може да се брани, ниту, пак, обвинетиот се товари за такво кривично дело.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 283/75 од 26. VI. 1975 година).

43. За постоење на кривично дело од чл. 181, ст. 1 од КЗ, потребно е обљубата да е извршена над некое лице кое не наполнило 14 години и свест на обвинетиот дека малолетното лице нема навршени 14 години.

Од образложението:

Првостепениот суд не примил дека обвинетиот извршил обљуба над оштетената М. со употреба на сила. Бидејќи се работи за

обљуба на малолетно лице, т. е. на лице кое не навршило 14 години, за што обвинетиот бил свесен, ирелевантни се односите меѓу обвинетиот и оштетената.

Првостепениот суд правилно утврдил дека обвинетиот знаел дека оштетената нема навршено 14 години. Како што самиот обвинет кажува, тој бил чест гостин во куќата на Е., каде што живеела и оштетената и дека бил близок и имал интимни односи со мајка ѝ на оштетената, бил на роденденот на оштетената, кога била сечена роденденската торта, на која имало 13 свеќи, што е видно од приложената фотографија која судот ја извел како доказ, а од што на несомнен начин се утврдува дека тој знаел дека малолетната нема навршено 14 години.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 195/76 од 17. IX. 1976 година).

44. Деветгодишно дете, кое во психичкиот и физичкиот развој нема видни недостатоци, не се смета за немоќно малолетно лице во смисла на чл. 181, ст. 2 од КЗ.

Од образложението:

Стојат наводите во жалбата дека првостепениот суд го повредил Кривичниот закон кога врз така утврдената фактичка положба обвинетиот го огласил за виновен за кривично дело од чл. 181, ст. 2 од КЗ, бидејќи од неа не е утврдено дека малолетничката Љ. во случајот била и немоќно малолетно лице, како што е предвидено во став 2 на член 181 од КЗ.

Според мислењето на овој Суд, со фактот што едно лице е малолетно тоа не е немоќно во смисла на чл. 181, ст. 2 од КЗ. Кога малолетното дете е на школска возраст, во секој конкретен случај треба да се докажува немоќта поради психички или физички дефект. Во случајот кај малолетната — деветгодишната Љ. недостатоци во нејзиниот психички и физички развој, кои би ја правеле немоќно малолетно лице, не се утврдени.

Затоа овој Суд, уважувајќи ја жалбата, во овој дел обжалената пресуда ја преправи, така што обвинетиот го огласи за виновен за кривично дело против природен блуд со малолетно лице од чл. 181, ст. 1 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 775/73, од 28. II. 1974 година).

45. Кривичното дело вонбрачен живот со малолетно лице, предвидено во чл. 193, ст. 1 од КЗ, го врши полнолетно лице кое живее во вонбрачна заедница со малолетно лице кое навршило 14 години, без оглед што малолетното лице само се согласило.

Од образложението:

При така утврдена фактичка состојба, судот најде дека во дејствијата на обвинетиот се конзумирани елементите на кривичното дело вонбрачен живот со малолетно лице по чл. 193, ст. 1 од КЗ. Во конкретниот случај за ова кривично дело, според мислењето на овој Суд, без значење е околноста што оштетената доброволно пошла за обвинетиот, бидејќи согласно со чл. 193 се казнува полнолетното лице кое живее во вонбрачна заедница со малолетно лице кое навршило 14 години. Битието на ова кривично дело не ги вклучува во себе елементите на сила или принуда. Поради тоа е одлучено како во диспозитивот.

(Пресуда на Општинскиот суд во Охрид, К. бр. 308/73, од 19. XI. 1973 година, потврдена со пресудата на Окружниот суд во Битола, Кж. бр. 98/74 од 13. V. 1974 година).

46. Одговорно лице кое ќе состави испратница за продадени стоки како репроматеријал, иако се продадени на приватен занаетчија, со намера да се одбегне плаќањето на данок на промет, не врши кривично дело злоупотреба во стопанството од чл. 213-в од КЗ, кога продадените стоки не подлежат на оданочување, без оглед на тоа што тој тоа не го знаел.

Од образложението:

Барањето е основано.

Од списите по предметот се гледа, а посебно од пресудите на првостепениот и второстепениот суд, дека осудениот К. во својство на одговорно лице во „Семе Вардар“ — увоз-извоз — Скопје, со намера да ги одбегне обврските спрема општествената заедница, го злоупотребил овластувањето во стопанството, откако претходно се договорил со осудениот Ш. Х., приватен занаетчија, јажар од С., составил исправа со неистинита содржина — налог за издавање на фактура со наводи дека стоката „сесил влакно“, во вредност од 13.775,35 динари, се издава на ЗЗ „Пролетер“ од Бориово и означил дека таа стока ќе служи како репроматеријал за Задругата, иако таа била наменета за осудениот Ш., па така биле одбелнати давачките на име данок на промет во износ од 2.899,82 динари.

Плаќањето на данокот на промет е регулирано со Законот за оданочување на производите и услугите во промет, поточно со член 36, став 1 од споменатиот закон. Според цитираниот член, не се плаќа данок на промет на производите на земјоделството и рибарството. Од Прирачникот за оданочување на производите и услугите

во прометот со сесил влакно, кое според Правилникот спаѓа во земјоделски производи, и од погоре цитираната законска одредба, произлегува дека прометот со сесил влакно не спаѓа во производи кои се оданочуваат, без оглед на тоа дали се продаваат на приватни лица или на организација на здружен труд и сл. Во таа смисла е дадено и толкување од Сојузниот секретаријат за финансии бр. 5259/1 од 25. V. 1974 година, каде што е изрично наведено дека не се плаќаат никакви давачки на сесил влакното, како производ на земјоделството.

При ваква положба, овој Суд смета дека во дејствијата на обвинетиот не се содржани одбележоците на кривичното дело од чл. 213в, ст. 1 од КЗ, бидејќи во конкретниот случај не стоела обврска на осудениот Ш. И., како купувач на сесил влакно да плати каков и да било данок, а таквата обврска не стоела ни на страната на организацијата „Семе-Вардар“, што значи дека во конкретниот случај недостасува битен елемент за постоење на ова кривично дело — обврска да се плати данок. Бидејќи такви обврски не стоеле ниту на страната на купувачот — обвинетиот Ш., ниту на страната на продавачот „Семе-Вардар“, каде што работел обвинетиот К., затоа, без оглед на тоа што мислеле тие, дејствието ги нема сите одбележоци на кривичното дело од чл. 213в, став 1 од КЗ, поради што барањето за заштита на законитоста, поднесено од јавниот обвинител на Македонија, е основано и се уважува, така што првостепената и второстепената пресуда се преправаат и обвинетите врз основа на член 321, став 1, точ. 1 од ЗКП, се ослободуваат од обвинението.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, КЗЗ. бр. 5/77, од 17. V. 1977 година).

47. Кога носителот на самостоен занаетчиски Курчиски дуќан откупува поголеми количества кожи од потребите за вршење на Курчискиот занает, па тие ги соли, суши и доработува и потоа ги продава, тој може со тоа да изврши и кривично дело недозволена трговија — чл. 226, ст. 1 од КЗ или прекршок од чл. 102, ст. 2, точ. 2 од Уредбата за занаетчиските дејности, што зависи од односот на вложените средства при откупот, вредноста на занаетчиските работи што се извршени и остварената печалба.

Од образложението:

Меѓутоа, Врховниот суд укажува на следното:

Неоспорно е дека вршењето на Курчиокиот занает, кој како дејност се занимава со изработка на кожуви, бунди и други производи, во себе опфаќа и извесна кожарска дејност, т. е. откуп на потребен број и од определен квалитет сурови кожи, нивно чистење од непотребните делови, засолување, сушење, конзервирање, штавење, бојадисување итн. Значи, Курчискиот занаетчија мора да биде и со кожарски познавања и оспособеност. Се разбира дека Курчи-

јата, по правило, треба да го откупува она количество на кожи, колку што му е неопходно за вршење на неговиот занает и дозволено му е на тие кожи да ги изврши и кожарските работи. Меѓутоа, ако се откупуваат поголеми количества со цел тие делумно да се обработат со дејствија само од кожарската струка, а потоа како полупроизводи или како суровина да се продадат, се поставува прашањето — дали со тоа не се врши недозволена трговија, во смисла на чл. 226, ст. 1 од КЗ или прекршок од чл. 102, ст. 2, точ 2 од Уредбата за занаетчиските дуќани („Службен лист на СФРЈ“, бр. 5/54). Се разбира, според Врховниот суд, разрешавањето на тоа прашање, пред сè, зависи од односот на вложените средства при откупот, вредноста на занаетчиските работи што се извршени на така откупените производи (вложените материјали, давачки и лични доходи) и остварената печалба. Ако е, на пример занаетчиската интервенција значителна, а печалбата во прифатливи граници (во случајов двајца работници обработиле 16.000 кгр. кожи, чија вкупна вредност е 450.000 динари, а во текот на 2 години оствариле печалба од околу 30.000 динари или годишно по околу 7.000,00 динари, тогаш очигледно се поставува прашањето дали е основан прометот или изработката) ќе нема кривично дело. Но ако занаетчиската интервенција е незначителна, стоката во промет е голема или со големи вредности, па и печалбите, тогаш заклучокот може да биде поинаков. Меѓутоа, првостепенит суд во овој правец не испитувал нити утврдувал, па не дал ни оцена. Тоа е втората причина поради која Врховниот суд најде дека првостепената пресуда треба да се укине.

Од горните причини, а врз основа на чл. 355 од ЗКП, се одлучи како во диспозитивот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 345/76 од 1. X. 1976 година).

48. Цената утврдена со спогодба на производителите и потрошувачите за промена на затечените цени, на која спогодба дал согласност Сојузниот завод за цени, се смета како пропишана цена во смисла на чл. 141, ст. 1 од КЗМ.

Од образложението:

Со обжалената пресуда обвинетиот е огласен за виновен за кривично дело кршење на прописите за цени од чл. 141, ст. 1 од КЗ на СРМ, затоа што како раководител и продавач во одреден период во текот на 1977 година на потрошувачите им продавал бојлери и изолатори за струја по цена повисока од пропишаната, односно наместо да ги продава по 905,00 динари, ги продавал по 1.085,00 динари, а изолаторите за струја, наместо по 10,30 динари парче ги продавал по 42,00 динари.

Жалбата на обвинетиот укажува дека цената не била пропишана со посебни прописи од надлежните државни органи и дека

парите од така продадените стоки обвинетиот не ги задржувал за себе, туку ги внесувал во работната организација.

Правното становиште на првостепениот суд е засновано врз закон поради следното:

Врз основа на одредбите на чл. 22 од Законот за општествената контрола на цените („Сл. лист на СФРЈ“, број 25/72 и 35/72), претставниците на производителите и потрошувачите склучиле спогодба за промена на затечените цени за електрични грејачи на вода — бојлери и за нивните резервни делови, која спогодба е објавена во „Службен лист на СФРЈ“ број 26/75 од 30. V. 1975 година и на која Сојузниот завод за цени дал согласност со решението број 1722 од 14. V. 1975 година.

Со оваа спогодба се одредени највисоките цени за продажба на мало за бојлери од 8 литри, како што е случајот во предметната инкриминација. Овие цени важат за продажба на мало без данок на промет, но во нив е засметан и работот на трговијата.

Како мерка за непосредна општествена контрола на цените е пропишано задржувањето на цените на затеченото ниво, како и за начинот на нивното менување со спогодба, за која дава согласност Сојузниот завод за цени.

Постои пропишана цена во смисла на одредбите на чл. 141 од КЗ на СРМ, кога за начинот на утврдување и промената на цената постои општествена контрола со склучување на соодветна спогодба меѓу производителите и потрошувачите, на која дава согласност Сојузниот завод за цени.

(Врховен суд на Македонија, ВПП. бр. 18/78,
Окружен суд Битола, Кж. бр. 186/78,
Општински суд Ресен, К. бр. 82/77).

49. Одбележокот наплатување на значително поголема цена од пропишаната кај кривичното дело кршење на прописите за цени од чл. 141 од КЗМ се утврдува за секој конкретен случај, земајќи го предвид односот меѓу пропишаната и наплатената цена.

Од образложението:

Општинскиот суд во Прилеп со своја пресуда обвинетиот го огласил за виновен за кривично дело кршење на прописите за цени од чл. 141, ст. 1 од Кривичниот законик.

По повод жалбата на бранителот на обвинетиот, Советот на Окружниот суд го заведе следново правно становиште:

Кај поимот — наплатување на значително поголема цена од пропишаната во смисла на чл. 141 од КЗ на СРМ, треба да се утврдува и оценува, во секој конкретен случај, соодносот на пропишаната цена на стоката, предметите и услугите по единица мера со разликата на наплатената цена. За постоење на делото не е од суштинско значење колкав е номиналниот износ кој повеќе наплатен од пропишаната цена, туку е суштинско тој износ да биде

значително поголем во однос на пропишаната цена. Според тоа, стои ова кривично дело кога обвинетиот, во својство на продавач на месо, за еден килограм свинско месо со кооки наплатил 50 дин., наместо 42,80 дин., колку што била пропишаната цена, бидејќи во случајов пропишаната цена е зголемена за 25⁰/₀, кој износ несомнено претставува значително поголема цена од пропишаната во смисла на чл. 141, ст. 1 од КЗ на СРМ.

(Окружен суд Битола Кж. бр. 628/78,
Општински суд Прилеп К. бр. 882/77).

50. Кога со повеќе дејствија, од кои едни ги содржат одбележоците на кривичното дело од ст. 2, а други од ст. 4 на чл. 168 од КЗЈ, е сторено едно продолжено кривично дело, делото ќе се квалификува според потешкиот облик — чл. 168, ст. 2 од КЗЈ, а не по двата основа, бидејќи одговорноста за потешкото дело во себе ја содржи и одговорноста за полесното дело.

Од образложението:

Што се однесува до обвинетиот Б., Врховниот суд наоѓа дека во дејствието под I (иако знаел дека се купени фалсификувани 5.000 ДМ со намера другите обвинети да ги стават во промет, па тоа не го пријавил), се содржани одбележоците на кривичното дело од чл. 168, ст. 4 од КЗЈ, а со дејствието опишано под II (иако знаел дека обвинетиот В. прибавил 700 ДМ фалсификувани и 50 УСА долари, па договорно ги продале, обвинетиот К. во Урошевац, а тој во Скопје, и добивката ја поделиле тројцата) се содржани одбележоците на кривичното дело од чл. 168, ст. 2 од КЗЈ, а не од ст. 1, како што првостепениот суд погрешно нашол, а од веќе наведените причини. Притоа Врховниот суд наоѓа дека тие две дејствија навистина претставуваат едно продолжено кривично дело, како што и првостепениот суд нашол. Меѓутоа, во тие случаи продолженото кривично дело ќе се квалификува според потешката квалификација, а според принципот потешката одговорност во себе да ја содржи и одговорноста за полесното дело. Недопуштено е, според наоѓање на овој Суд, едно продолжено кривично дело да се квалификува по два основа.

Од тие причини следуваше првостепената пресуда да се преправи по однос на квалификациите, како што е тоа означено во диспозитивот.

Со оглед на изложеното, жалбените наводи на обвинетите дека во нивните дејствија евентуално стојат одбележоците на кривичното дело од чл. 168, ст. 4 од КЗЈ не се основани, па се одбиваат.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 165/78 од 9. II. 1979 година).

51. Кривично дело даночна утаја, предвидено во чл. 235 од КЗ, не врши оној што без да пријави дејност и без да има одобрение за изработка на бетонски блокови со машина, остварил бруто промет од 465.620 динари, па тој промет не го пријавил, на кој начин би утаил 32.802,00 динари, колку што треба да плати на име данок, бидејќи ова кривично дело го прави само лице кое врши дозволена и одобрена дејност.

Од образложението:

Жалбата на обвинетиот С. е основана и се уважува, а поради следново:

Кривичното дело даночна утаја, предвидено во чл. 235 од КЗ, го прави лице кое, со намера тој или некој друг да одбегне плаќање на данок, придонес за социјално осигурување или други пропишани придонеси, дава лажни податоци за приходите, за предметите или за другите факти што се од влијание при утврдувањето на износите на тие обврски, или кое со иста намера, во случај на задолжителна пријава, не пријави приход, односно предмет или други факти кои се влијание за утврдување на износите на тие обврски, па ако износот кој се избегнува да се плати ја надмине сумата од 10.000,00 динари, тоа лице може да се казни (ст. 2 на чл. 235) со строг затвор до 10 години.

Од тој текст на законот произлегува дека ова кривично дело може да се изврши кога лице, кое е обврзано да пријави приход, предмет или други факти, таква пријава не поднесе.

Првостепениот суд утврдил дека обвинетиот С. купил машина за изработка на бетонски блокови, калапи и мешалка и ги поставил во напуштеното корито на реката Дрим, набавил цемент и чакал, ангажирал 5 работници на чело со второобвинетиот А. и организирал изработка и продажба на бетонски блокови, при што од април до крајот на декември 1974 година остварил бруто промет во вредност од 465.620,00 динари, на која вредност, а по одбитокот на трошоците, според даночната основица, требал да плати 32.802,00 динари на име данок. Притоа првостепениот суд нашол дека обвинетиот С. не го пријавил приходот, што е неспорно, а според Законот за даноците на граѓаните тој бил должен тоа да го стори (стр. 5, ст. 2 од образложението), без оглед на тоа што дејноста не му е пријавена и без оглед што за таквата дејност нема одобрение.

Врховниот суд наоѓа дека, според одредбите на Законот за даноците на граѓаните („Службен весник на СРМ“ бр. 39/72), обврска за пријавување на приходи од самостојно вршење на стопански дејности (V-данок на личен доход од самостојно вршење на стопански дејности) чл. 70—91, имаат само оние лица кои за вршењето на самостојни стопански дејности имаат одобрение од надлежните државни органи. Меѓутоа, не е спорно дека обвинетиот С. ниту барал ниту добил одобрение за вршење на самостојна стопанска дејност, па ниту можел да добие такво одобрение, бидејќи оваа дејност, според Законот за вршење на занаетчиска дејност со личен труд и средства во сопственост на граѓаните („Службен весник на СРМ“ бр. 9/74) и Наредбата за стопанските дејности кои се сметаат

како занаетчиска дејност („Службен весник на СРМ“ број 24/74), не се смета за занаетчиска, поради што и не може да се добие одобрение. Според тоа, обвинетиот С. организирал недозволено производство на бетонски блокови заради продажба и од таквата недозволена дејност остварил приход. А лице кое оствари приход од недозволена дејност не е должно таквиот приход да го пријави. Тоа не значи дека таквиот приход не може да биде оданочен. Напротив, во Глава XV под точ. 5 од Законот за даноците на граѓаните — посебна постапка за облог со данок на непријавен приход односно доход, е предвидено дека — надлежниот орган за приходи на општината, кој располага со податоци дека некој граѓанин поседува имот или располага со средства значително поголеми од оданочените, односно имотот што го поседувал и средствата со кои располага произлегуваат од доход или приход кој не е обложен со данок, ќе покрене посебна постапка заради оданочување на тој доход или приход. Предлог за покренување на оваа постапка можат да поднесат органите за општествен надзор, органите на управата, јавниот обвинител итн. (чл. 197 од законот). Токму од тие одредби произлегува дека не стои обврската за лице кое остварува доход од недозволена дејност, таквиот доход или приход да го пријави.

Спротивното становиште, какво што зазел првостепениот суд, е во спротивност и со основното начело дека никој не е должен сам против себе да поднесе пријава за кривично дело или прекршок кое сам го сторил, бидејќи со поднесената пријава за оданочување на доход или приход, остварен од недозволената дејност, посредно би се изложил на кривичен прогон или административно казнена постапка. Во случајов самото вршење на занаетчиска дејност без одобрение за основање на занаетчиски дуќан, претставува прекршок од чл. 101, ст. 1, точ. 2 од Законот за вршење на занаетчиска дејност. Ако, пак, некој се занимава со продавање на стоки чие производство неовластено го организирал, тој врши кривично дело од чл. 226 од КЗ, при што по ст. 4 од тој член ќе се казни, доколку е постигната значителна имотна корист. Притоа во прекршочната постапка, а уште повеќе во кривичната постапка, покрај казната, на такво лице можат да му се изречат и безбедносните мерки — одземање на предметите и стоката — точ. 6 на чл. 226 од КЗ, односно остварената противправна имотна корист — чл. 62а од КЗ, односно чл. 101, ст. 2 од Законот за занаетчиството. Според тоа, ако таква недозволена дејност содржи елементи на прекршок или кривично дело, целиот чист приход, како противправно стекната корист, може да му се одземе, а не само еден дел кој претставува даночен облог. Токму поради тоа не може да има обврска за такво лице.

Бидејќи во случајов обвинетиот С. не е должен да поднесе пријава, што е битен одбележок на кривичното дело од член 235, став 1 и 2 од КЗ, затоа непријавувањето на доходот или приходот од недозволената дејност не претставува вакво кривично дело, за кое бил обвинуван и за кое е огласен за виновен и казнет со првостепената пресуда. Поради тоа Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд погрешно го применил законот, па врз основа на

чл. 357, во врска со чл. 321, точ. 1 од ЗКП, следувааше да се одлучи како во диспозитивот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 42/77, од 18. III. 1977 година).

52. Со тоа што при тепачката меѓу обвинетиот и оштетениот, настаната поради кршење на чаши, при што на оштетениот му испаднале парите од џебот, на обвинетиот потоа ги зел, не сторил кривично дело разбојништво од чл. 252 од КЗ, туку кражба од чл. 249 од КЗ, со оглед дека употребената сила не била со цел да се одземат парите.

Од образложението:

Окружниот суд во С., со пресудата К. бр. 370/73 од 24. XII. 1973 година, нашол дека во дејствието на обвинетиот се конзумирани елементите на кривичното дело кражба по чл. 249, ст. 1 од КЗ, а не на кривичното дело разбојништво по чл. 252 од КЗ, како што бил обвинет, и тоа поради следното:

Кај обвинетиот не постоела некоја намера со употреба на сила од обвинетиот да одземе пари, бидејќи тој и не знаел дали оштетениот има и колку има пари кај себе. Меѓутоа, при тепањето, кога во еден момент оштетениот паднал на земја и кога од џебот му испаднал портмоне и од него парите се растуриле, тоа е моментот кога обвинетиот одлучува парите да ги одземе. Затоа, според мислењето на овој Суд, во ваквото дејствие на обвинетиот не се содржани елементите на кривичното дело разбојништво, поради тоа што употребата на сила од страна на обвинетиот не била со цел тој да му ги одземе парите, туку, како што е веќе кажано, обвинетиот бил навреден од држањето на оштетениот и практично обвинетиот својот револт сакал да го искаже со тепање. Одземањето на парите е независно од употребата на сила, тоа е одвоено дејствие, а имено, откако обвинетиот веќе го натепал и оштетениот практично бил онеспособен за борба и паднат на земја, дури тогаш тој го видел испаднатото портмоне со парите, и тогаш кај него се создава одлука парите да ги одземе и на тој начин за себе да прибави против-правна имотна корист. Бидејќи не постои ниту еден доказ дека обвинетиот силата ја употребил со цел да му ги одземе парите, затоа при ваква положба Судот, ценејќи ги фактите и настанот онака како што се одиграл, најде дека во дејствието на обвинетиот се содржани елементите на кривичното дело кражба по чл. 249, ст. 1 од КЗ, па поради тоа и го преквалифицира обвинението.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 72/74, од 8. III. 1974 година).

53. На чувар, кому е доверено чување на објект, не му се доверени и стварите во објектот, па кога од нив противправно присвојува, врши кривично дело кражба од чл. 249 од КЗ, а не утаја од чл. 254 од КЗ.

Од образложението:

Неосновани се и жалбените наводи во врска со квалификацијата на делото. Правилно првостепениот суд нашол дека во дејноста на обвинетиот стои кривично дело кражба, односно поради вредноста на украдените ствари, тешка кражба од чл. 250, ст. 2 од КЗ. Ова поради тоа што е неосновано становиштето на бранителот дека на обвинетиот стварите му биле доверени, па дури дека биле и во негова сопственост. Напротив, како што правилно нашол првостепениот суд, и овој Суд наоѓа дека на чувар на објект, на кого му е доверено чувањето на објектот, не значи дека му се доверени и стварите во тој објект. Со присвојувањето на тие ствари тој врши кривично дело кражба, како што би сторил кривично дело тешка кражба, ако кражбата, присвојувањето на стварите, ги изврши со провалување или обивање. За да му биле стварите доверени требало со нив посебно да биде задолжен. Со други зборови, стварите треба посебно, директно да се доверени на чување или ракување, да е со нив задолжен, па да се прими дека му биле доверени.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 731/75, од 30. I. 1976 година).

54. Со тоа што обвинетиот одзел предмети во вредност од 10.000,00 динари со намера да се здобие со противправна имотна корист, сторил кривично дело кражба од чл. 249, ст. 1 од КЗ, а не кривично дело тешка кражба од чл. 250, ст. 2 од КЗ, бидејќи вредноста на присвоените ствари не го надминува износот од 10.000,00 динари.

Мерката за безбедност одземање на имотната корист — чл. 62а од КЗ, ќе се изрече и тогаш кога оштетената работна организација не барала предизвиканата штета со противправното присвојување да ѝ се надомести.

Од образложението:

Во врска со примената на Кривичниот законик наоѓаме:

Првостепениот суд, примајќи дека обвинетите зеле 262 вреќи цемент кои се продадени за 10.000,00 динари и со тоа оствариле противправна имотна корист, нашол дека со тоа сториле кривично дело од чл. 250, ст. 2 од КЗ. Меѓутоа, дури и да е точно утврдувањето дека вредноста на 262-те вреќи цемент е 10.000,00 динари, тие не сториле кривично дело од чл. 250, ст. 2 од КЗ. Ова поради тоа што делото од чл. 250, ст. 2 од КЗ го прави оној кој извршил

кражба (чл. 249 од КЗ), а вредноста на украдените ствари го надминува износот од 10.000,00 динари. Во конкретниов случај вредноста на украдените ствари не го надминала износот од 10.000,00 динари.

Првостепениот суд, во врска со делото под I, утврдил дека со продажбата на 262-те вреќи цемент се добиени 10.000,00 динари (која околност по однос на висината е под сомнение, како што е погоре речено), и дека од тие пари на обвинетиот му се дадени 3.000,00 динари, а дека Д. за себе задржал 7.000,00 динари. Со оваа сума е оштетена Фабриката „Силекс“ — Кратово, но бидејќи таков кусок таа во магацинот не констатирала, поради тоа што по други основи се создавал вишок, и не барала штетата да се надомести. Поради тоа, првостепениот суд не можел да донесе одлука таа штета да ѝ се плати на оштетената организација, што е во согласност и со чл. 97 од ЗКП, бидејќи имотноправните односи се расправаат само ако за тоа има предлог од овластените лица. Така настапува состојба во која сторителот на кривичното дело, со извршувањето на делото, се здобива со противправна имовинска корист, па и покрај осудата противправната корист му е оставена. Тоа секако се противи на законот и моралот. А оваа состојба е решена во чл. 61а од КЗ. Со овој член е предвидено дека од сторителот на кривичното дело ќе се одземат парите, предметите од вредност и секаквата имотна корист што е постигната со извршувањето на кривичното дело. А ако ова одземање не е можно, сторителот ќе се обврзе да плати износ во пари кој одговара на постигнатата имотна корист. А таа одредба на КЗ е задолжителна, т.е. секојпат кога ќе се утврди дека сторителот со извршувањето на делото се здобил со противправна имотна корист, а на оштетениот не му е досудена штета, или досудената штета е помала од остварената корист ќе се примени и таа мерка за безбедност ќе се изрече.

Од горните причини следувааше жалбите на обвинетите да се уважат (бидејќи фактичката положба по однос на вредноста на одземените ствари е под сомнение) и да се уважи жалбата на јавниот обвинител (бидејќи првостепениот суд, ако утврди дека делото е сторено и дека е остварена противправна имотна корист, ќе го примени чл. 62а од КЗ), како што е тоа одлучено со решението под I, а за делото опишано под I од диспозитивот на нападнатата пресуда, согласно со чл. 355 од ЗКП, судот не е врзан за забраната од чл. 348, во врска со чл. 360 од ЗКП, бидејќи со тоа што може да му се изрече мерката не се влошува состојбата на обвинетиот, кој инаку би ја платил таа штета.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 262/76, од 7. V. 1976 година).

55. Кога вредноста на противправно присвоениот музички инструмент — мандолина, во време на извршувањето на кривичното дело изнесувала над 250 динари, а оштетениот пред неколку години ја купил за 100 динари, обвинетиот сторил кривично дело кражба

по чл. 249, ст. 1, а не кривично дело ситна кражба по член 259 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Неоснован е жалбениот навод за погрешна примена на Кривичниот законик.

Кога првостепениот суд утврдил дека вредноста на музичкиот инструмент — мандолина во времето на извршувањето на кривичното дело односно во времето кога е тоа противправно присвоено од обвинетиот изнесувала 300 динари, а оштетениот пред неколку години ја купил за 100 динари, правилно го применил кривичниот законик кога обвинетиот го огласил за виновен за кривично дело кражба по чл. 249, став 1 од Кривичниот законик.

Првостепениот суд не погрешил кога за одредување на правната квалификација на кривичното дело не ја примил вредноста на музичкиот инструмент кога оштетениот го купил. Ова затоа што фактичката штета е онаа која постои за време на извршувањето на кривичното дело, а се одредува така што оштетениот, со висината која е утврдена, да може да купи ист таков инструмент каков што бил и одземениот со извршувањето на кривичното дело.

Според тоа, ако од вредноста на противправно присвоениот предмет зависи квалификацијата на кривичното дело, се зема вредноста на предметот кога е извршено кривичното дело, а не вредноста кога е набавен.

(Врховен суд на Македонија, Скопје, пресуда Кж. бр. 603/75 од 22. X. 1975 година).

56. Влегувањето во простории каде што луѓето спијат со намера оттаму да се одземат и противправно присвојат туѓи движни предмети, претставува особено дрзок начин во смисла на чл. 250, ст. 1, точ. 3 од КЗ.

Од образложението:

Во дејствието опишано во т. 2 обвинетиот сторил едно кривично дело — тешка кражба по чл. 250, ст. 1, т. 3, во врска со член 16 од КЗ, бидејќи се утврди дека тој преку ноќ влегол во туѓ стан, па знаел дека сите луѓе во тој стан спијат, извршил пребарување на сите алишта што ги нашол во претсобјето, потоа влегол во собата каде што спиела малолетната Катица, со намера да го отвори шифоњерот и таму да бара пари, но таа се разбудила, па кога обвинетиот клекнал до нејзиниот кауч таа го удрила со раката по главата, а обвинетиот избегал низ вратата. Според мислењето на овој Суд, влегувањето во стан каде што луѓето спијат и тоа преку ноќ, со намера да се изврши кражба, тоа однесување се смета како дрзок начин на однесување, па затоа обвинетиот е огласен за виновен и дека ова кривично дело го сторил на дрзок начин.

(Пресуда на Окружниот суд во Скопје, К. бр. 488/76 од 18. II. 1976 година потврдена со пресудата на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 122/77 од 25. III. 1977 година).

57. Одземањето на златни ствари со намера противправно да се присвојат, на тој начин што од продавачот се бара да му се дадат да ги прегледа, па откако стварите биле ставени на тезгата тој ги грабнал и почнал да бега, се смета дека е извршено на особено дрзок начин, во смисла на чл. 250, ст. 1, точ. 3 од КЗ.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија најде:

Не е спорно дека обвинетиот на критичниот ден — 25. IX. 1975 година, влегол во златарскиот дуќан на оштетениот Ц. И. и оттаму противправно одзел и присвоил три златни прстени и едно златно ланче на тој начин што оштетениот му ги покажал предметните ствари, ги ставил на тезгата од каде што обвинетиот ги грабнал, ги ставил во својот џеб и избегал, а потоа бил фатен од милиционери, при што исто така не е спорно дека давал голем отпор. Најпосле, не е спорно дека одземените предмети му се вратени на оштетениот.

При ваква положба правилно е наоѓањето на првостепениот суд дека во дејствијата на обвинетиот се содржани одбележоците на кривичното дело од чл. 250, ст. 1, точ. 3 од КЗ. Имено, фактот што обвинетиот на оштетениот му се претставил како сериозен купувач со што, како што правилно заклучил првостепениот суд, стекнал доверба кај оштетениот што довело до тоа последниов да ги извади бараните предмети и да ги остави слободно на тезгата, укажува на големата дрскост и безобзирност која обвинетиот ја покажал при извршувањето на кривичното дело. Затоа жалбените наводи за погрешна примена на КЗ се неосновани.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 22/76 од 5. II. 1976 година).

58. Кога хаубата на моторот на патничката кола не е заклучена, па се отвори и потоа со употреба на соодветен алат (рачвест клуч) се демонтира еден дел од моторот (разводникот), стои кривично дело тешка кражба по чл. 250, ст. 1, точ. 1 од КЗ, бидејќи тој дел е земен со употреба на сила.

Од образложението:

Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд правилно го применил КЗ кога нашол дека во дејствијата на обвинетиот се содржани елементите на кривичното дело од чл. 250, ст. 1, точ. 1 од КЗ.

Од исказот на обвинетиот даден во текот на истрагата на записник од 11. V. 1976 година, се гледа дека хаубата на патничкото возило била затворена, дека неговиот другар не можел да ја отвори, дека тој потоа ја тргнал нагоре и ја отворил, а потоа со клучот што го носел со себе го одмонтирал комплетниот разводник. Од ова произлегува дека обвинетиот одзел ствари од затворен простор кој насилно го отворил. Меѓутоа, и да не била хаубата затворена, делото стои, бидејќи разводник е демонтиран, а тоа значи дека е отворен по насилен пат. Демонтирањето, пак, е еднакво опасен начин на одземање на туѓа движна ствар, кој е рамен на обивањето во смисла на чл. 250, ст. 1, точ. 1 од КЗ.

Од горните причини и причините во првостепената пресуда фактичката положба во неа правилно и целосно е утврдена, а во тие дејствија на обвинетиот се содржани елементите на кривичното дело од чл. 250, ст. 1, точ. 1 од КЗ. Според тоа и кривичниот закон е правилно применет. Затоа жалбените наводи за погрешна примена на КЗ се неосновани.

(Пресуда на Врховен суд на Македонија — Скопје, од 21. X. 1976 година, Кж. бр. 652/76).

59. Неовластеното отклучување на една од собите во куќата во која обвинетиот спие како гостин, влегувањето внатре, како и отклучувањето на куферот и земање на пари од него, претставува кривично дело тешка кражба по член 250, ст. 1 од Кривичниот законик, а не кривично дело кражба по чл. 249 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Неспорно е утврдено дека обвинетиот со согласност на оштетениот, спие неколку дена во неговата куќа. Еден ден кога оштетениот бил на работа, обвинетиот нашол клуч од една заклучена соба, ја отворил, влегол внатре, го отклучил и куферот и од него зел пари повеќе од 500,00 динари и ја напуштил куќата.

Со ваквото дејствие првостепениот суд нашол дека обвинетиот сторил кривично дело тешка кражба по чл. 250, ст. 1 од Кривичниот законик, а не кривично дело кражба по чл. 249 од Кривичниот законик, како што сметала одбраната на обвинетиот.

Врховниот суд на Македонија смета дека правната квалификација на првостепениот суд е сосем правилна, без оглед на тоа што обвинетиот престојувал во куќата на оштетениот со негова согласност. Кога оштетениот не му дал клуч од заклучената соба, значи дека не се согласувал обвинетиот да престојува во неа и да има каков и да било пристап во неа. Обвинетиот неовластено влегол во заклучената соба, што се смета за провалување во затворена просторија.

Кривичното дело тешка кражба е сторено и со насилното отворање на куферот на оштетениот, од каде што се земени парите.

Според тоа, кривичното дело тешка кражба во конкретниов случај е сторено како со отворањето и влегувањето во заклучената соба, така и со отворањето и земањето на парите од заклучениот куфер. Од овие причини, Врховниот суд не го уважи жалбениот навод дека дејствието на обвинетиот треба да се квалификува како кривично дело кражба по чл. 249 од Кривичниот законик.

(Врховен суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 284/74 од 16. V. 1974 година).

60. Со тоа што обвинетиот на повеќе пати земал бетонско железо од објектот кој е во изградба, а вредноста на железото изнесува над 10.000 динари, сторил кривично дело тешка кражба по чл. 250, ст. 2, а не кривично дело кражба во продолжен вид по член 249, став 1 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Стои жалбениот навод на јавниот обвинител за погрешна примена на Кривичниот законик.

Утврдено е дека обвинетиот, со намера да дојде до противправна имотна корист од поголема вредност, на неколку пати земал бетонско железо од објектот кој е во изградба, го складираше во својот дом и откако собрал 1140 кг. во вредност од 12.549 динари, го продал кога бил и фатен.

За ова дејствие првостепениот суд го огласил за виновен за кривично дело кражба во продолжен вид по член 249, ст. 1 од Кривичниот законик, наоѓајќи дека секое земање посебно претставува кражба, бидејќи вредноста на железото при секое земање била помала од 10.000 динари.

Уважувајќи ја жалбата на јавниот обвинител, Врховниот суд најде дека во дејствието на обвинетиот такво какво што го утврдил првостепениот суд стојат одбележоците на кривичното дело тешка кражба по член 250, став 2, а не кривично дело кражба во продолжен вид по чл. 249, став 1 од Кривичниот законик.

Како што се гледа од списите по предметот, намерата на обвинетиот била да дојде до имотна корист чија вредност е над 10.000 динари.

Во овој случај како висина на противправно земеното бетонско железо ќе се смета вредноста на сето железо што е одземено, а тоа е за 1140 кг. 12 549 динари, а не вредноста на поединечните земања, како што постапил првостепениот суд.

Секое поединечно земање на железото е составен дел на вкупно земеното железо, кое било опфатено во намерата на обвинетиот.

Поради тежината и гломазноста, обвинетиот не можел наеднаш да зема такво големо количество на железо, па бил принуден да го зема на делови.

Случајот треба да се гледа преку намерата на обвинетиот, а кога е утврдено дека тој одел на тоа да земе големи количества на железо и зел такво во вредност од над 10.000 динари, тогаш сторил кривично дело тешка кражба по член 250, став 2 од Кривичниот законик, поради што беше потребно обжалената пресуда да се преправи.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Кж. бр. 743/75 од 29. I. 1976 година).

61. Дворното место на фабриката заградено од сите страни со железна ограда висока околу 2 метра, претставува затворен простор во смисла на чл. 250, ст. 1, точ. 1 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Жалбениот навод за погрешна примена на Кривичниот законик е неоснован.

Првостепениот суд правилно го применил материјалното право кога обвинетиот го огласил за виновен за кривично дело тешка кражба по чл. 250, ст. 1, точ. 1 од Кривичниот законик.

Утврдено е дека обвинетиот влегол во фабричкото место, откако се префрлил преку железната ограда висока околу 2 метра, и од тоа место, со помош на други учесници, зел железни прачки во вредност од 4.384,00 динари, кои ги исекле на парчиња и ги продале во отпад.

Влегувањето во тој затворен простор со префрлување преку оградата значи провалување во тој простор.

За да дојде обвинетиот до предметот на кривичното дело, морал да ја совлада пречката и за тоа вложил посебни физички напори.

Провалувањето во затворен простор и одземање на туѓи предмети, чија вредност е над 250,00 динари, се битни елементи на кривичното дело тешка кражба по чл. 250, ст. 1, точ. 1 од Кривичниот законик, а тие се содржани во дејствието на обвинетиот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Кж. бр. 14/76 од 15. V. 1976 година).

62. Само поради тоа што обвинетите не го извршиле кривичното дело на денот што го определил поттикнувачот, туку тоа го сториле наредниот ден, не се исклучува кривичната одговорност на обвинетиот како поттикнувач за дело од чл. 250, ст. 1, т. 1, во врска со чл. 19 од КЗ.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, фактот што тешката кражба е извршена на 3 мај ноќта, а не ноќта меѓу

1 и 2 мај, за кој датум им рекол обвинетиот Б. да ја извршат, не е од влијание во однос на подбуцнувањето на обвинетиот Б. Тој во меѓувреме не презел ништо кражбата да не биде извршена во смисла дека не треба да се изврши, па да се знае дека и покрај тоа обвинетите С. и малолетниот В. одлучиле кражбата да ја извршат. Напротив, извршувањето на кражбата е во резултат на неговото подбуцнување. Од друга страна, правилно е наоѓањето на првостепениот суд дека е во прашање подбуцнување за извршување на тешка кражба од чл. 250, ст. 1, т. 1, во врска со чл. 19 од КЗ, затоа што е неспорно дека кражбата поинаку и не можела да се изврши освен со обивање, што е во границите на неговата смисленост.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 611/73, од 19. XII. 1974 година).

63. Кога обвинетиот со провалување влегол во црквата и од внатре зел пари, икони и сребрен крст, кои ги ставил во сандаче и ги изнел до прозорецот во тремот и тука ги оставил затоа што бил забележан и фатен, со тоа тој го довршил кривичното дело од чл. 250, ст. 1, т. 1 од КЗ.

Од образложението:

Врховниот суд не наоѓа дека обвинетиот кривичното дело го сторил во обид. Со тоа што ги зел парите од местото каде што стоеле и ги изнел, па ги оставил до оградата која била ниска и секој можел на лесен начин да ги земе, делото е свршено. Тоа што сведоците ги нашле и зеле не значи дека го спречиле извршувањето на кривичното дело. Обид би постоел во случај кога обвинетиот би бил спречен да ги земе од црквата и да му се оневозможи да ги изнесе надвор.

Со самото земање, изнесување надвор од местото каде што стоеле и донесување до оградата, парите се наоѓаат во негов посед, па со тоа и кривичното дело е свршено.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 725/73, од 21. II. 1974 година).

64. Со тоа што обвинетиот провалил во затворен автомобил со намера да земе сè што ќе најде внатре, а нашол ствари чија вредност е помала од 250 динари, сторил кривично дело тешка кражба по чл. 250, став 1, точка 1, а не кривично дело ситна кражба по чл. 259 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Не стојат жалбените наводи за погрешна примена на Кривичниот законик.

Кога првостепениот суд утврдил дека обвинетиот провалувал во затворени автомобили со намера да земе сè што ќе најде внатре, а тоа значи и ствари од голема вредност, па такви не нашол, а земените ствари се со вредност помала од 250 динари, правилно го применил Кривичниот законик кога го огласил виновен за кривично дело тешка кражба по чл. 250, став 1, т. 1 од Кривичниот законик.

Кога противправното одземање на туѓи ствари е поврзано со обивање и провалување во затворени простории или простор, правната квалификација на дејствието зависи од намерата на извршителот.

До колку извршителот провалил во затворена просторија со намера да земе сè што ќе најде внатре односно да земе ствари и од поголема вредност доколку ги има, а такви не ќе најде, туку нашол ствари во вредност помала од 250 динари и нив ги зел, врши кривично дело тешка кражба по чл. 250, став 1, точка 1 од Кривичниот законик.

Доколку, пак, намерата на обвинетиот била да земе само ствари во вредност помала од 250 динари, па такви и зел иако имало ствари со поголема вредност, врши кривично дело ситна кражба по чл. 259 од Кривичниот законик, без оглед на тоа што земањето на стварите станало по пат на провалување.

Во конкретниов случај од утврдената фактичка положба се гледа дека обвинетиот влегол во автомобилот со намера да одземе ствари и со поголема вредност, па без оглед на тоа што такви не одзел, бидејќи немало, сторил кривично дело тешка кражба по чл. 250, став 1, точ. 1 од Кривичниот законик, а не кривично дело ситна кражба по чл. 259.

(Врховен суд на Македонија, Скопје, пресуда Кж. бр. 584/74 од 12. XII. 1974 година).

65. Ако по пат на провалување се влезе во затворена просторија, со намера да се земат пари или ствари не од мала вредност, а се земат ствари од мала вредност (кифли) поради тоа што пари и ствари немало, се врши кривично дело тешка кражба од чл. 250, ст. 1, т. 1, во врска со чл. 16 од КЗ.

Од образложението:

Од овие и опширните причини во првостепената пресуда, фактичката положба во неа е правилно утврдена. А во тие дејствија на обвинетите се содржани елементи кои го сочинуваат битието на кривично дело од чл. 250, ст. 1, точ. 1, во врска со чл. 16 од КЗ. Имено, намерата на обвинетите во критичната вечер не била од киоскот да земат кифли или други прехранбени артикли, што се гледа не само од фактот дека фиоките во киоскот биле отворени, туку и од нивните искажувања во текот на истрагата, посебно на Благоја, кој вели: „кога излезе Коле ми рече дека пари нема, а со

него носеше 3 кифли“. Според тоа, правилно првостепениот суд нашол дека намерата на обвинетите била со провалување во затворени простории да прибават за себе корист во пари и за таа цел првообвинетиот Коле, додека второобвинетиот Благоја чувал стража, ги отворил и пребарал сите фиоки, па откако пари не нашол, на излегување зел само неколку кифли за лична консумација. Затоа судот правилно го применил КЗ кога дејствието на обвинетите го квалифицирал како кривично дело од чл. 250, ст. 1, точ. 1, во врска со чл. 16 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 591/75 од 14. XI. 1975 година).

66. Постои тешка кражба од чл. 250, ст. 1, т. 1 од КЗ кога сторителот во магацинот ќе влезе преку отворот кој е висок 3 м.

Од образложението:

Не се основани жалбените наводи за погрешна примена на КЗ.

Првостепениот суд, како што е погоре речено, утврдил дека додека првообвинетиот А. чувал стража, обвинетиот А. се качил, преку металните цевки кои биле складирани покрај ѕидот на магацинот, кој бил висок околу 3 метри, и во магацинот влегол преку отворот кој бил над нивото на земјата околу 3 метра, бидејќи вратата на магацинот била заклучена.

Стои тоа дека обвинетиот во магацинот влегол низ отвор, но влегувањето во магацинот не е сторено на вообичаен начин без употреба на сила, или без напор. Во случајов отворот бил на висина од околу 3 м. и до него се доаѓало преку наредените цевки, така што тој додека да стигне до отворот морал да ја совлада таа пречка односно да оди преку цевките, бидејќи таквото одење не е исто како вообичаеното одење по скали, каде што не е потребен посебен напор за да се стигне до одредено место. Според тоа, првостепениот суд правилно ја утврдил и квалификацијата на делото.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 535/76 од 8. X. 1976 година).

67. Кога обвинетиот ќе стори продолжено кривично дело, при што земањето на некои ствари го извршил со обивање или провалување и други ствари без тоа, делото ќе се квалифицира како тешка кражба од чл. 250, ст. 1, точ. 1 од КЗ.

Од образложението:

Понатаму, Врховниот суд ја испита и примената на Кривичниот законик, па најде: Иако обвинетиот извршил 19 дејствија, при што некои од стварите ги зел откако насилно го отворил ваго-

нот или провалил во затворените коли и трактори, а други земања извршил без обивање и провалување, т. е. зел ствари од отворени вагони, тој сторил едно продолжено кривично дело тешка кражба, предвидено во чл. 250, ст. 1, точ. 1 од КЗ. Ова поради тоа што кај продолженото кривично дело тоа ќе се квалифицира според елементите на она дејствие кое го сочинува квалификуваниот вид на делото, бидејќи во тој квалификуван вид се содржани и другите дела, обичните или привилегираните дела. Притоа, Врховниот суд најде дека со тоа обвинетиот не се доведува во потешка положба, пред сè, затоа што повеќе дела — во случајов 19 дела, се третираат како едно дело, а потоа што при оцената на конкретната опасност на стореното дело секој пат се оценува секое поединечно дејствие и дејствијата во севкупноста. Од тие причини Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд правилно го применил Кривичниот законик, па и во тој однос жалбата се одбива.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 712/74, од 28. II. 1975 година).

68. Соизвршител на кривичното дело од чл. 250 ст. 1 од КЗ, е и оној што чува стража, само ако е во објективна можност да го извести непосредниот извршител и ако делото го вршат договорно.

Од образложението:

За да може чувањето на стража да добие карактер на дејствие на извршување на кривично дело, потребно е оној што чува стража да е во објективна можност, во случај некој да најде, благовремено да го извести лицето што ја врши кражбата. Таквото дејствие навистина би претставувало дејствие на извршување на кривично дело, бидејќи на непосредниот извршител му се овозможува непречено и безбедно да дејствува.

Во конкретниот случај првостепениот суд од тој аспект ниту испитувал ниту утврдувал. Така, првостепениот суд не испитувал, а за таа околност малолетникот не тврдел во што се состоел договорот за чување на стража, дали било определено место каде што обвинетиот ќе стои, дали бил договорен знак во случај да се појави опасност. Ако е договорен, каков бил тој знак. Потоа, првостепениот суд не испитал дали објективно од местото каде што бил обвинетиот до продавниците имало прегледност. Ова особено ако се има предвид дека дејствијата се преземаат ноќе, па можно ли е да се чуе евентуално договорениот знак или не, и да се процени дали дејствието што го презел обвинетиот е стражарење или не, во онаа смисла во која се употребува тој збор (стража претставува дејствие со кое се обезбедува личност или имот кои се лоцирани на определено место).

Поради тоа, второстепениот суд не е во можност да оцени дали обвинетиот извршил дејствие кое може да се квалифицира како дејствие на извршување на кривично дело.

Се разбира, доколку се утврди дека обвинетиот не чувал стража или објективно дејствието не можело да добие таков карактер, во тој случај првостепениот суд треба да се позанимава со прашањето дали и во тие дејствија на обвинетиот не стојат други казниви дејствија (на пример, ако тој однапред му вети на малолетникот дека ќе го сокрие кривичното дело и сторителот — чл. 19 од КЗ) или, на пример, ако ги прими, како што утврдил првостепениот суд, стварите што малолетникот противправно ги присвоил, па знаел или можел да знае дека се тоа ствари украдени односно прибавени по пат на извршување на кривично дело, прикривање — чл. 265 од КЗ.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 602/75, од 29. X. 1975 година).

69. Со влегување во затворен простор низ скршен прозорец на висина од 2,10 метри со намера да се земе туѓа движна ствар со цел да се прибави противправна имотна корист, се врши кривично дело тешка кражба од чл. 250, ст. 1, точ. 1 од КЗ.

Од образложението:

Без значење е жалбениот навод дека прозорецот низ кој влегол обвинетиот Ј. бил скршен. Ова од причини што од изведените докази е утврдено дека прозорецот се наоѓал на 2,10 метра над нивото на земјата, што значи дека обвинетиот совладал пречка — висината на прозорецот, па и под претпоставка дека прозорецот бил скршен, кое нешто не произлегува од доказите, стои кривичното дело тешка кражба од чл. 250, ст. 1, точ. 1 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 27/76 од 3. III. 1976 година).

70. Кога обвинетите ги отковале штиците со кои бил затворен прозорецот на магацинот и со протегаче на рацете ги исекле вреките со ориз што биле до самиот прозорец, па противправно зеле 100 кгр. ориз, сториле кривично дело тешка кражба по чл. 250, став 1, точка 1 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Правилно постапил првостепениот суд кога обвинетите ги огласил виновни за кривично дело тешка кражба по чл. 250, ст. 1, точка 1 од Кривичниот законик, затоа што со употреба на сила ги

отковале штиците со кои бил затворен прозорецот на магацинот во кој бил сместен ориз, па со протегање на рацете, без да влезат внатре, ги исекле вреќите и зеле 100 кгр. ориз.

Во противправното земање на оризот обвинетите совладале две пречки и тоа — отковување на штиците со кои бил затворен прозорецот на магацинот и сечење на вреќите со ориз.

Тоа што обвинетите го присвоиле оризот без да влезат во магацинот, не ја менува состојбата на работите, бидејќи противправното присвојување на туѓ имот со протегање на рацете во затворена просторија претставува провалување во таа просторија, што е еден од битните елементи на кривичното дело тешка кражба по чл. 250, ст. 1, точка 1 од Кривичниот законик.

(Од пресудата на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 364/75 од 19. VI. 1975 година).

71. Хаубата на патничкиот автомобил која може да се отвори и со клуч од друга патничка кола, се смета како затворен простор во смисла на чл. 250 од КЗ, а отворањето на тој простор со клуч од друга кола, како провалување во смисла на истиот член.

Од образложението:

И жалбениот наод дека хаубата била отворена, бидејќи од долгата употреба не се заклучувала, па не е насилно или со погодно средство отворена, па според тоа делото треба да се квалифицира како обична кражба од чл. 249 од КЗ, а не како тешка кражба од чл. 250, ст. 1, т. 1 од КЗ, не е основан. Првостепениот суд, преку распит на оштетениот и мајсторот, утврдил дека тие хаубата ја заклучиле. Вистина, сведокот А. потврдил дека така заклучената хауба може да се отвори и со клуч од друга кола марка „Пежо“, каква што поседува и обвинетиот В., но тој не потврдил дека хаубата не била заклучена. Поради тоа, правилен е заклучокот на првостепениот суд дека гумата е земена од простор кој се смета за затворен, а отворањето и со погоден клуч се смета како провалување во затворен простор. Поради тоа и Врховниот суд наоѓа дека во случајот се работи за дело од чл. 250, ст. 1, т. 1 од КЗ, а не за дело од чл. 249 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 412/74 од 15. VII. 1974 година).

72. Отворањето на заклучена кабина на товарно возило со погоден клуч, претставува провалување во затворени простории во смисла на чл. 250, ст. 1, точ. 1 од КЗ.

Демонтирањето на радио-апаратот, вграден во кабината на товарното возило, претставува особено опасен начин во смисла на чл. 250, ст. 1, т. 3 од КЗ.

Од образложението:

Врховниот суд наоѓа дека во дејствието на обвинетиот стојат сите одбележоци на кривичното дело од чл. 250, ст. 1, т. 2 од КЗ, поради следното:

Првостепениот суд правилно примил дека кабината на возилото била заклучена. Обвинетиот во неа влегол откако со погоден клуч ја отклучил вратата. За таквата фактичка положба првостепениот суд дал и причини, кои овој Суд напълно ги акцептира. Според тоа, обвинетиот влегол во затворениот простор од каде го зел радиото по пат на провалување, како што се смета и отворањето на заклучена врата со погоден клуч.

Меѓутоа, и да не била заклучена вратата на кабината на товарното возило, т.е. кабината да била отворена, во случајов не би се работело за обична кражба од чл. 249 од КЗ, туку за тешка кражба од чл. 250, ст. 1, т. 3 од КЗ, при положба дека е непобитно утврдено дека радиото, кое било вградено во кабината, е земено по пат на демонирање, а самото демонирање претставува насилно одвојување на радиото од местото каде што е вградено, што претставува еднакво опасен начин на одземање туѓа движна ствар во смисла на цитираниот член, како и обивањето. Затоа жалбените наводи дека судот погрешил кога дејствието го квалифицирал како тешка кражба од чл. 250 од КЗ, туку требал да го квалифицира како кражба од чл. 249 од КЗ — не се основани.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 322/75 од 22. V. 1975 година).

73. Кога обвинетиот зел 3.500,00 динари од отворената регистар-каса во продавницата и употребил физичка сила спрема касиерката која се обидела да го спречи неговото бегство, удирајќи ја со тупаници по глава и другите делови на телото, сторил кривично дело разбојничка кражба по чл. 251, а не кривично дело кражба по чл. 249, ст. 1 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Првостепениот суд правилно го применил Кривичниот законик кога обвинетиот го осудил за кривично дело разбојничка кражба по чл. 251 од Кривичниот законик.

Утврдено е дека, откако обвинетиот набрзина ги зел парите од отворената регистар каса во моментот кога касиерката не била тука и почнал да бега, бил пречекан од касиерката, таа го фатила, но обвинетиот, за да се ослободи и да ги задржи за себе земените

пари, употребил сила така што со тупаници ја удирал касиерката по глава и другите делови на телото, поради што таа го испуштила.

Првостепениот суд правилно нашол дека со ова дејствие обвинетиот сторил кривично дело разбојничка кражба по чл. 251 од Кривичниот законик.

Обвинетиот бил затечен и фатен на самата кражба. За да ги задржи земените пари, тој употребил физичка сила спрема лицето кое било задолжено со парите, ја удирал со тупаници по глава и телото и успеал да се ослободи од неа.

Употребата на сила заради задржување на украдените пари е разбојнички акт, па вака извршената кражба претставува разбојничка кражба по чл. 251, а не обична кражба по чл. 249, ст. 1 од Кривичниот законик.

(Врховен суд на Македонија во Скопје, пресуда Кж. бр. 294/76 од 20. V. 1976 година).

74. Употребата на сила по земањето на стварите со цел тие да се задржат е елемент на кривичното дело разбојничка кражба од чл. 251 од КЗ. За разбојништво од чл. 252 од КЗ се бара силата да претходи на земањето на стварите, да е насочена кон совладување на отпорот против земањето на стварите.

Од образложението:

За постоење на кривично дело разбојништво потребно е силата да биде насочена кон совладување на отпорот против земањето на стварите, т.е. да му претходи на одземањето на стварите. Во случајов: силата е применета за да се задржат стварите, во конкретниот случај парите кои обвинетиот веќе ги имал во рацете, т.е. силата е употребена за задржување на парите. Употребата на сила по земањето на стварите со цел за нивното задржување е елемент на кривичното дело разбојничка кражба, како што правилно нашол и првостепениот суд.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 233/74 од 17. VII. 1974 година).

75. Фаќањето одзади и цврстото држање на рацете, така што оштетениот е оневозможен да се брани, претставува употреба на сила во смисла на чл. 252 од КЗ.

Од образложението:

Заклучокот на првостепениот суд дека во дејствијата на обвинетиот се содржани елементи на кривичното дело од чл. 252 од КЗ е правилен, поради следното:

Непобитно е утврдено дека во критичната вечер оштетениот Ц., во моментот кога рацете ги имал ставено во џебовите од панталоните, ненадејно е фатен одзади од страна на обвинетиот Љ. и цврсто држан сè додека му е одземено портмонето со 235,00 динари. При ваква положба, правилно првостепениот суд нашол дека во случајов е употребена сила. Имено, фаќањето одзади и цврстото држање на рацете — делови на човековото тело, најподобни да се дава отпор и да се спречи напад, значи оневозможување односно целосно онеспособување на оштетениот да даде каков и да било отпор. Според тоа, таквото дејствие претставува сила која објективно е доволна да се спречи односно совлада отпорот кој нормално се очекува оштетениот да го даде, а силата е употребена за да му се овозможи на малолетникот да ги одземе парите, што е и сторено.

Од овие причини и причините во првостепената пресуда, Врховниот суд наоѓа дека Кривичниот закон правилно е применет, затоа и жалбениот навод за погрешна примена на КЗ е неоснован.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 565/75, од 26. XII. 1975 година).

76. За постоење на кривичното дело разбојништво, предвидено во член 252 од КЗ, доволно е со употреба на сила да се одземат туѓи ствари со намера за себе да се прибави противправна имотна корист, без оглед на тоа дали оштетениот дал или не дал отпор.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд правилно утврдил дека обвинетиот при земањето на часовникот употребил сила, на тој начин што со едната рака го стегнал за врат така што оштетениот не можел да дише, од што многу се исплашил, а со другата рака му го зел часовникот. И жалбата смета дека е употребена сила, само што таа смета дека употребената сила оштетениот можел да ја отстрани. Врховниот суд наоѓа дека околноста дали оштетениот можел да се бори за да ја одбие од себе употребената сила, или не можел, е прашање кое не е релевантно за постоењето на кривично дело од член 252 од КЗ. Поради тоа, жалбата се одбива како неоснована.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, под Кж. бр. 505/74 од 16. IV. 1975 година).

77. Кога обвинетите во текот на насилничкото однесување спрема оштетениот довеле одлука да му ги земат парите и облеката што ја носел, па тоа и го сториле со употреба на сила, извршиле кривично дело разбојништво по чл. 158 од КЗМ, а не кривично дело насилничко однесување по чл. 209 од КЗМ.

Од образложението:

Прашањето кое се наметнува во жалбите е намерата на обвинетите. Имено, во жалбите се наведува дека обвинетите немале намера да земат пари или ствари, туку нивната намера била физички да го малтретираат оштетениот. Овој жалбен навод на двајцата обвинети е неоснован. Ценејќи ги личностите на обвинетите, првобитната намера на двајцата во моментот кога се обрнале до оштетениот со зборовите: „кај си бре фраер...“, била насилнички да се однесуваат кон оштетениот, односно физички да го малтретираат. За такво нешто се договарале во возилото, што потврдува и сведокот Ј. С. Значи, почетокот на нападот при извршувањето на кривичното дело навистина во себе носи белези на насилничко однесување. Откако оштетениот на зборовите не одговорил ниту на кој и да било начин реагираше, тие решиле физички да го нападнаат. Меѓутоа, ваквиот однос на обвинетите кон оштетениот не престанал. Напротив, во текот на насилничкото однесување и физичкото малтретирање на оштетениот, кај обвинетите се јавила намера да присвојат противправно пари или ствари од оштетениот. Така, најнапред, од оштетениот побарале пари, па бидејќи тој им рекол дека има само 7,00—8,00 динари, решиле да му ја одземат облеката-панталоните и палтото од тексас материјал. Таквата намера ја оствариле, така што насилно го соблекле оштетениот, па обвинетиот Д. за себе ги зел панталоните, а обвинетиот Г. палтото. Покрај тоа што од оштетениот противправно ја зеле облеката, обвинетиот Г. ги собрал и ситните пари што испаднале од облеката и нив ги присвоил, онолку колку што оштетениот имал при себе. Ова нешто произлегува како од исказот на оштетениот, така и од исказот на сведокот П. и од фактот што кај двајцата обвинети е пронајдена облеката која противправно ја одзеле од оштетениот. Затоа овој Суд наполно го прифаќа становиштето на првостепениот суд дека во дејствијата на обвинетите не се содржани елементи на кривично дело насилничко однесување по чл. 209 од КЗМ, затоа што во моментот кога обвинетите одлучиле од оштетениот да прибават противправна имотна корист, а со употреба на сила, во нивното дејствие се конзумирани сите елементи на кривично дело разбојништво по чл. 158 од КЗМ. Од овие причини не стојат жалбените наводи на двајцата обвинети за погрешна примена на материјалното право.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 19/79, од 22. III. 1979 година).

78. Кај кривичното дело разбојништво од чл. 252 од КЗ не е битно дали оштетениот парите ги добил на комар. Битно е со употреба на сила тие да се одземат за да се присвојат за себе.

Од образложението:

Не е основан ни жалбениот навод дека во дејствијата на обвинетиот немало елементи на кривично дело од чл. 252 поради фактот што одземените пари биле добиени на комар и како такви не уживале заштита, а ова поради следното:

Кривичното дело од чл. 252 од КЗ го врши оној кој со употреба на сила против некое лице или со закана дека непосредно ќе нападне на животот или телото, одземе туѓа движна ствар во намера со нејзиното присвојување да прибави за себе или за друг противправна имотна корист. Според тоа, не е од значење по кој основ се стекнати парите кои во моментот на одземањето се во владение на оштетениот, туку важно е да се туѓи и одземањето да е извршено на начин како што е погоре речено.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, Кж. бр. 21/76 од 12. III. 1976 година).

79. Кога одговорното лице во претпријатието бара од оптужениот да најде гарант кој ќе го плати долгот за стоката што му ја дава на почек во плаќањето, па обвинетиот подоцна не може или не сака стоката да ја плати, во тој случај одговорното лице не е доведено во заблуда во смисла на чл. 258 од КЗ.

Од образложението:

Врховниот суд наоѓа дека причините се во противречност со диспозитивот, а имено:

Во диспозитивот се тврди дека обвинетиот го довел во заблуда директорот на ЗЗ „Славеј“ и работникот Т. Ш., со тоа што им тврдел дека врши самостојна сидарска дејност, па доведен во заблуда за таа околност, ги навел од задругата да му издадат железото.

Меѓутоа, во образложението изрично стои дека, иако обвинетиот Ш. тврдел дека врши самостојна сидарска дејност, работникот А. В., како што се гледа од списите, кој е магационер, и книговодителот Б. С. одбиле да му издадат железото на почек. Таквото барање го одбил и директорот на задругата (кој инаку не е сослушан, туку таа околност се утврдува од исказот на С). Меѓутоа, кога обвинетиот го довел сведокот Т., и откако Т. потврдил дека го познава обвинетиот, и ако тој, Ш. не плати, тој — сведокот Т., ќе плати, директорот дал налог да се издаде на почек односно на вересија железото.

Според тоа, одлуката да се издаде железото на почек не ја издал директорот поради тоа што обвинетиот тврдел дека врши самостојна сидарска дејност, бидејќи кога тоа го тврдел тие го одбиле, туку кога сведокот Т. дал изјава дека ако обвинетиот не плати, тој ќе го плати железото. А оваа противречност за факти од битно значење, пресудата ја прават неразбирлива и со сигурност не може да се испита.

Ако е точно дека сведокот гарантирал, а на тоа упатуваат не само усните докази, туку и писмените докази, дека тој гарантира дека долгот сам ќе го плати доколку тоа не го стори обвинетиот, тогаш ниту директорот на задругата, ниту сведокот Т. не биле доведени во заблуда, бидејќи првиот бара гарант токму поради тоа што претпоставува можност дека главниот должник, од кои и да било причини, не ќе може или не ќе сака да го плати долгот, а вториот — сведокот Т., токму врз себе зема обврска долгот да го намира ако тоа не го стори обвинетиот. А таквиот однос е чисто имотен, а не кривичноправен однос.

Од горните причини Врховниот суд најде дека е жалбата основана, па врз основа на чл. 355 од ЗКП ја уважи, првостепената пресуда ја укина и предметот го врати на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 5292/75 од 27. XI. 1975 година).

80. Кривичното дело грабеж од чл. 255, ст. 1, во врска со чл. 258, ст. 2 од КЗ стои иако при подигањето на потрошачкиот кредит обвинетиот се задолжил, ако до кредитот дошол по пат на измама, а немал намера да го врати.

Од образложението:

Обвинетиот К. со фалсификувана документација, во која лажно било прикажано дека има личен доход поголем од вистинскиот и со фалсификување на потписите на жирантите успеал да ги доведе во заблуда продавачите во повеќе трговски организации, потпишувајќи се на мениците подигнал стоки во вредност од 41.867,40 динари. Судот утврдил дека износот што обвинетиот месечно требало да го плаќа односно да му се задржува на име отплата на кредитот изнесувал 3.116,25 динари, додека личниот доход му изнесувал 1.500,00 динари месечно. Според тоа, обвинетиот, иако со својот потпис на мениците се задолжувал, знаел дека подигнатите кредити не е во можност да ги отплатува, за што судот правилно нашол дека намерата му била противправно да го присвои наведениот износ.

Потврдувајќи ја првостепената пресуда, Врховниот суд ги одби како неосновани жалбените наводи според кои кривичното дело не било извршено, бидејќи обвинетиот К. со ставање на својот потпис на мениците се задолжувал, со што ја изразил својата волја да ги плати подигнатите кредити, а не противправно да го

присвои подигнатиот износ. Со тоа што преку лажната документација ги довел во заблуда трговските организации за подигање на потрошувачки кредит во износ за чие исплатување бил инсолвентен, обвинетиот К. сторил кривично дело грабеж од чл. 255, ст. 1, во врска со кривичното дело измама од чл. 258, ст. 1 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 517/75 од 4. XI. 1975 година).

81. Фактот што оштетената е полнолетна, не е посебен елемент за постоење или непостоење на кривичното дело измама од чл. 258, ст. 1 од КЗ.

Од образложението:

Правилно судот примил дека постои причинска врска меѓу заблудата, во која обвинетиот ја држел Ј. и активните дејствија изразени во наведената намера да ја земе за жена. Во прилог на ова, судот утврдил дека периодот кога дошло до последицата се совпаѓа со лажното прикажување на обвинетиот, што создало претстава кај сведокот Ј. дека нема да ги продолжи врските со неа, со тоа и дека нема да дојде до склучување на брачна заедница, доколку таа нема да му ги даде бараните пари. Токму во тоа е изразена заблудата, бидејќи со задоволувањето на барањата на обвинетиот А. таа верувала дека ќе дојде до склучување на брак.

Врховниот суд исто така цени дека е неоснован наводот во жалбата, според кој Ј. не е малолетна па да може да се измамува. Зашто, возраста не е посебен елемент за постоење или не на кривично дело измама од чл. 258 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 127/75 од 20. V. 1975 година).

82. Лажно прикажување од чл. 258 од КЗ (измама) ќе има и тогаш кога сторителот на кривичното дело ќе склучи договор за купопродажба со измамениот, ако договорот е начин последниов да биде доведен во заблуда на штета на свој или туѓ имот нешто да стори или да не стори.

Од образложението:

Во дејноста на обвинетиот, според наоѓањето и на Врховниот суд на Македонија, постои кривично дело измама од чл. 258, ст. 2 од КЗ. Склучениот договор меѓу обвинетиот и оштетениот во конкретниов случај не укажува на друга фактичка положба од она што ја утврдил првостепениот суд, ниту пак секогаш склучениот договор мора да значи дека е во прашање граѓанскоправен однос.

Склучениот договор кај сторителот на кривичното дело измама може да биде еден од начините да се доведе во заблуда оној што треба нешто да стори на штета на својот или туѓ имот. При ова, при склучувањето на договорот, сторителот на кривичното дело измама се раководи од тоа договорувачот да го доведе во заблуда во однос на договорената обврска, бидејќи однапред оди кон тоа да не ја изврши, а сè со намера за себе или за друг да прибави противправна имотна корист.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје на ден 3. VI. 1977 година, Кж. бр. 91/77).

83. За да постои измама од чл. 258 од КЗ, при купопродажба нужно е купувачот уште во почетокот да дејствува измамнички.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, при вакви случаи, кога се работи за купопродажба која, по правило, е граѓанскоправен однос меѓу купувачот и продавачот, би се работело за измама ако купувачот измамнички дејствува уште во моментот на договарањето, т.е. уште тогаш да има намера да дојде до противправна имотна корист, односно уште тогаш да е со мисла да ги земе стварите, а никогаш да не му плати на продавачот. Во врска со тоа дали обвинетиот измамнички дејствувал уште тогаш, првостепениот суд не ја утврдил фактичката положба правилно и потполно. Во врска со ова не е ценет фактот дека обвинетиот сакал да го обештети оштетениот, па во една прилика му нудел 39 или 40 овци (факт утврден од првостепениот суд), но оштетениот не сакал да ги прими. Од друга страна, обвинетиот никогаш не оспорил дека на оштетениот му должи за овците. И овој факт од првостепениот суд не е ценет. Не е ценето исто така и наведеното на страница 4, став први, дека обвинетиот и од други лица купувал овци или бил должен за храна на овците, па на еден или друг начин се оддолжувал. Се поставува прашањето — зошто обвинетиот измамнички да дејствува само спрема оштетените А. Ф. и М. К.? Не е ценета и околноста дека и двајцата оштетени повеле граѓански спор за долг пред општинскиот суд во Г. и по двата случаја се донесени пресуди со кои обвинетиот е задолжен да плати. Во еден случај е барано и извршување, но тоа не било спроведено, но зошто, не се гледа од првостепената пресуда. Во првостепената пресуда постои и противречност. На едно место стои дека обвинетиот бил до гуша задолжен, па поради тоа во никој случај не можело да се прими дека немал намера на оштетените А. М. да не им плати, а на друго место, стои дека ако на оштетените имал намера да им ги исплати парите, имал можност тоа да го стори.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 741/76 од 28. I. 1977 година).

84. Измама од чл. 258 од КЗ може да има и кога измамувачот не го прикрие својот идентитет.

Од образложението:

Во врска со наводите за елементите на кривичното дело измама, Врховниот суд наоѓа дека жалбата е неоснована, а поради следното. Измама може да има и кога измамувачот не го прикрие својот идентитет, па легитимирањето со патната исправа на обвинетиот, при постоење на други околности за доведување во заблуда или одржување во заблуда, не мора да значи недovedување во заблуда. Во случајов обвинетиот го уверувал оштетениот дека има пари и во рок од 15 дена ќе му плати на оштетениот. Со изведените докази се утврди дека обвинетиот немал пари. Оштетениот, верувајќи му, му ги дал овците и јагнињата, па дури рекол дека не мора за 15 дена, туку нека му ги плати за еден месец. Ако оштетениот знаел дека обвинетиот нема можност да му го плати добитокот, тој не би му го ни давал, не би одел на тоа да си навесе штета. Исказите на сведоците треба целосно да се гледаат, а не само дел од исказот, како што во случајов се прави со исказот на сведокот И. М. Тој објаснил дека обвинетиот рекол дека кај себе нема пари, а дека такви има дома. Ова второво во жалбата не се наведува. Утврдено е, пак, како што е и горе наведено, дека обвинетиот немал пари ни дома при давањето на „беса“ од обвинетиот во однос на плаќањето. Неосновано во жалбата се наведува дека обвинетиот не бил во објективна можност да му плати на оштетениот поради тоа што бил во притвор во Биело Поле, СР Црна Гора, нареден од Окружниот суд пак поради измама, и од Окружниот суд во С. за ова кривично дело, затоа што делото е сторено на 16. III. 1975 година, а обвинетиот е ставен во притвор 29. VII. 1976 година. Над една година и три месеца бил на слобода, што значи дека притворот не е причина за неплаќањето. Од овие причини како и од причините на првостепениот суд со кои наполно е согласен, Врховниот суд на Македонија најде дека фактичката положба по делото правилно е утврдена и на неа правилно е применет кривичниот закон, кога првостепениот суд нашол дека во дејноста на обвинетиот стои кривично дело измама од чл. 258, ст. 2 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 91/77 од 3. VI. 1977 година).

85. Со тоа што обвинетиот ја зел стварта со намера да прибави противправна имотна корист е довршено кривичното дело ситна кражба од чл. 259 од КЗ, иако оштетениот на сила си ја повратил стварта.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил дека оштетениот влегол во самопослугата, а машкиот чадор, чија вредност е 100,00 динари, го оста-

вил пред вратата. Кога излегол чадорот го немало. Тогаш го видел обвинетиот и кај него својот чадор, па му го побарал. Меѓутоа, обвинетиот изјавил дека чадорот е негов и не го дава. Поради тоа настанало грабање при што оштетениот успеал да го оттргне чадорот од рацете на обвинетиот и си го зел. Во тоа дејствие судот наоѓа дека се содржани сите белези на кривичното дело ситна кражба, предвидено во чл. 259 од КЗ. Притоа овој Суд не е согласен со бранителот дека делото останало во обид (чл. 16 од КЗ), кое тврдење бранителот го засновува врз фактот дека оштетениот успеал чадорот да си го поврати, бидејќи таа околност е без влијание, со оглед на тоа дека обвинетиот чадорот го зел, го држел во раце, што значи дека тој преминал во негова фактичка власт, а со тоа делото е довршено. Овде не се работи за обид, бидејќи обидот стои кога делото ќе се започне, па не се довршува. Фактот што потоа оштетениот се појавил и со сила си го повратил чадорот, не значи дека делото останало во обид.

(Пресуда на Окружниот суд во Скопје, К. бр. 323/74, од 16. IX. 1974 година, потврдена со пресудата Кж. бр. 585/74. од 30. I. 1975 година, на Врховниот суд на Македонија — Скопје).

86. Ситното дело кражба од чл. 168 од КЗМ е поблаго од ситното дело кражба од чл. 259 од КЗ, поради тоа што предвидува построги услови за инкриминацијата. Поради тоа на дела сторени пред влегувањето во сила ќе се примени КЗМ — чл. 4 од КЗЈ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Испитувајќи ја пресудата по повод жалбата, а по службена должност, Врховниот суд на Македонија најде дека на делата под 1 и 2 од диспозитивот на обжалената пресуда треба да се примени поблагиот закон и во однос на нив да се изврши преквалификација. На ова упатува чл. 4 од Кривичниот закон на СФРЈ, кој влезе во сила на 1 јули 1977 година, според кој (ст. 2) ако по извршувањето на кривичното дело е изменет законот, ќе се примени законот кој е поблаг за сторителот. Споредувајќи го Кривичниот законик кој важеше до 1. VII. 1977 година и Кривичниот закон на Социјалистичка Република Македонија, кој се применува од 1. VII. 1977 година за наведените кривични дела, Врховниот суд на Македонија најде дека е поблаг Кривичниот закон на Социјалистичка Република Македонија. Ова поради следното: според чл. 168, ст. 2 од овој закон, како ситно дело кражба, утаја или измама се смета кога украдените предмети не ја надминуваат вредноста од 500,00 динари. Во Кривичниот законик — чл. 259 оваа вредност беше до 250,00 динари. Очигледно е дека Кривичниот закон на СРМ е поблаг. Поради ова, Врховниот суд на Македонија, по примената на поблагиот закон, најде дека обвинетиот В., со дејностите под 1 и 2, сторил две кривични дела ситна кражба од чл. 168 од КЗ на СРМ. Ова поради следното. Вредноста на комплет разводникот со каб-

лите е 410,00 динари. Со начинот на извршување (кршење, прова-лување итн.) кражбата станува тешка. Бидејќи вредноста на украдениот разводник е 410,00 динари, т.е. не го надминува износот од 500,00 динари, а обвинетиот го зел само него, што укажува дека одел кон тоа да прибави мала имотна корист, сторил кривично дело ситна кражба, па не постои основниот елемент на кривичното дело тешка кражба.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 321/78, од 19. VII. 1978 година).

87. Соизвршителите одговараат за делото според вкупно настаналата последица, а не според тоа кој колку зел од против-правно земените ствари.

Кривичното дело од чл. 255 во врска со чл. 314-а, ст. 2 од КЗ ќе се квалификува според вкупната последица предизвикана од дејствието на соизвршителите, а не според износот на вредноста на стварите што при делбата секој ја добил.

Од образложението:

Испитувајќи ја примената на Кривичниот законик, Врховниот суд најде:

Во дејствијата на обвинетите Х. и Т., кои ги искористиле овластувањата од работата, првиот да манипулира со пакетите, а другиот да ги превезува со комбито, па зеле 44 пакети во кои имало ствари во вкупна вредност од 183.613,85 динари, и тие ствари ги присвоиле, па со тоа се здобиле со противправна имотна корист, каква што им била и намерата, и според наоѓањето на овој Суд се содржани сите одбележоци на кривичното дело од чл. 255, ст. 1 во врска со чл. 314-а, ст. 2 од КЗ, за кое дело ги огласил за виновни и првостепениот суд. Според тоа, Кривичниот законик е правилно применет.

Правното мислење на бранителот на обвинетиот Т. дека противправно присвоената сума треба да се подели на секој од обвинетите, и дека добиениот резултат ќе биде основ за обемот на квалификацијата на делото за секој од обвинетите е неприфатливо, Врховниот суд наоѓа дека договорните извршители на едно кривично дело одговараат не само за своите дејствија и последиците од тоа, туку и за дејствијата и последиците на другите извршители, како и за вкупните последици, ако се тие опфатени со договорот. А во конкретниов случај со договорот се опфатени сите одземени пакети и нивната содржина. Притоа нема правна важност кој колку од тие ствари добил и како понатаму постапувал. Тие околности можат да имаат значење само за изборот и одмерувањето на казната.

Од тие причини се одбиваат жалбените наводи за погрешна примена на Кривичниот законик, бидејќи не се основани.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 482/77 од 24. IX. 1976 година).

88. Кривичното дело оштетување на туѓи права, предвидено во чл. 264 од КЗ, може да го стори само сопственикот на стварта или имотот врз кој друг има заложно право, право на уживање или е предмет на присилно извршување. Тоа кривично дело не може да го изврши лице кое не е сопственик на стварта или имотот.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија ги испита повредите на законот на кои што се повикал јавниот обвинител во барањето, па најде:

Барањето е основано.

Тргнувајќи од фактот што сопственик на предметниот тапан не е осудениот П., туку оштетениот Н., што произлегува и се утврдува од правосилната пресуда П. бр. 2245/69 од 12. IX. 1974 година на Општинскиот суд во К., во дејствијата на осудениот не се содржани одбележоците на кривичното дело од чл. 264, ст. 2 од КЗ, за кое дело правосилно е осуден, бидејќи ова кривично дело може да го стори само сопственикот на стварта за да го осуети остварувањето на туѓите права, заложното право или правото на уживање и со тоа да го оштети носителот на тие туѓи права.

Огласувајќи го за виновен за ова кривично дело, судот сторил повреда на Кривичниот закон по чл. 365, ст. 1, т. 4 од ЗКП, па овој Суд, заради остварување на сторената повреда, ја преправи пресудата и го ослободи од обвинението.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, КЗЗ. бр. 15/77 од 27. IX. 1977 година).

89. Кога кривичното дело означено во чл. 266, ст. 1 од КЗ го врши лице во трет степен на странична роднинска врска, па и кога е соизвршител со брат на приватниот тужител, гонењето се презема по службена должност, па обвинението спрема него е обвинение од неовластен тужител.

Од образложението:

Стојат жалбените наводи на обвинетиот Лазар за битна повреда на одредбите на ЗКП, бидејќи по однос на него обвинението е поднесено од неовластен тужител. Според одредбите на член 266 од КЗ, за кривично дело по чл. 249 гонењето се презема по приватна тужба само ако е делото сторено спрема брачен другар, роднина по крв во права линија, брат или сестра, односно усвоител или усвоеник. За други сторители гонењето се презема по службена должност. Во случајов обвинетиот Л. не е во роднинска врска со приватниот тужител, која се бара чл. 266 од КЗ. Тој со приватниот тужител е во трет степен на роднинска врска по странична линија, кое сродство не е предвидено во споменатиот чл. 266

од КЗ. Затоа, по однос на него, обвинението е поднесено од не-надлежен тужител и следуваше да се одлучи како во диспозитивот.

(Пресуда на Окружниот суд Штип, Кж. бр. 161/77 од 21. III. 1977 година).

90. Оставање на необезбедена јама за гаснење на вар во ширина од 120 см., должина 120 см. и длабока 100 см., која потоа се користи како септичка јама за собирање на отпадните и атмосферските води, претставува општоопасно дејствие во смисла на член 268, ст. 2 од КЗ.

Од образложението:

Жалбата е неоснована.

По барање на обвинетиот во неговото дворно место на новоизградената куќа, од страна на сведокот М. Г. била ископана дупка за гаснење на вар, која во ова време не се користела за таа цел. Таа се наоѓала на оддалеченост од 12,30 метри од куќата на оштетениот М. и била користена од страна на обвинетиот за собирање на отпадни и атмосферски води.

Меѓу дворното место на обвинетиот и оштетениот М., кој е негов сосед, не постоела ограда, па нивните деца и децата на другите соседи играле во дворните места, како и во просторот меѓу куќите на обвинетиот и оштетениот.

Со оглед на тоа дека дупката била оставена необезбедена и отворена, а била исполнета со вода во висина од еден метар, детето на оштетениот, на возраст од 4 години, паднало во неа, при што се удавило.

Утврдувајќи ја фактичката состојба во наведената смисла првостепениот суд, според наоѓањето и на овој Суд, правилно го применил КЗ кога нашол дека со преземањето на дејствија за обезбедување на дупката од страна на обвинетиот, како последица на што дошло до тоа малолетниот М. да падне во неа и да се удави во собраната вода, ги остварил битните елементи на кривичното дело по чл. 268, ст. 2 и 4, во врска со чл. 273, ст. 5 од КЗ — тешко дело против општата сигурност. Обвинетиот знаел за состојбата во дворните места, дека се тие незаградени и дека во нив се играат нивните деца, па со оставањето на дупката во необезбедена положба, знаејќи ги овие околности, бил должен и можел да биде свесен за можноста да настапи такво нешто, иако последицата не ја сакал ниту ја допуштил. Вината на обвинетиот се состои во небрежното однесување по однос на ваквата последица, бидејќи, според своите можности и познавањето на приликите, бил должен и можел да биде свесен за вакво нешто.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Кж. бр. 222/77 од 2. VI. 1977 година).

91. Пиштолот во раце на лице кое знае да ракува со такво оружје, не претставува општо опасно средство од чл. 268 од КЗ.

Од образложението:

Жалбените наводи во жалбата по однос на повредата на Кривичниот закон се основани. Првостепениот суд правилно ја утврдил фактичката положба по предметот, но погрешно го применил материјалното право, кога нашол дека во дејствието на обвинетиот биле содржани обележјата на кривичното дело по чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 268, ст. 2, во врска со ст. 4 од КЗ. Пиштолот не може да се подведе под поимот општоопасно средство. Општоопасно средство е она средство кое предизвикува опасност за неодреден круг на лица и имот и чие дејство не може да се контролира од лицето кое средството го употребува. Пиштолот е средство чија употреба може да се контролира, неговото дејство да се насочи кон одредена цел и при правилно ракување тој не претставува никаква опасност. Обвинетиот знаел како се ракува со пиштолот и можел да го контролира неговото дејство, така што тој во неговите раце не претставува општоопасно средство. Аналогно на тоа, дејствието на обвинетиот не може да се подведе под чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 268, ст. 2, во врска со ст. 4 од КЗ, туку во конкретниов случај дејствието претставува кривично дело убиство од небрежност од член 137 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 45/77 од 21. IV. 1977 година).

92. Со тоа што обвинетите не го обезбедиле местото каде што биле паднати жиците од електричната мрежа, кои ги скинале при сечењето на дрво, па еден од минувачите ги згазил и го изгубил животот, сториле кривично дело тешко дело против општата сигурност по чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 268, ст. 2 и 4 од кривичниот законик.

Од образложението:

Фактичката положба е неспорна. Обвинетите сечеле дрва во својата бавча покрај патот и при паѓањето дрвото ја прекинало едната жица од електричната мрежа и паднала на самиот пат. Обвинетите местото го напуштиле, оставајќи ја жицата низ која тече струја на патот, па при минувањето покојното дете, старо 6 години, ја згазило и го изгубило животот.

Кривичното дело обвинетите го сториле со необезбедувањето на местото каде што се наоѓала скинатата жица од електричната мрежа. Обвинетите знаеле дека минувањето по патот е опасно по живот за луѓето, па биле должни да го обезбедат. Поради тоа што не го обезбедиле, дошло до смрт на покојното дете. Кинењето на жицата и необезбедувањето на местото каде што таа паднала, прет-

ставува општо опасно дејствие кое предизвикува опасност по животот на луѓето во смисла на чл. 268, ст. 2 од Кривичниот законик, поради што и обвинетите го сториле ова кривично дело.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 324/77 од 13. VII. 1977 година).

93. Кога обвинетиот како возач на виљушкар при превезувањето на макари со жица во кругот на фабриката дозволил жлицата да ја придржуваат работници наместо да ја врзат на вообичаен начин, па при тоа придржување еден од работниците изгубил рамнотежа и паднал пред тркалото на виљушкарот, бил прегазен и го изгубил животот, сторил кривично дело тешко дело против општата сигурност по член 273, став 5, во врска со член 268, став 3 и 4 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Врз правилна и потполно утврдена фактичка положба првостепениот суд правилно го применил материјалното право кога обвинетиот го огласил за виновен за кривично дело тешко дело против општата сигурност по чл. 273, став 5, во врска со чл. 268, ст. 3 и 4 од Кривичниот законик. Имено, првостепениот суд утврдил дека обвинетиот како возач на виљушкар при превозот на произведената стока — жица во работните простории и кругот на фабриката секогаш со помош на општи работници ја обезбедувал со врзување и сам ја превезувал.

На критичниот ден обвинетиот натоварил на виљушкарот повеќе макари жица една врз друга, чија висина изнесувала 1,28 м., не ги врзале како што тоа обично се прави, а наместо тоа работниците со раце ги придржувале макарите. При движењето на виљушкарот макарите со жица биле нестабилни и при нивното придржување покојниот Т. Т., кој се движел пред виљушкарот, изгубил рамнотежа, паднал, при што бил прегазен и го изгубил животот.

Според мислењето на Врховниот суд необезбедените макари со жица, ставени една врз друга на висина од 1,28 м., заедно со виљушкарот претставуваат општоопасно средство по животот на луѓето во смисла на чл. 268, ст. 2 од КЗ.

Обвинетиот, кој бил одговорен за превозот и непосредно ги превезувал макарите со жица, бил должен да ги обезбеди на вообичаен начин со врзување, а не со придржување од работници. Поради тоа, тој знаел дека придржувањето на макарите со жица е опасно по животот на работниците, како од паѓањето на макарите, кои се доста тешки, така и од прегазувањето од виљушкарот, бидејќи работниците при самото придржување на котурите се движат до тркалата, па лесно можат да бидат зафатени.

Жалбениот навод на обвинетиот не им наредил на работниците да го придржуваат товарот е неоснован.

Според мислењето на Врховниот суд, ирелевантно е дали обвинетиот наредил или не наредил работниците да го придржуваат товарот.

Обвинетиот знаел дека товарот не е обезбеден и дека го придржуваат работниците, па бил должен да го спречи придржувањето. Тој е одговорен за безбедноста при превозот.

Поради тоа што обвинетиот пропуштил да ги отстрани работниците и да сам го врши превозот, дошло до прегазувањето на покојниот и до неговата смрт.

(Врховен суд на Македонија — Скопје, пресуда, Кж. број 244/76 од 15. IV. 1976 год.).

94. Ако лицето кое работи со електричен апарат пред употреба не ја провери неговата исправност, па поради неисправноста на апаратот дојде до електричен удар и до усмртување на некое лице, одговорно е за кривично дело од чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 269, ст. 3 од КЗ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Дека обвинетиот навистина знаел дека апаратот за заварување е неисправен се утврдува од начинот на кој тој го поставил апаратот, а имено на количка, чии тркала биле гумени, како и од исказот на сведокот J. M., даден во претходната постапка, во кој овој сведок навел дека обвинетиот во еден момент му рекол на сега покојниот да не поминува покрај количката, бидејќи можеби ќе го фати струја.

Од друга страна, до обвинетиот стоела обврска, со оглед на тоа дека со апаратот за заварување му било доверено од страна на неговата работна организација да изврши заварување на оградите на зградите, чиј изведувач било ГП „Напредок“, како одговорно лице да постапи според прописите за мерките за заштита при работа, односно да постапи според одредбите на чл. 33 од Правилникот за заштита при работа на претпријатието „Метал“, според кој секојдневно, пред пуштањето во работа на која и да било машина или уред, одредени нивни раководители биле должни претходно да ја проверат исправноста на машините. Обвинетиот вака не постапил, туку напротив, и покрај тоа што знаел за неисправноста на апаратот, со него работел, сметајќи дека забранетата последица нема да настапи, меѓутоа таа настапила.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 623/76 од 9. XII. 1976 година).

95. Фактот што од двете страни на патот видел деца кои се играат, го обврзува возачот да ја намали брзината до таа мера што во случај од која и да било страна некое дете да претрча, опасноста да ја одбегне, па кога така не постапил, поради што дошло до удар на возилото во сега покојното дете и до неговото усмртување, со тоа сторил кривично дело загрозување на сообраќајот, предвидено во чл. 271, ст. 3, во врска со чл. 273, ст. 5 од КЗ.

Од образложението:

Третирајќи ја правно утврдената фактичка положба, судот најде дека во конкретниот случај во горното дејствие на обвинетиот се конзумирани сите нужни елементи за постоење на кривичното дело кое му се става на товар, а имено, за постоење на кривичното дело тешко дело против општата сигурност, предвидено во чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 271, ст. 3 од КЗ. Од изведените докази произлегува дека обвинетиот на критичниот ден со довереното му возило предизвикал сообраќајна несреќа, при која животот го загубила сега пок. А. Ф. на возраст од 5 години, поради неправилно и непрописно возење, како и поради употреба на технички неисправно возило. Во случајов обвинетиот признава дека непосредно пред настанот, и тоа кога се наоѓал далеку од местото на настанот, околу 30 до 35 м., видел десно и лево од патот деца кои си играат и очекувал изненадување од децата кои играле на десната страна од патот, па поради тоа сето внимание го концентрирал на нив и не го видел едното девојче, повозрасното, кога го преминало патот од лево кон десно пред покојното девојче А. Значи, самиот обвинетиот признава дека пред себе, непосредно пред настанот, гледал една конкретна сообраќајна ситуација, меѓутоа, од своја страна не презел соодветни дејствија за сопирање на возилото. Тој продолжил и понатаму да вози со истата брзина, а имено со брзина од 17 до 20 км на час, и така кога малолетната А., втора по ред, се обидела да го премине патот од лево кон десно, немал време да ги преземе потребните дејствија за одбегнување на опасноста. Вистина, обвинетиот заочил, но бидејќи растојанието било кратко, не успеал да го одбегне судирот. Обвинетиот тврди дека бил изненаден од покојното дете, па поради тоа немал време и можност да ја одбегне опасноста. Точно е тоа дека обвинетиот бил изненаден, меѓутоа, до изненадување дошло поради фактот што обвинетиот не бил внимателен. Тој непосредно пред настанот пред себе гледал една конкретна сообраќајна ситуација, а имено, ги видел децата како си играат лево и десно од патот, па поради тоа како возач бил должен да преземе соодветни дејствија за благовремено сопирање на возилото, бидејќи требало да претпостави дека постои можност некое дете да претрча. Обвинетиот наведува дека очекувал изненадување од децата што си играле на десната страна на патот, па поради тоа сето внимание го концентрирал врз нив. Судот смета дека обвинетиот не требало да очекува изненадување само од децата што си играле на десната страна, туку и од децата што си играле и на левата страна на патот, па поради тоа требало да обрне внимание и на тие деца. Со оглед

дека не обрнал внимание на децата кои си играле на левата страна на патот, не го забележал девојчето што го преминало патот од лево кон десно пред да се обиде покојната А. да го претрчи патот, па поради тоа бил изненаден и, поради краткото растојание, благовремено не реагирал. Обвинетиот признава дека децата ги видел кога бил далеку од местото на настанот околу 30 до 35 м, меѓутоа, продолжил да вози со истата брзина. Тој бил должен, кога ги видел децата, да преземе соодветни дејствија за сопирање на возилото, а имено да ја намали брзината на возилото и ако тоа го стореше, според мислењето на судот, ќе беше во можност да ја одбегне сообраќајната несреќа. Точно е тоа дека обвинетиот го управувал возилото непосредно пред настанот со брзина од 17 до 20 км на час, која брзина навистина не е голема, меѓутоа, во конкретната сообраќајна ситуација, според мислењето на судот, се налагало обвинетиот да ја намали брзината и да вози со помала брзина. Ако обвинетиот така постапеше, немаше да дозволи да биде изненаден и ќе беше во можност да ја одбегне сообраќајната несреќа.

(Пресуда на Окружниот суд Битола, К. бр. 45/74. од 11. IV. 1974 година, потврдена со пресуда на Врховниот суд на Македонија. — Скопје, Кж. бр. 545/74. од 24. IV. 1975 година).

96. Како прилагодена брзина кон условите на сообраќајот, а во смисла на чл. 5, 12 и 25 од Основниот закон за безбедност, во врска со чл. 271 од КЗ, кога ќе се види на тротоарот дете на возраст од 4 години оставено без надзор, — е онаа која на возачот му овозможува благовремено сопирање на возилото, ако детето се одлучи на ненадејно претрчување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Правилно првостепениот суд прима дека брзината не била прилагодена кон условите на патот, со оглед на тоа дека имало присуство на деца, дека децата од обвинетиот се забележани на 50 м на тротоарот, без надзор на возрасен човек, каде што имало дрворед кој повремено му го засолнувал видикот, што му налагало да ја намали брзината и да даде звучен сигнал за предупредување. Во такви случаи, како што бил предметниот кога во близина на улицата има деца од школска и претшколска возраст, оставени сами насебе, без контрола од возрасните, од кои не може да се очекува правилно сообраќајно однесување, прилагодена брзина би била онаа брзина со која во секој момент, пред секоја пречка, благовремено би можело да се застане. Тоа го налагаат прописите од чл. 12, 25 и 5 од Основниот закон за безбедноста на сообраќајот на јавните патишта. Со оглед на ова, жалбениот навод дека единствена причина за несреќата било неправилното однесување на покојното дете и дека децата што си играле на неколку метри одда-

лечени од коловозот не давале никаков знак за претрчување — е неоснован, бидејќи од деца, како што било и покојното на возраст од неполни 4 години, не може да се бара правилно однесување, па затоа кога такви деца ќе се забележат на патот нивното присуство е предупредување за внимателно возење, намалување на брзината до таа мера, што да се биде во состојба возилото да се запре пред секое нивно изненадување. Ова особено што е професионален возач со долгогодишно возачко искуство.

На правилно утврдената фактичка положба правилно првостепениот суд го применил КЗ, кога нашол дека во дејствијата на обвинетиот се содржани одбележоците што го сочинуваат битието на кривичното дело од чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 271, ст. 3 од КЗ. Затоа жалбените наводи за погрешно утврдена фактичка положба и погрешна примена на КЗ се неосновани.

(Пресуда на Врховен суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 532/74. од 5. XII. 1974 година).

97. Обвинетиот не е виновен за сообраќајната незгода кога пешакот одлучил да го премине патот на растојание помало од сопирниот пат на возилото кое наидува, кога брзината на возилото била прилагодена кон сообраќајните услови — чл. 271 од КЗ.

Од образложението:

Жалбениот навод дека судот погрешно оценил дека обвинетиот, кога ја видел оштетената на коловозот и почнал да кочи, бил оддалечен 25,9 метри не стои, бидејќи таквата оценка на судот се базира врз изведените докази и даденото вешто мислење на тројца вешти лица, кои по однос на ова се единствени — дека обвинетиот можел да ја забележи опасноста и да преземе сопирање на возилото кога бил на растојание од 25,90 метри, а тоа му е сопирниот пат, така што тој, иако презел се што можел да преземе во таква ситуација, со кочење и свртување на возилото на лево под агол од 13 степени, несреќата не можел да ја одбегне.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 635/74 од 7. III. 1975 година).

98. Прописна е само онаа брзина која не ја надминува дозволената и која е сообразена со конкретната сообраќајна ситуација, а во смисла на чл. 239, ст. 1 од КЗМ.

Од образложението:

Независно од фактот што на критичното место дозволената брзина била до 50 км. на час, правилно првостепениот суд нашол

дека конкретната сообраќајна ситуација не му дозволувала на обвинетиот да вози ни со оваа брзина, и дека прилагодената брзина во таквата сообраќајна ситуација била, според мислењето на вештото лице, секоја брзина под 50 км. на час, зашто со брзина од 50 км, на час запирниот пат на возилото при тогашните услови на патот и состојбата на возилото би изнесувал 26,51 метар, па и со таква брзина, иако би дошло до несреќа, последиците би биле минимални. Фактот што обвинетиот го забележал сега покојното дете да минува на левата страна на растојание од 25,57 метри, а со оглед на тоа дека детето и претходно се движело по улицата со велосипедот, обвинетиот бил должен да ја намали брзината при првото согледување на детето, кое било на возраст од 10 години, зашто можел да претпостави дека детето невнимателно во секое време може да скршне лево. Како прописна брзина во смисла на чл. 239, ст. 1 од КЗМ се смета само онаа која не ја надминува дозволената и која е прилагодена кон конкретната сообраќајна ситуација.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 313/76 од 17. VI. 1978 година).

99. Кога возачот на автобусот вози по својата десна страна со брзина од 52,6 км, на пат каде што е пропишана брзина од 50 км. на час, а од спротивна страна доаѓа возило кое ја зафаќа левата страна на патот во правец на неговото движење, па дојде до сообраќајна незгода, причината за сообраќајната незгода не е во дозволената брзина на автобусот. Меѓутоа, и во тој случај возачот на автобусот може да биде кривично одговорен за кривично дело од чл. 271 од КЗ ако, забележувајќи ја опасноста, не дејствува таа да се одбегне.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

На главниот претрес ова вешто лице кажало дека немало потреба да се зборува за тоа на какво растојание би запрел автобусот со брзината од 52,6 км на час т. е. со брзина од 2,6 км, на час над дозволената, со оглед на својството на возилото т. е. дека во автобусот имало 80—90 патници, зашто ако двете возила се движеле строго по својата десна страна на пропишана оддалеченост од 0,50 м. меѓу едното од другото, тие би се разминале и до судирот не би дошло. Ако е тоа така, тогаш се поставува прашањето — кој од возачите, обвинетиот или сега покојниот, возел непридржувајќи се строго за својата десна страна. Видно од списите, а тоа го утврдува и првостепениот суд, тоа бил сега покојниот.

Моторно возило, кое самото претставува извор на зголемена опасност, не може да се очекува да се движи на спротивна страна од пропишаната. Се разбира дека и во ваков случај возачот кој прописно се движи на својата десна страна е должен да преземе дејствија за да го избегне судирот. Во оваа смисла се поставува

прашањето — дали обвинетиот Б. С., забележувајќи ја опасноста, презел дејствија насочени кој одбегнување на опасноста и дали преземените дејствија биле адекватни, со оглед на создадената ситуација на патот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 253/75 од 29. V. 1975 година).

100. Возачот на моторно возило, кој врши престигнување кога нема услови за безбедно престигнување, го загрозува јавниот сообраќај, па доколку како резултат на тоа загрозување некое лице биде повредено или настане штета на имотот од поголем обем, кривично е одговорен за кривично дело од чл. 239 од КЗМ, иако делницата на патот каде што се вршело престигнувањето е обележано со испрекинатата средишна линија.

Од образложението:

Неспорно е дека на критичниот дел од патот постои испрекинатата средишна линија која им дава можност на возилата, кои се движат од Скопје кон Титов Велес, да вршат престигнување, меѓутоа во случајов обвинетиот започнал да го престигнува возилото кое се движело пред него, без претходно да провери дали ќе може тоа непречено да го изврши, односно без претходно да се увери дали наидува возило од спротивниот правец и дали постои доволно безбедно растојание меѓу возилата што се наоѓале во колоната пред него, за да може повторно да се вклучи во својата лента. Тоа што на овој дел од патот постоела испрекинатата средишна линија не му дава право под какви и да било сообраќајни услови да врши престигнување, бидејќи тој е должен тоа да го стори откако претходно ќе се увери дека постои можност за непречено престигнување, а исто така таквата линија уште помалку значи дека возилата што доаѓаат од спротивен правец се тие кои се должни да внимаваат и да овозможат такво престигнување какво што обвинетиот во критичниот момент презел.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 343/76, од 21. X. 1976 година).

101. Несообразена брзина на моторното возило според видливоста на патот, во смисла на чл. 38 од ЗОБСП, се смета и тогаш кога е таа неадекватна на светлата на моторното возило — чл. 271 од КЗ.

Од образложението:

Не е спорно дека обвинетиот вечерно време возел со средно светло, а со брзина од 55 км. на час.

Според мислењето на вештото лице, не бил во можност да ја одбегне евентуалната пречка, бидејќи запирниот пат, заедно со психичката секунда на брзината од 55 км. на час, е поголем отколку што е видното поле на средното светло. Според тоа, според мислењето на Врховниот суд, правилно е становиштето на првостепениот суд дека брзината со која возел обвинетиот не била сообразена според видливоста на патот, како што тоа го предвидува чл. 38 од ЗОБСП. Обвинетиот бил должен да вози со таква брзина со која ќе може да го запре возилото во видното поле на средното светло.

Несообразената брзина на видното поле всушност е причина за сообраќајната несреќа.

Доколку обвинетиот возел според чл. 38 од ЗОБСП и бил внимателен во возењето, немало да дојде до сообраќајната несреќа.

При ваквата состојба на работите, правилно е обвинетиот огласен виновен за кривично дело тешко дело против општата сигурност по чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 271, ст. 3 од Кривичниот законик.

Врховен суд на Македонија — Скопје, пресуда Кж. бр. 235/77 од 5. VIII. 1977 година).

102. Движењето на пешаци во непосредна близина на патот не претставува конкретен сообраќаен услов за посебно претпазливо возење со моторно возило во смисла на чл. 12, ниту за сообразување на брзината во смисла на чл. 25 од Основниот закон за безбедноста на сообраќајот на патиштата.

Во такви услови за сообразена брзина се смета брзината која е пропишана со сообраќајните знаци односно прописи.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд, погрешно е становиштето на првостепениот суд дека обвинетиот, како возач на моторно возило, имал посебна обврска да вози претпазливо и со намалена брзина кога видел дека покојниот се движел во близина на патот и дека таквото движење укажувало оти има намера да го преминува патот.

Врховниот суд не наоѓа законска поткрепа во тоа дека движењето на пешаците надвор од патот, кои не манифестираат намера да го преминуваат патот, претставува сообраќаен услов, кој го обврзува возачот на моторно возило да вози со посебна претпазливост и сообразена брзина во смисла на чл. 12 и 25 од ОЗБСП.

Секој учесник во сообраќајот (а учесник е пешакот) должен е да се придржува кон сообраќајните прописи.

Самото движење во близина на патот не значи и манифестирање на намера дека ќе се преминува патот.

Според чл. 63 од ОЗБСП, пешакот е должен внимателно да го преминува патот каде што нема пешачки премин и е должен да ги зачека и пропушти возилата што наидуваат, па потоа да го премине патот. Обврска на возачот на моторно возило за претпазливо возење и сообразување на брзината настанува откако пешакот ќе почне да го преминува патот, а не и кога е тој сè уште надвор од патот и не манифестира намера дека ќе го преминува.

При решавањето на случајот првостепениот суд не ги имал предвид сите овие работи, поради што беше нужно да се укине обжалената пресуда и предметот врати на повторно судење.

(Пресуда на ВСМ, Кж. бр. 724/75 од 19. XI. 1975 г.).

103. Управувањето на моторно возило по средишната линија претставува возење спротивно на член 23, ст. 2 од ОЗБСП, во врска со чл. 271, ст. 1 од КЗ.

Тоа што така возел и моторциклистот од спротивна насока, а кој во судирот на двете возила загинал, не ја исклучува одговорноста на обвинетиот.

Од образложението:

Окружниот суд во Б., со пресудата К. бр. 113/73 од 20. XII. 1974 година, утврдил:

Дека обвинетиот П. К. го сторил делото тешки дела против општата сигурност од чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 271, ст. 1, во врска со ст. 3 од КЗ, од причини што обвинетиот возел непрописно спротивно на чл. 23, ст. 1 и 2 од ОЗБСП, возејќи го возилото со левата страна по левата коловозна лента на патот, а со десната страна на возилото на десната коловозна лента, газејќи ја на тој начин средишната бела линија, иако во ст. 2 на овој член стои обврска за возачите возилото да го возат што поблиску до десниот раб на коловозот, и на таква оддалеченост со која да не го загрозуваат движењето на другите возила.

Решавајќи по жалбата Врховниот суд на Македонија истакнува:

Неспорниот факт дека за несреќата во голем дел придонел и сега покојниот, кој во моментот кога навлегувал во раскрсницата се движен по средишната линија во спротивна насока од насоката во која се движел обвинетиот, не ја исклучува вината на обвинетиот, а од причините погоре изнесени, туку е само околност која е од влијание врз казната.

На правилно утврдена фактичка положба правилно првостепениот суд го применил КЗ, кога нашол дека во дејствијата на обвинетиот се содржани елементи кои го сочинуваат кривичното дело од чл. 273, ст. 3 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, Кж. бр. 102/75 од 27. II. 1975 година).

104. Кога кондуктерот му дал знак на шоферот на автобусот да тргне без претходно да се увери дали сите патници се слезени, па поради тоа еден од патниците, кој се наоѓал во фаза на слегување, изгубил рамнотежа, паднал под тркалата и го изгубил животот, таквото дејствие претставува загрозување на сообраќајот на друг начин, во смисла на чл. 271, ст. 1 и 3, а во врска со чл. 273, ст. 5 од КЗ, а не кривично дело од чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 268, ст. 2 од КЗ.

Од образложението:

По повод на жалбата, а по службена должност, овој Суд најде дека првостепениот суд на правилно утврдена фактичка положба погрешно го применил КЗ кога нашол дека во дејствијата на обвинетиот се содржани одбележоци на кривично дело од чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 268, ст. 2 од КЗ.

Од самиот факт што обвинетиот како кондуктер дал налог автобусот да тргне без претходно да се увери дали сите патници се слезени, па поради ваквото пропуштање допуштил автобусот предвреме да тргне, поради што сега покојната Р. при тргнувањето изгубила рамнотежа и паднала, при што добила физички повреди, како последица на кои по неколку дена и починала, јасно произлегува заклучокот дека обвинетиот го сторил основното кривично дело од чл. 271, ст. 1 од КЗ, бидејќи ова кривично дело го прави и оној кој на друг начин ќе го загрози јавниот сообраќај на мостовите, патиштата, улиците и со тоа ќе предизвика опасност по животот на луѓето и имотот од поголем обем.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 242/74 од 24. V. 1974 година).

105. Возачот на моторно возило, кој поради замор од долгото возење ќе премине со возилото на левата страна на патот и притоа ќе предизвика сообраќајна несреќа во која загинало едно лице, одговорен е за кривично дело загрозување на сообраќајот, предвидено во чл. 271, ст. 3, во врска со чл. 273, ст. 5 од КЗ, бидејќи согласно со чл. 12 од Основниот закон за безбедност во сообраќајот во таква состојба не смее да управува со возилото.

Од образложението:

Од изведените докази, ценети посебно и сите заедно судот утврдил:

Обвинетиот В., како возач на товарното возило марка „Мерцедес“, со рег. бр. ТВ 174/31, сопственост на АТШ „Млаз“ од Б., на 22. VI. 1973 година вечерта тргнал од Битола и во Белград стигнал на 23. VI. 1973 година, така што само од 7—11 часот, додека

стоката се растоварала, тој се одмарал, а потоа отишол во претставништвото на „Млаз“ и во 13 часот со возилото тргнал назад. По патот обвинетиот само кратко време се задржал во Ниш, каде што ручал и потоа веднаш продолжил. Веќе околу 22,30 часот стигнал на критичното место.

Поради тоа обвинетиот В. бил изморен, така што во таква состојба управувал со возилото. Поради таквото долго, непрекинато управување со возилото од Битола до Белград и назад до Асанбегово, со мал одмор во Белград и во Ниш, обвинетиот В. не бил способен сигурно да управува со возилото. Поради тоа, кај Асанбегово со возилото преминал, и тоа наеднаш, на левата страна на коловозот. Во тој момент од спротивниот правец т.е. од кај Скопје, се движело возилото „Застава 750“ КУ 33-60, и тоа правилно, по својата десна страна на патот, кон Куманово. Тогаш возилото на обвинетиот В. удрило со својата лева страна во десната страна на „Застава 750“. „Застава 750“ била управувана од сопственикот Ј. Д. од К., кој поради тој удар добил повреди од кои веднаш починал, а до него се наоѓал оштетениот К. А., кој добил само телесни повреди.

Според тоа судот установи дека обвинетиот В. поради замор од долго и непрекинато управување со возилото, со мал одмор во Белград и Ниш, со возилото преминал на левата страна на коловозот и така дошло до несреќата, во која сега покојниот Ј. го загубил животот, а оштетениот К. добил телесни повреди. Обвинетиот В. во смисла на чл. 12, ст. 2 од Основниот закон за безбедноста на сообраќајот на патиштата, не смеел да управува со возилото кога се наоѓал во таква состојба на умор.

Затоа судот најде да обвинетиот В. со своето дејание сторил кривично дело — тешко дело против општата сигурност со загрозување на јавниот сообраќај по чл. 273 ст. 5 во врска со чл. 271, ст. 3 од КЗ, те за истото го огласи за виновен.

(Пресуда на Окружниот суд — Скопје, К. бр. 96/74. од 7. VI. 1974 година потврдена со пресудата на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 482/74. од 12. IX. 1974 година).

106. Доколку оштетениот управува со возилото без да има безбедно растојание, или доколку со возилото управува на безбедно растојание, но невнимателно, па поради тоа дојде до удар во веќе судрените возила, последиците не можат да се припишат на возачот кој го предизвикал првиот судир на возилата, туку ќе му се припишат на оштетениот.

Од образложението:

Најпосле првостепениот суд утврдил дека возилото „Застава 1300“ се движело зад возилото „Рено 12“ на 20—25 метри, што е недозволено растојание, кое не било доволно возилото да го запре,

дека прописно растојание било 50 м., а дека оштетениот тврдел дека се движел на 80—90 м. од возилото „Рено 12“, што судот не го примил, а кое било доволно возилото да го запре, ако внимателно возел.

Врховниот суд наоѓа дека утврдувањето дека возачот на возилото „Застава 1300“ него го возел на 20—25 м. од „Рено 12“, а не на 80—90 метри, како што тоа тврдел оштетениот Д. П. е под сомнение. Мислењето на вештото лице во овој случај не се темели врз факти и околности кои тоа го оправдуваат, а кои би го демантирале тврдењето на оштетениот. А оваа околност е од битно значење. Ова поради тоа што од моментот кога ја забележал пречката, се разбира доколку возел со потребното внимание, при брзина со која возел оштетениот тој возилото можел да го заустави на 64,8 метри, т.е. да го одбегне судирот. Тоа што не го запрел возилото на тоа растојание, не може, според мислењето на Врховниот суд, да биде доказ дека возел на поблиско растојание од она што го кажал. Ова поради тоа што до истата состојба ќе се дојде и ако невнимателно се вози, т.е. не навреме се уочува опасноста, не навреме се реагира и сл. А таквите состојби, т.е. кога еден факт не може со сигурност да се утврди, во кривичната постапка се земаат во корист на обвинетиот а не на обвинението. Очигледно е дека првостепениот суд тоа така не го ценел. Притоа, ако оштетениот Д. навистина удрил во веќе превртеното возило поради тоа што не возел на безбедно растојание, или поради тоа што, иако бил на безбедно растојание, бил невнимателен па не реагирал на време, тогаш последиците што произлегле од тоа само нему ќе му се припишат, а не и на друг.

Посебно првостепениот суд, прифаќајќи го мислењето на вештото лице дека безбедно растојание при брзина од 90 км на час е 50 метри, не дал никакви, а камоли убедителни причини. Ова дотолку повеќе што вештото лице во својот наод веќе се изјаснило, а тоа и судот го прифатил, дека запирниот пат на возилото „Застава 1300“ при брзина од 90 км на час е 64,8 м, па не е јасно зошто безбедното растојание може и треба да биде помало од запирниот пат.

Бидејќи за така важна околност првостепениот суд не дал причини, а очигледно е дека тоа имало битно влијание, бидејќи судот примил и дека оштетениот возел на безбедно растојание од 50 м, до несреќата би дошло и не би можел да ја одбегне, па според тоа дека нема вина до оштетениот, туку дека вината е само на страната на обвинетиот, затоа во тој дел пресудата не може да се испита, што претставува повреда од чл. 334, ст. 1 точ. 10 од ЗКП. Поради изложеното жалбите се уважени.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 172/76 од 7. V. 1976 година).

107. Каузалната врска кај кривичното дело од чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 271, ст. 3 од КЗ меѓу загрозувањето на јавниот сообраќај и настанатата смртна последица не би била прекината и покојната да скокнала од страв пред опасноста да не го изгуби животот при превртувањето на возилото.

Од образложението:

Овој суд смета дека фактот дали сега покојната испаднала од камионот или скокнала од камионот е ирелевантен во случајот кога ова скокање било предизвикано од паниката што ги зафатила лицата во возилото на обвинетиот, кога тоа почнало да се движи по удолнина со забрзување. Каузалната врска меѓу загрозувањето на јавниот сообраќај и настанатата смрт на сега покојната не би била прекината и да скокнала од страв пред опасноста да не го изгуби животот при превртувањето на возилото. Дека, пак, ситуацијата била таква што кај лицата во возилото предизвикала голем страв, се гледа и од фактот што сведошката од потресот во возилото ја скршила ногата и потоа испаднала, како што утврдува првостепениот суд, или скокнала, како што тоа го кажуваат некои сведоци.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 45/76 од 17. VI. 1976 година).

108. Непрописно и неправилно возење во смисла на чл. 271, ст. 1. Ке стои и тогаш кога возачот, откако видел дека околу неговото возило има деца, не обрнал посебно внимание дали може безбедно да вози, па како последица на таквото негово пропуштање непосредно при тргнувањето прегазил едно од децата што биле тука присутни.

Од образложението:

Не стои жалбениот навод за непотполно и погрешно утврдена фактичка положба. Правилно и потполно првостепениот суд ја утврдил фактичката положба и основано утврдил дека смртта на покојниот настапила како последица на непрописното и неправилното движење на обвинетиот, кое се состои во тоа што обвинетиот при тргнувањето пропуштил да обрне посебно внимание дали тргнувањето може безбедно да го изврши, со оглед на фактот дека на улицата имало деца на кои, според важечките прописи од ОЗБСП, посебно треба да се внимава. Обвинетиот пропуштил да провери, пред да тргне, дали има некое дете во близина на возилото. Исто така бил должен со звучен сигнал да ги предупреди и извести другите учесници во сообраќајот, па и децата, дека тргнува. Како резултат на овие пропуштања дошло до прегазување на едно од децата на тој начин што со десната страна, со задното тркало, го прегазил преку главата и грбот од левата страна. Пра-

вилно првостепениот суд заклучува дека и на кој и да било начин да се нашол сега покојниот пред десното задно тркало на возилото, вината за неговото прегазување е на страната на обвинетиот, од причини што пропуштил да ги изврши дејствијата кои се погоре објаснети. Невнимателноста на обвинетиот се гледа и од неговиот исказ во кој тој вели — дека воопшто не видел никакво дете. Самиот факт што покојното дете било во близина, а обвинетиот не го видел, зборува за тоа дека обвинетиот навистина бил невнимателен. Исто така правилен е заклучокот на првостепениот суд дека е без значење тврдењето на одбраната на обвинетиот дека до прегазувањето на детето дошло во фаза на движењето на возилото. Доколку возилото не се движело, немаше да дојде ни до прегазување на детето.

Со наведените пропуштања — непрописно и неправилно возење, обвинетиот го загрозил јавниот сообраќај, па со тоа се на лице сите елементи за постоење на кривичното дело загрозување на јавниот сообраќај од чл. 271, ст. 3 од КЗ, а бидејќи поради таквото возење на обвинетиот е предизвикана смртна последица, тоа се консумирани сите елементи за постоење на кривичното дело од чл. 273, ст. 5 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 587/73, од 15. I. 1974 година).

109. Прегазувањето на пешак кој се движи во зоната на пешачкиот премин претставува кривично дело тешко дело против општата сигурност од чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 271, ст. 3 од КЗ.

Од образложението:

Не стои жалбениот навод за непотполно и погрешно утврдена фактичка положба. Првостепениот суд, низ правилно процедурирање, утврдил дека обвинетиот на критичниот ден непрописно и невнимателно управувал со довереното му товарно возило марка „Мерцедес“. Неправилното движење на обвинетиот се состои во тоа што брзината на движењето на возилото не ја сообразил со конкретните услови на патот и не водел доволно сметка за другите учесници во сообраќајот, па при таква положба, а поради тоа што не внимавал доволно, ја забележал покојната на кратко растојание, при што не ги презел нужните мерки кои требал да ги преземе, поради што предизвикал конкретна опасност, огледана во настанатата последица — смрт на покојната. Ценет е жалбениот навод дека покојната била нерешителна и дека на неколку пати зачекорувала на коловозот, додека конечно не одлучила да го премине. Обвинетиот бил должен, како возач, да внимава. Според позитивните одредби на Основниот закон за безбедноста на сообраќајот, посебно бил должен да внимава на стари и немоќни луѓе, во која категорија спаѓа и покојната. Обвинетиот пропуштил тоа да го стори. Правилно

првостепениот суд утврдил дека покојната го презела преминувањето на улицата на пешачки премин. Зоната на пешачкиот премин не се наоѓа само на обележаните линии, туку и во нивната близина, каде што се наоѓала покојната. Жалбениот навод дека покојната требала да мине низ подземниот премин исто така е неоснован. Местото каде што минувала покојната е обележано со бели ленти — зебри, што значи дека е обележан таков пешачки премин и обвинетиот бил должен да внимава на него, да ја намали брзината, ако треба и да запре. Фактот што во близина на несреќата се наоѓа автобуска станица и дека биле застанати автобуси е од такво значење што обвинетиот уште повеќе го обврзувал да внимава на патниците што излегуваат од автобусите и за кои основано може да се претпостави дека ќе ја преминуваат улицата од една на друга страна преку пешачкиот премин.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 567/73, од 15. I. 1974 година).

110. Иако покојниот како пешак се движел на десната страна на патот спротивно на чл. 61, ст. 2 од ОЗБСП, обвинетиот е исклучиво виновен за кривично дело — тешко дело против општата сигурност по чл. 273, став 5, во врска со чл. 271, став 3 од Кривичниот законик, кога со своето моторно возило налетал на покојниот, а имал доволно простор безбедно да го измине.

Од образложението:

Точни се жалбените наводи дека покојниот Н. А., како пешак во моментот на сообраќајната несреќа, се движел на десната страна од патот, што е спротивно на чл. 61, став 2 од Основниот закон за безбедноста на сообраќајот на патиштата. Меѓутоа, како што утврдил првостепениот суд, покојниот се движел на самиот раб на патот, па целата страна на патот, по која возел обвинетиот со своето моторно возило, била слободна, а можело да се премине и на левата страна на патот, бидејќи во тоа време други учесници во сообраќајот немало.

Според наоѓањето на Врховниот суд, самиот факт што покојниот се движел на десната страна од патот, спротивно на чл. 61, ст. 2 од ОЗБСП, не е доволен за постоење на вина кај него за сообраќајната несреќа. Со непрописното движење во конкретниот случај покојниот не го загрозил јавниот сообраќај. Ова затоа што немало никакви објективни причини обвинетиот да вози со своето моторно возило на самиот раб на патот по кој се движел и покојниот. Патот бил слободен, прегледен и обвинетиот имал доволно простор и време безбедно да го измине покојниот. До сообраќајната несреќа не дошло поради тоа што покојниот се движел на десната страна на патот, бидејќи на тоа место можело да се најде пешак кој би се движел прописно, туку поради непрописно и неправилно возење на обвинетиот. Кога обвинетиот видел дека на неговата

страна се движи пешак, бил должен да го измине на безбедно растојание, за што постоеле и услови, бидејќи обвинетиот така не постапил, затоа е и исклучиво виновен за смртта на покојниот Н. А.

(Врховен суд на Македонија во Скопје, пресуда Кж. бр. 354/74 од 20. VI. 1974 година).

III. Кога обвинетиот не го употребил уредот за сопирање на својата запрежна кола кој бил исправен, па не можел да ја намали брзината на колата, откако коњот се уплашил и со голема брзина удрил во електричниот столб што се наоѓал на работ на патот, при што едно лице качено на колата го изгубило животот, сторил кривично дело тешко дело против општата сигурност по чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 271, ст. 3 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Врховниот суд не наоѓа дека конкретната сообраќајна несреќа станала случајно, како што се наведува во жалбата на обвинетиот.

Од изведените докази и утврдената фактичка положба се гледа дека обвинетиот како возач на запрежна кола можел да ја намали брзината на колата, откако коњот се уплашил, доколку го употребил уредот за кочење, кој бил сосема исправен и се наоѓал на местото наменето за управување со возилото.

До колку обвинетиот ја намалил брзината, според мислењето на вештото лице, немало да дојде до занесување на колата леводесно и удирање во електричниот столб.

Затегнувањето на дизгинот на коњот, како што тоа го правел обвинетиот, не било доволно да се намали брзината на колата до тој степен што движењето да не претставува опасност како по животот на луѓето што биле качени на колата, така и за другите учесници во сообраќајот.

Кога обвинетиот видел дека со затегнувањето на дизгините не се запира коњот и не се намалува брзината на колата, бил должен да го употреби уредот за сопирање со притискање со ногата. Оваа обврска на обвинетиот произлегува од чл. 12 од ОЗБСП. Така, според оваа законска одредба возачот (за возач се смета и оној што управува со запрежно возило) е должен да управува со возилото така што да е во состојба наполно да владее со него и да преземе секакви мерки потребни да се одбегне опасноста, која под дадени услови може да се предвиди. Обвинетиот знаел дека коњот во дадени услови може да се уплаши и притоа да предизвика опасност. Кога веќе дошло до тоа, обвинетиот бил должен да преземе сè да се одбегне опасноста. Бидејќи обвинетиот тоа не го сторил, дошло до сообраќајната несреќа.

(Врховен суд на Македонија во Скопје, пресуда Кж. бр. 405/74 од 14. III. 1975 година).

112. Кога возачот на моторното возило бил свесен дека ќе го загрози сообраќајот на патиштата поради тоа што не знаел да вози, па возел и предизвикал сообраќајна несреќа, во која едно лице го изгубило животот, а друго лице било телесно повредено, сторил со смисленост кривично дело — тешко дело против општата сигурност по чл. 273, став 2, во врска со чл. 271, став 1 од Кривичниот законик, а не од небрежност.

Од образложението:

Правилно е становиштето на првостепениот суд дека обвинетиот го сторил кривичното дело со смисленост. Кога првостепениот суд утврдил дека до сообраќајната несреќа, во која едно лице го изгубило животот, дошло поради тоа што обвинетиот не знаел да вози моторно возило и бил свесен дека со таквото возење ќе го загрози сообраќајот, правилно го применил кривичниот законик кога го огласил за виновен за кривично дело — тешко дело против општата сигурност по чл. 273, ст. 2, во врска со чл. 271, став 1 од Кривичниот законик, односно дека кривичното дело го сторил со смисленост.

Во конкретниов случај смисленоста во извршувањето на кривичното дело се состои во свеста на обвинетиот дека вози и ако не знае да вози и дека со таквото возење може да предизвика сообраќајна незгода и да ги загрози животите на другите учесници во сообраќајот.

Со ваквото возење обвинетиот однапред се согласил со последиците што настанале, без оглед на тоа што нив не ги сакал.

Возењето на моторно возило кога не се знае да се вози, и притоа се загрози сообраќајот, е опфатено во кривичното дело загрозување на јавниот сообраќај по член 271, став 1 од КЗ, а не став 3 од истиот член.

(Врховен суд на Македонија во Скопје, пресуда Кж. бр. 533/75 од 23. X. 1975 година).

113. Кога возачот на моторно возило невнимателно го минал патниот премин преку железничка пруга на кој не постојат уреди за затворање на преминот ниту уреди за давање знаци со кои се најавува наидувањето на возот, на поради тоа дојде до судир меѓу моторното возило и возот, во кој едно лице го изгубило животот, сторил кривично дело тешко дело против општата сигурност по чл. 273, став 5, во врска со чл. 271, став 3 од Кривичниот законик.

Мотороводачот на возот не е должен да ја намалува брзината на возот на местото каде што се вкрстуваат железничката пруга и патот кој не е обезбеден со уреди за затворање на сообраќајот, ако за тоа не стојат посебни причини.

Од образложението:

Не стои жалбениот навод дека за сообраќајната несреќа која настанала меѓу возот и моторното возило на преминот преку же-

лезничката пруга, на која не постоеле уреди за затворање на преминот ниту знаци со кои се најавува доаѓањето на возот, кривично е одговорен и мотороводачот на возот поради тоа што не ја намалил брзината и не запрел пред преминот.

Правилно наоѓањето на првостепениот суд дека обврската за безбедно преминување преку железничката пруга паѓа на возачот на моторното возило кој ја преминува железничката пруга. Оваа обврска е предвидена во чл. 102, ст. 3 од Законот за основите на безбедноста на сообраќајот на патиштата. Така, во оваа одредба се вели: на патен премин преку железничка пруга во ниво на кое не постои уред за затворање на сообраќајот, ниту уред за давање на знаци со кои се најавува доближување на воз, учесниците во сообраќајот можат да преминат преку железничката пруга дури откако претходно ќе се уверат дека по пругата не наидува воз или некое друго возило што се движи по шини.

Обвинетиот бил должен да го запре возилото пред преминот преку железничката пруга и да премине откако ќе се увери дека не наидува воз. Обвинетиот така не постапил. Тој почнал да го преминува преминот кога возот веќе бил во близина, но и покрај преземените мерки не успеал да го одбегне судирот.

Според мислењето на Врховниот суд, за сообраќајната несреќа мотороводачот на возот не сноси никаква вина. Тој возел во границите на пропишаната брзина, давал звучни сигнали кога обвинетиот наближувал до железничката пруга, а обвинетиот почнал да преминува кога возот бил на растојание во кое не можел да го запре возилото до преминот.

Не стои обврска на мотороводачот дека во секој случај ја намалува брзината на возот пред патните премини преку железничка пруга, па ни тогаш кога тој премин не е обезбеден.

(Врховен суд на Македонија во Скопје, пресуда Кж. бр. 344/76 од 27. V. 1976 година).

114. Кога обвинетиот со своето моторно возило му нанел удар и лесна телесна повреда на оштетениот и не му укажал помош како на повредено лице, ниту пак се уверил дека неговата помош не е потребна или е одбиена, сторил кривично дело неукажување помош на повредено лице во сообраќајна незгода по член 244, ст. 1 од КЗМ.

Од образложението:

Што се однесува до примената на материјалното право, Врховниот суд го ценеше наводот во барањето дека повредата на оштетениот не била од таков карактер, за која било нужно укажување на помош, па најде дека таквиот навод е неоснован.

Како што се гледа од списите по предметот, во сообраќајната незгода што ја предизвикал осудениот со своето моторно возило на оштетениот му била нанесена лесна телесна повреда на десната шепа.

Според член 244, ст. 1 од КЗМ, лице кое нанело повреда со возило, а не му укажало помош на повредениот, одговорно е за тоа кривично дело, без оглед на степенот на повредата. Доволно е да е нанесена повреда и да не е укажана помош.

Според тоа, Врховниот суд смета дека осудениот, како возач на моторно возило, кога веќе му нанел повреда на оштетениот, без оглед на тоа што се работи за лесна телесна повреда на десната шепа, според чл. 244, ст. 1 од КЗМ, бил должен да го запре возилото и да му укаже помош.

Осудениот би бил ослободен од ваквата законска обврска само во случај кога ќе се увери дека неговата помош не му е потребна на повреденото лице или таа ќе биде одбиена.

Во конкретниов случај осудениот не укажал помош, иако знаел дека му нанел повреда на оштетениот, ниту се уверил дека неговата помош не му била потребна на повреденото лице, ниту пак таа била одбиена, со што и го сторил кривичното дело за кое е осуден.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, ВПН бр. 9/79 од 22. III. 1979).

115. Повреденото лице по член 244, став 1 од КЗМ треба да е во живот по повредувањето, па да постои кривично дело неукажување помош на лице повредено во сообраќајна несреќа.

Од образложението:

Од образложението на првостепената пресуда се гледа дека повредениот Д. Т. веќе бил мртов кога обвинетиот се вратил кај него на местото каде што лежел. Становиште на првостепениот суд е дека, иако повредениот бил мртов, обвинетиот бил должен да остане на местото на настанот, па ако не може да укаже помош на повреден, тогаш да се укаже помош на веќе покоен, па без значење било дали повредениот по несреќата останал жив или бил мртов. Конечно, иако е повредениот веќе мртов, сепак и на таков му била нужна помош. Второстепениот суд, потврдувајќи ја првостепената пресуда, како што се гледа од наведеното, нашол дека причините на првостепениот суд биле правилни, а додал дека кривичното дело од чл. 244, ст. 1 од КЗМ постои затоа што обвинетиот со своето возило го повредил сега покојниот, го оставил без помош, но стручно не бил способен да цени дали повредениот е мртов или не.

Наоѓањето и на првостепениот и на второстепениот суд е неправилно. Кога првостепениот суд утврдил дека повредениот бил мртов, откако обвинетиот се вратил на местото каде што лежел, тогаш во случајов не постои кривично дело неукажување помош

на лице повредено во сообраќајна несреќа од чл. 244 од КЗ. Ова поради тоа што, кога повреденото лице е мртво, нема повредено лице на кое возачот на моторното возило или на друго превозно средство со кое е нанесена повредата треба да укаже помош. Инкриминирано е неукажување помош на повредено, но живо лице, а не мртво, на кое не може да му се укаже помош. Надвор од утврдената фактичка положба е наводот на второстепената пресуда, дека обвинетиот не бил стручно способен да цени дали повреденото лице било мртво или не, кога првостепениот суд примил и утврдил дека било мртво.

При оваа положба Врховниот суд на Македонија најде дека првостепениот и второстепениот суд го повредиле Кривичниот закон, огласувајќи го за виновен обвинетиот и за кривично дело неукажување помош на лице повредено во сообраќајна несреќа од чл. 244, ст. 1 од КЗ, па уважувајќи го барањето за вонредно преиспитување на правосилната пресуда, одлучи како во диспозитивот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, ВП. бр. 31/78, од 6. I. 1979 година).

116. Со тоа што обвинетиот во кредитните документи сам внел неистинити податоци за главниот должник и податоци за жирантите, па вака сочинетите исправи му ги поднел на благајникот на претпријатието да му ги завери, а по заверката ги употребил за добивање стока на кредит, сторил кривично дело заверување на неистинитата содржина од чл. 308, ст. 1, а не кривично дело фалсификување на исправи од чл. 306, ст. 3 од КЗ.

Од образложението:

Со тоа што обвинетиот С. во кредитните документи од 6. IX. 1974 г., 14. III. 1975 и 27. VI. 1975 година внел неистинити податоци за својата кредитна способност и податоци за означените жиранти, кои сам ги потпишал, па така пополнети документите ги поднел и му ги завериле во Рудниците, а потоа ги поднел како исправни во ЗДИШ „Треска“, стојат сите одбележоци на кривичното дело заверување на неистинитата содржина, предвидено во чл. 308, ст. 1 од КЗ, а не кривично дело од чл. 306, ст. 3 од КЗ, како што првостепениот суд го квалифицирал делото, а поради следното:

Кривичното дело од чл. 306, ст. 3 од КЗ го прави оној што направил лажна јавна исправа, тестамент, меница, чек, јавна или службена книга или друга книга која мора да се води врз основа на закон, или изврши преправање на прави јавни исправи, меница, чек... итн. Во конкретниов случај делот од молбата за купување стока на кредит под наслов „Заверување на податоците од страна на работодавачот за главниот должник“ и под наслов „Заверување на податоците за жирантите“, кои делови се сметаат како службена исправа, се исправи во вистинитата (материјална) смисла. Имено, тие

исправи се издадени и заверени од надлежни и овластени органи на работната организација. Според тоа, исправата не е лажна (во случајов тоа се потврдува не само од потписот на раководителот на сметководството и потписот на благајникот, туку и со печатот на Рудниците, па дури тие документи и се запишани во деловодните книги на претпријатието). Тие не се ни преправени, туку со истата содржина биле и при нивното издавање. Во случајов содржината на овие исправи не е вистинита — податоците за кредитната способност на обвинетите не се точни и податоците за жирантите и нивните личности исто така не се точни. Тие податоци ги внел обвинетиот С. сам, и со таква содржина ги поднел до Рудниците да му ја издадат исправата и тие податоци да му ги заверат, при што успеал одговорните лица да ги доведе во заблуда, така што со своите потписи и печати на Претпријатието и му ги завериле. Според тоа, обвинетиот С., доведувајќи ги во заблуда одговорните лица во Рудниците за вистинитоста на податоците, ги навел во службена исправа да ги заверат тие невистинити податоци, а кои служат како доказ во правниот сообраќај, што е содржина на делото од чл. 308, ст. 1 од КЗ.

Врховниот суд горното само го констатира, а пресудата не ја преправа, бидејќи со тоа што обвинетиот С. е огласен за виновен дека сторил кривично дело од чл. 306, ст. 3 од КЗ, кое е еднакво општествено опасно дело како и кривичното дело од член 308, ст. 1 од КЗ (предвидени се исти казни), Кривичниот законик не е повреден на негова штета, па согласно чл. 346, ст. 1, т. 2 од ЗКП и не е овластен тој дел пресудата да ја преправи. Констатирањето се прави заради натамошна правилна примена на законот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 622/76 од 25. XI. 1976 година).

117. Одговорното лице во работната организација кое продава стоки по повисоки цени од цените што се калкулирани, па со тоа создава вишок на средства за работната организација, не врши кривично дело злоупотреба на службеното место од чл. 314-а од КЗ, туку прекршок од чл. 74 од Основниот закон за прометот со стоки.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Врховниот суд на Македонија, по проучувањето на списите во предметот, оценка на нападнатата пресуда, жалбените наводи и предлози, а и по службена должност — чл. 346, ст. 2, најде:

Првостепениот суд утврдил дека во времето од 24. II. 1975 до 10. VI. 1975 година првообвинетата како одговорна, а второобвинетата како продавачка на штандот бр. 11 при стоковната куќа „Чинарот“ во Охрид, го злоупотребиле работното место со пречекорување на овластувањата со тоа што одделни производи од штандот

ги продавале по повисоки цени од калкулираните, со што создале разлика во износ од 14.461,05 динари во корист на работната организација, со кое дејствие и двете сториле кривично дело од чл. 314-а, ст. 2 од КЗ.

Врховниот суд наоѓа дека ваквото становиште на првостепениот суд не е во согласност со инкриминацијата предвидена во член 314-а од КЗ. Ова кривично дело може да се стори кога од така создадениот вишок одговорното лице земе за себе или за друг, но не и кога таквиот вишок останува во работната организација во која е вработено.

Одговорното лице во работната организација кое, како што е тоа предвидено во чл. 74 од Основниот закон за промет на стоки, ќе продаде стоки по цена повисока од онаа што ја определила работната организација, прави прекршок.

Поради тоа, а бидејќи дејствијата на двете обвинети не се кривично дело туку прекршок, следуваше, согласно чл. 357, а во врска со чл. 321, ст. 1, точ. 1 од ЗКП, да се одлучи како во диспозитивот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 352/76. од 8. VII. 1976 година).

118. Кога одговорното лице на работна организација купениот лим како репроматеријал го продаде на потрошувачите без да наплати данок на промет, прави кривично дело злоупотреба на службената положба од користољубие од чл. 314-а, ст. 2 од КЗ.

Од образложението:

Во случајов обвинетиот, како директор на задругата, набавил лим, давајќи изјава дека ќе се употреби како репроматеријал поради што не е платен данок на промет. Меѓутоа, тој лим не е употребен во задругата како репроматеријал, туку е продаден на приватни лимари, при што не им е засметан данокот на промет по стапка од 22,50% на вредноста од 69.726,50 динари, што изнесува 15.688,46 динари, колку што изнесува прибавената противправна имотна корист. Вака добиениот износ е внесен во задругата и потоа го искористил за исплата на личните доходи на вработените.

Бидејќи обвинетиот бил свесен дека лимот не се набавува за репроматеријал на задругата, а исто така бил свесен дека со продажбата на лимот без засметување на данок на промет на приватните лимари им создава имотна корист, со што се согласил, и според мислењето на овој Суд сторил кривично дело од чл. 314-а, ст. 2 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 708/74).

119. Кога обвинетиот, како магационер на ОЗТ, составил лажни приемници за откупено грозје од индивидуални производители, иако такво грозје не откупил, па со нив подигнал пари од благајната присвојувајќи ги за себе, сторил две кривични дела: злоупотреба на службената положба и овластување од користољубие по чл. 314-а, ст. 1 од Кривичниот законик, и фалсификат на службени списи по чл. 319, ст. 1 од КЗ, а не едно кривично дело измама во службата по чл. 318-а, ст. 1 од Кривичниот законик.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил дека обвинетиот бил магационер на земјоделска организација на здружен труд, која откупувала грозје од индивидуалните производители и за применото грозје на секој производител му давал приемница, врз основа на која му се исплатувало грозјето од благајната на работната организација.

Во такво својство обвинетиот направил неколку лажни приемници со измислени имиња, како да примил грозје, иако не примил, ги поднел на благајната под изговор да наведените лица замолиле тој да ги подигне парите, па земените пари противправно ги присвоил, со што ја оштетил работната организација.

За ова дејствие првостепениот суд го осудил за кривично дело измама во службата по чл. 318-а, ст. 1 од Кривичниот законик.

Против ова пресуда јавниот обвинител поднесе жалба поради погрешна примена на Кривичниот законик.

Врховниот суд на Македонија, уважувајќи ја жалбата, ја преправи обжалената пресуда затоа што наоѓа дека во дејствието на обвинетиот се извршени две кривични дела — кривично дело злоупотреба на службената положба од користољубие по чл. 314-а, ст. 1, и кривично дело фалсификат на службени списи по чл. 319, ст. 1 од Кривичниот законик, а не едно кривично дело измама во службата по чл. 318-а, ст. 1 од Кривичниот законик, а поради следното:

Кривичното дело измама во службата се состои во доведување во заблуда на државен орган или установа да изврши незаконита исплата. Работната организација од која обвинетиот наплатил за непримено грозје не спаѓа во таа категорија.

Обвинетиот е магационер на ОЗТ и овластен по својата положба да издава службени списи — приемници за примено грозје, врз основа на кои треба да се изврши исплата. Со тоа што тој прикажал дека примил грозје, иако такво не примил и со тоа што подигнал пари, ја злоупотребил својата службена положба. Составувањето на лажни приемници и поднесувањето на благајната како вистинити сторил кривично дело фалсификување на службените списи.

(Врховен суд на Македонија — Скопје, Пресуда, Кж. бр. 255/74 од 8. V. 1975 година).

120. Кривичното дело фалсификување на службени исправи од чл. 319, ст. 1 од КЗ, го прави секој што во службена исправа, книга или спис ќе внесе неистинити податоци. Притоа, без значење е фактот дали неистинитиот податок е преземен од други службени исправи, книга или спис, под услов да се знае дека тој податок е неистинит, а ако тоа не се знае, тогаш стои заблуда од чл. 9 од КЗ.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Жалбата на окружниот јавен обвинител — Битола е основана, а поради следново:

Првостепениот суд утврдил дека обвинетиот П. сам ги составувал сите платни списоци. Притоа се користел со евиденцијата за ефективно поминатите часови на работа и евиденцијата на часовите поминати на болување за секој работник, и тие податоци точно биле пренесени во платниот список. При таква положба првостепениот суд нашол дека обвинетиот не сторил кривично дело од чл. 319, ст. 1 од КЗ, бидејќи тој во платниот список ги внесувал оние податоци што му биле давани.

Горното утврдување, според наоѓањето на Врховниот суд, е непотполно за да може законито да се одлучи, а поради следното:

Кривичното дело фалсификување на службена исправа, предвидено во чл. 319, ст. 1 од КЗ, го прави секој оној што во службена исправа, книга или спис ќе внесе неистинити податоци. Притоа, без значење е фактот дали неистинитиот податок е преземен од друга службена исправа, книга или спис. Во такви случаи, кога податоците се преземени од друга службена исправа, книга или спис, од битно значење е дали составувачот на новата исправа (во случајов обвинетиот, кој го составувал платниот список), доаѓа до сознание дека податоците што ги презема се неистинити или не. Ако навистина тој не дошол до такво сознание, па лажниот податок го внел во новата исправа, тој дејствува во стварна заблуда (чл. 9, ст. 1 од КЗ). Меѓутоа, ако при пополнувањето на податоците што му ги даваат евидентичарите за поминати ефективни работни часови и евидентичарите за часовите поминати на болување за секој работник и бројот на можните ефективни часови што еден работник може да ги оствари во соодветниот месец се дојде до сознание дека податоците не се точни, дека се лажни, па и покрај тоа со такви податоци се состави исправата, службеното лице го прави делото, бидејќи тој е одговорен исправата што ја сочинува да биде со вистинита содржина, како што се одговорни и евидентичарите ако составиле исправи со неистинита содржина. Во случајов составувачот на новата исправа (платниот список) не само што е одговорен за тоа неговата исправа да биде со вистинита содржина, туку тој може да одговара по чл. 319, ст. 2 од КЗ, ако ја употреби и службената исправа која друг ја сочинил, а знае дека е со неистинита содржина.

Од тие причини Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд, тргнувајќи од погрешното толкување на чл. 319, ст. 1 и 2 од КЗ, непотполно ја утврдил фактичката положба, поради што пресудата

во тој дел и не може да се испита. Поради тоа, а врз основа на чл. 355, ст. 1 од ЗКП, одлучи како во диспозитивот под II.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 472/74, од 13. IX. 1974 година).

121. Трошењето на средствата од земениот аванс за службено патување за свои потреби не претставува кривично дело проневера од чл. 322 од КЗ, зашто не постои противправно присвојување.

Од образложението:

Стојат жалбените наводи истакнати во жалбата на обвинетиот К. Н. дека првостепениот суд не се сообразил со упатствата дадени од овој Суд со решението Кж. бр. 130/76 од 26. V. 1976 година, имено, дека целта на земањето аванс е покривање на трошкови за време на службеното патување, во случајов за патни и дневни трошоци на обвинетиот и за трошоци на возилото. Авансот се зема со одобрување, при издавањето на патниот налог, и за него обвинетиот се задолжува. По завршеното патување тој е должен да поднесе извештај, и доколку фактичките трошоци сврзани со службеното патување го надминуваат примениот аванс, разликата следува да му биде исплатена од работната организација, односно доколку трошоците на службеното патување се помали од примениот аванс, обвинетиот е должен разликата да ја врати. Меѓутоа, доколку обвинетиот потрошил повеќе од примениот аванс одошто се фактичките трошоци на службеното патување признати со правилата на работната организација и доколку од примениот аванс земал нешто за себе, тоа не значи дека сторил кривично дело проневера. Ова затоа што стои задолжувањето на обвинетиот за враќањето на сумата односно правото на работната организација да се намири при исплатата на личниот доход.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 203/77 од 8. VII. 1977 година).

122. Својството на вработен во работна организација, а во смисла на чл. 322, ст. 1 од КЗ, го има обвинетиот иако работната организација не е регистрирана кај окружниот стопански суд, иако не добил решение за засновување на работен однос, штом е тој распореден на работно место, врши определени работи, прима личен доход и е социјално осигурен.

Од образложението:

Жалбата на обвинетиот С. не е основана, од следните причини: Првостепениот суд утврдил дека Туристичкото друштво „Преспан“ од Ресен, со одлука бр. 01—2/1 од 6. I. 1970 година, основало

Туристичко биро — Ресен. Во оваа работна организација се вработени К. Ј., како раководител на бирото, и обвинетиот С. И. како шалтерски работник. Притоа, Туристичкото биро, иако сè до денес има свои работни простории и вршело дејност според одлуката на Туристичкото друштво, не било регистрирано во Регистарот на стопанските организации кај окружниот стопански суд. Меѓутоа, овој факт без значење е за статусот на вработените К. Ј. и обвинетиот С. И. Првостепениот суд утврдил дека обвинетиот С. засновал, според прописите што биле во важност при основањето на Туристичкото биро (1. I. 1970), редовен работен однос, односно во април 1973 година. Кога е лишен од слобода, тој имал статус на лице кое го здружило својот труд заедно со другите работници во организацијата на здружениот труд на Туристичкото биро — Ресен. Според тоа, првостепениот суд утврдил дека обвинетиот имал и има статус на работник во организација на здружен труд. Тоа свое утврдување првостепениот суд го темели врз следниве неспорни факти:

— дека од 1. I. 1970 година обвинетиот С. е пријавен во Заводот за социјално осигурување — Ресен, каде што остварува права кои им припаѓаат само на лица кои имаат статус на работник;

— дека му бил одреден личен доход и тоа од 1. I. 1970 па до 1. XII. 1971 година по 600,00 динари, а од 1. VII. 1971 година па до притворањето по 800,00 динари месечно, и дека личниот доход за 1970 година му е намирен, кое обвинетиот го признал, а е потврдено и со исказот на сведокот К. Ј.

— дека му било одредено работно место — шалтерски работник и определен круг на работи што ги вршел сè до неговото притворање, при што му било одредено и работното време, што не е спорно.

Врховниот суд наоѓа дека горното утврдување е правилно, бидејќи обвинетиот правно и фактички се здобил со сите права и обврски што ги имале лицата во работен однос и кои и сега ги имаат лицата што го здружиле својот труд во една работна организација. Отсуството на решение за вработување, со што формално се докажува тој статус, не го прави заснованиот однос невалиден, особено не во смисла на Кривичниот законик. Од тие причини, Врховниот суд наоѓа дека не е основан жалбениот навод на обвинетиот С., истакнат во жалбата поднесена од неговиот бранител М. С. и во поднесокот на бранителот Б. Ј. — дека обвинетиот С. го нема својството на работник во организација на здружен труд само поради тоа што Туристичкото биро не е регистрирано на регистарот на стопанските организации и што на обвинетиот не му е издадено решение со кое е назначен за шалтерски работник, па како таков и го одби.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 25/74 од 31. V. 1974 година).

123. Лицето вработено во земјоделска задруга со договор на определено време, го има својството на вработен во смисла на член 322 од КЗ.

И со присвојувањето на вишокот создаден во работењето се прави кривичното дело од чл. 322 од КЗ.

Од образложението:

Врховниот суд, по проучувањето на списите и оцена на жалбените наводи, најде:

Неосновани се жалбените наводи на одбраната на обвинетиот дека фактичката положба во првостепената пресуда била погрешно и непотполно утврдена. Имено, неоснован е жалбениот навод дека првостепениот суд погрешил кога утврдил дека обвинетиот во случајов имал својство на службено лице, со оглед на тоа дека тој бил само продавач на јајца во споменатата задруга врз база на привремен договор, кој договор, според мислењето на одбраната, бил незаконит. Пред сè, првостепениот суд и не тврди дека обвинетиот имал својство на службено лице, а тоа и не се бара за ова кривично дело, туку дека стоката или парите му се доверени во работата. Ова кривично дело од чл. 322, ст. 1 од КЗ стои кога некој, во намера за себе или за друг да прибави имотна корист, противправно присвои пари, хартии од вредност или друга движна ствар, кои му се доверени во службата или воопшто во работата во државен орган или работна организација или во орган на општественото самоуправање. Во случајов на обвинетиот јајцата му биле доверени од задругата врз основа на привремен договор, па затоа правилно судот утврдил дека тој имал својство на продавач-односно одговорен за доверената му стока.

Неоснован е и жалбениот навод дека обвинетиот бил доведен во заблуда од одговорните во задругата дека има вишок од 8.000,00 динари, поради што и ги потрошил. Но и да имало вишок, тоа не му дава право на обвинетиот противправно да го присвои, бидејќи и тие пари му се доверени во работата и ѝ припаѓаат на работната организација, па со тоа, пак, се врши кривично дело проневера од член 322 од КЗ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 442/75, од 5. VIII. 1975 година).

124. Неовластено давање стока на вересија не е кривично дело послужувања од чл. 323 од КЗ.

Од образложението:

Врховниот суд го ослободи од обвинението НН дека како раководител на продавницата број 13 на трговското претпријатие „Технометал Македонија“ — Скопје, ООЗТ малопродажба, лоцирана во Прилеп на ул. „Маршал Тито“ во времето од 1. I. 1975 до 26. III. 1976 година од стоката што му била доверена во работата неовластено,

на повеќе лица, дал на почек-вересија стока во вредност од 41.943,20 динари, кој износ подоцна е наплатен од купувачите, поради немање на елементи на кривично дело од чл. 323, ст. 1 од КЗ.

Со оваа дејност првостепениот суд нашол дека обвинетиот сторил кривично дело послужување од чл. 323, ст. 1 од КЗ, па го осудил на казна строг затвор во траење од 1-една година и 6-шест месеци. Врховниот суд на Македонија е согласен со мислењето на бранителот на обвинетиот дека во оваа дејност нема елементи на кривично дело послужување. Ова поради тоа што кога првостепениот суд утврдил дека обвинетиот во означениот период давал стока на вересија на лицата наведени во нападнатата пресуда во вредност од 41.933,30 динари, што не е спорно, тогаш во таквите негови постапки ги нема законските одбележоци на кривичното дело послужување од чл. 323, ст. 1 од КЗ, за кое кривично дело судот го огласил за виновен и осудил. Всушност, давањето стока на почек-вересија претставува купопродажба, а не давање стока на послужување. Во диспозитивот на самата пресуда е речено дека износот „подоцна е платен од купувачите“. Под послужување се подразбира враќање на стоката со која се послужило или, пак, ако е потрошна стока, враќање на ист вид стока. Оттука, применувајќи го правилно законот, Врховниот суд во однос на оваа дејност одлучи како во диспозитивот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, Кж. бр. 265/77 од 27. I. 1978 година).

125. Со тоа што обвинетиот како вработено лице земал поголеми износи парични средства на име аванси за службени патувања отколку што му припаѓало, па за времето од 1975 до 28. X. 1976 година останал неоправдан износот од 1.594,85 динари, не може да се смета дека неосновано се послужил со тие пари, зашто во таквото негово однесување не стојат елементите на кривичното дело послужување од чл. 180 од КЗ на СРМ.

Од образложението:

Првостепениот суд го огласил обвинетиот за виновен за кривично дело послужување од чл. 180, ст. 1 од КЗ на СРМ, поради тоа што, како возач на патничко возило, од касата на организацијата на здружениот труд земал поголеми износи на пари на име аванси за службени патувања, а за времето од 1975 год. па заклучно со 28. X. 1976 година останал неоправдан износот од 1.594,85 динари.

Окружниот суд во Битола, како второстепен суд, решавајќи по жалбата на обвинетиот, најде дека во таквото дејствие на обвинетиот не се содржани нужните одбележоци за постоење на кривичното дело што на обвинетиот му се става на товар, па заради правилна примена на Кривичниот закон, врз правилно утврдената фактичка положба, обжалената пресуда ја преправи на тој начин што обвинетиот го ослободил од обвинението од причините наведени во чл. 350, ст. 1, т. 1 од ЗКП.

Овој суд најде дека со тоа што обвинетиот примените аванси на име патни и дневни трошоци ги трошел во целост за себе и што во одредениот рок не го оправдувал целиот износ на авансот, па за периодот од 1975 заклучно со 28. X. 1975 година останал неоправдан износот од 1.594,85 дин., смета дека не може да постои неовластено послужување. Не е неовластено послужување ако обвинетиот износитите ги земал легално, со уредни документи и врз основа на наредба на надлежниот орган во ОЗТ. Средствата примени на име аванс за патни и дневни трошоци, по легалното примање, не можат да се третираат како средства кои на лице му се доверени во службата или воопшто во работата, зашто тие средства се наменети за негова лична употреба во врска со службеното дејствие што го презема.

(Окружен суд — Битола, Кж. бр. 95/78 и Општ. суд. Прилеп, К. бр. 530/77).

126. Кога обвинетиот од работната организација во која е вработен од резервниот фонд добил станбен кредит за изградба на семејна станбена зграда, па при користењето на кредитот смислено подигнал повеќе отколку што му било одобрено, но сето тоа било евидентирано во книговодството како негово задолжение, таквата негова дејност ги има сите белези на кривичното дело послуга од член 323 од КЗ, а не кривично дело злоупотреба на службената положба од чл. 314а, ст. 2 од КЗ.

Од образложението:

При положба обвинетиот во која Т. за станбена изградба барал 50.000,00 динари на име кредит, очигледна е неговата намера, доколку таков кредит и во тој износ му биде одобрен, во роковите и под условите под кои е одобрен кредитот и да го врати. Според тоа, кај обвинетиот нема намера за протиправно присвојување. Вистина, работната организација на обвинетиот му одобрила само 30.000 динари на име кредит, а тој, на начин како што е утврдено во првостепената пресуда, подигнал повеќе и тоа во износ од 22.801,15 динари, што е сè евидентирано во неговото задолжение, но од тоа не произлегува заклучокот, а и првостепениот суд не утврдил, дека тој износ немал намера да го врати. Напротив, тој подоцна тој износ и го вратил. Според тоа, во случајов се работи само за неовластено користење на средства на работната организација, без намера тие да се присвојат. Па оттука во неговите дејствија стојат одбележоците на кривичното дело по чл. 323, ст. 1 од КЗ, а не на кривичното дело од чл. 314а, ст. 2 од КЗ. Поради тоа, врз основа на чл. 357 од ЗКП, во овој однос Врховниот суд првостепената пресуда ја преправи и во тој поглед жалбените наводи ги уважи.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 556/74).

127. Претседателот на пописната комисија кој ги потпишал пописните листи со лажна содржина, иако не учествувал во пописот, прави кривично дело фалсификување на службена исправа од чл. 319 од КЗ.

Од образложението:

Должност на претседателот на комисијата не е само да ги потпишува пописните листи, туку и активно да учествува во пописот и во утврдување на правата состојба на работите. Тој со својот потпис ја потврдува вистинитоста на она што потпишува. Со својот потпис, во својство на претседател, тој потврдува дека учествувал во пописот и дека ја нашол состојбата таква каква што е во пописните листи, па оформувајќи ги со својот потпис пописните листи како претседател на пописната комисија, иако во пописот не учествувал, тој прави кривично дело фалсификат.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Ж. бр. 183/76 од 17. IX. 1976 година).

128. Не може да има идеален стек меѓу кривичните дела примање поткуп од чл. 325, ст. 1 од КЗ и кривичното дело злоупотреба на службената положба или овластување од користољубие од чл. 314а, ст. 2 од КЗ, кога се работи за една иста инкриминирана дејност.

Од образложението:

Жалбениот навод за погрешна примена на материјалното право е основан. Првостепениот суд обвинетите ги огласил за виновни за кривични дела од чл. 314а од КЗ и од чл. 325, ст. 1 од КЗ. Со оглед на тоа дека во дејствијата на обвинетите се содржани елементите за постоење на кривичното дело од чл. 325, ст. 1, затоа нивните дејствија не претставуваат и кривични дела од чл. 314а, ст. 2 од КЗ. Ова поради тоа што ова кривично дело може да стои доколку не стојат елементите за постоење на некое друго кривично дело. Со оглед на тоа дека и кривичното дело од чл. 325, ст. 1 од КЗ по својата суштина се состои во злоупотреба извршена од користољубие, но оваа злоупотреба е посебно санкционирана во чл. 325, ст. 1 од КЗ. Од овие причини следуваше обвинетите да бидат ослободени од кривичното дело од чл. 314а, ст. 2 од КЗ во смисла на чл. 321, ст. 1, т. 1 од ЗКП, а поради тоа што кривичните дела од чл. 314а, ст. 2 и 325, ст. 1 од КЗ не можат да бидат во идеален стек, како што е во случајот. Во овој дел жалбата на обвинетиот е уважена.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 716/74, од 5. II. 1974 година).

129. Обвинетиот кој од благајната подига готови пари, па нив ги даде на друг (второобвинетиот) за тој да ги даде како поткуп и другиот тоа го стори, е помагач во кривичното дело давање на поткуп од чл. 326, ст. 2, во врска со чл. 20 од КЗ, а не извршител на тоа дело.

Од образложението:

Меѓутоа, Врховниот суд наоѓа, а испитувајќи ја пресудата врз основа на чл. 346, ст. 1 од ЗКП, дека првостепениот суд погрешно го применил законот кога делото го квалифицирал по чл. 326, ст. 1 и 3 од КЗ, туку требало да го квалифицира по чл. 326, ст. 2, во врска со ст. 5 и чл. 20 од КЗ, поради следното:

Оптужениот С., иако знаел дека од 48.000,00 динари, што на 3. IX. 1974 година ги подигнал од благајната, поголем дел е наменет за поткуп, тој му ги дал на обвинетиот Д. за Д. тоа да го стори. Според тоа обвинетиот Д., од кого обвинетиот А. барал, непосредно му дава нему 40.000,00 динари. Значи, од обвинетиот С. не е непосредно барано ниту тој износот од 40.000,00 динари непосредно му го дал на обвинетиот А. Тоа го сторил обвинетиот Д. А извршител на кривичното дело е оној што ќе даде поткуп. Според тоа, во самото дејствие на извршувањето на кривичното дело обвинетиот С. не учествувал. Затоа тој не е директен извршител. Меѓутоа, тој се јавува како помагач, бидејќи од благајната зема пари и тие пари му ги предава на обвинетиот Д. за да ги даде како поткуп. Според тоа, обвинетиот С. му ставил на располагање на обвинетиот Д. средства со кои делото поткуп се извршува. Поради тоа, тој не е директен извршител туку помагач во смисла на чл. 20 од КЗ. Со оглед на тоа дека обвинетиот Д. извршил кривично дело од чл. 326, ст. 2, во врска со ст. 5, од КЗ, за кое веќе се дадени причини, затоа обвинетиот С. помогнал во извршувањето на тоа дело, а не на дело од чл. 326, ст. 1, во врска со ст. 5 од КЗ. Од тие причини пресудата на првостепениот суд во тој дел е преправена.

(Пресуда и решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 325/76 од 3. VI. 1976 година).

II. КРИВИЧНА ПОСТАПКА

130. Кога првостепениот суд не му поставил преведувач на обвинетиот, кој не го знае македонскиот јазик, а улогата на преведувач ја презел претседателот на советот кој го раководи претресот, сторил суштествена повреда на кривичната постапка во смисла на чл. 334, став 1, точка 3 од Законикот за кривичната постапка.

Од образложението:

Стојат жалбените наводи на окружниот јавен обвинител и на бранителот на обвинетиот за суштествена повреда на кривичната постапка.

Првостепениот суд суштествено ја повредил кривичната постапка кога на обвинетиот, кој не го познава македонскиот јазик, не му поставил преведувач на јазикот на обвинетиот, а таа улога ја презел претседателот на советот кој раководи со претресот.

Претседателот на советот, или негов член кој одлучува по кривичниот предмет, не може да биде преведувач без оглед на тоа што добро го познава јазикот на обвинетиот. Според одредбата на член 5, став 1 од ЗКП, обвинетиот има право во кривичната постапка да се користи со својот јазик и на тој јазик да се запознава со фактите, а според член 209 од истиот закон, доколку обвинетиот не го знае јазикот на кој се води кривичната постапка, неговото сослушување ќе се изврши преку преведувач, кој мора да биде заколнат.

Од изнесените одредби произлегува дека во конкретниов случај претседателот на советот, кој го води претресот, не може да биде преведувач и обвинетиот, кој не го знае македонскиот јазик, мора да се сослушува и да го следи претресот преку заколнет толкувач.

Според тоа, кога првостепениот суд не му поставил преведувач на обвинетиот, кој не го знае македонскиот јазик, а преведувањето го вршел претседателот на советот кој раководи со претресот, сторил суштествена повреда на кривичната постапка во смисла на чл. 334, ст. 1, точ. 3 од ЗКП.

(Врховен суд на Македонија во Скопје, решение Кж. бр. 94/76, од 18. III. 1976 година).

131. Тоа што при оцената на доказите е земено дека едните се веродостојни, а другите дека не се, не значи дека не биле утврдени околностите кои одат во полза на обвинетиот, ниту значи дека не се со еднакво внимание ценети и едните и другите околности — член 9 од ЗКП.

Од образложението:

Неосновани се жалбените наводи на бранителот дека била повредена одредбата на чл. 9 од ЗКП во однос на утврдувањето на

фактите и оцената на доказите. Врховниот суд на Македонија најде дека од првостепениот суд се утврдени како околностите кои го товарат обвинетиот, така и оние кои одат во негова полза, а исто така најде дека со еднакво внимание се ценети и едните и другите околности и докази. Тоа што при оцената на доказите е земено дека едните се веродостојни, а другите не се, не значи дека поголемо внимание им се обрнало на оние докази кои го товарат обвинетиот, затоа што всушност тука се работи за оцена на докази, која судот ја врши слободно и не е сврзана за некои посебни правила, така што секој доказ го цени одделно и во врска еден со друг и сите заедно, давајќи ги притоа причините за таквата оцена. Причините што првостепениот суд ги дал за оцената на доказите се доволни и логични.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 711/75, од 19. III. 1976 година).

132. Дали еден сведок ќе се сослуша или не од суштествено значење е дали за околностите и фактите од значење за кривично-правната работа сведокот може да даде податоци или не, а не кој го предложил тој доказ.

Откажувањето на јавниот обвинител од предлогот тој доказ да се изведе не го врзува судот, па ако само од тие причини не е изведен тој доказ, се прави суштествена повреда во смисла на чл. 334, ст. 2, во врска со чл. 9, ст. 2 од ЗКП.

Од образложението:

Првостепениот суд, на главниот претрес од 27. VI. 1973 година, го одбил предлогот на бранителот С. Г. да се прочита исказот на сведокот З. Б. кој се наоѓа во странство, затоа што јавниот обвинител се откажал од распитот на тој сведок. Вака постапувајќи, првостепениот суд суштествено ја повредил постапката во смисла на чл. 334, ст. 2, во врска со чл. 9, ст. 2 од ЗКП. Имено, нема никакво суштествено значење фактот дали сведокот е предложен од јавниот обвинител (во обвинителниот акт или на претресот), или е предложен од обвинителот и бранителите, или доказот е прибавен по службена должност — чл. 157 од ЗКП, и дали оној што прв го предложил останува при тој предлог или се откажува. Дали еден доказ ќе се изведе или не од суштествено значење е дали за околностите и фактите од значење за кривичноправната работа сведокот може да даде податоци или не. Од тие причини првостепениот суд не се раководел, па предлогот е одбиен, бидејќи јавниот обвинител од распитот на овој сведок се откажал.

Врховниот суд, испитувајќи ги околностите на кои сведокот треба да се сослуша, утврди дека тој сведок ја извршил поправката на ротарот за вргач за млиног во Свети Николе, дека за таа поправка примил 2.850 динари, дека поправката е извршена надвор од

работилницата на филијалата во Б. и најде дека се тоа околности од суштествено значење за обвинението под 2 од диспозитивот на првостепената пресуда.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Скопје, Кж. бр. 165/74, од 16. V. 1975).

133. Вистинитоста на суштинските факти судот е должен да ја утврдува без оглед дали странките предлагаат докази или не. Со спротивно постапување судот прави суштинска повреда на постапката од член 364, став 2, во врска со член 15 од ЗКП.

Од образложението:

Обвинетиот при увидот на самото место по повод сообраќајната несреќа на дежурниот истражен судија, како причина за несреќата, му го изнел заочувањето на воланот на патничкото возило. Истражниот судија, на сослушувањето пред првостепениот суд во својство на сведок, а во врска со истакнатата одбрана на обвинетиот, изјавил дека не ја проверил одбраната на обвинетиот, затоа што тој не настојувал таа да се провери.

И во претходната постапка таквата одбрана на обвинетиот истражниот судија не ја проверил, иако при сослушувањето е предочено дека моторното возило е обезбедено. На главниот претрес предлогот на одбраната да се изврши вештачење во однос на заочувањето на воланот не е прифатен од причини што, наводно, поради протекот на подолг период, обвинетиот имал можност "... да го конструира случајот ...".

Ваквото постапување на правосудните органи во кривичната постапка е спротивно на начелната одредба во однос на правото на одбрана на обвинетиот, содржана во чл. 15 од ЗКП.

Органите што учествуваат во кривичната постапка се должни со еднакво внимание да ги утврдуваат како оние факти кои го товарат обвинетиот, така и фактите кои се во корист на неговата одбрана. Таквиот пристап кон работите претставува основа на начелото на материјалната вистина, врз основа на кое се засновува нашето кривично процесно законодавство. Вистинитоста на фактите судот е должен да ја утврдува официјално, без оглед на тоа дали странките предлагаат докази во однос на тие факти или не.

Токму затоа, кога обвинетиот укажал на заочувањето на воланот од моторното возило со кое тој управувал, при увидот на самото место, а уште повеќе подоцна кај истражниот судија во текот на истрагата и на главниот претрес, со истакнатиот предлог за преземање на одредено процесно дејствие во таа смисла, учесниците што ја воделе кривичната постапка беа должни да го респектираат тоа право на материјална одбрана на обвинетиот. Со ваквото однесување правосудните органи во кривичната постапка ги повредиле одредбите на Законот за кривичната постапка.

(Окружен суд Битола, Кж. бр. 82/78 и Општински суд Битола, К. бр. 847/77).

134. Придонесот на покојниот во загрозувањето на сообраќајот е од значење за одлуката за казната на обвинетиот, како и за одлуката за оштетното побарување. Кога тоа не е утврдено, пресудата се засновува врз непотполно и погрешно утврдена фактичка положба во смисла на чл. 366 од ЗКП.

Од образложението:

Се разбира дека постоењето на причинска врска меѓу поведението на сега покојниот и загрозувањето на сообраќајот не ја исклучува кривичната одговорност на обвинетиот. За исклучување на кривичната одговорност на обвинетиот потребно е да се исклучи причинската врска меѓу неговото поведение и настанатата последица — загрозувањето на сообраќајот. Меѓутоа, постоењето на причинска врска меѓу поведението на сега покојниот и забранетата последица е од значење за степенот на кривичната одговорност, за одлуката за казната, како и за одлучувањето по оштетното побарување, па бидејќи ова не е утврдено, основан е жалбениот навод за погрешно и непотполно утврдена фактичка положба, поради што, а врз основа на чл. 385, во врска со чл. 366 од ЗПП, првостепената пресуда е укината и предметот се враќа на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 433/76 од 23. VI. 1976 година).

135. Со тоа што во диспозитивот на второстепената пресуда не стои како е одлучено по жалбата против решението за изземање на судијата, кога тоа решение се напаѓа заедно со жалбата на пресудата во смисла на чл. 42, ст. 1, т. 4 од ЗКП, не е суштествено повредена постапката, ако и по тоа прашање решил второстепениот суд, а тоа на несомнен начин се гледа од образложението на второстепената пресуда.

Од образложението:

Не е точен жалбениот навод дека Окружниот суд не одлучил по жалбата на обвинетиот М. со која се напаѓа решението на претседателот на Окружниот суд за изземање на судијата К.

На страница 2, став последен од пресудата Кж. бр. 1292/78, од 26. X. 1978 година на Окружниот суд во Скопје, стои: „истовремено со оваа жалба (жалба на пресудата К. бр. 173/78 од 22. V. 1978 година на Општинскиот суд во Куманово — забелешка на ВСМ) — се напаѓа и решението Су. бр. 386/78 од 18. IV. 1978 година на претседателот на Окружниот суд, со кое е одбиено барањето за изземање на претседателот на советот, претседателот на судот Р. К.“. А на страница 17, став последен стои: „неосновани се, исто така, жалбените наводи дека првостепениот суд битно ги повредил одредбите на ЗКП со тоа што на главниот претрес не му овозможил да даде причини за постоењето на барање за изземање итн.“, па во про-

должение и на страница 18 се даваат причините, за конечно да се заклучи: „затоа истакнатите жалбени наводи во овој правец ги смета за неосновани“. Според тоа, сосем е очигледно дека второстепениот суд одлучил и по тие жалбени наводи. А пак во диспозитивот на второстепената пресуда стои дека делумно се уважени жалбите по однос на одлуките за казната, во која смисла е направена првостепената пресуда, а во останатиот дел пресудата се потврдува.

Вистина, се поставува прашањето дали второстепениот суд е должен да донесе посебно решение со кое се решава за жалбата против решението за изземање, кога тоа решение се наоѓа заедно со жалбата на пресудата, или такво решение не е нужно, па најде:

Во чл. 42, ст. 1, т. 4 од ЗКП, реченица втора, стои: Решението со кое се одбива барањето за изземање може да се побива со посебна жалба, а ако такво решение е донесено по подигнатото обвинение, тогаш само со жалба на пресудата. Во конкретниов случај решението е донесено по подигнатото обвинение. Според тоа, посебна жалба не е допуштена, туку тоа решение се напаѓа заедно со жалбата на пресудата. А штом заедно се обжалува, логично е заедно и да се решава, како што е тоа и одлучено во конкретниов случај. Притоа, добро е во диспозитивот на второстепената одлука да се означи како е решено и по тој дел од жалбата, но ако тоа не е сторено во диспозитивот, туку за одлученото на недвосмислен начин се гледа од образложението, како што е случајов, не стои повреда на постапката која би налагала укинување на таква пресуда, затоа што всушност таква одлука е донесена и е содржана во пресудата.

Затоа и овој навод е одбиен како неоснован.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, ВПП. бр. 29/78, од 1. III. 1979 година).

136. Кога оштетениот како тужител има полномошник, поканите во смисла на чл. 124, ст. 3 од ЗКП му се доставуваат на полномошникот, па кога полномошникот и оштетениот како тужител не ќе дојдат на главниот претрес, се смета дека оштетениот се откажал од обвинението во смисла на чл. 58, ст. 3 од ЗКП.

Од образложението:

Правилно е становиштето на првостепениот суд кога во случајов донел пресуда со која го одбил барањето на оштетениот како тужител, бидејќи настапила законска претпоставка според која се смета дека оштетениот како тужител се откажал од гонењето во смисла на чл. 58, во врска со чл. 349, ст. 1, т. 3 од ЗКП. Имено, оштетениот како тужител имал свој полномошник-адвокат, кој на закажаниот претрес во отсуство на оштетениот го застапувал. Бидејќи поради укажаната потреба претресот се одложил, судот на странките усно им го соопштил денот и часот на кој ќе се одржи повторен претрес, а на присутните, па и на полномошникот на оште-

тениот како тужител, им соопштил дека усното соопштување важи наместо покана, предочувајќи им ги последиците од недоаѓањето. Бидејќи на новиот претрес не се јавил ниту оштетениот ниту неговиот полномошник, уредно поканет, настапила законска претпоставка за откажување од обвинението.

Според тоа, укажувањата во жалбата дека оштетениот како тужител не бил лично повикан на претресот, па следователно немало услови, според законот, за примена на чл. 349, ст. 1, т. 3 од ЗКП, се неосновани. Во прилог на таквото становиште е и одредбата од чл. 124, ст. 3 од ЗКП, според која изрично е предвидено дека, кога оштетениот како тужител или приватниот тужител имаат полномошник, доставувањето ќе се врши на полномошникот. Тоа значи дека кога првостепениот суд уредно го повикал полномошникот се смета дека е уредно повикан и оштетениот како тужител, па можат да настапат предвидените последици по законот.

Во врска со изнесеното, Кривичното одделение на овој Суд не го прифати заземеното становиште на советот на истиот суд во решението Кж. бр. 267/78.

(Окружен суд — Битола, Кж. бр. 267/78, Општинскиот суд — Битола, К. бр. 772/77).

137. Оштетениот како тужител, откако го презел од јавниот обвинител кривичното гонење во смисла на чл. 61, став 1, точка 1 од ЗКП, овластен е на главниот претрес да врши измени на обвинението согласно со чл. 308, ст. 1 од ЗКП.

Во таков случај првостепениот суд не донесува пресуда со која го одбива обвинението согласно со чл. 320, ст. 1, точка 2, туку постапува според чл. 308, ст. 2 од ЗКП.

Од образложението:

Како што се гледа од списите по предметот, овластениот јавен обвинител, по завршувањето на истрага, поднел обвинителен акт против обвинетиот за кривично дело убиство во обид, по чл. 135, ст. 1, во врска со чл. 16 од кривичниот законик.

На главниот претрес јавниот обвинител се откажал од натамошното кривично гонење, а тоа го презел оштетениот согласно со чл. 61 од ЗКП.

По изведувањето на доказите, оштетениот како тужител оценил дека во дејствието на обвинетиот стои кривично дело убиство од безобсирна одмазда и дал нова квалификација — од чл. 135, ст. 3, т. 3 од Кривичниот законик.

Првостепениот суд донел пресуда со која го одбил обвинението по чл. 320, ст. 1, т. 2 од ЗКП, бидејќи нашол дека оштетениот како тужител не бил овластен да го менува обвинението, па така изменетото обвинение било поднесено од неовластен тужител.

Врховниот суд смета дека правното становиште на првостепениот суд е неправилно и дека тој суд сторил суштествена повреда на кривичната постапка, предвидена во чл. 334, ст. 1, точка 5 од ЗКП, кога во конкретниот случај донел пресуда со која го одбил обвинението, а поради следното:

Во одредбата на чл. 308, ст. 1 од ЗКП стои дека тужителот, а тоа значи јавниот обвинител, оштетениот како тужител и приватниот тужител, може на главниот претрес да го менува обвинението.

Според тоа, според чл. 63 од ЗКП оштетениот како тужител ги има истите права по однос на обвинението кои ги има и јавниот обвинител, освен оние права што јавниот обвинител ги има како државен орган.

Правата на јавниот обвинител да го менува обвинението на главниот претрес произлегуваат од неговиот статус како тужител, а не и како државен орган.

Според тоа, кога оштетениот како тужител на главниот претрес го изменил обвинението, првостепениот суд бил должен да постапи согласно со чл. 308 од ЗКП, а не да донесува пресуда со која го одбива обвинението како поднесено од неовластен тужител, со што сторил суштествена повреда на кривичната постапка по чл. 334, ст. 1, т. 5 од ЗКП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 164/77 од 4. III. 1977 година).

138. Кога со едно кривично дело се оштетени повеќе лица, секој од нив може да го продолжи кривичното гонење — чл. 56 од ЗКП.

Доколку некое од тие лица е малолетно, тогаш него го застапува законскиот старател, со тоа што постарите малолетници сами можат да го продолжат гонењето — чл. 54 од ЗКП, но не можат да се откажат од гонењето — чл. 60, ст. 3 од ЗКП.

Од образложението:

Од списите по предметот се утврдува дека покојниот И. оставил: жена З., синови Ш. Ц. и Керки А. и А. Според кривичната пријава бр. 89/73 од 9. VII. 1973 година и според искажувањето на синот Ш., мајката З. е стара 60 години, Керката А. е мажена, синот Ш. бил на 16 години, синот Ц. на 9 години и Керката А. била на 11 години.

Според тоа, во случајов се јавуваат 5 лица како оштетени, од кои полнолетни се мајката З. и Керката А. Мајката З. е законски старател на малолетните Ш., А. и Ц.

Според тоа, првостепениот суд за главниот претрес, што е одржан на 20. XI. 1974 година, бил должен како оштетени да ги повика

и тоа: мајката З. лично и како законски застапник на малолетните Ш., А. и Ц. и ќерката А., како што е тоа регулирано во чл. 54 и 56 од ЗКП.

Меѓутоа, првостепениот суд за главниот претрес го поканил и на него присуствувал само оштетениот Ш., кој и ја дал изјавата дека не го продолжува гонењето.

Оштетената З., која не била поканета на главниот претрес, ставила предлог на 12. XII. 1974 година, што е во рокот од чл. 58, ст. 3 од ЗКП. Првостепениот суд овој предлог го отфрлил затоа што „синот на покојниот (а во решението погрешно се наведува дека е на оштетениот), во својство на оштетен, се јавил на главниот претрес каде што изјавил дека не го продолжува гонењето“. Значи, првостепениот суд воопшто не го расправа прашањето кога со кривичното дело се оштетени повеќе лица, каков што е случајов, дали е судот должен сите да ги покани на претресот или не, и дали секој од нив може самостојно да го продолжи кривичното гонење, очигледно поради тоа што смета дека со откажувањето од гонењето на еден од оштетените лица престанува правото да го продолжат гонењето и другите лица. Во врска со ова Врховниот суд наоѓа:

1. Кога со едно кривично дело се оштетени повеќе лица, без оглед на тоа дали се тие членови на исто потесно семејство, секој од нив може да го продолжи гонењето, како што е тоа предвидено во чл. 56 од ЗКП.

Доколку некое од тие лица е малолетно, тогаш него го застапува законскиот старател, како што е тоа регулирано во чл. 54 од ЗКП, со тоа што постарите малолетници и сами можат да ставаат предлог за гонење — чл. 54, ст. 2 од ЗКП, но не можат да се откажат од гонењето — чл. 60, ст. 3 од ЗКП.

2. Тргувајќи од таквата положба на оштетените, судот е должен на главниот претрес да ги покани сите полнолетни лица, а за малолетните лица и лицата што се лишени од деловна способност нивните законски старатели. Лицата кои не се уредно поканети во смисла на чл. 61, ст. 2 од ЗКП, имаат право да поднесат предлог за враќање во поранешна состојба, без оглед на тоа дали уредно поканетите лица се откажале од гонењето.

3. Лице кое во време на судењето не наполнило 18 (осумнаесет години) (постар малолетник) не може да се откаже од гонењето, а изјавата за откажување не произведува правно дејство.

Бидејќи првостепениот суд одлучувал без да ја испитува и утврдува фактичката положба од горниот аспект, затоа решението се јавува со погрешно утврдена фактичка положба, поради што, а врз основа на чл. 365, ст. 3 од ЗКП, се одлучи како во диспозитивот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 132/75, од 20. III. 1975 година).

139. Супсидијарниот тужител барањето за продолжување на гонењето не може да го поднесе по истекот на 3 месеци од денот кога јавниот обвинител ја отфрлил кривичната пријава, односно од денот кога истражниот судија ја запрел постапката поради откажување на јавниот обвинител, иако од денот кога му е врачено соопштението не изминал рокот од 8 дена — чл. 60, ст. 1, 2 и 4 од ЗКП.

Од образложението:

Од списите по предметот произлегува дека по барање на Окружното јавно обвинителство, истражниот судија при Окружниот суд во Скопје спровел истрага против обвинетиот Ж. од Скопје, поради постоење на основано сомнение дека на 4. VIII. 1975 година, околу 21 часот, со неправилно и непрописно управување со сопственото возило го загрозил јавниот сообраќај на патот Валандово—Дојран, како последица на што кај П. настапиле тешки телесни повреди, од кои веднаш починал, и дека на тој начин сторил кривично дело по чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 271, ст. 3 од КЗ. По завршувањето на истрагата, кога списите биле доставени до Окружното јавно обвинителство, тоа дало изјава за откажување од гонење, затоа што смета дека нема докази оти обвинетиот го сторил кривичното дело кое му се става на товар. Врз основа на таквата изјава на Окружното јавно обвинителство, истражниот судија, со решение од 12. IX. 1975 година, ја запрел истрагата.

Видно од повратницата, Окружниот суд во Скопје на оштетените им доставил писмо и решение за запирање на истрагата, кое оштетените го примиле на 17 јуни 1976 година. На 6. VIII. 1976 година оштетените поднеле супсидијарна тужба против обвинетиот Ж. Т., обвинувајќи го за кривично дело по чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 271, ст. 3 од КЗ. Подоцна, од страна на Окружниот суд во Скопје, барано е прецизирање на оваа тужба, поради што уследил супсидијарниот обвинителен акт од 30. XII. 1976 година.

Анализирајќи ги состојбите на работите на кривичната постапка до овој стадиум, овој Суд смета дека првостепениот суд со првостепената пресуда сторил суштествена повреда на одредбите на чл. 346, ст. 2, во врска со чл. 60 од ЗКП, од следните причини:

Согласно со чл. 60, ст. 1 и 2 од ЗКП, кога јавниот обвинител ќе најде дека нема основ да преземе гонење за кривично дело за кое се гони по службена должност, должен е во рок од 8 дена за тоа да го извести оштетениот и да го упати дека може сам да презема гонење. Вака ќе постапи и судот ако донел решение за запирање на постапката поради откажување на јавниот обвинител од гонење. Оштетениот има право да преземе, односно да го продолжи гонењето во рок од 8 дена откако примил известување за запирање на гонењето.

Во случајов оштетените решението за запирање на истрагата од 12. IX. 1975 година на Окружниот суд во Скопје го примиле на 17 јуни 1976 година, видно од повратницата и од супсидијарната тужба, а супсидијарна тужба поднеле на 6. VIII. 1976 година, што значи по рокот од 8 дена.

Со оглед на тоа дека се работи за законски рок, тужбата на супсидијарните тужители е неблаговремена.

Покрај овој рок, оштетените го изгубиле и рокот од чл. 60, ст. 4 од ЗКП. Имено, оштетен кој не е известен од јавниот обвинител дека не презел гонење или дека се откажал од гонењето својата изјава дека ја продолжува постапката мора да ја даде пред надлежен суд во рок од 3 месеци од денот кога јавниот обвинител ја отфрлил пријавата, односно од денот кога е донесено решение за запирање на постапката. Со оглед на тоа дека оштетените се известени од страна на судот со решение за запирање на истрагата против Ж. Т. по истекот од 3 месеци, оштетените не можат да дадат изјава за прифаќање на постапката во рок од 8 дена од приемот на известувањето. Од ова произлегува дека рокот од 3 месеци, согласно со чл. 60, ст. 4 од ЗКП, не може да се пролонгира, па со тоа оштетените своето право за преземање на кривичната постапка против Ж. Т. дефинитивно го изгубиле, со оглед на тоа дека решението е донесено на 12. IX. 1975 година, а тужбата оштетените ја поднеле на 17. VI. 1976 година, односно по 9 месеци.

Поради сето горе изнесено, целата кривична постапка е водена без потребно обвинение од овластен тужител, па следуваше да се одлучи како во диспозитивот, согласно со чл. 349, ст. 1, т. 2 од ЗКП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 381/77, од 28. X. 1977 година).

140. Приватната тужба што ја поднел оштетениот за кривичното дело лесна телесна повреда од чл. 44, ст. 2 од КЗМ, за кое дело гонењето е по службена должност, првостепениот суд со решение ќе ја отфрли согласно со чл. 438, ст. 1, во врска со чл. 270, ст. 1, т. 3 од ЗКП, а ако е одржан претрес, со пресуда ќе го одбие обвинението, согласно со член 430, во врска со чл. 349, ст. 1, т. 2 од ЗКП.

Од образложението:

Окружниот суд по повод поднесената жалба, испитувајќи ја обжалената пресуда во границите на овластувањата од чл. 376 од ЗКП, најде дека првостепениот суд сторил суштествена повреда на одредбите на кривичната постапка од чл. 364, ст. 1, т. 5 од ЗКП, која се состои во следното:

По поднесената кривична тужба од оштетениот, а за кривично дело лесна телесна повреда од чл. 44, ст. 2 од КЗ на СРМ, првостепениот суд се впуштил во претресување и конечно донел осудителна пресуда. Кривичното дело од чл. 44, ст. 2 од КЗ на СРМ се гони по службена должност и за тоа дело е надлежен да поднесува обвинение јавниот обвинител. Во случајов, првостепениот суд донел пресуда за кривично дело кое се гони по службена должност без за тоа да има обвинение поднесено од овластен тужител, на-

место да ја отфрли приватната тужба во смисла на одредбите на чл. 270, ст. 1, т. 3 од ЗКП, зашто на тоа го овластуваат одредбите на чл. 438, ст. 1 од ЗКП.

При ова, овој Суд обжалената пресуда ја преправи на тој начин што донесе пресуда со која обвинението се одбива (чл. 367, ст. 1, во врска со чл. 349, ст. 1, т. 2 од ЗКП).

(Окружен суд — Битола, Кж. бр. 58/78 и Општински суд — Прилеп, К. бр. 565/77).

141. Кога кривичната постапка е запрена поради изостанок на приватниот тужител — чл. 58, ст. 1 од ЗКП, на приватниот тужител вложил поднесок со кое го оправдува изостанокот, ќе се смета како барање за враќање во поранешна состојба, без оглед на тоа што е означен како жалба.

Од образложението:

Во случајов приватниот тужител во законскиот рок, уште истиот ден по донесувањето на решението за запирање на постапката, поднел поднесок и жалба во кои изрично навел дека бара враќање во поранешна состојба, поради болест и за тоа приложил и лекарско уверение. Меѓутоа, првостепениот суд, во смисла на чл. 58, ст. 2 од ЗКП, не одлучил по нив, туку ги сметал како жалби против решението и ги доставил на одлука на второстепениот суд.

Првостепениот суд погрешно, само врз основа на насловот на поднесокот и жалбата, заклучил дека во случајов се работи за дозволена жалба на решението за запирање на постапката, со оглед на тоа дека од содржината на поднесокот и жалбата наполно е јасно дека приватниот тужител изрично барал, во смисла на погоре цитираната одредба од ЗКП, му се дозволи враќање во поранешна состојба. Второстепениот суд исто така, наместо да го врати целиот предмет на првостепениот суд со упатство на претседателот на советот претходно да одлучи по молбата за враќање во поранешна состојба, погрешил кога ова барање на приватниот тужител го сметал за жалба и по неа мериторно одлучил. Вака постапувајќи, обата суда ја повредиле одредбата на чл. 58, ст. 2 од ЗКП на штета на приватниот тужител, а со тоа сториле и суштествена повреда на одредбите на кривичната постапка од чл. 364, ст. 2 од ЗКП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кзз. бр. 5/78).

142. Во смисла на член 52, ст. 2 од ЗКП, обвинетиот може да поднесе противтужба само за навреда што му ја возвратил тужителот, а не и за кривично дело клевета.

Од образложението:

На главниот претрес, а пред неговото завршување, првостепениот суд на записник примил од обвинетиот противтужба и тоа за кривично дело клевета извршено од приватниот тужител за време кога на последниот од страна на обвинетиот му е нанесена навреда. Конечно, првостепениот суд се изјаснил и по двете обвиненија, имено, по приватната тужба за кривичното дело навреда и кривичното дело клевета содржано во противтужбата на обвинетиот.

Ваквото постапување на првостепениот суд е спротивно на одредбите на чл. 52, ст. 2 од ЗКП. Во смисла на споменатите одредби, дозволена е противтужба која обвинетиот може да ја подигне против приватниот тужител до завршувањето на главниот претрес во постапката иницирана од последниот за кривично дело навреда, само под услов доколку тужителот му ја возвратил навредата на обвинетиот, а не и за кривично дело клевета.

При ваквата состојба на работите, првостепениот суд во конкретната правна работа погрешно ги применил одредбите на чл. 52, ст. 2 од ЗКП.

(Окружен суд — Битола, Кж. бр. 320/78 и Општински суд — Прилеп, К. бр. 894/77).

143. Првостепениот суд не ја повредил постапката во смисла на чл 334, ст. 2 од ЗКП, со тоа што на обвинетиот му го поставил за бранител по службена должност адвокатот на кого претходно обвинетиот без причина, само заради одолговлекување на постапката, му го откажал полномошното.

Од образложението:

Точен е жалбениот навод дека претседателот на Окружниот суд во Скопје, со решението К. бр. 82/73 од 13. III. 1975 година, за бранител по службена должност го определил адвокатот Б. Ј. од Скопје. Ова уследило откако обвинетиот М., на претресот од 13. III. 1975 година, му го откажал полномошното на бранителот Б. Ј. Меѓутоа, Врховниот суд наоѓа дека со тоа не се повредени правата на обвинетиот, бидејќи, така е постапено, како што правилно утврдил и првостепениот суд, бидејќи обвинетиот тие права ги злоупотребил, а имено:

На 13. III. 1975 година обвинетиот М. бара изземање на вещтаците Ж. и С., и кога советот го одбива барањето, тогаш обвинетиот М. бара изземање на претседателот на советот, а кога претседателот на судот го одбива и ова барање со решение К. бр. 82/73 од 13. III. 1975 година, тогаш обвинетиот М. му го откажува полномошното

на присутниот негов бранител Б. Ј. Јасно е дека обвинетиот М. ги злоупотребува своите права, бидејќи навистина немало, ниту пак сега во жалбата се наведува каква и да било оправдана причина за откажување на полномошното на бранителот, кој сосем коректно и во согласност со своите права и должности ја вршел доверената му функција. Очигледно е дека обвинетиот откажувањето на полномошното го прави за да го одолговлекува процесот, т. е. да предизвика одлагање на претресот. Тоа, впрочем, се гледа и од натамошните дејствија. Имено, штом претседателот на судот му го определил за бранител по службена должност адвокатот Ј., кој единствено можел веднаш да ја продолжи бранителската должност, бидејќи определувањето на друг бранител, со оглед на обемноста на списите и бројот на обвиненијата, и нивната тежина, obligаторно бара одлагање на претресот заради подготвување на одбраната, тогаш обвинетиот М. бара претресот да се одложи, бидејќи „се чувствува болен“.

При горната положба и Врховниот суд наоѓа дека првостепенит суд не ја повредил постапката со тоа што на обвинетиот М. му го определил како бранител по службена должност адвокатот на кого тој му го откажал полномошното, иако за тоа немало причини, а е сторено само за да се одолговлекува постапката.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 532/75, од 15. I. 1976 година).

144. Суштествено се повредени одредбите на ЗКП — чл. 334, ст. 1, т. 3, во врска со чл. 67 од ЗКП, ако на двајца обвинети им е поставен еден бранител, а тоа е во спротивност со интересот на нивната одбрана.

Од образложението:

Жалбените наводи на обвинетиот Н. за суштествена повреда на одредбите од ЗКП — чл. 334, ст. 1, т. 3 од ЗКП, се основани, поради следното:

Во конкретниот случај не е спорно дека и двајцата обвинети во текот на постапката имале еден заеднички бранител. При ова правилно во жалбата на обвинетиот се наведува дека во одбраните на обвинетите, како во текот на истрагата, така и на главниот претрес, а и при нивното соочување, има судир во врска со тоа кој дал иницијатива за кражбата, на кој начин е влезено во магацинот и дали обвинетиот Н. влегол внатре или не. Имено, обвинетиот Н. во своите искази тврди дека воопшто не влегол во магацинот и дека вратата на магацинот ја отворил Д. сам, а спротивно на тоа обвинетиот Д. тврди дека и двајцата заедно ја отвориле вратата и заедно влегле во магацинот. При ваква положба Врховниот суд наоѓа дека првостепенит суд сторил повреда на која се укажува во жалбата. Имено, во член 67, ст. 1 од ЗКП е речено дека повеќе обвинети можат да имаат заеднички бранител само ако тоа не е во

спротивност со интересите на нивната одбрана. Меѓутоа, во конкретниов случај поставувањето на заеднички бранители на двајцата обвинети очигледно е во спротивност со интересите на одбраната на првообвинетиот Н. При ваква положба првостепениот суд, не поставувајќи уште еден бранител, постапил спротивно на одредбите на чл. 334, ст. 1, т. 3, бидејќи претресот го одржал без лице чие присуство е задолжително. Затоа Врховниот суд, уважувајќи ја жалбата на обвинетиот Н., нападнатата пресуда ја укина и предметот го врати на првостепениот суд на повторно судење, на кое судот ќе ги има предвид горните укажувања, а покрај тоа треба да ги цени и другите наводи истакнати во жалбата на обвинетиот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 401/76, од 23. VI. 1978 година).

145. Со поднесок надвор од рокот за жалба предвиден во чл. 329, ст. 1 од ЗКП, пресудата не може да се напаѓа по основ кој не е истакнат во благовремената жалба.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Врховниот суд на Македонија, по проучувањето на списите, нападнатата пресуда, жалбите и жалбените предлози, најде:

1. Окружниот јавен обвинител во конкретниов случај поднел две наполно самостојни жалби, иако едната (онаа од 10. VI. 1974 година) ја означил како „образложение на жалбата поднесена од 4. VI. 1974 година“, а поради следново:

Со жалбата од 4. VI. 1974 година окружниот јавен обвинител првостепената пресуда ја напаѓа поради погрешна примена на КЗ и поради одлуката за казната. Според тоа, тој прима дека решавачките факти во првостепената пресуда се правилно утврдени, но дека на така правилно утврдената фактичка положба првостепениот суд неправилно го применил законот и одмерил неадекватна казна. Меѓутоа, со жалбата од 10. I. 1974 година, окружниот јавен обвинител првостепената пресуда ја напаѓа и поради погрешно и непотполно утврдена фактичка положба — чл. 336 од ЗКП. Тоа што окружниот јавен обвинител оваа жалба ја именувал како образложение на веќе поднесената жалба, не ѝ го менува карактерот на посебна жалба, бидејќи од значење е суштината, а не формата. Токму поради тоа, Врховниот суд беше должен жалбите да ги третира како посебни и како такви посебно да ги испитува.

2. Испитувајќи ја благовременоста на жалбите од 4. и 10. VI. 1974 година, поднесени од окружниот јавен обвинител, Врховниот суд најде:

Пресудата К. бр. 36/74 од 23. V. 1974 година му е врачена на окружниот јавен обвинител во Битола на 27. V. 1974 година. Согласно со чл. 329, ст. 1 од ЗКП, овластените лица, па и јавниот обвинител, можел да вложи жалба во рок од 8 дена од доставувањето на пресудата. Според тоа, рокот за жалба истечува на 4. VI. 1974 година.

При горната положба, само жалбата поднесена на 4. VI. 1974 година е благовремена. Напротив, жалбата поднесена на 10. VI. 1974 година е неблагоприятна, па Врховниот суд, согласно чл. 351 и чл. 352 од ЗКП, следувахе да ја отфрли.

Врховниот суд во оваа прилика наоѓа за потребно, заради натамошна правилна примена на ЗКП, да истакне:

Овластените лица кои поднеле жалби во рокот предвиден во чл. 329, ст. 1 од ЗКП, можат, надвор од тој рок, па сè до одржувањето на седницата на второстепениот суд, да вложуваат поднесоци со кои ќе ги дообразложат основите поради кои се напаѓа првостепената пресуда. Второстепениот суд причините од тие поднесоци е должен да ги испитува и цени. Меѓутоа, овластените лица во поднесоците, без оглед на тоа дали тие се именуваат како образложение на веќе поднесените благовремени жалби, не можат да истакнуваат нови жалбени причини — основи, поради кои првостепената пресуда се напаѓа. Во случаите кога првостепената пресуда се напаѓа со поднесок поради нови жалбени основи, пресудата ќе се испитува во тој правец само доколку таквиот поднесок, кој има карактер на посебна жалба, е поднесен во рокот од чл. 329 од ЗКП. А во конкретниов случај таква правна положба немаме.

(Решение на Врховен суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 425/74, од 30. I. 1975 година.

Напомена: Објавена во Билтенот бр. 1 од 1975 година).

146. Трошоците сторени во кривичната постапка по исклучива вина на приватниот тужител и неговиот полномошник не можат да паднат на товар на обвинетиот — чл. 92, ст. 2 од ЗКП.

Од образложението:

Врховниот суд ја испита и одлуката за трошоците, па најде:

Првостепениот суд на тужителот му досудил вкупно 678,00 динари, од кои 510,00 динари сторени пред Општинскиот суд во Скопје и 168,00 динари пред Окружниот суд во Скопје. Трошоците пред општинскиот суд тужителот ги сторил бидејќи неговиот полномошник на закажаните претреси доаѓал да го застапува, а во дените — 13 април и 31. V. 1973 година, обвинетиот не се јавил, поради тоа што не бил уредно повикан. Овие трошоци, според наоѓањето на Врховниот суд, не е должен да ги плати обвинетиот, поради следното: пред сè, полномошникот, адвокатот Г. Г., кој е и составувач на тужбата, тужбата ја адресирал до ненадлежен суд, иако требал да знае дека, според Законот за печатот, надлежен суд е окружниот суд. Покрај тоа, во тужбата не е назначена точната адреса на обвинетиот, што бил должен да го стори тужителот. Поради тоа и дошло до состојбата да се закажуваат два претреса на кои не можел да се јави обвинетиот, бидејќи не бил уредно повикан. Според тоа, тие трошоци се сторени по исклучива вина на полномошникот.

мошникот и тужителот, па недолжната странка не може и не треба да ги сноси. Поради тоа, Врховниот суд во тој поглед ја преправи одлуката на првостепениот суд.

(Пресуда на Врховен суд на Македонија — Скопје, од 10. V. 1974 година под Кж. бр. 192/74).

147. Првостепениот суд ја повредил одредбата на чл. 91 од ЗКП, кога одлучил трошоците на кривичната постапка од чл. 89 од ЗКП да ги сноси обвинетиот, иако утврдил дека тој нема недвижен имот и дека од инвалидската пензија од 600,00 динари издржува две малолетни деца.

Од образложението:

Испитувајќи ја првостепената пресуда по однос на одлуката за трошоците на постапката во врска со жалбените наводи, судот најде дека стојат жалбените наводи. Ова со оглед на тоа дека неспорно судот утврдил дека обвинетиот е инвалид со месечна инвалидска пензија од 600,00 динари, со кои средства издржува две малолетни деца. При така утврдената фактичка положба, во која обвинетиот, освен инвалидска пензија, нема никаков друг имот и приходи, а е задолжен да плати на име трошоци 8.155,00 динари, плус 200,00 динари судски паушал, повреден е чл. 91 од ЗКП, бидејќи со плаќањето на трошоците би се довела во прашање неговата издршка и издршката на неговите деца.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 643/73, од 27. XII. 1974 година).

148. Ако и покојната придонела за настапување на последицата (кривично дело од чл. 273, ст. 5, во врска со чл. 271, ст. 3 од КЗ) при досудување на отштетно побарување на оштетените, судот е должен да утврди колкав е придонесот на обвинетиот, а колкав на покојната — чл. 101, ст. 1 од ЗКП.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија ја уважи жалбата на обвинетиот во однос на одлуката на судот за досудената отштета на оштетените Н. К., К. Ј., Н. Ј., Д. Ј., Д. Ј. и С. Ј., ги упати на спор, а поради подолу наведените причини, На првите двајца со нападнатата пресуда им е досудено по 7.000,00 динари, а на другите по 5.000,00 динари. Со нападнатата пресуда е најдено дека и покојната придонела за настанување на последицата. Истите суми се досудени и со пресудата од 21. IV. 1976 година, која беше укината, а со која не беше најдено дека и покојната придонела за настанување на

последницата. Очигледна е несогласноста меѓу едната и друга одлука, (при исклучива вина на обвинетиот и поделена). При утврдувањето дека и покојната придонела за настапување на последницата, судот бил должен да утврдува колкав е придонесот на покојната, а колкав на обвинетиот за настапување на забранетата последица, па тоа да го има предвид при одлучувањето. Како што се гледа од нападнатата пресуда, ова не е утврдувано, па затоа по однос на отштетените се упатија на спор. Не е доволно да се каже дека „при одредувањето на отштетеното барање, во секој случај се имаше предвид и однесувањето на сега покојната, која на овој начин имала врска со настапувањето на штетните последици“, туку е потребно да се утврдува степенот на придонесот за настапување на штетната последица.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 41/77 од 3. VI. 1977 година).

149. Во атхезионата постапка судот нема да даде судска заштита за барања што произлегуваат од правни работи кои се спротивни на правилата на моралот на социјалистичкото општество — член 3, став 2 од ЗПП.

Спротивно на правилата на моралот на социјалистичкото општество се сите оние преземени правни работи кои се изрично забранети па се казниви како кривични дела или прекршоци.

Од образложението:

Првостепениот суд, решавајќи по барањето на обвинетите К. од Тетово и Н. Л. од Скопје, ги задолжил:

Обвинетите Х. И., Х. В. и О. К. солидарно да му платат на К. износ од 15.580,00 динари, на име штета, и

Обвинетиот М. В. да му плати на Н. 3.000,00 динари на име штета.

Врховниот суд наоѓа дека горните одлуки на првостепениот суд се незаконити, поради следното: согласно со чл. 3, ст. 3, т. 2 од Законот за процесната постапка, која одредба во сè се применува и во атхезионата постапка, „судот нема да го уважи располагањето на странките кое е во спротивност со правилата на моралот на социјалистичкото општество“. А според наоѓањето на Врховниот суд спротивни на моралот на социјалистичкото општество се сите оние преземени правни работи кои се изрично забранети, а притоа се пропишани како кривични дела или како прекршоци. Во конкретниов случај купувањето и продажбата на девизи се врши само на девизниот пазар (чл. 9 од Законот за девизното работење — „Службен лист на СФРЈ“ бр. 15/77). Овластени установи за купопродажба на девизи се само банките на Југославија. Меѓутоа, оштетените купуваат девизи од обвинетите. А согласно со чл. 220, ст. 1 и 2 на тој закон како прекршок е предвидено „оној што недозволено ќе

купи девизи“, „доколку пак некој спротивно на сојузните прописи купува... странска валута, девизи или злато во вредност над 10.000,00 динари, чини кривично дело од чл. 167 од КЗЈ“.

Според тоа, во случајов:

Со недозволеното купување на 2.400 ДМ., за кои сметал дека се прави — вистинити, за сума од 19.680 динари, К. сторил дејствие кое е забрането и казниво по Кривичниот закон.

Со недозволеното купување на 200 УСА долари за сума од 3.600 динари Н. сторил дејствие кое е забрането и казниво по Законот за девизното работење.

Со оглед на горното, првостепениот суд погрешил кога на таква правна работа ѝ дал заштита. Давањето на заштита на дејствија кои се спротивни на социјалистичкиот морал и принудните прописи го слаби правниот поредок. А на тоа секој суд, па и судот во кривичната постапка, пази по службена должност.

Поради тоа, во тој дел првостепената пресуда е преправена и оштетените се упатени на спор.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 165/78, од 9. II. 1979 година).

150. Примерок од жалбата што ја поднесува оштетениот врз основа на овластувањето од чл. 406, ст. 7, во врска со чл. 405, ст. 1 од ЗКП, судот не е должен да му ја достави на општинскиот јавен обвинител, бидејќи не е спротивна странка — чл. 339 од ЗКП.

Примерок од жалбата што ја поднел обвинетиот судот не е должен да му ја достави на оштетениот кој се користел со овластувањето од чл. 406, ст. 7 од ЗКП, бидејќи оштетениот не се здобил со својството на странка во смисла на чл. 136 од ЗКП.

Од образложението:

Врховниот суд го испита и наводот во барањето дека примерок од жалбата на оштетениот Ц. не му е доставен на општинскиот јавен обвинител, па дека и со тоа е повредена постапката, па најде дека тој навод не е основан поради следново:

Согласно со чл. 339 од ЗКП, примерок од жалбата првостепениот суд е должен да ѝ достави на спротивната странка. Спротивна странка на оштетениот е обвинетиот, а не и јавниот обвинител. Ова поради тоа што, согласно со чл. 405, ст. 1 од ЗКП, кога на главниот претрес не е присутен јавниот обвинител, а се работи за дела на кои се применува сумарната постапка — чл. 393 од ЗКП, тогаш оштетениот има право да го застапува обвинението во границите на обвинителниот предлог. Според тоа, тој е на страната на обвинителот, т.е. обвинителот не му е спротивна странка.

Поради тоа, овој навод не е прифатен, иако доставувањето на оваа жалба и на јавниот обвинител е корисно и препорачливо, но не е и обигаторно.

Најпосле, Врховниот суд на Македонија го испита и наводот во барањето дека примерок од жалбата на обвинетиот не му е доставен на оштетениот, дека и со тоа е повредена постапката, па најде дека и тој навод не е основан, поради следново:

Согласно со член 339 од ЗКП, веќе е речено дека примерок од жалбата ќе ѝ се достави на спротивната странка. Странка во смисла на чл. 136 од ЗКП е тужителот и обвинетиот. Тужител, пак, може да биде: јавниот обвинител, приватниот тужител или оштетениот како тужител. Според тоа, оштетениот не е тужител. Тоа што согласно со член 405, ст. 1 од ЗКП, во отсуство на јавниот обвинител го застапува обвинението на главниот претрес, и што согласно со член 406, став последен во таков случај има право да поднесе жалба по сите основи, не го прави странка во постапката. Оштетениот се здобива со тоа својство само кога јавниот обвинител ќе се откаже од обвинението — чл. 60 и 61 од ЗКП. А таков не е случајов, иако во барањето оштетениот се третира со својство на оштетен како тужител. Поради тоа, првостепениот суд нема обврска жалбата на обвинетиот да му ја достави и на оштетениот. Поради тоа, овој навод не е прифатен, иако доставувањето на таква жалба и на оштетениот не пречи и може да биде корисна.

(Пресуда на ВСМ, КЗЗ бр. 34/78 од 18. V. 1978).

151. Во случаите кога писмената од чие доставување тече рокот за жалба и кои треба лично да ѝ се доставуваат на странката, не се лично врачени од овластениот доставувач, туку се врачени преку друго лице, па со сигурност се утврди дека тоа лице врачувањето го извршило, тогаш рокот тече од денот кога странката писменото го примила — чл. 115, 116 и 118 од ЗКП.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија, по проучувањето на списите, најде:

Пресудата К. бр. 464/75 од 3. XII. 1975 година на Окружниот суд во Скопје, со која обвинетиот Т. А. е огласен за виновен за кривично дело од чл. 250, ст. 1, точ. 1, во врска со чл. 16 од КЗ, е врачена на 9. II. 1976 година на С. А., мајка на обвинетиот Т., при што доставницата ја потпишала, што е неспорно утврдено со увид во доставницата и забелешката на доставувачот. Меѓутоа, истиот ден С. ја предава пресудата на својот син — обвинетиот Т., што се утврдува од неговото признание дадено на записник пред претседателот на советот на 9. III. 1976 година, каде што стои: „Пресудата била предадена од поштарот на мојата мајка, а таа истиот ден ми ја има предадено мене. Според тоа, пресудата ми е предадена на 9. II. 1976 година“.

Според тоа, на несомнен начин е утврдено дека обвинетиот Т. пресудата ја примил на 9. II. 1976 година, па рокот за жалба исте-

чува на 17. II. 1976 година, а жалбата е поднесена на 24. II. 1976 година, т. е. по истекот на рокот предвиден во чл. 329, ст. 1 од ЗКП.

Вистина, доставувачот не постапил по чл. 115, ст. 2, во врска со чл. 326, ст. 3 од ЗКП, т. е. не ја врачил пресудата лично на обвинетиот, ниту кога не го нашол дома оставил писмено известување на еден од полнолетните членови на семејството во кое време и каде треба да биде обвинетиот за да му се врачи пресудата, како што е тоа предвидено во чл. 115, ст. 4, во врска со чл. 116 од ЗКП, туку пресудата ја предал на неговата мајка, оформувајќи доставница за денот кога мајка му ја примила пресудата, без нејзин потпис, што е спротивно на чл. 118 од ЗКП, но тие пропусти не предизвикале, ниту можеле да предизвикаат, какви и да било последици, ниту пак се тие од такво значење што се доведуваат под сомнение утврдените факти. Одредбата на чл. 115, ст. 2, во врска со чл. 326, ст. 3 од ЗКП и другите одредби, се гаранции за тоа лично на обвинетиот да му се врачи писменото, од чие доставување тече рокот за жалба. Меѓутоа, ако писменото се предаде и на друг начин, во конкретниов случај преку мајката на обвинетиот, и со сигурност се утврди денот кога таквото писмено обвинетиот го примил, тогаш рокот тече од денот кога тој писмено го примил, а не од денот кога писменото е предадено на мајка му, односно на некое друго лице. Оформената доставница во тој случај има доказна вредност само дека е писменото предадено на друго лице, а нема последици по правата на обвинетиот. Со сите други докази во тој случај може да се утврдува кога обвинетиот фактички го примил писменото, т. е. исказот на лицето што го извршило предавањето, издадена потврда, признание на обвинетиот итн.

Според тоа, Врховниот суд стои на становиштето дека во случаите кога писмените од чие доставување тече рокот за жалба и кои треба лично да ѝ се достават на странката, не се лично врачени од овластениот доставувач, туку се врачени преку друго лице, па со сигурност ќе се утврди кога другото лице го врачило писменото на странката, таквото врачување има за последица само тоа што рокот за жалба тече од денот кога е писменото фактички и врачено на странката.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 252/76, од 2. IV. 1976 година).

152. Ако обвинетиот има бранител сите писмени акти и одлуките од чие доставување тече рокот за жалба судот ќе ги достави и на обвинетиот и на бранителот. Во тој случај рокот за жалба тече од денот на доставувањето на бранителот (член 123, став 4 од ЗКП).

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија го усвои БЗЗ на јавниот обвинител на Македонија и го преправи решението на Окружниот суд

во Скопје Кж. бр. 1976/77 од 15. II. 1978 година, огласувајќи ја жалбата на бранителот за навремена, бидејќи Окружниот суд погрешил кога нашол дека судот нема обврска да ја достави пресудата и на бранителот во случаите кога одбраната не е задолжителна, а обвинетиот на главниот претрес не побарал пресудата да му се достави и на бранителот. Со ваквото решение судот го повредил член 356, став 3, во врска со член 123, став 4 од ЗКП, бидејќи согласно со член 123, став 4 од ЗКП судот одлуката морал да му ја достави и на бранителот, од кога се смета дека тече рокот за жалба.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кзз. бр. 27/78 од 1. XI. 1978 година).

153. Писменото од член 123, став 2 од ЗКП ќе се достави според одредбите на член 222, став 1 од ЗКП само кога обидот за лично доставување не успеал.

Ученичка од второ одделение на основно училиште не може да се смета како возрасен член на домаќинството во смисла на член 122, став 1 од ЗКП.

Од образложението:

Барањето за заштита на законитоста е основано.

Од доставницата приложена кон списите се гледа дека пресудата е предадена на Ката Китанска, ќерка на обвинетиот, ученичка во второ одделение, која е и потпишана на доставницата.

Во член 123, ст. 2 од ЗКП е предвидено обвинителниот акт, обвинителниот предлог или приватната тужба, како и пресудата и другите одлуки од чие доставување тече рокот за жалба, на обвинетиот да му се достават лично.

Обвинителен акт, обвинителен предлог или приватна тужба како и пресуда и други одлуки од чие доставување тече рокот за жалба, можат да се предадат според одредбите на чл. 122, ст. 1 од ЗКП кога за тоа се исполнети условите, т.е. кога доставувачот ни по писменото известување примачот да биде во одреден ден и час во својот стан или на своето работно место за прием на писменото не го затече лицето на кое доставувањето треба да му се изврши. Само по неуспешниот обид за лично доставување писмената од чл. 123, ст. 2 од ЗКП можат да се предадат на возрасен член на домаќинството, односно на лицето одговорно за прием на пошта во работната организација.

Во случајов не се гледа дека е извршен обид за лично доставување. Покрај ова, доставувањето е извршено и спротивно на член 122, ст. 1 од ЗКП. Имено, пресудата е доставена на ќерката на обвинетиот која била во второ одделение на основно училиште, т.е. на лице кое, според мислењето на овој Суд, не може да се смета за возрасен член на домаќинството.

Само кога доставувањето е извршено согласно со цитираните одредби од ЗКП рокот за жалба тече од денот на доставувањето. Кога писменото е предадено спротивно на погоре споменатите одредби од ЗКП, се смета дека доставата не е извршена.

(Пресуда на ВСМ, КЗЗ бр. 30/78 од 14. XI. 1978).

154. Службената белешка составена од одговорниот работник на Републичкиот секретаријат за внатрешни работи, а врз основа на дадени изјави и воден непосреден разговор во вонкривичната постапка со евентуални сведоци, не може да служи како доказ во кривичната постапка.

Правната оценка на РСВР дали употребената сила е во согласност со чл. 52 од ЗВР и чл. 51 од Правилникот за вршење на работите на службата за јавна безбедност — ниту може ниту го врзува судечкиот суд, што произлегува од чл. 317, ст. 1 и 2 од ЗКП.

Од образложението:

Жалбата на обвинетиот Ј. Д. од с. Соколарци, поднесена преку бранителот Панта Поленак, адвокат од Скопје, не е основана, а од следните причини:

а) Првостепениот суд не сторил суштествени повреди во смисла на чл. 334, ст. 2, во врска со чл. 9 од ЗКП и во смисла на чл. 334, ст. 1, точ. 10 од ЗКП, а имено:

Точно е дека првостепениот суд не ја извел како доказ службената белешка на Републичкиот секретаријат за внатрешни работи на Социјалистичка Република Македонија од 28. VIII. 1974 година, која е приложена како фотокопии во списите и кон жалбата. Од увидот во службената белешка Врховниот суд утврдува: дека неа ја сочинил Н. Г. врз основа на усните и писмените изјави земени од лицата З. Љ. и др., а воден е разговор и со Н. Т. и други. Според тоа, службената белешка е составена врз основа на изјави и воден разговор со споменатите лица во вонкривичната постапка. А како доказ во кривичната постапка можат да служат само оние акти што се во кривичната постапка оформени (записници за сослушување на обвинетиот, сведоците и вештаците), бидејќи тие се земаат во форма и на пропишан начин и со сите други пропишани гаранции. А службената белешка не е тоа и не може да служи како доказ. Покрај тоа, првостепениот суд во истрагата и на главниот претрес во пропишана форма и со сите гаранции ги сослушал сите погоре наведени лица, така што нив ги ценел и врз основа на оцената за веродостојноста на секој од тие искази ја утврдил фактичката положба. Правната оценка, пак, што РСВР, односно обработувачот Н. Г. ја дале за тоа, дали употребата на сила била во согласност со чл. 52 од Законот за внатрешни работи („Службен весник на СРМ“ бр. 45/72) односно чл. 51 од Правилникот за вршење на работите на службата за јавна безбедност („Службен весник на СРМ“, бр. 10/72), ниту може ниту го врзува судечкиот суд, бидејќи

единствено судот, кога се работи за примена на материјалното право во кривичната постапка, дава оцена, што, впрочем, произлегува и од чл. 317, ст. 1 и 2 од ЗКП. Поради тоа, Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд не сторил суштествена повреда на постапката во смисла на чл. 334, ст. 2, во врска со чл. 9 од КЗ, кога не ја извел како доказ службената белешка од 28. VIII. 1974 година, поради што овој жалбен навод се одбива како неоснован.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 702/76, од 3. II. 1977 година).

155. Пресудата не може да се засновува врз изјавата (известувањето) што го дала обвинетата на одговорниот работник на СВР, кој постапува согласно со чл. 151 од ЗКП, ако таа изјава е дадена во отсуство на бранителот, а обвинетата изрично не се откажала од тоа право — чл. 218, ст. 9 и 10 од ЗКП.

Првостепениот суд, кога тоа го бара одбраната, или кога сама ќе открие дека стои такво известување, должен е тоа да го издвои во посебен омот (плик) — чл. 83, во врска со чл. 333 од ЗКП.

Одговорниот работник на СВР кој ја зел изјавата (известувањето), може да биде сослушан во врска со дадената изјава само ако е допуштено таквата изјава да се прочита на главниот претрес — чл. 84 од ЗКП.

Од образложението:

Првостепениот суд пресудата ја темели и врз исказот на „сведокот Ј. П. (кој е работник во УВР — Скопје и ја водел преткривичната постапка — забелешка на ВСМ), пред кого обвинетата А. дала признание“, и „врз изјавите што ги потпишала, итн.“.

Согласно со чл. 83, ст. 1 од ЗКП „Кога во овој закон е одредено дека врз исказ обвинетиот, сведокот или вештакот не може да се засновува пресудата, истражниот судија, по службена должност или по предлог од странките, ќе донесе решение тие записници да се издвојат од списите“. А со став 3 од тој член е уредено дека така ќе се постапи и со известувањата што му се дадени на органот за внатрешни работи од обвинетиот и сведоците наведени во чл. 226 и 227 од ЗКП.

Во конкретниов случај од обвинетата А., а ползувајќи се со овластувањата што му ги дава чл. 151 од ЗКП, инспекторот Ј. П. зел изјави (4 изјави). Така дадените и потпишани изјави од обвинетата А. претставуваат известувања, во смисла на чл. 83, ст. 3 од ЗКП. Врз исказот, пак, на обвинетиот, односно на даденото известување, пресудата не може да се засновува, покрај другото и кога „обвинетиот биде испитан во отсуство на бранителот, ако изрично не се откажал од тоа право, а одбраната не е облигаторна, итн.“ — чл. 218, ст. 9 и 10 од ЗКП. Во конкретниов случај, пак, при земањето на трите изјави на 7 август, и едната изјава на 8 август 1975 година, обвинетата А. ниту била предупредена за нејзините

права, ниту изрично се откажала од правото изјавата да ја даде во присуство на бранителот. Токму поради тоа, истражниот судија бил должен тие изјави да ги издвои, а ако тие околности подоцна настапат, таква должност, согласно со чл. 333, ст. 3 од ЗКП, стои на судечкиот совет. Во случајов судот не постапил така, иако имало дури и изрично барање од одбраната — види главен претрес од 10. V. 1977 година, стр. 17 од записникот. Вистина, и така издвоените списи можат да се прочитаат под условите предвидени во чл. 84, ст. 1, ако тоа го бара обвинетиот, односно согласно со чл. 84, ст. 2 и кога тој на тоа се противи, но ако се работи за дело за кое е пропишана казна затвор од дваесет години или потешка казна. Но тие услови во случајов не се исполнети.

Поради тоа, Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд го повредил чл. 218, ст. 10 од ЗКП, бидејќи пресудата ја засновува врз доказ врз кој според законот таа не може да се темели.

Покрај тоа, неопходно е да се разгледа и прашањето дали инспекторот Ј. можел да биде сослушан на околностите кои обвинетата А. му ги кажала во постапката водена согласно со овластувањата од чл. 151 од ЗКП. Во чл. 85, ст. 1 од ЗКП е предвидено:

„Ако врз основа на чл. 84 од овој закон се користат записници кои биле издвоени, на главниот претрес по потреба ќе се сослуша истражниот судија, односно службеното лице на органот за внатрешни работи итн.“ Така се постапува и кога се користат известувањата.

А отука произлегува дека истражниот судија, односно овластеното службено лице на органот за внатрешни работи, може да биде сослушан во врска со содржината на дадениот исказ или известување, ако е допуштено користењето на таквите записници. Во спротивен случај сослушувањето на тие лица не е допуштено. Врховниот суд наоѓа дека е тоа една гаранција повеќе. Бидејќи во случајов користењето на изјавите што ги дала А. е во спротивност со законот, за тоа на тие околности не можел да биде сослушан ни инспекторот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 422/77 од 27. I. 1978 година).

156. Службеното лице на органот за внатрешни работи може да биде распитано во својство на сведок само во врска со спис кој е изведен како доказ на главниот претрес — чл. 85 од ЗКП.

Од образложението:

Првостепениот суд, допуштајќи распит на сведокот, сторил повреда на одредбите од ЗКП од чл. 84 и 85. Службеното лице на органот за внатрешни работи може да биде распитано само во врска со спис кој е изведен како доказ на главниот претрес. Обвинетиот се брани во претходната постапка дека делото не го сторил и за времето за кое се обвинува дека го стори кривичното дело дава

алиби. Обвинетиот, значи, не признал дека го сторил делото за кое се обвинува. Изјавата на обвинетиот дадена во станицата на милицијата, за која кажал дека ја потпишал зашто бил тепан, не е изведена како доказ, ниту може да биде изведена без согласност на обвинетиот. Според тоа, не биле создадени услови за распит на сведокот под кои околности обвинетиот ја дал својата изјава.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 423/77 од 22. XII. 1977 година).

157. За оцена на наводите на обвинетиот дека исказот даден пред органот за внатрешни работи му е изнуден — чл. 218, ст. 8 од ЗКП, не може секогаш да се заклучува само врз исказот на службеното лице на органот пред кого е даден — чл. 85 од ЗКП.

Од образложението:

За оцена на наводите на обвинетиот за условите под кои била дадена изјавата, не може секогаш да се заклучува од исказот на службеното лице на ОВР пред кого е дадена. Изнудување на исказ на обвинетиот е кривично дело, па не може да се очекува дека, доколку исказот евентуално бил изнуден, лицето што го изнудило исказот тоа ќе го каже, свесно за последиците од тоа. За оцена на веродостојноста на тој исказ треба целосно да се испитаат сите околности од значење за правилно утврдување на фактот — дали исказот и изјавата на тогаш осомничениот биле изнудени или не.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 423/77 од 22. XII. 1977 година).

158. Со тоа што истрагата му е доверена на органот за внатрешни работи врз основа на чл. 162 од ЗКП, поради тоа што стоело сомнение дека обвинетиот бил поврзан со странство, а кривичното дело од чл. 255 од КЗ е со засилена општествена опасност, не е сторена суштествена повреда на постапката.

Од образложението:

Во врска со наводите за повреда на чл. 162, ст. 4 од ЗКП, Врховниот суд на Македонија не најде дека е повредена постапката. Ова поради тоа што сите истражни работи од овластениот орган за внатрешни работи се извршени во согласност со одредбите на кривичната постапка, а посебно што на нив присуствувал бранителот, кога не бил лично спречен да присуствува, што оправдано се посомневало дека во случајов може да има врска со странство,

и што се работи за кривично дело со засилена општествена опасност. Со оглед на ова, во случајов не доаѓа предвид примената на чл. 83 и 84 од ЗКП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 28/78 од 23. VI. 1978 година).

159. Решението со кое кривичниот совет (чл. 23, ст. 3 од ЗКП), решавајќи врз основа на чл. 159, ст. 6 од ЗКП, одлучил да се спроведе истрага, мора да ги содржи сите формалноправни елементи што ги пропишува чл. 158, ст. 3 од ЗКП.

Од образложението:

Кривичниот совет на првостепениот суд, решавајќи по изјавеното неслагање на истражниот судија со барањето на општинскиот јавен обвинител, донел решение со кое го прифатил барањето на јавниот обвинител и одлучил да се спроведе истрага. Во диспозитивот на решението го назначил само законското именување на кривичното дело за кое се спроведува истрага.

Решавајќи по жалбата на обвинетиот, второстепениот суд најде дека ваквото решение на советот на првостепениот суд е непрописно, затоа што не е даден опис на дејствието во смисла на времето, местото и начинот на извршување на кривичното дело. Во смисла на одредбите на чл. 159 од ЗКП, во врска со чл. 158, ст. 3 од ЗКП, во решението за спроведување на истрага, нужно е да се даде опис од кој произлегува законското обележје на кривичното дело, потоа името на кривичното дело и околностите од кои произлегува основаното сомнение дека одредено лице сторило кривично дело. Таквото решение на кривичниот совет претставува решение за спроведување на истрага, какво што е овластен и должен да донесува истражниот судија.

(Окружен суд Битола, Кс. бр. 4/78, Општински суд Битола, Кс. бр. 104/78).

160. Кога во списите од истрагата постои наод на градежниот инспектор дека причината за смртта на покојниот, кој изведувал градежни работи, треба да се бара кај обвинетите, бидејќи при изведувањето на таквата работа не ги преземале потребните ХТЗ мерки, согласно со постојните прописи за заштита при работа во градежништвото, во таков случај советот не можел да ја запира постапката само затоа што вештите лица потврдиле дека причината

за смртта била кај покојниот. При постоење на контрадикторни докази не значи дека воопште не постојат докази, односно доволно докази. Оцената на веродостојноста на ваквите докази му припаѓа на судскиот совет, а не на советот од чл. 20 од ЗКП.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија ја уважи жалбата на оштетените и го укина нападнатото решение на советот и предметот му го отстапи на судскиот совет од следните причини:

Првостепениот суд нашол дека обвинетите не се сомнителни за делото предмет на обвинителниот акт, што произлегувало од мислењето на вештите лица, градежните инженери Н. К. и П. С., кои мислеле дека работите се изведувале на вообичаен начин и ситуацијата не наложувала некоја посебна заштита при изведувањето на работите. Притоа се претполага дека до паѓање на сега покојниот од покривот можело да дојде на повеќе начини, изложени во образложението на решението.

Меѓутоа, првостепениот суд во причините, иако го споменува записникот на инспекторот на трудот на Собранието на гр. С. бр. 11-20/178 — 16.07.1969 година, кој бил предложен како доказ, кога ги оценувал доказите овој записник не го имал предвид и за него воопшто не образложува. Поради тоа и нашол дека нема докази кои ги товарат обвинетите. Да беше го имал предвид и цитираниот записник, сигурно до таква констатација не ќе дојдеше, со оглед на тоа што според мислењето на градежниот инспектор, изложено во цитираниот записник, положбата е поинаква. Имено, според наоѓањето на градежниот инспектор, кој, инаку, се повикува и на прописи од областа на градежништвото, обвинетите се виновни за смртта на сега покојниот, бидејќи не презеле заштитни мерки какви што им наложувале прописите споменати во цитираниот записник.

При ваква положба, според наоѓањето на Врховниот суд, жалбата е основана и следувахе да се уважи, а обжаленото решение да се укине. Бидејќи пак, советот од чл. 20, ст. 2 од ЗКП, кога одлучува по приговор против обвинителен акт не е овластен да се впушта во оценка на веродостојноста на противречните докази, Врховниот суд одлучи предметот да му го врати на првостепениот суд да закаже претрес, на кој како доказ ќе се изведе и во жалбата приложениот записник, па стварта да се разгледа и оцени и од тој аспект, како и од аспектот на прописите од областа на градежништвото, по кое со евентуално ново вештачење работата ќе може со сигурност да се расчисти и да се донесе соодветна одлука.

(Решение на Врховен суд на Македонија, Кр. бр. 596/73 од 19 декември 1974 година).

161. Првостепениот суд е должен да испита дали признанието е изнудено или не, секојпат кога тоа ќе го истакне одбраната или кога самиот суд во тоа ќе се посомнева, што произлегува од одредбите на членовите 10, 83 и 218 од ЗКП.

Врз признание кое не е изнудено, а е вистинито, пресудата може да се темели, иако таквото признание подоцна е порекнато — член 10 од ЗКП.

Од образложението:

Во врска со делот на пресудата со кој обвинетиот Р. Е. е ослободен од обвинението за кривичното дело од чл. 234, ст. 2 од' КЗ, на страница 10 од образложението, првостепениот суд наведува:

Овој суд, не впуштајќи се во околноста истакната од страна на обвинетиот Р. дали навистина од него било изнудено признание од страна на органите за внатрешни работи и дали таквото изнудено признание било лажно или не, најде дека само врз едно такво признание, кое понатаму е порекнато и нема поткрепа во ниеден друг доказ по предметот, не може да се прими дека е вистинито (признанието на записник од 7. VI. 1976 година пред истражниот судија). Поради тоа и го ослободил од обвинението.

Врховниот суд наоѓа дека горните причини се толку нејасни и противречни, што не може со сигурност да се испита што судот утврдил. Покрај тоа, првостепениот суд зазел правни становишта спротивни на јасните и недвосмислените одредби од ЗКП, а имено:

Пред сè, согласно со чл. 218, ст. 8 од ЗКП, стои забраната дека „спрема обвинетиот не смее да се употреби сила, закана или други слични средства за да се дојде до неговата изјава или признание“. Потоа, согласно со ст. 10 на тој член, врз „таква изјава или признание не може да се засновува судската одлука“. И најпосле, стои обврската на судот, во смисол на чл. 83 од ЗКП, штом ќе утврди дека таква изјава или признание е земено со сила, закана или со други слични средства, таа изјава треба да се издвои и запечати во посебен плик, така што понатаму содржаната да остане достапна за учесниците во донесувањето на одлуката.

Од тие одредби јасно произлегува обврската на судот дека штом одбраната ќе истакне или штом самиот суд ќе се посомнева дека признанието е изнудено, тој факт треба да го испитува и утврдува. Ако утврди дека е признанието изнудено, тоа мора да се запечати во плик, а ако не се стори така, врз такво признание пресудата не може да се засновува. Се разбира исклучоци постојат, но тоа е предвидено во чл. 84, 85 и 86 од ЗКП, но во случајов такви околности нема. Меѓутоа, првостепениот суд, иако е јасна неговата обврска, „не се впуштил во испитување дали е од него изнудено признанието“. Според тоа, Врховниот суд не е во можност да испита дали навистина на тоа признание може или не може да се засновува одлуката на судот. Ова поради фактот што само врз изнудено признание одлуката не може да се засновува. Ако, пак, признанието не е изнудено, врз такво признание, пресудата може да се заснове. Се разбира, кога првостепениот суд ќе утврди дека признанието не е изнудено, тој е должен да испита дали е тоа вистинито или не,

се разбира дека стои можноста признанието да не е изнудено, но да биде неистинито или да не е изнудено, а да биде вистинито. А од тоа ако е вистинито и потполно, може да се донесе осудителна пресуда, а ако не е вистинито, стои можноста, ако нема други докази, да се донесе и ослободителна пресуда. Притоа, не е исклучена можноста и само врз вистинито и потполно признание кое не е изнудено (ако нема друг доказ), да се засновува и осудителна пресуда.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 332/77, од 27. X. 1977 година).

162. Тоа што работната организација не признава кало и растур на стоки кои природно губат од тежината или тоа што при нормалното работење се растура, нема кривичноправно значење, бидејќи овие околности мора и треба да се утврдуваат по пат на вештачење — чл. 222 од ЗКП.

Од образложението:

Исто така, а во врска со другата околност која обвинетиот ја истакнувал во својата одбрана, првостепениот суд утврдил: „Овој суд смета дека е правилно што на обвинетиот не му е признаено како растур, бидејќи таков фактички не постои“. А дека фактички такво кало и растур не постоеле судот ги наведува следниве аргументи:

„Порачките на еден вид иста стока се вршела во краток временски интервал. Така, со приемницата број 31, на 18. II. 1975 година во продавницата му се испорачани лимони. Десет дена потоа, со испратницата број 36 му е испорачано друго количество лимони. Од ова се заклучува дека ако тој имал залиха на стока која по својата природа калира, при знаењето дека не му се признава кало, немало да требува друго количество“.

И „од исказите на сведоците Т. К. и П. се утврдува дека претходните раководни лица во продавниците број 22, 19 и 4 од кои продавници обвинетиот ги примил, во своето работење појавувале позитивни разлики, а работеле под исти услови како и обвинетиот“.

Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд грешил кога смета дека некоја стока се продаде за 10 дена (како што се наведува примерот), дека за тие 10 дена таа не калира. Стоката како што е зеленчукот од час во час, од ден на ден калира, во зависност од просториите и уредите со кои располага една продавница, од состојбата на времето (годишното доба), од брзината на прометот итн. А тоа колку просечно калира една стока за одредено време, при горните услови, може и треба да се утврдува само преку вештачење. Така првостепениот суд тоа не го утврдил. Поради тоа, Врховниот суд не може да го прифати како правилен заклучокот дека стоките што му биле доверени на обвинетиот не калирале и дека

тие стоки немале никаков растур. Притоа од кривичноправен аспект нема никакво значење фактот што работната организација не признава кало и растур, ако фактички таков има, и што други продавачи не појавувале кусок, со оглед дека она што природно во тежината се губи и тоа што при нормалното работење се растура, мора да се јави како кусок, ако на друг начин не се надоместува.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 27. II. 1976 година под Кж. бр. 732/79).

163. Ако податоците на вештаците за нивниот наод битно се разликуваат или ако нивниот наод е нејасен, непотполн или противречен сам на себеси или со извидените околности, а тие недостатоци со повторното сослушување на вештаците не можат да се отстранат, вештачењето ќе се повтори со истите или други вештаци — чл. 229 и 230 од ЗКП.

Од образложението:

Првостепениот суд, во текот на постапката, во врска со способноста на сега покојниот Р., по добиената повреда, дека не можел да се движи, говори и препознава, утврдил дека постои противречност во мислењата на судскиот медицинар доктор Б. и хирургот доктор П. При таква положба, а бидејќи првостепениот суд нашол дека противречноста со повторно сослушување на вештаците не може да се отстрани, затоа тој наредил ново вештачење што го извршиле судските медицинари доктор А. и доктор Б., кое мислење е изнесено на претресот од 14. X. 1974 година и кое првостепениот суд го прифатил.

Во жалбата се наведува дека првостепениот суд ја повредил постапката со тоа што новото вештачење го извршил со две нови вешти лица — асистенти по судска медицина и криминалистика, туку тоа вештачење требало да се изврши со учество на шефот на катедрата по судска медицина и криминалистика (наводите во жалбата на бранителот Н.), и со учество на судски медицинари и хирурзи (наводи во жалбата на двајцата бранители), во кој правец било поставено и барањето за ново вештачење, и дека со тоа е сторено повреда во смисла на чл. 334, ст. 2 од ЗКП.

Врховниот суд на Македонија наоѓа дека постапката на првостепениот суд е правилна и во согласност со чл. 229 од ЗКП, каде што стои: Ако податоците на вештаците за нивниот наод битно се разликуваат, или ако нивниот наод е нејасен, непотполн или противречен сам на себе си или со извидените околности, а тие недостатоци со повторно сослушување на вештаците не можат да се отстранат, вештачењето ќе се повтори со истите или други вештаци. Така ќе се постапи и кога ќе се појават противречности во мислењата на вештаците — член 230 од ЗКП. Оттука произлегува дека судот ниту е ограничен со бројот на вештаците кои повторно ќе

вештачат, ниту со звањата што вештаците треба да ги имаат. За судот стои должноста да одреди вештаци, кои според својата стручна спрема и подготвеност ќе дадат гаранција дека објективно и вистинито ќе ги утврдат фактите и ќе дадат научно издржано мислење. А во случајов и Врховниот суд наоѓа дека новите вештаци ги имаат тие квалитети, па нивното мислење, кое инаку е во согласност и со другите докази и утврдени факти, не се доведува во сомнение. Поради тоа, жалбениот навод дека првостепениот суд суштествено ја повредил постапката во смисла на чл. 334, ст. 2, а во врска со чл. 229 и 230 од ЗКП, не е основан и се одбива.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 12/75 од 6. III. 1975 година).

164. Како состојба на болест која ја исклучува или намалува пресметливоста се смета и акутната алкохолираност, па утврдувањето на таа состојба се врши преку вешти лица — чл. 237 од ЗКП.

Од образложението:

Правилно утврдил првостепениот суд дека непосредно пред настанот, значи во времето од 18,30 до 19,30 часот, обвинетиот испил едноподруго 5 дупли чашки ракија „Стомаклија“, а потоа изел два ражена, една плескавица и две парчиња леб (стр. 3, став 4 од образложението на пресудата) и дека во текот на инкриминираниот настан, значи од 19,30 па до 0,2 часот наредниот ден, повремено пиел и испил речиси цело шише вино.

Меѓутоа, првостепениот суд погрешил кога заклучил дека обвинетиот, иако испил вака големо количество алкохол, не бил пијан само поради тоа што оштетената В. изјавила дека обвинетиот и во други прилики пиел големи количества алкохол, па таа сметала дека не се опивал. Првостепениот суд особено погрешил кога заклучил дека вака големото количество испиен алкохол немал никакво влијание врз интелектуалната и волевата состојба на обвинетиот, т. е. дека бил наполно пресметлив. А тоа поради следното:

Согласно со чл. 237 од ЗКП, кога ќе се појави сомнение дека обвинетиот боледува од душевна болест која ја исклучува или ја намалува неговата пресметливост, ќе нареди да го прегледаат еден или двајца лекара психијатри. Како состојба на болест, според мислењето на Врховниот суд, е и акутната алкохолираност, бидејќи тоа може да доведе, инаку здраво лице, во состојба на непресметливост или на намалена пресметливост. При таква положба, т. е. кога судот ќе утврди дека обвинетиот пред или за време на инкриминираниот настан конзумирал значителни количества алкохол, должен е неговата душевна состојба да ја утврдува преку лекари психијатри, а по потреба и невролози.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 192/75 од 30. V. 1975 година).

165. Со тоа што согласно со чл. 156, ст. 2 од ЗКП истражниот судија на погоден начин не го известил бранителот на обвинетиот за денот, часот и местото на дополнителното вештачење, поради што бранителот на него не присуствувал, не е сторена суштествена повреда на постапката во смисла на чл. 334, ст. 2 од ЗКП, кога тој пропуст не бил од таков карактер што влијаел или можел да влијае врз законито и правилно одлучување.

Од образложението:

Точен е жалбениот навод дека на дополнителното вештачење на 22. I. 1976 година, што го извршил вештакот С., не присуствувал бранител на обвинетиот, ниту за тоа бил известен. Со тоа е повредена одредбата на чл. 156, ст. 2 од ЗКП, според која „бранителот може да присуствува на увидот“, па и на увидот во деловните книги и документацијата што го врши вештакот, и дека „истражниот судија е должен на погоден начин бранителот да го извести за времето и местото каде ќе се извршат истражните дејствија“. Меѓутоа, во конкретниов случај направениот пропуст не е од таков карактер што влијаел или можел да биде од влијание за законито и правилно одлучување, како што е тоа предвидено во чл. 334, ст. 2 од ЗКП. Ова поради тоа што на вештачењето присуствувал бранителот на првообвинетиот, а потоа писмениот наод и мислењето се доставени и на бранителот на второобвинетиот, кој можел да стави свои приговори, но бидејќи такви немало, и не ставил. Поради тоа, овој жалбен навод се одбива како неоснован.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 482/76, од 24. IX. 1976 година).

166. Кога за утврдувањето на некои решавачки факти е потребно да се изврши вештачење на документи од страна на експерти, па тоа експертите го сторат — чл. 222 од ЗКП, во такви случаи судот не е должен и сам да врши преглед на тие документи — чл. 222, ст. 1 од ЗКП, туку ќе го прочита наодот и мислењето на вештите лица.

Од образложението:

Во образложението навистина стои дека судот извршил увид во 18-те поименично означени договор-потврди, а и во „другите договор-потврди — копијата“, а „другите договор-потврди — копијата“ не се приложени кон списите. Меѓутоа, оваа неточност во изразувањето не ја прави пресудата противречна, нејасна, или заснована врз докази кои не се изведени. Имено, сите други договор-потврди — копијата биле предадени на Одделението за криминалистичко-техничко истражување при Републичкиот секретаријат за внатрешни работи, па тие од страна на графолошките експерти биле земени во увид и истражување, и се утврдени како означените суми под

индигото, така и релјефните траги останати на тој примерок. Според тоа, во кривичната постапка, во која секако влегува и фазата на вештачењето, навистина се правени увиди во тие документи, се разбира преку соодветните експерти, и наоѓањето заедно со мислењето под број 415/74, било изведено како доказ, што не е спорно. А тоа значи дека пресудата не е темелена врз доказ кој не е изведен на главниот претрес, па да е повредена постапката во смисла на член 318, ст. 1 од ЗКП. Притоа, овој Суд го истакнува фактот дека во конкретниот случај и не било потребно самиот судечки состав да прави увид и во тие документи, со оглед на оцената дека е потребно вештачење токму на тие документи, а наодот и мислењето судот слободно го цени. Поради тоа, овој жалбен навод се одбива како неоснован.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 522/76 од 24. IX. 1976 година).

167. Не е сторена суштествена повреда на кривичната постапка предвидена во чл. 334, ст. 2 од ЗКП, кога првостепениот суд на главниот претрес, на кој ја донел обжалената пресуда, без согласност на странките ги прочитал мислењата на вештите лица, кога тоа не било од влијание за законито и правилно одлучување.

Од образложението:

Како што се гледа од списите по предметот, на еден од повеќето одржани претреси првостепениот суд ги сослушувал вештите лица од здравствената и сообраќајната струка, а странките не приговарале на нивните стручни мислења.

На последниот претрес ги прочитал нивните искази, а не прибавил согласност од странките.

Точни се жалбените наводи дека ваквиот начин на изведување на докази е спротивен на чл. 305, ст. 1, т. 3 од ЗКП. Меѓутоа, според мислењето на Врховниот суд, читањето на исказите на вештите лица во конкретниот случај не претставува суштествена повреда на кривичната постапка во смисла на чл. 334, ст. 2 од ЗКП. Според оваа одредба суштествена повреда на кривичната постапка ќе постои тогаш кога повредата на некоја одредба од Законот за кривичната постапка има влијание врз законитото и правилно донесување на пресудата.

Во конкретниот случај фактите за кои вештите лица дале мислење се неспорни од странките, поради што тие и не ставиле приговор. Истите факти се утврдени и од исказите на обвинетиот и други докази, така што мислењата на вештите лица не се исклучиво докази за донесување на правилна и законита пресуда.

И без мислењата на вештите лица би се донела истата пресуда.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 444/77 од 28. XII. 1977 година).

168. Не е сторена суштинска повреда на одредбите на кривичната постапка од чл. 364, ст. 1, т. 8 од ЗКП, кога првостепениот суд, врз основа на чл. 333 од ЗКП одлучил на претресот да го прочита секциониот протокол на стручната установа и да не врши непосредно сослушување на вештак.

Од образложението:

На претресот пред првостепениот суд вештакот не се јавил, иако бил уредно поканет, известувајќи го судот дека бил спречен да дојде. Во смисла на чл. 333, ст. 2 од ЗКП, судот одлучи да се изведе доказ со читање на секциониот протокол на Институтот за судска медицина и за сослушување на вештакот пред истражниот судија.

Во жалбата против првостепената пресуда обвинетиот истакна дека првостепениот суд сторил суштинска повреда на одредбите на кривичната постапка од чл. 333, ст. 2 и чл. 364, ст. 1, т. 8 од ЗКП, со тоа што пресудата ја засновал врз доказот — секциониот протокол на Институтот за судска медицина и криминалистика и читање на исказот на обдуцентот, даден во текот на истрагата, без согласност на странките.

Овој суд, решавајќи по жалбата, најде дека не е сторена повреда на која се укажува во жалбата поради тоа што, според наодот и на овој Суд, во случајов секциониот протокол претставува наод и мислење на стручна установа, а определениот вештак не вештачел надвор од својата стручна установа, туку како нејзин работник. Според член 333, ст. 2 од ЗКП, читањето на ваквите записници е можно кога повиканиот вештак од установата не е дојден на главниот претрес и ако Советот оцени дека е потребно Советот да се запознае со содржината на секциониот протокол и наодот и мислењето на вештакот од стручната установа.

Според тоа, правилно постапил првостепениот суд кога нив ги прочитал, а потоа ги ислушал забелешките на странките, па имајќи ги предвид и другите изведени докази, одлучил да не врши и непосредно сослушување на вештакот.

(Окружен суд Битола, Кж. бр. 594/78, Општински суд Битола, К. бр. 157/78).

169. Утврдувањето на фактот дека порано распитаниот сведок умрел во кривичната постапка, може да се докажува со сите доказни средства, а не само со извод од матичните книги на родените. А кога тоа ќе се утврди, тогаш советот може да одлучи записникот од поранешниот распит да се прочита и без согласност на странките — чл. 305, ст. 1, точ. 1 од ЗКП.

Без согласност на странките може да се прочитаат и записниците за порано сослушаните сведоци кога тие, и покрај вложените напори од судот и органот за внатрешни работи, не можат да се пронајдат, а нивното наоѓање не може да се очекува во еден разумен рок — чл. 305, ст. 1, точ. 1 од ЗКП.

Од образложението:

Жалбените наводи дека првостепениот суд суштествено ја повредил постапката не се основани, поради следното:

Врховниот суд наоѓа дека жалбениот навод е неоснован, поради следново: Согласно со чл. 305, ст. 1, точ. 1 од ЗКП, записниците од исказите на сведоците, по одлука на советот, можат да се прочитаат и без согласност на странките, а во случаите „кога испитаните сведоци умреле или не можат да се пронајдат“. Во конкретниов случај првостепениот суд утврдил:

Сведокот С. П. во ноќта меѓу 1 и 2 декември 1970 година во с. Лушичани е лишен од живот од неговата брачна другарка В. П., која е инаку сведок. Ова утврдување првостепениот суд го темели врз пресудата К. бр. 25/71 од 13 мај 1971 година на Окружниот суд во Приштина.

Исто така, првостепениот суд утврдил дека сведокот Р. А., во 1973 година умрел од природна смрт во Скопската болница. Ова утврдување првостепениот суд го темели врз извештајот бр. 235—165 од 17. VII. 1975 година, што го дал СВР — Гњилане, бидејќи сведокот А. е роден во Гњилане.

Според тоа, исказите на овие сведоци се прочитани поради тоа што во меѓувреме починале. Жалителот В., во жалбата пишува од бранителот, наведува дека е неправилно што судот утврдувањето на фактот дека сведокот А. починал го темели врз извештајот на СВР, бидејќи тој факт може да се утврдува само преку извод од матичните книги на умрените. Па бидејќи, така не е постапено, тој факт не е со сигурност утврден. Врховниот суд на Македонија наоѓа дека во кривичната постапка утврдувањето на фактот дека некое испитано лице починало, може да се темели како врз основа на прибавен извод од матичните книги на умрените, што по правило и се прави, така и со други доказни средства како, на пример, од искази на блиски роднини, соселани и други лица што го познаваат, пресуди за насилно лишување од живот, извештаи на државните органи, болнички установи итн. Притоа веродостојноста на секој од тие докази се цени, па ако се оцени дека се податоците вистинити, тој факт се утврдува. Во конкретниов случај така се постапило. Притоа во жалбата ништо не се наведува со што би се ставила во сомнение вистинитоста на извештајот на СВР — Гњилане.

Од тие причини не е основан жалбениот навод дека првостепениот суд погрешил кога го прочитал исказот на сведокот А., па и на сведокот С.

Понатаму, првостепениот суд, иако вложувал напори да им се врачат поканите на сведоците К. М. и Б. Т. за претресите закажувани на 26. II. 1974, 11. IV. 1974, 11. II., 25. III., 17. IV., 16. V.,

12. VI., 18. IX. и 21. X. 1975 година, во тоа не успеал, а секретаријатите за внатрешни работи од Качаник и Куманово, и покрај вложените напори, не можеле да ги пронајдат. Поради тоа, правилно првостепениот суд постапил кога нашол дека сведоците М. и Б. не можат да се пронајдат, со што се исполнети условите од чл. 305, ст. 1, точ.1 од ЗКП за да се прочитаат нивните искази. Притоа Врховниот суд наоѓа дека тогаш, а и сега во жалбата, не е укажано дека сведоците навистина можат да се најдат во еден разумен рок. Поради тоа, оправдано е во овој случај да се отстапи од начелото на непосредност и да се прочитаат исказите, како што тоа сторил првостепениот суд.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Ж. бр. 32/76 од 9. IV. 1976 година).

170. Согласноста на бранителот на главниот претрес да се прочитаат записниците од сослушувањата на сведоците кои не дошле, нема правно значење, бидејќи согласно со чл. 305, ст. 1, т. 3 од ЗКП, тоа право им припаѓа само на странките (обвинетиот и јавниот обвинител) — чл. 136 од ЗКП.

Од образложението:

Жалбата на обвинетиот В. Т., поднесена лично и преку бранителот С. Г. и А. Д. е основана, поради следново:

На главниот претрес од 27. VI. 1973 година прочитани се исказите на недојдените сведоци Б. Б. и други, иако за тоа нема согласност од обвинетиот В. Т., како што е тоа предвидено во чл. 305, ст. 1, т. 3 од ЗКП.

Вистина е дека на претресот од 24. V. 1973 година застапникот на обвинението предложил да се прочитаат исказите на погоре цитираните сведоци, наместо нивното непосредно сослушување, и дека бранителот, адвокатот Д. А., со тоа се согласил, но со тоа се уште не се стекнале условите од чл. 305, ст. 1, т. 3 од ЗКП, за да може првостепениот суд да донесе решение и да отстапи од начелото на непосредност, а имено:

Во чл. 305, ст. 1, т. 3 од ЗКП стои дека надвор од случаите, што е посебно предвидено во тој закон, записниците од исказите на сведоците можат по одлука на советот да се прочитаат ако странките се согласни со тоа. А странки во кривично-правниот процес се обвинителот и обвинетиот — чл. 136 од ЗКП. Според тоа, во конкретниов случај, бидејќи обвинетиот не дал согласност, првостепениот суд не може по тој основ да ги чита исказите на недојдените сведоци. Согласноста што ја дал еден од бранителите не е доволна бидејќи таква согласност може да даде само странката. Тоа од една страна.

Меѓутоа, Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд погрешил, дури и да постоела согласност на обвинетиот да се читаат исказите на недојдените сведоци, кога донел такво решение, бидејќи искажувањата на обвинетиот и на некои од сведоците се против-

речни, како што е, на пример, искажувањето на Ј. Л., а противречностите можат да се отстранат со соочување, па ако така не се отстранат, тогаш секако дека држењето на сослушаните е од значење за оцена на веродостојноста.

Поради тоа, Врховниот суд наоѓа, бидејќи пресудата во претежниот дел се засновува врз искажувањата на споменатите сведоци, дека е сторена суштествена повреда на постапката во смисла на чл. 334, ст. 2, во врска со чл. 305, ст. 1, т. 3 од ЗКП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 165/74 од 16. V. 1975 година).

171. Оштетената, која по извршеното кривично дело стапила во брак со првообвинетиот, не е ослободена од должноста да сведочи спрема второ и третотужениот, ако се однесува на дејствија што тие независно од првообвинетиот ги презеле — чл. 212, ст. 4 од ЗКП.

Брачната другарка, која согласно со чл. 212 од ЗКП, била ослободена од сведочењето поради тоа што не сакала да сведочи, до завршувањето на жалбената постапка да може да се откаже од првобитно дадената изјава и да даде изјава дека сака да сведочи. Во тој случај, ваквата изјава ќе се смета како нов доказ предложен во жалбената постапка, а во смисла на чл. 336 од ЗКП.

Од образложението:

Првостепениот суд на главниот претрес од 23. II. 1976 година, а врз основа на чл. 212 од ЗКП, ја ослободил од сведочењето оштетената З. П., која во меѓувреме стапила во брак со обвинетиот М., и која изјавила дека не сака да сведочи по однос на М.

Врховниот суд наоѓа дека во конкретниов случај првостепениот суд погрешил кога, согласно со чл. 212 од ЗКП, ја ослободил оштетената З. од сведочење по однос на другите тројца сообвинети со М. Ова поради тоа што е неспорно утврдено дека по доаѓањето во дворот на стопанството „Нов живот“ во село Креница, најнапред излегол и извршил обљуба обвинетиот М., а потоа излегол и вршел обљуба обвинетиот П., без присуство и содејство на другите, па по него уште еднаш имал обљуба М., а потоа таква извршил и обвинетиот Т. итн. При положба во која обвинетите П. и Т. вршеле обљуба без во тоа да им помага со какви и да било дејствија обвинетиот М., очигледно е дека за тие околности оштетената може да се сослуша, а притоа нејзиниот исказ да не му штети на лицето спрема кое не мора да сведочи. Вистина, друга би била ситуацијата кога обвинетиот М., заедно со П. и Т., го вршат насилниот акт, т. е. кога еден или двајца држат, а друг ја вршел обљубата и сл., па сведочењето не може да се издвои. Меѓутоа, во конкретниот случај така не било. Поради тоа, Врховниот суд наоѓа дека фактичката положба по однос на обвинетиот Т. и П. е недоволно разјаснета, бидејќи не е изведен доказ кој можел да се изведе, а кој може да даде потребни сознанија за дејствијата што тие ги сториле.

Најпосле, оштетената З. во жалбената постапка дава две изјави. Едната изјава е дадена на 10. III. 1976 година и е заверена во Општинскиот суд Битола, и неа ја прилага обвинетиот М., а другата на 1. IV. 1976 година пред окружниот јавен обвинител во Битола, која е доставена до Врховниот суд. Заедничко на двете изјави е тоа што оштетената З. изразува готовност да сведочи не само по однос на дејствијата преземени од обвинетите Т., П. и П., туку и по однос на обвинетиот М. А очигледно е дека потполното и правилното разјаснување на околностите од битно значење во овој кривично-правен настан, т.е. утврдувањето на вистината, е можно доколку биде сослушана оштетената З. Притоа Врховниот суд ценеше дали ваквата согласност на оштетената може да се даде во жалбената постапка и какво значење има таа согласност, па најде:

Согласно со чл. 336, ст. 1 и 2 од ЗКП, странката во жалбената постапка може да предлага и нови докази. А како нови докази се сметаат не само оние кои странката не можела да ги употреби поради тоа што за нив не знаела, туку и оние за кои знаела, но поради правни или фактички пречки не можела да ги употреби. А во овој случај сослушувањето на оштетената З. е извршено поради правни пречки, т.е. поради тоа што не се согласила да сведочи, па судот, согласно со чл. 212 од ЗКП, ја ослободил од таа должност. Меѓутоа, штом причината за ослободување од сведочењето престанала — таа дава согласност, а нејзиното сведочење може да има решавачко значење за вистинито утврдување на фактичката положба, таквиот доказ треба да се изведе.

Од тие причини Врховниот суд наоѓа дека утврдената фактичка положба е непотполна, бидејќи на тоа укажува новиот доказ.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 292/76, од 25. VI. 1976 година).

172. На новиот претрес, кога составот на судот е изменет, по сослушувањето на странките, и покрај противењето на бранителот, судот наместо непосредно сослушување на порано распитаните сведоци и вештаци, може да ги прочита нивните искази дадени на поранешниот претрес — чл. 279, ст. 1 од ЗКП.

Од образложението:

Врховниот суд ги испита жалбените наводи за суштествена повреда на постапката, па најде дека тие не се основани, а поради следново:

Точен е жалбениот навод дека претресот на 17. VI. 1976 година е одржан пред изменет совет, бидејќи наместо судијата поротник В. Ј., кој од оправдани причини бил спречен, во составот влегол судијата поротник С., па притоа, по предлог на окружниот јавен обвинител и дадената согласност од обвинетиот В., советот одлучил и на претресот се прочитани исказите на сведоците З. Ч. и други, што биле дадени на порано одржаните претреси, и покрај тоа што бранителот Б. Ј. се противел на тоа. Меѓутоа, со ваквата постапка

првостепениот суд не ги повредил одредбите на ЗКП. Напротив, првостепениот суд во случајов постапил согласно со чл. 279, ст. 1 од ЗКП, каде што е изрично предвидено: Главниот претрес, кој е одложен, мора одново да почне, ако се изменил советот, но по сослушувањето на странките советот може да одлучи во тој случај сведоците и вештаците повторно да не се распитуваат и да не се врши повторен увид, туку да се прочитаат исказите на сведоците и вештаците дадени на поранешниот претрес, односно да се прочита записникот за увид. Според тоа, услов да можат тие записници да се прочитаат е за тоа да се сослушаат странките и советот за тоа да донесе решение. А странки во постапката се: јавниот обвинител и обвинетиот — чл. 136 од ЗКП. Според тоа, противењето на бранителот, т. е. неговата изјава, нема решавачко значење. Притоа Врховниот суд наоѓа дека навистина немало причини читањето да не се дозволи. Поради тоа, овој жалбен навод не е основан, па се одбива.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 625/76, од 4. III. 1977 година).

173. Доколку се јави разлика во доказите-исказите на сведетелите или обвинетиот во претходната постапка и на главниот претрес, па на главниот претрес се укаже на разликата на лицето што се распрашува, тогаш како изведен доказ на главниот претрес се зема и исказот даден во претходната постапка — чл. 291, ст. 3, чл. 301, чл. 318, ЗКП.

Од образложението:

Неосновани се и наводите во жалбата дека пресудата била донесена врз доказите од претходната постапка, а не врз доказите изведени на главниот претрес, што било спротивно на одредбите на Законот за кривичната постапка, со што би испаднало дека немало потреба од главен претрес и изведување на докази на него. Ова поради тоа што тука се работи за оцена на доказите собрани во претходната постапка и изведени на главниот претрес. Доколку се јави разлика во доказите-исказите на сведоците или обвинетиот во претходната постапка и на главниот претрес, па на главниот претрес му се укаже на разликата на лицето што се распрашува, тогаш како изведен доказ на главниот претрес се зема и исказот даден во претходната постапка, затоа што тој исказ, односно неговата содржина, е предмет на расправање на главниот претрес. Друго е прашањето дали за точно ќе се земе она што ќе се изнесе на главниот претрес и дали ќе се примат за точни причините за измената на исказот, или, пак, нема да се примат за точни и ќе се земе дека е точно она што се изјавило во претходната постапка.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 711/75 од 19. III. 1976 година).

174. Постапката не е суштествено повредена и тогаш кога е прочитан исказот на сведокот даден во истрагата без согласност на странките — чл. 305, ст. 1, точ. 3 од ЗКП, ако тој исказ не е од значење за утврдувањето на решавачките факти — чл. 334, ст. 2 од ЗКП.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија, по проучувањето на списите во предметот, оцената на нападнатата пресуда, жалбените наводи и предлози најде:

Жалбата е неоснована.

Точен е жалбениот навод на обвинетиот дека спротивно на чл. 305, ст. 1, т. 3 од ЗКП, иако обвинетиот не се согласил да се прочита исказот на сведочката В. Л., тој е прочитан. Меѓутоа, со тоа не е суштествено повредена постапката во смисла на чл. 334, ст. 2 од ЗКП, бидејќи исказот на оваа сведочка не е од такво значење за утврдувањето на решавачките факти кои се од значење за пресудувањето. Поради тоа, овој жалбен навод е неоснован.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 42/76, од 26. II. 1976 година).

175. Кога со обвинителниот акт му се става на товар на обвинетиот дека со повеќе дејствија сторил кривично дело грабеж од чл. 255 од КЗ, а на главниот претрес јавниот обвинител му става на товар и други дејствија, кои заедно со дејствијата ставени на товар со актот, пак, го сочинуваат истото кривично дело, во тој случај не се работи за измена на обвинението во смисла на член 337, ст. 1 од ЗКП, туку за проширување на обвинението во смисла на чл. 338 од ЗКП.

Меѓутоа, и во едниот и во другиот случај првостепениот суд е должен одново да го распита обвинетиот во врска со изменетото односно проширеното обвинение — чл. 316, ст. 3 и чл. 338, ст. 2 од ЗКП.

Од образложението:

Со обвинителниот акт Кт. бр. 1258/76 од 13. VI. 1977 година, окружниот јавен обвинител, а со дејствијата опишани под I, ст. 1 и 2, и под II, ст. 1 од диспозитивот, му ставил на товар дека сторил кривично дело грабеж од чл. 255, ст. 1, во врска со чл. 314-а од КЗ.

Значи, со обвинителниот акт не му е ставено на товар на обвинетиот Т. следното:

— што на 29 јуни 1976 година му порачал, во името на „Агро-снабдител“, 500 автодизни на обвинетиот С. М. да му ги набави од ИМП-Б., па откако С. ги набавил, му ги предал во Б., па Т. противправно ги присвоил, и

— што од „Механика“ за „Агроснабдител“ подигнал автоделови со испратниците бр. 212, 217 и 218 во вредност од 37.129,08 динари, па истите противправно ги присвоил.

Меѓутоа, заменикот окружен јавен обвинител — Б. С. во завршниот збор на главниот претрес и тие две дејствија му ги ставил на товар на обвинетиот Т. (стр. 17, став последен и стр. 18, став први), па дека и со тие дејствија го сторил кривичното дело од член 255 од КЗ.

Бранителот на обвинетиот Т. адвокатот К. П. приговорил и побарал постапката за тие дела да се издвои и да му се овозможи на обвинетиот да ја даде својата одбрана (стр. 20 и 21).

Тој приговор првостепениот суд го одбил поради тоа што, согласно со чл. 337 од ЗКП, се работело за измена на постојното обвинение, а не за проширување во смисла на чл. 338 од ЗКП.

Токму од тие причини, првостепениот суд повторно не го распитал обвинетиот Т.

Врховниот суд наоѓа дека застапникот на обвинението и првостепениот суд погрешно наоѓаат дека се работи само за измена на постојното обвинение во смисла на чл. 337, ст. 1 од ЗКП. Ова поради тоа што на обвинетиот Т. му се ставаат на товар наполно нови дејствија, при што секое од тие дејствија носи одбележоци на посебно кривично дело, кои заедно со другите дејствија можат да го сочинат кривичното дело од чл. 255, ст. 1 од КЗ.

При таква положба во примена доаѓа чл. 338 од ЗКП, т. е. дека такво проширување јавниот обвинител може и усно да стори, како што и постапил, а првостепениот суд веднаш да одлучи дали и по тоа дејствие ќе го прошири претресот или тоа нема да го стори, каква одлука првостепениот суд не донел. Меѓутоа, најбитно е дека во таков случај, па дури и за случаите од чл. 337, ст. 1 од ЗКП, обвинетиот на кого се однесува изменетото или проширеното обвинение, мора одново да биде распитан и да ја изнесе својата одбрана. А така не е постапено. Тоа што обвинетиот Т. порано бил распитуван за дизните, но не во својство на обвинет, иако е тоа содржано во записникот за распит на обвинет, воопшто не ја мени положбата, бидејќи во тој дел сослушувањето има карактер на сослушување на сведок, а не на обвинет. За другото, пак, обвинение — износот од 37.129,08 динари, тој воопшто не се изјаснил.

Поради тоа, Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд го повредил правото на одбрана на обвинетиот Т., па со оглед на тоа и не можел целосно да ја утврди фактичката положба. Поради тоа, укажувањата во врска со обвиненијата опишани под 5 точ. в) и г), што се прават во жалбата на обвинетиот Т., нужно е да се проверат и оценат.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 49/78 од 7. VII. 1978 година).

176. Кога на главниот претрес, по изведувањето на доказите, дошло до измена на обвинението согласно со чл. 308, ст. 1 од ЗКП, а обвинетиот не барал одлагање на претресот и дал одбрана по новото обвинение во смисла на чл. 290 од ЗКП, првостепениот суд не сторил суштествена повреда на кривичната постапка — чл. 334, ст. 2 од ЗКП, со тоа што не го одложил претресот.

Од образложението:

Со првобитниот обвинителен акт обвинетиот бил обвинет за кривично дело учество во тепачка, предвидено и казниво по чл. 143 од Кривичниот законик.

На главниот претрес, по изведувањето на доказите, јавниот обвинител оценил дека се менува фактичката положба во однос на она што е изнесено во обвинителниот акт, па согласно со одредбите на чл. 308, ст. 1 од ЗКП, го изменил обвинението во однос на описот квалификацијата и обвинетиот го обвинил за кривично дело убиство од чл. 135, ст. 1 од Кривичниот законик.

Првостепениот суд не го одложил претресот, бидејќи обвинетиот дал изјава — одбрана по новото обвинение, како што е тоа предвидено во чл. 290 од ЗКП, ниту барал одлагање на претресот заради подготвување на одбраната.

Жалбениот навод дека е сторена суштествена повреда на кривичната постапка од чл. 334, ст. 2 од ЗКП поради тоа што не бил одложен претресот — е неоснован.

Според одредбите на чл. 308 од ЗКП, главниот претрес ќе се одложи по измената на обвинението, ако е тоа потребно заради подготвување на ново обвинение или подготвување на одбрана по новото обвинение.

Како што се гледа од списите по предметот, јавниот обвинител и обвинетиот не барале одлагање на претресот. По усното изменување на обвинението, обвинетиот дал одбрана, како што е тоа предвидено во чл. 290 од ЗКП.

Со продолжувањето на претресот по дадената измена на обвинението не е повредено правото на одбрана на обвинетиот, ниту е повредена законската одредба која би имала влијание врз правилното и законито донесување на пресудата.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Кж. бр. 525/74 од 20. II. 1975 година).

177. Рокот за застареност, предвиден во чл. 81 од КЗ, се смета од денот кога е донесено решението за спроведување на истрагата за дејствијата што им се стават на товар на обвинетите, а не од денот кога јавниот обвинител, согласно со чл. 337 од ЗКП, на главниот претрес го изменил обвинението.

Од образложението:

Врховниот суд го испита и жалбениот навод на обвинетите А. и Н. дека настапила застареност на кривичното тонење за кри-

вичното дело од чл. 150 од КЗ. Притоа жалителите тргнуваат од фактот дека гонењето за ова дело почнало на 27. XII. 1977 година, кога јавниот обвинител, а врз основа на чл. 337, ст. 1 од ЗКП, како што е веќе речено, обвинението што го ставил на товар со обвинителниот акт го изменил и преквалификувал. Овој суд, испитувајќи го тој навод, најде:

Согласно со чл. 80, ст. 1, т. 6 од КЗ, гонењето за кривичното дело од чл. 150, ст. 1 од КЗ застарува за 2 години од извршувањето на делото. Делото е сторено на 17. XI. 1974 година. Според тоа, застарениот рок, ако гонењето не почнало, истечува на 17. XI. 1976 година. Решението за спроведување на истрагата е донесено на 8. IV. 1975 година (КИО. бр. 49/75 од 8. IV. 1975 година). Притоа нема правно значење тоа што дејствијата на двајцата обвинети со тоа решение, а подоцна и со обвинителниот акт (Кт. бр. 1174/74 од 30. IV. 1976 год.), истражниот судија го квалификувал како кривично дело силување сторено во соизвршителство, а јавниот обвинител како помагање од чл. 20 од КЗ во извршување на кривично дело „силување“ од чл. 179 од КЗ. Од битна важност е да почнало гонењето за дејствијата што во тој настан обвинетите А. и Н. ги извршиле. Поради тоа, се смета дека гонењето во случајов е преземено со донесувањето на решението за спроведување на истрагата, а не од денот кога јавниот обвинител го изменил описот и квалификацијата на делото. Притоа, согласно со чл. 81, ст. 6 од КЗ, апсолутна застареност за ова дело настапува по протекот на 4 години од денот кога делото е извршено. Во случајов таа би настапила дури на 7. XI. 1978 година. А тој рок не минал.

Поради тоа и жалбениот навод на обвинетите А. и Н., дека гонењето е застарено не е основан, па се одбива.

(Решение — пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 42/78 од 12. V. 1978 година).

178. Второстепениот суд не може да го измени описот на обвинението ниту може во диспозитивот да даде еден опис на дејствијата, предмет на обвинението, а во причините да утврдува други дејствија, за кои смета дека претставуваат кривично дело. Постапувајќи спротивно, прави повреди — од чл. 317, ст. 1 и чл. 334, ст. 1, т. 10 од ЗКП.

Од образложението:

Второстепениот суд во образложението на нападнатата пресуда наоѓа дека е обвинетиот виновен затоа што „не извршил рендгенографија на забалото каде што требало да се стави протезата“, па се разбира, иако тоа не е изрично речено, не е откриена цистата која со ставањето на протезата е провоцирана. А тоа не било предмет на обвинението. Предмет на обвинението, како што е погоре цитирано, е тоа што „обвинетиот изработил еден мост од 3 заба и еден заб со навлака нестручно и по застарен метод, поради што ја

провоцирал цистата“ итн. Според тоа, меѓу диспозитивот на првостепената и второстепената пресуда и причините на второстепената пресуда стои противречност за најбитната околност, т.е. за предметот на обвинението. Притоа второстепениот суд ништо не говори во причините на својата пресуда — дали прима или не прима дека обвинетиот „изработил протеза и навлака по застарен метод кој од медицинската наука е отфрлен“ и дека токму поради тоа дошло до забранетите последици, кои се предмет на обвинението, така што второстепената пресуда нема причини за битните околности. Поради тоа, Врховниот суд не е во можност да ја испита правилноста на второстепената пресуда. А со тоа е сторена суштествена повреда на постапката, во смисла на чл. 334, ст. 1, т. 10 од ЗКП, на која Врховниот суд, врз основа на чл. 346, ст. 1, т. 1, и чл. 361, ст. 2 од ЗКП пази и по службена должност. Поради тоа, а врз основа на чл. 355 од ЗКП, ја укина второстепената пресуда и предметот му го врати на второстепениот суд на повторно одлучување. При повторното одлучување второстепениот суд треба да пази на забраната содржана во чл. 317, ст. 1 од ЗКП, која важи и за второстепениот суд, т.е. дека осудителната пресуда може да се однесува само на делото што е предмет на обвинението содржано во поднесениот, односно на главниот претрес изменетиот опис на обвинението, т.е. дека обвинетиот го огласува за виновен за дејствијата (сторувања или пропуштања) кои не се содржани во диспозитивот на обвинението, ниту второстепениот суд може во диспозитивот да даде еден опис на дејствијата, предмет на обвинението, а во причините да утврдува други дејствија, за кои смета дека претставуваат кривично дело, како што постапил во конкретниов случај, бидејќи со тоа се прават две повреди — повреда на чл. 317, ст. 1 и повреда на чл. 334, ст. 1, т. 10 од ЗКП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 702/74 од 16. I. 1975 година).

179. Нема пречкорување на обвинението ако обвинението е изменето на главниот претрес и судот по него одлучи, ниту има потреба од одлагање на главниот претрес, ако не е во прашање суштествена измена — чл. 317 и чл. 308 од ЗКП.

Од образложението:

По разгледувањето на списите по делото и обжалената пресуда и оцена на жалбените наводи, Врховниот суд на Македонија најде дека се неосновани наводите во жалбите за суштествена повреда на одредбите на ЗКП.

Така, во однос на обвинетиот неоснован е наводот дека било пречкорено обвинението. Како што се гледа од записникот за главниот претрес, јавниот обвинител го изменил описот на дејствието на обвинетиот, со тоа што овој обвинет почнал да дејствува на тој начин од месец јануари 1971, па заклучно со месец март 1972 годи-

на, како и дека ги испоставил фактурите: бр. 411051 од 17. I. 1971 година, 224893 од 10. II. 1971 година, 563435 од 10. IV. 1971 година, 545933 од 1 III. 1971 година, 410854 од 26. V. 1973 година, 580006 од 20. VII. 1971 година и 933648 од 23. III. 1971 година, со невестинита содржина, во кои било наведено дека од разни пумпи во Југославија е набавено гориво за бонови, иако всушност таква набавка не била извршена, со оглед дека во наведеното време возилото на обвинетиот не било во сообраќај, или обвинетиот не се наоѓал на работа, а фактурите ги поднесувал во благајната и се правдал со боновите со кои бил задолжен. Додал дека сумите од наведените фактури биле ставени во вкупниот противправно присвоениот износ, но само дека било пропуштено во описот да се наведат фактурите, со што всушност не се работело за ново обвинение. Горното го изнел ревизорот на главниот претрес, па врз основа на неговиот наод и исказ било дополнето обвинението во смисла на погоре изнесеното. Според тоа во случајов не се работи за пречекорување на обвинението, бидејќи вкупната сума не била изменета, а било објаснето дека и на горниот начин бил присвоен дел од вкупно присвоената сума. Не се повредени ни одредбите на ЗКП со тоа што првостепениот суд не го одложил претресот. Ова поради тоа што не се работело за некоја суштествена измена на обвинението, поради што би требало претресот да се одложи за да се подготви одбраната, односно за да се поднесе нов обвинителен акт. Впрочем, од одбраната и не било барано одлагање на претресот, туку само сега во жалбата се наведува дека бранителот имал право и требал да бара претресот да биде одложен.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, Кж. бр. 541/75 од 12. XII. 1975 година).

180. Стои пречекорување на обвинението, кога со првостепената пресуда обвинетиот е огласен за виновен затоа што „сосем невнимателно и непрописно со возилото навлегол на левата половина од патот, па кога го видел возилото што му доаѓало од спротивен правец, нагло прикочил, па бидејќи кочниците не му биле исправни возилото свртело лево и се испречило на левата половина на патот, поради што дошло до судирот и последиците“, — иако со обвинението му е ставено на товар да „исправното возило сосема невнимателно и непрописно го возел и т. н. . .“, а во смисол на чл. 317, ст. 1 од ЗКП.

Од образложението:

Жалбата на окружниот јавен обвинител во С. е основана, поради следното:

Окружниот јавен обвинител во С. со обвинителниот акт Кт. бр. 680/75 од 2. X. 1975 година, на обвинетиот М. ставил на товар дека до сообраќајната несреќа дошло поради тоа што: сосем невнимателно и непрописно со возилото свртел лево, минувајќи при тоа на другата половина на патот, се испречил пред возилото „Рено

12“, кое се движело од спротивниот правец, и така дошло до неизбежен судир, па камионот се превртил, а тогаш налетало и возилото „Застава 1300“ и удрило во нив при што настапиле последиците, кои не се спорни.

Според тоа, на товар на обвинетиот му е ставено дека тој со сосем исправно возило (која околност особено се истакнува во причините на обвинителниот акт, завршниот збор на јавниот обвинител и во жалбата) „сосем невнимателно и непрописно свртел лево“, па дошло до судир со „Рено 12“, а потоа и со „Застава 1300“.

Меѓутоа, првостепениот суд со нападнатата пресуда го огласил за виновен обвинетиот М., затоа што „сосем невнимателно и непрописно со возилото навлегол на левата страна на патот, па кога го видел возилото „Рено 12“, кое му доаѓало од спротивен правец, нагло прикочил, но бидејќи кочниците на возилото не му биле исправни, камионот свртел лево и се испречил со целата своја бочна страна, зафаќајќи ја целата лева половина на патот“, поради што дошло до судир прво со возилото „Рено 12“, а потоа и со возилото „Застава 1300“, па настапиле и последиците.

Во причините на пресудата првостепениот суд изрично вели: „Кога се наближил до местото на Грнчишка река, обвинетиот навлегол малку со камионот на левата страна на патот, со цел, откако ќе го помине мостот да изврши претигнување на возилото што било пред него. По излегувањето од мостот со камионот навлегол за 0,20 м. на левата страна на патот, сметано од средишната линија. Меѓутоа, бидејќи во тоа време тој забележал возила кои му доаѓале од спротивен правец, малку прикочил, оставајќи трага во должина од 0,50 м. на 0,20 м. од средишната линија. Бидејќи во тоа време возилата што му доаѓале од спротивен правец биле сосем блиску, обвинетиот повторно прикочува, но овој пат силно, меѓутоа, со оглед на тоа дека сопирачките не му биле исправни, а камионот претходно веќе влегол на левата половина од патот, камионот се занесол на лево, бидејќи интензивно кочело само левото предно тркало итн.

Според тоа, до свртување на левата половина од патот и заземањето на целата лева половина од патот дошло поради неисправноста на кочниците, иако јавниот обвинител на товар на обвинетиот ставил дека тој исправното возило невнимателно и непрописно го свртел лево и така ја зазел целата лева половина од патот. На тој начин е остварена разлика во описот на обвинението меѓу обвинителниот акт и првостепената пресуда. Всушност, првостепениот суд со пресудата обвинетиот го огласил за виновен за дејствие кое не е ставено на товар. Тоа особено се гледа од натамошните причини дадени во првостепената пресуда, каде што се говори дека обвинетиот М., иако знаел, можел и бил должен да знае, дека по техничкиот преглед и интервенциите кои на кочниците ги извршил механичарот П., и кој во кругот на гаражата извршил и испробување, по приемот на камионот требало и сам и со поголема брзина да ги испроба кочниците, а не да се задоволи со она што го сторил автомеханичарот. Јавниот обвинител, пак во ниеден момент не тврдел дека возилото е управувано со неисправни кочници и дека е тоа причината за свртувањето лево. Исто така, јавниот обвинител во ниеден момент не тврдел, доколку е точно утврду-

вањето на првостепениот суд, дека до свртувањето лево дошло поради неисправните кочници, дека обвинетиот бил должен и дека е тоа негов пропуст што, по приемот од автомеханичарот, кој извршил проверка на кочниците, направил потребни интервенции и го испробал камионот во кругот на гаражата и тоа под оптоварување, и самиот не извршил испробување со поголеми брзини.

Со оглед на реченото, Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд со нападнатата пресуда го пречекорил обвинението, што во смисла на чл. 334, ст. 1, точ. 8, во врска со чл. 317, ст. 1 од ЗКП, претставува суштествена повреда на постапката. Поради тоа, првостепената пресуда следува да биде укината.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 172/76, од 7. V. 1976 година).

181. Со тоа што првостепениот суд обвинетиот го огласил за виновен за дел од дејствијата што со обвинението му се ставени на товар и кои сами за себе содржат белези на друго кривично дело (чл. 143 од КЗ), а не она што му е ставено на товар (чл. 135, ст. 1 од КЗ), не го пречекорил обвинението во смисла на чл. 317, ст. 1, во врска со чл. 334, ст. 1, точ. 8 од ЗКП.

Од образложението:

Жалбениот навод, што го истакнува обвинетиот А. Н., дека првостепениот суд го пречекорил обвинението — чл. 334 ст. 1, точ. 8, во врска со чл. 317, ст. 1 од ЗКП, не е основан како од причините што ги дал првостепениот суд на страница 9, така и поради следново:

Со обвинителниот акт Кт. бр. 192/74, од 3. IX. 1974 година, на обвинетиот А. Н., му е ставено на товар тоа што „на 2. VIII. 1974 година, околу 22 часот, пред кафеаната „Пелистерски очи“ во с. Ниждополе, при расправијата меѓу сега покојниот Б. Ш. и обвинетиот Ј. С. го поттикнал да го лиши од живот О. а потоа и самиот Ј. С. учествувал, удирајќи го со тупаници и со нозе, а обвинетиот Ј. и со нож му нанел две смртоносни повреди од кои починал“.

Според тоа, на обвинетиот А. му е ставено на товар „дека го поттикнал Ј. да го лиши од живот пок. Б., а потоа и тој учествувал на тој начин што покојниот Б., го удирал со тупаници и со нозе, а обвинетиот Ј. и со нож му нанел две смртоносни повреди од кои починал“.

Со нападнатата пресуда обвинетиот А. е огласен за виновен затоа што „се приклучил кон тепачката и мавнал на пок. Б. итн.“.

Оттука произлегува дека првостепениот суд примил дека обвинетиот А. извршил само дел од дејствијата што со обвинителниот акт му се ставени на товар, т. е. дека и тој учествувал во тепачката на тој начин што мавнал, а во која е лишен од живот пок. Б., — а дека дел од дејствијата што му се ставени на товар не ги извршил, т. е. не го поттикнал обвинетиот Ј. да го лиши од живот сега по-

којниот Б. При таква положба, судот не го пречекорил обвинението, бидејќи на обвинетиот А. не му ставил на товар повеќе од дејствијата што му се ставени на товар, ниту други дејствија од оние што му се ставени на товар. А кога судот утврдил дека обвинетиот сторил само некои дејствија од оние што со обвинението му се ставаат на товар, тогаш е должен и да оцени дали тие претставуваат самостојно кривични дела или не, при што постапува со овластувањата од чл. 317, ст. 2 од ЗКП, како што првостепениот суд и постапил.

Од тие причини и овој жалбен навод за суштествена повреда на постапката се одбива како неоснован.

(Пресуда на Врховен суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 642/74, од 6. II. 1975 година).

Напомена: Мотото е објавено во Билтенот бр. 1 од 1975 год.

182. Судот не го повредил Кривичниот закон на штета на обвинетиот со тоа што не ја прифатил правната квалификација на јавниот обвинител за продолжено кривично дело од чл. 250, ст. 1, т. 1 од КЗ, туку нашол дека се работи за дела во стек, со оглед на тоа дека судот не е врзан за правната оценка на делото — член 317, ст. 2 од ЗКП.

Од образложението:

За продолжено кривично дело не е доволен фактот дека кражбите се извршени спрема еден оштетен, туку е потребен и временски континуитет. Бидејќи меѓу првото и второто кривичноправно дејствие поминало повеќе од 1 година, а во секое од тие дејствија се стекнати одбележоци на кривично дело од чл. 250, ст. 1 т. 1 од КЗ, од овие причини судот најде дека обвинетиот сторил 2 кривични дела во реален стек. Поради што и не ја прифати квалификацијата за продолжено кривично дело дадено од јавниот обвинител. Со ова што не го прифаќа судот не се одлучува на штета на обвинетиот, зашто за ваквата правна квалификација на делото судот не е врзан, бидејќи дадениот опис на дејствијата даваат основ за заклучок дека се работи за две посебни кривични дела — тешка кражба од чл. 250, ст. 1, т. 1 од КЗ.

(Пресуда на Окружниот суд во Битола К. бр. 114/73 од 18. XI. 1974 година).

183. Диспозитивот на осудителната пресуда за кривичното дело фалсификување на службени исправи, книги или списи од чл. 310 од КЗ, мора да го содржи описот на документите и во што е неистинитоста на внесените податоци.

Означувањето дека во 908 копии од договор-потврдите се внесени помали износи од наплатените, не ги задоволува барањата содржани во чл. 322, ст. 1, т. 1 од ЗКП, и таквиот диспозитив не е јасен, што претставува суштествена повреда од чл. 334, ст. 1, т. 10 од ЗКП.

Од образложението:

Согласно со чл. 322, ст. 1 од ЗКП, во пресудата со која обвинетиот се огласува за виновен судот е должен, покрај другото, да назначи „за кое дело се огласува за виновен, со назначување на фактите и околностите што ги сочинуваат обележјата на кривичното дело...“. Популарно речено, првостепениот суд е должен да даде фактички опис на делото. А согласно со чл. 327, ст. 7 од ЗКП, првостепениот суд е должен во писмено изработената пресуда „определено и потполно да ги изнесе фактите што ги зема за утврдени...“.

Меѓутоа, Врховниот суд наоѓа дека првостепениот суд во конкретниот случај така не постапил, а имено:

Во диспозитивот на првостепената пресуда стои:

За да го прикрие противправното присвојување направил во копија 980 договор-потврди, ги намалил наплатените износи, прикажувајќи дека наплатил помали суми.

Според наоѓањето на Врховниот суд, описот што го дал првостепениот суд не ги задоволува барањата пропишани во чл. 322, ст. 1, точ. 1 од ЗКП. Имено, кривичното дело од чл. 319, ст. 1, во врска со ст. 3 од КЗ, како што првостепениот суд го квалифицирал ова дело го прави одговорно лицето во работна организација, кое во службена исправа, книга или спис ќе внесе невестинити податоци или не внесе некој важен податок, или со својот потпис, односно печат завери службени исправи, книга или спис со невестинитата содржина, или кое со својот потпис односно со службениот печат овозможи правење на службени исправи, книга или спис со невестинитата содржина. А од тој текст произлегува дека првостепениот суд е должен, покрај другото, определено да ги означи службените исправи и она што е невестинито внесено. Така првостепениот суд не постапил. Тој само означил дека во 980 копии од договор-потврдите е внесен помал износ од наплатениот. Според наоѓањето на Врховниот суд, првостепениот суд во диспозитивот бил должен да ги означи, по број и датум, сите копии по договор-потврдите во кои е внесен износ помал од наплатениот и да означи колку по договор-потврдите е наплатено, а колку во копието е внесено. Само таков диспозитив ги задоволува барањата од чл. 322, ст. 1, точ. 1 од ЗКП, бидејќи само во тој случај може и да се знае кои се тие службени исправи предмет на обвинение и што за секоја од нив невестинито е внесено. Тоа диспозитивот на првостепената пресуда го прави неразбирлив, а тој недостаток стои и во образложението, што претставува суштествена повреда на постапката во смисла на чл. 334, ст. 1, точ. 10 од ЗКП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 635/75; од 5. II. 1976 година).

184. Диспозитивот на пресудата, кога се работи за кривично дело фалсификување на исправа од чл. 306, ст. 1 од КЗ, мора да содржи означување на исправите што се фалсификувани, а согласно со чл. 357, ст. 4, во врска со чл. 351 од ЗКП.

Доколку се обвинети повеќе лица како соучесници на тоа дело, диспозитивот на пресудата мора да го содржи и описот на дејствијата што секој ги извршил, бидејќи само во тој случај може да се оцени дали тие сториле дејствија на соизвршителство — чл. 22, поттикнување — чл. 23 или помагање — чл. 24 од КЗЈ.

Од образложението:

Согласно со чл. 357, ст. 4, во врска со чл. 351 од ЗКП, кога обвинетиот е огласен за виновен диспозитивот на пресудата, покрај другото, мора да содржи: за кое дело се огласува за виновен со означување на фактите и околностите кои ги сочинуваат одбележоците на кривичното дело, како и оние од кои зависи примената на одредени одредби на Кривичниот закон. Кратко речено, диспозитивот на првостепената пресуда треба да го даде фактичкиот опис на кривичното дело што го извршило лицето кое е огласено за виновно.

Во конкретниот случај, што се однесува до описот на обвинението за кривичното дело фалсификување на службени исправи, предвидено во чл. 306, ст. 1 од КЗ, за кое дело сите обвинети се огласени за виновни, првостепениот суд така не постапил. Имено, во првостепената пресуда под I, III и IV од диспозитивот стои дека обвинетите „направиле кредитна документација за поголема пензија, за да можат да добијат поголем кредит итн.“, односно под II од диспозитивот дека „со преправената кредитна документација за висината на пензијата“ добиле поголем кредит итн., па дека со тоа сите обвинети сториле по едно кривично дело од чл. 306, ст. 1 од КЗ.

Според тоа, во диспозитивот на првостепената пресуда не се означени конкретните исправи и кој, кога и какво дејствие извршил. Таков опис на делото нема и во образложението. Поради тоа, Врховниот суд наоѓа дека диспозитивот на првостепената пресуда не е јасен и не може со сигурност да се испита што претставува суштествена повреда на постапката во смисла на чл. 364, точка 11 од ЗКП.

Во оваа прилика Врховниот суд наоѓа дека е потребно да се укаже и на следново:

Кривичното дело од чл. 306, ст. 1 од КЗ, за кое дело првостепениот суд ги огласил за виновни обвинетите М. С. Х. и А., го прави лице „кое ќе направи лажна исправа, или кое ќе преправи права исправа со намера таа да се употреби како права“.

Од диспозитивот на првостепената пресуда не може да се види „кои се тие лажни исправи што се направени“ или „кои се тие прави исправи што се преправени“. Меѓутоа, од доказниот материјал произлегува дека во потврдите за висината на пензијата, што им ја издава здружението на пензионерите, е внесен износ поголем отколку е пензијата на обвинетите С. Х. и А. односно дека во тие потврди износот за висината на пензијата е преправен. Во врска

со оваа состојба, потребно е да се истакне дека потврдите за висината на пензијата, издадени од надлежното здружение, не се лажни туку прави исправи, издадени од надлежен орган и во соодветна форма. Значи, во случајов не доаѓа предвид дека „оптужените направиле лажна исправа“, туку доаѓа предвид само состојбата дека обвинетите „преиначиле права исправа“. Тоа, пак, дејствие можело во една конкретна исправа да го изврши, по правило, само едно лице. Во случајов стојат податоци дека во потврдите за висината на пензијата, како со цифри, така и со букви, износот е преправен. Така, на пример: во потврдата кон договорот број 9013204 пред износот од 860,00 е додадена цифрата 2 и е добиен износ од 2.860,00, а пред зборовите „осамстоеесе“ е додаден зборот „две хил“, па е добиено со зборови „две хил, осумстоеесет“ итн. Овие дејствија можел и ги извршил само еден од обвинетите. Кој го сторил тоа, првостепениот суд ниту испитувал ниту утврдил. Според тоа, во конкретниов случај „преправањето на исправата“ можел да го стори само еден од обвинетите.

Вистина, не е исклучена одговорноста и на други ако, на пример, сторителот го поттикнале, или ако му помогнале итн. Но, во тој случај тоа и обликот на соучесништвото исто така треба да се утврди. Точно е исто така дека одговора и „оној што такви исправи ќе употреби“, но сето тоа треба да биде опишано и кажано како во диспозитивот така и во образложението, при што да не остане никакво сомнение кој какво дејствие сторил. Само така е можно да се испита за секого дали делото го сторил или не.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 418/77 од 20. I. 1978 година).

185. Кога кривичното дело грабеж од чл. 162, ст. 1 од КЗ е сторено со повеќе дејствија, кое секое за себе претставува кривично дело злоупотреба на службената положба, или кривично дело измама итн., или со комбинација на такви кривични дела, тогаш судот е должен во диспозитивот да го означи и членот на основното дело од кое е составено сложеното кривично дело, а не само чл. 162 од КЗ, што е во согласност со чл. 357 од ЗКП.

Од образложението:

Врховниот суд наоѓа дека е потребно, во врска со примената на Кривичниот закон на Македонија, да укаже и на следново:

Кривичното дело грабеж, предвидено во чл. 162 од КЗМ, го прави и „оној што ќе стори едно или повеќе кривични дела злоупотреба на службената положба, измама во службата или проневера..., ако вредноста на прибавените предмети или прибавената имотна корист го надминува износот од сто илјади динари“.

Од горната формулација произлегува дека во случаите кога грабежот е извршен со две или повеќе злоупотреби на службената положба, или со две или повеќе измами во службата, или со две

или повеќе тешки кражби на општествениот имот итн., или со комбинација на злоупотреба со кражба, или на кражба со измама и сл., е нужно во диспозитивот, а тоа најмалку мора да е видно од образложението, за секое од тие дејствија да се каже, т.е. да се означи кое основно кривично дело е остварено, а потоа со вкупните дејствија каква последица е остварена, заради примена на чл. 162 од КЗМ.

Означувањето на основното кривично дело за секое дејствие од кое е составено сложеното кривично дело е потребно бидејќи само на таков начин може да се испита дали законот правилно е применет. А така првостепениот суд не постапил.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 49/78. од 7. VII. 1978 година).

186. Во диспозитивот на осудителната пресуда, покрај описот кој се однесува на објективниот дел на обвинението, мора да се даде опис и на субјективниот дел на обвинението, т.е. дали делото е сторено со умисла или од небрежност — чл. 357, ст. 1, во врска со чл. 351, ст. 1, т. 1 од ЗКП.

Кривичното дело од чл. 240 од КЗМ може да се изврши како со умисла, така и од небрежност.

Од образложението:

Во диспозитивот на нападнатата пресуда не се гледа субјективниот елемент т.е. психичкиот однос на сторителот спрема делото, што е од значење за неговата кривична одговорност.

Во образложението, пак, на првостепената пресуда, на страница 9, покрај другото, е речено: „обвинетиот е огласен за виновен за опишаното кривично дело во диспозитивот затоа што возел во лијана состојба, што е непобитно утврдено, така што видот на виноста (умисла или небрежност) не е од релевантно значење“.

Меѓутоа, ваквото наоѓање на првостепениот суд е погрешно поради следното:

Кривичното дело од член 240, ст. 1 од КЗМ го прави оној што управува со моторно возило под дејството на алкохол или на друго опивно средство, иако поради тоа очигледно не е способен за безбедно возење и со тоа така го загрози јавниот сообраќај на патиштата што ќе ги доведе во опасност животот или телото на луѓето или имотот од поголем обем.

Став 2 на овој член гласи: „оној што делото од став 1 на овој член ќе го стори од небрежност ќе се казни“...

Според тоа, кривичното дело загрозување на безбедноста на сообраќајот поради опиеност може да се стори и од небрежност. Затоа, не е без значење, како што погрешно првостепениот суд заклучува, дали ова дело е сторено со умисла или од небрежност, бидејќи со умисла делото е сторено кога сторителот бил свесен за своето дело и го сака неговото извршување (директна умисла), или

кога бил свесен дека поради неговото сторување или несторување може да настапи забранета последица или се согласил со нејзиното настапување (евентуална умисла) — член 13 од КЗЈ.

Делото пак е сторено од небрежност кога сторителот бил свесен дека поради неговото сторување или несторување може да настапи забранета последица, но сметал дека лесно ќе можел да ја спречи или дека таа нема да настапи (свесна небрежност). Или кога не бил свесен за можноста за настапување на забранетата последица, иако според околностите и според своите лични својства бил должен и можел да биде свесен за таа можност (несвесна небрежност) — член 14 од КЗЈ.

Од овие причини Врховниот суд на Македонија ја укина првостепената пресуда и предметот го врати на повторно судење на првостепениот суд, кој е должен да утврди дали обвинетиот делото го сторил со умисла, за што, според правната квалификација означена во обвинителниот акт, бил обвинуван, а што е описно истакнато и во образложението (стр. 4. — „Во однос на основното кривично дело од чл. 240, ст. 1 од КЗ на СРМ, обвинетиот дејствувал со смисленост“), или пак делото го сторил од небрежност. Притоа, ако судот утврди дека обвинетиот дејствувал со умисла, тогаш делото ќе се квалификува по чл. 240, ст. 1, во врска со чл. 243, ст. 2 од КЗМ, а, ако делото го сторил од небрежност, тоа ќе се квалификува по чл. 240, ст. 2, во врска со чл. 243, ст. 5 од КЗ, што секако има соодветно значење и при одлучувањето за казната.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 28. XI. 1978 година под Кж. бр. 152/78).

187. Во диспозитивот на пресудата, со која обвинетиот се огласува за виновен, судот ќе каже за кое дело се огласува за виновен, со назначување на фактите и околностите кои ги сочинуваат одбележоците на кривичното дело, како и оние од кои зависи примената на одредена одредба од КЗ — 322, ст. 1, т. 1 од ЗКП.

Од образложението:

На главниот претрес, во завршниот збор, заменикот на окружниот јавен обвинител изјавил дека смета оти од изведените докази било очигледно дека обвинетиот очигледно несовесно постапувал при работењето, поради што го изменил обвинението, па обвинетиот Т. Б. го обвинил „затоа што во временскиот период од 1 до 30. XI. 1974 година, вршејќи ја својата службена должност самостоен комерцијалиста на Електро-инсталатерската задруга „Бабуна“ од С., овластен за сметка на задругата да купува и продава земјоделски производи, очигледно несовесно постапувал во ракувањето и чувањето на купените производи, иако можел и морал да биде свесен дека поради тоа може да настапи имотна штета за неговата работна организација, па таква и настапила во износ од 125.927,30 динари“, — и дека со ова дејствие сторил кривично дело несовесно работење

во стопанството од чл. 213, ст. 2 од КЗ. Ваквото обвинение првостепениот суд целосно го прифатил и го внел во диспозитивот на обжалената пресуда, примајќи дека обвинетиот го сторил делото по изменетото обвинение од јавниот обвинител во завршниот збор.

Откако ги проучи списите по делото и обжалената пресуда, Врховниот суд на Македонија најде дека пресудата е таква што не може да се испита нејзината правилност. Така, во диспозитивот на пресудата не се наведени дејствијата на извршувањето на кривичното дело. Општо е речено дека обвинетиот, очигледно несовесно постапувал во ракувањето и чувањето на купените производи, иако можел и морал да биде свесен дека поради тоа може да настапи имотна штета. Општо е и обвинението, кое погоре беше наведено — цитирано. Како и за секое друго кривично дело, така и за кривичното дело несовесно работење во стопанството од член 213 од КЗ, треба да се утврдат дејствијата на сторувањето на тоа кривично дело. Во случајов судот требал да утврди и да даде опис на ракувањето и чувањето на производите, од кој опис да се види дека обвинетиот при тоа ракување и чување очигледно несовесно постапувал, а притоа уште и дека можел и морал да биде свесен дека поради таквото постапување може да настапи штета. На ова упатува чл. 322, ст. 1, т. 1 од ЗКП, во кој се вели — дека во пресудата со која обвинетиот се огласува за виновен судот ќе каже за кое дело се огласува за виновен, со назначување на фактите и околностите кои ги сочинуваат одбележоците на кривичното дело, како и оние од кои зависи примената на одредена одредба од Кривичниот закон. Само на тој начин ќе може пресудата, откако диспозитивот ќе ги има наведените елементи, споредени со причините на пресудата, да се испита дали е правилна или не.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 531/76, од 17. XII. 1976 година).

188. Утврдувањето во првостепената пресуда дека настанот се случил „на точно неутврден ден од месец ноември 1973 година“, иако од исказот на оштетената произлегува дека настанот се одиграл „на 16 ноември 1973 година“, претставува суштествена повреда на чл. 334, ст. 1, точ. 10 од ЗКП, со оглед на тоа дека обвинетиот за тој ден повудил алиби.

Од образложението:

Утврдувањето во првостепената пресуда дека настанот се случил на неутврден ден во м. ноември 1973 година, а која околност во конкретниов случај е од суштествено значење, е во спротивност со доказите. Така, на записникот за земање на кривичната пријава бр. 11-2758 од 20. XII. 1973 година, оштетената В. Ц. изјавила дека настанот се случил „на 16. XI. 1973 година (петок) во времето од 07,30 до 09,00 часот“. На записникот за главниот претрес од 28. VI. 1974 година, на страница 5, оштетената Ц., покрај другото, изјавила:

„Милиционерот кога ја земаше мојата изјава напиша дека настанот се одигра на 16. XI. 1973 година, но јас му ставив забелешка дека не се секавам кој ден беше“. Меѓутоа, откако обвинетиот Б. понудил докази дека на 16. XI 1973 година не бил во Скопје (алиби), во тој момент, на записникот од 19. XII. 1974 година, оштетената Ц. објаснила — „ова неа ѝ се случило на 13. XI. 1973 година во вторник, утрината во 7,30 часот, а на сега покојната О. Ш., како што таа ѝ рекла, тоа ѝ се случило по 2—3 дена во истата недела и О. случајот го пријавила во милицијата. При ова свое тврдење оштетената Ц. останала и на претресот од 25. XI. 1973 година (ст. 3 од записникот). Други докази во врска со оваа околност не се изведени. Првостепениот суд утврдил дека настанот се случил на точно неутврден ден во м. ноември 1973 година. Според тоа, утврдувањето на таа околност е во спротивност со содржината на доказите, што претставува суштествена повреда на постапката во смисла на чл. 334, ст. 1, точка 10 од ЗКП, на што се укажува во жалбата и на што се пази и по службена должност, согласно со чл. 346, ст. 1, точ. 10 од ЗКП, а оваа околност е од суштествено значење, бидејќи обвинетиот за двата дена понудил докази кои ќе го потврдат неговото алиби.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 113/76, од 29. IV. 1976 година).

189. Со тоа што судијата или судијата поротник го напуштил претресот само за кратко време, во кој интервал е сослушан еден сведок, се прави повреда на постапката од чл. 334, ст. 2 од ЗКП.

Од образложението:

Првостепениот суд ја повредил постапката и со тоа што судијата К. Л. го напуштил претресот за време додека бил сослушан сведокот Г. Г., вистина само за 2 минути, при што нема особено значење колку време бил отсутен судијата и дали се повторени прашањата или не, со оглед на тоа дека првата реакција на поставените прашања не можел да ја види и да ја следи судијата.

Врховниот суд наоѓа за потребно да истакне, заради правилно насочување на натамошната практика, дека во сите случаи во кои некои од членовите на советот или записничарот или другите учесници (странките, бранителите и вештаците), чие присуство е задолжително, имаат потреба за кратко време да го напуштат претресот, претресот треба да се прекине, а по нивното враќање да продолжи. Само така може да се обезбеди потполно и вистинито утврдување на решавачките факти.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 165/74 од 16. V. 1975 година).

190. Нема битна повреда на одредбите на чл. 334, ст. 1, точ. 10 од ЗКП кога непоклопувањето на диспозитивот и образложението на пресудата не се однесува на битни факти од значење за правилно и законито одлучување.

Од образложението:

Не стои жалбениот навод дека првостепениот суд сторил битна повреда поради постоење на противречност меѓу диспозитивот и образложението на пресудата, имено, во диспозитивот на нападна-тата пресуда првостепениот суд кажал „а кога се обидел да истрела уште еднаш, затоа што таа затаила, а меѓувремено пристигнале некои од селото и го спречиле докрај да ја реализира својата намера“, а во образложението „обвинетиот откако нанишанил уште еднаш во правец на оштетениот, не испукал од пушката, бидејќи овие (мајката на оштетениот, која била блиску до критичното место, истрчала пред, по неа дошла и неговата сопруга, ќерката, зетот), го спречиле и си заминал дома“. Според тоа, првостепениот суд утврдил дека постоело повторно нишанање во правец на оштетениот. Во случајот е ирелевантно дали пушката затаила или обвинетиот бил спречен, зашто и едната и другата околност се надвор од волјата на обвинетиот. Бидејќи ова непоклопување на диспозитивот и на образложението на пресудата не се однесува на битни факти од значење за правилно утврдување на постоењето или непостоењето на кривичното дело и вината на обвинетиот, овој Суд најде дека во случајот не се работи за битна повреда на одредбите од ЗКП од чл. 334, ст. 1, точ. 10.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 173/74, од 17. V. 1974 година).

191. Не е битна повреда на чл. 364, ст. 1, т. 8 од ЗКП, ако судот спомнува некои наводи од исказ на сведок кој е ослободен од должноста да сведочи ако фактичката положба произлегува и е темелена врз други докази.

Од образложението:

Точно е дека првостепениот суд во причините на нападна-тата пресуда спомнува дека мајката на обвинетиот на претресот одбила да сведочи, иако пред истражниот судија дала исказ, па донекаде нејзиниот исказ го интерпретира. Меѓутоа, според мислењето на овој Суд, пресудата не се засновува врз исказот на мајката на обвинетиот, која не сакала да сведочи, туку фактичката положба произлегува од други докази. Ваквото постапување на судот претставува повреда, но не од суштествен карактер, па нема влијание врз законитото и правилно донесување на пресудата.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 47/76 од 18. II. 1976 година).

192. Не е повредено правото на одбраната ниту е сторена суштествена повреда на кривичната постапка во смисла на чл. 334, ст. 2 од ЗКП, кога обвинетиот не присуствувал на ревизијата на неговото работење, бидејќи не сакал да присуствува.

Од образложението:

Не стојат жалбените наводи за суштествена повреда на кривичната постапка поради тоа што обвинетиот не присуствувал на ревизијата на неговото работење.

Како што се гледа од списите по предметот, обвинетиот бил известен од судот дека ќе се врши ревизија на неговото работење, а бил повикан и од вештото лице. Право е на обвинетиот да присуствува при прегледот на документацијата од вештото лице и да се изјаснува во врска со неа.

Дали обвинетиот ќе го користи или нема да го користи тоа право, зависи од него. Според тоа, кога тој бил повикан, па не сакал да присуствува, а ревизијата е извршена во негово отсуство, не е повредено правото на одбраната, ниту со тоа е повредена кривичната постапка.

(Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 664/76 од 11. XI. 1976 година).

193. Само оние противречности меѓу диспозитивот и образложението на пресудата кои пресудата во целина ја прават нејасна и неразбирлива за битните околности за правилно и законито одлучување, претставуваат суштествена повреда на постапката во смисла на чл. 334, ст. 1, т. 10 од ЗКП.

Од образложението:

Жалбите на обвинетите не се основани, поради следното:

а) Жалбениот навод дека диспозитивот на пресудата, каде што стои дека меѓу обвинетиот Ј. и сега покојниот Б. „претходела караница“, е во противречност со причините каде што стои дека „пок. Б. го удрил обвинетиот Ј. по глава“, што е во противречност со доказите од кои се утврдува дека „пок. Б. го удрил со тупаница обвинетиот Ј. и нему му потече крв (исказ на сведокот В.)“, и дека со тоа е сторена суштествена повреда на постапката предвидена во чл. 334, ст. 1, т. 10 од ЗКП, не е основан, поради следново:

Првостепениот суд на страница 5 од образложението утврдил да пок. Б. на обвинетиот Ј. му ги упатил зборовите „што ме тераш од ресторанот“. По овие зборови сведокот В. видел „како покојниот Б. го удрил Ј. во пределот на главата“, а на страница 11 дека „од ударот со тупаницата во пределот на устата нему (на обвинетиот Ј.) му потекла крв“. Според тоа, кога пресудата во својата целина се испитувала, јасно се утврдило дека меѓу покојниот Б. и обвинетиот Ј. претходела караница и тепачка, во која покојниот Б. го удрил

по уста обвинетиот Ј. и од тој удар му потекла крв, што и првостепениот суд го прима. Поради тоа, пропуштањето во диспозитивот на првостепената пресуда да се наведе дека, покрај караницата, претходел и удар од покојниот врз обвинетиот во пределот на устата, не ја прави пресудата до таа степен нејасна и противречна, за да не може таа да се испита. Врховниот суд стои на гледиште дека само оние противречности меѓу диспозитивот и образложението или меѓу утврденото во пресудата и содржината на доказите, кои ја сочинуваат пресудата нејасна и неразбирлива во целина, можат да претставуваат повреда во смисла на чл. 334, ст. 1, т. 10 од ЗКП, а во случајов таква состојба немало.

Од горните причини овој жалбен навод се одбива како неоснован.

(Пресуда — решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 642/74 од 6. II. 1975 година).

194. Стои повредата од чл. 364, ст. 1, т. II од ЗКП и кога одлуката за одземање на дел и одлуката за враќање на другиот дел од заплениетите ствари, поради својата нејасност, не може да се изврши.

Од образложението:

Првостепената пресуда во делот со кој од обвинетите, а врз основа на чл. 234, ст. 4 од КЗ, се одземаат златни предмети и во делот со кој на обвинетите им се враќаат златни предмети не само што не е јасна, туку не е и извршлива.

Така, на пример, првостепениот суд, врз основа на член 234, ст. 4 од КЗ, одлучил од Л. П. да се одземат 8.146,70 грама златни пари, а да му се вратат другите златни накити, златници, пари и странска валута според потврдата за влегување во стан од 29. IV. 1976 и 2. V. 1976 година.

Од увидот во тие два документа се констатира дека од обвинетиот Л. П. привремено се одземени:

43 златни нараквици, 126 златни обетки, 233 златни женски прстени, 112 златни машки прстени, 12 златни женски огрлици, 16 турски златни лири, 15 мали мамудии, 3 австриски шаврани, 2 петолирки, 140 грама злато во плех, 1.000 златни турски мамудии, 40 златни турски лири, 26 златни двеипол лири и 100 златни череклири.

При горната положба навистина не е јасно кои од златните предмети, чија вкупна тежина изнесува 8.146,70 гр., треба да се одземат, а кои од тие предмети треба да се вратат. Ова дотолку повеќе, што е видно од извршеното вештачење, што едни од предметите имаат финост од 998, а други само 585 или помала, а што се одразува, се разбира, врз вредноста на 1 грам или на целиот златен предмет.

Идентична е положбата и со одлуката за одземање и враќање на стварите привремено одземени и од другите лица.

Поради тоа Врховниот суд наоѓа дека стои повредата на член 364 ст. 1, т. 11 од ЗКП, а поради горното, следувахе да се одлучи како во диспозитивот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 332/77 од 27. X. 1977 година).

195. Кога првостепената пресуда со жалба се напаѓа поради битна повреда на постапката — чл. 334 од ЗКП, поради повреда на КЗ — чл. 335 од КЗ, поради одлуката за казната, кривичните трошоци и имотното барање и поради погрешно и непотполно утврдена фактичка положба — чл. 336 од ЗКП, не назначувајќи конкретно во што се повредите, во таков случај второстепениот суд пресудата ја испитува само од причините означени во чл. 346, ст. 1, точ. 1 и 2 од ЗКП.

Од образложението:

Од пресудата останал незадоволен бранителот на обвинетиот З., па вложил благовремена жалба, во која навел дека пресудата ја напаѓа од следните жалбени причини: поради битна повреда на одредбите на кривичната постапка — чл. 334 од ЗКП; поради повреда на КЗ — чл. 335 од ЗКП; поради одлуката за казната, кривичните трошоци и имотното барање и поради погрешно и непотполно утврдена фактичка положба — чл. 336 од ЗКП, не означувајќи конкретно во што е суштествената повреда на постапката, во што е погрешната примена на КЗ, кои факти се погрешно утврдени, а кои не се, а имале или можеле да имаат решавачко влијание, зошто смета дека е казната строга, а одлуката за трошоците и имотното барање неправилна, па предложил нападнатата пресуда да се укине и предметот да се врати на повторно судење.

Окружниот суд, врз основа на чл. 332 од ЗКП, го повикал жалителот да ги отстрани недостатоците и да ги даде жалбените причини во рок од 3 дена. Меѓутоа, жалителот во одредениот рок не ги отстранил недостатоците во жалбата.

При таква положба, Врховниот суд нападнатата пресуда, врз основа на чл. 346, ст. 2 од ЗКП, ја испита само во границите предвидени во чл. 346, ст. 1, точ. 1 и 2 од ЗКП и за изречената казна. А тие повреди не се сторени.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 402/74, од 15. VII. 1974 година).

196. Со тоа што второстепениот суд при повторното судење изрекол ефективна парична казна, иако со укинатата пресуда била изречена парична казна, чие извршување било одложено — чл. 48 од КЗ, ја повредил забраната содржана во член 348, во врска со чл. 360, ст. 4 од Законот за кривичната постапка.

Од образложението:

Како што се гледа од списите по предметот на Општинскиот суд во Т., со пресудата К. бр. 36/75 од 10. III. 1975 година, обвинетиот П. Д. е огласен за виновен за кривично дело навреда од чл. 170, ст. 1 од КЗ, и е осуден на парична казна во износ од 1000 динари, чие извршување е одложено за 1-една година, во смисла на чл. 43 од КЗ. Од оваа пресуда останал незадоволен само обвинетиот П. Д., па Окружниот суд во С., решавајќи по неговата жалба, жалбата ја уважил и пресудата ја укинал.

Општинскиот суд во Т., со пресудата К. бр. 359/75 од 19. IX. 1975 година, обвинетиот П., пак, го огласил за виновен за кривично дело навреда и го осудил на иста казна, како со погоре цитираната пресуда. Од оваа пресуда останале незадоволни приватниот тужител и обвинетиот, па во благовремен рок поднеле жалби и Окружниот суд во С., постапувајќи по жалбите, со пресудата Кж. бр. 1752/75 од 17. XII. 1975 година, ја уважил жалбата на приватниот тужител и осудениот П. го осудил на парична казна во износ од 1000 динари.

Бидејќи пресудата К. бр. 36/75 од 10. III. 1975 година е укината по жалбата на обвинетиот, сега осудениот П., а на оваа пресуда не се жалел приватниот тужител, за тоа Окружниот суд во С. го повредил чл. 348 од ЗКП, бидејќи изречената безусловна парична казна е построга од паричната условна казна која е изречена со пресудата К. бр. 36/75 од 10. III. 1975 година, поради што барањето на јавниот обвинител на Македонија следуваše да биде уважено, второстепената пресуда на Окружниот суд во С. преправена, така што изречената казна е одложена од извршувањето, како што е тоа објаснето во диспозитивот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, КЗЗ. бр. 6/77 од 17. V. 1977 година).

197. Ако е изјавена жалба само во корист на обвинетиот, второстепениот суд не може, по повод на неа, а по службена должност, првостепената пресуда да ја преправа со изрекување на мерката на безбедност — одземање на имотната корист од чл. 62-а од КЗ, која со првостепената пресуда не му била изречена, бидејќи е таа на негова штета.

Од образложението:

Врховниот суд на Југославија, ценејќи ги причините изнесени во барањето за заштита на законитоста, ја преправи пресудата Кж. бр. 467/71 од 3. III. 1972 година, па најде дека барањето е основано од следните причини:

Според одредбата на член 348 од ЗКП, ако е изјавена само жалба во корист на обвинетиот, пресудата не смее да се измени на негова штета. Во таков случај судот не смее да го осуди обвинетиот според построг кривичен закон ниту на построга казна отколку што бил осуден со првостепената пресуда.

Целта и смислата на оваа одредба е во тоа на обвинетиот да му се обезбеди потполна слобода во изјавувањето на жалбата, на тој начин што законот му дава гаранција дека со поднесувањето на жалба нема да ја влоши својата положба, односно дека првостепената пресуда по неговата жалба нема да се измени на негова штета.

Кога одлучува по повод на жалбата, изјавена само во корист на обвинетиот, второстепениот суд не смее да ја менува првостепената пресуда на неговата штета, ниту смее во таков случај да ја укине од причини кои би довеле до построга осуда на обвинетиот.

Под поимот измена на првостепената пресуда на штета на обвинетиот се подразбира, според природата на работата, и дополнувањето на првостепената пресуда на начин на кој му се влошува положбата на обвинетиот. Со оглед на тоа, како влошување на положбата на обвинетиот треба да се смета и случајот кога првостепената пресуда е изменета односно дополнета само дотолку што на обвинетиот му е изречена мерката на безбедност — одземање на имотната корист од член 62-а од КЗ, која првостепениот суд пропуштил да ја изрече.

Во конкретниот случај второстепениот суд, решавајќи само по жалба на обвинетиот, ја преправил првостепената пресуда на Окружниот суд во Битола на тој начин што по службена должност на обвинетиот му ја изрекол мерката на безбедност — одземање на имотната корист од член 62-а од КЗ, која првостепениот суд пропуштил да ја изрече, а при правилната примена на законот требало да ја изрече. Поради тоа, со пресудата на второстепениот суд, која е очигледно на штета на обвинетиот, е повредена забраната од член 348 од ЗКП.

(Пресуда на Врховниот суд на Југославија, КЗ. бр. 35/73 од 16. I. 1974 година).

198. Кога обвинетиот има двајца или повеќе бранители, при што е ставено барање за седницата да бидат сите известени — чл. 341 од ЗКП, седницата може да се одржи ако е и само еден од бранителите известен — чл. 117 од ЗКП.

Од образложението:

Врховниот суд го разгледа и барањето на бранителот Ф., истакнато во телеграмата од 4. II. 1975 година, да се одложи седницата поради тоа што поради болест е спречен да дојде, за што дополнително ќе достави лекарско уверение, па најде:

Во конкретниот случај обвинетиот К., како бранители ги овластил адвокатите Ф. од Белград и С. од Скопје, при што и двај-

цата вложила жалба во полза на обвинетиот. Во такви случаи, според мислењето на Врховниот суд, седницата може да се одржи кога за седницата е уредно известен и само едниот бранител — чл. 117, ст. 1 од ЗКП, па и ако не дојде, или кога едниот бранител е присутен, а другиот не, без оглед дали е уредно известен или не, и без оглед дали е или не е спречен да дојде од кои и да било причини. Ова поради тоа што, согласно со чл. 341 од ЗКП, седницата ќе се одржи и кога бранителот, т.е. еден од бранителите, уредно е известен, а не дојде, односно кога еден од бранителите е присутен. Карактерот на седницата на која се решава по жалбата тоа го допушта, бидејќи на таа седница не се изведуваат и утврдуваат нови докази и факти, туку советот се запознава со состојбата на работите преку судијата известител, а по потреба, со дозвола на претседателот на советот, странките можат да дадат објаснување за своите ставови и да стават предлози за да се прочитаат одделни списи. Таа функција, без штета за обвинетиот, може да ја изврши и еден бранител. Од тие причини тој предлог судот не го прифатил и поради тоа не ја одложил седницата, туку ја одржал само во присуство на еден бранител.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 12/75, од 6. II. 1975 година).

199. Во случаите кога обвинетиот, кој е уредно известен за седницата на второстепениот суд која се одржува врз основа на чл. 341 од ЗКП, не може да присуствува, а причините за отсуството во блиска иднина не можат да се отстранат, седницата ќе се одржи во негово отсуство.

Од образложението:

Врховниот суд, на седницата од 11. IX. 1975 година, го разгледа повторното барање на обвинетиот Б. К. за одлагање на седницата, па најде дека тоа не може да се уважи, поради следното:

Обвинетиот Б. К. бил на лекување во Клиниката за хируршки болести на Медицинскиот факултет во Скопје во времето од 11. IV. до 8. V. 1975 година, при што е поставена дијагнозата: тумор на мокракната бешика, и е поставена индикација за операција, но обвинетиот одбил да се оперира и на свое барање ја напуштил Клиниката, што се гледа од отпусната листа. Покрај тоа, а од извештаите на специјалистот В. В. од 27. VI. и 19. VIII. 1975 година, се гледа да обвинетиот Б., покрај туморот на бешиката, боледува и од: астенија корпорис, миокардија хроника, артериосклеротика декомпресива, инсуфициенца коронариум, стенокардија, аритмија апсолута, бронхитис хроника дифуза, емфизема пулмониум и тромбоза флебитис крусис латера синистри. При таква положба Врховниот суд оценува дека нема изгледи за скорешно оздравување на обвинетиот Б., дотолку повеќе што тој одбил да се подложи на хируршка интервенција, што е негово право, па и нема изгледи во скоро ид-

нина да присуствува на седницата на Врховниот суд, на која ќе се одлучува по жалбата. Во случаите кога од кои и да било причини обвинетиот не може да присуствува, а причините за присуството во блиска иднина не можат да се отстранат, тогаш судот наоѓа дека седницата треба да се одржи во отсуство на странката, бидејќи тоа го налага начелото за ефикасно и економично постапување, што еднакво ги обврзува и второстепените судови. Тоа дотолку повеќе што седницата пред второстепениот суд, по правило, е без присуство на обвинетиот и бранителот — чл. 340 од ЗКП, и што, ако се тие уредно известени и не дојдат, или ако ја промениле адресата, а за тоа не го известиле второстепениот суд, и во тие случаи седницата ќе се одржи без нивно присуство — чл. 341, ст. 4 од ЗКП. Од тие причини барањето за повторно одлагање на закажаната седница е одбиено.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 392/75 од 11. IX. 1975 година).

200. Кога барањето за спроведување на истрага, поднесено од оштетениот како тужител, е одбиено поради тоа што нема основано сомнение дека осомничениот го сторил делото — оштетената како тужител е странка во смисла на чл. 147 од ЗКП, па таа може да поднесува и барање за повторување на така окончаната постапка чл. 403, во врска со чл. 405, ст. 1 од ЗКП.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд со нападнатото решение погрешно го применил законот, кога барањето за повторување на постапката го отфрлил, наоѓајќи дека оштетената како тужителот, Томанија Гошева, не е странка, а поради следното:

Точен е наводот во решението дека барање за повторување на правосилно окончана постапка, па и постапка окончана со решение на кривичниот совет, со кое е одбиено барањето да се спроведе истрага — чл. 405, ст. 1, во врска со чл. 403, ст. 1 од новиот ЗКП, можат да поднесат само странките. А странка во кривичната постапка, како што е тоа предвидено во чл. 147 од истиот закон, е тужителот и обвинетиот. Притоа, тужител може да биде јавниот обвинител, приватниот тужител и оштетениот како тужител. А во случајов токму во тоа својство оштетената прво барала да се донесе решение за спроведување на истрага (со оглед на тоа дека пријавата ја отфрлил јавниот обвинител со решението Кт. бр. 121/76, па тоа барање ѝ е одбиено со решение на Советот КС. бр. 107/76 од 4. I. 1977 година), а потоа поднела и барање за повторување на постапката, бидејќи предложила докази кои порано не ѝ биле достапни. Поради тоа, по овој основ првостепениот суд не можел да го отфрли барањето.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кр. бр. 332/78 од 14. XI. 1978 година).

201. Оштетениот не е странка во смисла на одредбите на член 405, став 1 од ЗКП, па не може да поднесе барање за повторување на кривичната постапка, без оглед на тоа што тој на главниот претрес, во отсуство на јавниот обвинител, го застапувал обвинението во границите на обвинителниот предлог.

Од образложението:

По предлог на оштетениот, јавниот обвинител поднел обвинителен предлог до Општинскиот суд — Ресен, за кривично дело — лесна телесна повреда од чл. 142, ст. 2 од КЗ.

Пред судот на главниот претрес, во отсуство на јавниот обвинител, оштетениот го застапувал обвинението. Исто така оштетениот, користејќи ги правата од одредбите на чл. 443, ст. 8 од ЗКП, поднел жалба до второстепениот суд.

По правосилноста на пресудата К. бр. 38/77 од 2. XI. 1977 година на Општинскиот суд — Ресен, оштетениот поднел барање за повторување на кривичната постапка од причини предвидени во чл. 404, ст. 1, т. 4 од ЗКП.

Во смисла на одредбите на чл. 407, ст. 1 од ЗКП, првостепениот суд, со решението Кр. бр. 430/78 од 20. IV. 1978 година, го отфрли барањето за повторување на кривичната постапка поднесено од оштетениот, зашто смета дека тој не е овластена странка која би можела да поднесе барање за повторување на кривичната постапка.

Решавајќи по жалбата на оштетениот, овој Суд го потврди решението на првостепениот суд, поради следното:

Во смисла на одредбите на чл. 405, ст. 1 од ЗКП, барање за повторување на кривичната постапка можат да поднесат странките и бранителот на осудениот, а по смртта на осудениот барање во негова полза може да поднесе тужителот, брачниот другар на осудениот и другите лица овластени според одредбите на чл. 460, ст. 2 од ЗКП.

Оштетениот во случајов нема статус на странка за каква претпоставуваат одредбите на чл. 405, ст. 1 од ЗКП, зашто кривичното дело кое е предмет на извршната пресуда се гони по предлог и сите права во постапката се во доменот на овластувањата на надлежниот јавен обвинител.

Околноста што оштетениот во отсуство на јавниот обвинител го застапувал обвинението на главниот претрес во границите на обвинителниот предлог и конечно поднел жалба против првостепената пресуда, не прави овој да се здобие со право на странка, кои Законот за кривичната постапка исклучиво му ги дава на јавниот обвинител, зашто делата за кои пресудил првостепениот суд се гонат по предлог на јавниот обвинител.

(Окружен суд, Битола, Кж. бр. 415/78, Општински суд, Ресен, Кр. бр. 430/78).

202. Кога првостепениот суд на обвинетиот, кој правосилно бил осуден со друга пресуда, не му изрекол единствена казна за делото за кое го суди, и по правосилноста на таа пресуда второстепениот суд не треба да изрече единствена казна, туку тоа треба да го остави на првостепениот суд — чл. 369, ст. 1, т. 1 ст. 2 од ЗКП.

Од образложението:

Точен е жалбениот навод на обвинетиот дека првостепениот суд погрешил кога во случајов не ги применил одредбите на член 45 и 46 од КЗ. Имено, не е спорно дека обвинетиот С. е осуден со пресудата на Окружниот суд во С. К. бр. 118/75 од 29. IV. 1975 година, за кривично дело од чл. 250, ст. 1, т. 1 од КЗ, која пресуда е правосилна, а казната изречена со неа обвинетиот ја издржува. Меѓутоа, Врховниот суд во оваа постапка не одлучи за спојување на казните, бидејќи тој жалбен навод го смета како барање за спојување, по кое треба да одлучи првостепениот суд, а осудениот може да има право на жалба.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, Кж. бр. 271/76 од 15. I. 1976 година).

203. Кога на осудениот за казните изречени со повеќе правосилни пресуди му била изречена една општа казна во смисла на чл. 369, ст. 1 од ЗКП, за наредните спојувања на казните по истиот основ се зема пресудата со која еднаш се споени казните, а не поединечните пресуди.

Од образложението:

Како што може да се види од списите по предметот, обвинетиот барал спојување на казните од повеќе правосилни пресуди, меѓу кои се наоѓа и пресудата со која веќе еднаш биле споени неколку казни, изречени со правосилни пресуди.

Првостепениот суд, при одлучување по барањето во смисла на чл. 369, став 1, т. 1 од ЗКП, не ја зел пресудата со која еднаш биле порано споени повеќе казни, туку ги зел поединечните пресуди.

Врховниот суд на Македонија ја уважи жалбата на осудениот, наоѓајќи дека постапувањето на првостепениот суд за спојувањето на казните е неправилно, а поради следното:

Кога еднаш биле споени казните од повеќе правосилни пресуди во една пресуда, во смисла на чл. 369, ст. 1, т. 1 од ЗКП, по таа пресуда настануваат сите правни последици, па и спојувањето на наредните изречени казни, доколку дојде до тоа.

Поединечните казни еднаш се земени предвид при спојувањето, па не може повторно да се земаат при ново спојување на казните, ниту нивното повторно земање како основ за спојување би бил поповолно за осудениот.

Пресудата со која се споени поранешните казни е поповолна за осудениот, бидејќи општата изречена казна е пониска од збирот на казните со поединечните пресуди. Според тоа, кога на осудениот еднаш му биле споени казните во смисла на чл. 369, ст. 1, т. 1 од ЗКП, за наредните спојувања по истиот основ се зема таа пресуда, а не поединечните пресуди.

Од тие причини следуваше да се уважи жалбата на осудениот и обжалената пресуда да се преправи.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 254/76 од 15. IV. 1976 година).

204. Во постапката за изрекување на една казна кога на осудениот во две или повеќе пресуди му се изречени повеќе казни — чл. 369, ст. 1, т. 1 од ЗКП, судот не е овластен да ја испитува фактичката положба за делата утврдени со правосилните пресуди, туку ги испитува само околностите од значење за примената на чл. 46 и 47 од КЗ.

Од образложението:

Врховниот суд, по разгледувањето на списите, ја испита обжалената пресуда за спојување на казните во рамките на жалбените наводи и, согласно со чл. 346 по службена должност, па одлучи како во диспозитивот, од следниве причини:

Во случајов првостепениот суд правилно постапил кога поединечните казни од првостепените пресуди ги зел за утврдени, па со примена на чл. 46 од КЗ му одмерил општа казна затвор во траење од 1 (една година и 4 — четири) месеци. При ова, судот правилно ги применил одредбите на чл. 46 и чл. 47 од КЗ, а имено, изречената општа казна не го достигнува ни вкупниот износ на поединечните казни ниту пак ја надминува најголемата законска мера на изречениот вид на казни.

Во постапката за спојување на казните, изречени со правосилни пресуди, судот не може да се впушта во оценка на правилноста на изречените казни во поглед на видот и висината, туку изречените поединечни казни ќе ги прими како утврдени и, со примена на чл. 46 од КЗ, ќе одмери општа казна.

Од горните причини, а согласно со чл. 354 од ЗКП, се одлучи како во диспозитивот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, Кж. бр. 362/73 од 13. VI. 1974 година).

205. При спојувањето на казните изречени со две или повеќе правосилни пресуди, во кои, врз основа на чл. 46, ст. 1 т. 2 од КЗ, се изречени две или повеќе вкупни казни, првостепените пресуди се преправаат само во поглед на изречените вкупни казни, не засегајќи во утврдените казни за секое дело — чл. 369, ст. 1, т. 1 од ЗКП.

Новата казна не смее да го достигне збирот на изречените вкупни казни ниту да ја надмине најголемата законска мерка од изречениот вид казна, како што е тоа предвидено во чл. 46, ст. 1, т. 2 од КЗ.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија, најде:

1. Согласно со член 46, ст. 1 од КЗ, кога сторителот со едно дејствие сторил повеќе кривични дела (идеален стек), или со повеќе дејствија стори повеќе кривични дела (реален стек), судот претходно ќе утврди казна за секое кривично дело (поединечна казна), а потоа ќе изрече единствена за сите дела, на начин како што е тоа предвидено во т. 1, 2, 3, 4 и 5 и ст. 2 и 3 од тој член.

Според тоа, првостепениот суд најнапред ги утврдува поединечните казни, а потоа изрекува една казна за сите дела. Така во конкретниов случај постапил и Окружниот суд во Скопје со пресудите К. број 398/73 и 74/73 година.

2. Во постапката за спојување на казните, изречени со две правосилни пресуди, во член 369, ст. 1, т. 1 од ЗКП е предвидено: Правосилна пресуда може да се преправи и без повторување на кривичната постапка, ако во две или повеќе пресуди против ист осуден правосилно се изречени повеќе казни, а не се применети одредбите за одмерување на една казна за дела во стек, па во тој случај со новата пресуда ќе се преиначат поранешните пресуди во поглед на одлуките за казна и ќе се изрече една казна.

Според тоа, правосилните пресуди се преправаат во поглед на изречените казни. Оттука произлегува и заклучокот дека кога во две правосилни пресуди на осудениот со секоја пресуда, со примена на чл. 46 од КЗ, му е изречена една казна, тогаш тие пресуди во постапката за спојување на казните се преправаат само во поглед на одлуката за изречените единствени казни, а не да се земаат предвид само утврдените казни за секое дело. А првостепениот суд така не постапил, туку ги зел утврдените казни за секое кривично дело по двете пресуди и, со примена на член 46 од КЗ, му изрекол една казна. Ваквото становиште на првостепениот суд, што не е во согласност со самиот збор. Законот, каде што е речено дека пресудите се преправаат во поглед на изречените казни, не е докрај применет, што може да доведе и до повреда на начелото содржано во член 348 од ЗКП, т. е. ако е изјавена жалба во корист на обвинетиот, па и секој друг правен лек, а такво е и барањето за повторување на постапката, при што пресудата не може да се измени на негова штета.

Тргувајќи од горното становиште на Врховниот суд и решенијата дадени во чл. 46 од КЗ, при спојувањето на изречените казни се земаат предвид изречените казни во секоја од правосилните пресуди, па при определувањето на новата единствена казна, таа не може да го достигне збирот на двете изречени казни. Се разбира, во оваа постапка не се засегнуваат утврдените казни за секое дело и тие остануваат онака како што се утврдени во правосилните пресуди.

При таква положба Врховниот суд, а заради правилна примена на член 46 од КЗ и чл. 369, ст. 1, т. 1 и ст. 2 од ЗКП, следува првостепената пресуда да ја преправи, така што во диспозитивот значи дека правосилните пресуди се преправаат во поглед на изречените казни.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 282/76 од 15. IV. 1976 година).

206. Неповикувањето на јавниот обвинител да присуствува на седница на совет кога овој решава по предлогот на осудениот заради одмерување на единствена казна, претставува суштинска повреда на одредбите на кривичната постапка во смисла на чл. 364, ст. 1, т. 3, во врска со чл. 401, ст. 5 од ЗКП.

Од образложението:

По предлогот на осудениот за повторување на постапката заради примена на одредбите за одмерување на единствена казна во стек (чл. 401, ст. 1, т. 1 од ЗКП), првостепениот суд, во неправото повторување на кривичната постапка, донел нова пресуда со која по двете пресуди, со кои на осудениот му биле изречени правосилни казни, му одмерил единствена казна, применувајќи ги одредбите за стек без да ја сослуша спротивната страна т. е. надлежниот јавен обвинител.

Со неповикувањето и одржувањето на седницата на кривичниот совет во отсуство на надлежниот јавен обвинител, првостепениот суд одржал седница без лице чие присуство е задолжително по законот. Во смисла на одредбите на член 401, ст. 5 од ЗКП, кога судот решава за спојување на правосилно изречени казни, задолжително го повикува јавниот обвинител заради неговото сослушување во врска со поднесениот предлог на осудениот.

Неповикувањето и недоаѓањето на спротивната странка во смисла на одредбите на чл. 401, ст. 5 од ЗКП, претставува суштинска повреда на одредбите на кривичната постапка на чл. 364, ст. 1, т. 3 од ЗКП, бидејќи оваа правна положба се изедначува со одржувањето на главен претрес без лице чие присуство по законот е задолжително.

(Окружен суд — Битола, Кж. бр. 140/78 и Општински суд — Битола, К. бр. 675/74).

207. Поведението на осудениот при издржувањето на казната затвор не е околност која, во смисла на чл. 412 од ЗКП, може да предизвика вонредно ублажување на казната.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По однос на тоа какво поведение и однос осудениот имал при издржувањето на казната затвор, овој суд наоѓа дека таа околност, во смисла на член 412 од ЗКП, не може да предизвика вонредно ублажување на казната, ами таа околност може да биде основ за помилување или за условен отпуст.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, број 44/78 од 9. III. 1978 година).

208. Околноста дека по правосилноста на пресудата оштетениот и осудениот и нивните семејства се помириле, се смета, во смисла на чл. 412 од ЗКП, како нова и очигледно подобна да доведе до поблаго осудување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Истакнатите околности во барањето, а имено дека по правосилноста на пресудата се нормализирале односите меѓу осудениот и оштетениот, како и меѓу нивните семејства, видно од заверената изјава на оштетениот, според наоѓањето на Врховниот суд се нови, па ако му биле познати на судот при одмерувањето на видот и висината на казната, очигледно би влијаеле таа да биде поблага.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кр. бр. 95/78 од 29. III. 1978 година).

209. Барање за вонредно преиспитување на правосилната пресуда не може да се поднесе поради тоа што утврдувањето во пресудата им противречи на доказите врз кои се темели — чл. 427, ст. 1, т. 2, во врска со чл. 364, ст. 1, т. 11 од ЗКП.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Наводите во барањето, дека утврдувањето во првостепената пресуда им противречи на доказите врз кои се темели — и дека со тоа суштествено е повредена постапката — чл. 364, ст. 1, т. 11 од

ЗКП, а дека второстепениот суд тоа укажување не го прифатил и дека не дал причини зошто секој навод не го прифатил — па со тоа му го повредил правото на одбрана пред второстепениот суд, Врховниот суд го ценеше, па најде: согласно со чл. 427, ст. 1, т. 2 од ЗКП, барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда може да се поднесе „поради повреда на одредбите на кривичната постапка, предвидени во чл. 364, ст. 1, т. 1, 5, 8, 9 и 10 од тој закон“. Според тоа, такво барање не е допуштено поради повреда на чл. 364, ст. 1, т. 11 од ЗКП. А токму тоа се наведува во барањето. Притоа погрешно е мислењето дека е тоа и повреда на правото на одбрана. Ова поради тоа што тоа право не е повредено, бидејќи сè што требало да се провери од одбраната на обвинетиот е проверено и извидено. Оцената дека она што е утврдено во првостепената пресуда е во согласност со доказите на кои се повикува судот — како што првостепениот и второстепениот суд примиле или, пак, дека тоа не произлегува од тие докази, како што тврди барателот, е прашање од формално — процесен карактер — дали постои формална согласност меѓу утврдувањето и доказот. Тоа во вонреднава постапка не може да се испитува. Притоа Врховниот суд најде дека второстепениот суд дал доволно причини зошто тој жалбен навод не го прифатил, па поради тоа во овој дел наводите во барањето се недопуштени и се отфрлаат.

(Пресуда на Врхов. суд на Македонија, ВПП, бр. 29/78. од 1. III. 1979 година).

210. Барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда може да се поднесе само во поглед на пресуда за кривично дело извршено по влегувањето во сила на ЗКП, т.е. од 1 јули 1977 година.

Од образложението:

Осудениот до Врховниот суд поднесе барање за вонредно преиспитување на правосилната пресуда, со која од општинскиот суд е осуден на казна затвор во траење од седум месеци, за кривично дело давање на поткуп од чл. 326, ст. 1 од КЗ, извршено на 22 април 1966 година.

Врховниот суд, по проучувањето на списите по предметот и оцена на наводите во барањето, најде дека во случајов барањето е недопуштено.

Согласно со чл. 425, ст. 1 од ЗКП, обвинет кој со правосилна пресуда е осуден на безусловна казна затвор или малолетнички затвор, може да поднесе барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда поради повреда на законот во случаите предвидени во ЗКП.

Согласно со чл. 563 од ЗКП, овој вонреден правен лек се применува на правосилни пресуди за кривични дела извршени по влегувањето во сила на Законот за кривичната постапка. Тоа значи дека е меродавно времето на извршувањето на кривичното дело за да може овој вонреден правен лек да се користи. За примена на овој институт нема значење датумот кога инкриминираниот настан е правосилно окончан, а имено, дека е тоа сторено по влегувањето во сила на ЗКП. Според тоа, овој вонреден правен лек може да се користи само за оние кривични дела што се извршени по 1 јули 1977 година.

Од овие причини Врховниот суд, согласно со чл. 428, ст. 1, т. 3 од ЗКП, барањето на осудениот го отфрли како недопуштено.

(Решено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, ВПП. бр. 5/78, од 29 март 1978 година).

211. Вонредно преиспитување на одлуката за казната е дозволено само во случај кога судот при одмерувањето на казната го пречекорил овластувањето што му е дадено со Кривичниот закон, а не и за преиспитување на околностите врз кои е изречена казната — чл. 427, ст. 1, т. 5 од ЗКП.

Од образложението:

Од содржината на барањето за вонредно преиспитување на правосилната пресуда може да се види дека осудениот тоа го засновал врз чл. 427, ст. 1 од ЗКП, која одредба гласи: „... поради повреда на Кривичниот закон на штета на осудениот, предвидена во чл. 365, ст. 1 и 4 од овој закон, или поради повреда на точка 5 на тој член, ако прекорачувањето се однесува на одлуката за казната, мерките за безбедност или одземање на имотната корист“. Ова затоа што осудениот во барањето наведува дека судот недоволно и нереално ги ценел олеснителните околности и дека поради тоа казната му била престоого одмерена.

Заради оцена на околностите што влијаат при одмерувањето на видот и висината на казната не може да се бара вонредно преиспитување на правосилно изречена казна. Такво може да се бара само кога при изрекувањето на казната е пречекорено овластувањето што судот го има според законот. Во случајов, како првостепениот, така и второстепениот суд, не го пречекориле своето овластување што им е дадено со законот. Напротив, судот казната против осудениот ја изрекол во согласност со Кривичниот закон. Од сето ова произлегува дека осудениот барањето за вонредно преиспитување на правосилна пресуда го засновал врз основ по кој нема право такво да поднесе.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Впп. бр. 10/79 од 30. III. 1979 година).

212. Кога на главниот претрес судијата поединец или советот ќе утврди дека обвинетиот кривичното дело го сторил како малолетник, не донесува пресуда со која се одбива обвинението поради стварна ненадлежност, во смисла на чл. 320, ст. 1, т. 1 од ЗКП, туку кривичниот предмет му го отстапува на советот за малолетници на истиот суд.

Од образложението:

Против обвинетиот И. Б. бил поднесен обвинителен акт за кривично дело тешка кражба по чл. 250, ст. 1, т. 1 од Кривичниот законик.

На главниот претрес советот на Окружниот суд утврдил дека обвинетиот кривичното дело го сторил како малолетник и дека на денот на судењето немал навршена 21 година старост, па во смисла на чл. 320, ст. 1, т. 1 од ЗКП донел пресуда со која го одбил обвинението поради стварна ненадлежност.

Врховниот суд на Македонија ја уважи жалбата на окружниот јавен обвинител и најде дека со пресудата со која е одбиено обвинението е сторена суштествена повреда на кривичната постапка, предвидена во чл. 334, ст. 1, т. 6 од ЗКП. Според одредбата на чл. 320, ст. 1, т. 1 од ЗКП, пресуда со која се одбива обвинението се донесува кога за судењето на конкретниот кривичноправен настан е стварно надлежен друг суд, а тоа е најчесто повисокиот суд, а не и во случај кога се работи за функционална надлежност на истиот суд за видот и составот на советот.

Пресудата со која се одбива обвинението поради стварна ненадлежност значи отстапување на кривичниот предмет на друг суд. Во конкретниов случај не е така. Кривичниот предмет и натаму останува во стварна надлежност на истиот суд, со тоа што се менува само кривичниот совет.

Според тоа, кога се работи за функционална надлежност на судот, не се донесува пресуда со која се одбива обвинението, туку предметот му се отстапува во надлежност на друг совет во истиот, стварно надлежен суд.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Кж. бр. 554/76 од 3. IX. 1976 година).

213. Кога во постапката за малолетници е изречена воспитна мерка, судот е должен, согласно со чл. 486 од ЗКП, да ги досуди кривичните трошоци на оштетениот на товар на буџетските средства на судот, а не оштетениот да го упатува на спор.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд, првостепениот суд погрешил кога оштетените ги упатил на спор за кривичните трошоци направени во постапката за малолетници, во која е изречена воспитна мерка.

Според чл. 486 од ЗКП, кога на малолетник ќе му се изрече казна, тој се задолжува да ги плати кривичните трошоци наведени во чл. 95 од ЗКП.

Во поимот на кривични трошоци, според наведената одредба, спаѓаат и трошоците на оштетените.

Според истата одредба, доколку на малолетникот му се изрече воспитна мерка, сите трошоци во постапката, во кои влегуваат и кривичните трошоци на оштетениот, паѓаат на товар на буџетските средства на судот.

Бидејќи првостепениот суд не постапил така, следуваше обжаленото решение за примена на воспитната мерка да се преправи во делот за трошоците во кривичната постапка, во која на оштетените им се досудуваат според поставеното барање, согласно со чл. 486 од ЗКП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Кж. бр. 144/78 од 2. XI. 1978 година).

214. При изрекување на воспитна мерка на малолетник во изреката на решението се наведува само мерката што е изречена — чл. 446, ст. 3 од ЗКП.

Од образложението:

Стојат жалбените наводи и за другите наведени повреди на ЗКП. По чл. 446, ст. 3 од ЗКП, советот донесува решение кога му изрекува воспитна мерка на малолетникот. Во изреката на ова решение се наведува само мерката што му се изрекува на малолетникот, но малолетникот нема да се огласува за виновен за кривичното дело што му се става на товар. Во образложението на решението ќе се наведе описот на делото и околностите кои ја оправдуваат примената на изречената воспитна мерка. Меѓутоа, во конкретниот случај, во изреката на решението првостепениот суд не ги навел само мерките што ги изрекол, туку ги цитирал и делата што ги сториле малолетниците, со што очигледно го повредил цитираниот законски пропис.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Кж. бр. 505/76, од 4. VIII. 1976 година).

215. Не е повредена кривичната постапка кога советот за малолетници не го повикал малолетникот да присуствува на седницата одржана во смисла на чл. 441 од ЗКП и во негово отсуство му изрекол воспитна поправна мерка.

Од образложението:

Не стојат жалбените наводи на бранителот на малолетникот за суштествена повреда на кривичната постапка, предвидена во член 334, став 1 точка 3 од ЗКП.

Точни се жалбените наводи дека малолетникот не бил повикан од судот да присуствува на седницата на советот за малолетници, одржана во смисла на чл. 441 од ЗКП и дека воспитно-поправната мерка — засилен надзор од страна на родителот со помош на старателскиот орган е донесена во негово отсуство.

Меѓутоа, со ваквото постапување советот за малолетници на првостепениот суд не ја повредил кривичната постапка.

Според одредбата на чл. 441, став 5 од ЗКП, за седницата на советот за малолетници се известуваат јавниот обвинител, бранителот на малолетникот и претставникот на старателскиот орган, а по потреба и малолетникот. Според тоа, право е на советот да одлучи дали ќе го извести малолетникот. Доколку советот не најде за потребно да го извести и малолетникот, како што е сторено во конкретниов случај, со тоа не ја повредува кривичната постапка.

И Врховниот суд оценува дека присуството на малолетникот на седницата на советот за малолетници не било нужно.

Тоа што на седницата на советот не присуствувал и бранителот на малолетникот, исто така не е спротивно на чл. 441 од ЗКП. Присуството на лицата кои треба да се известат не е задолжително.

Седницата ќе се одржи и во нивно отсуство, доколку се тие известени.

Од списите по предметот се гледа дека бранителот на малолетникот е известен за седницата.

(Решение на ВСМКЖ. 654/75 од 5. XII. 1975 г.).

216. Врзувањето на малолетникот, кој не признавал дека сторил кривично дело од чл. 250 од КЗ, се смета како употреба на сила, што е спротивно на чл. 203, ст. 8 од ЗКП.

Од образложението:

Понатаму мал. Е. во истрагата и на главниот претрес тврдел дека делото не го извршил, дека бил тепан и дека по тепањето го признал делото, и дека потоа не го тепале. Првостепениот суд наоѓа дека не била употребена сила спрема обвинетиот, а оваа изјава на сведокот не ја цени. Не само тоа, туку и сведокот М. изјавил дека малолетникот прво не признавал, па кога повторно го врзале и тоа во станицата, дури тогаш признал. А врзувањето мора да се сфати како физичко дејство, употреба на физички средства. Таа околност не е ценета.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Кж. бр. 112/77. од 7. IV. 1978 година).

ГРАЃАНСКО ПРАВО

ГРАЃАНСКО ПРАВО

1. Трајната несогласност меѓу странките во врска со тоа во кој дом ќе живеат е причина за развод на бракот, без вина на која и да било од нив.

Од образложението:

Погрешен е заклучокот на судот дека брачните односи меѓу странките не се нарушени. Фактот што странките не живеат заедно повеќе од една година укажува на тоа дека брачните односи се нарушени. Меѓутоа, првостепениот суд пропуштил да го утврди битно релевантниот факт за тоа од кои причини не дошло до воспоставување на брачната заедница, кога веќе странките за тоа се договориле. Без оглед на тоа дали тужената е виновна или не е виновна, доколку не дошло до воспоставување на брачната заедница поради тоа што и таа не сакала да ги напушти свите родители и да живее со тужителот одвоено од нив, постои трајна несогласност меѓу странките за домот во кој треба да живеат, па според тоа, тоа е и причината за разводот на бракот. Доколку, пак, тужителот одбил да ја прими тужената, во тој случај тој би бил исклучиво виновен и согласно со одредбите на чл. 52, ст. 2 од Законот за бракот не би имал право да бара развод на брак.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Гж. бр. 663/77 од 2. IX. 1977 година).

2. Доколку брачниот другар, кој не е виновен за нарушеноста на брачните односи, по раскинувањето на брачната заедница се соживее вонбрачно со друго лице, создава основа бракот да се разведе и по негова вина.

Од образложението:

Првостепениот суд погрешил кога го одбил тужбеното барање бракот да се разведе и по вина на тужената, иако утврдил дека

тужената во меѓувреме се соживеала вонбрачно со друго лице. Навистина, раскинувањето на брачната заедница е резултат на вината на тужителот, но доколку тужената сакала бракот да се одржи односно евентуално и да биде разведен, но само по вина на тужителот, таа требало, сè додека бракот не биде и формално разведен, да ги почитува брачните обврски. Соживувајќи се вонбрачно со друго лице пред разводот на бракот, и тужената ја нарушила обврската за брачна верност, предвидена со чл. 24 од Законот за бракот, и на тој начин и таа придонела за натамошно нарушување на брачните односи.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, ГЖ. бр. 1086/75 од 20. II. 1976 година).

3. Иако брачните односи се нарушени по вина на двете странки, судот во диспозитивот ќе изрече дека бракот се разведува по вина на онаа странка за која е тоа побарано.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија најде дека второстепениот суд, потврдувајќи ја нападнатата пресуда, направил суштествена повреда на одредбите од процесната постапка, кое нешто се гледа во следното:

Во образложението на пресудата првостепениот суд утврдил дека обете странки се виновни за нарушување на брачните односи, а одбил бракот да го разведе по вина на тужената поради тоа што таа не е исклучиво виновна за нарушување на брачните односи. Второстепениот суд оди уште подалеку во своето образложение, тврдејќи дека постојат основи и услови да бракот се разведе по вина на обете странки, но сепак ја потврдува нападнатата пресуда со која е одбиено барањето на тужителот бракот да се разведе по вина на тужената.

Од изнесеното се гледа дека постојат противречности меѓу утврдената фактичка состојба и диспозитивот на нападнатите пресуди, а за одлучните околности нема дадено доволни причини што ги прави неподобни да се испитаат, поради што, а согласно чл. 394 од ЗПП, следуваše обете пресуди во делот со кој е одбиено барањето на тужителот да се разведе бракот по вина на тужената и делот со кој е задолжен тужениот да придонесува за издршката на тужената, да се укинат и предметот врати на првостепениот суд на повторно судење.

Од друга страна, иако судот утврдил дека до нарушување на брачните односи дошло по вина на обете странки, тој не можел да го одбие барањето на тужителот да се утврди дека бракот се разведува по вина на тужената со образложение дадено во првостепената пресуда, а погрешно, по мислење на овој суд, „дека тужената не е исклучиво виновна за разводот на бракот“. Доколку и при повторното судење првостепениот суд утврди дека за разводот на бракот

има вина кај обете странки, во тој случај барањето на тужената за издршка би било неосновано. Само невиниот брачен другар има право од другиот брачен другар да бара издршка, без оглед на тоа дали брачниот другар на чиј товар се бара издршка е виновен за разводот на бракот или не, доколку постојат условите предвидени во чл. 59 ст. 1 од Законот за бракот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, на ден 13. XI. 1979 година, под Рев. бр. 380/79).

4. Кога бракот се разведува согласно со чл. 53 од Законот за бракот, затоа што брачната заедница фактички престанала повеќе од 3 години, судот не се впушта во утврдувањето на причините на фактичкиот престанок на брачната заедница и за вината на странките, доколку за тоа не е поставено барање во смисла на чл. 407 од ЗПП.

Од образложението:

Од изведените докази, а посебно од распитот на странките, правилно утврдил првостепениот суд дека брачната заедница меѓу странките е фактички раскината на 27. VI. 1971 година, и дека од фактичкиот престанок на брачната заедница поминале повеќе од три години, па со оглед на тоа правилно одлучил првостепениот суд кога со примена на чл. 53 од Законот за бракот го развел бракот.

Ирелевантен е жалбениот навод дека тужената дала согласност за разводот на бракот без своја волја, поради тоа што кога се разведува бракот согласно со чл. 53 од ЗБ, кога судот ќе утврди дека брачната заедница фактички престанала повеќе од три години, го разведува бракот и покрај противењето на тужениот во спорот. Притоа, доколку ниедна од странките не постави барање за да се утврди по чија вина фактички престанала брачната заедница — чл. 407 од ЗПП, судот не се впушта во утврдувањето на причините за фактичкиот престанок на брачната заедница и за вината на странките.

Во случајов, бидејќи до заклучувањето на главната расправа ниедна од странките не поставила барање во таа смисла, првостепениот суд, при правилно утврдената фактичка положба, одлучувајќи во границите на барањето на странките, правилно го применил и материјалното право кога, согласно со чл. 53 од Законот за бракот, го развел бракот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 578/75 од 2. XII. 1975 година).

5. Тужбата за развод на брак на државјанин на СФРЈ, за брак склучен во странство, а не заведен во југословенските матични книги според одредбите на член 31 и 32 од Законот за матичните книги не содржи, во смисла на чл. 98 од ЗПП, сè што треба за да може по неа да се постапува, и ќе се отфрли како неуредна дури откако странката не постапи по налогот на судот — бракот да го запише во југословенските матични книги.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, тужба за развод на брак што државјанин на СФРЈ го склучил во странство може да се поднесе дури откако таквото склучување на брак ќе се запише во матичните книги што се водат во дипломатско или конзуларно претставништво на Југославија во странство, односно во матичните книги што се водат на територијата на СР Македонија според одредбите од чл. 31 и 32 од Законот за матичните книги („Сл. весник на СРМ“ бр. 20/73). Тужбата што е поднесена без бракот што е склучен во странство од страна на државјанин на СФРЈ, да биде запишан во југословенските матични книги, не содржи сè што треба да содржи во смисла на чл. 98 од ЗПП, за да може по неа да се постапува. Во таков случај судот е должен, согласно со одредбите на чл. 98 од ЗПП, да ја повика странката поднесокот да го исправи со тоа што претходно, врз основа на одредбите од цитираниот закон, ќе го запише бракот во југословенските матични книги, и тужбата ќе ја темели врз тој упис на бракот. Доколку странката не постапи по овој налог на судот, дури тогаш, во смисла на чл. 98, ст. 4 и 5 од ЗПП, е овластен тужбата да ја отфрли.

Во конкретниот случај првостепениот суд не постапил во смисла на одредбите на чл. 98 од ЗПП, туку тужбата ја отфрлил без да ја повика тужителката претходно да ги отстрани недостатоците, т.е. во смисла на чл. 31 и 32 од цитираниот Закон за матичните книги, бракот да го запише во југословенските матични книги.

Поради тоа, согласно чл. 366, ст. 3 од ЗПП, следуваше решението да се укине и предметот да се врати на повторна постапка на првостепениот суд.

(Решено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Гж. бр. 988/76 од 4. I. 1977 година).

6. Во споровите за утврдување постоењето на брак судот не може да дозволи судско порамнување во врска со постоењето односно непостоењето на бракот.

Од образложението:

Согласно чл. 310, ст. 4 од Законот за процесната постапка пред судот не може да се склучи порамнување во поглед на барањата со кои странките не можат да располагаат (чл. 3, ст. 3). Согласно

со чл. 3, ст. 3 од ЗПП, странките не можат да склучат порамнување односно судот нема да ги уважи располагањата на странките кои се во спротивност со принудните прописи за управување и располагање со имот во општествена сопственост и други принудни прописи; кои се во спротивност со одредбите на меѓународните договори и кои се спротивни на јавниот морал.

Покрај тоа, со чл. 406 од ЗПП во брачните спорови не е дозволено изрекување на пресуда поради изостанок или пресуда врз основа на признание.

Тргувајќи од горните прописи, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, во споровите за утврдување постоењето на брак судот не може да дозволи порамнување во врска со постоењето односно непостоењето на брак, бидејќи таквото порамнување би било во спротивност со прописите со кои се уредува начинот и формата на склучување на брак, а кои по својата природа се принудни прописи.

Поради тоа, согласно со одредбите на чл. 396 од ЗПП, нападнатото решение е преправено и одлучено да не се дозволува порамнувањето што странките го склучиле пред судот во врска со постоењето на нивниот брак.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, ГЗЗ. бр. 56/77 од 31. VIII. 1977 година).

7. Судот е апсолутно пенадлежен да решава за доделување на дете кое потекнува од вонбрачни односи, бидејќи согласно со чл. 26 од ЗОРД тоа спаѓа во надлежност на старателскиот орган.

Од образложението:

Согласно со одредбата на чл. 26 од Законот за односите на родителите и децата („Сл. весник на СРМ“, број 5/73), ако родителите не живеат заедно тие ќе се спогодат кај кого ќе живее детето. Во случај родителите да не се спогодат, решение за тоа ќе донесе надлежниот орган за старателство, земајќи ги предвид и желбите на детето, ако тоа навршило 10 години.

Предмет на тужбеното барање на тужителката е доделување на детето-малолетниот Р. Ј., кој потекнува од вонбрачна заедница меѓу неа и тужениот Ј. М., за што според наведената одредба е надлежен да одлучи старателскиот орган, па судот, во смисла на чл. 16 од ЗПП, е апсолутно ненадлежен да решава.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Рев. бр. 130/79 од 18. IV. 1979 година).

8. Граѓанското и управното одделение на Врховниот суд на Македонија, на ден 7. IV. 1979 година, одржаа заедничка седница, на која беше разгледано прашањето во врска со примената на чл. 51, ст. 2 од Законот за бракот („Сл. весник на СРМ“ бр. 35/75).

На оваа заедничка седница се донесоа следните

ЗАКЛУЧОЦИ

I. Кога бракот се разведува по заемна согласност на брачните другари, а брачните другари имаат малолетни, усвоени или полнолетни деца, кои не се способни сами за себе да се грижат, поднесената спогодба како услов за земање во работа на предлогот за развод на бракот треба да ги содржи суштествените околности кои се однесуваат на начинот на вршење на родителските права, чувањето, воспитувањето и издржувањето на децата, а не и на подробностите во врска со овие права и обврски што произлегуваат од односите на родителите и децата.

Што претставува суштествена околност во смисла на претходното, претставува фактичко прашање што се решава од случај до случај.

II. Доколку во поднесената спогодба се содржани околностите кои се однесуваат на тоа кај кој од брачните другари ќе останат на чување и воспитување децата и колкав износ на издржување ќе дава другиот родител, се смета дека е исполнет условот за земање во работа на предлогот за развод на бракот.

Доколку спогодбата не ги содржи ни овие околности, предлогот за развод на бракот по заемна согласност на брачните другари ќе се смета како неуреден поднесок.

III. Доколку брачните другари поднесат спогодба која содржи подробни одредби односно и не суштествени околности во врска со начинот на вршење на родителските права, судот во изреката на пресудата со која се разведува бракот ќе ги внесе суштествените околности кои се однесуваат на начинот на вршење на родителските права, а исто така и одредбите од спогодбата кои се однесуваат на чувањето, воспитувањето и издржувањето на децата.

IV. Подробностите во врска со начинот на вршење на родителските права, доколку постои несогласување меѓу разведените родители, ги уредува надлежниот орган за старателство во смисла на одредбите на член 40 од Законот за односите на родителите и децата.

V. Измена на одлуката за начинот на вршење на родителските права, во врска со околностите што се содржани во изреката на пресудата со која бракот се разведува, може да се бара само кај надлежниот суд.

9. Определувањето на денот и часот во кој родителот, кому му е доделено детето, ќе се видува со детето, спаѓа во несуществени околности од вршењето на родителските права, па не треба да биде содржано во спогодбата што странките му ја поднесуваат на судот во смисла на чл. 51, ст. 2 од ЗБ, па ни во пресудата со која бракот се разведува по заемна согласност на брачните другари.

Од образложението:

Во случајов, како што се гледа од списите по делото, таткото Т. М. пресудите ги напаѓа поради тоа што во нив нема одлука за тоа колку пати неделно и во кој ден од колку до колку часот таткото ќе одржува лични односи со детето т.е. ќе се видува со детето и на кој начин тоа видување ќе се остварува. Според мислењето на Врховниот суд, тоа се подробности кои се однесуваат на начинот на вршење на родителските права и за нив решава надлежниот орган за старателство во смисла на чл. 40, ст. 2 од Законот за односите на родителите и децата. Доколку подносителот на ревизијата инсистирал уште во првостепената постапка да се постигне согласност и за овие прашања меѓу странките, а до таква согласност не дошло, тој можел да ја повлече и согласноста за развод на бракот. Меѓутоа, тој не го сторил тоа, така што пресудата за развод на бракот станала правосилна. Според тоа, не би било целисходно сега во судскава постапка да се инсистира на постигање согласност и по тие прашања, уште повеќе што редовно надлежен за одлучување по тие прашања е органот за старателство, а не судот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Рев. бр. 70/79 од 9. IV. 1979 година).

10. Кога во текот на спорот за развод на брак не е поставено барање за издржување на малолетните деца на странките, досуденото издржување со пресудата со која се разведува бракот може да почне да тече од денот на донесувањето на пресудата, а не и порано.

Од образложението:

Член 408 од ЗПП одредува должност на судот, со пресудата со која бракот се прогласува за непостоечки или се поништува, или се изрекува развод на бракот, да одлучи и за чувањето, воспитувањето и издржувањето на заедничките деца на брачните другари. Врз основа на тоа, судот во споровите од овој вид е овластен и должен да суди и одлучува за издржувањето на децата и во случај кога за тоа не постои уредно барање на заинтересираната странка. Меѓутоа, ова отстапување од општото правило важи релативно и ограничено. По силата на таквата пресуда престануваат дотогашните односи меѓу брачните другари, па како нужна последица на тоа се наметнува должноста на судот да ги уреди нивните заемни односи

по однос на нивните заеднички деца. За потребата односно за должноста за издржување на заедничките деца на брачните другари судот во таков случај одлучува како за еден однос кој е последица на престанокот на бракот. Со самото тоа, логички се наметнува заклучокот дека судот, по овластување на цитираната одредба на член 408 од ЗПП, може да одлучува за обврската за издржување и за други прашања кои се однесуваат на заедничките деца на брачните другари само од денот на донесувањето на пресудата па во иднина, сè додека постојат законски услови. Според тоа, судот не може по службена должност и без уредно барање да суди за издржувањето на децата за поранешното време. За обврската за издржување на децата за поранешното време потребно е да постои уредна тужба односно противтужба. Па како во конкретниот случај тужената не поставила барање за надоместување на издржувањето на заедничкото им дете за поранешното време односно за времето до пресудувањето, Окружниот суд погрешно го применил материјалното право кога го задолжил тужителот, согласно со цитираната одредба на член 408 од ЗПП, да го дава одредениот придонес од 1. III. 1973 година, туку требаше да го задолжи тој придонес да го дава од денот на пресудувањето т. е. од 10. IV. 1974 година.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 6. XI. 1974 година, под Гж. бр. 843/74).

11. Надоместок на трошоците што ги сторило едно лице за издржување на дете кое не бил должен да го издржува, може да се бара само ако родителот тоа не го правел и не сакал да го прави. Ако другото лице давало издршка доброволно и покрај волјата на родителот, не може да бара надоместок од него.

Од образложението:

Првостепениот суд својата одлука ја засновува врз одредбата на чл. 31 и 39 од Законот за односите на родителите и децата („Сл. весник на СРМ“, број 5/73 од 12. II. 1973 година).

Одредбата на чл. 31 од Законот за односите на родителите и децата во став први предвидува дека се родителите должни да ги издржуваат своите деца, а децата се должни да ги издржуваат своите родители. Одредбата на чл. 39 од истиот закон предвидува дека давателот на издржувањето со тужба до судот може да бара надоместок на тие трошоци од лицето за кое е утврдено, според цитираниот закон, дека е должно да го издржува, доколку сторените трошоци биле нужни.

Не е спорно дека тужениот е татко на М., која по земјотресот во 1963 година времено отишла кај своите тетки, сестри на мајка ѝ поради смртта на нејзината мајка во земјотресот. Законската обврска е на тужениот да ја издржува својата ќерка. Меѓутоа, родителот својата обврска за издржување, чување и воспитување на

своите деца ја врши, по правило во својот дом, а исклучок е, и тоа од оправдани причини, издршката да ја дава надвор од неговиот дом.

Другото лице надоместокот на трошоците што ги сторило за издржување на дете кое не бил должен да го издржува може да го бара само ако родителот односно лицето кое било должно да го издржува детето тоа не сакал да го прави и не го правел. Ако другото лице давало издршка доброволно и надвор од волјата на лицето кое било должно да ја дава издршката, не може да бара надоместок од лицето кое било должно да ја дава издршката.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 208/74 од 30. V. 1974 година).

12. Таткото на малолетното дете, кој не е вработен, не е ослободен од обврската да го издржува своето дете.

Од образложението:

Правилно првостепениот суд одлучил кога го задолжил тужениот да плаќа по 300 динари месечно на име издржување за малолетното дете на странките кое се наоѓа на чување, воспитување и издржување кај неговата мајка. Иако тужениот не е вработен, туку работи повремено како физички работник, тој може да го плаќа износот на досуденото издржување без штета по своето нужно издржување. Редовното студирање на кое се наоѓа тужениот не може да биде причина тој да биде ослободен од обврската за издржување на своето малолетно дете, бидејќи тужениот е млад и способен за работа, а со повремениа работа, како што остварува приходи за своето издржување, така ќе остварува приходи за издржување и на своето дете.

Поради тоа, жалбата на тужениот е одбиена како неоснована.

(Пресуда на Окружниот суд во Скопје, Гж. бр. 1236/77 од 13. X. 1977 година).

13. Само со пресуда со која е разведен бракот може да се одлучува за издршка и доделување на малолетните деца и издршка на брачен другар, а не и кога е одбиено тужбеното барање бракот да се разведе.

Од образложението:

При повторната постапка, доколку судот повторно го одбие тужбеното барање, треба да се имаат предвид одредбите на чл. 56, ст. 1 и чл. 59, ст. 1 од Законот за бракот, според кои само ако се разведува бракот со пресудата се одлучува за разводот на бракот, за доделување и издршка на малолетните деца, како и за

издршка на брачниот другар, а не и кога бракот не е разведен, како што во случајот погрешно одлучувал првостепениот суд.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 888/75 од 30. I. 1976 година).

14. Судот не е овластен, согласно со чл. 61 од Законот за бракот, при донесувањето на пресуда за развод на бракот и досудување на издржување на едниот брачен другар на товар на другиот, да го ограничува времетраењето на издржувањето на период пократок од пет години. Доколку се изменат околностите, секој од поранешните брачни другари е овластен да бара досудената издршка да се намали, зголеми или укине.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Стојат жалбените наводи по однос на времето на траењето на досудената издршка на тужената, бидејќи со чл. 61 од Законот за бракот е предвидено дека правото на издршка на необезбедениот брачен другар трае најмногу пет години по разводот на бракот, а по барање на брачниот другар судот може да го продолжи правото на издршка и по истекот на рокот од претходниот став, ако утврди дека за тоа постојат оправдани причини, а особено ако необезбедениот брачен другар ни по истекот на тој временски период не ќе биде способен самиот да се издржува. Од ваквиот текст на законот произлегува дека издршката трае најмногу пет години по разводот на бракот, а судот при пресудувањето не е овластен тој рок да го скратува. Евентуално издршката може да се укине и пред истекот на петте години, доколку настанат околности кои тоа го условуваат. Меѓутоа, тоа може да се стори само во посебен спор, а не во спорот во кој се досудува издршката.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 368/77).

15. Тужителката не го пропуштила рокот да бара издршка од својот поранешен брачен другар, иако во текот на спорот за развод на бракот издршка не барала, доколку тужбата за зголемување на издршката ја поднела во рок од една година откако тужениот престанал доброволно да ја плаќа издршката.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Согласно со чл. 59 од Законот за бракот („Сл. весник на СРМ“ бр. 35/73), брачниот другар кој нема средства за живот и е неспособен за работа или е безработен без своја вина, има право да бара со пресудата, со која бракот се разведува да му се досуди извесен износ на име издржување на товар на другиот брачен дру-

гар, сразмерно на неговите можности. Според став 2, доколку со прените другари, брачниот другар виновен за разводот на бракот нема судата за развод на бракот е утврдена и вината на еден од брачно право на издршка.

Согласно, пак, со чл. 60 од истиот закон, барањето за издршка поранешниот брачен другар може да го поднесе и по разводот на бракот, но најдоцна во рок од една година, доколку во моментот на разводот на бракот и во времето на поднесувањето на барањето постојат условите од претходниот член.

И овој Суд смета дека наоѓањето на пониските судови — дека тужителката ги исполнува претпоставките предвидени во наведените законски текстови и дека има право на издршка, е правилно. И според наоѓањето на овој суд, тужителката го спазила рокот од една година за поднесување на тужба, бидејќи своето барање го поднела во овој рок, откако тужениот престанал доброволно да ѝ плаќа издршка. Граѓаните правата ги остваруваат присилно со барање преку суд само кога доброволно не се остваруваат, па бидејќи тужениот не престанал да ѝ плаќа издршка по разводот на бракот, тужителката не поднела барање за издршка, поради што не може да се земе дека го пропуштила рокот за барање на издршка по овој спор.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 222/79 од 2. VII. 1979 година).

16. Во спор за утврдување на татковство кога малолетното дете е целосно посвоено согласно со чл. 20, ст. 2 од Законот за посвојување, мајката на малолетното дете не е активно легитимирана за водење на таков спор.

Од образложението:

Првостепениот суд правилно одлучил кога го одбил тужбеното барање како неосновано поради немање на активна легитимација за водење на овој спор. Тужителката, согласно со чл. 11 од Законот за односите на родителите и децата, како мајка на малолетното дете може да поднесе тужба за утврдување на татковство, со оглед на тоа дека малолетното дете било родено надвор од бракот. Меѓутоа, со целосното посвојување на малолетното дете, согласно со чл. 20, ст. 2 од Законот за посвојување („Сл. весник на СРМ“ бр. 5/73) престанале заемните права и должности меѓу посвоеното дете и неговото поранешно семејство, а се создаваат права и должности меѓу посвоителот и неговото семејство и посвоениот, какви права и должности постојат меѓу крвни роднини. Поради тоа, престанал и интересот за утврдување на татковството на страната на тужителката, така што таа не е веќе активно легитимирана за водење на овој спор.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 1085/75).

17. Во споровите за утврдување на вонбрачно татковство, судот не е овластен да одлучува и за промената на личното име на детето, затоа што ова прашање не спаѓа во судска надлежност.

Од образложението:

По повод жалбата на тужениот, а по службена должност, судот го изменил ст. 4 од диспозитивот на пресудата затоа што во овој дел првостепениот суд го пречекорил тужбеното барање, односно одлучил за прашање што не е во судска надлежност. Имено, со ст. 4 од диспозитивот на обжалената пресуда судот одлучил пресудата, со која тужениот се огласува за вонбрачен татко на малолетното дете, да послужи за извршување на промена и упис во матичните книги на родените, со тоа што малолетното дете да се заведе и во иднина да се служи со името и со презимето на неговиот природен татко — тужениот Н. Н. Од увидот во тужбата и во другите списи во предметот се гледа дека кога е поставено тужбеното барање за утврдување на татковство, тужителката не поставила и тужбено барање малолетното дете да се заведе и да го носи името и презимето на тужениот како нејзин природен татко. Впрочем, такво барање тужителката и не можела да постави затоа што по ова прашање не постои судска надлежност. Според чл. 9 од Законот за личното име, за промена на личното име решава општинскиот орган на управата надлежен за внатрешни работи на општината на чие подрачје подносителот на барањето има живеалиште. Според тоа, судот погрешил кога одлучил малолетното дете да се заведе и во иднина да се служи со името и со презимето на тужениот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 889/75).

18. Согласно со член 16 од Законот за односите меѓу родителите и децата, детето може од самото раѓање да поднесе тужба за оспорување на татковство преку старател, бидејќи во оваа одредба е предвиден само крајниот рок — 3 години по полнолетството во кој може да се поднесе таква тужба, а почетокот на рокот не е определен.

Од образложението:

Оспорувањето на татковството на детето во негово име согласно со чл. 16 од Законот за односите на родителите и децата може да поднесе посебно за тоа поставениот старател од страна на органот за старателство. Според цитираната одредба, детето може со тужба да оспорува дека му е татко лицето кое според овој Закон се смета за негов татко, најдоцна три години по полнолетството. Од оваа одредба произлегува дека крајниот рок за поднесување на ваква тужба од страна на детето е три години по полнолетството, додека почетокот на тој рок не е определен, што значи дека детето може таа тужба да ја поднесе уште од самото свое раѓање.

Во таа смисла органот за старателство може да определи старател за одделни работи, кој ќе поднесе тужба во смисла на чл. 16 од цитираниот закон.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Р. бр. 28/77 од 16. V. 1977 година).

19. Продолжување на рокот за оспорување на татковство на дете родено во бракот може да бара само лицето кое е заведено во матичната книга на родените како татко на детето, но не и мајката — чл. 14 од Законот за односите на родителите и децата.

Од образложението:

По истекот на неколку години од раѓањето на детето, мајката на детето поднела молба за продолжување на рокот за поднесување на тужба за оспорување на татковството на лицето кое во матичните книги на родените е заведено како татко на детето.

По разгледувањето на молбата и доказите кон неа, Врховниот суд на Македонија најде дека е молбата неоснована од следните причини:

Согласно со чл. 14 од Законот за односите на родителите и децата („Службен весник на СРМ“ бр. 5/73), по истекот на рокот за поднесување на тужба за оспорување на татковство, сопругот на мајката на детето може да бара да се продолжи рокот за оспорување на татковството ако открие несомнени докази дека не е татко на детето родено од неговата сопруга.

Според тоа, во случајот следуваше да се одбие барањето за продолжувањето на рокот за оспорување на татковството на детето родено во бракот, затоа што барањето го поднела мајката на детето, која не е овластена да поднесе такво барање.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Р. бр. 18/78 од 27. VI. 1978 година).

20. Врховниот суд не е овластен, во смисла на одредбите на член 14 од Законот за односите на родителите и децата, да одобри продолжување на рок за оспорување на признато вонбрачно татковство.

Од образложението:

Согласно со член 13 од Законот за односите на родителите и децата („Сл. весник на СРМ“ број 5/73), сопругот може да го оспорува татковството на детето што го родила неговата жена во бракот

или пред истекот на 300 дена од престанокот на бракот, ако смета дека не му е татко. Тужбата за оспорување на татковството се поднесува во рок од 6 месеци од денот на дознавањето за раѓањето. Согласно со член 14 од овој закон, ако по истекот на рокот за поднесување на тужба од претходниот член се откријат несомнени докази дека сопругот не е татко на детето што го родила неговата сопруга, по негово барање Врховниот суд на Македонија може да одлучи рокот за оспорување на татковството да се продолжи, па бидејќи не се работи за оспорување на татковство на дете родено во брак, молителот не може да бара продолжување на рокот за оспорување на татковството.

Согласно со одредбата на член 22 од Законот за односите на родителите и децата, признатото татковство не може да биде оспорено.

Бидејќи молителот навел дека малолетната родена од В. М. е плод на нивните вонбрачни односи поради што ја признал за свое дете, согласно со наведениот член 22 овој Суд молбата ја отфрли како недозволена.

Според член 23, ст. 1 од истиот закон, лице кое го признало детето за свое може да бара поништување на признавањето на татковството во рок од 1 година од денот на признавањето поради недостаток на изјавената волја. Доколку изјавата е дадена под принуда, рокот за поништување тече од денот на престанокот на принудата, па бидејќи молителот го признал детето, во смисла на наведениот член 23, може да бара поништување на признавањето согласно со претходните одредби.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Р. бр. 3/79 од 6. III. 1979 година).

21. Кога се води спор за право на сопственост и за предавање во владение на станбени простории, пресудата со која тужениот е задолжен да му признае право на сопственост и владение на зградата во која се наоѓаат станбените простории, нема влијание врз станарското право што евентуално тужениот го стекнал на тие станбени простории.

Од образложението:

Во врска со тужбеното барање за предавање во владение на куќата што е предмет на спорот, судот треба да ги има предвид и одредбите на Законот за станбените односи во врска со стекнувањето на станарско право, бидејќи со одлучувањето за предавање во владение на предметната куќа не може да се засегнува во станарското право што евентуално тужената го стекнала врз станбените простории.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 613/77 од 21. X. 1977 година).

22. Сопственикот на станот може да му го откаже од оправдани причини натамошното користење на станот на својот полнолетен син само ако станбените простории што ги користи синот, се составен дел на станот во кој живее сопственикот како носител на станарското право.

Од образложението:

Од утврдената фактичка состојба се гледа дека странките живеат во спорната семејна станбена зграда, на тој начин што секоја од нив со своето семејство користи по еден дел од зградата. При одлучувањето првостепениот суд, а тоа го прифатил и второстепениот суд, не ја ценеле оваа околност, за која овој суд наоѓа дека е од суштествено влијание врз одлучувањето, поради што и материјалното право е погрешно применето. Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, неопходно е да се утврди како странките го решиле проблемот околу користењето на семејната станбена зграда, па доколку секоја од странките користи посебен дел од неа, ќе се утврди дали во случајов се работи за два стана во смисла на чл. 4 од Законот за станбени односи. Утврдувањето на околноста дали странките користат два стана е од суштествено влијание врз одлучувањето, со оглед на тоа доколку во случајов се работи за два посебни стана, на тужениот не може да му се даде отказ на користењето на станот согласно член 22 од Законот за станбените односи.

Како во случајов погрешно е применето материјалното право, фактичката состојба останала нецелосно утврдена, поради што, а согласно член 395 ст. 2 од ЗПП, следуваše нападнатите пресуди да се укинат и предметот да се врати на првостепениот суд на повторно судење.

(Решение на Врховен суд на Македонија, Рев. бр. 335/79 од 21. XI. 1979 година).

23. Вонбрачниот другар не се стекнува со станарско право на стан во сопственост на неговата вонбрачна другарка.

Од образложението:

Неосновани се наводите во ревизијата дека тужениот, како корисник на станот, кој живеел во вонбрачна заедница со покојната мајка на тужителката, по нејзината смрт се здобил со својство на носител на станарско право. Ова со оглед на тоа што, согласно со член 10 од Законот за станбените односи, како корисници на станот во смисла на овој закон се сметаат: носителот на станарското право, членовите на неговото семејно домаќинство што живеат заедно со него, како и лицата што престанале да бидат членови на тоа семејно домаќинство, а останале во истиот стан. А членови на семејно домаќинство на носителот на станарско право се:

брачниот другар, децата на носителот на станарското право и на неговиот брачен другар, како и лицата што носителот на станарското право, според законот, е должен да ги издржува, а кои заедно со него живеат. Според тоа, тужениот не спаѓа во кругот на корисниците на станот кои, според чл. 19 од истиот закон, по смртта на носителот на станарското право имаат право станот да го користат под условите определени со овој закон.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Рев. бр. 271/79 од 22. X. 1979 година).

24. При барање за размена на стан, поднесено од сопственикот на станот, не може да се сметаат како посебен стан простории што имаат посебен влез, не се функционално поврзани, а нивната катна висина изнесува 2,06 метри т.е. помалку од 2,40 м.

Од образложението:

Согласно со чл. 86 од Законот за станбените односи („Службен весник на СРМ“ бр. 36/73), сопственикот на семејна станбена зграда има право станот што го користи во своја или друга зграда да го замени за друг свој стан и лично да се усели или да усели свое полнолетно дете или родители. Притоа, сопственикот има право на замена ако на носителот на станарското право му понуди во замена друг стан кој одговара на потребите на неговото семејно домаќинство, со тоа што понудениот стан не мора да биде поголем од станот што тој веќе го користи.

Меѓутоа, и првостепениот и второстепениот суд ги испуштиле од вид одредбите на чл. 4, ст. 1 од цит. закон, според кои како стан односно семејна станбена зграда во смисла на тој закон се смета вкупноста на просториите наменети за станување, кои сочинуваат една градежна целина и, по правило, имаат посебен влез. Исто така, првостепениот и второстепениот суд не ги имале предвид ни минималните технички услови за изградба на станови, според кои висината во станот, мерена од завршениот под па до завршениот таван (светла висина), не може да биде помала од 2,40 м., како што е пропишано во Правилникот за минималните технички услови за изградба на станови („Службен лист на СФРЈ“ бр. 45/67).

Со оглед на утврдената фактичка состојба по однос на просториите што се нудат, битно е дека тие ни во смисла на чл. 4 од цит. закон, ни во смисла на минималните технички услови за изградба на станови, не можат да се сметаат за посебен стан, бидејќи секоја од нив има посебен влез, не се функционално поврзани, а нивната катна висина изнесува 2,06 м.

Поради горното, бидејќи понудените простории не претставуваат стан, не можат да дојдат ни до примена одредбите на чл. 86 од Законот за станбените односи, па според тоа требало да се одлучи барањето на предлагачот да се одбие како неосновано. Бидејќи фактичката положба е правилно и целосно утврдена, согласно со

одредбите на чл. 396 од ЗПП, следуваше и двете решенија да се преправат во таа смисла што барањето на предлагачот за одобрување замена на становите да се одбие како неосновано.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 4. V. 1977 година под ГЗЗ. бр. 26/77).

25. На стан во индивидуална сопственост не може да се стекне станарско право. Меѓутоа, доколку пред влегувањето во сила на републичкиот Закон за станбени односи одредено лице се здобило со станарско право, на таков стан ги задржува сите права и обврски на носител на станарско право. Ова важи и за односите меѓу разведените брачни другари.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неоснован е наводот во барањето за заштита на законитоста дека на предметниот стан, како заедничка сопственост на странките стекнат во текот на бракот, согласно со чл. 2 и 11, во врска со чл. 75, ст. 1 од републичкиот Закон за станбени односи, не се стекнува станарско право и дека, според тоа, не е надлежен судот да одлучува кој од разведените другари останува единствен носител на станарското право, и дека двете странки имаат право заеднички да го користат станот сè додека не се изменат имотните односи во однос на истиот стан.

Точно е дека републичкиот Закон за станбени односи предвидува дека станарско право може да се стекне само на стан во општествена сопственост, под условите предвидени во чл. 2 од републичкиот Закон за станбени односи. На стан во индивидуална сопственост корисник на станот не се здобива со станарско право — чл. 75 ст. 1 од републичкиот закон. Значи, законот е јасен — дека на стан во индивидуална сопственост не може да се стекне станарско право, туку само правата и обврските од договорот за користење на станот склучен меѓу сопственикот и корисникот на станот. Меѓутоа, со одредбата на чл. 95, една од преодните и завршни одредби од републичкиот Закон за станбени односи, изрично е предвидено дека корисникот на станот, кој на станот стекнал станарско право, ги задржува сите права и обврски на носител на станарско право, според тоа стекнатите права не се губат со новиот закон.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 8/75 од 17. VI. 1975 година).

26. Не претставува суштествена повреда на постапката за избор тоа што избраниот кандидат во конкурсниот рок не приложил одредени документи кои не се однесуваат на условите за работното место што се предвидени со конкурсот.

Од образложението:

Неосновани се наводите од ревизијата за погрешна примена на материјалното право. Кога веќе е утврдено дека примениот кандидат од страна на туженото Детско забавиште за работното место готвач, ги исполнувал условите од конкурсот во однос на полот и стручната подготовка, второстепениот суд правилно одлучил кога ја преправил првостепената пресуда и го одбил тужбеното барање на тужителката за поништување на постапката и одлуката за прием на работа на избраниот кандидат за работното место готвач. И според мислењето на Врховниот суд на Македонија, во условите за прием на работа не може да влезе и одредбата од конкурсот дека некомплетираните документи нема да се земат во разгледување. Всушност првостепениот суд утврдил дека примениот кандидат приложил свидетелство за завршено осумгодишно училиште и потврда од Заводот за вработување, а од конкурсот се гледа дека услови за пополнување на работното место готвач се — кандидатот да има завршено основно образование и да е од женски пол. Според тоа, за исполнување на основните услови од конкурсот примениот кандидат ги поднел потребните документи и немало пречка да се одлучува за тоа дали ги исполнува условите за работното место.

Согласно со чл. 63 од Законот за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 22/73), кога надлежниот суд ќе утврди дека е повредена постапката за стекнување својство на работник во здружениот труд, а повредата на постапката можела суштествено да влијае врз одлуката за избор на кандидатот, ќе ја поништи таквата постапка и одлуката за избор на кандидатот, а ако утврди дека избраниот кандидат не ги исполнува утврдените услови, ќе ја поништи само одлуката за неговиот избор. Во случајов тоа што во конкурсниот рок избраниот кандидат не приложил одредени документи кои не се однесуваат на условите за работното место предвидени со Конкурсот, не претставува суштествена повреда на постапката за изборот, па поради тоа и наводите во ревизијата дека примениот кандидат односно туженото Забавиште не постапило според одредбите на Конкурсот се неосновани.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Рев. бр. 346/79 од 22. X. 1979 година).

27. Ограничувањето на здружувањето на трудот на одредено време (6 односно 9 месеци), согласно член 26 од републичкиот закон за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд се однесува само на случај кога се работи за извршување на одредени работи, кои по својата природа траат одредено време (сезонски

работи). Ова ограничување не се однесува на другите случаи на здружување на трудот на одредено време, предвидени во чл. 15 од сојузниот закон за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд.

Од образложението:

Повредата на која укажува републичкиот јавен обвинител во своето барање за заштита на законитоста не стои. Имено, согласно со чл. 26 од Законот за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд („Службен весник на СРМ“ бр. 16/74), за извршување на одредени работи кои по својата природа траат одредено време (сезонски работи) работникот го здружува својот труд на одредено време во основната организација, но не подолго од шест месеци во една календарска година. Согласно став 2, по истекот на времето од претходниот став, не може да се прими друг работник на иста работа и на исто работно место во текот на таа година.

При толкувањето на оваа одредба, таа треба да се доведе во врска со став 2 и 4 на член 15 од сојузниот закон за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд („Службен лист на СФРЈ“ бр. 22/73). Имено, според него, по исклучок, работникот го здружува својот труд на одредено време во случаите предвидени во основната организација на здружениот труд, во согласност со законот, а особено: кога извршувањето на одредена работа по својата природа трае определено време (сезонски работи и сл.); кога привремено ќе се зголеми обемот на работата на основната организација; кога на работното место треба да се замени привремено отсутен работник, кој е на отслужување на воениот рок; вршење на јавни должности, на подолго отсуство итн. Ако работникот го здружил својот труд на одредено време спротивно на одредбата од став 2 на овој член, ќе се смета дека својот труд го здружил на неодредено време.

Од цитираните одредби на републичкиот и на сојузниот закон се гледа дека републичкиот закон го ограничува здружувањето на трудот на одредено време до шест месеци само во случаите кога се работи за извршување на одредени работи, кои по својата природа траат одредено време (сезонски работи). Во другите случаи ограничувањето на должината на здружувањето на трудот не е пропишана, но во тие случаи трудот се здружува на одредено време, сообразно со потребата која е предвидена во соодветните прописи.

Во конкретниот случај ни првостепениот ни второстепениот суд не утврдиле дека тужителите го здружиле својот труд во тужената работна организација на одредено време за извршување на одредени работи, кои по својата природа траат одредено време (сезонски работи).

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 46/75).

28. Кога на работникот работниот однос му престанува по силата на законот, работната организација не е должна да му овозможи користење на годишен одмор.

Од образложението:

Во случајов е неспорно дека работниот однос на тужителот во тужената организација на здружениот труд му престанал по силата на Законот на ден 31. V. 1974 година, со право на професионална рехабилитација, бидејќи инвалидската комисија на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување го огласила за инвалид на трудот од III категорија, неспособен за вршење на својата работа како автолимар, ни со полно ни со скратено работно време, па бил упатен, по пат на професионална рехабилитација, да се оспособи за друга работа.

По разрешувањето од должноста, а кога веќе бил на професионална рехабилитација, тужителот со молба од 29. VIII. 1974 година, барал да му се овозможи користење на годишниот одмор.

При вака утврдената фактичка положба, правилно одлучил второстепениот суд кога ја изменил првостепената пресуда и тужбеното барање на тужителот го одбил како неосновано. Во случајот работниот однос на тужителот му престанал по силата на законот, согласно со одредбите на член 56 од сојузниот Закон за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд. Согласно со одредбите на чл. 32 од истоимениот републички закон, работната организација е должна на работникот, кој преминува од една во друга основна организација, да му овозможи користење на годишниот одмор, доколку организацијата со која работникот го здружил својот труд не ја преземе таа обврска.

Во случајот, бидејќи работниот однос на тужителот му престанал по силата на законот, а не по основот кој е предвиден во член 32, ст. 2 од цитираниот републички закон, работната организација не била должна да му овозможи користење на годишниот одмор на работникот, уште повеќе што и тој самиот, додека сè уште не му престанал работниот однос, не побарал да му се овозможи користење на годишниот одмор.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 5/76 од 28. X. 1976 година).

29. Едностраната изјава на волја за откажување од правото на сопственост на недвижен имот во корист на општествената заедница не може да се смета како договор за подарок на недвижен имот, па таа не може да се отповика од причини што важат за отповикувањето на подарок.

Од образложението:

Од записникот составен на ден 7. IX. 1963 година пред надлежниот орган на собранието на општината се гледа дека тужителот

се откажал од спорниот недвижен имот во полза на општината со еднострана изјава на волја.

Изјавата за откажување од недвижен имот е еднострана материјално правна изјава на волја, дадена во смисла на чл. 61 од Законот за промет со земјиште и згради, а не е понуда за склучување на договор за подарок. Ваквата изјава на волја произведува правно дејство штом ќе му биде ставена до знаење на собранието на општината. Според тоа, со оглед на тоа дека не е во прашање договор за подарок, не можат да се применуваат правните правила на имотното право за отповикување на подарок.

(Окружен суд Битола, Гж. бр. 2053/77).

30. Промената во катастарот без какви и да било акти односно факти, кои би можеле да доведат до настанување на општествена сопственост, нема правно значење за губење правото на сопственост и на настанување на општествена сопственост.

Од образложението:

Во предметниот случај неспорно е утврдено дека предметната парцела, на која постои урнатина од згради, при устројувањето на катастарот во 1932 година била запишана на името на претходниците на тужителите, чија сопственост во тоа време не е оспорувана од никого. Самиот факт на уписот во тоа време и фактот на постоењето на кука на таа парцела, за која првостепениот суд утврдил дека му припаѓа на еден од претходниците на тужителите, укажува дека сопственоста на ова место им припаѓала на претходниците на тужителите и тие таа сопственост ја манифестирале со пријавувањето за упис во катастарот и со повремено обиколување на тоа место, кое, со оглед на тоа што претставувало урнатина, на друг начин не можело ни да се владее. Сосем поинаку би било доколку при устројувањето на катастарот во 1932 година претходниците на тужителите не би го манифестирале тоа свое право на сопственост со пријавување за запишување во катастарот, на кој начин би можело, согласно со правните правила на имотното право што биле во важност во тоа време, да се смета дека и тие го напуштиле трајно владението на ова место, со што би изгубиле правото на сопственост, па подоцна тоа место би станало општествена сопственост. Меѓутоа, во случајов такво нешто не е манифестирано. По ослободувањето исто така ни тужителите не манифестирале на ниеден начин дека го напуштаат ова место, за да може тоа да стане општествена сопственост. Промената во катастарот без какви и да било акти односно факти, кои би можеле да доведат до настанување на општествена сопственост, нема правно значење за губење на правото на сопственост и за настанување на општествена сопственост. Самото неплаќање на данокот не значи манифестација на напуштање на правото на сопственост на предметната парцела,

бидејќи тоа како неплодно земјиште (урнатица) не се ни оданочува, што се гледа од уверението на катастарската управа.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, Гзз. бр. 33/77 од 27. VI. 1977 година).

31. Одредбите на чл. 47 од Законот за измените и дополнувањата на Основниот закон за искористување на селскостопанското земјиште не се однесуваат само на земјоделско земјиште, туку и на секое земјиште. Овие одредби се однесуваат и на случаите кога врз земјиштето што се наоѓа во градежен реон, поранешниот сопственик го задржал само правото на користење.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, погрешно е правното становиште на пониските судови дека во случајов не можат да се применат одредбите на член 47 од Законот за измените и дополнувањата на Основниот закон за искористување на селскостопанското земјиште („Службен лист на СФРЈ“ бр. 12/67). Имено, одредбите на тој член не се однесуваат само на земјоделски земјишта, како што погрешно смета првостепениот суд, бидејќи во чл. 47 е предвидено дека тие одредби се однесуваат на кои и да било земјишта на кои постои право на сопственост, бидејќи со таа одредба е предвидено дека земјиштето на кое постои право на сопственост, а кое сопственикот не го обработувал ниту за тоа земјиште плаќал обврски спрема општествената заедница — 10 или повеќе години до денот на влегувањето во сила на овој закон туку за тоа време земјиштето го користела без договор со сопственикот работна организација или општествено-политичка заедница, преминува во општествена сопственост ако сопственикот на тоа земјиште за тоа време не поднел тужба за признавање на своето право на сопственост на тоа земјиште или тужба за надоместок за користење на тоа земјиште.

Навистина, во случајов не се работи за земјиште врз кое постои право на сопственост, бидејќи тоа сега се наоѓа во потесниот градежен реон на градот и како градежно неизградено земјиште станало општествена сопственост. Меѓутоа, доколку се исполнети условите од цитираниот член 47, во тој случај поранешниот сопственик ги губи сите права како поранешен сопственик, меѓу кои и правото тоа земјиште да му се врати односно да му се плати или пак, да се утврди дека сè уште има право на трајно користење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Скопје, Рев. бр. 50/77 од 29. XII. 1977 година).

32. Рокот од 5 години, по истекот на кој се губи правото на поднесување на барање за враќање на недвижноста што станала општествено средство без правен основ (чл. 268 од Законот за здружениот труд), не може да почне да тече пред влегувањето во сила на ЗЗТ, односно 11. XII. 1976 година.

Од образложението:

Во случајов, според наоѓањето на овој Суд, како што изнеле и двата суда, не може да се прифати примената на одредбата на чл. 268 ,ст. 1 од Законот за здружениот труд („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 53/76), на која се укажува во барањето за заштита на законитоста.

Според оваа одредба, ако недвижноста станала општествено средство без правен основ, нејзино враќање може да се бара во рок од 5 години, почнувајќи од денот на дознавањето, а најдоцна во рок од 10 години.

Меѓутоа, овој закон влегол во сила на 11. XII. 1976 година истиот не содржи одредба за ретроактивно дејство на чл. 268 на кое е погоре укажано, поради што оваа одредба не може да се примени во случајов, со оглед на тоа дека тужителот тужбата ја поднел на 16. XII. 1977 година, а законот влегол во сила на 11. XII. 1976 година, бидејќи тужените не го владееле спорното земјиште 5 години од влегувањето во сила на споменатиот закон до поднесувањето на тужбата. Имено, оваа одредба би можела да се примени само во случај ако земјиштето го владеат општествени правни лица 5 и повеќе години по влегување во сила на овој закон.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 57/79 од 16. XI. 1979 година).

33. Сопственик на земјиште може да бара да му се надомести противвредноста на упропастено плодно земјиште од тужената работна организација под услов да даде изјава, во спорот што го води за плаќање на надоместок, дека е согласен земјиштето да стане општествена сопственост што ќе се констатира во диспозитивот на пресудата.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил дека во нивата сопственост на тужителот, во местото наречено „Мерешница“, која се наоѓала во близина на ХЕ „Шпиле“, се појавила подземна вода поради пораст и акумулација на водата во Дебарското Езеро и тоа од 1969 година, па до денеска; дека водата зафатила голема површина така што тужителот воопшто не можел да ја користи нивата, која можела да се вклучи во категоријата на мочуришта. Поради ова првостепениот суд му досудил надоместок на штета за оваа нива во висина на вредноста на земјиштето во износ од 466.140,00 динари.

Овој суд смета дека со обжалената пресуда е неправилно применето материјалното право. Поради неправилна примена на материјалното право дошло и до нецелосно утврдена фактичка положба, бидејќи првостепениот суд не ги испитувал сите факти што се битни за одлучување. Имено, за да можела да се утврди висината на штетата првостепениот суд требало да утврди колкава е прометната вредност на земјиштето, така што штетата би можела да изнесува најмногу до висината на прометната вредност. Првостепениот суд пропуштил да го утврди овој факт, поради што дошло до неправилно пресметување на висината на штетата според формулата наведена во писмениот извештај на вештото лице од 29. V. 1976 година. Според мислењето на овој суд, висината на штетата што ја трпи тужителот поради претворање на неговата нива во мочуриште може да се утврди со примена на мерилата што важат за утврдување надоместок за експроприран имот, како правичен надоместок, содржани во чл. 33 од Законот за експропријација („Сл. весник на СРМ“ бр. 47/73).

Освен тоа, првостепениот суд треба да цени дали тужителот може да постави вакво тужбено барање за надоместок на штета без да даде изјава што станува со сопственоста на земјиштето. Според мислењето на овој суд тужителот може да постави тужбено барање за надоместок на штета во висина на вредноста на земјиштето под услов да даде изјава дека е согласен земјиштето да мине во општествена сопственост, а кое треба да се констатира во диспозитивот на пресудата.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 782/76 од 7. VI. 1977 година).

34. Во спор за исполнување на договор за продажба судот е должен по службена должност да го расправи, како претходно, прашањето дали спорната деловна просторија, која има повеќе од 70 m² површина, станала општествена сопственост во смисла на одредбите на член 52 од Законот за деловните згради и деловни простории („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/75).

Од образложението:

Стои наводот во ревизијата за погрешна примена на материјалното право. Во смисла на чл. 3, став 3, точ. 1 од ЗПП, судот нема да ги уважи располагањата на странките ако се во спротивност со присилните прописи за самоуправните права на работните луѓе, за располагањето со општествени средства и со други присилни прописи. Како што се гледа од списите по делото, утврдено е дека деловната просторија што била предмет на купопродажба има површина од 73,56 квадратни метри. Со член 52 од Законот за деловните згради и деловните простории („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/75), кој влегол во сила на ден 23. X. 1975 година, деловните згради односно деловните простории со површина над 70 квадратни метри во кои

граѓаните не вршат дејност со самостоен личен труд, а стекнати до влегувањето во сила на овој закон, на денот на влегувањето во сила на овој закон преминуваат во општествена сопственост без право на надоместок. По исклучок, граѓанинот од претходниот став има право на надоместок според прописите за експропријација, ако деловната зграда односно деловната просторија ја изгради со одобрение на надлежниот орган.

Со оглед на овие присилни прописи, и првостепениот и второстепениот суд биле должни, како претходно прашање, да го расправат прашањето за тоа дали предметната деловна просторија станала општествена сопственост во смисла на цитираната одредба, иако тужбеното барање е поставено по друг основ — поништување на договор за купопродажба во смисла на чл. 17, ст. 2 од Законот за промет со земјиште и згради т.е. бидејќи куповната цена ја надминува пазаришната цена на купената недвижност во времето на нејзиното купување.

Не водејќи сметка за одредбите од цитираните прописи, и првостепениот и второстепениот суд погрешно го примениле материјалното право, иако на тоа застапникот на тужителот укажал уште во жалбата во првостепената пресуда, така што и не се испитани правно-релевантните факти за применување на овие одредби од материјалното право.

Со оглед на горното, во смисла на чл. 395, ст. 2 од ЗПП, и второстепената и првостепената пресуда следувахе да се укинат.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Рев. бр. 236/78 од 15. XI. 1978 година).

35. Кога тужителите, како наследници на поранешните сопственици, пропуштиле во рок од една година да поведат постапка за прогласување на исчезнатите сопственици на имотот за умрени, таквиот имот станал општествена сопственост и не може да им биде вратен.

Од образложението:

Првостепениот суд го одбил тужбеното барање затоа што утврдил дека тужителите го изгубиле правото на сопственост на спорниот имот и врз основа чл. 4, ст. 3 и чл. 7 од Законот за постапување со имотот кој сопствениците морале да го напуштат во текот на окупацијата и имотот кој им е земен од страна на окупаторите и неговите помагачи („Сл. лист на ФНРЈ“ број 64/46), бидејќи во одредениот рок предвиден во законот не го побарале тој имот и не покажале никаква заинтересираност за него повеќе од 20 години, како и тоа дека имотот не можеле да го побараат преку полномошник. Тужителите знаеле дека нивниот претходник загинал и цели десет години по влегувањето во сила на сојузниот Закон за наследување („Сл. лист на ФНРЈ“ број 20/55), како наследници, не покажале интерес за имотот.

Овој суд смета дека правилно нашол првостепениот суд дека тужителите го изгубиле правото да бараат спорниот имот да им биде предаден во сопственост и владение по основ на наследство од нивниот татко.

Во случајов за правилното решавање на спорот не е битно дали тужителите го изгубиле југословенското државјанство и станале странски државјани или, пак, сè уште се водат како југословенски државјани. Дури и под претпоставка тужителите сè уште да се водат како југословенски државјани, тие го изгубиле правото на сопственост на спорниот имот врз основа на одредбите на чл. 1, став 1 и 3 и чл. 7 од Законот за постапување со имотот кој сопствениците морале да го напуштат во текот на окупацијата и имотот кој им е земен од страна на окупаторот и неговите помагачи.

Согласно со чл. 1, ст. 1 и 3 од погоре наведениот закон, имотот на физичките и правните лица на подрачјето на ФНРЈ, кој сопствениците или уживателите морале да го напуштат во текот на окупацијата на земјата, веднаш им се враќа на сопствениците односно уживателите, на денот на влегувањето во сила во овој закон. Државјаните на ФНРЈ што престојуваат во странство, а не се регистрирани кај претставништвата на ФНРЈ во државата во која престојуваат, ниту се одзвале на поканата да се вратат во татковината, не можат преку полномошник да бараат враќање на имотот.

Согласно со чл. 7, ст. 1 и 3 од погоре наведениот закон, во случај кога несомнено е утврдено дека сопственикот умрел, како и во случај кога сопственикот не се појавил, судот, по барање на блиските сродници, ќе им го предаде имотот на овие на управување до расправата на оставината. Блиските сродници можат да покренат оставинска постапка во рок од една година по влегувањето во сила на овој закон, односно од денот на правосилноста на одлуката за прогласување на исчезнатиот сопственик за умрел. Ако тоа не го направат во овие рокови, имотот преминува во сопственост на државата.

Погоре наведениот закон е објавен во „Службен лист на ФНРЈ“ бр. 64/56 од 9. VIII. 1946 година, а влегол во сила осмиот ден по објавувањето, односно на 17. VIII. 1946 година.

Не е спорно дека тужителите во рок од една година по влегувањето во сила на споменатиот закон не покренале оставинска постапка за расправање на оставината на покојниот им татко ниту, пак, во овој рок покренале постапка за прогласување за умрел на нивниот исчезнат татко А., туку тоа го сториле многу подоцна, дури по 19 односно 20 години, што значи дека го пропуштиле рокот од една година, во кој можеле да покренат таква постапка.

Законот кога го пропишал овој рок од една година ги имал предвид само оние прогласувања за умрени кои биле завршени до влегувањето во сила на овој закон, односно по кои постапката отпочнала најдоцна една година од влегувањето во сила на овој закон. Нелогично би било да се толкува така овој законски пропис дека тој ги имал предвид и прогласувањата за умрени во кои постапката отпочнала по истекот на една година од влегувањето во сила на овој закон, бидејќи во тој случај на овластените лица би им било оста-

вено на волја да го продолжуваат овој рок и да бараат прогласување за умрено на едно лице и по истекот на 20, 30 па и повеќе години, со што би се толерирала во голем временски интервал неизвесноста на имотните односи во вакви случаи, што секако е спротивно на целта заради која овој закон беше донесен.

Со оглед на горното, а бидејќи тужителите го пропуштиле рокот од една година предвиден во погоре цитираниот чл. 7, ст. 3 од споменатиот закон, затоа согласно тој член имотот преминал во сопственост на државата по истекот на рокот од една година, по силата на овој закон, односно станал општествена сопственост, па како таков не може да им биде вратен на тужителите.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 922/76 од 7. VI. 1977 година).

36. Поранешниот сопственик на градежно неизградено земјиште го губи правото на користење на тоа земјиште ако посредно или непосредно не го користел повеќе од 10 години до поопштествувањето, а во тоа не бил попречен.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Недоволно е настојувањето на првостепениот суд за правилно и целосно утврдување на релевантните факти и околности во овој спор. Видно од списите, во одговор на тужбата и тужбеното барање тужената страна, преку својот полномошник, покрај другото, приговорила дека тужителите на спорното земјиште го изгубиле правото на сопственост, односно правото на користење по основ на дереликција т. е. премолчно откажување од правото на сопственост. По овој приговор на тужената страна првостепениот суд не расправал. Притоа, не испитувал дали се исполнети условите за губење правото на сопственост по основ на дереликција, односно правото на користење поради напуштање и откажување од спорното земјиште.

Со оглед на изложеното, жалбата следувахе да се уважи, обжалената пресуда да се укине и предметот да се врати на повторно судење.

При повторното судење, заради употполнување на фактичката положба, првостепениот суд ќе ги испита и ќе ги утврди релевантните факти и околности на приговорот на тужената страна за престанок — губење правото на сопственост, односно правото на користење на тужителите на спорното земјиште. Во таа насока првостепениот суд ќе испитува и ќе утврдува на кој начин тужителите го манифестираше своето право на сопственост до поопштествувањето на земјиштето, односно правото на користење на земјиштето по неговото поопштествување по основ на национализација. До колку тужителите посредно или непосредно не го користеле земјиштето повеќе од 10 години до поопштествувањето, а за тоа не биле попречени, а по национализацијата не пројавиле никаков ин-

терес за негово фактичко користење и употреба, а посебно по користењето од сега тужениот во рок од една година не изјавиле никакво противење, а можеле тоа да го сторат, според мислењето на овој Суд, тужителите го изгубиле правото на сопственост, односно правото на користење, па не би имало основ и услови за повторно воспоставување на правото на сопственост, односно правото на користење, како што бараат во постапката по овој спор. Во спротивно, доколку тужителите биле спречени во користењето на спорното земјиште, па поради тоа не можеле да го користат или на друг начин да го манифестираат своето право на сопственост, односно право на користење, како што прима и првостепениот суд, евиденцијата во катастарските книги сама за себе не претставува доказ дека тужителите го изгубиле правото на сопственост, па во таков случај барањето би било основано.

(Решение на Окружниот суд во Скопје, Гж. бр. 1343/77 од 26. IX. 1977 година).

37. Општината не е пасивно легитимирана во спорот за исплатување противвредноста на земјоделско земјиште што го држи друго општествено правно лице.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд погрешно го применил материјалното право кога ја задолжил и тужената општина, солидарно со земјоделската задруга која го користи имотот, да му исплати надоместок на тужителот, бидејќи најде дека тужената општина не е пасивно легитимирана. Имено, кога е веќе утврдено дека корисник на земјиштето е Земјоделската задруга, во состав на чиј блок се наоѓа тоа, тужената општина не е пасивно легитимирана за исплаќање на надоместок покрај самиот корисник на земјиштето.

Ова произлегува и од одредбата на чл. 3 од Законот за користење на земјоделско земјиште („Сл. весник на СРМ“ бр. 40/76) каде што се наведени корисниците на земјиштето, во кои не влегува и општината. Обврска на корисниците е, според оваа одредба, да го користат земјиштето на начин кој најмногу одговара на природните особини на земјиштето и постојните економски и технички услови, а обврска на општината е во оваа смисла да го обезбеди искористувањето на земјиштето.

Исто така, со одредбата на чл. 248, ст. 3 од Законот за здружениот труд („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 53/76), е нормирано дека со земјоделско и градежно земјиште, со шума и шумско земјиште со кое не управуваат работниците или другите работни луѓе во определено општествено правно лице или над кое не постои право на сопственост, како и со друго природно богатство и добро во општа употреба, управува општината на чија територија се наоѓа таа недвижност, додека од одредбата од чл. 245, како и членовите 270—272

од овој закон не произлегува дека во вакви случаи постои легитимација и кај тужената општина.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, под Гж. бр. 238/78 од 9. XII. 1978 година).

38. Уверението издадено од надлежниот општински орган на управата дека одредена недвижност не е национализирана, не претставува гаранција од страна на општината дека имотот не е национализиран, а уверението служи само како доказ дека во постојната евиденција на национализираните имоти предметната недвижност не се води како таква.

Од образложението:

Првостепениот суд погрешно смета дека општината, давајќи уверение дека дуќанот не е национализиран, му дала гаранција на купувачот — тужениот дека слободно може да го купи дуќанот, бидејќи тој не е национализиран. Меѓутоа, од цитираното уверение бр. 12—12799 од 29. VII. 1968 година се гледа дека со уверението се тврди дека овој недвижен имот не е национализиран и дека уверението се издава врз основа на постојната евиденција, а да послужи за пренос на правото на сопственост. Според тоа, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, ова уверение не претставува никаква гаранција од страна на општината, како општ претставник на општествената заедница во врска со општествената сопственост, дека имотот не е национализиран, но тоа уверение претставува само како доказ за фактот дека во постојната евиденција на национализираните имоти предметниот имот не се води како таков. Пропустот во постојната евиденција да се воведат и овој имот не може да претставува никаква гаранција за кого и да било, бидејќи таа евиденција има само информативен карактер и податоците од неа не може да бидат сигурен основ за стекнување на какви и да било права врз таков имот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Гж. бр. 456/76 од 27. X. 1976 година).

39. Со пресуда судот не може да утврдува дека одредено општествено правно лице е сопственик на недвижни или движни ствари кои се во општествена сопственост, бидејќи општествените правни лица не можат да стекнуваат право на сопственост, туку други права кои се предвидени во Уставот на СФРЈ и позитивните законски прописи.

Од образложението:

Правилно нашол првостепениот суд дека тужбеното барање на Општината Св. Н. е основано, бидејќи е утврдено дека предмет-

ната парцела е општествена сопственост и без законски основ била заведена во поседовниот лист на тужениот Д. како к. п. бр. 1920/1 10. Меѓутоа, уважувајќи го тужбеното барање на општината Св. Н., првостепениот суд не можел да утврдува дека таа е сопственик на предметната нива, бидејќи според Уставот на СФРЈ и позитивните законски прописи, општествените правни лица немаат право на сопственост над средства од општествена сопственост, туку по однос на нив тие можат да стекнуваат одредени права. Така, според чл. 4 од Законот за промет со земјишта и згради („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/75), на недвижностите од општествена сопственост може да се стекнува право на користење од страна на општествено-правните лица.

(Пресуда-решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 724/75 од 9. I. 1976 година).

40. Месната заедница не може да стане сопственик на шума и да биде носител на правото на сопственост на шума по основ на тапија од 1931 година, која гласи на име на селаните од селото по основ на нивното здружување во месна заедница.

Од образложението:

Со обжалената пресуда првостепениот суд го одбил тужбеното барање на тужителот — Месната заедница, со кое бара да се задолжи туженото Шумско стопанство да ѝ признае на Месната заедница право на сопственост на спорната шума и да ѝ ја предаде во владение.

Овој суд најде дека жалбата на јавниот правобранител, како застапник на тужителот, е неоснована поради следното:

Согласно со одредбите на Законот за шумите, шумите се општествено добро. Тие можат да бидат во општествена сопственост и во тој случај согласно со чл. 7 од истиот закон со нив стопанисуваат организациите на здружениот труд на кои тоа им е доверено, а по исклучок одделни државни органи. Шумите можат да бидат во приватна сопственост и врз нив да постои право на сопственост, во кој случај со нив стопанисуваат нивните сопственици. Согласно со чл. 96 од цитираниот Закон за шумите, во општествена сопственост се сметаат шумите што по кој и да било правен основ станале општествена сопственост, како и оние шуми за кои некое лице не прибавило право на сопственост по законски пат. Согласно со оваа законска одредба, претпоставка е дека сите шуми се во општествена сопственост, а лицето што тврди дека има право на сопственост на шума треба тоа да го докаже.

Основано истакнува жалбата дека Месната заедница има својство на правно лице. Меѓутоа, неа ја основаат работни луѓе и граѓани од соодветната населба заради остварување на определени заеднички потреби и интереси. Од изведените докази не произлегува дека на кој и да било начин на тужителот му било пренесено какво и да било право врз спорната шума од соодветен надлежен орган. Бидејќи се работи за општествено правно лице, според мислењето на овој Суд, тужителот не може да биде носител на право на сопственост на шума, туку евентуално само на право на искористување и стопанисување, ако се тие пренесени од надлежен орган на начин и во постапка определена со закон. Со организирањето на месна заедница вакво право селаните не можеле да ѝ пренесат на месната заедница, бидејќи тие немале такво право, а селото и селаните немаат својство на правно лице и како такви не можеле да бидат носители на право на сопственост или други права врз спорната шума.

(Окружен суд Битола, Гж. бр. 1400/78).

41. Со долгогодишно користење на води не може да се воспостави службеност, со оглед на тоа што не е можно воспоставување на право на службеност на добра во општествена сопственост без посебен правен акт, односно со долгогодишно фактичко користење.

Од образложението:

Според член 69 од Основниот закон за користење на водите, за користење на вода се плаќа воден придонес, а според член 89 од истиот Закон се плаќа и надоместок за наводнување на земјиштето. Бидејќи во случајов тужителите не поседувале водостопанска дозвола за користење на водата од јазот, ниту користењето на водата го регулирале на друг начин преку плаќање на воден придонес, околноста што тужителите долги години непречено ја користеле водата не создава и нивно право, доколку во користењето на водата бидат на некој начин спречени, да бараат надоместок на штета поради некористењето на водата. Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, долгогодишното користење на водите од страна на тужителите не воспоставило службеност во нивна полза, со оглед на тоа што не е можно воспоставување на право на службеност на добра во општествена сопственост без посебен правен акт, односно со долгогодишно фактичко користење. Со оглед на изнесеното, околноста што тужителите долги години ја користеле водата не е од влијание врз одлучувањето за правото на надоместок поради неможноста за користење на водата.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Гж. бр. 681/77 од 16. VI. 1978 година).

42. Непреченото долгогодишно користење на вода за наводнување, односно за воденица, без посебен правен акт, не може да доведе до воспоставување право на службеност, со оглед на тоа што не е можно воспоставување право на службеност на добра во општествена сопственост без посебен правен акт.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил дека тужителите долги години се користеле со еден јаз, како за наводнување на нивите, така и за работа на воденица за мелење жито. За користење на водите од јазот, тужителите не поседувале водостопанска дозвола ниту плаќале било какви обврски за користење на водата и работата на воденицата. Во 1972 година, во склопот на изведувањето на работите за магистралниот пат, затрупан е предметниот јаз, со кое нешто престанала можноста тужителите да се користат со водите од него.

Првостепениот суд нашол дека тужената СР Македонија, преку Советот за изградба, одржување и реконструкција на патиштата, е должна на тужителите да им ја надомести штетата која за нив настапила поради неможноста да се користат со водите од предметниот јаз, од причини што смета дека добрата од општ интерес служат како за задоволување на општите, така и за задоволување на поединечните интереси, дека тужителите долго време непречено ги користеле водите од предметниот јаз без водостопанска дозвола и поради тоа што тужената СРМ ниту побарала ниту добила дозвола за изведување на работите со кои дошло до затрпување на јазот.

Ваквото становиште на првостепениот суд е погрешно. Според член 69 од Основниот закон за користење на водите, за користење на водата се плаќа воден придонес, а според член 89 од истиот закон се плаќа и надоместок за наводнување на земјиштето. Бидејќи во случајов тужителите не поседувале водостопанска дозвола за користење на водата од јазот, ниту користењето на водата го регулирале на друг начин преку плаќање на воден придонес, околноста што тужителите долги години непречено ја користеле водата не создава и право на истите, доколку во користењето на водата бидат на некој начин спречени, да бараат надоместок на штета поради некористењето на водата. Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, долгогодишното користење на водите од страна на тужителите не воспоставило службеност во нивна полза, со оглед на тоа што не е возможно воспоставување на право на службеност на добра во општествена сопственост без посебен правен акт, односно со долгогодишно фактичко користење. Со оглед на изнесеното, околноста што тужителите долги години ја користеле водата не е од влијание врз одлучувањето за правото на надоместок поради неможноста за користење на водата.

Со оглед на изложеното, нападнатата пресуда следуваше да се преиначи и да се одбие тужбата на тужителите како неоснована.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 681/77 од 16. VI. 1978 година).

43. Доколку пред донесувањето на Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште од 1958 година е склучен и извршен устен договор за купопродажба на неизградено градежно земјиште и купувачот уште пред донесувањето на тој закон е запишан во катастарот како сопственик на земјиштето, сите права на поранешниот сопственик, во смисла на одредбите на законот, му припаѓаат на купувачот.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил, дека тужителите спорниот имот го купиле, а потоа го имале во владение повеќе од 25 години, па и денес го владеат. Спорниот имот во катастарските книги бил заведен на име на тужителите и за него тие плаќале данок.

Според наоѓањето на Врховниот суд на Македонија, со оглед на утврдената фактичка состојба од страна на првостепениот суд, правилно е применето материјалното право, кога е уважено барањето на тужителите и е утврдено дека се тие трајни корисници на спорниот имот.

Во случајов не можат да се применат одредбите на Законот за уредување на имотните односи настанати со противправно заземање на земјиште во општествена сопственост („Сл. весник на СРМ“ бр. 31/72) и во врска со тоа неосновани се ревизионите наводи за ненадлежност на судот да расправа за оваа правна работа. Ова од причина што е утврдено дека во случајов не се работи за противправно заземено земјиште, туку за земјиште што тужителите го владеат врз основа на договор за купопродажба од поранешните сопственици.

Правилно е и утврдувањето на второстепениот суд дека во случајов не можат да се применат одредбите на чл. 70 и 72 од Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 52/58). По купувањето на спорниот имот, а пред донесувањето на овој закон, спорното земјиште тужителите го завеле во катастарските книги на свое име и за тој имот плаќаат данок.

Со оглед на фактот што по купопродажбата е извршен упис во јавните книги, неосновани се наводите во ревизијата дека договорот за купопродажба е ништовен, бидејќи во јавните книги тужителите се запишани како сопственици на овој имот уште пред донесувањето на тој закон.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Рев. бр. 93/79 од 22. III. 1979 година).

44. За експлоатација на песокот, кој претставува природно богатство во општествена сопственост, никој не може да наплатува одредена цена, но со оглед на потребата од негова организирана експлоатација, одредена работна организација може да биде овластена да ги наплатува трошоците во врска со експлоатацијата.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил дека со решение 09—1213/2 од 13. V. 1974 година на Одделението за стопанисување при Собранието на општината на тужителот му е одобрено експлоатирање на камен, песок и чакал од коритата на бреговите и природните водотеци на подрачјето на општината и дека услугите за оваа експлоатација ќе ги врши по цена од 20 динари за еден кубен метар во случај на вадење и тоа рачно и со механизација на самите корисници.

Тргувајќи од горната фактичка положба, Окружниот стопански суд во Скопје го уважил тужбеното барање, повикувајќи се на одредбите на чл. 100 од Законот за водите.

Стопанскиот суд на Македонија, пак, од своја страна смета дека тужбеното барање е неосновано, сметајќи дека тужителот нема право во кој и да било вид да го наплатува самиот песок, чакал и др., кој тужениот бесправно го вадел од речните корита, бидејќи тие се природни богатства во општествена сопственост.

Правното становиште на Стопанскиот суд на Македонија, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, е неправилно.

Навистина, за песокот, чакалот и сл., како природно богатство во општествена сопственост, никој не може да наплатува одредена цена. Меѓутоа, самата негова експлоатација за одредени општествени потреби се врши во еден организиран систем, а општината е овластена да го уреди начинот на таа експлоатација со предвидување на евентуалните трошоци и начинот на нивното искористување.

Со оглед на овластувањето што тужителот го добил од надлежниот орган на општината, несомнено е дека не може да се прими дека тужителот немал никакви трошоци за експлоатација на песокот и чакалот од коритата и бреговите на природните водотекови. Тие трошоци за експлоатација, со оглед на овластувањата што ги има општината според одредбите на чл. 100 од Законот за водите и неможноста да се утврдува за секој посебен случај, се утврдуваат паушално според кубен метар изваден песок односно чакал. Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, додека егзистира решението на органот на управата од 12. V. 1974 година, неговата примена не може да се отстрани дури и во случај песокот односно чакалот да е вадеен без одобрение од надлежниот орган. Ова се однесува и на плаќањето на републичката такса, бидејќи таа е одредена со акт на надлежен орган. Меѓутоа, исто така, неправилно би било кога би се прифатило дека тужителот би бил овластен да го наплатува целиот пропишан износ од кубен метар испорачан песок односно чакал и во случај кога за одредени водотекови тој не организирал никаква чуварска и друга служба, не составил елаборати за начинот на користење односно немал издатоци во врска

со начинот на организирање и со самата експлоатација на песокот односно чакалот, или пак имал само минимални такви трошоци, кои се просечно под пропишаниот износ на надоместокот одреден во одлуката за кубен метар.

Во оваа смисла ни првостепениот суд не ги испитувал решавачките факти, така што со уважување на барањето за заштита на законитоста не ќе можеше да се донесе мериторна одлука по овој спор, туку и двете пресуди следувааше да се укинат и предметот врати на повторно судење на првостепениот суд.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, ГЗЗ. бр. 1/77 од 5. IV. 1977 година).

45. Корисникот на експропријација, кому експроприраната недвижност не му е предадена во владение, не стекнал право на користење на таа недвижност, па неговото тужбено барање судот да му наложи на поранешниот сопственик недвижноста да му ја предаде е неосновано.

Од образложението:

Во случајов, во 1950 година експропријацијата е извршена во корист на државата за изградба на Домот за народно здравје, бидејќи во тоа време тој имал статус на државен орган. Куќата и дворното место не се одземени од поранешниот сопственик и приведени кон намената за која е извршена експропријацијата.

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, независно од тоа што овој имот станал општествена сопственост врз основа на актот за експропријација, тужителот — Здравствениот дом од П., не е активно легитимиран да бара да му се признае право на трајно користење и во судска постапка да му се предаде имотот во владение. Ова поради тоа што право на трајно користење на ствари што станале општествена сопственост може да се стекне доколку постои законит основ и начин на предавање. Во случајов законит основ претставува актот за експропријација, кој е донесен согласно со тогаш важечкиот Закон за експропријација („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 28/47). Меѓутоа, самиот овој акт не е доволен за да може тужителот да стекне право на користење на предметниот имот. Потребно е исто така корисникот на експропријацијата да биде воведен во владение, кое воведување во времето на важноста на наведениот закон се спроведувааше согласно со неговите одредби содржани во чл. 24 и 25.

Бидејќи не се исполнети условите за тужителот да стекне право на користење на предметниот имот, правилно е одбиено тужбеното барање како неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 10/78 од 14. VI. 1978 година).

46. Во спор за сопственост не може да се признае право на сопственост на недвижен имот што е експроприран со конечно решение донесено во управна постапка, независно од тоа дали поранешниот сопственик учествувал во експропријационата постапка, или не учествувал. Ако поранешниот сопственик не учествувал во управна постапка, тој може само да бара обнова на постапката, под условите од чл. 249 на ЗОУП.

Од образложението:

Тужителот, дури и кога би се утврдило дека имал право на сопственост до 1952 година, го изгубил тоа право на сопственост со спроведувањето на експропријацијата, која претставува оригинален начин на стекнување на општествена сопственост. Оригиналноста на настанувањето на општествената сопственост по пат на експропријација, значи тоа дека предметната недвижност станува општествена сопственост и без оглед на правата што врз таквата недвижност ги имале одредени лица. На тие лица им е обезбедено, во посебната управна постапка, што се спроведува во врска со експропријацијата, да ги штитат своите права. Таа постапка посебно е пропишана во законите со кои се регулира експропријацијата, а за она што не е пропишано, се применува Законот за општата управна постапка (како на пример чл. 24 од Законот за експропријацијата (пречистен текст („Службен лист на СФРЈ“ бр. 11/68) и чл. 25 од Законот за експропријација („Сл. весник на СРМ“ бр. 47/73). Доколку на тужителот во таа посебна управна постапка, не му е овозможено да ги остварува своите права, тој има можност, ако веќе не изминале сите пропишани рокови, само во управна постапка да бара да му се признае она на што смета дека има право. Меѓутоа, бидејќи спорните недвижности станале општествена сопственост по оригинален пат, преку експропријација, тоа тужителот го изгубил правото на сопственост над нив уште во 1953 година и поради тоа неосновано е и неговото тужбено барање да му се признае право на трајно користење по тој основ.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 396/75 од 29. XII. 1975 година).

47. Кога одземениот имот од владение на тужителот не е опфатен со решението за експропријација кое е донесено за друг имот на тужителот, по барањето за надоместок за ваков имот е надлежен да одлучува процесниот, а не вонпроцесниот суд.

Од образложението:

Како што се гледа од списите, со решението за експропријација бр. 564/74, во полза на тужената фабрика, а за изградба на објекти, била експроприрана површина од 10.372 м², сопственост на тужителот. Според наводите на тужителот истакнати во тужбата,

вистинската површина на парцелата што била одземена од владение и предадена на тужената фабрика изнесувала 12.434 м², така што површината од 2.062 м² не била опфатена со решението за експропријација.

Според наводите на тужената фабрика, изнесени во писмениот одговор на тужбата, експроприраната парцела КП. бр. 12842 била во површина од 10.372 м².

Бидејќи не е спорно дека површината од 2.062 м² не е опфатена со решението за експропријација, според мислењето на овој Суд, тужителот може во процесна постапка да бара да му се определи надоместок за оваа површина, бидејќи, доколку се точни тужбените наводи, таа се наоѓа во владение на тужената фабрика без правен основ.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 632/76 од 14. III. 1977 година).

48. Сопственикот на експроприрана недвижност на која трајните насади се уништени од страна на корисникот на експропријацијата пред неговото воведување во владение на таа недвижност, може правото на надоместок за тие трајни насади да го остварува во постапка за надоместок на штета.

Од образложението:

Во списите има укажувања дека трајните насади кои се наоѓале на земјиштето биле уништени уште пред да биде донесено решението за одземање од владение на национализираното неизградено градежно земјиште од тужителот како поранешен сопственик. Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, доколку трајните насади се уништени пред донесувањето на решението односно пред таквото решение за депоседирање да му биде доставено на поранешниот сопственик, се работи за незаконито постапување и правниот однос треба да се расправи според правните правила за надоместок на причинета штета. Заради тоа, треба точно да се утврди кога се уништени предметните трајни насади, т.е. дали пред донесувањето на решението за депоседирање односно пред неговото доставување на тужителот или пак откако тужителот легално е депоседиран од земјиштето. Во врска со така утврдените факти, треба да се цени и приговорот за застареност, односно дали застареноста ќе се цени со примена на законските одредби за застареност на побарувањето за надоместок на штета или за застареност на побарување кое произлегува од останатите облигации.

(Решение на Врховен суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 56/79 од 13. XI. 1979 година).

49. Корисникот на експропријацијата е должен на поранешниот сопственик да му понуди во замена друга соодветна зграда односно стан. Само доколку тоа го побара поранешниот сопственик, корисникот на експропријацијата ќе обезбеди користење на друг соодветен стан.

Од образложението:

Со решенијата и на првостепениот и на второстепениот суд повреден е материјалниот закон. Имено, со чл. 39 од Законот за експропријација („Сл. весник на СРМ“ бр. 47/73) пропишано е дека надоместокот за експроприраната недвижност се определува во готови пари. Меѓутоа, според мислењето на овој Суд, оваа одредба е од начелен карактер и се применува доколку со други одредби од истиот закон не е нешто друго предвидено. Надоместокот за експроприрани станбени згради посебно се определува и е пропишан со одредбите на чл. 40 од истиот закон. Со став 2 на чл. 40 од тој закон, пропишано е дека, ако се експроприра станбена зграда или стан како одделен дел од зграда во кој живее сопственикот, нему ќе му се понуди во замена друга соодветна зграда односно стан, а за евентуалната разлика до вредноста меѓу експроприраната и понудената недвижност од поранешниот сопственик ќе се бара разликата да ја дополни во готови пари, односно на овој ќе му се понуди дополнување во готови пари. Со став 3 предвидена е можност на поранешниот сопственик да му се обезбеди користење на кредит за таа разлика, а во наредните ставови — чл. 4 и 5, се регулира начинот и постапката за регулирање на односите во врска со давањето во замена на друга зграда односно стан. Со став 6 на овој член е пропишано дека, по исклучок од став 2 на овој член, по барање на поранешниот сопственик, корисникот на експропријацијата е должен да му обезбеди користење на друг соодветен стан, но во тој случај надоместокот за делот на експроприраната недвижност во кој тој живеел ќе му се намали за 30%.

Според наоѓањето на овој суд, одредбите на чл. 40 од Законот за експропријација се од императивен карактер, и се применуваат во секој случај кога се експроприра зграда односно стан во кој живеат поранешните сопственици. Тоа значи дека корисникот на експропријацијата е должен на поранешниот сопственик да му понуди во замена друга соодветна зграда односно стан, и не зависи од неговата волја дали ќе избере да понуди во замена друга зграда односно стан или утврдениот надоместок да го исплати во пари. Само доколку се исполнети условите на чл. 40, ст. 6 од Законот за експропријација т.е. доколку тоа го побара поранешниот сопственик, корисникот на експропријацијата ќе обезбеди користење на друг соодветен стан, со тоа што во тој случај надоместокот за делот на експроприраната недвижност во кој живеел поранешниот сопственик ќе му се намали за 30%.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, ГЗЗ. бр. 53/75 од 16. I. 1976 година).

50. Одредбите на чл. 3, ст. 3 од Законот за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер, кои предвидуваат плаќање камата на определенниот надоместок за одземено од владение национализирано градежно неизградено земјиште од бившиот сопственик пред постигнатата спогодба односно правосилноста на одлуката со која е определен надоместокот, не се однесуваат на случаите кога одземањето е извршено пред влегувањето во сила на овие одредби односно пред 27. III. 1973 год.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Овој суд смета дека Окружниот суд во С. неправилно ги применил одредбите на чл. 3, ст. 3 од Законот за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер, кога го изменил решението на Општинскиот суд — С. II. и на предлагачите на определената сума во износ од 33.990,00 динари, како надоместок за национализирано градежно неизградено земјиште во површина од 1133 кв., им досудил камата од 7,5% сметано од 27. III. 1973 година, односно двојна камата од денот на истекот на рокот во кој треба да им се исплати надоместокот. Ова поради тоа што погоре споменатиот закон, кој е донесен на 19. III. 1973 година, а кој влегол во сила на 27. март 1973 година, не содржи одредби за ретроактивна примена на одредбата на чл. 3 од овој Закон. Во случајот одземањето од владение на предметното земјиште за кое е определен надоместок било извршено врз основа на правосилно решение бр. 01—13028/2 од 21. VII. 1964 година на бившото Собрание на општина „С. К.“ — С. Со оглед на тоа дека се работи за одземање на национализирано неизградено градежно земјиште од владение на бившиот сопственик во 1964 година односно за однос кој настанал пред донесувањето на погоре споменатиот закон, а тој Закон не содржи одредби за ретроактивна примена на одредбите на чл. 3, ст. 3, врз основа на кој е досудена каматата, затоа овој суд смета дека погрешил второстепениот суд кога го изменил решението на Општинскиот суд С. II. и на предлагачите им досудил камата од 7,5%, сметано од 27. II. 1973 година, односно по истекот на рокот од 15 дена од правосилноста на решението, двојна камата.

Врховниот суд на Македонија смета дека и според прописите што ја регулираат материјата за определување надоместок за национализирано градежно неизградено земјиште, кои биле во важност во времето на одземањето од владение на земјиштето сопственост на предлагачите, предлагачите немале право на камата, поради следното:

Согласно со чл. 1, ст. 2 од Законот за одредување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 5/68), на поранешните сопственици на градежното земјиште им припаѓа правичен надоместок според одредбите на Законот за експропријација.

Согласно со погоре наведените законски прописи, правичен надоместок за одземено градежно земјиште на поранешните сопственици им припаѓа според одредбите на Законот за експроприја-

ција, но само за оние земјишта кои станале општествена сопственост врз основа на републичкиот закон, донесен согласно со член 2, ст. 1 од споменатиот Закон за одредување на градежно земјиште во градовите и населбите од градски карактер.

Законот за одредување на градежно земјиште за одделни градови и населби од градски карактер („Сл. весник на СРМ“ бр. 26/68) републички, влегол во сила на 27. VII. 1968 година.

Согласно со член 8, став 5 од погоре споменатиот закон, за одредување на градежно земјиште во градовите и населбите од градски карактер надоместокот за неизграденото градежно земјиште кое е национализирано со Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште до 7. IV. 1965 година се одредува според одредбите на тој закон.

Согласно со чл. 46, ст. 1 од Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште, за национализирано градежно неизградено земјиште на поранешниот сопственик му се дава надоместок кој се определува според тарифата по која се определува надоместок за експроприрано градежно земјиште (чл. 47 од Законот за експропријација). Други одредби по однос на надоместокот, ниту одредби за плаќање на камата, Законот за национализација на наемните згради и градежно земјиште не содржи. Исто така, ни Законот за експропријација што го регулира прашањето за надоместок за експроприрано градежно земјиште, кој беше во важност во времето кога е одземено од владение земјиштето поранешна сопственост на предлагачите, не содржи одредби кои предвидуваат досудување на камата во случај кога земјиштето е одземено од владение пред правосилноста на решението за надоместок. Според тоа, овој суд смета дека предлагачите немаат право на камата.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, ГЗЗ. бр. 58/75 од 13. II. 1976 година).

51. И во постапката за определување на надоместок за експроприран имот, барањето за каматата застарува за три години од стасаноста на секое посебно барање.

Од образложението:

Според член 15 од Законот за застареност на побарувањата, побарувањата на повремените давања кои стасуваат годишно или во пократки определени периоди од време (повремени побарувања), било да се работи за споредни повремени побарувања, како што е побарувањето на каматата, било да се работи за такви повремени побарувања во кои се исцрпува самото право, како што е побарувањето за издржување, застаруваат за 3 години од стасаноста на секое одделно давање. Истото важи и за ануитетите со кои во еднакви, однапред определени повремени износи, се отплатува главнината и каматите, но не важи за отплатата во оброци и други делумни исполнувања.

Според горното, побарувањето на предлагачите за исплата на камата на досудениот им износ за експроприраната недвижност застарува т.е. тоа веќе било застарено пред истекот на трите години од денот од кога е поставено барањето односно нивниот предлог да им се исплати камата. Тие можат да бараат камата само за трите години наназад откако го поставиле предлогот, па бидејќи предлогот е поднесен до судот на ден 2. IX. 1975 година, имаат право да бараат камата, почнувајќи од 2. IX. 1972 година сè до денот додека им е исплатена главнината.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, ГЗЗ. бр. 36/77 од 21. VI. 1977 година).

52. Тужената општина е должна да го исплати надоместокот за одземено национализирано градежно земјиште на поранешниот сопственик, без оглед на тоа што тој надоместок погрешно веќе еднаш го исплатила на лице кое во катастарот не било заведено како сопственик.

Од образложението:

Од сите изведени докази кои судот ги ценел е утврдено дека поранешен сопственик на спорната парцела била тужителката, затоа што ниту фактички ја држело лицето Р. И., ниту тоа произлегува од катастарските книги, па решенијата за надоместок за одземање на тоа земјиште погрешно се донесувале на име на лицето Р. И. како на поранешен сопственик и погрешно на тоа лице му бил исплатен надоместокот. За грешката на тужената општина, за која тужителката со ништо не придонела, тужителката не може да ги сноси последиците. Според тоа, неосновано е повикувањето во жалбата на тужената општина на решенијата донесени во управна постапка, кои не се од никакво значење за правото на тужителката. Како поранешен сопственик тужителката не го изгубила правото на трајно користење на оваа парцела и по спроведената национализација, а со одземањето на дел од спорната парцела, без за тоа да ѝ биде дадено решение на тужителката за депосидирање, се стекнале и условите таа да бара надоместок за одземениот дел од парцелата.

Поради тоа обжалената пресуда е потврдена.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 278/75 од 14. V. 1975 година).

53. Во спорот за надоместок за одземено неизградено градежно земјиште, пасивно е легитимирана општината, а не организацијата на која ѝ е доделено земјиштето на користење.

Од образложението:

Од изведените докази првостепениот суд утврдил дека тужителот бил поранешен сопственик на одредени парцели во вкупна

површина 13.572 кв. метра. Бидејќи овие парцели биле национализирани, затоа што се наоѓале во потесниот градежен реон, тужената општина, сметајќи ги нив како општествени, без претходно да се одземат од владение на поранешниот сопственик со прописно решение, таа овие парцели ги дала под наем на туженото ГП. На овие парцели споменатото претпријатие изградило работнички станovi, магацински простории и друго.

Овие околности меѓу странките не се спорни. Со оглед на нивната неспорност, како и неспорната околност дека на тужителот за ова земјиште не му е исплатен надоместок, судот го задолжил градежното претпријатие на тужителот да му исплати на име надоместок за вкупно одземената површина од 13.572 кв. метра износ од 203.580,00 динари, сметано по 15 динари за еден квадратен метар.

Тужбеното барање на тужителот, со кое барал да се задолжи и тужената општина да му го плати горниот износ, е одбиено како неосновано.

Врховниот суд на Македонија, по повод жалбата на туженото градежно претпријатие, а по службена должност, најде дека надоместокот за одземеното неизградено градежно земјиште од тужителот треба да му го плати тужената општина, а не туженото градежно претпријатие, поради што во оваа смисла и ја преправи првостепената пресуда, така што наместо туженото претпријатие, ја задолжи тужената општина да му го плати на тужителот утврдениот износ на име надоместок за одземеното земјиште, а пак тужбеното барање тоа да го стори туженото претпријатие, го одби како неосновано.

Ваквиот заклучок Врховниот суд го изведува од чл. 61 од Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште, според кои одредби, во постапката за утврдување на предметот на национализацијата и постапката за определување висината на надоместок за национализирани недвижности странка е и општината.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 184/78 од 26. V. 1978 година).

54. Право на надоместок на штета поради нереализирано првенствено право на користење на градежна парцела поранешниот сопственик може да оствари кога се исполнети условите тој да ја добие таа градежна парцела по основ на своето првенствено право.

Од образложението:

Врховниот суд на Македонија укажува дека ваквиот спор треба да се реши со примена на одредбите на Законот за условите и начинот на остварување на првенствено право на користење на градежно земјиште („Сл. весник на СРМ“ бр. 8/70), кој бил во важност во времето на настанувањето на спорниот однос, а посебно на одредбите од чл. 2, ст. 3 и чл. 3, според кои првенственото право на користење на градежна парцела поранешниот сопственик го

остварува на земјиште кое опфаќа цела градежна парцела, а и поранешниот сопственик чие земјиште опфаќа најмалку 2/3 од градежната парцела, под услов вкупната површина на неговото земјиште што станало општествена сопственост да не е помала од површината на парцелата. Слични одредби се содржани и во чл. 11 и 12 од Законот за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. весник на СРМ“ бр. 10/73). Ако земјиштето на поранешниот сопственик опфаќа помалку површина отколку што е содржано во цитираните прописи, неговото барање за надоместок на штетата поради неостварување на првенственото право на градење е неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 334/77 од 2. III. 1978 година).

55. Според задолжителното толкување на чл. 39, ст. 1 од Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште, пренос на правото на користење на национализирано градежно неизградено земјиште може да се врши под услов преносот да е забележан во земјишните книги. Доколку таквиот пренос не е јавно заверен на подрачјето на СР Македонија, лицето што се здобило со национализирано градежно земјиште може да го остварува правото на надоместок при одземањето на таквото земјиште од страна на општината, но не се здобило и со другите права што ги имал поранешниот сопственик на национализираното градежно неизградено земјиште.

Ова правно становиште важи само за односите што настанале во времето на важењето на Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште од 1958 година и задолжителното толкување на член 39, став 1 од овој закон.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Под претпоставка дека предметната парцела во времето на подарувањето се наоѓала во потесниот градежен реон, преносот што го извршил таткото на тужениот на својата сестра — тужителката со договорот за подарок, не би имал правно дејство, бидејќи договорот не е заведен во земјишните книги. Меѓутоа, ваквиот договор, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, не може да има правно дејство само во врска со остварувањето на другите права што ги имал поранешниот сопственик на национализирано градежно неизградено земјиште, како на пример, на правото на првенствена градба на тоа земјиште и сл., но не и на правото за остварување надоместок за одземеното земјиште. Имено, подарувачот со спомнатиот незаверен договор ја овластува својата сестра, врз основа на овој писмен договор, да се снабди со потребната тапија и без негово прашање и согласност да изврши промена во катастарот и се откажува од раскинувањето на овој писмен договор по кој и да било основ.

Од горните клаузули произлегува дека подарувачот ги пренесува сите материјални користи врз својата сестра, во смисла на договорот за подарок, што значи ѝ го пренесува и правото да го наплатува надоместокот при евентуалното одземање на тоа земјиште од страна на општината. Со оглед на тоа, бидејќи таквите материјални користи се пренесени врз тужителката, таа е овластена и да го наплати таквиот надоместок.

Со оглед на тоа дека таквиот надомест за оваа парцела го наплатил тужениот како наследник на подарувачот, тужбеното барање на тужителката, како основано, е уважено од горните причини.

Ова правно становиште важи само за односите што настанале во времето на важењето на Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште од 1958 година и задолжителното толкување на член 39, став 1 на тој закон од 1959 година.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 1029/76).

Сариќ
56.

Нема основа во позитивните прописи дека правото на користење на градежно земјиште се стекнува директно врз основа на урбанистичкото решение на населбата без донесување на решение за доделување на земјишето од надлежниот орган на општината.

Од образложението:

Тужителите се сопственици на барака и имаат право на користење на дворното место, по основ на договор за купопродажба со поранешниот сопственик на бараката. Куќата на тужениот се граничи со куќата на тужителите. Тужениот ја изградил оваа куќа врз основа на уредна градежна документација на дворно место кое му е доделено со решение на надлежниот орган на општината, и тоа дворно место го оградил.

Според урбанистичкиот план на градот, дел од дворното место на тужениот, сега спорното земјиште влегло во составот на парцелата на тужителите.

Општинскиот суд го уважил тужбеното барање на тужителите и утврдил дека тие имаат право на користење и на спорното место, сметајќи дека правото на користење на земјиштето на сопствениците на бараката се остварува со урбанистичкото решение на населбата.

Ваквата пресуда ја потврдил и Окружниот суд како второстепен.

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, и двете пресуди се донесени со погрешна примена на материјалното право. Имено, согласно чл. 38 од Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 52/58), градежното неизградено земјиште што е национализирано, останува во посед на поранешниот сопственик се додека тој, врз основа на ре-

шение од надлежниот орган на општината не и го предаде во посед на општината или на друго лице заради изградба на зграда и друг објект или заради изведување на други работи.

Од оваа одредба произлегува дека правото на користење на градежно неизградено земјиште се стекнува по пат на доделување од овластен орган, со донесување на решение за оваа цел и предавање на земјиштето во посед на корисникот.

Според тоа, правното становиште на првостепениот суд дека правото на користење на земјиштето од страна на сопствениците на бараката се остварува со урбанистичкото решение на населбата, нема основа во позитивните прописи. Ваквото правно становиште нема основа ни во прописите за просторно и урбанистичко планирање, како што е на пример Законот за просторно и урбанистичко планирање („Сл. весник на СРМ“ бр. 15/73). Покрај целите што се постигнуваат со просторното и урбанистичкото планирање, со овој Закон е уредена и постапката за добивање локација за изградба, а од одредбата од член 47 произлегува дека кон барањето за добивање локација мора да се приложи и доказ дека земјиштето, ако е тоа во општествена сопственост, му е дадено на барателот на користење.

Поради тоа, решението за доделување на земјиште на користење е предуслов да може да се стекне такво право врз национализирано градежно земјиште, а не обратно т.е. ниту решението за локација, а уште помалку самиот урбанистички план, можат да послужат за стекнување на право на користење на национализирано земјиште, без претходно земјиштето да му е доделено на корисникот од страна на надлежниот орган на општината.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 5/78, од 3. III. 1978 година).

57. Ако меѓу сопствениците на посебни делови на зграда постои спор за начинот на користење на дворното место, тогаш спогодбата склучена меѓу нив може да се измени само во вонпроцесна постапка.

Од образложението:

Точно е тврдењето во барањето за заштита на законитоста дека во смисла на чл. 6 од Законот за сопственост на делови од згради („Сл. лист на СФРЈ“ број 43/65), ако зградата во етажна сопственост е подигната на градежна парцела во општествена сопственост, секој сопственик на посебниот дел од таа зграда има трајно право на користење на градежната парцела на која е подигната зградата. Меѓутоа, согласно со чл. 24 од истиот закон, заемните односи на етажните сопственици, па според тоа и користењето на дворното место, се одредуваат со општите услови и со договор. Со нападнатите пресуди е утврдено дека странките склучиле токму таков договор, со кој е регулирано користењето на дворното место на кое се наоѓа станбената зграда во нивна сопственост.

Неосновано е тврдењето во барањето за заштита на законитоста дека во случај на спор за начинот на користење на дворното место секој од сопствениците на посебните делови од зградата има трајно право на користење на целата градежна парцела. Според чл. 31, ст. 1 од погоре споменатиот закон, заемните односи на етажните сопственици можат да се менуваат само со согласност на сопствениците на посебните делови. Измени во општите услови и во договорот за заемните односи на етажните сопственици можат да се прават спротивно на нивната волја само од надлежниот општински суд во вонпроцесна постапка, по предлог на еден од етажните сопственици, при што се води сметка извршените промени да се целисходни и оправдани. Ова нешто е предвидено и во одредбите на чл. 25, во врска со чл. 23 од републичкиот Закон за сопственост на делови од згради („Сл. весник на СРМ“ број 20/74). Според тоа, ако меѓу странките постои спор за начинот на користење на дворното место, тогаш утврдениот начин на користење со склучениот договор меѓу странките, доколку нема нивна согласност, може да се измени само во вонпроцесна постапка, по нивни предлог.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, ГЗЗ. бр. 27/76 од 4. VI. 1976 година).

58. Утврдувањето начинот на користење на дворно место не претставува присвојување за себе на дел од дворното место од страна на етажните сопственици, туку претставува уредување на заемните односи меѓу етажните сопственици на една зграда. Правото на трајно користење останува и понатаму трајно и неделиво, а градежното земјиште и понатаму останува во општествена сопственост.

Од образложението:

Согласно со чл. 7, ст. 1 од Законот за сопственост на делови од згради („Сл. весник на СРМ“ бр. 20/74), ако зградата во етажна сопственост е подигната на градежна парцела во општествена сопственост, секој сопственик на посебен дел од зградата има трајно право на користење на градежната парцела на која е подигната зградата.

Согласно со чл. 5, ст. 4 од Законот за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. весник на СРМ“ бр. 10/73), корисниците на делови на згради подигнати на земјиште на кое постои право на користење спогодбено го утврдуваат начинот на користење на тоа земјиште.

Не е спорно дека предлагачот и противникот се етажни сопственици на станбена зграда и дека меѓу нив не постоела согласност во врска со користењето на дворното место кое е во општествена сопственост. Со оглед на тоа дека тие самите не можеле да постигнат согласност во врска со користењето на дворното место, начинот на неговото користење го утврдил судот во вонпроцесна постапка.

Според мислењето на овој суд ваквиот начин на утврдување користење на дворно место не претставува присвојување за себе на дел од дворното место од страна на етажните сопственици, како што смета јавниот обвинител, туку претставува уредување на заемните односи меѓу етажните сопственици на една зграда во врска со користење на дворното место, кое има за цел да придонесе за поправилно користење на дворното место и за отстранување на сè какви спорови меѓу нив. Одредбите на чл. 7, ст. 1 од Законот за сопственост на делови од згради не се повредени, бидејќи трајното право на користење останува и понатаму трајно и неделиво, а градежното земјиште и понатаму останува во општествена сопственост. Судската одлука која ги уредува овие односи на користење на дворно место не може да претставува основ за промена на сопственоста, така што не се врши никакво присвојување и парцелизирање на градежното земјиште.

Со оглед на изнесеното, барањето за заштита на законитоста следувахе да биде одбиено како неосновано, согласно со чл. 408, ст. 2, во врска со чл. 393 од ЗПП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, ГЗЗ. бр. 42/78 и Рев. бр. 168/78 од 12. IX. 1978 година).

59. Кога не постои спогодба за начинот на користење на градежната парцела врз која е подигната зграда која е во етажна сопственост, судот во вопроцесна постапка, на целесообразен начин, ќе го уреди користењето на градежната парцела или на дел од неа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд утврдил дека се работи за нерешени односи меѓу странките во врска со користењето на еден дел од дворното место од градежната парцела врз која е подигната зградата на која сопственик на едниот дел е тужениот, а на другиот дел тужителите. Со оглед на тоа во случајот треба да се применат одредбите од чл. 8 од Законот за сопственост на делови од згради („Сл. весник на СРМ“ бр. 20/74), со кој е предвидено дека градежната парцела на која е подигната зградата што во целост или делумно е во етажна сопственост и деловите од зградата што ѝ служат на зградата како целина или само на некои нејзини посебни делови, сопствениците ги користат според намената на земјиштето и на тие делови од зградата. Исто така, треба да се применат и одредбите на чл. 5, ст. 4 од Законот за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. весник на СРМ“ бр. 10/73), според кој, користниците на делови од згради подигнати на земјиште на кое постои право на користење спогодбено го утврдуваат начинот на користење на тоа земјиште.

Во случајот не постои спогодба за начинот на користење на дел од тоа земјиште, па според мислењето на Врховниот суд на Македонија, аналогно треба да се применат одредбите на чл. 23 од

цитираниот закон за сопственост на делови од згради, според кој, доколку постои спор во врска со договорот за користење, одлука донесува судот во вонпроцесна постапка.

Со нападнатите пресуди и двата суда во процесна постапка со пресуда го решиле спорот на странките на тој начин што спорниот дел од дворното место го дале на исклучиво користење на тужителите, не водејќи сметка и за евентуалните потреби на тужениот, кој барем досега се манифестираат во движењето на тоа место и изградба на полскиот клозет. Процесната постапка секако не овозможува да се води сметка за сè она што доаѓа предвид во врска со уредувањето на односите меѓу сокорисниците на дворното место, туку во неа може со пресуда само да се уважи или одбие тужбеното барање или дел од него, додека во вонпроцесна постапка судот има можност, водејќи сметка за потребите на странките и за нивните оправдани барања, на целесообразен начин да го уреди користењето на градежната парцела на која е подигната зградата или дел од неа.

Во смисла на погоре изложеното, барањето за заштита на законитоста следувахе да биде уважено поради погрешна примена на материјалното право, согласно со чл. 404, ст. 1, точ. 2 од ЗПП, бидејќи делот од дворното место е даден на исклучиво користење на еден од сокорисниците на градежната парцела, без да се води сметка за оправданите потреби на другиот сокорисник.

Согласно со чл. 19 од ЗПП, предметот следувахе да се врати на првостепениот суд за да продолжи постапката според правилата на вонпроцесната постапка, аналогно на одредбите на чл. 23 од Законот за сопственост на делови од згради, за да се донесе одлука сообразно со погоре укажаното.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, ГЗЗ. бр. 62/78 од 4. XII. 1978 година).

60. Не може да се наследува правото на користење на неизградено градежно земјиште што на одредено лице му е дадено со правосилен акт на општината, кога тоа лице не е поранешен сопственик на тоа земјиште. Брачниот другар на таквото лице, кој живеел во брачна заедница со покојниот, тоа право може да го реализира со изградба на семејна станбена зграда. Другите наследници тоа право можат да го наследат само ако на тоа земјиште има изградена станбена зграда погодна за живеење, односно деловна зграда погодна за вршење на определена деловна дејност според постојните прописи.

Од образложението:

Сега покојниот Н. не бил поранешен сопственик на предметното градежно земјиште и како таков тој, а и неговата брачна другарка, можеле на доделеното градежно земјиште само лично да

изградат нова семејна станбена зграда, а не тоа земјиште да го пренесат на своите потомци. Овој градежен плац не можел да биде ни предмет на оставина, па на тој начин брачната другарка на сега покојниот Н. немала право да склучува договор за преотстапување правото на градба со тужените. Според тоа, потпишаниот договор меѓу неа и тужените нема правно дејство и тужените, врз основа на истиот договор, не можеле да се здобијат со правото на трајно користење на тој плац. Со оглед на тоа што тие изградиле семејна станбена зграда, и според мислењето на Врховниот суд на Македонија, тужбеното барање на тужителот е основано и тие треба да го платат надоместокот за уредување на градежното земјиште, односно и надоместокот за самото градежно земјиште, според состојбата во 1974 година, кога тие ја граделе оваа станбена зграда.

Жалбениот навод за тоа дека зградата била изградена до втора плоча од страна на сега покојниот Н., тужените го изнеле и во првостепената постапка и правилно првостепениот суд ценел дека тој не може да има влијание врз поинаква одлука по спорот. Имено, и да била станбената зграда изградена до втората плоча од страна на сега пок. Никола, неговата брачна другарка немала право да врши пренос на правото на трајно користење на градежниот плац. Тоа произлегува од одредбите на чл. 6 од Законот за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. весник на СРМ“ број 10/73), според кои, лице на кое му е дадено на користење неизградено градежно земјиште не може правото на користење на тоа земјиште да го пренесува на друго лице, освен ако преносот на тоа право се врши заедно со изградена станбена зграда погодна за живеење, односно со деловна зграда погодна за вршење на определена деловна дејност според постојните прописи. Со потврда од надлежниот општински орган се докажува дека станбената односно деловната зграда е погодна за живеење односно за вршење на деловна дејност. Според тоа, правилно постапил првостепениот суд кога не се впуштил во изведување на докази по однос на оваа околност, бидејќи таа околност, кога веќе зградата не е погодна за живеење, не е од влијание за одлуката по спорот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 933/77 од 21. II. 1978 година).

61. Надоместокот за комунално уредување на градежното земјиште што го плаќаат корисниците на земјиштето на кое градат, а кој согласно со законот се определува врз основа на одлуката на собранието на општината, претставува граѓанско-правна обврска и како таков неговата висина конкретно се определува со договорот што го склучуваат корисникот на земјиштето и давателот на земјиштето на користење. Бидејќи тоа е граѓанско-правна обврска,

меѓусебните права и обврски на странките се проценуваат според одредбите на договорот, а во рамките на важечките законски прописи со кои одредбите од договорот не смеат да бидат во противречност.

Од образложението:

Иако одредбите на Програмата за комунално уредување на градежно земјиште, со кои е предвидено трошоците за подготвување на градежното земјиште да се пресметуваат по квадратен метар изградена нето корисна површина, се укинати со одлука на Уставниот суд на Македонија, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, оваа одлука на Уставниот суд на Македонија нема правно дејство врз веќе потпишаните договори со кои е утврден надоместокот за трошоците за подготвување на градежното земјиште. Во случајов се работи за договори од доменот на граѓанското, имотното право, а не за поединечни акти кои се спомнуваат во чл. 30 од Законот за Уставниот суд на Македонија („Сл. весник на СРМ“ бр. 45/63). Според тоа, согласно со одлуката на Уставниот суд, од денот на објавувањето на таа одлука, надлежните органи не би можеле повеќе да склучуваат договори за исплата на надоместок за трошоците за подготвување на градежното земјиште врз основа на квадратен метар изградена корисна површина, доколку со подоцнежен закон тоа не е предвидено, но со таа одлука во ништо не се засега во судбината на дотогаш склучените договори. Договорите што се склучени во времето на важноста на Програмата, пред одредени нејзини делови да бидат укинати со одлуката на Уставниот суд, се полноважни и не се ништовни. Според тоа, односите што се воспоставени врз основа на ваквите договори, како и интересот на правната сигурност, бараат тие односи да се проценуваат според договорните одредби од времето на склучувањето на договорите.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 203/77 од 30. I. 1978 година).

62. Програмата за комунално уредување на градежното земјиште претставува општ нормативен акт и не може да биде основ за да може судот да ја задолжи тужената општина да исполни одредени обврски содржани во таа Програма. Само доколку врз основа на Програмата се склучени посебни договори од кои би произлегле одредени имотноправни обврски, може да се бара преку суд извршување на преземените обврски со договорите.

Од образложението:

Тужбеното барање на тужителите, да се задолжи тужената Општина да изгради мрежа за топлификација до станбените згради во кои се наоѓаат нивните станови, се засновува врз одредбите на

Петгодишната програма за комунално уредување на градското земјиште, во која за 1970 година е предвидено дека за тој локалитет ќе се изгради и мрежа за топлификација. Поради неисполнувањето на овој дел од Програмата, немало можност становите на тужителите, во кои се вградени и радијатори, да бидат приклучени кон градската топлификациона мрежа.

Правилно одлучил првостепениот суд дека тужбеното барање на тужителите е неосновано, бидејќи цитираните програми не претставуваат принудни општи прописи од кои би произлегувало право на тужителите да бараат исполнување на Програмата, ниту конкретни договорни акти од кои произлегува овластување на тужителите да бараат исполнување на задачите предвидени со Програмата или надоместок на штета поради неисполнувањето.

Во случајов не постои граѓанскоправна обврска во близина на зградите на тужителите да се доведе топловодна мрежа кон која би се приклучила и предметната зграда. Програмата за комунално уредување на градежното земјиште претставува општ нормативен акт, и само доколку врз основа на неа се склучени посебни договори, од кои би произлегле имотноправни обврски — дури тогаш, врз основа на таквите договори, ќе може да се бара судско извршување на преземените обврски.

Поради тоа, жалбата на тужителите е одбиена.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 13/78 од 3. II. 1978 година).

63. Доколку за земјиштето со кое е оземјено едно домаќинство во текот на аграрната реформа е издадена тапија само на име на едно лице од тоа домаќинство, другите членови на домаќинството не можат да бараат да им се признае право на сопственост врз така доделената земја, ако изминале повеќе од 10 години од нивното полнолетство и издвојувањето од домаќинството.

Од образложението:

Првостепениот суд, како што се гледа од образложението на пресудата, примил за утврдено дека двете тужителки се ќерки на тужениот и тие биле во заедница со него — со нивниот татко, кога во 1946 година на тужениот, како на слабо имотен, од Аграрната комисија му била доделена нивата во м. в. „Трница“, во површина од 73 ари. Во семејството на тужениот во тоа време имало пет члена, меѓу кои и тужителките, како и неговата брачна другарка — мајка на тужителките, и нејзиниот син од првиот брак. При ваква состојба, првостепениот суд, применувајќи го чл. 2 од Законот за потврда и измена на Законот за аграрна реформа и колонизација („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 24/46), примил дека доделената нива од Аграрната комисија се однесувала на сите членови на

домаќинството, независно од тоа што решението за доделување гласело само на името на тужениот. Второстепениот суд, одбивајќи ја жалбата на тужениот како неоснована, ја потврдил првостепената пресуда, при што ги прифатил во целост причините на таа пресуда.

Правилно наоѓа првостепениот суд дека, согласно со чл. 2 од погоре споменатиот закон, доделената земја се однесува на сите членови од домаќинството. Меѓутоа, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, доколку за таквата земја е издадена тапија само на едно лице од тоа домаќинство, во случајов на тужениот, и при постоење на сите услови за здобивање со сопственост врз основа на тапија, другите поранешни членови на домаќинството не би можеле да претендираат на правото на сопственост врз така доделената земја од Аграрната комисија, доколку поминале повеќе од 10 години од настанувањето на нивното полнолетство и издвојување од домаќинството. Ова затоа што одржувачката по основ на тапија во ваквите случаи не би можела да тече спрема членовите на домаќинството што било оземјено, туку со напуштањето на домаќинството и при положба тапијата да не гласи на оној член од домаќинството што го напуштил домаќинството, одржувачката по основ на тапијата започнува да тече спрема него со напуштањето на домаќинството, под услов тогаш да бил полнолетен. Поради тоа, согласно со чл. 394, ст. 2 од ЗПП, следуваше и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Рев. бр. 239/78 од 15. XI. 1978 година).

64. Со учество во адаптација на одредена зграда не може да се стекне право на сопственост над неа, доколку тоа не е изрично договорено меѓу странките, со кој договор треба да се утврди и делот на сосопственоста која му припаѓа на оној што учествувал во адаптацијата.

Од образложението:

Не стои жалбениот навод за погрешна примена на материјалното право. И според мислењето на Врховниот суд со учеството во адаптацијата на одреден објект не може да се стекне право на сопственост над него, доколку тоа не е изрично договорено меѓу странките, со кој договор треба да се утврди и делот на сосопственоста што му припаѓа на оној што учествувал во адаптацијата. Првостепениот суд правилно утврдил дека меѓу странките не е договорено тужените со своето учество во адаптацијата да стануваат сосопственици на односната куќа. Тужените тоа не го тврдат ни во поднесената жалба, туку само наведуваат дека првостепениот

суд погрешно ја утврдил големината на нивното учество во адаптацијата на односната куќа, што според мислењето на овој Суд не е од значење за одлуката по спорот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 976/75).

65. При спор за стекнување сопственост по пат на градба, доколку се работи за реконструкција на зграда, за да се оцени дали во случајот се работи за нова зграда или е тоа реконструираната стара постојна зграда, потребно е да се оцени во проценти колкава е вредноста на деловите што се новоизградени, односно на оние делови што останале од старата зграда, во сегашната вредност на зградата.

Од образложението:

Фактичката положба утврдена од првостепениот суд е нецелосна и не може да биде основа за донесување на правилна и законита пресуда. Имено, првостепениот суд утврдил дека е извршена голема реконструкција и на старата зграда, која била оштетена од земјотресот во Тетово во 1960 година, со тоа што се срушени ѕидовите од две страни, дека е изградена зграда со значително помала површина со наполно нови надворешни ѕидови и преградни ѕидови, со тоа што се оставени однадвор и два недовршени зида од старата зграда ѕидани од плит, а однатре до нив ѕидани се нови ѕидови и вршени се други подобрувања. Поради тоа, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, за да се оцени дали во случајот се работи за нова зграда или е тоа реконструирана старата постојна зграда, првостепениот суд требало да се позанимава и со прашањето за тоа колкава е вредноста, во проценти, во сегашната вредност на зградата на деловите што се новоизградени односно на оние делови што останале од старата зграда. Доколку се утврди дека вредноста на новоизградените делови ја надминува вредноста на оние делови што се инкорпорирани во реконструираната зграда, во тој случај би можело да се смета дека реконструираната зграда, всушност претставува нова градба и за нејзината сопственост треба да се цени според правните правила на имотното право за стекнување на сопственост по пат на градба.

Исто така, од значење е и тоа дали задржаните ѕидови од старата зграда се задржани заради тоа што биле од битно значење за постоењето на новата зграда или од други причини, бидејќи од вештачењето се гледа дека од внатрешната страна на тие ѕидови се изѕидани нови ѕидови од печена тула, како што се и другите два други зида.

Со оглед на тоа, бидејќи овие факти и околности не се утврдени и фактичката положба останала нецелосно утврдена, согласно

со чл. 358 од ЗПП следуваше жалбата на тужителката да се уважи и пресудата во тој дел да се укине и предметот врати на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Гж. бр. 1023/76 од 14. XI. 1977 година).

66. Самата околност што спорната куќа е од поголема вредност од вредноста на дворното место, не е доволен основ за стекнување право на сопственост по основ на градба на туѓо земјиште, ако градителот бил несовесен и ако градењето е извршено и покрај противењето на сопственикот на земјиштето.

Од образложението:

Првостепениот суд, тргнувајќи од околноста дека спорната куќа е од поголема вредност од вредноста на старата куќа и дворното место, нашол дека покојниот П., по основ на градба, станал сопственик на спорната куќа, па преку неа и корисник на земјиштето.

Меѓутоа, ваквиот заклучок на првостепениот суд не произлегува од фактичката положба. Имено правното правило што го применува првостепениот суд во случајов дека, со оглед на поголемата вредност на куќата и земјиштето ја дели нејзината судбина, се применува во случаи кога градењето не се одвивало спротивно на волјата на сопственикот на земјиштето, додека во случаите кога градењето се извршило и покрај тоа што сопственикот на земјиштето се противел на градењето, не би дошло до примена на правното правило што го применил првостепениот суд, а од следните причини:

Според правните правила на имотното право со градење на туѓо земјиште, со согласност на сопственикот на земјиштето, може да се стекне право на сопственост на земјиштето на кое е извршено градењето. Во случај кога градителот бил несовесен, а сопственикот на земјиштето не се противел на градбата, тогаш градителот станува сопственик на градбата, ако вредноста на градбата е поголема од вредноста на земјиштето. Од друга страна, доколку градителот и покрај изразеното противење од страна на сопственикот на земјиштето, кое нешто му било познато на градителот, градел, во тој случај од сопственикот на земјиштето зависи и тој може да избере градбата да ја задржи по обична цена или да му наложи на градителот градбата да ја отстрани, а нему да му ја надомести штетата. Доколку пак, сопственикот на земјиштето му дозволи на градителот да гради или на градењето не се противи, градителот може на сопственикот на земјиштето земјиштето по обична цена да му го плати, а земјиштето заедно со градбата да го задржи.

(Решение на ВСМ, Гж. бр. 700/77 од 17. II. 1978).

67. Новоизградениот дел од зградата не може да има поинаква правна судбина од стариот дел, доколку со доградбата се добива една градежна и функционална целина, па поради тоа аликвотниот дел на сопственоста се однесува на целата зграда, а не само на доградениот дел.

Од образложението:

Првостепениот суд не изведувал докази и не се занимавал поподробно со прашањето за тоа дали сега куќата претставува една единствена целина или, пак, двата дела — стариот и новоизградениот за себе претставуваат независни одвоени целини, кои за својата намена можат да се користат одвоено една од друга. Навистина, судот извел вештачење преку вешто лице за градежни работи, но тоа вештачење се однесувало само на тоа кои работи се изведени при градењето, но не и по однос на тоа дали предметните делови сега претставуваат една единствена градежна и функционална целина.

И двете странки во своите жалби тврдат дека стариот дел по извршувањето на градбата е генерално адаптиран и се доградени нови станбени простории, кои сега претставуваат сосем нов градежен објект, нова куќа, нова семејна станбена зграда, со еден влез, едни скали, еден салон.

Со оглед на ваквото тврдење на странките, и според мислењето на Врховниот суд на Македонија, првостепениот суд недоволно се позанимавал со ова прашање, бидејќи доколку тоа тврдење стои, новоизградениот дел не може да има поинаква правна судбина од стариот дел, туку доколку ѝ се признае некакво право на тужителката на сопственост на предметната куќа, тоа може да се стори само во однос на целата куќа.

Со оглед на горното, обжалената пресуда следувахе да се укине и предметот да му се врати на повторно судење на првостепениот суд.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 453/77 од 12. XII. 1977 година).

68. Кога меѓу странките се води спор за сопственост не постои правна пречка спорот да се реши со примена на правните правила на имотното право за појакото право на владение, бидејќи во тужбеното барање да се утврди правото на сопственост е содржано и барањето да се утврди појакото право на владение.

Од образложението:

Во случајов тужителот поднел тужба да се утврди дека е сопственик на предметната нива и да се задолжи тужениот тоа право да му го признае. Тужениот, пак, со противтужбата бара да се утврди дека тој е сопственик на нивата и да се задолжи тужи-

телот тоа право да му го признае и да му ја предаде нивата во владение. Меѓутоа, иако и двете странки една спрема друга спорот го водат по основ на право на сопственост, тоа не би било пречка спорот да се реши со примена на правните правила за појако право на владение, бидејќи во тужбеното барање да се утврди правото на сопственост секако е содржано и барањето да се утврди појакото право на владение, бидејќи правото на сопственост е пошироко и во себе го содржи појакото право на владение. Според правните правила на имотното право, тужбата за утврдување појако право на владение му припаѓа на оној чие владение е законито, совесно и вистинито против секој послаб владетел. Овде докажувањето не е отежнато како кај сопственичката тужба, бидејќи оној што го поднесува барањето треба да докаже дека има законито и право владение односно дека има појак основ за стекнување на своето владение.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 773/77 од 31. I. 1978 година).

69. Совесниот владетел станува несовесен кога ќе отпадне основот според кој тој го држи предметот, односно кога од него е побарано предметот да го врати вонсудски или во постапка пред надлежен орган, па подоцна се утврди дека таквото барање е основано.

Од образложението:

Погрешно смета првостепениот суд дека тужените законито и совесно го владеле имотот до денот кога тој им бил одземен по присилен пат, бидејќи тие употребувале разни правни средства за заштита пред управните и судските органи и кога тоа се завршило, овој имот им бил одземен. Меѓутоа, првостепениот суд испуштил од предвид дека според правните правила на имотното право, совесниот владетел станува несовесен кога ќе отпадне основот според кој тој предметот го држи односно кога од него е побарано предметот да го врати вонсудски или во спор пред надлежен орган, па подоцна се утврди дека таквото барање е основано. Според тоа, несовесноста не настапува со дефинитивното загубување на спорот, туку со моментот кога тужениот е опоменат, а судски се утврди дека таквата опомена била заснована врз закон, односно дека спорот е окончан на штета на тужениот односно владетелот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 130/78 од 8. III. 1978 година).

Земјиште

70. Ни со еден позитивен законски пропис не е предвидено дека правото на сопственост се губи поради пошумување заради заштита од ерозии и порои. Прашањето за владението на тоа земјиште се разрешава во зависност од тоа на која организација ѝ се предадени на управување тие објекти од противерозивниот систем.

Од образложението:

При повторното судење првостепениот суд ќе треба да утврдува точно од кои причини тужената општина односно туженото стопанство е должно да им плати на тужителите надоместок за пошуменото ерозивно земјиште. Притоа, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, треба да се има предвид дека не постои позитивен пропис според кој пошуменото ерозивно земјиште станува општествена сопственост. Тоа не произлегува ни од Законот за заштита на стрмните земјишта од смивање и одронување („Службен весник на СРМ“ бр. 23/52), ниту од одредбите на Основниот закон за искористување на селско-стопанското земјиште. Исто така, со ниеден пропис не е предвидено дека на сопствениците на пошуменото ерозивно земјиште треба да им се плати надоместок за пошуменото земјиште. Напротив, од одредбите на Основниот закон за искористување на селскостопанското земјиште и понатаму останува во сопственост на поранешните сопственици. Така, со чл. 80 од истиот закон, предвидено е дека објектите за заштита на земјиштето од ерозија и порои, подигнати со општествени средства на земјиште на кое постои право на сопственост, се општествена сопственост. Оваа одредба, подоцна со измените на тој закон, објавени во „Службен лист на СФРЈ“ бр. 12/67, е задржана како одредба на чл. 73, ст. 1 од истиот Закон. Како објекти за заштита на земјишта од ерозии и порои, според чл. 73 од истиот закон, се сметаат градежните објекти, долгогодишните насади и повеќегодишните култури подигнати за таа цел. Според тоа, самото пошумување на ова земјиште заради заштита од ерозија и порои, односно долгогодишниот насад, според овие одредби, е општествена сопственост, макар што земјиштето останало во сопственост на граѓаните. Според мислењето на Врховниот суд, тужителите имаат само право на сопственост на земјиштето, но прашањето за владението на тоа земјиште треба да се решава сообразно со одредбите од Глава VII на цитираниот закон за искористување на селскостопанското земјиште, т. е. зависно од тоа која организација управува со односното земјиште, па во таа смисла треба да се цени, доколку и се утврди дека тужителите и сега имаат право на сопственост на земјиштето, дали може да биде уважено нивното барање земјиштето да им се предаде во владение.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 866/76 од 24. III. 1977 година).

71. Со насадување на трајни насади на земјиште не може да се стекне сопственост на земјиштето по пат на градба, дури и кога вредноста на насадот ја надминува вредноста на земјиштето.

Од образложението:

Од изведените докази по делото е утврдено дека тужителот, како сопственик на предметната нива, ја работел сè до економската 1974 година и дека тужениот во месец февруари истата година самоволно ја изорал нивата, а подоцна, во месец август 1974 година, ја насадил со лозов насад и ја припоил кон блокот во истата месност. Тужителот со тоа не се согласувал... Тужениот е задолжен да му признае право на сопственост на предметната нива и да му ја врати истата во владение...

Не е од значење фактот дека туженото стопанство спорната нива ја насадило со лозов насад, бидејќи со насад не може да стекне сопственост врз недвижност, туку само со градба ако се исполнети и другите претпоставки предвидени во правните правила на имотното право.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 73/76).

72. Доколку земјоделскиот комбинат користи туѓа недвижност како совесен владател и нема објективна можност недвижноста да ја врати на сопственикот, бидејќи таа се наоѓа во средината на блокот, тогаш сопственикот има право само на надоместок во висина на противвредноста на таа недвижност.

Од образложението:

Окружниот суд со обжалената пресуда утврдил дека тужителот е сопственик на спорниот имот, па го задолжил тужениот земјоделски комбинат овој имот да му го предаде на тужителот во сопственост и владение.

По жалба на тужената страна Врховниот суд на Македонија ја укинал обжалената пресуда и во образложението, покрај другото, наведува:

На повторното судење, покрај другото, првостепениот суд треба да испита и да утврди дали постои објективна можност на тужителот да му се предаде спорниот имот во владение, доколку се утврди дека е тој навистина сопственик на тој имот, при неспорна положба дека имотот се наоѓа во средината на блокот на тужениот земјоделски комбинат. Доколку судот утврди дека тужителот е сопственик на спорниот имот, а овој имот го користи тужениот комбинат како совесен владетел и нема можност имотот да му биде вратен во владение на тужителот затоа што се наоѓа

во средината на блокот, тогаш тужителот има право да бара само надоместок во висина на противвредноста на тој имот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 887/75 од 24. X. 1975 година).

73. Кога постои заедничка сопственост на повеќе лица, правото на сопственост на заедничкиот предмет им припаѓа на сите нив заедно, а не на одделни од нив. Поради тоа, на одделни сопственици на предмет во заедничка сопственост не им припаѓа право на располагање, туку само право на заедничко користење на таквиот предмет.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според правните правила на имотното право, кога има заедничка сопственост на повеќе лица, правото на сопственост на заедничкиот предмет им припаѓа на сите нив заедно, а не на одделни од нив, бидејќи тие немаат некои свои одредени делови на заедничкиот имот врз основа на кои би можело да се регулира нивното поединечно право во вршењето на внатрешната фактичка власт спрема заедничкото добро и надворешната правна власт на располагање со тоа заедничко добро во однос на трети лица. Поради тоа, на одделни сопственици на заедничката сопственост не им припаѓа право на располагање, туку само право на заедничко користење на таков објект. Во конкретниов случај и тужителите, како сопственици на заеднички предмет, не можат да бидат признати како сопственици на една идеална половина односно една идеална третина, но затоа имаат право, заедно со тужените, на заедничко користење на спорните тавански простории. Своето право на користење тужителите ќе го вршат во согласност со тужените и, доколку меѓу нив дојде до несогласност или спор, тоа прашање односно начинот како ќе се користат таванските простории од сите сопственици ќе го регулира судот во вонпроцесна постапка.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Гж. бр. 804/75 од 26. XI. 1975 година).

74. Иако целиот заеднички стекнат имот во текот на бракот меѓу странките има ист правен третман т. е. на секој дел од него треба да се признае ист аликвотен дел сообразно со придонесот на брачниот другар, во случај кога во стекнувањето на одредени ствари едниот брачен другар учествувал и со средства кои не се стек-

нати во текот на бракот, тогаш аликвотниот дел во сопственоста на тие ствари може да биде поинаков отколку аликвотниот дел на странките во сопственоста на другите ствари што се стекнати во текот на бракот.

Од образложението:

Првостепениот суд немал доволно основ да донесе одлука и по тужбеното односно противтужбеното барање на странките за нивните удели во сопственоста на вилата во Матка, бидејќи во стекнувањето на вилата тужениот учествувал и со средства што не се стекнати како заеднички имот на странките во текот на бракот, туку тој ги добил лично по пат на наследство. Поради тоа, неговиот удел во стекнувањето на вилата во Матка може да биде различен од уделот што нему му е признат во куќата во Скопје односно во другите ствари што странките меѓу себе ги поделиле, а кои се стекнати во текот на бракот.

Поради тоа, пресудата е укината и предметот вратен на повторно судење.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Гж. бр. 880/76 од 18. IV. 1977 година).

75. Кога се работи за стекнување на имот во брачна заедница со изградба на нова зграда, доколку работите на довршувањето на станбената зграда од страна на едниот брачен другар по фактичкиот престанок на брачната заедница се од позначителна вредност, тогаш тие се од значење за утврдување придонесот во вредноста на изградената зграда на секој од брачните другари одвоено и треба посебно да се утврдуваат.

Од образложението:

Неспорно е во случајов дека предметната куќа е отпочната да се гради и е ставена под покрив, со оспособување на една соба за живеење, во текот на брачната заедница на тужителката Д. и на тужениот Љ. Меѓутоа, првостепениот суд пропуштил да утврди, во дефинитивно изградената куќа, колкав е придонесот на тужителката Д. и сообразно со тој придонес да ѝ признае право на сопственост на соодветен дел од куќата. Не е спорно дека во времето на донесувањето на првостепената пресуда куќата е во целост и изградена, дека се води на тужениот Љ. и дека сега тој живее во неа со своето семејство. Со оглед на тоа, првостепениот суд треба да утврдува колкав е придонесот на тужителката Д. во така изградената куќа. Првостепениот суд утврдил дека тужителката Д. има учество по основ на придонес во изградбата на предметната куќа на една половина, но тоа учество се однесува на состојбата во која се наоѓала куќата во времето кога странките фактички ја раскинале брачната заедница. Измените што настанале подоцна со доиз-

градувањето на куќата од страна на тужениот Љ., првостепениот суд не ги зел предвид, но за тие измени го упатува тужениот да бара надоместок.

Според мислењето на овој суд, кога се работи за стекнување имот во брачна заедница со изградба на нова зграда, довршувањето на зградата по фактичкиот престанок на брачната заедница од страна на еден од брачните другари не би било земено предвид ако тоа довршување е од незначителна вредност во однос на вредноста на целата зграда. Меѓутоа, доколку работите на довршувањето на станбената зграда, во однос на вредноста на зградата, се од позначаителна вредност, тогаш тие се од значење за утврдување придонесот посебно на секој од брачните другари во вредноста на изградената зграда и треба посебно да се утврдуваат, за да може да се донесе правилна одлука по спорот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 693/75 од 16. I. 1976 година).

76. Станот купен со кредит во текот на брачната заедница претставува заедничка сопственост на брачните другари, без оглед на тоа кој од брачните другари го земал кредитот и кој го отплатувал по раскинувањето на брачната заедница.

Од образложението:

Правилно е утврдена и фактичката положба во спорот. Врз основа на изведените докази судот правилно утврдил дека странките стапиле во брак на 17. XI. 1957 година и дека во бракот имаат две деца. Од 1969 година, кога се преселиле во С., одлучиле да купат стан. Станот е купен главно со кредити, кои тужениот ги земал на свое име, бидејќи тогаш само тој бил во работен однос, затоа што тужителката престанала да работи во 1965 година, посветувајќи се на одгледувањето на децата. Бракот меѓу странките е разведен на 22. IV. 1971 година, а примопредавањето на купениот стан е извршено на 28. IV. 1972 година.

При оваква утврдена и всушност неспорна фактичка положба, првостепениот суд правилно го применил материјалното право, кога нашол дека спорниот стан претставува заеднички имот на брачните другари купен во текот на бракот и дека придонесот на тужителката при купувањето на спорниот стан бил еднаков со придонесот на тужениот, па судот правилно одлучил кога утврдил дека тужителката по овој основ има право на сопственост на 1/2 од овој стан.

Бидејќи кредитот за купување на спорниот стан е земен од тужениот, тужителката е должна да учествува во отплатувањето на станот по раскинувањето на брачната заедница, сразмерно со утврдениот дел на правото на сопственост на овој стан. Тврдењето на жалителот дека по раскинувањето на брачната заедница тој ги отплатува кредитите не му дава право на исклучива сопственост на овој стан, како што тој неосновано наведува во жалбата. Доколку

отплатувањето на кредитите странките не го решат спогодбено, тужениот има право да бара тој облигационен однос меѓу нив да го реши судот во посебен спор.

(Пресуда на ВСМ, Гж. бр. 17/75 од 10. IV. 1975 година).

77. Ако брачните другари се вселиле во сопствен стан по влегувањето во сила на републичкиот Закон за станбени односи, не можат да се применат одредбите на чл. 18 од истиот закон за определување кој од нив ќе остане да живее во станот по разводот на бракот, со обврска на другиот брачен другар да се исели. Во овој случај односите меѓу брачните другари се разрешаваат со примена на правилата на вонпроцесната постапка за уредување на односите меѓу сосопственици.

Од образложението:

Барањето за заштита на законитоста е основано.

Првостепениот и второстепениот суд во текот на постапката за определување на единствен носител на станарско право утврдиле дека предметниот стан е индивидуална сопственост на учесниците, но и покрај ова утврдување, го примениле чл. 18 од Законот за станбените односи („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/73), па ја определиле предлагачката како единствен носител на станарско право на овој стан.

Меѓутоа, со ова, според наоѓањето на овој суд, првостепениот и второстепениот суд погрешно го примениле чл. 18 од Законот за станбените односи, кој доаѓа до примена кај становите во општествена сопственост, а не и во индивидуална сопственост, каде што се применуваат други одредби во врска со користењето на станот. Поради тоа, а бидејќи во текот на постапката судовите не се впуштиле во утврдување на фактот кога учесниците се вселиле во предметниот стан, што е битно за одлучување по предлогот на предлагачката и можноста за определување на единствен носител на станарско право и на стан во индивидуална сопственост, овој суд го уважи барањето за заштита на законитоста и согласно чл. 408, ст. 2, во врска со чл. 394 од ЗПП ги укина првостепеното и второстепеното решение и предметот го враќа на повторно разгледување и одлучување на првостепениот суд.

При повторното судење потребно е да се испита кога учесниците се вселиле во предметниот стан, дали пред влегувањето во сила на републичкиот Закон за станбени односи, во кој случај е можно определување на единствен носител на станарско право и на станови во индивидуална сопственост или после, бидејќи, доколку се вселиле по влегувањето во сила на Законот за станбени односи од 1973 година, односите меѓу странките ќе се решаваат според прописите кои ги регулираат сосопственичките односи.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Г33. бр. 4/79 од 30. I. 1979 година).

78. Доколку се стекнува имот за лица што живеат во семејна заедница, а нивната волја во врска со тоа е изразена молкум, во тој случај сосопственичкиот дел на секој член на заедницата на така стекнатиот имот судот ќе го утврди според неговиот придонес, доколку не е можно тоа на друг начин да се утврди.

Од образложението:

Правно правило на имотното право е дека е претпоставка имотот да се прибавува за оној член на заедницата на чие име гласат договорите со кои тој имот е прибавуван. Тоа значи дека може да се докажува дека волјата на членовите на заедницата била имотот да се прибавува и за други членови на заедницата. Таа волја може да се изрази било писмено, било усно било молкум. Доколку е волјата изразена писмено или усно, во тој случај може да се утврдува и каква согласност постои меѓу членовите на заедницата во врска со делот од имотот што на секој од нив треба да им припадне — дали конкретно според нивната согласност или според нивниот придонес во стекнувањето на имотот. Доколку, пак, согласноста на членовите на заедницата за тоа имотот што се прибавува да биде на сите членови на заедницата е постигната конклюдентно, молкум, во тој случај јасно е дека не може да постои и изрична согласност за делот што на секој од нив им припаѓа, доколку дополнително таква не се постигне, туку во тој случај судот ќе треба да утврдува колкав е придонесот на секој член од заедницата и според тоа да го утврди неговиот сосопственички дел, ако на основот за поделбата не укажуваат други околности.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Гж. бр. 53/77 од 25. XI. 1977 година).

79. Кога се работи за стекнување на имот во семејна заедница, или во друга имотна заедница, при што странките се договориле кој дел од новостекнатиот имот кому ќе му припадне, висината на учеството не е од значење за големината на делот што на секоја од странките ѝ припаѓа. Висината на учеството може да биде од значење само за евентуалните меѓусебни побарувања на странките.

Од образложението:

Неоснован е жалбениот навод по однос на тоа што првостепениот суд не ја ценел и утврдувал вредноста на зградата во времето на градбата, од кое би можело да се извлече заклучок дека сега пок. П. не дал таков придонес за да може да се смета дека има право на сопственост на станот во долниот кат. Во случајов не се работи за стекнување на заедничка сопственост во заедница, туку се работи за градба на куќа, за која, со претходна согласност на градителите, е утврдувано на кој дел од куќата кој ќе биде сопственик. Учеството во градбата на некоја од странките може да

биде само индикатор дека навистина е постигната согласност за градење на зграда во која секој од градителите ќе има свој дел, а висината на учеството може да биде само од значење за евентуалните меѓусебни побарувања на странките. Само кога се работи за стекнување на имот во брачна заедница, висината на придонесот може да биде од значење и за делот во заедничката сопственост. Меѓутоа, во случајов, доколку се однесува на односите меѓу тужениот Г. и неговиот татко сега пок. П., не се работи за стекнување на имот во брачна заедница, и на стекнувањето на тој имот се применува она што тие меѓу себе го договориле. Бидејќи е утврдено дека е договорено станот на приземјето да биде на сега пок. П., а станот на катот на тужениот Г., со тоа што подоцна секој посебно да си го определува уделот во тој стан според својот брачен другар, прашањето за вредноста на зградата и за големината на учеството на сега пок. П. во градбата на куќата не е од никакво значење по однос на одлуката по овој спор.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, ГЖ. бр. 913/75 од 5. III. 1976 година).

80. Правото на службеност не престанува доколку сопственикот на послужното добро му забранува на закупувачот на повластеното добро да се користи со преминот и тој не го користи преминот повеќе од 3 години, а за тоа не е известен сопственикот на повластеното добро.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, при одлучувањето пониските судови не ги имале предвид правните правила на имотното право кои се однесуваат на правото на службеност и неговото губење, како последица на што и фактичката состојба останала нецелосно утврдена, а кое нешто се гледа во следното:

Според правните правила на имотното право службеностите престануваат поради престанување постоењето на објектот, со одрекување, со изминување на време (ако тие се врзани со време), со консолидација, со престанување на корисноста, по силата на законот и со невршење. Со невршење престануваат стварните службености, тогаш кога носителот на сопственоста на повластена недвижност не ги реализира своите овластувања, од стварната службеност подолго од 20 години, како и тогаш кога носителот на сопственоста на послужна недвижност се противи на вршењето на службеноста, а носителот на сопственоста на повластена недвижност, а тоа значи носителот на соодветната стварна службеност, за три последователни години не го врши своето право.

Во случајов обата суда утврдиле дека на спорниот дел од КП. бр. 786 постоела службеност и дека со неа тужителот се користел сè до неговото одење во САД, а дека на лицето С., кое бил закупувач на повластената недвижност, ова право му било ускра-

тено, па тој во неа влегувал како што знаел. Меѓутоа, пониските судови со сигурност не утврдиле дали правото на службеност на страна на тужителот престанало со невршење. Имено, и покрај тоа што тужителот сè до своето одење во САД се користел со службеноста, од суштествено влијание е околноста дали тужителот знаел и што преземал во моментот кога тужените го оградиле спорното место и не му дозволувале на закупувачот да се користи со минување преку него, односно дали тужителот знаел дека тужените го заградиле спорниот дел и на тој начин оневозможиле премин преку него, па и покрај тоа не преземал ништо сè до поднесувањето на оваа тужба, или не знаел. Ова поради тоа што, доколку тужителот знаел дека тужените го заградиле спорниот дел, односно се противеле на вршењето на службеноста, па во рок од три години тужителот не преземал ништо за да го заштити своето право, тогаш тој го изгубил правото на службеност. Доколку, пак, тужителот не знаел дека тужените го заградиле спорниот дел и на тој начин оневозможиле премин преку него, неговото непротивење од денот кога спорниот дел бил заграден до моментот кога тој дознал дека тужените се противат на вршењето на службеноста би било оправдано, што значи дека рокот од три години за тужителот не почнал да тече.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 17/79 од 11. IV. 1979 година).

81. Договорите склучени во време на важењето на забраната предвидена со Законот за забрана на продажба на станбени згради и станови во општествена сопственост се еден вид апсолутно ништовни договори и не подлежат на усогласување во смисла на чл. 10 од Законот за условите и начинот на продажба на станбени згради и станови во општествена сопственост.

Од образложението:

Не стои жалбениот навод за погрешна примена на материјалното право. Имено, од изведените докази по делото, првостепениот суд утврдил дека второтужениот Т. Ц., како вработен во првотуженото претпријатие „П“, го добил на користење предметниот стан, а на ден 27. XII. 1971 година т.е. во времето кога важела забраната за продажба на такви станови, предвидена со Законот за забрана на продажба на станбени згради и станови во општествена сопственост, склучил договор за купопродажба со кој го купил предметниот стан од туженото претпријатие. Наоѓајќи дека предметниот договор е склучен спротивно на цитираниот закон, токму во времето на забрана односно кога не можеше да се врши продажба на станови во општествена сопственост, првостепениот суд го уважил тужбеното барање и утврдил дека предметниот договор е ништовен.

Неоснован е наводот на тужените, истакнат и во жалбата, дека предметниот договор не е ништовен, бидејќи согласно со Законот за условите и начинот за продажба на станбени згради и станови во општествена сопственост сите договори кои се склучени од 1. I. 1966 година, па до влегувањето на сила на тој закон, т.е. до 8. VII. 1972 година, без оглед на тоа дали се склучени пред забраната или за време на ретроактивното дејство на забраната, остануваат во сила и независно од тоа дали се исполнети сите битни елементи за полноважност на договорот, ако во постапката покрената од јавниот правобранител се сообразат со одредбите на чл. 2 и 5 од тој закон. Бидејќи со такво сообразување купувачот се сложил, а продавачот тоа го прифатил, тужените сметаат дека договорот е полноважен, уште повеќе што е склучен пред донесувањето на Законот за забрана на продажба на станбени згради и станови во општествена сопственост.

Меѓутоа, и според наоѓањето на Врховниот суд на Македонија, одредбите на чл. 10 од Законот за условите и начинот на продажба на станбени згради и станови во општествена сопственост („Сл. весник на СРМ“ бр. 21/72) не се однесуваат на договорите за продажба на семејна станбена зграда односно стан во општествена сопственост на граѓани и граѓанско-правни лица склучени по 1. I. 1966 година, кои договори уште при самото склучување се склучени спротивно на некои императивни прописи. Таквите забранети (противзаконити) договори се еден вид апсолутно ништовни договори, бидејќи нивното склучување изрично е забрането со закон. Како такви тие не произведуваат никакво правно дејство и секое лице кое има некаков правен интерес може да се повикува на ништовноста на овие договори и може да бара судот да ги прогласи за ништовни. За таквата ништовност судот и другите државни органи водат сметка по службена должност.

Во конкретниов случај, неспорно е утврдено дека договорот што тужените го склучиле меѓу себе е забранет, бидејќи е склучен за време на важењето на забраната предвидена со Законот за забрана на продажба на станбени згради и станови во општествена сопственост („Сл. весник на СРМ“ бр. 42/71), а која забрана се применува ретроактивно, почнувајќи од 1. XI. 1971 година. Бидејќи овој договор, согласно со понапред изнесеното, е апсолутно ништовен, тој и не подлежи на усогласување во смисла на чл. 10 од Законот за условите и начинот на продажба на станбени згради и станови во општествена сопственост. Поради тоа, ирелевантен е наводот истакнат од страна на тужените дека тие се согласни и се согласиле договорот да го сообразат со одредбите на чл. 2 и 5 од тој закон, кои се однесуваат на продажбата на станот само по однос на пазарната цена и на сопственото учество, каматата и рокот на отплатата на кредитот.

Неоснован е жалбениот навод на тужените дека ретроактивната важност на овој закон е спротивна на чл. 262 од Уставот на СРМ. Имено, согласно со чл. 419 и чл. 426 од Уставот на СРМ, постапката за оценување на уставноста на закон ја поведува и со своја одлука утврдува дека републички закон не е во согласност

со Уставот на СРМ Уставниот суд на Македонија. Бидејќи таква постапка не е покрената, судовите не можат да одбијат да го применат тој закон.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, ГЖ. бр. 786/75 од 27. II. 1976 година).

82. Тужбата за поништување на договор како симулиран е тужба за утврдување и тужителот треба да докажува правен интерес. Меѓутоа, доколку тужителот сака да оствари одредени свои права од дисимулираниот договор, што всушност договорните странки го склучиле меѓу себе, тогаш тужбеното барање треба да гласи на осуда на сторување, бидејќи во таков случај не постои правен интерес за поднесување на тужба за утврдување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителката тврди дека во случајов договорот меѓу тужениот и неговиот татко е фиктивен поради тоа што е симулиран т. е. дека со тој договор не се сакало да се склучи договорот за купопродажба, туку договор за подарок. Во тој случај нејзиното барање треба да гласи да се утврди дека со договорот за купопродажба од 9. IX. 1969 година странките всушност склучиле договор за подарок. За поднесување на таква тужба правниот интерес на тужителката се состои во тоа што, ако се утврди дека е склучен договор за подарок, е повредено нејзиното право на нужен дел, кое произлегува од Законот за наследувањето, посебно од чл. 28 и наредните од ЗН. Меѓутоа, доколку тужителката своето тужбено барање го постави со тврдење дека предметниот договор е симулиран, а дисимулиран е договорот за подарок што всушност странките сакале да го склучат, тогаш таа не ќе може да поднесе тужба за утврдување во смисла на одредбите на чл. 175 од ЗПП, бидејќи, поднесувајќи таква тужба, треба да го докаже својот правен интерес, кој се состои во повредата на нејзиното право на нужен дел. За да го докаже тоа, треба да посочи точно за колку е повреден нејзиниот нужен дел, имајќи ги предвид одредбите на чл. 29 од републичкиот Закон за наследувањето односно од соодветниот член на сојузниот Закон за наследувањето. Според тоа, тужителката во овој спор своето барање треба да го постави како барање заради исполнување, со тоа што согласно со чл. 38 и наредните од ЗН, ќе бара во одреден дел да се врати подарокот, за да може да се намири во својот нужен наследен дел, т. е. ќе бара редукција на подарокот за оној дел за кој е повредено нејзиното право на нужен дел. Ова поради тоа што од одредбите на Законот за процесната постапка произлегува дека, кога може да се поднесе тужба заради исполнување, не може да се поднесува тужба само за утврдување.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 243/76 од 18. III. 1976 година).

83. Кога поранешниот сопственик на градежно национализирано неизградено земјиште го отуѓил на трето лице земјиштето со наплатна правна работа, во спорот за поништување на таквата правна работа заведен од поранешниот сопственик, судот може да одлучи земјиштето да не се враќа на поранешниот сопственик туку да ѝ се предаде на општината.

Од образложението:

Правилно одлучиле и првостепениот и второстепениот суд кога нашле дека договорот за купопродажба склучен меѓу странките е ништовен, со оглед на тоа што се работи за промет со национализирано земјиште, кој не е дозволен. Меѓутоа, Окружниот суд во С., одлучувајќи по жалбата на тужителот, погрешно го применил материјалното право кога одлучил предметната катастарска парцела да му се предаде во владение на тужителот Б. Во случајов се работи за договор кој е ништовен, бидејќи е во спротивност со принудните прописи за располагање со општествена сопственост, а тужителот Б. очигледно е несовесен, со оглед на тоа што знаел дека располагал со национализирано земјиште, за која цел, во согласност со тужените, и го антидатирал договорот за купопродажба.

Правно правило на материјалното право е дека кога договорот е ништовен поради тоа што според својата содржина или цел им е спротивен на начелата на општественото уредување утврдени со Уставот, на принудните прописи или на моралот на социјалистичкото самоуправни општество, Судот може да го одбие, во целост, или делумно, барањето на несовесната страна за враќање на она што ѝ го дала на другата страна, а може и да одлучи другата страна она што го примила по основ на забранетиот договор, да ѝ го предаде на општината.

Во случајов се работи за земјиште во општествена сопственост, кое тужителот го имал во владение сè додека не му биде одземено од надлежниот орган заради приведување кон одредена намена, а кое земјиште тужителот своеволно го отуѓил, предавајќи го, со наплатна правна работа, во владение на трето лице. Поради тоа, нема никакво оправдување земјиштето повторно да се предава во владение на тужителот.

Со оглед на горното, следуваеше второстепената пресуда да се преправи, така што тужбеното барање на тужителот Б. предметната парцела да му се предаде во владение да се одбие и да се одлучи таа парцела да ѝ се предаде на општината на чија територија се наоѓа недвижноста.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 256/78 од 15. XII. 1978 година).

84. За полноважност на потписот на неписмено лице ставен на договор, доволно е ако се исполнат условите предвидени со правните правила на имотното право. Според тоа, заверката на потписот на неписмено лице е потребна само тогаш кога со позитивни прописи е пропишано дека таквата заверка претставува неопходен услов за полноважност на договорот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Обжалената пресуда е донесена со правилна примена на материјалното право. Во време на склучувањето на предметниот договор, согласно со чл. 9 од Законот за промет со земјиште и згради, важноста на договорот е условена со неговата писмена форма, а не и со заверка на потписите на странките. Начинот, пак, на потпишување на таков договор од неписмено лице е изведен согласно со правните правила на имотното право, така што потпишувањето од страна на сега пок. Н. е полноважно.

И според мислењето на Врховниот суд на Македонија за полноважноста на потписот на неписмено лице, ставен на договор, доволно е ако се исполнат условите предвидени со правните правила на Српскиот граѓански законик. Според тоа, заверката на потписот на неписмено лице е потребна само тогаш кога со позитивни прописи е пропишано дека таквата заверка претставува неопходен услов за полноважност на договор. Бидејќи за договор за подарок не се предвидува со позитивен пропис заверка на потписите на странките, па и кога тие странки се неписмени, во случајов потпишувањето на предметниот договор е полноважно, бидејќи е изведено во согласност со правните правила на имотното право.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, ГЖ. бр. 930/75 од 5. III. 1976 година).

85. Според правните правила на имотното право за побивање на правни дела надвор од стечајот, доверителите не се овластени да бараат поништување на договорот со кој е извршено располагање заради оштетување правата на доверителите и утврдување дека договорот во целост е без правно дејство, туку се овластени да бараат лицето што го примило имотот да трпи доверителите да се намират односно да го наплатат своето побарување од лицето што го примило имотот, по пат на присилно извршување врз објектот на предметниот договор. Во тој случај тужбата се насочува против третите лица врз кои должникот го пренел имотот и нема потреба тужбата да се насочува и против самиот должник.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според правните правила на имотното право, договорот со кој должникот му го подарил својот имот на тужените, сам по себе не е ништовен. Тужителите имаат право да бараат само тоа да се

утврди дека договорот не важи доколку со него им се повредени правата кои се состојат во тоа да им се дозволи од објектот на подарокот, преку извршување, да ги остварат своите побарувања.

Неоснован е жалбениот навод дека со обжалената пресуда е сторена битна повреда на одредбите на процесната постапка, бидејќи не постоела целосна пасивна легитимација со оглед на тоа што со тужбата не е опфатен и самиот подарувач. Според правните правила на имотното право за побивање на правните дела надвор од стечајот, побивањето на правните дела го врши доверителот со тужба насочена против третите лица врз кои должникот го пренел имотот, и нема потреба тужбата да се насочува и против самиот должник, кој со побиеното правно дело останал без имот и поднесувањето на тужба против него би било бескорисно.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, Гж. бр. 346/76 од 24. IX. 1976 година).

86. Не е активно легитимиран за водење на спор за поништување на договор за купопродажба на стан носител на станарско право на тој стан.

Од образложението:

Меѓу странките не е спорно дека на ден 1. IX. 1975 година тужената СИЗ за станување на тужениот С. му го продала предметниот стан за сума од 90.000 динари, со судски заверен договор.

При вака утврдена фактичка положба, првостепениот суд правилно го применил материјалното право кога го одбил барањето на тужителот како неосновано поради немање на активна легитимација на страната на тужителот.

Имено, согласно со чл. 8 од Законот за условите и начинот на продажба на станбени згради и станови во општествена сопственост („Сл. весник на СРМ“ бр. 21/72), ако продажбата е извршена спротивно на одредбите на овој закон, општинскиот јавен правобранител има право да поднесе тужба за поништување на договорот за купопродажба во рок од една година од приемот на договорот. Согласно со чл. 9 од истиот закон, ако општинскиот јавен правобранител не поднесе таква тужба, тужбата ќе ја поднесе републичкиот јавен правобранител во истиот рок. Според тоа, согласно со цитираните одредби тужителот не е активно легитимиран да води спор за поништување на договорот за купопродажба. Тужителот, како носител на станарско право на спорниот стан, можел да води спор само за првенствено право на купување на станот, а не спор каков што завел во случајов.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 635/77 од 31. X. 1977 година).

87. Кога не е водена кривична постапка против сторителот на кривичното дело „загрозување на сообраќајот“, бидејќи тој останал непознат, не може да дојде до примена подолгиот рок на застапеност, предвиден со одредбата на чл. 20 од Законот за застапеност на побарувањата.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, во случајов не може да се примени одредбата на чл. 20 од Законот за застапеност на побарувањата затоа што кога штетата е предизвикана со кривично дело, а за кривичното гонење е предвиден подолг рок за застапеност, барањето за надоместок на штета застарува кога ќе истече времето одредено за застапеност на кривичното гонење. Во случајов е утврдено дека наводниот сторител на кривичното дело, кој на 12. II. 1972 година го заслепил тужителот и го турнал неговото возило, по кое дошло до превртување на возилото и напесување на штетата, останал непознат, па според тоа, бидејќи не е водена кривична постапка против таквиот сторител која би завршила со осудителна пресуда, не може ни да дојде до примена на одредбите на член 20 од цитираниот закон.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 849/76).

88. Подолгиот рок за застапеност за надоместок на штета по член 20 од Законот за застапеноста на побарувањето не може да се примени ако со правосилна пресуда не е утврдено дека штетата е сторена со кривично дело.

Од образложението:

Не стои наводот во ревизијата дека второстепениот суд погрешно го применил материјалното право. Неспорен е фактот дека тужителот за штетата и сторителот дознал на 2. XII. 1968 година кога поднел пријава за оштетното побарување до тужениот.

Согласно со одредбата од член 19 од Законот за застапеност на побарувањата („Сл. лист на СФРЈ“ број 57/54), побарувањата за надоместок на штета застаруваат за три години од кога оштетениот разбрал за штетата и за лицето кое штетата ја сторило.

Второстепениот суд нашол дека тужбеното барање на тужителот е застапено бидејќи тужителот разбрал за штетата и сторителот на 2. XII. 1968 година што се гледа од поднесената пријава за оштетно побарување до тужениот, а тужбата ја поднел на 9. VIII. 1978 година, по протек на повеќе од 3 години, поради што во смисла на чл. 19 од Законот за застапеност на побарувањата, неговото тужбено барање е застапено.

Наводот во ревизијата дека во случајот второстепениот суд погрешно го применил чл. 19, бидејќи штетата наводно е сторена со кривично дело и дека во овој случај требало да се примени

член 20 од Законот за застареност на побарувањата, е неоснован. Ова бидејќи во случајов нема правосилна кривична пресуда со која штетникот е огласен за виновен, чие постоење е претпоставка за примена на чл. 20 од Законот за застареност на побарувањата.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 379/79 од 8. XI. 1979 година).

89. Примена на чл. 20 од Законот за застареноста на побарувањата е можна само во случај ако со правосилна кривична пресуда е утврдено постоење на кривично дело.

Вонсудските преговори на странките за регулирање на барањето за надоместок на штета во кои барањето не е признато, не го прекинува текот на застареноста.

Од образложението:

Во случајот не може да се примени одредбата на член 20 од Законот за застареноста на побарувањата според која, кога е таа предизвикана со кривично дело, а за кривичното гонење е предвиден подолг рок на застареност, барањето за надоместок на штета застарува кога ќе истече времето одредено за застареност на кривичното гонење. Имено, утврдено е дека наводниот сторител на кривичното дело, кој на 12. II. 1972 година го заслепил тужителот и го подбутнал неговото возило, по кое дошло до превртување на возилото и нанесување на штетата, останал непознат, па според тоа, бидејќи не е водена кривична постапка против таквиот сторител која би завршила со осудителна пресуда, не може да дојде ни до примена на одредбите од член 20 од цитираниот закон.

Нема никакво влијание врз текот на застареноста фактот што странките пред поднесувањето на тужбата воделе вонсудски преговори за регулирање на барањето за надоместок на штета и притоа тужената Заедница за осигурување на имоти и лица неосновано го одолговлекувала решавањето на барањето на тужителот. Поради тоа, неосновано е правното становиште на првостепениот суд дека поради тоа тужената Заедница не може да се повикува на застареност.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Скопје, Гж. бр. 849/76 од 20. IV. 1977 година).

90. Гарантниот рок не претставува рок за застареност.

Од образложението:

Гарантниот рок не претставува рок за застареност, туку е тоа рок во кој доверителот има право да приговори поради недостатоците што се појавиле во испорачаните односно изработениот пред-

мет и да бара отстранување на тие недостатоци. Застареноста, пак, почнува да тече од моментот кога доверителот приговорил поради недостатоците и побарал нивно отстранување и истечува во рокот за застареност, предвиден за ваков случај со одредбите од материјалното право, а не со истекот на гарантниот рок.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 214/77 од 24. III. 1978 година).

91. По приговорот за застареност не се решава како за процесно прашање, туку како за прашање кое се однесува на материјалното право.

Од образложението:

Првостепениот суд неправилно постапил кога го донел обжаленото решение со кое по истакнатиот приговор за застареност решавал како за претходно процесно прашање и поради тоа не се впуштил во мериторно решавање на самиот спор, со оглед на тоа што приговорот за застареност не е процесно прашање туку прашање кое се однесува на материјалното право. Поради тоа, следувааше првостепеното решение да се укине.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 214/77 од 24. III. 1978 година).

92. Барањето за пребивање не е застарено иако изјавата за пребивање е дадена по истекот на рокот во кој тоа побарување застарува, доколку условите за пребивање се стекнале кога побарувањето не било застарено.

Од образложението:

Во случајов не настапила застареност на барањето за пребивање. За да се изврши пребивање потребно е, покрај постоењето на услови за пребивање, да има и изјава за пребивање, па без оглед на тоа дали изјавата за пребивање е дадена откако настапила застареност на барањето, дали ќе се изврши пребивање од суштествено влијание е околноста дали во времето кога се стекнале условите за пребивање барањето било застарено или не. Во случајов дури и кога би се примило дека приговорот даден на 1. VIII. 1975 година претставува изјава која е дадена откако изминале 3 години од настанувањето на побарувањето за кое се бара пребивање, од суштествено влијание е дали во моментот кога се стекнале условите за пребивање на барањето на тужениот, кое потекнува од месец мај и јуни 1972 година, и побарувањето на тужителот постоела застареност на барањето на тужениот или не.

Од изведените докази се гледа дека побарувањата на тужителот настанале во 1973 и 1974 година, така што условите за пребивање се стекнале во време кога барањето на тужениот уште не било застарено.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Рев. бр. 285/78 од 16. I. 1979 година).

93. Потврдувањето на салдото според пропишаниот образец „ИОС“ во смисла на Правилникот за начинот и роковите за усогласување на побарувањата и обврските („Сл. лист СФРЈ“ бр. 39/75) претставува признавање на долгот и прекинување на застареноста која дотогаш текла.

Од образложението:

Врховниот суд го ценеше наводот од ревизијата дека второстепениот суд погрешно го применил материјалното право кога нашол дека тужбеното барање не е застарено односно кога примил дека утврдувањето на салдото според образецот „ИОС“ значи признавање на долгот и прекин на застареноста, па најде дека тој навод не стои. Ова затоа што обврската за усогласување на побарувањата и обврските меѓу организациите на здружениот труд претставува законска обврска која произлегува од Законот за книговодството на организациите на здружениот труд. Така, во чл. 7 од цитираниот закон е речено дека усогласувањето на побарувањата и обврските се врши по писмен пат еднаш годишно со службен образец наречен образец „ИОС“, кој е составен во смисла на Правилникот за начинот и роковите за усогласување на побарувањата и обврските. Според чл. 6, ст. 2 од споменатиот правилник, должникот е должен во рок од 8 дена од денот на приемот на образецот „ИОС“, еден примерок од тој образец (кој му бил доставен во два примерка), на кој ќе ја потврди или оспори искажаната состојба во целост или делумно, да му го врати на доверителот.

Во случајов, како што се гледа од приложениот образец „ИОС“, странките извршиле усогласување на побарувањата и обврските на 31. XII. 1975 година, тужителот на тужениот му доставил извод од остварените ставки, по кој извод тужениот на тужителот му должел 207.503,00 динари. Вториот примерок од овој извод уредно и службено оформен со потпис на овластено лице и печат тужениот му го вратил на тужителот без никаков приговор. Со тоа, всушност, тужениот го признал долгот што го имал спрема тужителот на 31. XII. 1975 година.

Според мислењето на овој суд, токму затоа што усогласувањето на побарувањата и обврските меѓу организациите на здружениот труд претставува законска обврска за тие организации, и се врши писмено и на службен образец со овластување на должникот да го признае или оспори во целост или делумно, ова усогласување,

кога без приговор ќе се потврди од овластено лице на должникот, претставува признание на долгот и со него се прекинува застареноста која дотогаш течела.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, од 22. XII. 1978 година, под Рев. бр. 268/78).

94. Во спор за надоместок на штета може да се примени начелото на справедливост како коректив на примената на другите правни правила, само во случај кога за примена на тоа начело судот ќе биде овластен со одредена законска норма.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд правилно заклучува дека постапката на д-р Х. Х. при преземањето на хируршката интервенција спрема тужителот П. не може да се оцени како незаконита или неправилна, па според тоа тужениот Медицински центар не може да одговара за штетата што ја претрпел тужителот П.

Во споровите за надоместок на штета навистина, по исклучок, може да се примени и начелото на справедливост, како коректив на примената на другите правни правила, но само во случај кога за примена на тоа начело судот ќе биде овластен со одредена законска норма. Според тоа, начелото на справедливост судот може да го примени само ако за тоа биде овластен, да отстапи од другите утврдени правила по законот. Кога на судот би му се оставило да донесува одлуки според справедливоста, без оглед на тоа дали за примената на такво начело бил овластен со некои законски прописи или не, би се создала правна неизвесност и несигурност.

Бидејќи во чл. 97 од ОЗРО судот не е овластен да отстапи од утврдените правила во овој законски пропис, односно со примена на начелото на справедливост да ја задолжи тужената страна да ја надомести штетата иако за тоа нема вина, ниту незаконито, односно неправилно постапување од страна на работникот на тужениот Центар, со чие дејание настанала штетата кај тужителот, затоа судот во случајов не е можел да го примени начелото на справедливост, поради што беше потребно да се уважи жалбата на тужената страна за погрешна примена на материјалното право, а првостепената пресуда во уважениот дел да се преправи а тужбеното барање да се одбие како неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 427/76 од 27. X. 1976 година).

95. Во случај кога на оштетениот доброволно му е исплатен дел од нанесената штета, судот во процесот утврдува кој процент од нанесената штета е надоместен на тој начин што ќе ја утврди висината на штетата според цените во времето кога е исплатен делумниот надоместок. Потоа судот ќе утврди колку изнесува целата штета според цените во времето на пресудувањето, па добиениот износ ќе го помножи со процентот за кој останала ненадоместена штетата во времето кога доброволно е исплатен делумниот надоместок. Износот добиен на ваков начин ќе му биде досуден на оштетениот како надоместок за претрпената штета во делот со кој своевременно не бил намирен.

Од образложението:

Неправилно постапил првостепениот суд кога од штетата што е утврдена според цените во времето на пресудувањето го одбил износот што уште во времето на нанесувањето на штетата доброволно му го исплатил штетникот на оштетениот. Заради правилно утврдување на висината на ненамирениот дел на нанесената штета, првостепениот суд требало да утврди колкав процент од нанесената штета своевременно не му бил надоместен од страна на тужениот. Со тој процент ќе се помножи целокупната нанесена штета утврдена според цените во времето на пресудувањето, и износот добиен на тој начин всушност претставува износ на штетата што не му е надоместена на тужителот. Тој износ тужениот ќе биде задолжен да му го плати на тужителот.

Бидејќи не е постапено на горниот начин, обжалената пресуда следува да се укине и предметот да се врати на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, ГЖ. бр. 826/77 од 13. I. 1978 година).

96. Општината е должна да му ја надомести на тужителот целокупната штета што произлегла од забраната за натамошна градба на објект што се гради со градежна дозвола, ако поради измена на урбанистичкиот план за тоа подрачје на тоа место се предвидува изградба на друг објект, а не онаков каков што градел тужителот.

Од образложението:

Независно од тоа што со законити дејствија на тужителот му е забрането понатаму да гради на порано доделениот му плац, сепак тужената општина е должна да му ја надомести целокупната штета што ја претрпел тужителот. Имено, до промената на градежниот плац на кој тужителот требало да гради не дошло по негова вина или поради тоа што тој не исполнил одредени претпоставки во врска со преземената градба. Според тоа, тужената општина е должна да му ја надомести целокупната штета што произлегла од дополни-

телно издадената забрана за градба на тоа земјиште и со овозможување на тужителот да гради на друго земјиште.

Аналогно на одредбите на член 36 од Законот за експропријација, надоместокот за експроприран градежен објект се определува според градежната вредност на објектот во местото каде што тој се наоѓа, а според став 3 на истиот член, кога се експроприра станбена зграда или стан како посебен дел на зграда во кој живее поранешниот сопственик, а тој изјави дека сака станбеното прашање да си го реши со изградба на семејна станбена зграда или со купување на стан, ќе му се даде надоместок во висина на разликата меѓу стварните трошоци за уредување на градежното земјиште што се платени порано и трошоците за уредување на градежното земјиште на кое ќе ја гради зградата. Во конкретниов случај овие одредби од Законот за експропријација можат аналогно да се применат, бидејќи на тужителот без негова вина му е забрането натамошно градење на зградата на поранешното земјиште, и му е одземено првенственото право на градба на тоа земјиште, а му е дадено првенствено право на градба на друго земјиште за кое тој, без секаква своја вина, платил поголеми комуналии односно надоместок на трошоците за уредување на новото градежно земјиште. Според тоа, бидејќи е тој оштетен без своја вина, тужената општина е должна сите такви трошоци што тој ги имал во врска со решавањето на своето станбено прашање да му ги надомести, со тоа што од утврдениот надоместок е одбиен износот што тужениот порано го платил за поранешното земјиште.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Рев. бр. 234/79 од 11. VII. 1979 година).

97. Тужената општина има право на надоместок на трошоците за уривање на куќата што тужителот ја изградил без градежна дозвола само ако претходно, на одреден начин, го повикала тужителот сам да ја урне зградата.

Од образложението:

Првостепениот суд, утврдувајќи дека предметната зграда е дива градба, која тужената општина ја урнала, ја задолжил тужената општина да му ја исплати на тужителот вредноста на материјалот кој бил вграден во куќата, а со одбивање на проценти на амортизација на материјалот, како и за работната рака при уривањето. Меѓутоа, тргнувајќи од погрешно правно становиште за тоа што треба да му надомести тужената општина на тужителот, првостепениот суд не испитувал и не утврдувал каква била вредноста на материјалот што тужителот можел да го однесе од зградата. Во оваа смисла вредноста на материјалот што може да го однесе тужителот при уривање на зграда секако се разликува од онаа вредност на материјалот што е вграден во зградата, дури и кога би се одбила амортизацијата. Поради тоа, првостепениот суд требало со

вештачење да ја утврди вредноста на материјалот што можел да го однесе тужителот, доколку на тоа би имал право согласно со одредбите на чл. 42 од Законот за експропријација („Службен весник на СРМ“ бр. 47/73).

Поради изложеното, бидејќи фактичката положба погрешно и нецелосно е утврдена, следуваше, согласно со член 358 од ЗПП, жалбата да се уважи, обжалената пресуда да се укине и предметот да му се врати на повторно судење на првостепениот суд.

При повторното судење првостепениот суд треба да ја утврдува вредноста на материјалот што тужителот можел да го однесе, доколку сам би ја урнал предметната зграда. Во врска со укажувањето на тужената општина во жалбата дека треба да се одбие и вредноста на работната рака за уривањето на куќата, која тужителот бил должен сам да ја урне, треба да се утврдува фактот дали тужената општина претходно на некој начин го повикала тужителот сам да ја урне зградата, па ако тоа го сторила, а тој не презел ништо, во тој случај од вредноста на материјалот треба да се одбие и вредноста на работната рака за уривање на куќата. Меѓутоа, доколку тужената општина без секако опоменување на тужителот ја урнала куќата, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, не би имала право да бара да се одбијат издатоците за работната рака за уривање на куќата и однесување на материјалот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 423/77 од 21. XI. 1977 година).

98. Градителот врз туѓо земјиште што бил совесен при отпочнувањето на градбата, станува несовесен од моментот кога во текот на градењето ќе дознае дека гради на туѓо земјиште, па нема право на надоместок на штетата што ќе ја претрпи со продолжување на градбата.

Од образложението:

Совесноста на тужителот треба да се испитува во врска со целата градба, а не само во врска со отпочнувањето на работите со градбата. Доколку тужителот бил совесен за одредени работи од таа градба, а тужената несовесна, тој би имал право на надоместок на штетата, но доколку во врска со натамошните работи станал несовесен, тогаш прашање е дали може да бара надоместок на целокупната штета од тужената, ако таквата штета сам си ја причинил продолжувајќи со градбата, иако разбрал дека за спорното место е заведен спор за сопственост.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 560/77 од 14. X. 1977 година).

99. Работната организација овластена да стопанисува со шумите должна е на сторител на прекршок да му ги врати привремено одземените дрва или да ја плати нивната противвредност, ако со правосилното решение донесено во прекршочната постапка не е одлучено дека дрвата се одземаат како предмет на сторениот прекршок.

Од образложението:

Првостепениот суд, со своја пресуда барањето на тужителот да биде задолжена тужената организација да му ги врати одземените 43 кубни метри огревни дрва или да му плати противвредност по 400 динари за еден кубен метар со 7,5% камата, сметано од 15. VII. 1977 година, го одбил како неосновано, прифаќајќи дека тужителот немал испратница, а исто така тие дрва не биле жигосани од страна на работник на тужената работна организација.

По жалба на тужителот, овој Суд ја преправи првостепената пресуда од следните причини:

Погрешно е становиштето на првостепениот суд кога го одбил тужбеното барање на тужителот, бидејќи според член 71, ст. 2, алинеја 4 од Законот за шумите е предвидено дека чуварите на шумите во вршењето на својата должност се овластени, покрај другото, привремено да одземаат предмети и средства наменети или настанати со извршување на кривично дело, престап односно прекршок.

Со оглед на тоа дека во прекршочната постапка е одлучено привремено одземените дрва да му се вратат на тужителот, првостепениот суд погрешил кога го одбил барањето на тужителот, бидејќи отпаднал основот работната организација и натаму да ги држи одземените дрва.

(Пресуда на Окружен суд Штип, Гж. бр. 922/78).

100. Тужителката, чиј брачен другар загинал во сообраќајна незгода, не може да бара надоместок на штета по основ на помалку остварена семејна пензија, туку само по основ на изгубено издржување, доколку таква штета претрпела.

Од образложението:

Не стои жалбениот навод по однос на одбиениот дел од тужбеното барање, со кое тужителката бара надоместок поради помалку исплатувана семејна пензија. И според мислењето на Врховниот суд на Македонија, правилно првостепениот суд во овој дел го одбил барањето на тужителката од причините изнесени во првостепената пресуда, а и поради тоа што тужителката не може да бара надоместок на штета по основ на помалку остварена семејна пензија, туку само по основ на изгубено издржување, доколку таква штета претрпела.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, Гж. бр. 876/77 од 13. I. 1978 година).

101. Според правните правила на имотното право, блиските роднини на покојниот немаат право да бараат од штетникот тој да им ја надомести и штетата која се состои во разликата меѓу она што го заработувал покојниот додека бил жив и она што тие сега го примаат на име семејна пензија. Роднините можат да бараат надоместок на штета за изгубено издржување доколку кај сега покојниот постоела законска должност тој да ги издржува и тоа само во висина на изгубеното издржување, доколку тоа не е покриено со добиената семејна пензија.

Од образложението:

Блиските роднини на покојниот немаат право да бараат од штетникот тој да им ја надомести и штетата која се состои во разликата меѓу она што покојниот додека бил жив го заработувал, и она што тие сега го примаат на име семејна пензија. Право на изгубена заработувачка може да има самото повредено лице, на кое, поради повредата му е намалена работната способност или, пак, во целост е лишен од неа.

Во конкретниов случај тужителите, доколку ги исполнуваат условите за тоа, можеле да бараат само надоместок на штета за изгубено издржување, на кое сега пок. бил должен, како брачен другар, односно како татко. Меѓутоа, видно од списите по делото, тужителите не истакнале такво тужбено барање за изгубено издржување, туку истакнале тужбено барање на име изгубена заработувачка од работата на покојниот за 31 година, колку што тој уште можел да стопанисува како работник. Ваквото тужбено барање, според правните правила на имотното право, нема основ, па затоа правилно одлучил првостепениот суд кога го одбил како неосновано, но од причините истакнати во оваа пресуда.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 256/76 од 17. VIII 1976 година).

102. Детето што ја изгубило својата мајка има право на надоместок на штета (материјална) поради губење на издржувањето и во случај кога мајката на детето не била во работен однос, туку вршела домашни работи.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил дека тужителите не претрпеле штета во вид на материјални трошоци околу водењето на домаќинството, за оние работи кои во домаќинството ги вршела пок. Т., со образложение дека самиот факт што тужителот ја изгубил мајката и домаќинката не претставува доволен доказ за тоа дека тој таква штета претрпел. Според правните правила на имотното право, кога мајката на детето не била во работен однос, туку вршела домашни работи, таквата нејзина работа може да биде основ за издржување,

така што на детето може да му се признае право на материјална штета поради губење на издржувањето, што ја претрпело со загубата на мајката. Оттука е и погрешно становиштето на првостепениот суд дека барањето на тужителот, поставено во вид на трошоци околу водење на домаќинството, би било основано само ако такви трошоци навистина биле направени. Според погоре цитираните правни правила, услов за надоместок на штета по основ на изгубено издржување е да се работи за дете кое било негувано и воспитувано од страна на мајката, која ги вршела работите во домаќинството, па детето, поради изостанување на нужната нега, воспитување и вршење на другите работи во домаќинството, да трпи штета во вид на изгубено издржување, што во крајна линија е суштината на барањето поставено од страна на тужителот, формулирано како „трошоци околу водење на домаќинството“. Бидејќи во случајов, поради погрешното становиште на првостепениот суд, тој не изведувал докази на околноста колкава штета тужителот трпи поради изгубеното издржување од неговата мајка, па согласно со чл. 358 од ЗПП, во овој дел пресудата следува да се укине и предметот да му се врати на првостепениот суд на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 405/77 од 28. IX. 1977 година).

103. Кога загинатата мајка, покрај материјалните издатоци, се грижела лично и за негата и одгледувањето на малолетната тужителка, материјално треба да се процени и негата што загинатата како мајка и ја давала на својата ќерка, па сето тоа да се смета како износ според кој ќе се цени барањето за надоместок на штета за изгубеното издржување.

Од образложението:

По однос на тужбените барања за издршка на малолетните тужители и за ангажирање на куќна помошничка за нивната нега, Врховниот суд на Македонија смета дека ова тужбено барање треба да се смета како една единствена целина, т.е. како тужбено барање за досудување надоместок за изгубена издршка. Имено, мајките на децата, кои биле вработени, покрај материјалните издатоци што ги издвојувале од својата заработувачка за негување и одгледување на децата, исто така вложувале лична грижа во врска со одгледувањето на децата, кое нешто, со оглед на возраста на децата сега мора да се прави со ангажирање на трети лица или, пак, со одвојување на слободно време од страна на татковците на децата, а за кое време тие можеле, доколку нивните сопруги би биле живи, да работат и да заработуваат. Во врска со ова, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, со сигурност треба да се утврди колкав дел од својата заработувачка загинатите мајки на децата би издвојувале за издршка на малолетните тужителки, а исто така материјално да се процени и негата што загинатите како мајки

би им ја давале на своите деца и во таа смисла да се утврди дали добиената семејна пензија е во рамките на тие износи или е помала од тие износи, и во тој случај на малолетните тужителки да им се досуди соодветен надоместок за изгубеното издржавање.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 106/77 од 4. XI. 1977 година).

104. Керката на покојниот за чија смрт е одговорен тужениот, нема право на надоместок на штета за пристојно удомување, бидејќи таквиот основ за надоместок на штета не е предвиден во правните правила на имотното право.

Од образложението:

По однос на тужбеното барање на тужителката — ќерка на покојниот, првостепениот суд треба да цени дали таа може да бара и надоместок за пристојно удомување, имајќи предвид дека и овој основ за надоместок на штета не е предвиден во правните правила, но дека тужителката, како дете на покојниот, евентуално може да бара, покрај надоместокот за претрпената психичка болка, уште и надоместок за изгубено издржување, доколку за тоа се исполнети потребните услови.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 473/76 од 25. X. 1976 година).

105. Кога штетата е нанесена со уништување на уште незреани плодови, висината на надоместокот на штетата се пресметува на тој начин што од продажната цена на плодите во односниот период ќе се одбијат трошоците што оштетениот требало да ги вложи во довршување на производството, за берба, за превоз, како и за продажба на уништените плодови.

Од образложението:

При неспорно утврдена фактичка состојба дека тужениот на тужителот му нанел штета на тој начин што на површина од 42 хектари му уништил 42.000 кгр. лубеници и дека цената на килограм лубеници во 1975 година изнесувала 1.32 динари, правилно постапил првостепениот суд кога од вкупната штета во износ од 52.240,00 динари ги одбил трошоците за наводнување, за берба на лубениците, продажните трошоци за превоз на лубениците и за работната сила за берење во вкупен износ од 7.080,00 динари, па со разликата од 48.160,00 динари го задолжил тужениот да му ја надомести на тужителот.

И според мислењето на Врховниот суд на Македонија, висината на штетата е правилно одмерена, кога од вкупната штета првостепениот суд го одбил износот на трошоците кои тужителот не ги сторил, односно дека тужителот не направил трошоци за наводнување на бостанот, за берба, продажба и превоз, па и не можат таквите трошоци да му се признаат кога фактички не се направени. Поради изнесеното, неоснована е жалбата на тужениот дека од вкупно одредената висина на штетата требало да се одбијат трошоците кои тужителот ги имал до моментот на настанувањето на штетата, поради што и следуваше жалбата да се одбие како неоснована, а обжалената пресуда да се потврди.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 53/78 од 8. II. 1978 година).

106. Кога со конечно решение на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на тужителот му бил признаен одреден износ на пензија, а погрешно му е исплаќан поголем износ, може да се бара враќање на погрешно исплатената разлика, при што без значење е тоа што таквата исплата е сторена по вина на Заедницата и тоа само за извршената исплата на пензија за три години од последната исплата.

Од образложението:

Општинскиот суд го одбил тужбеното барање на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија за исплата на надоместок поради неосновано збогатување сумата од 39.103,09 динари со 12% камата, сметано од 1. I. 1965 до исплатата, а Окружниот суд оваа пресуда ја потврдил.

Според правното становиште на двата суда Заедницата немала право да бара од тужениот враќање на погрешно исплатената сума, затоа што исплатата била извршена по исклучива вина на работникот на тужителот, а согласно со правните правила за надоместот на штета, барањето било застарено.

Ваквото правно становиште е погрешно поради следното:

Одредбите на чл. 164 од Законот за организација и финансирање на социјалното осигурување и чл. 161 и 165 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување предвидуваат право Заедницата да бара враќање на примени износи на пензија од осигуреното лице на кое на товар на фондот на Заедницата му е извршена исплата, ако примало парични исплати во износ поголем од оној што му е определен со решение на Заводот. Овие одредби не предвидуваат утврдување на вина кај работникот на Заедницата како еден од условите за враќање на неправилно исплатените износи.

Правните правила кои предвидуваат утврдување вина во споровите за надоместот на штета, не можат да се применат во случајот, односно нивната примена е исклучена согласно со чл. 4 од

Законот за неважноста на правните прописи донесени пред 6. IV. 1941 и за време на непријателската окупација, бидејќи односот што е предмет на овој спор е регулиран со позитивен законски пропис.

Врховниот суд на Македонија смета дека барањето на тужителот делумно е застарено поради следното:

Со неправилната исплата на товар на фондот за социјално осигурување, Заедницата за социјално осигурување е оштетена и таа има право на враќање на погрешно исплатената сума само по основ на надоместок на штета, а не и по основ на неосновано збогатување. Во оваа смисла ова право е регулирано на Заедницата во погоре споменатите одредби на чл. 164, ст. 2 од Законот за организација и финансирање на социјалното осигурување и чл. 165 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување (републички). Со овие одредби е предвидено дека рокот за застареност во вакви случаи на неправилна исплата, како што е случај со тужителот, изнесува три години, а не десет години, така што правото на тужителот да бара враќање на погрешно исплатената сума му припаѓа само за три години наназад од последната исплата, во смисла на чл. 164, ст. 2 од ЗОФСО и чл. 165 од ЗПИО, односно од 1. III. 1974 до 1. III. 1971, па според тоа погрешно е становиштето на Јавното обвинителство на Македонија наведено во барањето за заштита на законитоста дека рокот за застареност во овој случај изнесува 10 години.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 38/75).

107. Надоместок на штета за идни давања по основ на признаено право на пензија се пресметува според висината на признаената пензија и просечното траење на користењето на пензијата, со одбивање на соодветната камата.

Од образложението:

Во случајов предмет на тужбеното барање е надоместок на штета, која се огледа во исплата на семејна пензија, кое претставува периодично давање. Во случаите кога се работи за периодични давања предвидено е право оштетениот да бара надоместок на штета во еден капитализиран износ на име на идни давања. Со член 164 од Законот за пензиско и инвалидско осигурување се одредува што се зема предвид при пресметувањето на штетата во вкупен износ, односно признаената пензија и просечното траење на користењето. Меѓутоа, со овој закон не е регулиран и начинот на пресметувањето на капитализираниот износ кога основот за надоместок на штета е обврска за плаќање на инвалидска или семејна пензија или друго трајно парично давање. Начинот на пресметување на вкупниот износ на штетата се одредува согласно со правните правила на имотното право, според кои надоместокот на штета се одредува според висината на рентата и веројатното траење

на животот на доверителот, со одбивање на соодветните камати, односно во конкретниов случај според висината на признаената пензија и просечното траење на користењето на пензијата, но со одбивање на соодветната камата. Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, ваквиот начин на пресметување на вкупниот износ на овој вид штета е правилен, како со оглед на погоре изнесеното, така и според правилното сфаќање на институтот надоместок на штета. Со наплатување однапред на износите кои тужителот ќе ги исплатува идните 113 месеци, тужителот покрај тоа што се здобил со средства за ваква исплата, тој на овој износ ќе добива и камата. Од друга страна, тужениот кој однапред ќе го даде спорниот износ, губи камата на вака исплатениот износ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Рев. бр. 372/79 од 14. XI. 1979 година).

108. Доброволното стапување во вонбрачен однос од страна на полнолетно лице не дава основ за надоместок на штета кога не ќе дојде до склучување на брак, ако не се работи за измама од другата страна.

Од образложението:

Полнолетно и душевно здраво лице мора да претпостави дека вонбрачниот однос не доведува секогаш до брак, па ако по своја слободна волја стапува во ваков однос, тогаш нема право на каков и да било надоместок на штета која би произлегла од самите интимни односи до кои доаѓа со стапување во вонбрачна заедница, бидејќи таквата штета, доколку таква навистина и би постоела, сама ја скривила.

Одговорност за штета би можела да настапи само во случај кога девојката се одлучи на вонбрачен живот во очекување дека брак ќе биде склучен, а на тоа е наведена со измама од другата страна. Во конкретниот случај таква измама не е утврдена.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 409/75 од 16. VII. 1975 година).

109. Малолетно девојче има право на надоместок на материјална штета поради претрпена психичка болка, ако вонбрачно се соживеело со полнолетно лице, кое лажно ѝ ветило склучување на брак, па до тоа не дошло, без оглед на тоа дали таа била дефлорисана од ова лице или не.

Од образложението:

Неспорно е дека тужениот живеел вонбрачно со малолетната тужителка, а од пресудата на Општинскиот суд во П. К. бр. 791/70

од 28. IV. 1971 година се утврдува дека тужениот и ветувал на тужителката и склучување на брак. За ова дело тужениот е осуден на казна затвор во траење од 3 месеци.

Малолетната тужителка тврди дека за време на вонбрачниот живот со тужениот имала со него и полови односи, која околност не ја исклучува ни извештајот на вештото лице д-р Б. К. на кој се повикува судот, бидејќи во тој извештај е наведено дека хименот на малолетната тужителка бил еластичен, така што била можна непречена кохабитација.

Самото вонбрачно соживување на малолетната тужителка со тужениот, а потоа раскинувањето на оваа вонбрачна заедница, не можело да остане без последици во психата на малолетната тужителка, па без оглед на околноста дали таа била дефлорисана од тужениот или не, ова претставува доволен основ за досудување на надоместок на нематеријална штета, дотолку повеќе што за ова вонбрачно соживување тужениот е огласен за виновен и осуден.

Нематеријалната штета претставува повреда на нематеријалните лични добра на човекот кое ги заштитува граѓанското право а во случајов се работи за повреда на честа на малолетната тужителка, што се манифестира во вид на психичка болка, имајќи предвид дека тужителката во време на вонбрачното соживување со тужениот била малолетна, дека до ова дошло затоа што тужениот ветувал дека со неа ќе склучи брак, дека до склучување на бракот не дошло, и сл., што претставува посебен вид на нематеријална штета поради претрпена психичка болка.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 47/75 од 17. IV. 1975 година).

110. Оштетениот има право на надоместок на нематеријална штета и поради времено намалување на општата животна способност кое што траело повеќе месеци.

Од образложението:

И двата суда погрешно го примениле материјалното право кога го одбиле тужбеното барање на тужителот за исплата на надоместок на штета за намалена општа животна активност, иако е констатирано дека тужителот бил со намалена работна способност и општа животна активност од 6—8 месеци и при тоа не испитале во кој степен била намалена општата животна активност — способност за тој период.

Имено, погрешно заклучува второстепениот суд дека ако не постојат трајни последици во врска со намалената општа животна активност — способност не може да се досудува надоместок на штета за тој период. Навистина, ако постои намалување на општата животна активност за еден краток период додека треба оштетениот да заздравува, односно раната да се излечи, не би имало место за досудување надоместок по тој основ. Меѓутоа, доколку се работи

за намалување на општата животна активност која трае повеќе месеци, оштетениот имал право на надоместок на штета по тој основ. Меѓутоа, во случајов, иако е погрешно применето материјалното право, Врховниот суд на Македонија не можеше во смисла на одредбите од член 395 став 1 од ЗПП, пресудата да ја преправи бидејќи фактичката состојба е нецелосно утврдена, па во смисла на член 395 став 2 од ЗПП следуваше, во делот за намалената општа животна активност, нападнатата пресуда и пресудата на Општинскиот суд да се укинат и предметот да се врати на првостепениот суд на повторно судење.

При повторното судење треба да се испита, покрај останатото, и степенот на намалувањето на животната активност и времетраењето на намалувањето, имајќи ги предвид и доказите предложени кон жалбата за кои второстепениот суд не се произнел.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 451/79 од 25. XII. 1979 година).

111. Тужителот има право на надоместок на штетата што ја трпи поради тоа што во иднина ќе остварува помал личен доход, бидејќи се работи за штета чие настапување е извесно.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд неправилно го применил материјалното право кога го одбил барањето на тужителот тужената Држава СФРЈ да се задолжи да му плаќа во иднина на име изгубен личен доход по 1.547,13 динари месечно, бидејќи се работело за материјална штета чија висина требало не само да е докажана, туку штетата и реално да настапила за тужителот. Во случајов се работи за досудување на рента, чие настапување е извесно и сигурно за во иднина, а нејзината височина првостепениот суд ја утврдил со споредување на височината на пензијата што ја примал тужителот во времето на пресудувањето и личниот доход што би го примил во тоа време да не бил пензиониран поради оштетувањето. Според тоа, тужителот има право во вид на рента да му се надомести таа штета во онаа висина што е утврдена во времето на пресудувањето, а која се пресметува месечно и стасува за исплатување во иднина месечно. Поради тоа, во тој однос следуваше да се уважат жалбените наводи на тужителот и првостепената пресуда да се преправи и тужбеното барање да биде уважено.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Г33. бр. 60/77).

112. Работната организација одговара за повредите што тужителот како ученик ќе ги здобие при вршењето на практичната работа заради која е упатен од страна на училиштето во тужената работна организација.

Од образложението:

Иако тужителот не е во работен однос кај туженото претпријатие, при вршењето на практиката од тужителот како ученик, туженото претпријатие одговара за повредите што тужителот ќе ги здобие при вршењето на практичната работа заради која е упатен од страна на училиштето во туженото претпријатие. Фактот што тужителот е колективно осигурен како ученик во училиштето, не е од влијание за основот на одговорноста на туженото претпријатие, а добиените износи преку колективното осигурување се одбиени од висината на утврдената штета.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 643/77 од 14. X. 1977 година).

113. Постои случај на виша сила кога синот на тужителите, како војник на отслужување на воениот рок, загинал од удар на гром во моментот кога војниците играле фудбал на игралиштето, кое се наоѓа во кругот на касарната, па државата СФРЈ не е должна да им ја надомести настанатата штета на тужителите.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил дека покојниот бил на отслужување на воениот рок во Скопје и дека на 1 јули 1973 година војниците играле на ракометното игралиште, кое се наоѓало во кругот на касарната во Скопје. Времето додека се наоѓале на игралиштето било ведро, но повремено во далечина се слушало грмење. Во еден момент, при играњето, дошло до удар на гром кој го погодил сега покојниот, од кој удар тој останал на место мртов.

Првостепениот суд понатаму констатирал дека касарната во која се одвивала играта на војниците е прописно обезбедена со заштитни мерки за животот и здравјето на војниците, а околу неа се наоѓаат заштитни мерки против удар од гром. Игралиштето на кое играле војниците е направено од асфалтна подлога и тоа се наоѓа на косина со наносна земја, а на јужниот крај се наоѓа слој од нафрлена земја, која изнесува и до 2 метра височина. Самата асфалтна подлога на игралиштето е изолациона и таа воопшто не може да биде привлекувач на електрична струја.

Првостепениот суд ги ценел и прописите со кои е предвидена употреба на громобрани и констатирал дека воени објекти, кои мораат да имаат громобранска инсталација се: фабрики, работилници, магацини, хангари за сместување на авиони, гаражи, згради со високи оџаци, станбени згради за војници, училишта, бањи,

музеи и слични објекти, кои претставуваат особена вредност по своето културно и историско значење. Исто така, громобранска инсталација бездруго мораат да имаат објекти кои поради својата осамена местоположба отскокнуваат од околниот терен, а посебно објектите што се лоцирани на терен за кој се знае дека е изложен на удари од гром, и каде што ваквите удари се почести, дури и по 10 пати годишно.

Со оглед на горното, а бидејќи првостепениот суд утврдил и тоа дека до смртта на сега пок. Ш. И. не е дојдено поради пропуст на дежурните офицери во поглед на преземањето на мерки за заштита на животот и здравјето на војниците, судот го одби тужбеното барање како неосновано, имајќи предвид дека смртта на сега пок. И., е предизвикана од виша сила, за која никој не сноси одговорност.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 493/76).

114. Државата СФРЈ не одговара за надоместок на штета за заболување на лице за време служење во Југословенската народна армија, доколку до заболувањето не дошло поради незаконита работа на воено лице или според општите прописи за одговорност за надоместок на штета.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил, дека тужителот заминал на отслужување на воениот рок на ден 29. III. 1971 година. Во текот на отслужувањето на воениот рок тужителот заболел од туберкулоза на белите дробови, како последица на што е огласен за мирновремен инвалид и добива инвалиднина во износ од 1.865,00 динари.

При вака утврдена фактичка состојба, првостепениот суд нашол дека барањето на тужителот за надомест на штета поради намалена општа животна активност, претрпен страв и физички болки е неосновано поради тоа што до заболување на тужителот од туберкулоза не дошло по вина на тужениот. Второстепениот суд ја преиначил првостепената пресуда наоѓајќи дека тужбеното барање е основано, и го задолжил тужениот на тужителот да му плати 40.000 динари на име надоместок на штета поради намалена општа животна активност, од причина што до заболување на тужителот дошло како последица на големите физички напори кои се нормални при служењето во ЈНА, па како овие физички напори биле претешки за тужителот, попуштил организмот на тужителот и тој се разболел.

Според мнението на овој суд, при погоре изнесената фактичка состојба второстепениот суд погрешно го применил материјалното право.

Согласно член 222 од Законот за служба во вооружените сили („Службен лист на СФРЈ“ бр. 22/74) за штетата што воено лице во врска со вршењето на службата ќе им ја стори на граѓаните или на правните лица со својата незаконита работа, одговара Федерацијата. Согласно став 3 од истиот член, за другите штети сторени во врска со вршењето на воената служба, Федерацијата, општествено-политичката заедница и организацијата на здружениот труд одговараат според општите прописи за надоместок на штета.

Како во случајов до заболувањето на тужителот не дошло како последица на незаконита работа на воено лице, туку до заболувањето, како што впрочем наведува и второстепениот суд, дошло како последица на физичките напори кои биле нормални при служењето во ЈНА, тоа тужениот не може да одговара согласно чл. 222, ст. 1 од погорецитираниот Закон, што значи за основаноста на тужбеното барање на тужителот треба да се утврди одговорност за настанатата штета кај тужениот по принципите за надоместок на штета.

Врховниот суд на Македонија смета дека погрешен е заклучокот на второстепениот суд дека тужениот е одговорен за настапување на штетните последици кај тужителот, имајќи предвид дека е утврдено дека до заболувањето дошло како последица на физички напори кои се нормални при служењето во ЈНА. Според мнението на овој суд, на страната на тужениот нема одговорност за заболувањето кај тужителот, со оглед на тоа што е утврдено дека тужителот како и сите други војници, кои се наоѓаат на отслужување на воениот рок, ги имал оние физички напори, кои по наоѓање на пониските судови се нормални при служењето во ЈНА, што значи дека во случајов за настанатата штета кај тужителот нема вина на страната на тужениот.

Како во случајов овој суд најде дека на страната на тужениот нема одговорност за заболувањето на тужителот, тоа нема основ тој да се задолжи на тужителот да му ја надомести штетата што овој ја трпи, поради што, а согласно чл. 395, ст. 1 од ЗПП, следуваše нападнатата пресуда да се преиначи дотолку што жалбата на тужителот против пресудата на Општинскиот суд да се одбие, како неоснована, и првостепената пресуда да се потврди.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 425/79 од 10. XII. 1979 година).

115. Самиот факт што едно лице се разболело во ЈНА од чир на 12-стопалачното црево, поради што е огласено за неспособно за служба во ЈНА, не може да претставува основ за остварување право на надоместок на штета, доколку таа не била предизвикана со неправилна и незаконита работа на лице во служба во ЈНА.

Од образложението:

Меѓу странките не е спорно дека тужителот стапил во ЈНА на 15. VIII. 1972 година; дека служењето на воениот рок го пре-

кинал на 16. IV. 1973 година, поради тоа што бил огласен за неспособен за воена служба во мирновремена состојба; дека за време на служењето во ЈНА се разболел од хроничен чир на дванаестопалачното црево; дека е лекуван конзервативно и дека од испуштањето од ЈНА па до денес не бил на лекување во стационар на здравствена установа, освен што примал таблети ултер.

При ваква положба, правилно заклучил првостепениот суд дека заболувањето на тужителот не е предизвикано со неправилна и незаконита работа на лице во служба во ЈНА, или пак со некое општо опасно средство или општо опасно дејствие.

Исто така, правилно нашол првостепениот суд дека согласно со чл. 222 од Законот за служба во вооружените сили („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 22/74), државата СФРЈ одговара само за штета што ја сторило воено лице во ЈНА во врска со вршењето на службата со својата незаконита и неправилна работа, а според правните правила на имотното право одговара и кога штетата е нанесена со некое општо опасно средство или општо опасно дејствие, кое нешто во случајов не стои.

Според тоа, првостепениот суд правилно го применил материјалното право кога го одбил тужбеното барање како неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 432/77 од 8. XII. 1977 година).

116. Намалувањето на општата животна способност само за време на лекувањето на телесната повреда, не претставува основ за надоместок на материјалната штета поради намалена општа животна способност.

Оштетениот има право на надоместок на штета по овој основ само ако постои потрајно намалување на општата животна способност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Стои жалбениот навод за погрешна примена на материјалното право по однос на уваженото тужбено барање за надоместок на штета поради намалена општа животна способност. Имено, првостепениот суд утврдил дека како последица на повредата, на тужителот му била намалена и отежната општата животна активност за време на лекувањето и рехабилитацијата во траење од неколку месеци, додека трајни последици од повредата немало.

При ваква положба судот погрешно одлучил кога ја задолжил тужената страна да му плати на тужителот надоместок на штета за намалена општа животна способност. Според правното правило на граѓанското право, надоместок на штета по овој правен основ се досудува само при постоење на потрајно намалување на општата животна способност на оштетениот, односно само во случај кога и по завршеното лекување и рехабилитација кај оштетениот

постои такво намалување на општата животна способност, што тој во иднина за вршење на секојдневните работи и за задоволување на секојдневните потреби мора да вложува значително поголеми напори отколку пред повредата. Во случајот судот утврдил дека вакви последици кај тужителот не постоеле по завршеното лекување и рехабилитација, па според тоа не биле исполнети условите за досудување надоместок на штета по овој правен основ, поради што беше потребно во тој дел обжалената пресуда да се преправи и тужбеното барање да се одбие како неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 397/77 од 8. XII. 77).

117. Кога на едно лице ќе му се нанесе штета во вршење на општокорисна дејност, за која е добиена и дозвола од надлежниот орган, лицето може да бара надоместување на штетата која ги преминува границите на вообичаената штета што ја поднесува околината, без оглед на вината и противправноста на дејствувањето на сторителот на штетата, тргнувајќи од начелото дека оној што извлекува користи од одредена дејност, треба да ја надомести загубата што од таквата дејност, без своја вина, ја поднесува околината.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

При утврдената фактичка состојба дека, поради изградба на Калиманската брана на Ратевска река, воденицата на тужителот не работела 19 месеци, и според мислењето на Врховниот суд на Македонија, погрешно е применето материјалното право од страна на пониските судови кога е одбиено тужбеното барање на тужителот од причина што водите се општествена сопственост и дека нема непосредна вина кај тужениот за нанесената штета на тужителот, а покрај тоа и поради тоа што не постои противправност во дејствувањето на тужениот. Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, кога на едно лице ќе му се нанесе штета во вршењето на општокорисна дејност, за која е добиена и дозвола од надлежниот орган, тоа лице може да бара надоместување на штетата која ги преминува границите на штетата што вообичаено ја поднесува околината. Во такви случаи, за нанесувањето на штетата се одговара без оглед на вината и противправноста, тргнувајќи од начелото дека оној што извлекува користи од одредена дејност, треба да ја надомести загубата што од таквата дејност, без своја вина, ја поднесува околината.

Меѓутоа, иако постои основ за одговорност на тужената работна организација за нанесената штета на тужителот, нема услови за преиначување на нападнатите пресуди, бидејќи во постапката пред првостепениот и второстепениот суд не се испитани и утврдени одредени решавачки факти. Така, не е испитано дали тужи-

телот има водостопанска дозвола за користење на водата за својата воденица и дали за употребата на водата за таа цел се здобил со право на користење. Доколку се утврди дека тужителот се здобил со право на користење на водата, потребно било да се испита и тоа дали за време додека воденицата не работела тој презел сè што било потребно штетата да се намали, односно дали можел со работа на друга страна да остварува приходи или, пак, такви остварувал.

Бидејќи овие решавачки факти не се испитани, следуваше, согласно со чл. 395, ст. 2, во врска со чл. 408 од ЗПП, и двете пресуди да се укинат и предметот да се врати на повторно судење на првостепениот суд.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, ГЗЗ. бр. 33/79 од 25. VI. 1979 година).

118. Тужениот одговара за штетата настаната од пожар до кој дошло поради прекин на електричен вод, затоа што располага со електричната мрежа, која се смета за опасен предмет.

Околноста што до прекин на електричниот вод дошло поради кршење на гранка, што била надвисната над електричниот вод, од силниот ветер не го ослободува тужениот од одговорност за надоместок на штета, затоа што во случајот ветерот не претставува причина чие дејство не можело да се предвиди, избегне или отстрани.

Од образложението:

Првостепениот суд, со увид на лице место и од констатацијата на вештото лице, утврдил дека до настанување на краткиот спој и до пожар дошло поради тоа што од силниот ветер се скршила гранката на багремовото дрво, која паднала на жиците на доводот. Притоа вештото лице констатирало дека до краткиот спој и до пожарот не би дошло ако биле навреме скастрени гранките на багремот. Од изнесеното правилно утврдил првостепениот суд дека штетата во конкретниот случај е директна последица на пропуштањата на тужениот да ги преземе заштитните мерки на кои во својот наод укажува вештото лице, а со чие преземање со сигурност би било спречено настанувањето на штетата. И според мислењето на овој Суд, правилно утврдил првостепениот суд дека во пропуштањата на тужениот се состои причинската врска меѓу самиот настан и причинетата штета, а оттаму произлегува и одговорноста на тужениот за причинетата штета.

Неоснован е жалбениот навод дека силниот ветар претставува виша сила, па дека поради тоа немало одговорност кај тужениот за настанување на штетата. Силниот ветар сам по себе претставува причина која може да се предвиди, па не може да ја исклучи или да ја намали одговорноста на тужениот за надоместување на штетата. До штетата не би дошло ако биле навреме исечени гранките на багремовото стебло, кои довеле до краток спој на доводот и пре-

кинување на жицата, на кој начин настанал пожарот. Посебно тужениот, како траен корисник на предмети кои сами по себе претставуваат опасни предмети, морал да води сметка за тоа населените места да бидат посебно заштитени, до толку повеќе што местото каде што настанал пожарот било такво што куќите кои се наоѓале на тој терен биле претежно покриени со сламени покриви, кои се лесно запални.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 877/77 од 20. III. 78 г.).

119. За сообраќајната несреќа и причинетата штета на возилото поради голомразица на патот, одговара претпријатието за јавни патишта кое е должно да го одржува патот, доколку не докаже дека штетата настанала без негова вина.

Од образложението:

Меѓутоа, фактичката состојба во делот кој се однесува на утврдувањето дека до несреќата дошло и по вина на тужениот не е со сигурност утврдена. Според правните правила на имотното право, оној што ќе му причини штета на друг должен е да ја надомести, доколку не докаже дека штетата настанала без негова вина. Имено, првостепениот суд не испитувал дали тужениот презел сè до несреќата да не дојде, туку утврдувањето дека е тужениот одговорен го темели на околноста што патот на критичното место бил подмрзнат, а не бил посипан со средства за отстранување на голомразицата. Имено, со оглед на тоа дека тужениот тврди оти презел сè до несреќата да не дојде, првостепениот суд бил должен да испитува дали тужениот објективно имал можност навремено да интервенира во отстранувањето на голомразицата и што тој презел неа да ја отстрани. Бидејќи првостепениот суд не испитувал околности кои се од битно влијание врз одлучувањето, кое укажува на нецелосно утврдена фактичка состојба, согласно со чл. 358 од ЗПП во овој дел нападнатата пресуда следувааше да се укине и предметот во тој дел да се врати на првостепениот суд на повторно судење.

При повторното судење првостепениот суд ќе треба со сигурност да утврди какви биле обврските на тужениот и дали тужениот можел објективно да ги изврши обврските, а ова преку утврдување на времето кога дошло до подмрзнување на патот на критичното место. Дали тужениот можел или морал да знае дека на критичното место било подмрзнато, како и да утврди во кој дел голомразицата придонела за настапување на штетните последици, а ова како со оглед на погоре изнесеното, односно брзината со која се движел тужителот, така и со оглед на околноста дека на критичното место непосредно пред несреќата поминале повеќе моторни возила кои безбедно го поминале тој дел од патот, па врз основа на сите тие околности да се утврди дали меѓу незгодата и голо-

мразицата постои причинска врска, односно дали причинска врска постои меѓу евентуалните пропуштања на тужениот и настанатата штета.

(Одлука на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 637/77 од 18. I. 1978 година).

120. За штета настаната поради паѓање камен на пат не се одговара по основ на објективна одговорност, затоа што патот не претставува опасна ствар.

Од образложението:

Правното становиште на првостепениот суд за објективна одговорност на претпријатието за патишта, според мислењето на Врховниот суд, не стои. Патот сам по себе не претставува опасна ствар, па според тоа должноста на претпријатието за патишта да го одржува патот и патните објекти во состојба која обезбедува сигурно движење на возилата и на другите учесници во сообраќајот е основ за одговорност на тоа претпријатие, но не според принципот на објективна одговорност, туку според принципот на претпоставена вина. Според тоа, самото тужено претпријатие е должно да докажува дека презело сè за да се одвива безбедно сообраќајот на таа делница и дека настанатата незгода на тужителот е случајна штета за која тоа претпријатие не одговара. Поради тоа што погрешно го применил законот, сметајќи дека во случајот се работи за објективна одговорност, првостепениот суд не ги испитувал и утврдувал фактите и околностите од кои зависи одговорноста на туженото претпријатие по основ на претпоставена вина.

Второстепениот суд, пак, неизјаснувајќи се за тоа дали постои објективна одговорност или одговорност по основ на вина на туженото претпријатие, утврдил дека во случајов на патот имало карпи кои можеле да ја загрозат безбедноста на патот и оттаму ја извлекува одговорноста на туженото претпријатие, иако со тоа прашање не се занимавал првостепениот суд и не ги утврдувал тие факти и околности. Практично, второстепениот суд ја изменил фактичката положба утврдена од страна на првостепениот суд без да има за тоа потпора во списите.

Со оглед на горното, и двата суда сториле битни повреди на одредбите на процесната постапка, бидејќи пресудите не содржат причини за решавачките факти — чл. 343, ст. 2, т. 11 од ЗПП, па поради тоа следуваше и двете нападнати пресуди да се укинат и предметот да му се врати на првостепениот суд на повторно судење.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 73/77).

121. Кошаркарското игралиште само по себе не претставува опасна ствар, а доколку во спортската игра некое лице од играчите или од публиката биде повредено, одговорноста за надоместок на штета ќе се цени според правилата на играта односно според правилата по кои одговара за надоместок на штета организаторот на спортската приредба. Кога не е организирана спортска приредба, одговорноста на клубот кому му припаѓа игралиштето се цени според принципот на утврдена вина.

Од образложението:

Првотужената Воена пошта го дала на користење ракометното игралиште на второтужениот ракометен клуб. Во близина на тоа игралиште се наоѓало и кошаркарско игралиште одделено од ракометното игралиште со бетонски ѕид, висок околу 50 см., кое припаѓало на првотужената Воена пошта. На кошаркарското игралиште постоеле кошери, кои не биле закопани во земја, а за да не се превртат, на долниот дел им биле поставени противтегови.

Критичниот ден, малолетниот тужител со својата мајка отишол да го гледа ракометниот натпревар организиран од второтужениот. Оттргнувајќи се од надзорот на својата мајка, малолетниот тужител се префрлил на кошаркарското игралиште, каде што имало и други лица кои се префрлиле на истото игралиште, и претставувале дел од публиката на ракометниот натпревар. Во еден момент едно од тие лица со рацете се обесило за еден од кошевите, при кое кошот паднал и го повредил малолетниот тужител.

Погрешно наоѓа првостепенителниот суд дека првотужената држава СФРЈ, преку Воената пошта, е должна да ја надомести штетата на тужителот според принципот на објективна одговорност, а второтужениот кошаркарски клуб по основ на вина. Кошаркарското игралиште само по себе не претставува опасна ствар, а доколку во спортската игра кошарка некое лице од играчите или од публиката биде повредено, одговорноста за надоместок на штета ќе се цени според правилата на играта, односно според правилата по кои одговара за надоместок на штета организаторот на спортската приредба. Во случајов неспорно е дека кошаркарското игралиште не било употребено за спортската игра ракометен натпревар, туку лицата кои од публиката на ракометниот натпревар се префрлиле на кошаркарското игралиште, тоа го сториле на свој ризик. Поради тоа, одговорноста за надоместување на штетата што ја претрпел малолетниот тужител не може да ѝ се припише во вина на тужената држава СФРЈ, во чие владение бил кошаркарскиот терен. Со оглед на тоа дека игралиштето било оградено со жица, и дека во него можело да се влезе само од страната на паркот, од каде што и влегувале гледачите, па и тие што се префрлени на кошаркарското игралиште, немало потреба да се ангажираат лица да го заштитат од употреба кошаркарското игралиште. Од изнесеното произлегува

дека првотужениот не е одговорен за настанатата штета, дотолку повеќе што кошаркарското игралиште и не било дадено на користење на второтужениот, туку на истото дошле гледачи самоиницијативно, така што еден од нив ја предизвикал штетата.

И кај второтужениот не постои вина за настанување на штетата. Второтужениот го организирал натпреварот според сите пропишани норми, со влезни билети, со пропуштање на гледачите на влезот кон паркот, со поставување на одреден број редари и чувари, а не бил должен да го надгледува и кошаркарското игралиште, од причина што натпреварот бил организиран само на ракометното игралиште кое второтужениот го земал за користење од првотужениот, и на него обезбедил сè што било потребно за да не дојде до некоја штета. Тоа што штетата на кошаркарското игралиште ја предизвикало некое трето лице, не може да го обврзе второтужениот, од проста причина што штетата ја предизвикало токму тоа лице кое за тужителите е непознато и тоа со своето противправно дејствие „обесување“ на кошот, што логично не е дозволено.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 731/77 од 13. I. 1978 година).

122. Кога штетата е нанесена со моторно возило сопственост на таткото, а управувано од неговиот син со кој живее во семејна заедница, за штетата одговара и таткото како сопственик на возилото, според принципот на објективна одговорност, ако возилото му било достапно на синот, а таткото не му забранил изрично возилото да го употребува.

Од образложението:

Основани се жалбените наводи на тужителите дека фактичката положба во делот со кој е одбиено тужбеното барање спрема тужениот не е целосно утврдена и дека одлуката на судот во тој дел не е правилна. Првостепениот суд го одбил тужбеното барање спрема тужениот, кој е сопственик на моторното возило со кое е нанесена штетата, сметајќи дека тој како сопственик не одговара според принципот на објективна одговорност за штетата што е сторена со неговото возило, ако е штетата причинета по вина на трето лице. Во конкретниот случај е утврдена вина на трето лице т.е. на неговиот син, па поради тоа тужениот не е одговорен, бидејќи неговиот син е полнолетно лице и тој е осуден за делото што го сторил.

Установувањето на првостепениот суд не стои. За да утврди дали во случајот за нанесената штета со возилото кое е негова сопственост одговара и тужениот, првостепениот суд, имајќи предвид дека тужениот и сторителот на штетата се татко и син, требало

да испитува дали тие живеат во една семејна заедница, дали возилото му било достапно на синот на тужениот, дали тој вообичаено него го употребувал или, пак, го употребувал и покрај изричната забрана на тужениот и дали во конкретната прилика синот на тужениот возилото по вообичаен пат го зел или го зел и покрај тоа што му било изрично забрането да го употребува. За оцена на одговорноста на тужениот како татко на сторителот на штетата и како сопственик на моторното возило со кое е причинета штета, потребно е да се цени и утврдува на кој начин тужениот го обезбедувал возилото да не биде употребувано од страна на неговите домашни, доколку тој им бранел да го употребуваат или, пак, воопшто не им бранел, така што секој од нив, па и неговиот син, во секој момент можеле да дојдат до возилото.

Поради тоа, пресудата е укината и предметот му е вратен на повторно судење на првостепениот суд.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 13/77 од 15. IX. 1977 година).

123. Кондуктерот на автобус, повреден во сообраќајна незгода причинета со вина на возачот на истиот автобус, се смета за трето лице и постои одговорност на Заедницата за осигурување на имоти и лица за надоместок на штета што му е нанесена на кондуктерот.

Од образложението:

Стои жалбениот навод на тужителот дека е погрешно применето материјалното право кога е одбиено тужбеното барање на тужителот спрема тужената Заедница за осигурување на имоти и лица. Првостепениот суд смета дека е основан приговорот на тужената Заедница за осигурување на имоти и лица дека тужителот како работник во второтужената работна организација, која е договорна странка во задолжителното осигурување од одговорност на штети причинети со автобус, не претставува трето лице и по основ на тоа осигурување, како кондуктер на истиот автобус, не може да остварува ваков надоместок против тужената Заедница, согласно со прописите за задолжително осигурување во сообраќајот. Тужителот, како кондуктер во автобусот, не спаѓа во лицата за кои е исклучена одговорност на осигурителната организација за штетата што им е нанесена со автобусот во кој работат. Поради тоа, согласно со одредбите од член 360, ст. 1, т. 2 од Законот за процесната постапка првостепената пресуда следувахе да се преправи и да се уважи тужбеното барање на тужителот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 84/77 од 20. IV. 1977 година).

124. Во споровите за надоместок на штета поради неосновано задржување во притвор околноста што тужителот како обвинет ги менува исказите во претходната постапка не придонела да биде лишен од слобода, па тоа нема влијание врз неговото право на надоместок на штета.

Од образложението:

Согласно со член 505, ст. 3 прва реченица од стариот ЗКП, односно чл. 545, ст. 3 од новиот ЗКП, кој се применува од 1. VII. 1977 година, надоместок на штета не му припаѓа на лицето кое со своите недозволените постапки го предизвикало лишувањето од слобода.

Првостепениот суд како недозволените постапки го сметал тоа што тужителот ги менувал исказите при неговото сослушување во истражната постапка.

Според мислењето на овој Суд, самата околност што тужителот ги менувал исказите не придонела да биде лишен од слобода, па според тоа нема влијание врз неговото право на надоместок на штета. Тужителот, како обвинет, имал право да се брани по свое наоѓање. Целта на одредбите на чл. 505, ст. 3 од ЗКП односно чл. 545, ст. 3 од новиот ЗКП е да се спречи одредено лице од своите недозволените постапки да извлекува корист. Ако така се сфати оваа одредба, менувањето на исказите од страна на тужителот во истражната постапка не може да се вклучи во поимот „недозволените постапки“.

Со оглед на изнесеното, жалбата на тужителот следуваше да биде уважена поради погрешна примена на материјалното право, бидејќи судот, применувајќи го погрешно материјалното право, не ги испитувал фактите битни за утврдување висината на штетата непотполно ја утврдил и фактичката положба, па и поради тоа следуваше жалбата да биде уважена, согласно со чл. 370, ст. 1 од ЗПП, пресудата укината и предметот вратен на првостепениот суд на повторно разгледување и одлучување.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 792/77 од 21. IV. 1978 година).

125. И надоместокот на трошоците на кривичната постапка што обвинетиот ги сторил на име награда и нужни издатоци на бранителот можат да се остваруваат и досудуваат во постапката за надоместок на штета на лица неоправдано осудени и неосновано лишени од слобода, која е регулирана со Законот за кривичната постапка.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, и надоместокот на трошоците на кривичната постапка кои обвинетиот ги

сторил на име награда и нужни издатоци на бранителот можат да се остваруваат и досудуваат во постапката предвидена со Глава XXXII од ЗКП, т. е. во постапката за надоместок на штета на лица неоправдано осудени и неосновано лишени од слобода, која е регулирана со одредбите на чл. 500—505 од ЗКП. Со оглед на тоа, погрешно се применети одредбите на чл. 89 и 92 од ЗКП во обжалената пресуда, како и одредбите на чл. 3 од Правилникот за надоместок на трошоците во кривичната постапка, кога првостепениот суд наоѓа дека тужителот нема повеќе право да бара надоместок на штетата поради овие издатоци, бидејќи не поднел такво барање пред органот што ја водел кривичната постапка. Ниту во чл. 89, ниту во чл. 90, а ниту во чл. 92 од ЗКП, не се предвидени рокови во кои обвинетиот би можел да го постави таквото барање пред кривичниот суд. Нема место за аналогна примена на одредбите на чл. 153 од Законот за процесната постапка, кои се однесуваат на граѓански спор, каде што субјектите во спорот се напoлно рамноправни и каде што не се работи за така важно прашање за личноста — слободата односно животот. Со оглед на тоа, овластеното лице за барање на овие трошоци не може да биде преклудирано во своето право поради тоа што тоа барање не го поставило во одредена фаза од кривичната постапка, туку може само да стане збор за застареност во смисла на одредбите на чл. 501 од ЗКП.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 766/76 од 14. II. 1977 година).

126. Држателот на возилото кој него го има изнајмено по основ на рента-кар одговара според принципот на објективна одговорност за штетата што со тоа возило им е нанесена на трети лица.

Од образложението:

Неосновани се жалбените наводи на првотужениот дека во случајов постои погрешно и нецелосно утврдена фактичка положба по однос на неговата одговорност за надоместок на штетата. И според мислењето на Врховниот суд на Македонија држателот на возилото, кој него го има изнајмено во рента-кар, одговара според принципот на објективна одговорност, и кога кај него нема никаква вина, за штетата што со тоа возило им е нанесена на трети лица. Во случајов и самиот првотужен не спори дека тој му го дал возилото на второтужениот. Не е од никакво значење околноста што тој не му го дал за да го вози, туку му го дал само за да го измие и да го врати назад. Со тоа што второтужениот неовластено го употребил возилото кое му било доверено од првотужениот само за да го измие, и со таквата употреба ја нанел предметната штета, не се симнува одговорноста за надоместок на штетата од страна на првотужениот, бидејќи во случајов се работи за одговорност од опасна ствар каква што е моторното возило во погон.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 1094/75 од 30. VI. 1976 година).

127. Кога се бара надоместок на штета за возило оштетено од удар на друго возило, а оштетеното возило е и каско осигурано, во тужбата треба да се прецизира по кој основ се бара надоместок на штетата — дали по основ на договорното каско осигурување или по основ на одговорност за нанесена штета на трети лица, од која одговорност е осигурено возилото што ја нанело штетата. Непрецизирањето на тужбата во оваа смисла ја прави тужбата неуредна и поради тоа треба да се преземе постапка таа да се исправи согласно со одредбите на член 98 од ЗПП.

Вредноста на оштетеното возило се цени според состојбата во времето на оштетувањето, а според цените во времето на пресудувањето. Доколку во времето на пресудувањето не се произведуваат исти возила како оштетеното, вредноста на оштетеното возило треба да се утврдува според вредноста на возилата кои ги имаат приближно истите карактеристики како и оштетеното возило.

Од образложението:

Како што се гледа од списите по делото, ни во самата тужба не е прецизно изнесено барањето на тужителот, така што тужбата содржи недостатоци, поради кои во постапката пред првостепениот суд е пропуштено да се утврдат битно релевантни факти. Имено, од тужбата се гледа, а тоа не го оспорува ни тужениот, дека возилото за кое се бара надоместок на штета, е каско осигурано, т.е. по договор за осигурување склучен меѓу тужителот и тужената Заедница за осигурување на имоти и лица. Покрај тоа, во случајот постои и одговорност на трети лица, бидејќи другото возило, за кое се тврди дека било причина за настанот, било осигурано од одговорност спрема трети лица кај тужената Заедница за осигурување на имоти и лица. Според тоа, тужбата требало да биде прецизно поставена: дали се бара надоместок на штета по основ на договорното — каско осигурување или по основ на одговорност спрема трети лица, согласно со Законот за задолжително осигурување во сообраќајот (пречистен текст) („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 11/68).

Прецизирањето на тужбеното барање во горната смисла е од значење, бидејќи доколку се работи за тужбено барање според договорот за каско осигурување, осигурителната организација може да ја отстрани својата одговорност за исплата на осигурнината, под условите предвидени со правилата за комбинирано осигурување на моторни возила, и судот испитувањето на фактите ќе го насочи во смисла на наводите кои ќе бидат истакнати во одговорот на тужбата.

Доколку тужбеното барање биде истакнато по основ на одредбите од Законот за задолжителното осигурување во сообраќајот, за одговорност за штети сторени на трети лица од страна на корисници односно сопственици на моторни возила, во тој случај судот ќе испитува дали се исполнети условите за надоместок на штета според прописите, односно според правните правила за одговорноста која произлегува од употребата на моторно возило (чл. 17 од цитираниот закон). Во тој случај првостепениот суд ќе го

испитува и тоа каков е придонесот на возачот на моторното возило за кое се бара надоместок на штетата во настапувањето на штетата односно дали воопшто таков придонес постои, и евентуално ќе го примени принципот на поделена одговорност.

Бидејќи во списите по делото има укажувања за тоа дека сега такви возила, како што е оштетеното, не се произведуваат, вредноста на оштетеното возило требало да се утврдува според вредноста на возилото кое има приближно исти карактеристики како и возилото на тужителот кое е оштетено во предметната сообраќајна несреќа. Надоместокот треба да се утврдува според состојбата на оштетеното возило непосредно пред оштетувањето, а според вредноста во времето на пресудувањето.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. број 423/76 од 24. VIII. 1976 година).

128. Возачот на возилото не сноси одговорност за штетата нанесена на неговото возило од удар во неправилно паркирано друго возило на патот, кога ноќе при разминувањето со друго возило, не можел да претпостави дека на неговата страна од коловозот е паркирано возило.

Од образложението:

И двата суда сметаат дека тужителот како управувач на своето товарно возило не ја прилагодил брзината на своето возило кон дадените околности, така што да биде во состојба да ги преземе потребните мерки за да ја избегне опасноста која можел и требало да ја предвиди. Имено, при разминувањето со другото возило не ја намалил брзината до таа мера за да може навреме да преземе мерки за да ја отстрани опасноста што се наоѓала на патот, бидејќи навистина при разминувањето на две возила со запалени светла, и тоа со кратко светло, видливоста во одредена мера е ограничена, па затоа и брзината притоа треба да се сообрази со таа ограниченост.

И двете пресуди се донесени со погрешна примена на материјалното право. Вистина, според одредбите на Законот за безбедноста на сообраќајот на патиштата постои обврска за прилагодување на брзината кон дадените околности. Меѓутоа, при движењето на отворен јавен пат, ноќе, при разминувањето со друго возило, не може да се бара од возачите на возилата брзината на своето возило да ја намалуваат при секое разминување со друго возило, доколку притоа не постојат околности од кои возачите би биле предупредени дека доколку тоа не го сторат, би можело да дојде до штета. Доколку се прифати вакво правно становиште, кое не произлегува од цитираниот закон, во тој случај возењето ноќе на отворени јавни патишта би се одвивало со минимална брзина, бидејќи е ноторно познато дека сообраќајот во современи прилики е многу развиен и разминувањето со други возила се случува ре-

чиси во секој момент. Поради тоа, ни во конкретниов случај не може да се бара од тужителот да ја намали брзината на своето возило, која и така не била голема, бидејќи тој не претпоставувал нити бил предупреден на кој и да било начин дека на патот, во правец на движењето на неговото возило, е паркирано тешко товарно возило, кое зафаќало поголем дел од лентата на патот по која тој се движел. Поради тоа, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, во дејствувањето на тужителот и не постои вина односно придонес за настанувањето на штетата на неговото возило.

Со оглед на горното, тој има право да му се надомести целокупната штета што ја претрпел во конкретниот случај, т.е. да му се плати и другата половина на неговото оштетно побарување.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, под ГЗЗ. бр. 16/77 од 13. IV. 1977 година).

129. Кога возилото било во употреба на автопат на кој е забрането запирање, а причината за запирање на возилото настанала од самите негови својства, извесен ризик во врска со настанатата штета, создаден со запирањето на возилото на автопатот, поднесува и оштетениот како негов сопственик, па треба да се примени принципот на поделена одговорност.

Од образложението:

Установувањето на првостепениот суд е погрешно и во таа смисла жалбата на тужената Заедница за осигурување на имоти и лица делумно е основана, имајќи го предвид следното:

Неспорно е дека возилото кое е во употреба претставува извор на зголемена опасност за околината, во смисла на предизвикување на штета. Поради тоа, сопственикот на моторното возило го поднесува и ризикот создаден за околината, па граѓанскоправно одговара за штетата од опасната ствар, без оглед на вината за така настанатата штета. Меѓутоа, сопственикот на опасната ствар со нејзината употреба создава ризик и за себе самиот, и јасно е дека не може да бара друг, освен во случај на договорно осигурување, да му ја надомести штетата што ќе му биде нанесена како последица на употребата на опасната ствар. Доколку на сопственикот на опасната ствар ќе му биде нанесена штета од страна на трето лице, но до таа штета дошло и како последица на посебните својства на самата опасна ствар кога е во употреба, тогаш треба да се проценува процентот во кој самиот оштетен придонел во настанувањето на штетата, поради својствата на оштетената ствар, и во тој процент да се намали одговорноста на штетникот за штетата.

Во случајов е утврдено дека тужителите како сопственици на патничката кола марка „Опел рекорд“, поради откачување на левиот бришач, морале да запрат на автопатот. Според тоа, причината за запирање на возилото лежи во самите негови својства, а бидејќи возилото било во употреба на автопат, на кој е забрането запирање

(чл. 72, ст. 1 од Основниот закон за безбедност во сообраќајот — „Сл. лист на СФРЈ“ бр. 15/70), јасно е дека извесен ризик создаден со запирањето на возилото треба да поднесат и оштетените како негови сопственици. Бидејќи во тој момент на нивното возило налетал автобусот, кој е осигурен од одговорност кај тужената Заедница, штетата од тој настан треба да ја поднесе тужената. Меѓутоа, бидејќи во настанот свој придонес, иако без своја вина, имаат и тужителите, и тие во определен процент учествуваат во настанувањето на штетата, па за тој процент сразмерно се намалува одговорноста на штетникот, во случајов на осигурителната организација, за надоместок на штета.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 853/75 од 27. II. 1976 година).

130. Замаглувањето на очите на возачот на моторно возило не може да се подведе под виша сила, бидејќи тоа не е настан кој доаѓа надвор од возилото.

Од образложението:

Првостепениот суд го одбил тужбеното барање на тужителот да се задолжи државата да му плати 187.000 динари на име надоместок на штета, како неосновано, бидејќи нашол дека во конкретниов случај не стојат услови ни за објективна одговорност на тужената страна за надоместок на предметната штета, зашто од изведените докази било утврдено дека до повредувањето на тужителот не дошло како последица на управувањето со моторното возило, туку поради случајно замаглување на очите на тужителот, кое нешто, според мислењето на првостепениот суд, претставува виша сила.

Ваквиот правен заклучок, според мислењето на Врховниот суд, е погрешен. Точно е тоа дека „вишата сила“ ја исклучува одговорноста на сопственикот на моторното возило, од која произлегува штетата, меѓутоа, во случајов првостепениот суд погрешно навоѓа дека има виша сила. Според правното правило на имотното право, под „виша сила“ се подразбира секој настан кој доаѓа однадвор, било природен или настанал по човечко влијание, а кој не може ни да се предвиди, ни да се отстрани. Бидејќи во случајов тужителот е повреден бидејќи моторно возило, при што му се замаглиле очите, овој случај не би можел да се подведе под виша сила, зашто не дошол од надвор — природно, ниту настанал под нечие човечко влијание, односно настанал непредвидено од личноста на самиот тужител. Според тоа, бидејќи не стои виша сила, ниту други околности кои ја исклучуваат објективната одговорност на сопственикот на моторното возило, тоа и во случајов тужената држава во основа е одговорна за штетата што тужителот ја претрпел.

Од овие причини следуваше жалбата да се уважи, обжалената пресуда да се укине и предметот врати на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 269/75 од 30. V. 1975 година).

131. Надоместок по основ на неосновано збогатување може да бара лице кое придонело за одржување на имотот иако вредноста на имотот не е зголемена.

Од образложението:

Не се основани ревизионите наводи на тужената која смета дека самиот факт што тужителката живеела во вонбрачна заедница со сега пок. Ц., не ѝ дава право на неа да ѝ се плати одреден износ на име неосновано збогатување, како и тоа тужителката да имала право на надоместок само ако во текот на вонбрачната заедница имотот бил приновен, што во овој спор не е случај. Ова поради тоа што во правното правило на имотното право е предвидено неосновано збогатување на едно лице (и покрај тоа што живее во вонбрачна заедница) на штета на друго, не само ако постои зголемување на одреден имот, туку ако постои и одржување на таквиот имот. Ова пак, во конкретниот спор значи, независно од околноста што тужителката била вонбрачна жена на сега пок. Ц., дека таа со својата работа на имотот што е предмет на овој спор, односно имотот кој останал како оставина од покојниот С. и со ангажираноста во куќното домаќинство како за себе така и за нејзиниот вонбрачен маж, иако не дошло до зголемување на имотот, придонела за одржување на истиот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 429/79 од 14. XII. 1979 година).

132. Кога тужената земјоделска задруга ја користи недвижноста на тужителот без да плати надоместок за неа, тужителот има право да бара надоместок на противвредноста на земјиштето по основ на неосновано збогатување во висина на правичниот надоместок според условите предвидени во Законот за експропријација.

Од образложението:

Судот утврдил дека сопственик на спорниот имот бил тужителот, а дека овој имот од 1965 година го има во свое владение и го користи тужената задруга и тоа во површина од 3980 кв. метра, дека овој имот не е експроприран или арондиран, ниту пак е купен од страна на тужената задруга.

При ваква положба, првостепениот суд правилно заклучува дека тужената страна неосновано се збогатила, бидејќи спорната површина од 3980 кв. метра ја има во свое владение и ја користи, а не сака да му ја врати на тужителот, ниту пак да плати надоместок за неа. Според правното правило на граѓанското право, неосновано збогатување постои кога се зголемува имотот на едната странка (збогатениот) на штета на другата странка (оштетениот), кое настанало без правен наслов (титулус). Со досудувањето на надоместок по овој правен основ се има за цел збогатената страна да му го врати на осиромашената страна она што го држи без правен основ или да и надомести износ за кој што тужената страна неосновано се збогатила. Судот правилно наоѓа дека спорниот имот, ако беше експроприран односно арондиран од тужителот и даден на користење на тужената задруга, тужената задруга би била обврзана да плати надоместок според одредбите на Законот за експропријација. Бидејќи во случајов тужената страна го користи спорниот имот без да плати таков надоместок, затоа судот правилно го применил материјалното право кога ја задолжил тужената страна да му го плати на тужителот по основ неосновано збогатување износот што таа би го платила на име правичен надоместок според условите предвидени во Законот за експропријација. Висината на овој надоместок судот правилно ја одредил по пат на вештачење, имајќи притоа предвид дека вредноста на спорниот имот е зголемена како резултат на вложувањата на општествената заедница во системот за одводнување.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 320/75 од 20. VI. 1975 година).

133. Кога договорот за продажба на недвижност на кој му недостига пропишана форма е извршен, судот не може да наложи враќање во поранешна состојба, доколку е утврдено дека неспазувањето на формата не е во спротивност со целите заради кои таа е пропишана, дека финансиските обврски према заедницата во врска со таа продажба се извршени или можат да се извршат во текот на спорот и дека странката што бара реституција постапува очигледно во спротивност со начелото на честност и совесност.

Од образложението:

Првостепениот суд од изведените докази во постапката утврдил дека странките на ден 10. III. 1977 година склучиле писмен договор за купопродажба на спорната парцела што претставува земјоделско земјиште — селскостопанско земјиште, а се наоѓа во атарот на с. П., за цена од 250.000,00 динари. Тужителот имотот го

примил во владение, а исплатил на име купопродажна цена сума од 100.000,00 динари. Остатокот од купопродажната цена од 150.000,00 динари тужителот бил должен да го исплати до крајот на 1977 година. Пред да истекне предвидениот рок во договорот, тужителот преку пошта му ја испратил должната сума, но тужениот не сакал да ја прими и парите му биле вратени на тужителот.

При ваква утврдена фактичка положба првостепениот суд, повикувајќи се на одредбите на чл. 9 и 25 од Законот за промет со земјишта и згради, го одбил тужбеното барање, сметајќи дека договорот не произведува правно дејство.

Окружниот суд, како второстепен суд, одлучувајќи по жалбата на тужителот, иако кон жалбата е приложена потврда дека земјиштето што е предмет на спорот било понудено за купување на 33 „Напредок“, смета дека, поради неисполнувањето на одредбите на чл. 9 и 23—26 од цитираниот Закон за промет со земјишта и згради, правилно првостепениот суд го одбил тужбеното барање, па во таа смисла и ја потврдил првостепената пресуда.

И двете одлуки се донесени со погрешна примена на материјалното право. Навистина, со чл. 9, ст. 1 од цитираниот Закон за промет со земјишта и згради е пропишано дека договорот врз основа на кој се пренесува правото на користење или правото на сопственост на недвижности мора да биде составен во писмена форма, а потписите на договорните странки да бидат заверени кај судот, додека со ст. 2 на истиот член е пропишано дека договорот што не е склучен и заверен во смисла на ст. 1 не произведува правно дејство.

При оценка на досегот на оваа одредба судот требало да ја има предвид целта што се сакала да се постигне со ваквата строга форма на овие договори. Целта на ваквата одредба може да се види како од другите одредби на тој закон како, на пример, од членовите 23—36, така и од другите одредби во кои е пропишано на што треба да внимава судот при заверка на договори како, на пример, на прописите со кои е предвидено плаќање данок на промет на недвижности, според кои договорот не може да биде заверен во судот додека таквиот данок не биде платен. Од овие одредби произлегува дека целта на строгата форма пропишана со одредбите на чл. 9 од тој закон е да се заштити општествениот интерес, кој се состои во некои случаи во обезбедување на првенствено право на купување во корист на општествени правни лица, во други да се спречи стекнување недвижности со кои ќе се надмине максимумот што може да го има еден граѓанин, во трети да се спречи изигрувањето на финансиските интереси на заедницата итн.

Со оглед на тоа што одредбата на чл. 9 од цитираниот закон е пречка и санкција за непочитувањето на пропишаната форма, поради што договорот не произведува правно дејство, сосем е јасно дека врз основа на договор, на кој потписите на странките не се заверени, не може да се бара извршување на договорните обврски. Меѓутоа, во конкретниот случај се работи за договор по кој тужениот ја извршил својата обврска и ја предал недвижноста на

тужителот. Од друга страна, во извршувањето на својата обврска од договорот, тужителот со потпишувањето на договорот му исплатил на тужениот 100.000,00 динари, како дел од купопродажната цена, а другиот дел кој бил должен да го доплати, му го испратил преку пошта пред рокот од договорот, но тужениот не сакал да го прими.

При оцена на тоа дали ќе се изврши реституција-враќање во поранешна состојба, со оглед на изричната одредба на чл. 9 од цитираниот закон, судот требало да тргне од целта заради која е пропишана ваквата одредба. Доколку притоа се утврди дека со извршувањето на договорот, на кој му недостига пропишана форма, не се изигрува ни една од целите за кои е пропишана формата на договорот, а тој во поголем дел или во целост е извршен, во тој случај судот ќе му признае правно дејство на договорот и ќе ги задолжи странките меѓусебно да ги извршат другите обврски што настануваат за странките во таков случај, како на пример, да извршат судски пренос на недвижноста. Во вакви случаи, кога договорот во поголем дел или во целост е извршен, судот особено ќе води сметка и за начелото на совесност и чесност во остварувањето на правата и обврските по ваквите договори и ќе одбие да ѝ даде правна заштита на онаа договорна странка која постапува очигледно спротивно на ова начело.

Со оглед на горното, поради тоа што првостепениот суд не утврдувал околности кои се од значење за правилната примена на материјалното право, а второстепениот суд не ги отклонил тие недостатоци, согласно со чл. 395, ст. 2 од ЗПП, пресудите на општинскиот и окружниот суд следувахе да се укинат и предметот да се врати на првостепениот суд на повторно судење.

При повторното судење првостепениот суд ќе треба да ги утврди околностите на кои е погоре укажано, т.е. дали со неиспувањето на формата во случајов се изигруваат целите што се сакале да се постигнат со ваквата строга форма на ваквите договори и дали побудите на тужениот, кој не е согласен да го исполни договорот, се во согласност со начелото на совесност и чесност. Притоа треба да се изведат докази за да се утврди дали е спазено правото на првенствено купување на земјиштето од страна на одредени правни лица, а исто така дали се изигруваат финансиските интереси на општествената заедница, кои се состојат во плаќање на пропишаниот данок на промет на недвижноста. Во врска со ова, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, ќе се смета дека таквите финансиски интереси на општествената заедница не се изигруваат доколку и во текот на спорот биде платен данокот на промет при надлежната управа за приходи во врска со овој договор за купопродажба.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, ГЗЗ. бр. 45/78 од 17. XI. 1978 година).

134. За важноста на договор за промет со недвижности, склучен преку полномошник, потребно е, покрај писмено оформен договор, да постои и писмена исправа за полномошно. По исклучок, таков договор е полноважен и без писмена исправа за полномошно ако меѓу властодавачот и полномошникот постои заедница и роднинство.

Од образложението:

Правилно наоѓа судот дека договорот за купопродажба на спорната куќа од 1. III. 1973 година е склучен со знаење и со согласност на тужителката и правилно е применето материјалното право — правните правила на имотното право, кога тужбеното барање на тужителката за признавање право на сопственост на една идеална половина од спорната куќа и за раскинување на договорот за купопродажба од 1. III. 1973 година, го одбил како неосновано.

Овој суд го ценеше жалбениот навод дека договорот од 1. III. 1973 година бил ништовен затоа што бил склучен од тужениот, без полномошно од неговата сопруга-тужителката, па најде дека овој навод не стои. Според правните правила на имотното право, за важност на договор за промет со недвижности, склучен преку полномошник, потребен е, покрај писмено склучениот договор, и писмена исправа за полномошно. По исклучок, таков договор е полноважен и без писмена исправа за полномошно ако меѓу властодавачот и полномошникот постои животна заедница и роднинство. Бидејќи во случајот не е спорно дека во моментот на склучувањето на купопродажниот договор, а и денес, меѓу тужителката и тужениот постоела и постои животна заедница, затоа не било нужно тужениот да има писмено полномошно од тужителката.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 90/76).

135. Кога носителот на станарско право според постојните прописи има првенствено право на купување на станот во кој живее, тоа право може да го реализира само во случај кога предмет на купопродажбата е посебно станот во кој живее, а не и во случај кога се продава како целина зградата во која се наоѓа предметниот стан.

Од образложението:

И според мислењето на Врховниот суд на Македонија во случаите кога носителот на станарското право, според постојните прописи, има првенствено право на купување на станот во кој живее, тоа право може да го реализира само во случај кога предмет на купопродажбата е посебно станот во кој живее, а не и во случај кога зградата во која се наоѓа предметниот стан се продава како целина.

Со оглед на тоа правилно одлучил првостепениот суд кога то одбил тужбеното барање како неосновано, бидејќи во случајот не се продава посебно само станот во кој живеела тужителката, туку се продавала, како целина станбената зграда во која имало и друг стан освен станот во кој живеела тужителката.

Од тие причини неосновани се жалбените наводи на тужителката и без секакво значење е тоа дали тужителката била известена за последната лицитација и за условите под кои е склучен договорот за купопродажба.

Поради тоа, согласно со чл. 356 од ЗПП, следуваше жалбата на тужителката да се одбие како неоснована, а обжалената пресуда да се потврди.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж бр. 466/76).

136. Работна организација, која гради деловна просторија за свои потреби, не може неа да ја продаде на граѓанин уште во текот на градбата.

Од образложението:

Неосновани се наводите од ревизијата за погрешна примена на материјалното право. Доколку се работи за договор за купопродажба на недвижности, во тој случај договорот не произведува правно дејство, бидејќи не е заверен во суд. Во таа смисла и Врховниот суд на Македонија ги прифаќа причините од второстепената пресуда. Доколку, пак, се работи за пренесување на право на градба на градежно национализирано земјиште, во тој случај тужителот исто така не можел да стекне право врз основа на таквиот договор, бидејќи со чл. 6 од Законот за условите за определување на градежно земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. весник на СРМ“ бр. 10/73) е предвиден начинот на кој граѓанин може да се здобие со право на трајно користење на градежно национализирано неизградено земјиште. Бидејќи со потпишувањето на предметниот договор, во кој тужениот му преотстапува дел од инвестицијата на тужителот, не е исполнет тој начин на стекнување право на трајно користење на градежно неизградено земјиште, со оглед на тоа дека такво право може да се здобие со акт на надлежен орган на општината, тужителот не може да бара исполнување на таков договор.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Рев. бр. 30/79 од 9. II. 1979 година).

137. Продавачот нема право да бара раскинување на договорот за купопродажба на куќа кога купувачот делумно или во целост не ја исплатил купопродажната цена, ако предметната куќа е предадена во владение на купувачот и тој се убаштинил на неа — се снабдил со тапија.

Од образложението:

Првостепениот суд погрешно го применил материјалното право — правните правила на имотното право, кога го уважил тужбеното барање на тужителката и го раскинал договорот за купопродажба, склучен меѓу тужителката и нејзините два брата, сега умрени, од една, и тужената Скопска околија, од друга страна, само затоа што тужената страна не ја исплатила купопродажната цена.

При положба дека не е спорно дека тужената страна од тужителката и нејзините браќа ја купиле предметната куќа, дека купувачот влегол во нејзино владение, и дека е извршено убаштинување на купувачот со судски пренос (со тапија), треба да се прими дека тужителката го изгубила правото на сопственост на предметната куќа затоа што таа станала општествена сопственост. Следователно, при ваква состојба на работите, тужителката не може и нема право да бара раскинување на купопродажниот договор, туку има право да бара само исполнување на договорот односно исполнување на обврската на тужената страна за исплата на купопродажната цена.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 136/75 од 5. V. 1975 година).

138. Кај договорот за купопродажба, ако должникот му соопшти на доверителот дека нема да ја изврши својата обврска, т. е. нема да ја плати куповната цена или ако од држењето на купувачот произлегува дека тој својата обврска нема да ја изврши ни во дополнително оставениот му рок, тогаш продавачот може да го раскине договорот и без да му даде на купувачот дополнителен примерен рок за плаќање на куповната цена.

Од образложението:

Тужениот, иако имало повеќе контакти меѓу странките, не им платил на тужителите никаков износ од куповната цена за куќата, ни пред, ни по поднесувањето на тужбата, ни во текот на спорот. Тој, доколку навистина сакал исполнување на договорот, требало од своја страна да биде готов да го изврши и, барем во текот на спорот, да го депонира во судот износот на куповната цена, како и да се противи на раскинувањето на договорот. Меѓутоа, тужениот не само што не го сторил тоа, туку во одговорот на тужбата, на записник за главната расправа од 19. III. 1975 година, се согласил договорот да се раскине, со тоа што трошоците да би-

дат по половина, и да му се плати камата на капарот од 10.000 динари што им го дал на тужителите. Меѓутоа, во завршниот збор тој изјавува дека бара куќата нему да му се даде, а не договорот да се раскине.

Ваквото поведение на тужениот, а посебно фактот што и по истекот на повеќе од шест месеци откако стасала неговата обврска, т.е. од 1. IX. 1974 година до 19. III. 1975 година кога е одржана главната расправа, тужениот не го депонирал спорниот износ во судот, основано упатува на заклучок дека давањето на дополнителен примерен рок кој секако би бил пократок од шест месеци, бидејќи се работи за исплата на пари, во случајот би било беспредметно и бесцелно.

Имено, правно правило на имотното право е, при договорите за купопродажба, доколку не е нешто друго договорено, кога купувачот не ја плати куповната цена, дека продавачот има право прво да бара да му се плати куповната цена, а доколку купувачот тоа не го стори во еден примерен рок, да го раскине договорот. Меѓутоа, ако должникот му соопшти на доверителот дека нема да ја изврши својата обврска, т.е. во вакви случаи дека нема да ја плати куповната цена, или ако од држењето на купувачот произлегува дека тој нема да ја изврши својата обврска ни во дополнително оставениот му рок, тогаш продавачот може да го раскине договорот и без да му даде на купувачот дополнителен примерен рок за плаќање на куповната цена.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 486/75 од 9. XII. 1975 година).

139. Ретроактивно дејство во смисла на усогласување на порано склучените договори од 1. I. 1966 година па наваму, согласно со чл. 10 од Законот за условите и начинот на продажба на станбени згради и станови во општествена сопственост, имаат само одредбите на чл. 2 и чл. 5 од тој закон. Одредбата на чл. 4, ст. 7 од истиот закон, според која се предвидува дека право на учество во јавно наддавање имаат само граѓаните што не поседуваат стан во сопственост, нема ретроактивно дејство.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

При донесувањето на првостепената пресуда судот погрешно ја применил одредбата на чл. 4, ст. 7 од Законот за условите и начинот на продажба на станбени згради и станови во општествена сопственост („Сл. весник на СРМ“ бр. 21 од 30. VI. 1972 година). Видно од оваа одредба, ретроактивно дејство, во смисла на усогласување на порано склучените договори од 1. I. 1966 година, а согласно со чл. 10 од тој закон, имаат само одредбите на чл. 2 и чл. 5 од истиот закон. Одредбите на чл. 2 се однесуваат на цената по која можат да се продаваат становите во општествена сопственост, пазарната цена, а одредбата на чл. 5 ги регулира односите во

врска на кредитите се повикува и на договорите закон, туку таа одредба применува само на договорите во сила на споменатиот закон, од

Предметниот договор е склучен според тоа на него не може да се применува Законот за условите и начинот на престој на станови во општествена сопственост.

Со оглед на горното, првостепените суди неправилно го применуваат материјалното право, поништувајќи го договорот за купопродажба на стан со повикување на одредба која не е применлива на неговото склучување. Меѓутоа, поради таа погрешна примена на материјалното право, првостепените суди не можеле да испитуваат други факти и околности што се од значење за исполноста на овој договор, па така и фактичката положба била непотполно утврдена, поради што, согласно со чл. 358 од ЗМП, првостепената пресуда следува да се укине и предметот да се врати на повторно судење заради утврдување на фактите што се од решавачко значење за донесување на правилна и законита одлука.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 960/75).

140. Правото на сопственост врз движни ствари се стекнува со предавање на стварта од рака во рака, па претставува пречекорување на судската надлежност кога се задолжува продавачот да му го пренесе правото на сопственост врз продаденото моторно возило на купувачот со пренесување на регистрацијата на возилото во надлежното одделение за внатрешни работи.

Од образложението:

Одлуката и на двата суда за признавање право на сопственост на тужителот врз предметната кола е донесена со правилна примена на материјалното право. Имено, од утврдувањето дека предметната кола е купена со средства на тужителот и за него, и дека потоа му е предадена во владение, правилен е заклучокот и на едниот и на другиот суд дека тој се здобил со право на сопственост врз предметната кола, а дека такво право нема тужениот. Само во таа смисла и дотолку требало да се уважи и тужбеното барање кое е содржано во тужбата, да се задолжи тужениот да му изврши пренос на патничката кола на тужителот. Имено, правото на сопственост на движни ствари се стекнува со предавање на возилото од рака в рака во исполнувањето на договорот за купопродажба или некој друг договор кој служи како основа за пренос на правото на сопственост. Според тоа, немало потреба и претставува пречекорување на судската надлежност кога тужениот се задолжува

возилото да го пренесе на име на тужителот со пренесување на регистрацијата во надлежното одделение за внатрешни работи. Во случајов, бидејќи возилото му е предадено во владение на тужителот, врз основа на договорот меѓу странките, кој е погоре опишан, тужителот се здобил со право на сопственост на возилото и доволно е да се задолжи тужениот тоа право да му го признае на тужителот, за да може понатаму тужителот да располага и да се користи со тоа возило како сопственик.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, ГЗЗ. бр. 56/78 од 15. XI. 1978 година).

141. Во случај кога маната на стоката по никаков начин не можела да се открие во предвидениот рок за приговор, купувачот има право да бара надоместок на штетата од моментот на откривањето на скриените мани на стоката, па до истекот на рокот за застареност.

Од образложението:

Според Општите узанси на промет со стока — бр. 153 и бр. 154, навременото ставање приговор на квалитетот на стоката е услов за остварување правото на надоместок на штетата. Без ставање на овој приговор купувачот е преклудираан во остварувањето на правото за надоместок на штета. Според Општата узанса бр. 151, рокот за ставање приговор на квалитетот на стоката изнесува 6 месеци од испораката. Тој рок важи ако маната на стоката била уочлива или можела да се уочи.

Бидејќи, како што е утврдено, тужениот кокошките ги примил на ден 15. VIII. 1974 година и во рок од 6 месеци не поднел приговор иако маните биле уочливи, што се гледа од изјавата на тужениот — дека во есента на 1974 година половина од кокошките му изумреле, а кај другите носивоста била значително намалена, правилно првостепениот суд заклучува дека во вакви случаи, кога маните биле уочливи или можеле да се уочат во рок од 6 месеци, по тој рок вакви приговори не можат да се поднесат. Само во случај кога маната на стоката по никаков начин не можела да се открие во предвидениот рок за приговор на квалитетот на примената стока, купувачот има право да бара надоместок на штета од моментот на откривањето на скриените мани на стоката, па до истекот на рокот за застареност, според правните правила на граѓанското право за надоместок на штета поради испорака на манлива стока, односно поради неуредно исполнување на договорот, без оглед на тоа дали ставил приговор на квалитетот на стоката во рокот од 6 месеци предвиден во Општата узанса бр. 151.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 455/76).

142. Обврската на должникот за исплата на камата при отуѓување на предмет стасува од моментот на предавањето на предметот, затоа што тогаш стасало и барањето за исплата на противвредноста на предметот, доколку поинаку не е договорено.

Од образложението:

Неосновани се жалбените наводи на тужителката дека во случајот противвредноста на возилото требало да се одреди според неговата цена во моментот на пресудувањето, а не во моментот на предавањето на возилото од тужителката на тужениот. Ова затоа што предавањето на возилото од страна на тужителката на тужениот всушност претставува отуѓување на возилото, бидејќи таа се согласила да ѝ се даде противвредност на нејзиниот дел, кое нешто го изјавила при нејзиното сослушување како странка. Во вакви случаи, кога се работи за отуѓување на одреден предмет, согласно со правните правила на имотното право, противвредноста на предметот се одредува според цените во моментот на неговото предавање. Поинаков би бил случајот кога тужениот би го имал во владение возилото неовластено. Во тој случај тужителката би имала право на надоместок на штета, чија висина би се определила според цената на возилото во времето на пресудувањето. Тоа што во моментот на предавањето на возилото странките не утврдиле колку изнесува противвредноста на делот на тужителката од возилото, не е од значење за поинакво одлучување.

Неосновани се и жалбените наводи на тужениот по однос на досудената камата сметано од 2. XII. 1969 година. Ова затоа што, согласно со правните правила на облигационото право, во вакви случаи камата следува од моментот на предавањето на предметот, односно во случајов на возилото, бидејќи тогаш стасало барањето за исплата на противвредноста на делот на тужителката односно обврска на тужениот за плаќање на противвредноста, па според тоа правилно е досудена камата на сумата за која е уважено тужбеното барање, сметано од 2. XII. 1969 година.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 112/78 од 31. X. 1978 година).

143. Договорот за капар не произведува правно дејство, ако и главниот договор не произведува правно дејство, бидејќи не е склучен во форма што е предвидена со закон.

Од образложението:

Странките склучиле писмен договор за купопродажба на 25. VIII. 1976 година, по кој тужениот му продал на тужителот недвижен имот — куќа, за купопродажна цена од 400.000 динари. Со склучување на предметниот договор тужителот исплатил на тужениот на име капар 10.000,00 динари, кој износ влегува во купопродажната цена. Разликата тужителот требало да ја исплати по при-

бавување на документите потребни за промет на недвижности. Истовремено се договориле поподробно да се договорот за другите услови откако целата сума ќе биде исплатена на продавачот-тужениот. До купопродажба на предметниот имот не дошло, затоа што тужителот не обезбедил парични средства од продажба на својот имот.

Првостепениот суд го одбил барањето на тужителот за враќање на капарот наоѓајќи дека тужениот треба да го задржи капарот, со оглед да тужителот се откажал од склучување на договорот. Меѓутоа, второстепениот суд ја преправил првостепената пресуда, бидејќи нашол дека капарот како средство за засилување на договорот е реален спореден договор, кој претпоставува полноважност на главниот договор од чие настанување, полноважност и престанување е зависен. Бидејќи пак, главниот договор не произведува правно дејство со оглед да се работи за строго формален договор кој во случајов не е склучен во пропишана форма, и споредниот договор не произведува правно дејство, па странките се должни да вратат она што го примиле според ваквиот договор.

И Врховниот суд на Македонија смета дека во случајов второстепениот суд правилно го применил материјалното право кога нашол дека и договорот за капар не произведува правно дејство, бидејќи како спореден договор е во зависност од постоењето на главниот договор, кој во случајот не е склучен, поради што тужениот е должен да го врати примениот капар.

Со ова не се нарушува правото на тужителот да бара надоместок на штета, доколку има таква, врз основа на правното правило на имотното право дека одговара за штета странката што водела преговори во намера да заклучи договор, па се откаже од таа намера се разбира без оправдана причина, а со тоа на другата страна и нанесе штета.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 418/79 од 4. XII. 1979 година).

144. Кај договор за градба, доколку зголемувањето на личните доходи кај изведувачот на градежните работи е резултат на зголемувањето на трошоците на животот, тоа може да се прифати како вонреден настан кој може да биде основ за признавање разлики во цените.

Од образложението:

Тужбеното барање на тужителот се засновува врз тоа дека по склучувањето на договорот настанала разлика во цените поради зголемувањето на личните доходи на работниците врз основа на интерна самоуправна спогодба за распределба на средствата за лични доходи, донесена врз самоуправна спогодба за распределба на средствата за лични доходи од гранката „градење“, што ја склучил и тужителот.

Утврдено е дека во договорот за градба странките се договориле дека услов за измена на цените, а со тоа и право на тужи-

телот да бара зголемување на цената за градбата, претставува и измената во општествените инструменти. Според тоа, во случајов било битно да се утврди што имале предвид странките, употребувајќи ја клаузулата измена на општествените инструменти“. И според мислењето на Врховниот суд на Македонија, под општествени инструменти треба да се подразберат сите инструменти што ги регулираат општествените односи. Меѓутоа, за да можат тие да ги обврзуваат и странките во спорот, општествените инструменти треба да се потпишани и од странките, или пак странките изрично (спогодбено) да предвиделе во договорот за градба дека со измена на личните доходи според Самоуправната спогодба ќе се менуваат и цените на градбата на објектите. Покрај тоа, општествените инструменти можат да ги обврзуваат странките, ако се донесени од орган чии акти се од општообврзувачки карактер. Во случајов ниту интерната Самоуправна спогодба ниту Самоуправната спогодба на странката „градење“, немаат значење на општествени инструменти кои би создале обврски спрема секого, па според тоа и спрема тужениот, како потписник на меѓусебниот договор за градба на инвестиционите објекти, само поради тоа што другата странка — тужителот, е потписник на Самоуправната спогодба во групацијата „градење“. Ова произлегува и од чл. 126 од Уставот на СФРЈ и чл. 141 од Уставот на СРМ, според кои самоуправните спогодби ги обврзуваат само потписниците на спогодбите.

Покрај тоа, Самоуправната спогодба не содржи директни показатели од кои може да се утврди дека тужителот како потписник на таа Спогодба е должен да изврши зголемување на личните доходи на работниците. Таа содржи само инструменти и критериуми, преку кои може да се оцени дали начинот на утврдување на личните доходи на работниците кај тужителот и нивната височина се општествено оправдани. Врз основа на овие критериуми, работниците кај тужителот ги определуваат основите и мерилата за распределба на доходот и личниот доход, раководејќи се, притоа, првенствено од зголемувањето на продуктивноста на трудот. Притоа, во условите на нашето стопанство, со изразени тенденции на инфлација, и појавата на зголемување на цените на производите, и на оние што ги сочинуваат артиклите потребни за живот, дејствува со силата на објективен фактор врз промената на трошоците на животот. Според тоа, доколку зголемувањето на трошоците на животот довело до зголемување на личните доходи на работниците кај тужителот, тоа може да се прифати како вонреден настан, кој може да биде основа за признавање на разлики во цените, и тоа само во оние граници во кои зголемувањето на личните доходи е последица на зголемувањето на трошоците на животот, па дури тогаш би имало место за примена на општите узанси бр. 55—59.

Бидејќи ни првостепениот ни второстепениот суд не ги имале предвид овие околности кои се од значење за одлуката по спорот, и двете пресуди се укинати и предметот е вратен на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, ГЗЗ. бр. 81/77 од 13. III. 1978 година).

145. Кога во договорот за градба на стан е содржана клаузула дека изведувачот на градбата има право да бара надоместок за поскапување на градбата ако поскапувањето е поголемо од 5⁰/о, во тој случај тој може да го одложи предавањето на готовиот стан сè додека купувачот на станот не го исплати износот на поскапувањето, кога е тоа поголемо од 5⁰/о.

Од образложението:

Неоснован е заклучокот на првостепениот суд дека тужената работна организација едностранчиво ја изменила договорената цена. Првостепениот суд утврдил дека договорот склучен меѓу странките содржи клаузула дека поскапувањето на градбата во текот на договорениот период над 5⁰/о му се признава на градителот-тужениот. Според тоа, првостепениот суд требало да утврдува дали дошло до такво поскапување и колку изнесува тоа, па дури потоа да одлучува по тужбеното барање. Имено, во случајов се работи за двострано обврзувачки еквивалентен договор, па едната страна може да бара другата да ја изврши својата договорна обврска ако самата ја извршила својата обврска, односно ако е готова да ја изврши истовремено кога и втората договорна странка тоа ќе го стори. Во случајов тоа значи дека првостепениот суд бил должен да утврдува колку треба да плати вкупно тужителот за купениот стан изграден од страна на тужената организација, и да ја задолжи тужената организација да му го предаде станот на тужителот, со истовремена обврска на тужителот во времето на предавањето на станот да ја исплати недоисплатената разлика на цената што ќе ја утврди судот.

Бидејќи за овие околности не е водено сметка при одлучувањето, првостепената пресуда следуваше да се укине и предметот да се врати на повторно судење.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 163/78 од 5. IV. 1978 година).

146. Кај договорот за градба договорната клаузула „клуч на рака“, не ја исклучува измената на договорената цена кога по барање на инвеститорот дополнително се изведуваат работи кои не биле содржани во договорот и во анекс-договорот.

Од образложението:

И според наоѓањето на Врховниот суд на Македонија, врз основа на изнесената фактичка состојба утврдена од судовите во постапката, и двата суда правилно го примениле материјалното пра-

во кога утврдиле противтужбено барање на тужениот и го уважиле компензациониот приговор како и противтужбеното барање на тужениот, а наоѓајќи дека содржаната одредба во договорот за градење „клуч на рака“ не ја исклучува измената на договорената цена, туку изменетите околности — порачката на тужителот да се изведат одделни позиции кои не се предвидени во договорот и во анекс-договорот, измената на одделни позиции по количество и квалитет создаваат обврска на тужителот да му ја плати на тужениот противвредноста на дополнителните работи, па притоа првостепениот суд основано и го уважил барањето за компензација и противтужбеното барање во износ од 4.968,11 динари, а второстепениот суд истото го потврдил.

И овој суд наоѓа дека ваквата одлука е правилна, бидејќи се засновува врз одредбата на чл. 34, ст. 2 од Посебните узанси за градење („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 18/77), во кои е предвидено дека одредбата „клуч на рака“, предвидена во договорот, како што е во случајов, не ја исклучува измената на договорената цена заради настапување на изменети околности и плаќање на дополнителни работи, па бидејќи од изведените докази — сослушаните сведоци и извршените вештачења и дополнувања на вештачењата е утврдено дека тужителот барал извршување на дополнителни работи, за нив е должен да доплати надвор од договорената цена. Наводите, пак, во ревизијата дека судовите требало да го применат чл. 640 од Законот за облигационите односи се неосновани, бидејќи кога настапал односот меѓу странките важеле оние узанси кои во случајов се применети.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 237/79 од 10. VII. 1979 година).

147. Организацијата за испорака на топлотна енергија нема право да бара надоместок за испорачаната топлотна енергија, ако се приклучила на објект чии инсталации не одговараат на постојните законски и технички прописи, па поради тоа потрошувачот не може да ја прима топлотната енергија.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во случајов е утврдено дека станот на тужениот се наоѓа на 14-ти кат. Станбената зграда во која се наоѓа станот на тужениот со својата висина е специфична за системот на централно греење. Становите на 13-ти и 14-ти кат со својата висина од 46—50 метра се наоѓаат над гарантираниот статички притисок на реонската топлана која изнесува 40 метра, па овие станови остануваат без греење. При тоа судот констатирал односно примил за утврдено од извештајот на вештото лице, дека за ваков вид објекти дирекцијата за топлификација на град С. уште за време на проектирањето, при давање согласност ги условува проектантите да го решат проблемот со вградување на престоен вентил од потстаницата која

не дозволува празнење на горните катови, но во случајов тоа не е направено. Поради овој пропуст од тужителот, од проектантот и од изведувачот на инсталацијата на објектот во кој е и станот на тужениот, правилно првостепениот суд го одбил тужбеното барање на тужителот да биде задолжен тужениот со плаќањето на топлотната енергија за предметниот период. Покрај другото, со член 15 од Одлуката за условите и начинот на испораката и користењето на топлотна енергија на подрачјето на град С. испорачувачот е должен да изврши приклучување на куќните инсталации на оној корисник што ги задоволува постојните законски и технички прописи и условите дадени во енергетската согласност. Во случајов, испорачувачот т. е. тужителот ја приклучил куќната инсталација во која се наоѓа и станот на тужениот, и покрај тоа што е јасно дека горните два спрата не можеле да ја примаат топлотната енергија, така што ризикот односно последицата од ваквото постапување треба да ги сноси тужителот. Заради тоа, и според мислењето на Врховниот суд на Македонија, тужителот нема право да бара да му се плати надоместок за испорачана топлотна енергија, бидејќи станот во кој живее тужениот останал без греење во предметниот период.

Инаку, и според мислењето на Врховниот суд на Македонија, во случајов Окружниот суд во С. како второстепен суд, иако правилно одлучил кога ја потврдил првостепената пресуда, дал причини кои не се прифатливи. Пред се, погрешно смета второстепениот суд дека тужителот бил тој што треба да го вгради престројниот вентил во потстаницата, и во таа смисла правилно укажува Јавното обвинителство дека одржувањето на овие куќни инсталации го врши корисникот на свој товар. Меѓутоа, независно од причините од второстепената пресуда, тужбеното барање на тужителот е неосновано од причините содржани во првостепената пресуда и од оние на кои се укажува погоре во оваа пресуда.

Тоа што тужениот не побарал исклучување на својот стан од парното греење, во случајов не е од значење за одлуката по спорот, бидејќи и поради пропуст на тужителот, во смисла на чл. 15 од цитираната Одлука, неговиот стан не се загрева.

(Пресуда на Врховен суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 53/79 од 30. X. 1979 година).

148. И покрај задолжителноста на писмената форма кај авторските договори, може да се докажува дека по грешка во писмениот договор нешто е напишано поинаку отколку што била вистинската волја на странките.

Од образложението:

Според чл. 57 од Законот за авторското право, авторските договори се склучуваат во писмена форма, а авторски договор кој

не е склучен во писмена форма не произведува правно дејство, ако со законот не е определено поинаку. Меѓутоа, оваа одредба треба да се сфати и така што доколку по грешка во писмениот договор нешто е поинаку напишано отколку што е вистинската волја на странките, во тој случај може да се докажува и тоа, и ќе се прифати она што навистина странките го мислеле односно што вистински го договориле, иако тоа во писмениот договор не е изразено.

Поради тоа, при повторното судење ќе се утврдува и фактот дали по грешка во писмениот формулар на договорот од 1974 година меѓу странките е пропуштено во чл. 3 да се напише дека делото ќе биде отпечатено во тираж од 10.000 примероци, или, пак, навистина странките се договориле делото да се отпечати во 4.000 примероци.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 606/77 од 8. IX. 1977 година).

149. Со уплатувањето на одреден износ од страна на едно претпријатие на друго претпријатие и со означувањето дека уплатениот износ се однесува на испорака на патничка кола на тужителот, создадениот правен однос треба да се расправи со примена на правните правила за договор во корист на трето лице.

Од образложението:

Од установувањето на првостепениот суд дека со уплатувањето на спорниот износ од страна на првотуженото претпријатие на второтуженото, и со означувањето дека уплатениот износ се однесува на испорака на патничка кола на тужителите, чии податоци и адреса се доставени со уплатата, се утврдува дека меѓу странките е создаден правен однос кој се именува како договор во корист на трето лице. Правно правило на имотното право е дека кога некој договори во свое име побарување во корист на трет, третиот стекнува сопствено и непосредно право спрема должникот, ако нешто друго не е договорено или ако не произлегува од околностите на работата.

Според тоа, во случајот тужителите, иако непосредно не биле во договорен однос со второтуженото претпријатие, согласно со ваквото правно правило, бидејќи при уплатата на парите било назначено дека тој износ се однесува на тоа нив да им се испорача патничко возило, стекнале сопствено и непосредно право спрема второтуженото претпријатие возилото да им биде испорачано, односно доколку тоа не биде сторено, парите да им се вратат.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 136/78 од 6. IX. 1978 година).

150. Ако главниот должник во договорениот рок не го исплати долгот, доверителот, за да може да бара исполнување на обврската од обичните супсидијерни гаранти, не е неопходно претходно да не можел по присилен судски пат да го наплати долгот од главниот должник. Доволно е ако главниот должник не ја исполнил обврската во дополнителниот рок, определен во писмениот повик на доверителот.

Од образложението:

Првостепениот суд при одлучување по тужбеното барање на тужителот тргнал од погрешен став дека, според правните правила на граѓанското право, од гарантот, доверителот во обичната гаранција може да бара исполнување на обврската само ако од главниот должник не може да ја наплати по присилен судски пат, па бидејќи ова не е сторено од тужителот спрема главниот должник, го одбил тужбеното барање спрема тужените за кои е неспорно дека се јавуваат како обични — супсидијарни гаранти.

Меѓутоа, според правното правило на облигационото право, кое првостепениот суд требаше да го примени, е предвидено дека од обичните-супсидијарни гаранти може да се бара исполнување на обврската дури откако главниот должник нема да ја исполни во дополнителниот рок определен во писмениот повик од доверителот, кое од страна на тужителот е сторено со писмен повик од 13. XI. 1969 година, во кој е оставен рок до 20. XI. 1969 година за исплата на долгот.

Како последица на погрешната примена на материјалното право, судот недоволно и погрешно ја утврдил и фактичката состојба, поради што овој суд ја укина првостепената пресуда и согласно со чл. 370 од ЗПП, предметот го враќа на повторно судење на првостепениот суд.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 127/78 од 24. IV. 1978 година).

151. При одлучување по тужбеното барање за објавување на исправка во дневниот печат судот не е овластен да ја испитува и вистинитоста на наводите објавени во информацијата, ниту наводите во исправката.

Од образложението:

При фактичката положба, каква што е утврдена од страна на првостепениот суд, а неспорна меѓу странките — дека на ден 2. IV. 1977 во дневниот весник „Нова Македонија“ под наслов „Трикатница врз туѓа куќа“, е објавен напис кој се однесува на тужителот и неговото семејство, а која по својот карактер нанесува повреда на честа, угледот и правата и интересите на тужителот и не-

говото семејство и дека тужителот бил одбиен да му се отпечати спорната исправка, правилно нашол првостепениот суд дека постојат услови за објавување на информацијата предвидени во чл. 65 од Законот за јавното информирање, а дека не постојат пречки за нејзиното објавување, предвидени во чл. 67 од истиот закон, освен за последните два става од спорната информација, за чие објавување, според наоѓањето на овој суд, постојат пречки. Имено, овој суд најде дека последните два става од спорната исправка не се однесуваат на информацијата, поради која се бара објавување на исправката, односно дека тие содржат само мислење и воопштени разгледувања на авторот без фактички податоци во врска со наводите изнесени во информацијата.

Неоснован е жалбениот навод дека првостепениот суд погрешно го применил материјалното право, кога го задолжил тужениот да ја објави спорната исправка, не впуштајќи се притоа во вистинитоста на наводите објавени во информацијата, ниту во наводите во исправката. Според чл. 71 од Законот за јавно информирање, по тужбата за објавување на исправката расправата ќе се ограничи на претресување и докажување на фактите, од кои зависи обврската на тужениот да ја објави исправката. Правилно првостепениот суд, при расправањето се ограничил на испитување дали постои некоја од пречките за објавување на исправката изнесени во чл. 67 од истиот закон. Одделно предвидено, како пречка за објавување на исправката е ако исправката се однесува на наводите во информацијата чија вистинитост е утврдена со правен акт на надлежен орган — точка 3 од цитираниот член, но во случајов ни тужителот не наведува дека се работи за таков случај.

Поради погоре изнесеното, неоснован е жалбениот предлог за сослушување на сведокот М. Д. на околноста дека наводите во информацијата се вистинити.

Според чл. 65 од Законот за јавно информирање, еден од условите за објавување на исправката е ако информацијата на која исправката е одговор по својот карактер нанесува повреда на честа и угледот и правата и интересите на тужителот и неговото семејство, или ако информацијата е невистинита. Меѓутоа, според точка 3 од чл. 67 од истиот закон, пречка за објавување на исправката е ако вистинитоста на фактите изнесени во информацијата е утврдена со правен акт на надлежен орган. Само во тој случај одговорниот главен уредник е овластен да го одбие објавувањето на исправката. Бидејќи во случајов првостепениот суд правилно нашол, како што е погоре изнесено, дека информацијата е подобна да нанесе повреда на честа, угледот и правата и интересите на тужителот и неговото семејство, а вистинитоста на фактите изнесени во информацијата не е утврдена со правен акт на надлежен орган, утврдувањето на околноста дали фактите изнесени во информацијата се вистинити или не, преку сослушување на сведокот М. Д., е излишно.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 507/77 од 10. VI. 1977 година).

152. Сопствениците, односно корисниците на земјиште плаќаат надоместок за наводнување и од природни водотекови, ако тие со одлука на надлежниот орган на општината се прогласени за основни средства на водостопанската организација, и ако се функционално вклопени во хидромелиоративниот систем, или ако со регулациони работи го изгубиле својството на природни водотекови.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил дека во текот на 1973 година тужениот го наводнувал својот имот од природните потоци што му биле дадени на управување на тужителот.

При ваква положба првостепениот суд погрешно го применил материјалното право кога го задолжил тужениот да му плати на тужителот одреден надоместок за користење на водата од природните водотекови, без притоа да ги даде причините за постоење на сите факти и околности кои се битни за правилна примена на материјалното право.

Според одредбата на чл. 87 од Основниот закон за водите („Сл. лист на СФРЈ“ број 13/65), кој тогаш бил во сила, корисниците на мелиорациони и посебни водостопански објекти и постројки за нивното користење ѝ плаќаат надоместок на водостопанската или друга работна организација чии основни средства се тие објекти и постројки, сразмерно со трошоците за нивната изградба што таа ги вложила односно сразмерно со користа што корисниците ја имаат од тие објекти или постројки.

Во член 89 од истиот закон е предвидено дека надоместок за наводнување на земјиште плаќаат сите корисници и сопственици на земјиште за кое е обезбедено доведување на вода за наводнување.

Согласно со чл. 31 од Законот за водите („Сл. весник на СРМ“ број 28/65 и бр. 25/67), кој тогаш бил во сила, надоместок за наводнување на земјиште плаќаат сите сопственици на земјиштето односно сите корисници на земјиштето во кое водостопанската организација обезбедила доведување на вода за наводнување според годишниот план за користење на мелиоративниот систем, односно водостопанските објекти и постројки.

Според тоа, од споменатите прописи произлегува дека право на надоместок за наводнување има стопанската организација само ако вложила средства за изградба на водостопански објекти и постројки и ако на корисниците и сопствениците на земјиштето им обезбедила доведување на вода за наводнување.

Бидејќи во случајов се работи за природен водоток, тоа согласно со чл. 26 од Законот за води, како основни средства на водостопанската организација се сметаат, покрај средствата на водостопанската организација утврдени со Основниот закон за водите, и одделни делови на природните водотекови, кои се функционално вклопени во мелиоративниот систем или кои со регулациони работи изгубиле својство на природни водотекови. Овие водотекови како основно средство ги прогласува општинскиот орган на управата, надлежен за водостопанството. Според тоа, еден природен водоток за да се смета за основно средство на водостопанската организација,

нужно е со одлука на надлежниот орган на собранието на општината да биде прогласен за основно средство на водостопанската организација и да е функционално вклопен во хидромелиоративниот систем или со регулациони работи природниот водотек да го изгубил својството на природен водотек. Во ваков случај, исто така доаѓа до примена на одредбата на чл. 31 од Законот за водите.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 67/77 од 18. X. 77г.).

153. Внукот од брат на оставителот спаѓа во кругот на законските наследници предвидени со член 10 од Законот за наследување, па според тоа при утврдувањето вредноста на оставината заради пресметување на нужниот и расположливиот дел се зема предвид подарокот што му го направил оставителот на каков и да било начин и во кое и да било време през својот живот, без оглед на тоа дали во конкретниов случај внукот од брат на оставителот е повикан на наследство.

Од образложението:

Предмет на тужбеното барање на тужителката е определување на нужен наследен дел од оставината на нејзиниот пок. сопруг Ф., на кој таа има право како брачна другарка, во смисла на чл. 28 од Законот за наследување, па бидејќи пок. Ф. располагал со имотот, барањето е во смисла да се редуцираат овие располагања за намирување на нејзиниот нужен наследен дел.

При повторното судење првостепениот суд, имајќи ги предвид одредбите од чл. 28 од Законот за наследување, според кој и тужителката како брачен другар на пок. Ф. е нужен наследник, пред сè треба, во смисла на чл. 31 од Законот за наследување, да ја утврди вредноста на оставината врз основа на која се пресметува нужниот дел. При неспорниот факт дека оставината на пок. Ф. претставува имот опфатен со тестаментот, понатаму првостепениот суд треба да се позанимава дали во оставината влегува и подарокот што сега пок. Ф. му го дал на тужениот С. согласно со чл. 31, ст. 1, алинеја 3 и 4 од ЗН. Имено, од тужбата не се гледа јасно, а тоа првостепениот суд не го расчистил, дали тужениот С., кој е доведен да живее кај тужителката и сега пок. Ф., бил формално посвоен или не бил формално посвоен, од што зависи дали ќе се смета за законски наследник во смисла на чл. 31, ст. 1, алинеја 2 од ЗН, или како трето лице кому му е направен подарок во смисла на чл. 31, ст. 1, алинеја 4 од ЗН. Доколку се утврди дека тужениот С. не е посвоен, сепак судот треба да се позанимава со прашањето дали не доаѓа до примена одредбата на чл. 31, ст. 1, алинеја 3 од ЗН-за засметување на подарокот, без оглед на тоа дали тој е направен пред повеќе од една година од смртта на умрениот, имајќи

го предвид фактот дека тужениот С. му бил внук од брат на сега пок. Ф. и како таков влегува во кругот на законските наследници, кој е определен со чл. 10 од ЗН.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 619/77 од 13. II. 1978 година).

154. Во пасивата на оставината влегуваат само оние трошоци за закопот на оставителот, кои се вообичаени и потребни во врска со закопот и месните обичаи, а не и оние што се израз на посебен пиетет од она лице што ги сторило тие трошоци спрема оставителот.

Од образложението:

Во делот во кој е уважено противтужбеното барање на противтужителот Т. и тужените во овој спор Л. и А. се задолжени да му платат 4.000 динари на име надоместок за уредување и подигање на гробот на родителите на странките, овој суд пресудата ја укина и предметот го врати на повторно судење поради следното:

Во случајов сè уште не е завршена оставинската постапка и не се огласени наследници на оставината на покојниот Д. Според тоа, не се знае кој ќе го наследи имотот, па следователно не може да се најде основ по кој тужените би биле должни да учествуваат во уредувањето и подигањето на гробот на нивните родители. Меѓутоа, согласно со чл. 31, ст. 1, алинеја 2 од Законот за наследување, овие трошоци можат да претставуваат трошоци на закопот на оставителот и како такви влегуваат во пасивата на оставителот. Сообразно со тоа, судот требало само да го утврди износот на таквите трошоци, кои подоцна општинскиот суд, како оставински суд, кога ќе ја утврдува вредноста на оставината на покојниот Д., ќе ги одбие од вредноста на оставината. Притоа судот треба да цени дали се тоа трошоци кои се вообичаени и потребни во врска со закопот и месните обичаи, или претставуваат израз на посебниот пиетет на противтужителот Т. спрема споменот кон неговите покојни родители.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 350/75 од 17. XI. 1975 година).

155. Согласно со чл. 35 од ЗН издвојување на дел, по основ на придонес на лицата што живееле во едно семејно домаќинство со оставителот, може да се бара од целата оставина, а не само од одделни ствари кои ја сочинуваат неа.

Од образложението:

По однос на тужбеното барање за признавање право на сопственост на дел од спорната куќа на секој од тужителите, Врхов-

ниот суд ги прифаќа причините од нападнатите пресуди поради кои е одбиено тужбеното барање на тужителот. Прифатливи се причините за тоа дека волјата при градбата на куќата не била куќата да се гради и да биде и во сопственост на тужителите. Исто така прифатливи се и причините поради кои и двата суда нашле дека тужителите немаат придонес во градбата на куќата. При тоа, Врховниот суд на Македонија укажува дека во случај кога се бара издвојување на дел од оставината во смисла на одредбите на чл. 35 од Законот за наследувањето по основ на придонес од страна на лицата што живееле со оставителот, издвојување на дел може да се бара од целата оставина, а не само од одделни ствари кои ја сочинуваат неа. Притоа, за да се оцени основаноста на таквото барање, треба не само да се утврдува придонесот, туку и тоа дали евентуално лицето што поставува такво барање веќе не добило одреден дел во пари, ствари и слично при издвојувањето од заедницата односно при мажењето и слично. Во случајов тужбеното барање правилно е одбиено како неосновано, бидејќи се однесува на издвојување на дел од спорната куќа, а не од целата оставина на сета пок. В., па немало услови ни да се испитува дали тужителите не се веќе намирени во рамките на вредноста и висината на придонесот што, евентуално, го дале за зголемување вредноста на имотот на оставителот.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 72/79 од 8. III. 1979 година).

156. Договорот за доживотно издржување во кој и едната и другата договорна страна се јавуваат во својство и на давател и на примател на издржувањето, не произведува правно дејство.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, и заверениот договор, склучен меѓу брачните другари — тужителката и нејзиниот сега пок. сопруг, во кој и едниот и другиот се јавуваат во својство и на давател и на примател на издршката, не произведува правно дејство. Смеслата, суштината и содржината на договорот за доживотна издршка е во тоа едно лице, кое не е способно само да себе да се грижи или нема доволно средства за своето издржување, а има друг имот, да го остава тој свој имот по својата смрт на друго лице кое, пак, е обврзно да се грижи за него или да му дава издржување. Нелогично е да се замисли дека лицето што не е способно само за себе да се грижи или нема средства за своето издржување, од своја страна да презема обврска да се грижи за другото лице од истиот договор или да му дава издржување. Со оглед на тоа, договорот за доживотно издржување што е склучен меѓу две лица, во кој едното и другото се јавуваат во исто време и како давател и како примател на издржување, не може да произведе правно дејство.

Од горните причини, а согласно со одредбите на чл. 395 од ЗПП, следуваше ревизијата на тужените да се уважи и нападнатата пресуда да се преиначи.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Рев. бр. 263/78 од 15. XII. 1978 година).

157. Неизвршувањето на обврските по договорот за доживотна издршка не е причина за поништување на таквиот договор, туку само за неговото раскинување по барање на странките.

Од образложението:

Како во тужбата, така и во барањето за заштита на законитоста, се бара поништување на договорот за доживотна издршка затоа што тужената не ги извршувала обврските по договорот. Меѓутоа, согласно со чл. 125, ст. 3 од сојузниот закон за наследување и чл. 124, ст. 3 од републичкиот Закон за наследување, само странките можат да бараат раскин на договорот за доживотна издршка, ако другата страна не ги извршува своите обврски. Според тоа, за неизвршувањето на договорните обврски не се овластени трети лица, како во случајов, да бараат поништување на договорот за доживотна издршка.

Трети лица можат да бараат поништување на договорот за доживотна издршка, како и на секој друг договор, ако со договорот се крши некој пропис на објективното право, односно ако е спротивен на законот или на јавниот морал, што во случајов не постои.

Трети лица можат да бараат поништување на договорот за доживотна издршка и ако се утврди дека само привидно се склучува таков договор, а всушност се сака склучување на друг договор-симулација. Кај симулативните договори уште при нивното склучување не се сака склучување на таков договор. Во конкретниов случај не може да стане збор за симулативен договор, не само поради тоа што судот утврдил дека тужената ги извршувала обврските по договорот за доживотна издршка и што од склучувањето на тој договор па до смртта на пок. А. изминале околу 10 години, туку и затоа што во барањето за заштита на законитоста се наведува дека волјата на странките била да склучат договор за доживотна издршка односно приемателот да ја прими стварно предвидената издршка, а давателот целосно да ја даде, што укажува дека не се работи за симулативен договор, па според тоа тужителот не е овластен по овој основ да бара поништување на таквиот договор. Наводот во барањето дека тужената не ги извршувала обврските по договорот за доживотна издршка не е причина за поништување на таквиот договор, туку, како што беше речено, тоа само ѝ дава право на една од договорните странки да бараат раскинување на договорот. Околноста што пок. А. како приемател на издршката 10 години не барала раскинување на договорот за доживотна издршка

укажува дека тужената, како давател на издршката, ги исполнувала обврските по договорот, како што правилно утврдиле и судовите во нападнатите пресуди.

Од горните причини беше потребно барањето за заштита на законитоста за поништување на споменатиот договор за доживотна издршка да се одбие како неосновано.

(Пресуда на ВСМ ГЗЗ. бр. 87/76 од 17. II. 1977 година).

158. Физичката делба меѓу наследниците по однос на наследениот имот пред заведувањето односно окончувањето на оставинската постапка произведува правно дејство.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

По тужбата на тужителот првостепениот суд утврдил дека во 1957 година меѓу странките-сонаследници на недвижен имот била извршена физичка делба, врз основа на која тужителот ја добил во сопственост и владение куќата изградена на КП. бр. 20/531, а тужениот куќата изградена на КП. бр. 528, па тужениот е задолжен таа положба да ја признае.

Оспорувајќи ја правилноста на пресудата тужениот, покрај другото, истакна дека физичката делба извршена од наследниците на наследен имот има правно дејство само во случај ако е резултат на правосилно окончана оставинска постапка, па како делбата е извршена меѓу странките надвор од тие рамки, тужбеното барање се јавува како неосновано.

Второстепениот суд ја одби жалбата и пресудата ја потврди од следните причини:

Согласно со чл. 134 од Законот за наследување („Сл. весник на СР Македонија“ бр. 35/73) оставината на умрениот преминува, по силата на законот, на неговите наследници во моментот на неговата смрт. Со оглед на тоа дека стварите и правата на покојниот преминуваат на неговите наследници на денот на неговата смрт, наследниците се овластени, почнувајќи од тој момент, независно од фактот дали е покрената или окончана оставинска постапка, да извршат физичка делба која произведува правно дејство на имотот, предмет на наследувањето, со меѓусебните гаранции по силата на одредбите на чл. 150 од Законот за наследување.

Од тие причини и делбата извршена меѓу странките пред покренувањето односно окончувањето на оставинската постапка произведува правно дејство.

(Окружен суд Битола, Гж. бр. 486/79).

159. Кога оставителот уште за време на својот живот на некој од наследниците му пренел во сопственост одредена недвижност и наследникот стекнал право на сопственост и располага со таа недвижност, таквото располагање не може да се смета како располагање со предмети од оставината, па таквиот наследник може да се откаже од наследството.

Од образложението:

Првостепениот суд го уважил тужбеното барање, повикувајќи се на чл. 138 од Законот за наследување — сојузен, односно чл. 137 од Законот за наследување — републички, поради тоа што утврдил дека уште пред смртта на сега пок. татко на странките тужителот работел и располагал со дел од лозјето што му било дадено на тужителот од страна на неговиот татко. Поради тоа, нашол дека е ништовна изјавата на тужителот за откажување од наследство дадена пред оставинскиот суд. Од истите причини второстепениот суд ја одбил жалбата на тужителот и ја потврдил првостепената пресуда.

Стои наводот за погрешна примена на материјалното право.

Според Законот за наследување — чл. 31 и др., оставината на оставителот се состои од добрата што ги имал оставителот во моментот на смртта. Со чл. 137 од ЗН предвидено е дека не може да се откаже од наследство наследник кој располагал со целата или со еден дел од оставината. Според оваа одредба, располагањето со оставината може да се однесува само на оние добра што оставителот ги имал во моментот на смртта.

Во случајов е утврдено дека предметното лозје му било дадено на тужителот далеку пред смртта на оставителот. Според тоа, ова лозје во моментот на смртта на оставителот не влегувало во неговиот имот и не претставува оставина на таткото на странките. Согласно со одредбите на чл. 137 од ЗН, располагањето со лозјето не може да се смета како располагање со оставината, па поради тоа погрешно е правното становиште и на првостепениот и на второстепениот суд дека располагањето со лозјето што му било дадено на тужителот уште за време на животот на оставителот може да се смета како располагање во смисла на одредбите на чл. 137 од Законот за наследување.

Поради тоа, следуваше да се уважи барањето за заштита на законитоста.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, ГЗЗ. бр. 56/76 од 18. X. 1976 година).

160. Ако е застарено правото на наследникот со тужба да бара дел од оставината на оставителот, застарено е и неговото право со тужба да бара да се утврди дека предметните ствари претставуваат оставина на оставителот.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, прашањето за совесноста, односно несовесноста на сега покојниот К., како наследник на својот татко, во случајов не е од значење за настапувањето на застареност. Од утврдената фактичка состојба се гледа дека досега не е донесено решение за расправање на оставината на сега пок. А., па поради тоа при расправањето на неговата оставина ќе се применуваат одредбите од републичкиот Закон за наследување — чл. 151. Согласно со чл. 143 од овој закон, правото да се бара оставината со тужба како наследник спрема држателот на оставината застарува за две години откако наследникот дознал дека е донесено правосилно решение за наследување, а најдоцна 10 години по правосилноста на решението за наследување. Според ст. 2 на споменатиот член, ова право во секој случај застарува по протекот на 20 години од смртта на оставителот.

Со оглед на тоа, барањето на тужителите е апсолутно застарено, бидејќи поминале повеќе од 20 години од смртта на сега пок. А.

Ако тужителите не можат да бараат дел од оставината на сега пок. А. бидејќи таквото нивно барање е застарено, уште помалку можат да бараат да се утврди дека овој имот претставува оставина на покојниот А., па поради тоа нивното тужбено барање по тој основ правилно е одбиено како неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Рев. бр. 26/79 од 9. II. 1979 година).

161. Одредбите на чл. 143 од Законот за наследување, за застареност на наследничката тужба се применуваат само во случај кога тужбата ја поднесува наследник на оставителот против лице кое стварите ги држи како оставина на истиот оставител. Тие одредби не се применуваат спрема држател на ствари од оставината, кој своето право по однос на тие ствари не го извлекува од истиот оставител, туку стварите ги држи по друг основ.

Од образложението:

Судот го ценеше наводот истакнат во жалбата на тужителите дека на предметниот спор не може да се примени чл. 144 од сојузниот Закон за наследување, односно чл. 143 од републичкиот Закон за наследување и наоѓа дека, и покрај тоа што тој навод е основан, сепак тужбеното барање на тужителите правилно е одбиено како неосновано од страна на првостепениот суд. Имено, првостепениот

суд, ценејќи го приговорот на тужената за застареност на тужбеното барање, нашол дека тоа тужбено барање е застарено согласно со погоре цитираните одредби. Меѓутоа, според наоѓањето на овој Суд, во случајов не можат да се применат одредбите за застареност на наследничка тужба, бидејќи тие одредби се применуваат само во случај кога тужбата ја поднесува наследник на оставителот против лице кое стварите ги држи како оставина на истиот оставител. Во случајов тужената се јавува како наследник на сега пок. Н., кој умрел уште во стара Југославија, а тужителите се јавуваат како наследници на сега пок. Х., кој исто така починал во стара Југославија. Според тоа, првостепениот суд погрешно ги применува одредбите за застареност на наследничка тужба, кои во конкретниов случај не можат да се применат. Меѓутоа, независно од горното, тужбеното барање на тужителите е неосновано, затоа што првостепениот суд утврдил дека наследодателот на тужителите, сега пок. Х., не бил сопственик на спорниот имот, бидејќи сопственик на тој имот, по делбата меѓу браќата Н. Х., станал сега пок. Н., чиј наследник е тужената. Од овие причини тужбеното барање е неосновано, бидејќи тужената околу 40 години го владее спорниот имот како наследник на својот татко пок. Н. и според тоа таа е единствен и исклучив сопственик на тој имот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 926/75).

162. Ништовен е судски тестамент доколку судијата што го составува тестаментот, во случај кога не го познава завештателот лично и по име, неговиот идентитет не го утврди со изјави на двајца полнолетни сведоци, односно врз основа на лична карта и посведочување на еден сведок.

Од образложението:

Првостепениот суд правилно постапил кога го уважил тужбеното барање на тужителите и го поништил тестаментот Р. бр. 115/69 од 27. II. 1969 година, составен од Општинскиот суд — Скопје I. Ова со оглед на утврдувањето дека се работи за судски тестамент кој не ја исполнува пропишаната законска форма според одредбите на член 162 од Законот за наследување кој во тоа време бил во сила, бидејќи идентитетот на тестаторот е утврден само врз основа на лична карта, а не е потврден идентитетот со уште еден сведок.

Наводите во жалбата дека е погрешно и нецелосно утврдена фактичката состојба, бидејќи судот требало да ги сослуша судијата и записничарот по однос на околноста дали од нивна страна е утврден идентитетот на тестаторот, се одбиени како неосновани, бидејќи, како што се гледа од записникот, за составување на споменатиот тестамент идентитетот е утврден со увид во лична карта, па оттаму произлегува заклучокот дека судијата што го составувал тестаментот не го познавал тестаторот. Впрочем, жалителите и не тврдат

дека судијата што го составувал тестаментот го познавал теста-
торот, така што изведувањето на доказот сослушување на судијата
и записничарот само непотребно би ја одолговлекувало постапката.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж.
бр. 202/78 од 9. XII. 1978 година).

163. Според правните правила на наследното право што се применувале во бивша Југославија и при постоењето на машки потомок женските потомци на оставителот не можеле да се сметаат за исклучени од наследството, сè додека машкиот потомок не дал позитивна наследничка изјава. Поради тоа, ако наследството не било расправено во оваа смисла, тоа ќе се расправи според преодните и завршните одредби од Законот за наследување од 1955 година.

Од образложението:

Според правните правила на имотното право со кои се регулирало наследството во предвоена Југославија, и тоа на подрачјето на важењето на Српскиот граѓански законик, машките потомци ги исклучувале од наследство женските потомци, кои имале само право на пристојно удомување. Меѓутоа, второстепениот суд испуштил од предвид и други правила со кои се регулира наследувањето во предвоена Југославија, особено правилото од параграфот 94 од Законот за судската вонпроцесна постапка на Кралството Југославија од 1934 година. Според правилата содржани во тој параграф, секој наследник што сака да влезе во наследството, мора за таа цел да поднесе наследничка изјава, која ќе одговара на прописите на Граѓанскиот законик и на тој закон, а особено да содржи наслов врз кој го заснове своето барање на наследство, како и изрична изјава дека го прифаќа наследството безусловно или задржувајќи ги за себе привилегиите на прописот. Според тоа, за да може едно лице да стане наследник според правните правила од предвоена Југославија, нужно било да се даде позитивна наследничка изјава, т. е. наследничка изјава со која наследството се прифаќа. Сè додека не била дадена таква изјава, претпоставениот наследник не можел да се смета за наследник.

Со оглед на горното во случајов требало да се утврдува дали лицето Н., брат на сега пок. М., односно син на сега пок. Д., дал каква и да било наследничка изјава за прифаќање на наследството и дали по тој основ конечно станал наследник на оставината на својот татко, кој умрел во 1927 година. Ниту првостепениот суд, ниту второстепениот суд ги имале предвид овие правни правила од имотното право на предвоена Југославија, па поради тоа и не испитувале околности во врска со прифаќањето на наследството на пок. Д.

При повторното судење треба да се утврдува дали наследникот Н. дал наследничка изјава дека се прифаќа за наследник на оставината на својот татко Д. и дали воопшто е водена оставинска по-

стапка по смртта на сега пок. Д. Доколку не е водена оставинска постапка, односно наследникот Н. не дал наследничка изјава дека се прифаќа за наследник, а имотот непрекинато сè до ослободувањето го владеела сега пок. М., треба да се има предвид дека една од придобивките на Народноослободителната борба е рамноправноста на машките и женските деца во наследувањето, па согласно со тоа, доколку оставината не е расправена до 1941 година, да се цени дека подоцна и ќерката М. полноправно имала право на наследството заедно со својот брат Н. Доколку и понатака наследникот Н. не се јавил, тогаш, согласно со чл. 239 од Законот за наследувањето (сојузен), треба да се цени дали потоа оставината не е расправена на друг начин, со тоа што целата оставина би ја примила сега пок. М. со оглед на незаинтересираноста на наследникот Н. Откако ќе се утврдат сите овие факти, треба да се цени дали наследникот Н. станал сопственик целосно или на дел од оваа оставина, за да може да се цени на кој дел исто така станала наследник, а со тоа и сопственик сега пок. М.

(Решено во Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 4/78 од 3. III. 1978 година).

164. Постои суштествена повреда на одредбите од процесната постапка кога судот не ѝ обрнал внимание на тужителката, за која било видно дека е неписмена и неука, па за рочиштето требало да биде поканет и нејзиниот полномошник и во врска со тоа не ѝ зел изрична изјава дека спорот ќе го води сама.

Од образложението:

Стои жалбениот навод за суштествени повреди на одредбите на процесната постапка — чл. 10 и чл. 127, во врска со чл. 343, ст. 1 од ЗПП. Имено, како што се гледа од списите по делото, тужителката, која е неписмена, кон тужбата приложила полномошно со кое го овластува адвокатот С. П. од О. да ја застапува по спорот. Од списите по делото не се гледа дека за главната расправа, на која се изведени доказите, е поканет нејзиниот полномошник, ниту пак тој присуствувал на тоа рочиште иако, согласно со одредбите на чл. 127 од ЗПП, тој требало да биде поканет, односно согласно со чл. 10 од ЗПП, судот бил должен да ѝ обрне внимание на тужителката, кога веќе било јасно дека е неписмена и дека требало по спорот да биде поканет нејзиниот полномошник, и да земе изрична изјава дека спорот ќе го води сама, за да може да продолжи со постапката. Видејќи тоа судот не го сторил, ја сторил наведената суштествена повреда, па согласно со одредбите на чл. 357 од ЗПП, жалбата следува да се уважи, обжалената пресуда да се укине и предметот да се врати на повторно судење, за да му се даде можност на првостепениот суд да ги отстрани погоре наведените недостатоци.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, ГЖ. бр. 266/77 од 14. XI. 1977 година).

165. Во спорите за смеќавање на посед меѓу општествени правни лица, кога се работи за попречување на користење на предмет од општествени средства во општествено правно лице, надлежен е да постапува окружниот стопански суд, а не општинскиот суд. Меѓутоа, во спорите за смеќавање на посед меѓу општествени правни лица, настанато со дејствие од кое постои опасност од нанесување на штета, надлежен е да постапува општинскиот суд, а не окружниот стопански суд.

Од образложението:

Во спор меѓу две општествени правни лица во врска со попречување користењето на предмет од општествените средства во едно од двете општествени правни лица, без оглед на тоа дали барањето е поставено како тужба за смеќавање на посед или како тужба што произлегува од правото во врска со користењето на општествените средства (петиторен спор), според мислењето на Врховниот суд на Македонија, треба да се применат одредбите на Законот за здружениот труд, посебно оние од чл. 270 и 272. Бидејќи спорите во врска со користењето на општествени средства претставуваат стопански спорови, а таквите со Законот за измена и дополнување на Законот за редовните судови („Сл. весник на СРМ“ бр. 30/77) се ставени во надлежност на окружните стопански судови чл. 11, во случајов за постапување и пресудување на овој правен однос надлежен е окружниот стопански суд.

Меѓутоа, доколку се работи за спор заведен со тужба за смеќавање на посед, кој настанал поради преземени дејствија од страна на тужениот, од кои постои опасност од нанесување на штета на тужителот, тогаш таквиот спор не претставува стопански спор.

Согласно со член 45 од Законот за редовните судови (пречистен текст) („Службен весник на СРМ“ бр. 17/79), окружните стопански судови се надлежни: а) да судат во прв степен стопански спорови во кои обете странки се општествено-политички заедници, организации на здружениот труд, самоуправни интересни заедници, или други самоуправни организации и други заедници. Во одредбите на овој член е видно дека во надлежност на окружните стопански судови не се ставени и спорите во врска со надоместок на штета, односно во врска со смеќавање на посед.

Спорите за надоместок на штета како имотнoprавни спорови односно спорови за смеќавање на посед, со чл. 36, ст. 1 б) т. 1. с) и д), се ставени во надлежност на општинските судови, па според тоа во случајов надлежен да постапува и одлучува е општинскиот суд во прв степен, како стварно и месно надлежен суд.

Меѓутоа, и во едниот и во другиот случај, било да постапува окружниот стопански суд или општинскиот суд, не е исклучена сообразна примена на одредбите на Законот за процесната постапка кои се однесуваат на постапката за заштита на поседот (итност, посебна доказна постапка, привремена мерка и сл.); доколку барањето е поставено како тужба поради смеќавање на посед.

(Решенија на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Р. бр. 11/79, 25/79 и 36/79).

166. Судовите од општа надлежност не се стварно надлежни да одлучуваат по споровите што ќе настанат по барање на еден од состанарите да се прошири во просториите што се испразнети од другиот состанар.

Од образложението:

Во конкретниот случај се работи за спор од состанарски односи, во кој тужителот барал да се утврди дека имал право да се прошири во просториите што ги држел другиот состанар. Според чл. 112 од Законот за станбените односи („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/73), сите спорови меѓу состанарите што произлегуваат од состанарскиот однос ги решава општинскиот суд. Во чл. 106 од истиот закон е предвидено, ако еден состанар се исели од просториите што тој ги користел, не можат да му се дадат на користење на нов состанар. Во ст. 2 од истиот член е предвидено дека во таков случај другиот состанар се проширува во станбените простории што останале празни и, по негово барање, станбениот орган со решение го потврдува проширувањето. Според тоа, од оваа одредба произлегува законско право на состанарот да се прошири во станбените простории што останале празни, како и должност на станбениот орган да го потврди проширувањето со решение. Оттаму и заклучокот дека за проширувањето на состанарот во просториите што останале празни, а кои ги користел другиот состанар, е надлежен да одлучува органот на управата при собранието на општината надлежен за станбени работи, а не општинскиот суд. Поради тоа, општинскиот суд е апсолутно ненадлежен да решава по барањето на тужителот за проширување на просториите што останале празни, а кои ги користел другиот состанар.

(Гж. бр. 213/76 на Окружен суд — Штип).

167. Односите во врска со противправното заземање на земјиште во општествена сопственост се уредуваат во посебна постапка пред општинскиот орган на управата надлежен за имотноправните работи, така што не постои надлежност на судот да ги решава таквите спорови.

Од образложението:

Од изведените докази по делото првостепениот суд утврдил дека површината што ја држи тужениот е општонароден имот, бидејќи во 1948 година била конфискувана од таткото на тужениот, но сепак тужениот и ден денес таа површина ја држи.

Од вака утврдената фактичка положба се гледа дека со пресудата се уредуваат имотни односи настанати со противправно заземање на земјиште во општествена сопственост. Меѓутоа, првостепениот суд испуштил од вид дека уредувањето на ваквите имотни односи е регулирано со Законот за уредување на имотните односи

настанати со противправно заземање на земјишта во општествена сопственост („Сл. весник на СРМ“ бр. 31/72) и дека според тој закон таквите односи се уредуваат во посебна постапка пред општинскиот орган на управата надлежен за имотноправните работи (чл. 15 од тој закон). Судот е надлежен да одлучува по овие спорови само кога се работи за заземено земјиште за кое сегашните владетели го докажуваат правото на сопственост со правосилна судска одлука, тапија или упис во таписките книги (чл. 23 од законот).

Со оглед на тоа што во случајов не постои исклучокот од чл. 23 од законот, надлежен за водење на постапката за расправање на ваквиот имотноправен однос е општинскиот орган на управата надлежен за имотноправните работи.

Поради тоа, согласно со одредбите на член 369, ст. 2, во врска со чл. 354, ст. 2, т. 3 и 16 од ЗПП, првостепената пресуда следуваеше да биде укината и тужбата на тужителот отфрлена, бидејќи е одлучено за барање во спор кој не спаѓа во судска надлежност.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 823/77 од 13. I. 1978 година).

168. За спор настанат во врска со постапката за давање на користење станови во општествена сопственост и за доделување на кредити за индивидуална станбена изградба на корисниците на пензии и на определени права од инвалидското осигурување, надлежен е да одлучува судот на здружениот труд, бидејќи се работи за евентуална повреда на самоуправно право на работник, кое произлегува од здружениот труд.

Од образложението:

Според мислењето на овој суд, становиштата на двата суда не се правилни. Имено, неправилно е становиштето на Основниот суд на здружениот труд дека во случајов надлежноста е одредена во чл. 43 од Законот за станбените односи, затоа што тој пропис, кој е донесен во 1973 година, а влегол во сила на 3. XI. 1973 година, е во спротивност со одредбите на Законот за здружениот труд, кој е донесен и влегол во сила подоцна, а кој закон ова прашање — правото на доделување на стан од фондот на организацијата на здружениот труд го смета како остварување на едно самоуправно право од здружениот труд. Аналогно на тоа, постапката и условите за доделување на станови и кредити се определени со општ акт на највисокиот самоуправен орган на организацијата на здружениот труд. Така и во случајов, Советот на осигурениците од подрачјето на општината, на својата седница од 2. VI. 1976 година, донел Правилник за давање на користење станови во општествена сопственост и за доделување на кредити за индивидуална станбена изградба на корисниците на пензија и определени права од инвалидското осигурување кој Правилник, според потребите, бил не-

колку пати менуван и дополнуван. Овластувањето за донесување на ваков правилник е дадено со чл. 8 од Одлуката за користење на средствата за решавање на станбените потреби на корисниците на пензија и определени права од инвалидското осигурување („Сл. весник на СРМ“ бр. 40/75). Од член 1 на споменатата одлука се гледа дека средствата за решавање на станбените потреби на корисниците на пензија и определени права од инвалидското осигурување се формираат од следниве извори: 1 од пренесените средства на фондот за решавање на станбените потреби на корисниците на пензија и определени права од инвалидското осигурување од 1974 година; 2. од стасаните ануитети од кредитите доделени за индивидуална изградба на корисниците на пензија и определени права од инвалидското осигурување и 3. од други приходи. Овие средства можат да ги користат корисниците на пензија и определени права од инвалидското осигурување.

Од изложеново јасно произлегува дека во случај кога ќе се појави укажување на повреда на постапката за давање на користење на станови од општествена сопственост и за доделување на кредити за индивидуална станбена изградба на корисниците на пензија и определени права од инвалидското осигурување, бидејќи се укажува на евентуална повреда на едно самоуправно право на работник од здружениот труд, за решавање на таквите правни работи стварно надлежен е основниот суд на здружениот труд во смисла на чл. 18 од Законот за судовите на здружениот труд.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Р. бр. 2/79 од 20. XI. 1979 година).

169. Спор заведен по тужба на фотографирано лице за надоместок на штета поради објавување на фотографијата без негово знаење и согласност, не е спор од авторско право, па за негово решавање е надлежен општинскиот суд, а не окружниот суд.

Од образложението:

Од рефератот на тужбата произлегува дека тужителката бара надоместок на штета што ѝ е причинета со објавување на нејзина фотографија, без нејзина согласност, во иселеничкиот календар за 1977 година, со кое нешто е повредена личноста на тужителката.

Според чл. 95 од Законот за авторското право, во главата за посебните права на дневници, приватни писма и портрети, предвидено е дека портрети и фотографии на лица смеат да се пуштаат во промет, да се излагаат или прикажуваат јавно само со согласност на тие лица.

Меѓутоа, и покрај постоењето на одредбата во овој закон, а која се однесува на тоа дали фотографии на лица смеат да се пуштаат во промет, да се објавуваат и прикажуваат јавно, без согласност на фотографираното лице, тоа сè уште не значи дека оттука

треба да се изведе заклучок дека стварно надлежен за одлучување по спор кој ќе произлезе од неовластено објавување на фотографија е окружниот суд.

Со објавувањето на туѓ портрет (слика и слично) не се повредува авторското право на одноското лице, освен ако портретираното лице може да се смета како автор на сликата во смисла на одредбите од Законот за авторското право. Од рефератот на тужбата се гледа дека тужителката не претендира на свое авторско право кое да ѝ е повредено, меѓутоа, и кога не е во прашање авторско право во поглед на сликата, објавувањето на сликата на некое лице без негова согласност го повредува правото на личноста на одноското лице и поради тоа тој има право на надоместок на штета според правните правила на имотното право.

Бидејќи во случајов овој Суд најде дека предмет на споров не е повреда на авторско право, за чија заштита и споровите иницирани во врска со тоа би бил надлежен окружниот суд, тоа овој предмет спаѓа во надлежниот на општинскиот суд.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Р. бр. 7/79 од 15. III. 79).

170. Општинскиот суд е надлежен да постапува по предлогот за повторување на постапката завршена со првостепена пресуда на окружниот суд, во случај кога поради промена во стварната надлежност на судовите окружниот суд повеќе нема стварна надлежност во таквиот вид спорови.

Од образложението:

Окружниот суд во С., кој постапувал како првостепен суд по овој предмет, би бил надлежен да постапува и по предлогот за повторување на постапката во смисла на одредбата на чл. 424 од Законот за процесната постапка.

Меѓутоа, според чл. 40 од Законот за редовните судови („Сл. весник на СРМ“ бр. 10/76), окружните судови во граѓанските спорови повеќе не се надлежни во прва степен да судат за спорови за сопственост на недвижен имот. Поради тоа, иако Окружниот суд во С. ја донел одлуката во прв степен, тој според Законот за редовните судови повеќе не е стварно надлежен да постапува по овој спор, туку е надлежен Општинскиот суд во К., бидејќи при расправањето по предметот — предлогот, во смисла на член 427, ст. 3 од ЗПП, доколку се дозволи повторување, може да се одлучи со расправањето за главната работа да се отпочне веднаш и без да се чека на правосилноста на решението со кое е дозволено повторување на постапката. Поради тоа, а со цел за економичност на постапката, одлучено е како стварно надлежен по овој предмет да постапува Општинскиот суд во К.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Р. бр. 54/78 од 10. X. 1978 година).

171. Редовните судови не се надлежни да одлучуваат по барањето за определување надоместок на вишокот на селскостопанско земјиште што станало општествена сопственост согласно со Законот за селско-стопанскиот земјишен фонд од општествена сопственост и за доделување земја на селско-стопанските организации.

Од образложението:

Правилно одлучил првостепениот суд кога, согласно со чл. 15, ст. 2 од ЗПП, со решение ја отфрлил тужбата на тужителот поради ненадлежност. Имено, според одредбите на Законот за селско-стопанскиот земјишен фонд од општествена сопственост и за доделување земја на селскостопанските организации („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 22/53), изменет и дополнет во „Службен лист на СФРЈ“ бр. 10/65, постапката за утврдување вишокот на селскостопанско земјиште над предвидениот максимум ја води надлежниот општински орган на управата надлежен за имотноправните работи (чл. 22, ст. 1 од законот). Според тоа, правилно заклучил првостепениот суд дека и утврдувањето на надоместокот, согласно со одредбите на овој закон, спаѓа во надлежност на надлежните органи на управата, така што редовните судови не се надлежни да одлучуваат по ваквите барања.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, ГЖ. бр. 433/77 од 15. XI. 1977 година).

172. Ако самоуправниот право на работник за купување на стан произлегува од самоуправниот акт донесен од работниците на ОЗТ, надлежен да постапува по спорот за правото за купување на стан е основниот суд на здружениот труд.

Од образложението:

Тужителот тужбата ја поднел како вработен во туженото претпријатие во врска со купување на стан, бидејќи смета дека донесените прописи од туженото претпријатие во врска со распределбата на становите не биле запазени. Со оглед на тоа, предметот на спорот потекнува од едно од самоуправните права на работникот во организацијата на здружениот труд, што произлегува од правата во врска со распределбата на доходот во неа, во смисла на чл. 118 од Законот за здружениот труд („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 53/76) и чл. 18, ст. 1 од Законот за судовите на здружениот труд („Службен весник на СРМ“ бр. 41/75), па надлежен да постапува по спорот е основниот суд на здружениот труд.

Поради тоа, Врховниот суд на Македонија, решавајќи во совет од петмина, составен од судии на Врховниот суд на Македонија и судии на Судот на здружениот труд на Македонија, согласно со

чл. 52, ст. 6 од Законот за редовните судови („Сл. весник на СРМ“ бр. 10/76) наоѓа дека за судење по овој спор стварно надлежен е основниот суд на здружениот труд.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Р. бр. 49/77 од 10. XI. 1977 година).

173. Во постапката за определување на надоместок за експропријација, општествениот правобранител на самоуправувањето не може да поднесе тужба за поништување на судска спогодба со која е определен надоместок за експроприраната недвижност.

Од образложението:

Согласно со чл. 14 од Законот за општествениот правобранител на самоуправувањето („Сл. весник на СРМ“ бр. 47/75), општествениот правобранител на самоуправувањето поведува со закон предвидена постапка пред надлежниот суд на здружениот труд, друг суд или друг орган, кога ќе најде дека се повредени самоуправните права на работните луѓе и на општествената сопственост во самоуправните органи, организации и заедници и републичките односно општинските органи. Во чл. 17 од истиот закон е предвидено дека тој може да преземе мерки и правни средства за заштита на општествената сопственост, но не и во случај кога повредата на општествената сопственост се врши со акт или дејствие со кое се засновува правен однос со трето лице — ст. 1 на член 17. Со став 2 е предвиден исклучок — дека тоа може да го преземе во случај и под услови предвидени со посебен закон.

Со чл. 52 од Законот за експропријација („Сл. весник на СРМ“ бр. 47/73) еден примерок од записникот, во кој е внесена спогодбата за надоместок за експропријација, општинскиот орган на управата надлежен за имотноправните работи пред кој е склучена спогодбата, доставува до надлежниот јавен правобранител кој е овластен да поднесе тужба за поништување на спогодбата за надоместок во рок од три месеци од денот на приемот на записникот за склучената спогодба за надоместок.

Во овој Закон за експропријација воопшто не е предвидена можност за поведување на постапка за поништување на спогодба за надоместок што е склучена во постапката пред судот, што не исклучува можност таквата спогодба да се побива во посебен спор.

Од горното произлегува дека со цитираните законски одредби не му е дадено овластување на општествениот правобранител да може да покренува постапка за поништување на спогодба која е склучена пред суд, со која се определува надоместок за експроприрана недвижност. Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, прашањето за легитимација на страните кои не остваруваат свое право во постапката а со посебен закон се овластени да поведуваат спор (странки во формална смисла), е процесно пра-

шање, па непостоењето на посебно законско овластување за поведување на спор доведува до отфрлање на тужбата, а не до одбивање на тужбеното барање, како што е, на пример, случајот кога се работи за активна легитимација кај другите странки кои остваруваат свое право во одреден спор.

Поради тоа, по повод жалбата на тужените, обжалената пресуда следувахе да се укине и тужбата на општествениот правобранител на самоупраувањето да се отфрли.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 45/77 од 27. III. 1978 година).

174. Не постои суштествена повреда на одредбите од процесната постапка ако судот допуштил застапување на организацијата на здружениот труд од страна на неовластено лице, а овластениот застапник на таа организација, преземајќи го натамошното водење на постапката, не приговорил дека дотогаш организацијата била застапувана од неовластено лице.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Неоснован е наводот во ревизијата дека е сторена суштествена повреда на одредбите од процесната постапка предвидена со чл. 354, ст. 2, т. 10 од ЗПП, како и став 1 од тој член во врска со чл. 91 од ЗПП, со тоа што судот допуштил на расправа и примил изјава за повлекување на приговорот на износ поголем од 50.000,00 динари од неовластено лице — со неположен правосуден испит. Точно е, дека повредата на одредбата од чл. 91 од ЗПП претставува апсолутна суштествена повреда по чл. 354, ст. 2, т. 10 од ЗПП на која и по ревизијата, согласно со одредбите од чл. 386 од ЗПП, судот внимава по службена должност. Имено, според чл. 91 од ЗПП, ако во процесите за имотно правни барања вредноста на предметот на спорот преминува 50.000,00 динари, полномошници на организациите на здружениот труд и на други самоуправни организации и заедници можат да бидат само лица кои имаат положен правосуден испит. Во случајов, ни првостепениот ни второстепениот суд не утврдувале дали полномошникот на тужениот кој не е адвокат, имал положен правосуден испит. Меѓутоа, и покрај постоењето на горната околност, нема основа да се уважи наводот од ревизијата по однос на оваа околност, бидејќи второстепената постапка натаму ја презел генералниот директор на туженото претпријатие, и тој во жалбата ништо не укажал на неправилности во поглед на застапувањето на тужената работна организација, со што може да се смета дека молчеливо ги одобрил дејствијата што се преземени во првостепената постапка во поглед на застапувањето на тужениот. Поради тоа, оваа суштествена повреда не постои, бидејќи, согласно со одредбите од чл. 354, ст. 2, т. 10 од ЗПП, ваква повреда постои

ако во постапката како тужител или тужен учествувало лице кое не може да биде странка во постапката, или ако странката што е правно лице не ја застапувало овластено лице, или ако процесно неспособната странка не ја застапувал законски застапник, или ако законскиот застапник односно полномошникот на странката немал потребно овластување за водење на процесот или за одделни дејствија во постапката, доколку водењето на процесот, односно вршењето на одделни дејствија не било дополнително одобрено.

Од горните причини, наводите во ревизијата следуваа да бидат одбиени како неосновани.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 373/79 од 9. XI. 1979 година).

175. Кога тужениот ќе ја промени адресата на живеење пред да му биде врачена тужбата, а тужителот не е во можност сам да ја разбере новата адреса на тужениот, судот треба да побара од надлежниот орган на управата или на друг начин потребни податоци во врска со новата адреса. Доколку на тој начин не би можело да се добијат потребните податоци, судот на тужениот ќе му постави привремен застапник за водење на спорот.

Од образложението:

Првостепениот суд тужбата на тужителката ја отфрлил согласно со чл. 98 од ЗПП, бидејќи полномошникот на тужителката во оставениот му рок од 30 дена не ја доставил точната адреса на тужениот, а поканата за него била вратена со забелешка дека тужениот заминал на работа во непознато место.

Во случајов, како што се гледа од списите по делото, во тужбата е содржано престојувалиштето на тужениот, а од вратената покана може да се утврди дека тужениот навистина живеел во тоа место, но заминал на работа без адреса. Според тоа, бидејќи е утврдено дека тужениот живеел во тоа место кое е означено во тужбата, тужбата содржи сè што би требало да содржи, за да може по неа да се постапува — чл. 95 од ЗПП.

Бидејќи во случајот тужениот ја променил адресата односно отишол на работа на друго место без да се знае неговата адреса, судот требало да постапи во смисла на чл. 137 од ЗПП, т. е. да побара од надлежниот орган на управата да се достават потребните податоци во врска со неговата адреса. Доколку и на тој начин не би можело да се добијат потребните податоци, тогаш судот требало да постапи во смисла на чл. 77 од ЗПП, т. е. на тужениот да му се постави застапник за водење на овој спор, особено имајќи предвид дека се работи за регулирање на личен однос на странките.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, ГЖ. бр. 676/75 од 5. I. 1976 година).

176. Кога тужениот ќе го оспори како основот на тужбеното барање така и износот на тужбеното барање, а судот го прифати тужбеното барање по основот, иако за износот само делумно ќе го уважи тужбеното барање, на тужителот ќе му бидат досудени сите трошоци по спорот кои биле потребни за утврдување на оправда-носта на тужбеното барање по основот.

Од образложението:

При донесувањето на одлуката по однос на трошоците по спорот, првостепениот суд погрешил во тоа што на тужителот не му ги признал трошоците на вештачењето по однос на причината за поплавата, во целост. Во случајов се работи за спорен основ на тужбеното барање, а имено дали туженото претпријатие сноси одговорност за поплавувањето на подрумот на тужителот. Од наодот и на двете вешти лица утврдено е дека туженото претпријатие сноси за тоа одговорност, па поради тоа за износот од 2.960,00 динари барањето на тужителот за трошоците треба во целост да биде уважено, без оглед на тоа што со висината на тужбеното барање тужителот не успеал во целост.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, ГЖ. бр. 665/75 од 5. III. 1976 година).

177. Спротивно е на одредбите на Законот за процесната постапка сопроцесниците на едната странка да се задолжуваат да им платат процесни трошоци на другите сопроцесници на истата странка.

Од образложението:

Во поглед на обврската за надоместување на трошоците по спорот постои однос меѓу тужителите и тужените, а не однос само меѓу тужените. Според тоа, неправилно постапил првостепениот суд кога ги задолжил едните тужени да им платат на другите тужени процесни трошоци сторени по спорот.

Поради тоа, жалбата на другите тужени следуваše, да се уважи во тој дел и пресудата во тој дел да биде укината.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 832/77 од 23. III. 1978 година).

178. Кога за главната работа секој од сопроцесниците одговара посебно, сразмерно на својот дел, тие не можат да бидат обврзани солидарно да ги надоместат трошоците досудени на спротивната страна.

Од образложението:

Ревизијата изјавена по однос на одлуката за процесни трошоци е основана. Одредбите на чл. 161, ст. 2 и 3 од ЗПП на кои се

повикале судовите не можат да се применат во случајов, бидејќи се точно определени уделите — побаруваните суми на име неосновано збогатување во предметот на спорот на секој од сопроцесниците, па судовите погрешно го примениле материјалното право кога за сторените трошоци на тужителот предвиделе солидарна одговорност на истите од страна на тужените. Поради ова, овој суд ја уважи ревизијата на тужениот, ја преправи одлуката за процесните трошоци и го задолжи тужениот, согласно со чл. 161, ст. 2 од ЗПП, со оглед на сразмерот на неговиот удел во предметот на спорот, а врз основа постигнатиот успех на тужителот, во смисла на чл. 154, ст. 1 од ЗПП, да му плати на тужителот износ од 420 динари, одбивајќи го како неосновано тужбеното барање — солидарно да бидат задолжени сите тужени да ги надоместат трошоците на постапката досудени на спротивната страна.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 337/79 од 22. X. 1979 година).

179. Не може да се бара утврдување право на сопственост на земјиште кое веќе не постои односно на земјиште кое е потопено со вода од вештачко езеро, бидејќи правото на сопственост содржи и право на користење. Во таков случај правото на поранешниот сопственик може да се остварува во спор за надоместок на штета.

Од образложението:

Првостепениот суд погрешил кога го уважил тужбеното барање на тужителката за утврдување право на сопственост на недвижен имот. Со тужбата тужителката барала само да се утврди дека е сопственик на недвижен имот, кој сега се наоѓа под водите на езерото, а не барала и сторување. Во случајов не ни можела да бара сторување — предавање во владение, бидејќи имотот не може да се предаде во владение. Согласно со одредбите од чл. 175 од ЗПП, не може да се бара утврдување на постоење на некое право, односно донесување на утврдителна пресуда, ако не може да се бара исполнување на пресудата. Според тоа, тужбата на тужителката се јавува како недозволена. Тужителката може да бара надоместок на штета, ако до потопувањето на предметното земјиште над него не престанало правото на сопственост и тоа спрема корисникот на езерото, а не спрема општината.

(Решение на Окружниот суд во Скопје, Гж. бр. 1053/77 од 26. IX. 1977 година).

180. Спор за сопственост на движни ствари може да се води само доколку тие ствари се доволно идентификувани и доколку сè уште постојат, а во спротивно може да се води спор само за надоместување на нивната противвредност.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил дека тужениот, кога е раскината семејната и економската заедница со тужителот, сите овци ги приграбил и ги продал, па поради тоа во случајов и не може да се води спор за право на сопственост на самите овци. Имено, ако тужениот овците ги продал, тие повеќе не се наоѓаат кај него, дури и не се ни идентификувани, па тужителот може да поднесе тужба и да бара само да му се надомести нивната противвредност.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 53/77 од 25. XI. 1977 година).

181. Не е дозволено да се поднесе тужба за утврдување дека постои злоупотреба на право, доколку во исто време не се бара и отстранување на штетните последици нанесени со таквата злоупотреба.

Од образложението:

Основано нашол првостепениот суд дека таков спор, како што завела тужителката, а првостепениот суд по него одлучил, е недозволен. Спор за утврдување на злоупотреба на право е недозволен затоа што злоупотребата, ако не води кон нанесување на штета на противната странка, е без значење за противната странка. Само кога злоупотребата на правото и причинува штета на една странка, таа странка може да бара да се отстрани штетата. Тоа е, пак, спор осудителен, а не утврдителен. Кога, пак, може да се води осудителен спор, не може да се води спор за утврдување. Според тоа, правилно одлучил второстепениот суд кога ја укинал првостепената пресуда и тужбата на тужителката ја отфрлил како недозволена, затоа што во случајот може да се води осудителен спор за надоместок на штета и со наложување на тужениот неа да ја отстрани, ако тој не ја отстрани, да ја отстрани тужителката за негова сметка.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 38/74 од 4. IX. 1974 година).

182. Постои правен интерес за поднесување на негативна тужба за утврдување дека не постои обврска на тужителот да плати зголемен износ како цена за купениот стан, односно дека тужениот нема право да бара таквиот износ да му се плати.

Од образложението:

Стои жалбениот навод за битни повреди на одредбите на процесната постапка — чл. 343, ст. 1, во врска со чл. 277 од ЗПП. Имено, согласно со одредбите на чл. 277, ст. 2 од ЗПП, претседателот на советот е овластен да ја отфрли тужбата за утврдување само на подготвителното рочиште, а не и во фазата на предходното испитување на тужбата.

Со оглед на тоа, согласно со чл. 366, ст. 1, т. 3 од ЗПП, следуваше жалбата да се уважи, решението да се укине и предметот да се врати на повторна постапка на првостепениот суд.

Во повторната постапка првостепениот суд ќе треба да има предвид, и покрај нејасните формулации во писмениот состав на тужбата, дали во случајов не се работи за негативна тужба за утврдување, т. е. дека тужителката ја поднесува тужбата за да се утврди дека таа не е должна да го плати износот од 5.020,00 динари по еден метар квадратен на изградениот стан, односно дека тужениот нема право да бара таквиот износ да му се плати. Притоа, првостепениот суд треба да го цени и правниот интерес на тужителката кој се состои во тоа, ако се уважи тужбеното барање, во тој случај тужителката не ќе мора да ја плати зголемената цена на станот што ја бара тужениот, што, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, претставува не само економски интерес, туку и правен интерес.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 186/77 од 3. XI. 1977 година).

183. Алтернативни тужбени барања можат да се постават кога е тоа предвидено со закон или кога тоа произлегува од договорот меѓу странките. Ако правото на поставување на алтернативни тужбени барања не произлегува од законот или договорот на странките, судот ќе одлучи и по двете барања, со тоа што ќе го одбие неосновано поставеното алтернативно барање.

Од образложението:

Тужителот со тужбата побарал тужениот да биде задолжен да му ги врати на тужителот опишаните недвижности и да ги доведе во првобитна состојба, или да му ја надомести трајната штета на тужителот во износ од 220.296 динари, кои произлегуваат од натамошните прецизно поставени износи по одделни основи. Меѓутоа, првостепениот суд воопшто не се изјаснил по барањето за

враќање во првобитна состојба, односно за враќање на тужителот на опишаните недвижности, туку директно решавал само за алтернативно поставеното тужбено барање и делумно го уважил, што значи не одлучувал во границите на барањата кои се поставени во постапката.

Согласно со правните правила на имотното право, алтернативно тужбено барање може да се постави кога е тоа предвидено со закон или кога тоа произлегува од договор меѓу странките. Поради тоа, кога веќе тужителот поставил алтернативно тужбено барање, судот требаше да испитува дали се исполнети условите за да одлучува по такво алтернативно тужбено барање, бидејќи тужителот не посочува од кој основ произлегува дека може да истакне алтернативно тужбено барање. Првостепениот суд бил должен тоа прашање да го расчисти или, пак, кога веќе не го расчистил, требало да одлучува и по двете барања и тоа прво за првото барање, т.е. за враќање на опишаните недвижности на тужителот и за доведување во првобитна состојба, а исто така и по второто барање за надоместување на трајната штета.

При повторното судење првостепениот суд треба да расчисти по кој основ се поставени алтернативните тужбени барања, односно да го повика тужителот да се изјасни дали тужбеното барање евентуално не го поставува како супсидијарно тужбено барање во смисла на одредбите на чл. 176, ст. 2 од ЗПП, т.е. дека судот прво треба да одлучи за основаноста на првото барање, а дури потоа, доколку најде дека првото барање е неосновано, да одлучи и за второто тужбено барање, или пак дали тужбеното барање го поставува како алтернативно овластување во смисла на чл. 316 од ЗПП, т.е. дека тужениот би можел да се ослободи од главната обврска за враќање на одредена ствар, ако плати одреден паричен износ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 456/77 од 12. XII. 1977 година).

184. Солидарните обврзници, чии обврски настанале по основ на деликт, не се единствени сопроцесници и кога се наоѓаат во процесна заедница како тужени.

Од образложението:

Утврдено е дека тужените се солидарни обврзници спрема тужителот, затоа што со посебни, самостојни дејствија причиниле штета во засадена парцела на тужителот, а нивните придонеси во сторената штета не можат да се утврдат — чл. 206 од Законот за облигационите односи.

Солидарната обврска на тужените, значи, произлегува од деликтното однесување.

Согласно со чл. 201 од Законот за процесната постапка, ако според законот или природата на правниот однос спорот може да се реши само на еднаков начин против сите сопроцесници (един-

ствени сопроцесници), тие се сметаат како една процесна странка, па ако одделни сопроцесници пропуштат некое процесно дејствие, дејството на процесните дејствија што ги извршиле другите сопроцесници се протега и на оние што тие дејствија не ги презеле.

Според мислењето на второстепениот суд солидарните обврзници и кога се наоѓаат во процесна заедница како тужени по основ на деликт, не се единствени сопроцесници. Пресудата со која се уважува тужбеното барање спрема едниот не би противречела на пресудата со која спрема другиот тужбеното барање се одбива. Тие во процесот се наоѓаат во својство на обични сопроцесници — чл. 200 од Законот за процесната постапка.

(Окружен суд Битола, Гж. бр. 391/79).

185. Постапката во врска со исправка на тужбата се води во фаза на претходно испитување на тужбата, односно на подготвителното рочиште, така што откако се одржани повеќе рочишта за главната расправа, од тужителот можат да се прибават одредени појаснувања во врска со извесни наводи од тужбата само на записник, а не тужбата да му се враќа на исправка на тужителот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Решението е донесено со примена на одредбите од Законот за процесната постапка, кои во случајов не можат да се применат. Имено, првостепениот суд нашол дека тужителот не постапил во смисла на чл. 98, ст. 4 од ЗПП, бидејќи иако бил задолжен со посебен поднесок да го прецизира тужбеното барање, тоа не го сторил во одредениот рок, па поради тоа било донесено нападнатото решение.

Како што се гледа од списите по делото, тужителот со тужбата барал да му се исплати износ од 19.832,00 динари, бидејќи тој, иако бил распореден на работно место пом. магационер со 360 бода, вршел работа на работно место референт по ХТЗ, за кое била предвидена стартна основа од 605 бода, па бара да му се исплати разликата од личниот доход. Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, ваквото тужбено барање е доволно прецизирано и немало место за задолжување на тужителот да ја прецизира, односно исправа тужбата, уште повеќе што во постапката пред првостепениот суд веќе се одржани повеќе рочишта на главната расправа, а тужителот предложил и докази за околноста дека вршел работи на друго работно место. Впрочем, во смисла на чл. 270 и чл. 277 од ЗПП, постапката во врска со исправката на тужбата се води во фазата на претходно испитување на тужбата, односно евентуално и на подготвителното рочиште, а не и откако предметот е во фаза на главна расправа, така што првостепениот суд, кога веќе закажал и одржал повеќе рочишта за главна расправа, можел на записник да прибави одредени појаснувања од тужителот, доколку такви биле потребни.

Со оглед на тоа, во случајов не се исполнети претпоставките за да се смета дека тужбата е повлечена.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 3/79 од 16. I. 1979 година).

186. Претседателот на советот по закажувањето на рочиште за главна расправа, ни со една одредба од Законот за процесната постапка не е овластен да донесува решение за отфрлање на тужбата поради тоа што работата е правосилно пресудена.

Од образложението:

Со обжаленото решение сторени се суштествени повреди на одредбите на процесната постапка предвидени во член 343, став 2, точ. 1 и 6 од ЗПП, а во врска со член 367 од ЗПП. Претседателот на советот на првостепениот суд е овластен да донесува решение за отфрлање на тужбата поради тоа што е стварта правосилно пресудена односно поради тоа што за предметот на спорот е заклучено судско порамнување, само на подготвително рочиште, а доколку подготвително рочиште не е одржано, такво решение, согласно со чл. 290, може да донесе советот на судот на главна расправа. Претседателот на советот, надвор од главната расправа, со ни една одредба од Законот за процесната постапка не е овластен да донесува вакво решение.

Како што се гледа од обжаленото решение и од списите по делото, претседателот на советот ова решение го донел надвор од главната расправа, откако се одржани повеќе рочишта на главна расправа пред советот на судот, на кои рочишта тужителот не бил уредно поканет ниту му било предочено дека застапникот на тужениот ставил приговор за тоа дека по предметот на спорот е заклучено судско порамнување, така што на тужителот не му е овозможено да се изјасни по овој приговор.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 366/76 од 20. VIII. 1976 година).

187. Кога судот одлучи противтужбата на тужениот која е содржана во посебен поднесок да биде споена со спорот заведен по тужбата, понатаму не е овластен да одлучува за дозволеноста на противтужбата, туку може да донесе само решение со кое во натамошниот тек на постапката двата спора се раздвојуваат.

Од образложението:

Општинскиот суд во Т. В., пред кого првобитно се водел овој спор, со своето решение донесено на записник од 3. III. 1976 година, одлучил да се здружи противтужбата на тужената со тужбата на

тужителката во заедничко разгледување и одлучување. Против тоа решение не е поднесена жалба, а потоа постапката продолжила на тој начин што по одржаното рочиште од 19. V. 1976 година Општинскиот суд во Т. В. се огласил за стварно ненадлежен и предметот го доставил на Окружниот суд во С.

Со оглед на горното, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, Окружниот суд во С., продолжувајќи ја натаму постапката како првостепен суд, не можел да одлучи дека противтужбата на тужената не се допушта. Согласно со чл. 302 од ЗПП, ако пред судот течат повеќе процеси меѓу исти лица или во кои истото лице е противник на разни тужители или разни тужени, сите овие процеси можат со решение на советот да се спојат заради заедничко расправување, ако со тоа би се забрзало расправањето или би се намалиле трошоците. За сите споени процеси судот може да донесе заедничка пресуда. Според тоа, бидејќи противтужбата на тужената е дадена со посебен поднесок, во случајов може да се смета дека тоа е посебен процес заведен од тужената против трите наведени лица, сега наследници на тужителката, кој процес е припоен со сегашниот процес заведен по тужбата на тужителката М., што особено се гледа од решението на Општинскиот суд во Т. В., донесено на записник од 3. III. 1976 година. Постапувајќи понатаму, Окружниот суд во С., како првостепен, можел да донесе само решение со кое овие процеси натаму се раздвојуваат во смисла на член 314, ст. 3 од ЗПП, но не и повторно да одлучува за противтужбата во врска со нејзината допуштеност.

Со оглед на горното, обжаленото решение е укинато и предметот вратен на повторно судење на првостепениот суд.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 596/77 од 15. XI. 1977 година).

188. Само спрема држателот на стварта може да се постави тужбено барање во смисла на чл. 316 од ЗПП — факултас алтернатива, а не и во случај кога стварта не е во посед на тужениот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителот тврди дека спорните парцели биле во владение на трети лица. Првостепениот суд и овој факт не го испитувал и утврдувал. Доколку е тоа точно, во тој случај тужителот не може да го постави тужбеното барање во смисла на чл. 316 од ЗПП. Тужителот можел да го постави тужбеното барање во смисла на оваа законска одредба само во тој случај ако спорните парцели биле во владение на задругата и би можел да бара нивно враќање во владение, па доколку задругата не ги врати, да бара да му ја исплати противвредноста. Доколку спорните парцели не му биле предадени во владение на тужителот по донесувањето на решението за нивно враќање и биле во владение на трети лица, во тој случај тужителот би можел единствено да бара да му биде исплатен надоместок за парцелите кои не му биле вратени.

Со оглед на изнесеното, жалбата на тужениот следуваше да биде уважена, согласно со чл. 357 од ЗПП и предметот врати на првостепениот суд на повторно разгледување и одлучување.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 472/76 од 31. I. 1977 година).

189. Суштествена повреда на одредбите од ЗПП претставува ако првостепениот суд фактичката состојба ја утврдува, главно, врз исказ на сведок, кој исказ е даден во друга постапка.

Од образложението:

Првостепениот суд фактичката состојба ја темели, главно, врз исказ на тужениот Б. даден во друга процесна постапка, каде што тужениот бил распрашан во својство на сведок, и покрај тоа што имал можност на спорните околности ова лице го сослуша и во оваа постапка.

Ваквото постапување на првостепениот суд претставува суштествена повреда на одредбите на ЗПП, чл. 343, ст. 2, т. 11, во врска со чл. 4 од ЗПП, според која судот одлучува за тужбеното барање, по правило, врз основа на усно, непосредно и јавно расправање. Првостепениот суд со околностите кои се од суштествено влијание врз одлучувањето не се запознал на непосреден начин, туку со нив се запознал посредно, преку исказ даден во друга постапка и фактичката состојба утврдена од страна на првостепениот суд се доведува во сомнение, поради што, а согласно со чл. 358 од ЗПП, во овој дел нападнатата пресуда следуваше да се укине и предметот да се врати на првостепениот суд на повторно судење.

При повторното судење првостепениот суд ќе треба, покрај она на што е погоре укажано, да води сметка и за овластувањата и должностите што му се дадени во чл. 6 од ЗПП и на спорните околности да изведе и докази кои странките не ги предложиле, а се од суштествено влијание врз одлучувањето.

Решение на ВСМ, Гж.. бр. 685/77 од 20. IV. 1977 година).

190. Кога по истекот на рокот за жалба странката, која благовремено вложила жалба, поднесе и дополнување на жалбата, второстепениот суд ќе го земе предвид и дополнувањето само доколку е тоа доставено на одговор на противната странка и ако утврди дека тоа не е поднесено со намера за одолговлекување на постапката.

Од образложението:

Според мислењето на Врховниот суд на Македонија, при земањето на став за тоа дали ќе се земе предвид дополнувањето

на жалбата што е поднесено по истекот на рокот за жалба, второстепениот суд требал да појде од одредбата на член 9 од ЗПП, според која странките се должни совесно да се користат со правата што им се признаени со тој закон. Доколку второстепениот суд утврди дека дополнувањето на жалбата е поднесено со намера за одолговлекување на постапката односно без оправдани причини, во тој случај нема да го земе предвид при одлучувањето по жалбата, а во образложението на второстепената одлука ќе ја наведе причината поради која не го зел предвид дополнувањето на жалбата. Во секој случај, дополнувањето на жалбата нема да биде земено предвид ако претходно не е доставено на противната странка и не ѝ е оставен рок од 8 дена да даде одговор на него. Исто така нема да бидат земени предвид и оние наводи од дополнувањето на жалбата кои се однесуваат на изнесување на нови факти кои претходно не биле воопшто изнесени, на пример за засметување на одредени исплати или слично или материјалноправни приговори, кои воопшто не биле изнесени дотогаш, како на пример приговор за застареност на побарувањето.

Со оглед на тоа што второстепениот суд не постапил според погоре изнесеното, сторил суштествена повреда на одредбите на процесната постапка, поради што во смисла на чл. 394, ст. 1 од ЗПП, второстепената пресуда следуваше да се укине и предметот да му се врати на повторно судење на второстепениот суд за да се отстранат погоре наведените недостатоци.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 63/79 од 6. III. 1979 година).

191. Суштествена повреда на процесната постапка од чл. 354, ст. 2, точ. 7 од ЗПП претставува тоа што судот одлучувал по приговорот за компензација без да му биде дадена можност на тужителот да се изјасни по тој приговор.

Од образложението:

Првостепениот суд утврдил дека тужениот му должел на тужителот 6.025 динари на име долг за испорачани 1.460 лозови садници. На главната расправа, која била одржана во отсуство на тужителот, тужениот истакнал спрема тужителот приговор за компензација, бидејќи купените садници биле некавалитетни, поради што тој претрпел штета во износ од 13.720 динари. Судот го прифатил приговорот на тужениот, извршил компензација, па бидејќи не останал износ за намирување на барањето на тужителот спрема тужениот, тужбеното барање на тужителот тужениот да се задолжи да му плати 6.015 динари и трошоците по спорот, го одбил како неосновано.

Прифаќајќи ги во целост причините на првостепената пресуда, окружниот суд ја потврдил истата.

Одлучувајќи по ревизијата на тужителот против пресудата на окружниот суд, Врховниот суд на Македонија најде дека со пресудите на двата пониски суда е сторена суштествена повреда на одредбите на процесната постапка, предвидена во чл. 354, ст. 2, точ. 7 од ЗПП. Суштествената повреда се огледа во тоа што на расправата од 18. IX. 1978 година, кога бил истакнат приговорот за компензација од тужениот, не бил присутен тужителот, ниту имал свој полномошник, така што немал можност да се изјасни по истакнатиот приговор за компензација.

Првостепениот суд исто така погрешил кога на расправата го прифатил предлогот на тужениот за сослушување на вешто лице по однос на чиј исказ тужителот исто така не можел да се изјасни, поради тоа што не бил присутен на расправата, а судот својата одлука ја засновал врз исказот на вештото лице.

Заради отстранување на изнесените повреди на одредбите од процесната постапка, Врховниот суд на Македонија ги укина пресудите на двата пониски суда и предметот му го врати на првостепениот суд на повторно судење.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Рев. бр. 279/79 од 7. IX. 1979 година).

192. Судот прави суштествена повреда на одредбите на процесната постапка по чл. 343, ст. 2, т. 11, во врска со чл. 367 од ЗПП кога во судската одлука подетално не определил на што се однесуваат досудените трошоци по спорот, туку само навел дека одлуката за трошоците се темели врз одредбите на чл. 143 од ЗПП.

Од образложението:

Во обжаленото решение не се наведени причини за решавачките факти. Уважувајќи го предлогот на тужителите за донесување дополнително решение по однос трошоците по спорот, првостепениот суд навел само тоа дека, бидејќи тужителите делумно успеаа со своето тужбено барање, следуваеше судот да го задолжи тужениот, сразмерно со уважениот дел од тужбеното барање да ги надомести парничните трошоци.

Видно од горното, обжаленото решение не содржи причини за тоа колку изнесуваат вкупно процесните трошоци на тужителите и со кој дел од тужбеното барање тие успеале во спорот, ниту пак колку од досудените трошоци на кои процесни дејствија се однесуваат: за состав на тужба, за платени такси по спорот, за дополнителни поднесоци, за застапување од страна на адвокат и сл., и врз која висина на вредноста на предметот на спорот тие се одмерени. Имено, од увидот во списите по делото се гледа дека тужениот уште во писмениот одговор на тужбата еден дел од тужбеното барање признал, така што понатаму вредноста на предметот на спорот е намалена, па и основицата за пресметување на трошоците по спорот исто така е намалена. Со пресуда П. бр. 349/73

од 25. IX. 1973 година, делумно е уважено тужбеното барање на тужителите и во тој дел, исто така, вредноста на предметот на спорот е намалена, бидејќи таа пресуда во тој дел станала правосилна. Во натамошната постапка спорот се водел само за оној дел од тужбеното барање со кој тужителите не успеале, така што треба да се утврдува врз која основица треба да се пресметуваат трошоците во спорот на тужителите.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Гж. бр. 426/76 од 23. VIII. 1976 година).

193. Доколку во благовремената жалба се наведени причините поради кои се напаѓа пресудата, без нивно образложение, второстепениот суд е должен да го земе предвид и образложението на причините кое е поднесено по истекот на рокот за жалбата, но пред донесувањето на второстепената одлука, под услов образложението претходно да е доставено и на другата странка на одговор.

Од образложението:

Барањето за заштита на законитоста е основано.

Како што се гледа од списите по делото, тужителот благовремено поднел жалба против првостепената пресуда, во која ја напаѓа поради суштествена повреда на одредбите на процесната постапка, погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба и погрешна примена на материјалното право, без да даде образложение на причините. Подоцна, по истекот на рокот за жалба, на ден 28. VII. 1978 година тужителот поднел образложение на причините од жалбата, кои се испратени на противната странка на одговор на ден 21. VIII. 1978 година. Нападнатата второстепена пресуда е донесена на 27. IX. 1978 година. Меѓутоа, Окружниот суд во Битола, како второстепен суд, постапувал како да не постојат причините наведени во жалбата, одлучувајќи во смисла на чл. 365, ст. 2 од ЗПП, т.е. внимавал по службена должност, при испитувањето на првостепената пресуда, на суштествени повреди на одредбите на процесната постапка на чл. 354, ст. 2 од ЗПП и на правилната примена на материјалното право, без да се впушти во оценка на правилноста и целосноста на утврдената фактичка состојба.

Со ваквото постапување второстепениот суд сторил суштествена повреда на одредбите на процесната постапка по чл. 354, ст. 1, во врска со чл. 375 од ЗПП, бидејќи во образложението на второстепената пресуда не ги оценил жалбените наводи што се од решавачко значење за одлуката по спорот. Имено, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, доколку жалбата е благовремена и во неа се наведени причините поради кои се напаѓа пресудата, без нивно образложение, второстепениот суд е должен да ги има предвид и причините наведени во жалбата и нив да ги цени, а евентуалното образложение на причините по жалбата ќе го има пред-

вид и ќе го цени иако е поднесено по истекот на рокот по жалбата, само доколку е доставено на противната странка на одговор.

Со оглед на наведените пропусти од страна на второстепениот суд е сторена укажаната повреда на законот, поради што овој суд, согласно со чл. 408, во врска со чл. 394, ст. 1 од ЗПП, второстепената пресуда ја укина и предметот го враќа на повторно судење на второстепениот суд.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, ГЗЗ. бр. 6/79 од 14. II. 1979 година).

194. Во постапката по жалбата против решение не се применуваат одредбите за одговор на жалба, па според тоа трошоците за поднесувањето на одговор на жалбата на странката не ѝ се признаваат.

Од образложението:

Во врска со одговорот на жалбата, кој дополнително е доставен до овој суд, на тужителот не му се досудени трошоци за одговорот на жалбата, со оглед на тоа што согласно со чл. 367 од ЗПП, одредбите за доставувањето на жалбата на одговор и за одговорот на жалбата, во постапката по жалбата против решение, не се применуваат. Имено, согласно со чл. 156 од ЗПП, одлуката за трошоците содржана во пресудата може да се напаѓа само со жалба на решение. Бидејќи во случајов не е предвидено дека на жалбата може да се поднесе и одговор на жалба, за поднесувањето на жалбата на тужителот не му следува надоместок на издатоците што ги сторил во врска со тоа.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 876/75 од 13. II. 1976 година).

195. Не може да се бара повторување на постапката завршена со повлекување на тужбата или откажување од тужбеното барање.

Од образложението:

Правилно првостепениот суд постапил кога го отфрлил предлогот на тужителот за повторување на постапката завршена со повлекување на тужбата. И според наоѓањето на овој суд нема основ и услови за повторување на постапката. Во случајов не се работи за правосилно завршена постапка. Со наведеното решение не е завршена постапката во таа смисла што странките не можат да водат друг спор по истото барање. Со повлекувањето на тужбата од страна на тужителот, тужителот не е спречен да поднесува друга тужба по истото барање. Само во случај ако тужителот се откажал

од тужбеното барање, постои правосилно пресудена работа. И во едниот и во другиот случај, и во случај на повлекување на тужбата, и во случај на откажување од тужбеното барање, во смисла на чл. 381 од ЗПП, не може да се бара повторување на постапката, бидејќи причините поради кои тоа се бара не можат да се подведат под ниеден од утврдените основи за повторување на постапката од чл. 381 од ЗПП.

(Решение на Окружен суд во Скопје, Гж. бр. 1571/77 од 26. X. 1977 година).

196. Кај спорите во врска со договорите за доживотно издржување, вредносниот критериум за дозволеноста на ревизијата е од значење кога се води спор за постоење, раскинување или ништовност на договорот.

Од образложението:

По спорот за раскинување на договорот за доживотно издржување, Окружниот суд во Б. со нападнатата пресуда ја преправил пресудата на Општинскиот суд во П. П. бр. 466/78 од 24. V. 1978 година, и го одбил тужбеното барање на тужителот.

Против оваа пресуда тужителот вложил ревизија поради погрешна примена на материјалното право.

Ревизијата е недозволена.

Согласно со член 382, став 3 од ЗПП, ревизија не е дозволена во имотноправни спорови во кои тужбеното барање не се однесува на побарување во пари, на предавање предмети или извршување на некое друго сторување, ако вредноста на предметот на спорот што тужителот ја навел во тужбата не надминува 5.000,00 динари, Исклучокот од став 4 во кој вредносниот критериум не е од значење во одредени спорови, меѓу кои и спорите за издржување, не се однесува на овој случај, бидејќи не се работи за самото издржување од овој договор, туку за барање за раскинување на самиот договор.

Видно од списите по делото, тужителот во тужбата и во другите свои подавки: одговор на жалба, ревизија, ја означувал вредноста на предметот на спорот со 500,00 динари.

Со оглед на тоа, бидејќи согласно со цитираните одредби од ЗПП ревизија во ваков случај не може да се изјави, следува, согласно со одредбите на чл. 392 од ЗПП, ревизијата на тужителот да се отфрли како недозволена.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 266/78 од 15. XII. 1978 година).

197. Во споровите за отказ на стан ревизија е дозволена без оглед на вредноста означена како вредност на предметот на спорот.

Од образложението:

Ревизија е дозволена, бидејќи во случајов основ на тужбеното барање е отказ на стан. Според мислењето на Врховниот суд на Македонија споровите за отказ на стан не влегуваат во имотнотправните спорови на кои се однесуваат одредбите на чл. 382, ст. 2 и 3 од Законот за процесната постапка т.е. каде што критериум за дозволеноста на ревизија е дека вредноста на предметот на спорот во побиваниот дел на правосилната пресуда треба да го надминува износот од 5.000 динари, туку во другите граѓанско-правни односи (чл. 1 од Законот за процесната постапка), така што во овие спорови ревизијата во секој случај е дозволена без оглед на вредноста на предметот на спорот означена во тужбата — чл. 382, ст. 1 од ЗПП.

(Решение на Врховниот суд на Македонија — Скопје, Рев. бр. 193/78 од 13. X. 1978 година).

198. Во постапката за присилно порамнување и стечај не е дозволена ревизија.

Од образложението:

Ревизијата е недозволена.

Во член 1 од ЗПП е определено дека со овој закон се определуваат правилата на постапката врз основа на кои редовниот суд расправа и одлучува во спорови од лични и семејни односи, од работни односи како и од имотни и други граѓанско-правни односи на физичките и граѓанските правни лица, на општествено-политичките заедници, на организациите на здружениот труд и на други општествени правни лица, освен ако некои од наведените спорови со посебен закон се ставени во надлежност на друг суд или на државен односно општествен орган.

Во случајов се работи за постапка за принудно порамнување, според Законот за принудно порамнување и стечај („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 15/65). Во овој закон ревизијата не е предвидена како правен лек, а во чл. 184 од овој закон е предвидено дека, доколку со овој закон не е поинаку определено, во постапката за присилно порамнување и стечај сходно ќе се применуваат одредбите од законот за процесна постапка.

Според Законот за процесната постапка — чл. 497, во врска со чл. 382 од ЗПП, ревизијата како вонреден правен лек е предвидена во спорови во кои има донесено правосилна одлука во втор степен. Како што се гледа од погоре изнесеното, ревизијата како вонреден правен лек е дозволена во спорови, а во случајов и не се

работи за спор, туку за постапка за присилно порамнување, за која во Законот за присилно порамнување и стечај не е предвидена можност за поднесување на ревизија, тоа овој суд најде дека ревизијата е недозволена.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 157/78 од 10. X. 1978 година).

199. Во постапката за одредување надоместок за експроприран недвижен имот не е дозволена ревизија како вонреден правен лек.

Од образложението:

Во постапката за одредување надоместок за експроприран недвижен имот, бидејќи не се работи за спор, не можат да се применат одредбите на чл. 382 од Законот за процесната постапка што важат за ревизијата како вонреден правен лек, туку правилата на вонпроцесната постапка, а според тие правила ревизијата како вонреден правен лек не е предвидена.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Рев. бр. 240/78 од 16. XI. 1978 година).

200. Во споровите чиј основ е раскинување на договор за доживотно издржување иако договорот содржи одредба за издржување на приемотелот на издршката од давателот на истата, — ревизија не е дозволена ако вредноста на предметот на спорот не надминува 5.000 дин.

Од образложението:

Од тужбата, како и од нападнатата првостепена пресуда, е видно дека основ на спорот раскин на договор за доживотно издржување кој е склучен на 24. X. 1957 година пред општинскиот суд меѓу пок. А. како приемотел на издршката, од една и тужената П. како давател на издршката, од друга страна. Од тужбата исто така е видно дека тужителките како вредност на предметот на овој спор ја ставиле сумата од 400 динари.

Врховниот суд на Македонија наоѓа дека ревизијата на тужителките против нападнатата пресуда е недозволена во смисла на чл. 382, ст. 3 од Законот за процесната постапка. Иако во случајов основ на спорот е раскин на договор за доживотно издржување, кој содржи одредени одредби за издржување на приемотелот на издршката од давателот на истата, сепак овој спор не е и не може да се смета како спор за издржување, во кој случај, без оглед на вредноста на предметот на спорот, е дозволена ревизија согласно со став 4, т. 1 од чл. 382 од ЗПП. Со оглед на тоа дека договорот

за доживотно издржување, иако е предвиден во наследно-правната материја, всушност е облигационен двостран договор, договор за теретно отуѓување на имотот, овој спор со кој се бара раскин на договорот за доживотно издржување склучен на 24. X. 1957 година пред општинскиот суд треба да се смета како имотноправен спор, по кој критериум за дозволеноста на ревизијата останува вредноста на предметот на спорот. Од тужбата е видно дека тужителките како вредност на предметот на спорот ја означиле сумата од 400 динари, значи сума која не надминува 5.000 динари. Според чл. 382, ст. 3 од ЗПП, ревизија не е дозволена во имотноправните спорови во кои тужбеното барање не се однесува на побарување во пари, предавање на ствари, или извршување на некакво друго сторување, ако вредноста на предметот на спорот што тужителот ја означил во тужбата не надминува 5.000 динари.

Според мислењето на Врховниот суд, во случајов не може да дојде во примена одредбата од чл. 382, ст. 4, т. 1 од ЗПП т.е. дека ревизијата секогаш е дозволена во споровите за издржување, бидејќи овој спор е за раскинување на договор за издржување, а не за правото на издржување, што произлегува од договорот за доживотно издржување.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Рев. бр. 169/78 од 15. IX. 1978 година).

201. Ревизија изјавена против одлука на Судот на здружениот труд на Македонија не е дозволена.

Од образложението:

Согласно со член 15 од Законот за судовите на здружениот труд („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 24/74), во постапката пред судовите на здружениот труд се применуваат одредбите од глава I—XXIV од Законот за процесната постапка, доколку одговараат на природата на спорот за кој судот одлучува и ако не им се спротивни на одредбите на тој закон. Со истиот закон е предвидено дека против одлуката на судот на здружениот труд донесена во прв степен секој учесник во постапката може да изјави жалба во рок од 15 дена од денот на доставувањето на одлуката — чл. 35, став 1. Од другите правни средства понатаму предвидено е поведување на постапка против правосилна одлука на судот на здружениот труд со која се уредуваат самоуправните односи и со неа се заменува или се дополнува повторувањето на постапката во случаите определени со закон. Други правни лекови освен овие во постапката пред судовите на здружениот труд не се предвидени, ниту пак е предвидено дека Врховниот суд на Македонија има какви и да било надлежности по однос на одлуките на судовите на здружениот труд.

Одредбите на член 382 од Законот за процесната постапка („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 4/77), на која се повикува предлагачот,

не може да дојде до примена во случајов, бидејќи согласно со чл. 1 од тој закон, со него се определуваат правилата на постапката пред редовниот суд, а не и пред судовите на здружениот труд.

Поради тоа, ревизијата е отфрлена како недозволена.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Р. бр. 13/78 од 5. IV. 1978 година).

202. Во извршната постапка не е дозволена ревизијата како вонреден правен лек.

Од образложението:

Според одредбите на член 497, во врска со чл. 382 од Законот за процесната постапка ревизијата, како вонреден правен лек, е предвидена во спорови по кои е донесена правосилна одлука од втор степен. Меѓутоа, во случајот не се работи за спор туку за присилно извршување, за која постапка ни со еден пропис не е предвидено посебно дека е дозволена ревизија како вонреден правен лек против решенијата донесени во втор степен.

Со оглед на тоа, ревизијата на извршеникот следуваше да се отфрли како недозволена.

Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Рев. бр. 50/78 од 18. VII. 1978 година).

203. Повторување на постапката врз основа на чл. 421, точ 9 од ЗПП може да се дозволи и во случај кога по правосилно завршената процесна постапка Уставниот суд ќе ја укине општинската одлука врз основа на која е донесена пресудата.

Од образложението:

Од изведените докази првостепениот суд утврдил дека пресудата во правосилно окончаната постапка, чие повторување се бара, била донесена врз основа на алинеја 1 на делот III од чл. 1 на Одлуката за изменување и дополнување на Одлуката за органите на управата на Општината Битола, бр. 01—2976/1, која во тоа време била во сила. Судот утврдил дека Уставниот суд на Македонија, со своја одлука бр. 123/75 од 20. X. 1976 година, ја поништил одредбата во наведената алинеја како незаконита.

При таа положба, според мислењето на овој Суд, стои основ да се дозволи повторување на постапката, бидејќи е на лице нова околност во смисла на чл. 421, точ. 9 од ЗПП. Таа околност, дека

Одлуката на Општината во поништениот дел е незаконита, постоела уште во времето на поранешниот процес, бидејќи уште тогаш била незаконита, а пак Уставниот суд само дополнително тоа го утврдил.

(Окружен суд Битола, Гж. бр. 1427/77).

204. Кога предлогот за повторување на постапката се засновува врз факти и околности кои не можат да доведат до повторување на постапката, предлогот треба да биде одбиен како неоснован, а не отфрлен.

Од образложението:

Предлогот за повторување на постапката како недозволен се отфрлува во случај ако е поднесен од страна на лице кое не е овластено за тоа — чл. 385, во врска со чл. 355 од ЗПП. Во другите случаи кога, по одржаното рочиште, првостепениот суд утврди дека предлогот се засновува врз факти и околности кои не можат да доведат до повторување на постапката, односно ако не се исполнети условите предвидени во чл. 381 од ЗПП, предлогот треба да биде одбиен како неоснован. Со оглед на тоа, а бидејќи првостепениот суд, решавајќи правилно по поднесениот предлог на тужителот, погрешно го формулирал диспозитивот на решението, следуваеше, во смисла на чл. 366, ст. 1, точ. 2 од ЗПП, жалбата на тужителот да се одбие како неоснована, но по службена должност решението да се преправи така што предлогот на тужителот да се одбие како неоснован.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 30/76 од 27. V. 1976 година).

205. Организацијата за испорака на електрична енергија не е овластена да ја запре испораката на електрична енергија на потрошувач кој не дозволува преку негов имот да се спроведат каблови за приклучување на соседот на електричната мрежа.

Од образложението:

Судовите утврдиле дека потрошувачот Д. до тужената „Електро-Македонија“ поднел молба со која барал приклучување на електрична струја во неговата новоизградена семејна станбена зграда. Кабловите за приклучување на електрична струја требало да минуваат низ дворното место на тужителот за да се приклучат со куќата на потрошувачот Д. Тужителот се спротивставил на таквото приклучување на електрична струја на потрошувачот Д., поради

што тужената „Електро-Македонија“ преку своите работници извршила исклучување — прекинување на електричната струја за осветлување на семејната станбена зграда на тужителот.

И двата суда го одбиле барањето на тужителот за смеќавање на поседот од страна на тужениот, бидејќи нашле дека тужената страна исклучувањето на електричната енергија на тужителот го извршила постапувајќи според одредбата од чл. 6, т. 1, став 1, т. 6 од Правилникот за општите услови за испорака на електрична енергија.

Според оваа одредба испорачателот има право да му ја одбие односно привремено запре испораката на енергија на потрошувачот кој не се придржува кон одредбите од тој Правилник, а особено ако му ја попречува на испорачателот испораката на енергија на други потрошувачи.

Меѓутоа, по наоѓањето на овој суд, и двата суда погрешно го примениле материјалното право, бидејќи наведената одредба од Правилникот се однесува на случај кога веќе е извршено приклучување на електрична инсталација на потрошувач од страна на испорачателот, а потрошувачот на кој евентуално би му се ускратило правото на испорака на електрична енергија, ја попречува така веќе испоставената испорака на други потрошувачи.

Во случајов, бидејќи не постои попречување од тужителот во испорака на електрична енергија на друг потрошувач, бидејќи овој не бил ни вклучен, со исклучување на испораката на електрична енергија од страна на тужениот му е извршено смеќавање на поседот на струјата на тужителот во неговата семејна станбена зграда.

Поради изнесеното, Врховниот суд на Македонија согласно член 395, став 1 од ЗПП, во врска со чл. 408 од ЗПП го уважи барањето за заштита на законитоста на Јавното обвинителство на Македонија.

Приклучувањето пак на лицето Д. тужената „Електро-Македонија“ би можела да го оствари со одлука на надлежен орган со која би се налагало обезбедување на довод на електрична енергија на ова лице.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 49/79 од 15. X. 1979 година).

206. Решавањето на споровите за смеќавање на посед врз недвижности во општа употреба, не спаѓа во судска надлежност.

Од образложението:

Како што се гледа од списите по делото, и првостепениот и второстепениот суд го одбиле тужбеното барање на тужителите поради тоа што утврдиле дека во конкретниот случај се работи за имот од општествена сопственост, кој странките почнале да го узур-

пираат, а бидејќи врз општествена сопственост не е допуштено воспоставување на владение, одбиено е тужбеното барање на тужителите.

Правното становиште и на двата суда не е правилно. Не постои пропис според кој врз предмети во општествена сопственост не може да се воспостави владение. Напротив, постојат повеќе законски одредби со кои е дозволено на граѓаните да стекнуваат право на користење, кое го вклучува во себе и владението, на недвижности во општествена сопственост, како што се, на пример, градежните земјишта, станови во општествена сопственост, земјоделски земјишта во општествена сопственост оставени на користење на поранешните сопственици како аграрен вишок итн.

Прашањето за тоа дали во одреден случај се работи за противправно заземање на земјиште во општествена сопственост т.е. за узурпација — е независно од прашањето за тоа дали постои смеќавање на посед од страна на трето лице врз така заземеното земјиште. И така заземеното земјиште, односно владението на така заземеното земјиште, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, узурпаторот може да го штити во постапката поради смеќавање на посед, нормирана со одредбите на чл. 438—445 од Законот за процесната постапка, со што не се влијае врз постапката за расправање на односите настанати со противправно заземање на земјиште во општествена сопственост, регулирана со истоимениот републички закон.

Меѓутоа, поинаку се поставува прашањето доколку се работи за смеќавање на посед на недвижност односно земјиште што се наоѓа во општа употреба. Според чл. 3 од Законот за промет со земјишта и згради, недвижности што се во општа употреба не се во промет. Според тоа, граѓаните врз такви земјишта не можат да стекнуваат права кои се поврзани со владение на земјиштето. Исто така, кога се работи за смеќавање на посед на недвижности во општа употреба, во тој случај решавањето на спорот не спаѓа во судска надлежност.

Во конкретниов случај ни првостепениот ни второстепениот суд, кога веќе утврдувале дека се работи за недвижност која е во општествена сопственост, не се впуштиле во утврдувањето на тоа дали евентуално не се работи за земјиште кое е во општа употреба и во таа смисла да ценат дали решавањето на спорот спаѓа во судска надлежност, согласно со одредбите на чл. 16 од ЗПП. На тој начин, тргнувајќи од погрешна правна оценка на оваа правна работа, и првостепениот и второстепениот суд нецелосно ја утврдиле фактичката состојба, така што иако постои погрешна примена на материјалното право, Врховниот суд на Македонија не можеше оваа правна работа да ја реши со преиначување на нападнатото решение во смисла на одредбите на чл. 395, ст. 1 од ЗПП, туку согласно со одредбите на чл. 395, ст. 2, во врска со чл. 408 од ЗПП, и двете решенија ги укина и предметот го враќа на повторно судење на првостепениот суд, за да можат да се утврдуваат фактите

во врска со тужбеното барање на тужителите, а и оние околности на кои е укажано погоре, и потоа да се донесе одлука по спорот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, ГЗЗ. бр. 16/78 од 5. IV. 1978 година).

207. Инвеститорот кој изведува градежни работи врз основа на одобрение за градба, а пред да ги реши имотноправните односи со сопственикот на земјиштето, врши смеќавање на посед.

Од образложението:

Погрешно првостепениот суд установил кога нашол дека нема нарушување на мирно владение на спорното место.

Одобрението за градење на воздушен далновод за пренос на електрична енергија издадено од надлежен орган на Собранието на општината, согласно со одредбите на Законот за изградба на инвестициони објекти („Службен весник на СРМ“ бр. 35/73), претставува само одобрение со кое се утврдува дека одобрената изградба на далноводот не е во спротивност на јавниот интерес.

Инвеститорот може да изведува градежни работи само откако ќе ги реши имотноправните односи што настанувале при изведувањето на работите во смисла и врз основа на одредбите од Законот за експропријација („Службен весник на СРМ“ бр. 43/73) за установање на службеност на земјиштето (нецелосна експропријација).

Бидејќи инвеститорот изведувал градежни работи врз основа на одобрение за градење пред да ги уреди имотноправните односи со сопствениците на земјиштето преку кое минува далноводот, извршил смеќавање на поседот, ако немал согласност од сопственикот на земјиштето за тоа.

(Решение на Окружен суд во Скопје, Гж. бр. 1569/77 од 11. XI. 1977 година).

208. Во постапката за издавање на платен налог, по изјавениот благовремен, дозволен и целосен приговор, дозволено е преиначување на тужбата и во тој случај се применуваат правилата за редовна постапка во врска со подготвувањето и одржувањето на главната расправа.

Од образложението:

Во постапката за издавање на платен налог, по изјавениот благовремен, дозволен и целосен приговор на главната расправа, тужителот ја преиначил тужбата во таа смисла што го зголемил тужбеното барање спрема тужениот.

Првостепениот суд ја отфрлил преиначената тужба како не-дозволена, затоа што нашол дека расправата во оваа постапка се одржува само по изјавениот приговор и дека со одлуката за главниот предмет судот одлучува дали ќе го одржи платниот налог во сила во целост или делумно или платниот налог ќе го укине.

Овој суд смета дека ваквата одлука на првостепениот суд е погрешна. Имено, точно е дека со одредбата на чл. 451, ст. 4 од ЗПП е пропишано дека со одлуката за главната ствар судот одлучува дали платниот налог ќе го одржи во сила во целост или делумно или ќе го укине, но од оваа одредба не произлегува дека не е дозволено преиначување на тужбата и во оваа постапка. Напротив, со поднесување на благовремен, дозволен и целосен приговор, постапката продолжува како да е поднесен одговор на тужба со кој се оспоруваат како фактите, па така и тужбеното барање. Во тој случај оваа постапка се изедначува со редовната постапка во која, согласно со чл. 190 од ЗПП, е дозволено преиначување на тужбата. Во таков случај судот во диспозитивот на пресудата посебно ќе се произнесе за судбината на платниот налог, а посебно за тужбеното барање истакнато во преиначената тужба.

(Окружен суд Штип, Гж. бр. 1139/78 год.).

209. Во постапката за физичка делба на недвижен имот судот е овластен да конституира права на службености — премини за деловите на објектот што се дели, како и да ги укинува премините на сопствениците преку доброто што постоеле пред делбата.

О д образложението:

Првостепениот суд го поделил имотот, определувајќи за секој од сосопствениците реални делови во согласност со големината на уделите во правото на сопственост. Притоа судот конституирал премини за сите делови, а укинал дел од оние што го оптоварувале доброто во целина и им користеле на сопствениците за потребите на нивни други имоти.

Во жалбената постапка противникот предложил укинување на донесеното решение поради тоа што во вонпроцесната-неспорна постапка судот не бил овластен да конституира права на службени премини и да укинува такви. Овие овластувања ги имал единствено процесниот суд, а тоа значи дека одлуката во таа смисла требало да биде резултат на процесна постапка.

Окружниот суд не ги прифати жалбените наводи како основани и, потврдувајќи го обжаленото решение, заведе становиште дека по правните правила на вонпроцесната постапка судот е овластен да конституира службени премини за физичките делови

на предметот нужни за нивно нормално користење, како и да укинува постојни такви на одделни сосопственици што постоеле преку доброто во целина, а за користење на нивни други имоти.

(Окружен суд Битола, Гж. бр. 51/78).

210. Кога оставителот умрел по донесувањето на Законот за наследување од 1955 година, во процесна постапка не може да се расправа за тоа какви наследни права и колкави наследни делови имаат одделни наследници на оставината на покојниот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

При повторното судење, првостепениот суд треба да се позанимава и со прашањето дали тужителите во случајот, како наследници на својата мајка, сега покојната Славка, која починала во 1974 година, можат да поднесат тужба на осудување или, пак, само тужба за утврдување со која ќе се утврди дека една половина од предметната куќа претставува оставина на нивната покојна мајка С. Имено, тужителите не се единствени наследници на нивната покојна мајка С. туку наследник е и уште една нивна сестра, која исто така поднела тужба, но подоцна ја повлекла, а наследник бил и нивниот татко, сега покојниот М., кој умрел во 1976 година. Правата на одделни наследници, согласно со член 172 од Законот за наследувањето (сојузен), се расправаат во постапката за расправање на оставината, додека во процесната постапка можат да се расправат оние прашања што се содржани во член 221—223 од цитираниот закон, меѓу кои спаѓа и прашањето за тоа дали одреден имот влегува во оставината. Во случајов правоприменик на имотот на покојниот М. е тужената Љ., а тужителите тврдат дека дел од тој имот претставува оставина на покојниот С. Според тоа, нивното тужбено барање може да биде насочено само со утврдување на тоа кој дел од спорната куќа претставува оставина на покојниот С., а потоа во оставинската постапка тој дел ќе се распредели на нејзините наследници.

Доколку тужителите сепак останат при тужбата онака како што е формулирана, според мислењето на Врховниот суд, првостепениот суд, откако ќе утврди дали дел од предметната куќа претставува оставина на покојниот С., во однос на нивното барање да бидат огласени за сопственици по право на наследство, ќе постапи сообразно со одредбите на чл. 19 од ЗПП, т.е. ќе ја запре процесната постапка, со тоа што постапката по правосилноста на тоа решение ќе продолжи според правилата на оставинската постапка.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 76/78 од 16. II. 1978 година).

211. Во случај кога во текот на постапката за расправање на оставината еден од наследниците умре, и со тоа се отвора негово посебно наследство, судот може истовремено да расправа и за неговата оставина. Меѓутоа, во решението е потребно да се расправи и одлучи за двете одделни оставини, кои треба да бидат јасно одвоени, како во однос на потомците на оставителот и имотот што ја сочинува нивната оставина, така и за правата што им припаѓаат на нивните наследници поодделно.

Од образложението:

Во постапката за расправање на оставината судот утврдува кои се наследници на умрениот, кој имот ја сочинува неговата оставина и кои права од оставината им припаѓаат на наследниците и другите лица.

Со решението за наследување за наследници се огласуваат лица што биле живи во моментот на смртта на оставителот. Според тоа, за наследник се огласува и лице кое во текот на постапката на расправата на оставината умрело. Во случајов на оставината на пок. А наследник е и сега пок. К. Согласно со чл. 129 од Законот за наследување, наследник може да биде само лице кое е живо во моментот на отворањето на наследството. Во моментот на отворањето на наследство К. била жива.

Во случај кога во текот на постапката на расправата на оставината еден од наследниците ќе умре, со чија смрт се отвора негово посебно наследство, судот може истовремено да расправа и за оставината на оставителот кој умрел подоцна. Меѓутоа, во решението за наследување (иако се донесува формално едно решение) потребно е да се расправи и одлучи за две посебни оставини, кои една од друга да бидат јасно одвоени, како во однос на податоците за оставителот и имотот што ја сочинува нивната оставина, така и за правата што им припаѓаат на нивните наследници посебно.

Со оглед на тоа дека во текот на постапката за расправање на оставината на пок. А умрела неговата сопруга и наследник, првостепениот суд требало да постапува и по нејзината оставина, но притоа, иако во еден формален акт (решение), за секој оставител треба да утврди посебно кој имот ја сочинува неговата оставина, во смисла на чл. 172 и чл. 255 од Законот за наследување („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 42/65).

(Пресуда на Окружниот суд, Скопје, Гж. бр. 1185/77).

212. Не е извршна судската одлука со која на должникот му е наложена некаква обврска, ако тој не учествувал во постапката во која таа одлука е донесена.

Од образложението:

Основниот суд на здружениот труд, со правосилна одлука го задолжил должникот да го испразни предметниот стан во рок од 15

дена. Врз основа на оваа одлука определено е извршување од страна на општинскиот суд. Во приговорот против решението за извршување должникот навел дека не учествувал во постапката пред Судот на здружениот труд, во која е донесена извршната исправа. Ваквиот приговор на должникот е одбиен, а решението на првостепениот суд е потврдено од страна на второстепениот суд.

Против второстепената одлука Јавниот обвинител на Македонија вложи заштита на законитоста поради повреда на законот.

Одлучувајќи по ова барање, Врховниот суд на Македонија најде:

Барањето за заштита на законитоста е основано.

Со нападнатите решенија е сторена суштествена повреда од чл. 14 од ЗИП во врска со чл. 354, ст. 2, т. 13 од ЗПП, бидејќи решенијата имаат недостатоци, поради кои не може да се испитаат односно не се дадени причини за решавачките факти.

Со чл. 16, ст. 1 од ЗИП е предвидено дека судот го определува извршувањето врз основа на извршни исправи. Со чл. 18, ст. 1 од ЗИП е предвидено дека судската одлука е извршна ако станала правосилна и ако истекол рокот за доброволно исполнување на должниковата обврска.

Бидејќи со ЗИП не се дадени одредби за правосилност, согласно чл. 14 од ЗИП сообразно се применуваат одредбите од ЗПП.

Според чл. 328, ст. 1 од ЗПП кога на странката во пресудата ѝ се наложува извршување на некакво, чинење ќе се определи и рокот во кој ова чинење е должна да го изврши. Согласно ст. 3 од истиот член, рокот за извршување на чинењето почнува да тече првиот ден по доставувањето на преписот на пресудата до странката на која ѝ е наложено извршување.

Согласно чл. 333, ст. 1 од ЗПП, пресудата која повеќе не може да се побива со жалба станува правосилна доколку со неа е одлучено за барањето на тужбата или противтужбата. Согласно пак чл. 334, ст. 2 од ЗПП спрема странките пресудата има дејство дури од денот кога им е доставена, а согласно чл. 348, ст. 2 од истиот Закон, навремено изјавена жалба спречува пресудата да стане правосилна во делот што се побива со жалбата.

Сите овие одредби, согласно чл. 13 од сојузниот Закон за судовите на здружениот труд („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 24/74), соодветно се применуваат и во постапката пред судовите на здружениот труд, бидејќи одговараат на природата на спорот по кои судот одлучувал и не се во спротивност со одредбите на овој Закон, во кој нема посебни одредби за ова. Од овие одредби произлегува дека пресудата која не е доставена на странката, на која ѝ се наложува некакво чинење односно нечинење, не може да стане ни правосилна ни извршна спрема таа странка.

Според тоа, за да бидат исполнети условите од чл. 16 и 18 од ЗИП, за да може да се определи извршување врз основа на предметната одлука на Основниот суд на здружениот труд, нужно било

да се испита и утврди дали таа одлука е правосилна и извршна према должникот, односно дали на истиот му е доставена со право на користење на одредените правни лекови во постапката во која е таа донесена.

Бидејќи ова не е испитано, сторени се наведените суштествени повреди на одредбите од извршната постапка поради што следуваше барањето за заштита на законитоста на Јавното обвинителство на Македонија да се уважи, нападнатите одлуки да се укинат и предметот да се врати на повторно разгледување и одлучување.

При повторното одлучување првостепениот суд ќе треба да прибави извештај од Судот на здружениот труд за тоа дали одлуката чие извршување се бара станала правосилна и извршна и спрема должникот, а во смисла на погоре изнесеното, т.е. дали му е доставена со право на изјавување на правни лекови, а потоа да одлучи по предлогот за извршување поднесен од доверителот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, ГЗЗ. бр. 65/79 од 14. XI. 1979 година).

213. Неосновано е барањето на тужителот од опишувањето на имотот заради присилна наплата на данок да се из земе ствар сопственост на родителите на даночниот обврзник, ако даночниот обврзник и неговите родители живеат во заедничко домаќинство.

Од образложението:

Според член 232, ст. 3 од Законот за даноците на граѓаните („Службен весник на СРМ“ бр. 12/1976), присилната наплата на даноците може да се изврши од имотот и приходите на сите членови на домаќинството што живееле во заедничко домаќинство со даночниот обврзник од земјоделска стопанска и нестопанска дејност во времето кога се остварени приходите на кои се однесува должниот данок.

Со оглед на оваа одредба, врз одлучувањето за тоа дали чезата може да биде предмет на попис, односно извршување за наплата за таксите од влијание е околноста дали должникот во време на настанување на обврската живеел во заедничко домаќинство со тужителите и дали во времето на опишувањето опишаниот имот постоел, а не како што погрешно сметаат обата суда дека со оглед на тоа што спорната чеза претставува сопственост на родителите на обврзникот и околноста дека обврзникот, и покрај тоа што живеел со родителите, не остварувал приходи, па опишувањето на чезата е неосновано.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, ГЗЗ. бр. 10/78 од 18. V. 1978 година).

214. Ако при спроведувањето на извршувањето за предавање во владение на неизградено градежно земјиште се установи дека извршеникот на тоа земјиште, по заземањето, изградил сопствена зграда и други помошни простории кои не се опфатени со решението за извршување, извршната постапка за предавање во владение на недвижноста не може да се спроведе сè додека во соодветна постапка не се отстранат бесправно изградената зграда и помошните простории.

Од образложението:

Согласно со правните правила на извршната постапка, извршувањето се спроведува во границите определени со решението за извршување.

Видејќи во случајов предмет на извршување е земјиштето, а при спроведувањето на извршувањето на лице место е констатирано дека на земјиштето се наоѓаат и објекти, правилно заклучиле пониските судови дека предметот на извршување не е ист со оној во решението со кое е дозволено извршување, односно дека е изменета состојбата по однос на предметот на извршување.

Со оглед на изнесеното, изјавата на застапникот на предлагачот дека не може да го прими во владение земјиштето додека не се срушат објектите изградени на него, не може да се смета ниту како предлог за продолжување на извршувањето, како што погрешно смета јавниот обвинител на Македонија, ниту како дополнување на предлогот на извршување, поради тоа што не постои извршен наслов во таа смисла.

Од друга страна, погрешно смета јавниот обвинител на Македонија дека, според правните правила на извршната постапка, извршувањето заради испразнување и предавање на недвижности се спроведува така што службеното лице, откако ќе ги отстрани лицата и предметите од таа недвижност, му ја предава недвижноста во посед на доверителот и дека поради тоа во случајов најнапред треба да се нареди рушење на објектите за да може земјиштето да му се предаде во владение на предлагачот, со оглед на тоа што во погоре цитираните правни правила е предвидено отстранување на предметите доколку во или на недвижноста има движни предмети, а не и други недвижности кои се инкорпорирани на недвижноста која се извршува, каков што е случајот со ова извршување.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, Гзз. бр. 2/79 од 15. I. 1979 година).

215. Не може да се дозволи извршување на странска пресуда донесена во статусните спорови кога тужениот е југословенски државјанин и има престојувалиште, односно живеалиште во Југославија, зашто за решавање на вакви спорови е предвидена исклучива надлежност на југословенскиот суд.

Од образложението:

При неспорната фактичка положба дека меѓу барателката на извршувањето Н. Г., која е бугарски државјанин, и извршеникот

П. К., кој е југословенски државјанин, е склучен брак на 24. VIII. 1968 година, во град Софија, те дека извршеникот П. е сè уште југословенски државјанин и има престојувалиште во Југославија, првостепениот суд сторил суштествена повреда на одредбите на процесната постапка кога го уважил предлогот на тужителката и дозволил извршување на решението на Софискиот градски суд бр. 130/72 од 3. IV. 1972 година.

Согласно со чл. 47, т. 1 од Договорот меѓу ФНР Југославија и НР Бугарија за заемна правна помош од 23. III. 1956 година, правосилните судски одлуки во брачните спорови се признаваат во случај ако барем еден од сопрузите во моментот на правосилноста на одлуката бил државјанин на земјата чиј суд ја донел одлуката, но само под условите од член 46 на Договорот. Според чл. 46, пак, ќе се признае односно дозволи извршување на странска судска одлука, покрај другите услови, ако по законите на државата во која се бара признавање односно дозвола за извршување, донесувањето на одлуката во таа правна работа не спаѓа во исклучива надлежност на домашен суд. Како, пак, согласно со чл. 48 од Законот за процесната постапка, за судење во брачните спорови кога тужениот е југословенски државјанин и има престојувалиште односно живеалиште во Југославија, исклучиво е надлежен југословенскиот суд, а не е спорно дека тужениот е југословенски државјанин и има престојувалиште во Југославија, конкретно во Скопје, затоа во случајов не е исполнет условот за признавање и извршување на предложеното судско решение на Софискиот градски суд, предвиден во погоре цитираните членови 47, т. 1 и чл. 46, т. 1 под а) од спомениот Договор за заемна правна помош меѓу ФНР Југославија и НР Бугарија.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 503/75, од 18. IX. 1975 год.).

216. Постоенето на заемност при признавањето и извршувањето на странски судски одлуки не се претпоставува, туку ова прашање треба да се цени, доколку не постои договор за заемност, во секој конкретен случај врз основа на објаснувањето на Сојузниот секретаријат за правосудство и организација на сојузната управа.

Од образложението:

Согласно со одредбите на чл. 16 до 22 од Уводниот закон за Законот за процесната постапка („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 4/57), меѓу другото, одлуките на странските судови ќе се признаат, односно ќе се извршат ако, покрај другото, постои и заемност.

И Врховниот суд на Македонија го дели правното становиште на првостепениот суд дека не се бара договорена заемност, но е доволно да постои фактичка заемност. Меѓутоа, испитувањето на

заемноста, според мислењето на Врховниот суд на Македонија, може да се врши во смисла на одредбите на чл. 181 од ЗПП, односно со барање објаснување од Сојузниот секретаријат за правосудство и организација на сојузната управа. Притоа, прашањето за постоење на заемност не треба да се цени само од аспект на тоа дали одлуките донесени од надлежните југословенски судови можат воопшто да се признаат и извршат од надлежните судови во Кралството Холандија, согласно со правните одредби на холандските закони, туку и да се цени начинот — постапката според која се признаваат и извршуваат одлуките на нашите судови во Кралството Холандија. Имено, треба да се цени дали во постапката за признавање и извршување на одлуките на југословенските судови во Холандија директно се дозволува, односно извршува одлуката на југословенскиот суд или, пак, таа подлежи на преиспитување (ревизија), односно таа служи само како подлога за донесување на друга одлука од страна на холандскиот суд.

Дури по установувањето на горните факти, за што ќе се добијат меродавни податоци од страна на Сојузниот секретаријат за правосудство и организација на сојузната управа, може да се цени дали постои заемност во смисла на цитираните одредби од Уводниот закон за Законот за процесната постапка.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 11/79 од 11. V. 1979 година).

217. По барање за признавање односно за дозволување извршувањето на судските одлуки донесени од судовите на НР Бугарија, судот е должен на извршеникот да му достави копие од предлогот за дозволување на присилно извршување, за да може тој да се изјасни по наводите во предлогот, а евентуално, по потреба, да одржи рочиште на кое ќе ги расправи сите спорни прашања.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во случајов судот донел одлука по предлогот за дозволување присилно извршување на пресуда донесена од страна на суд во НР Бугарија без претходно да му овозможи на извршеникот да се изјасни по тој предлог.

Со оглед на тоа што според одредбите на чл. 40, ст. 2 од Договорот меѓу ФНР Југославија и НР Бугарија за заемна правна помош од 23. III. 1956 година (додаток на „Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 1/57), по барање за признавање односно за дозволување на извршување судот решава во контрадикторна постапка, а таква не е спроведена од страна на првостепениот суд, следуваеше жалбата на извршеникот да се уважи, обжаленото решение да се укине и предметот да му се врати на повторно решавање на првостепениот суд.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 83/78 од 16. II. 1978 година).

218. Кога окружниот суд ќе донесе решение за дозволување на извршување на одлука на странски суд, тој по службена должност ќе му го испрати на судот на извршувањето — општинскиот суд, оригиналот на предлогот и соодветните прилози, заедно со примероците на решението за дозволување извршувањето за судот и за странките.

Од образложението:

Наводите во жалбата се неосновани, бидејќи обжаленото решение е целосно — од неговата изрека е видно дека се признава странската пресуда и дека за нејзиното извршување е дадена дозвола, додека извршувањето ќе го спроведе судот кој се определува како извршен според правните правила на извршната постапка, односно, кога е тоа пропишано, и според позитивните прописи. Врз основа на ова решение, окружниот суд, како суд на дозволата на извршувањето, понатаму постапува по службена должност — чл. 273 од Судскиот деловник во врска со чл. 20 од Уводниот Закон за Законот за процесната постапка, и предметот ќе го достави до надлежниот општински суд, како извршен, кој во случајов е определен и во самото решение.

Заради тоа жалбата е одбиена како неоснована.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 54/78 од 9. III. 1978 година).

219. Одредбите на чл. 16 од Законот за судските такси треба да се сфатат во смисла дека ослободувањето од плаќањето на такси, применето во процесната, вонпроцесната и кривичната постапка, важи ако присилното извршување се бара во рок од три месеци по правосилното завршување на односната постапка, што значи дека во извршната постапка која е заведена во тој рок не мора повторно да се бара ослободување од плаќањето на судската такса.

Од образложението:

По однос на фактот кога е поставено барањето за ослободување од плаќањето на судските такси правилно судот примил дека вакво барање е поставено на расправата на ден 19. I. 1977 година, а не и со поднесувањето на тужбата, со тоа што укажаното во самата тужба за ослободување од такса не го обврзува судот да одлучува без да постои вакво барање во тужбата. Тргувајќи од тоа дека барањето за ослободување од плаќањето на судските такси е поставено на последната расправа, според чл. 17 од Законот за судските такси („Службен весник на СРМ“ бр. 46/72), првостепенниот суд правилно одлучил дека се ослободуваат од плаќањето на судски такси само за пресудата тужителите Р. Б. и М. Ј., бидејќи само по однос на нив постојат услови по чл. 161, ст. 1 од ЗПП, би-

дејќи решението за ослободување од плаќањето на судски такси важи од денот кога на судот му е поднесен предлогот за ослободување. Во жалбата основано се наведува дека не може да се примени чл. 10 од Основниот закон за судските такси, кој не е во важност, меѓутоа, оваа одредба е целосно прифатена во чл. 17 од републичкиот Закон, кој гласи исто како и чл. 10 од основниот закон. Наводот во жалбата дека треба да се има предвид и чл. 16 од Законот за судските такси, е неоснован бидејќи на овој правен однос се применуваат одредбите на чл. 17, додека чл. 16 регулира случај кога се бара извршување како продолжување на процесната, вонпроцесната и кривичната постапка, иако постојат одредени нејасноти во неговата редакција. Имено, кога ќе се спореди чл. 16 од Законот за судските такси со чл. 9 од Основниот закон за судските такси, кој послужил како пример за редакција на тој член, ќе се види дека чл. 16 се однесува само на извршувањето на одлуките кога извршната постапка претставува продолжување на процесната, вонпроцесната и кривичната постапка. Ако чл. 16 се сфати онака како што е редактиран, во тој случај тој доаѓа во противречност со одредбите на чл. 17 од Законот за судските такси, па со едно толкување, со споредба на изворниците на овој закон, се добива вистинската смисла на одредбите на чл. 16.

Од горните причини правилно одлучил првостепениот суд кога наведените тужители ги ослободил само од плаќање на судските такси за пресудата и натамошната постапка, бидејќи наводот во тужбата дека „има предлог за отстранување од такси“ не може да се смета како барање за ослободување од судската такса.

(Одлука на Врховниот суд на Македонија, Гж. бр. 334/77 од 2. III. 1978 година).

220. Кога странката што е ослободена од плаќање на судски такси успее во спорот, судот не може со пресудата да одлучи неплатените судски такси да се наплатат од противната странка, туку ќе постапи според одредбите на чл. 23 од Законот за судските такси, т. е. ќе води попис на неплатените судски такси, а по правосилното завршување на постапката ќе му издаде налог за плаќање на таксата на лицето што е должно да ја плати таксата.

Од образложението:

По однос на неплатените судски такси, првостепениот суд не може со пресуда да одлучи неплатените судски такси да се наплатат од противната странка, туку, во случај кога едната странка е ослободена од плаќање на такса, судот ќе постапи според одредбите на чл. 23 од Законот за судските такси т. е. ќе води попис на неплатената судска такса, а по правосилното завршување на постапката ќе му издаде налог за плаќање на таксата на лицето што е должно да ја плати таксата.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 353/76 од 24. IX. 1976 година).

221. Кога од противникот на странката која е ослободена од плаќање на судски такси, согласно со одредбите на чл. 177 од ЗПП, се побара да ги плати судските такси што била должна да ги плати странката која е ослободена од нивното плаќање, противникот на таа странка има право да бара и тој да биде ослободен од плаќање на тие судски такси, ако ги исполнува условите за тоа, во рокот во кој е повикан да ги плати судските такси.

Од образложението:

Со обжаленото решение не е уважен предлогот на тужениот да биде ослободен од плаќањето на такса за тужбата, судската одлука и жалбата, па е задолжен да ја плати таксата за тужбата и судската одлука по 3.180,75 динари, и за жалбата 6.361,50 динари, или вкупно 12.723,00 динари, во рок од 15 дена.

Барањето на тужениот за ослободување од плаќање на судските такси за горните дејствија и одлуки од страна на првостепенит суд е одбиено, бидејќи е поднесено по завршувањето на првостепената и второстепената постапка, па согласно со чл. 10 од Законот за судските такси и чл. 162, ст. 1 од ЗПП, судот не може да одлучува по предлогот на тужениот за ослободување од такси.

Жалбата на тужениот е основана во однос на задолжувањето да ја плати таксата за тужбата и пресудата, која такса, доколку не била ослободена од плаќање на таксата, би ја платила тужителката. Во чл. 166 од ЗПП од 1956 година односно чл. 177 од ЗПП од 1976 година, став 4, предвидено е дека ако противникот на странката која е ослободена од плаќање на трошоците на постапката е осуден да ги надомести процесните трошоци, а ќе се утврди дека тој не е во состојба да ги плати тие трошоци судот може дополнително да определи трошоците од став 1 на тој член да ги плати во целост или делумно странката која е ослободена од плаќање на трошоците на постапката од она што ѝ е досудено. Со тоа не се губа во правото на оваа странка за она што го платила да бара надоместок од противникот.

Согласно со став 2 на истиот член, пак, е предвидено дека за надоместокот на овие трошоци од страна на противникот на странката која е ослободена од плаќање на трошоците на постапката судот ќе одлучи според одредбите за надоместок на трошоците, а со став 3 е предвидено дека таксите и трошоците исплатени од средствата на судот ги наплатува по службена должност првостепенит суд од странката која е должна да ги надомести.

Како што се гледа од горното, тужениот дознал дека тој е должен да ги плати оние такси кои инаку би требало да ги плаќа тужителката да не била ослободена од плаќањето на таксите, од денот кога ја добил опомената за плаќање на таксите. Претходно тој немал ни можност да побара ослободување од плаќање на таксите, бидејќи и не морал да знае дека тужителката е ослободена од плаќање на таксите. Со оглед на тоа, одредбите на чл. 17 од Законот за судските такси не се однесуваат на вакви случаи, бидејќи не се бара ослободување од плаќање на такса за сопствени

дејствија, туку за дејствија и судски одлуки кои настанале по дејствија преземени од страна на противната странка.

Поради тоа, не може да се смета дека предлогот на тужениот за ослободување од плаќањето на таксите што треба да се платат за тужбата поднесена од тужителката и пресудата донесена по таа тужба не е навреме поднесен, туку треба да се смета дека тој предлог е поднесен навремено и треба да се земе во работа.

(Решено во Врховниот суд на Македонија на ден. 8. III. 1978 под Гж. бр. 96/78).

222. Тужениот нема правен интерес да ја обжалува пресудата во делот со кој тужителката е ослободена од плаќање на судски такси, бидејќи тоа е однос меѓу државата и странката која бара ослободување од плаќање на судски такси.

Од образложението:

Тужениот ја обжалува пресудата и поради тоа што смета дека немало место тужителката да биде ослободена од плаќањето на судските такси.

Врховниот суд на Македонија жалбата на тужениот во овој дел ја одби како неоснована, бидејќи тужениот нема правен интерес да ја обжалува пресудата во делот со кој тужителката е ослободена од плаќање на судски такси. Плаќањето на судски такси се однесува на одредени фискални интереси на државата, па претставува однос меѓу државата и странката која бара ослободување од судските такси. Поради тоа, другите учесници во постапката не можат да ја напаѓаат одлуката на судот за ослободување од плаќање на судски такси.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, Гж. бр. 819/76 од 16. V. 1977 година).

УПРАВНИ СПОРОВИ

УПРАВНИ СПОРОВИ

1. Иако мајката има едно или повеќе деца помали од 7 години, штом е во работен однос не се смета за неспособна за стопанисување во смисла на чл. 34 ст. 1 и 3, т. 3 од Законот за воената обврска и не ги исполнува условите да бара мажот, кој се наоѓа на отслужување на воениот рок, да се смета за единствен хранител на семејството и како на таков да му се признае право на служење скратен воен рок.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение бр. 09-342/2 од 30. VI. 1976 година, Републичкиот секретаријат за народна одбрана во Скопје го потврдил решението на Одделението за народна одбрана на Собранието на општината Струга, бр. 06-6, од 24. IV. 1976 година, со кое било одбиено барањето на тужителката на нејзиниот маж Ф. Ц. да му се признае право на служење скратен воен рок, како на единствен хранител.

Против споменатото решение тужителката заведе управен спор, побивајќи го него поради погрешно утврдена фактичка положба.

Тужбата е неоснована.

Не е спорно дека тужителката (како мајка на две малолетни деца под 7 години) е во работен однос и дека остварува личен доход од 6.000 динари месечно.

Според точка 1 од Одлуката за имотните услови за признавање овојство на единствен хранител на семејството („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 50/74) се смета дека тие услови се исполнети ако некој друг приход не изнесува повеќе од 600 динари месечно по член на семејството.

Бидејќи семејството на тужителката се состои од неа, нејзиниот маж (кој се наоѓа на отслужување на воениот рок) и две деца, а вкупниот приход изнесува 6.000 динари месечно, произлегува дека со оспореното решение не е повреден законот кога е установено дека мажот не се смета за единствен хранител на семејството.

Од друга страна, според чл. 34, ст. 1 и 3, точка 3 од Законот за воената обврска („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 22/74), мајка која има едно или повеќе деца помали од 7 години, ако е во работен однос, не се смета за неспособна за стопанисување и како таква не ги

исполнува условите да бара нејзиниот маж, кој се наоѓа на отслужување на воениот рок, да биде огласен за единствен хранител на семејството и како на таков да му се признае право на служење скратен воен рок.

Судот ги ценеше наводите во тужбата дека таа со децата живеела во странство (СР Германија), и дека би требало приходот поинаку да се цени отколку што било предвидено во Одлуката, и најде дека се неосновани. Ова поради тоа што во Одлуката не се прави таква разлика.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 27. X. 1976 година под У. бр. 1350/76).

2. Работниците вработени кај лице кое врши самостојна дејност со личен труд со средства на трудот во сопственост на граѓани, имаат право на паричен надоместок поради привремена безработност, ако ги исполнуваат условите од член 33 од Законот за самоуправните интересни заедници за вработување и за материјалното обезбедување за време на привремена безработност, независно од тоа дали работодаделот редовно го уплатувал или не го уплатувал придонесот за вработување.

Од образложението:

Според член 47, ст. 1 од Законот за самоуправните интересни заедници за вработување и за материјалното обезбедување за време на привремена безработност („Сл. весник на СРМ“ бр. 20/74) право на паричен надоместок, поради привремена безработност, може да оствари работник кој има најмалку 9 месеци непрекината работа или 15 месеци со прекини во последните две години, ако се пријави во надлежната општинска заедница во рок од 30 дена од престанокот на својството на работник во здружениот труд, односно по престанокот на работата, и ако приходот на работникот и членовите на неговото семејство односно домаќинство не го надминуваат определениот износ. Со оспореното решение на тужителот не му е признато ова право од причини што, наводно, за него не бил уплатен придонесот за вработување, односно дека не биле исполнети условите од чл. 33 на истиот закон. Ова правно становиште на тужениот орган не е правилно. За остварување правото на паричен надоместок поради привремена безработност на работникот не е од правно значење дали за него е уплатен придонесот за вработување или таков придонес не е уплатен. Во член 33 од наведениот закон не е пропишано дека услов за остварување на правото е придонесот за вработување да е уплатен. Оваа законска одредба го регулира само прашањето кој е должен да го уплатува придонесот. Така, работните организации го уплатуваат придонесот за своите работници, а работните луѓе што вршат дејност со личен труд и со средства во сопственост на граѓани за работниците вработени кај нив и за себе, ако и самите се обврзници на придонесот. Во случајов за тужителот уплатувањето на придонесот за вра-

ботување бил должен да го изврши неговиот работодавач. Меѓутоа, без оглед на тоа дали работодавачот на тужителот го уплатил придонесот, што бил должен да го стори, или не го уплатил, тужителот со тоа не го губи правото на паричен надоместок поради привремена безработност, ако ги исполнува условите од чл. 47, ст. 1 од законот. Тужениот орган наплатувањето на придонесот од обврзникот, во случајов од работодавачот на тужителот, може да го оствари по присилен пат, согласно со чл. 34 од овој закон.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 400/77 од 20. IV. 1977 година).

3. Пријавувањето во Заедницата за вработување тече од денот кога како таков се пријавил работникот, без оглед на тоа што при пријавувањето не донел уредни докази за остварување на правата како безработен.

Од образложението:

Тужителот во управната постапка наведува дека работниот однос во СР Германија му престанал на 4. VII. 1976 година, дека во Југославија се вратил на 23. VIII. 1976 година, дека на 26. VIII. 1976 година се пријавил во Заедницата за вработување на шалтер бр. 2 кај службеникот М. С. за остварување право на паричен надоместок поради безработност и дека именованиот службеник му рекол — откако ќе изврши промена на името од Драгољуб во Драган и на тој начин ќе го усогласи името во документите, да поднесе пријава. Понатаму наведува дека постапувајќи по налогот на службеникот, а по извршената промена на името, на ден 17. IX. 1976 година ги поднел документите односно поднел пријава за остварување право од паричен надоместок, но барањето му било отфрлено како неблагоприятно.

Со оглед на тоа дека тужениот орган не ги ценел наводите на тужителот, ги повредил правилата на постапката. Ова поради тоа што, ако се установи дека тужителот се пријавил на шалтерот број 2 кај споменатиот службеник на Заедницата и дека тој му дал упатство, по извршената промена на името да поднесе пријава за остварување право на паричен надоместок, ќе треба да се прими како да се пријавил за остварување на тоа свое право на 26. VIII. 1976 година и дека со тоа ги исполнува условите од чл. 47 од Законот за самоуправната интересна заедница на вработувањето и за материјалното обезбедување за време на привремена безработност („Сл. в. на СРМ“ бр. 20/74), во врска со чл. 7 од Спогодбата меѓу Социјалистичка Федеративна Република Југославија и Сојузна Република Германија за осигурување во случај на безработност („Сл. л. на СФРЈ“ бр. 9/69).

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, на 31. VIII. 1977 година).

4. Во смисла на одредбите на чл. 47 од Законот за самоуправните интересни заедници на вработувањето и на материјалното обезбедување за време на привремена безработност, како непрекинатата работа од најмалку девет месеци, се смета само работниот однос во девет календарски месеци, а не и времето поминато во прекувремена работа во истиот тој временски период.

Од образложението:

Со цитираното првостепено решение, потврдено со оспореното решение, на тужителот не му е признаено право на паричен надоместок, затоа што немал 9 месеци непрекинатата работа односно 15 месеци со прекини во последните две години. Тужителот смета дека било неправилно постапено кога била одбиена неговата жалба и потврдено првостепеното решение, затоа што тој во односниот временски период имал работа нè од 7 месеци и 22 дена, како што го примиле управните органи, туку имал 10 месеци и 17 дена, бидејќи во временскиот период од 1. III. 1975 година до 22. X. 1975 година имал прекувремена работа, кое време му било утврдено со стаж на осигурување во траење од 2 месеца и 25 дена, согласно со чл. 26 од Законот за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд. Според наоѓањето на судов, меѓутоа, со оспореното решение не е повреден законот на штета на тужителот од горните причини.

Судов наоѓа дека правилно законито е постапено кога е најдено дека тужителот нема непрекинатата работа од најмалку 9 месеци, туку дека таква работа има само 7 месеци и 22 дена, затоа што прекувремената работа во односниот временски период, во траење од 2 месеца и 25 дена, во случајов не може да се засметува во работа во смисла на цитираната законска одредба. Имено, како таква се смета само работниот однос поминат во односните месеци пресметано календарски, т.е. правилно е постапено кога е најдено дека е потребно да постои работен однос од најмалку 9 календарски месеци, не земајќи го предвид времето поминато на прекувремена работа во истиот временски период. Таквото време може да се смета како стаж на осигурување за остварување на некое друго право, на пример право на пензија, а не и за остварување право на паричен надоместок за време на привремена безработност, за какво право во случајов станува збор.

(Пресуда на Врховен суд на Македонија, Скопје, 6. XII. 1977 година под У. бр. 1685/77).

5. На работните луѓе што вршат дејност со личен труд и со средства во сопственост на граѓаните и им се определуваат одредени права на материјално обезбедување за време на привремена безработност и други права во врска со вработувањето, доколку уплатуваат придонес за вработување според одредена основица.

Лице кое не плаќало придонес за вработување не може да ги ужива овие права. Уплатувањето на придонесот за вработување по престанокот на вршењето на дејноста со личен труд и со средства во сопственост на граѓаните е без правна важност за остварување право на паричен надоместок поради безработност.

Од образложението:

Со оспореното решение Извршниот одбор на Собранието на општинската заедница за вработување го потврдил решението на секретарот на Општинската заедница за вработување, со кое било одбиено барањето на тужителот да му се признае право на паричен надоместок поради безработност.

Против споменатото решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот.

Тужбата е неоснована поради следното:

Не е спорно дека тужителот, како приватен угостител, не плаќал придонес за вработување.

Во чл. 3 од Законот за самоуправните интересни заедници на вработувањето и на материјалното обезбедување, за време на привремена безработност („Сл. весник на СРМ“ бр. 20/74), предвидено е на работните луѓе што вршат дејност со личен труд и со средства во сопственост на граѓаните да им се обезбедуваат одредени права на материјално обезбедување за време на привремена безработност и други права во врска со вработувањето, како и соодветните обврски, под условите и на начин утврден со овој закон, самоуправната спогодба и општите акти на заедницата на вработувањето. Според Одлуката за определување на основицата по која се пресметуваат и плаќаат придонес за вработување работните луѓе што вршат дејност со личен труд и со средства во сопственост на граѓаните („Сл. весник на СРМ“ бр. 43/74), ако сакаат да остварат право на паричен надоместок според одредбите на Законот за самоуправните интересни заедници на вработувањето, треба да уплатуваат придонес за вработување според одредени основици.

Со оглед на тоа дека тужителот не плаќал придонес за вработување, затоа од погорецитираните законски одредби произлегува дека не е повреден законот кога органот нашол дека не ги исполнува условите за признавање право на паричен надоместок поради безработност. Околноста што по престанокот на вршењето на дејноста го уплатил придонесот, во случајов е без правна важност за остварување на тоа право.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 11. V. 1977 година под У. бр. 502/77).

6. Секое пријавување на привремено безработен работник во Заедницата на вработувањето по престанувањето на неговиот работен однос треба да се смета и како пријавување во смисла на чл. 47 од Законот за самоуправните интересни заедници на вработувањето и на материјалното обезбедување, т.е. како пријавување за остварување право на паричен надоместок поради привремена безработност, без оглед на тоа што за такво пријавување постои специјален шалтер во Заедницата на вработувањето.

Од образложението:

Со оспореното решение УП. бр. 41/2 од 30. X. 1975 година Извршниот освет на Собранието на општинската заедница за вработување во Охрид го потврдил решението на Општинската заедница на вработувањето во Охрид, УП. бр. 41 од 1. IX. 1975 година, со кое било одбиено барањето на тужителот да му се признае право на паричен надоместок за време на привремена безработност, како барање поднесено неблагоприятно.

Против споменатото решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот. Судот ја уважи тужбата и ги даде овие причини:

Во чл. 47, ст. 1 од Законот на самоуправните интересни заедници на вработувањето и на материјалното обезбедување („Сл. весник на СРМ“ бр. 20/74), покрај другите услови за признавање право на паричен надоместок за време на привремена безработност, предвидено е работникот да се пријави на надлежната општинска заедница во рок од 30 дена по престанокот на својството на работник во здружениот труд односно по престанокот на работата.

Од списите по предметот се гледа дека тужителот бил на привремена работа во Сојузна Република Германија и дека работниот однос во Сојузна Република Германија му престанал на 14. II. 1975 година, а тој поднел барање за признавање право на надоместок, како безработен на 21. III. 1975 година. Органот нашол дека тужителот во Општинската заедница на вработувањето се пријавил по протекот на 30 дена, па поради тоа барањето му било неблагоприятно. Тужителот во жалбената постапка истакнал дека тој, штом се вратил од Германија, веднаш се пријавил во Заедницата на вработувањето во Охрид и дека службеникот одбил да го воведо во евиденцијата додека не донесе документи. Според мислењето на овој Суд, секое пријавување на привремено безработен работник во заедницата на вработувањето по престанокот на работниот однос треба да се смета дека е извршено во смисла на чл. 47 од цитираниот закон, без оглед на тоа каква е внатрешната распределба на работата во заедницата на вработувањето. Ова поради тоа што во случајот се работи за строги законски рокови, од кои зависи остварувањето на правото на паричен надоместок, па сите работници во заедницата на вработувањето се должни на работниците што се пријавуваат за вработување да им овозможат да ги остваруваат сите права што им припаѓаат по законот.

Од изложените причини, а врз основа на чл. 39, ст. 2 од Законот за управните спорови, се донесе пресуда како во диспозитивот.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 25. II. 1976 година под У. бр. 1762/75).

7. Признавањето на првенствено право на користење на градежно земјиште на поранешниот сопственик не може да се условува со уривање на станбената зграда што ја изградил без одобрение за градба.

Од образложението:

Тужителот во тужбата наведува дека бил повреден законот кога со оспореното решение, со кое како на поранешен сопственик, а во смисла на чл. 11 од Законот за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. весник на СРМ“ бр. 10/73), му била доделена на користење означената градежна парцела, под услов да ја урне постојната станбена зграда која била изградена без градежна дозвола во 1967 година.

Овој Суд смета дека е тужбата основана поради тоа што прашањето за уривање на бесправно изграден објект спротивно на урбанистичкиот план се решава во посебна постапка, а прашањето за доделување на градежно земјиште на поранешен сопственик за изградба на семејна станбена зграда се решава под посебни услови и во посебна постапка. Собранието на општината ги повредило правата на постапката кога на тужителот му ја доделило спорната градежна парцела под услов да ја урне станбената зграда, како бесправно изградена станбена зграда. Во овој случај органот на управата на општината, надлежен за комунални и урбанистички прашања, треба да установи дали тужителот во 1967 година изградил без градежна дозвола и спротивно на урбанистичкиот план станбена зграда и дали таа може да се вклопи во урбанистичкиот план или не. Ако таа станбена зграда е од приземје и кат односно од два стана и може да се вклопи во урбанистичкиот план и како таква да не се урива, барањето на тужителот за доделување на спорната градежна парцела би било неосновано и спротивно на чл. 2 од Законот за национализирање на наемните згради и градежното земјиште. Ако се донесе решение за уривање на споменатата станбена зграда, во тој случај, по правносилноста на решението за уривање тужителот би можел да бара да му се додели градежна парцела за изградба на семејна станбена зграда.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, У. бр. 931/76. од 27. VIII. 1976 година).

8. Објектот изграден на општествено земјиште како привремен објект при уривањето заради изградба на објекти според урбанистичкиот план ужива таква правна заштита каква што е означена во дозволата за нивната градба т.е. сопственикот сам да го урне објектот и материјалот да го однесе.

Од образложението:

Со оспореното решение Уп. бр. 07-604/75 од 23. X. 1975 година Републичкиот секретаријат за индустрија и трговија во С. го потврдил решението на Секретаријатот за урбанизам, комунални работи и сообраќај при Собранието на општината на гр. С. со кое на тужителот му било наложено во рок од 10 дена да го урне привремено изградениот објект на ул. „8 Ударна бригада“ бб. во С. што то користел како шивачки дуќан, а заради изградба на колективна станбена зграда според урбанистичкиот план на гр. Скопје.

Против споменатото решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешна утврдена фактичка положба. Предлага, решението да се поништи.

Тужбата е неоснована.

Од списите по предметот се гледа дека спорниот објект е изграден како привремен — монтажен објект на општествено земјиште.

Од вака неспорната фактичка положба произлегува дека не е повреден законот кога на тужителот му е наложено да го отстрани монтажниот — привремен објект, а заради реализација на урбанистичкиот план на град Скопје, во смисла на чл. 27, став 1 од Одлуката за изградба на објекти од граѓани и граѓанско правни лица („Сл. гласник на град Скопје“ бр. 25/71).

Наводите во тужбата дека објектот во случајот требало да биде отстранет од инвеститорот во постапката за експропријација се неосновани. Ова поради тоа што спорниот објект не е граден во смисла на Одлуката за градење на објекти од граѓани и граѓанско-правни лица, односно не се работи за објект изграден според урбанистичкиот план, туку се работи за објект изграден со дозвола како привремен-монтажен објект на општествено земјиште за привремено да ги задоволи потребите на лицето на кое му е одобрено да монтира таков објект. Ваквите монтажни привремени објекти изградени спротивно на урбанистичкиот план имаат правна заштита како што е тоа означено во самата дозвола за градење, односно да бидат отстранети кога ќе има потреба од нивното отстранување, односно кога ќе се гради објект според урбанистичкиот план на гр. Скопје.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, У. бр. 1827/75 од 11. II. 1976 година).

9. Изградба на гаража како траен објект во граѓанска сопственост се врши врз основа на одобрение од надлежниот орган ако за тоа постојат урбанистичко-технички услови. Тоа значи дека овој вид на објекти не мора да биде предвиден со урбанистичкиот план, а надлежниот орган, при издавањето на одобрение за градба, во секој конкретен случај цени дали стојат урбанистичко-техничките услови за изградба на таков објект.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение Републичкиот секретаријат за урбанизам, станбени и комунални прашања во Скопје го потврдил решението на Секретаријатот за урбанизам, станбени и комунални работи на Собранието на општината, со кое на заинтересираното лице П. С. му била издадена локација за изградба на видана гаража во дворното место на сопствената станбена зграда на ул. „Горче Петров“ бр. 68-а во Скопје.

Против споменатото решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешна примена на законот.

Тужбата е неоснована.

Според чл. 29 од Одлуката за изградба на објекти на граѓани и граѓанско-правни лица („Службен гласник на град Скопје“ бр. 25/71) на градежна локација на која постои станбена зграда во граѓанска сопственост може да се изгради гаража како траен градежен објект, ако за тоа постојат урбанистичко-технички услови и по добиено одобрение за изградба.

Кога во конкретниот случај при издавањето на локацијата за изградба на видана гаража на заинтересираното лице П. С. во дворното место на неговата станбена зграда на ул. „Горче Петров“ бр. 68-а, органот утврдил дека постојат урбанистичко-технички услови за изградба на таков објект, односно дека со изградбата на гаража не се доведува во прашање редовната употреба на соседните објекти, меѓу кои и на станбената зграда на тужителот, произлегува дека со оспореното решение не е повреден законот.

Наводите од тужбата дека оспореното решение било незаконито поради тоа што во Урбанистичкиот план не била учртана спорната гаража се неосновани, бидејќи според цитираната одредба на Одлуката за изградба на објекти на граѓани и граѓанско-правни лица на град Скопје, гаражи како придружни објекти, кои служат за редовна употреба на станбена зграда, се градат ако за тоа постојат урбанистичко-технички услови по добивањето на одобрение за изградба. Ова значи дека во урбанистичкиот план не мора да биде учртана гаража, а надлежниот орган може да издава локација за изградба на гаражи ако утврди дека се исполнети одредени урбанистичко-технички услови.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, У. бр. 1893/75 од 18. II. 1976 година).

10. Управниот орган не може да одбие издавање на одобрение да се отвори прозорец на сопствена станбена зграда само поради тоа што за отворањето на прозорецот немало согласност на соседот.

Од образложението:

Од списите се гледа дека тужителот побарал одобрение да отвори прозорец од источната страна на својата индивидуална станбена зграда. Со оспореното решение е одбиен од тоа барање поради тоа што, наводно, соседот на тужителот не бил согласен да се отвори таков прозорец. Оваа причина за одбивање на наведеното барање нема основ во законот. Отворање на прозорец на сопствена станбена просторија, односно зграда, спаѓа во овластувањата што произлегуваат од правото на сопственост на станбената просторија односно зграда, кое може да се опраничи само со закон или со друг пропис или одлука, донесени во согласност со закон, но не е зависно од согласноста на соседите, бидејќи тоа не претставува злоупотреба на правото на сопственост, за да може, според општите правни правила, да се забрани. Согласност на соседот е потребна само ако со објектот што ќе се гради може да се загрози редовната употреба на неговата станбена зграда, што никако не може да стане со отворање на прозорец на соседната зграда, независно на која страна е прозорецот. Само ако во случајов со градежните прописи односно со урбанистичкото решение на соодветната населба е забрането отворање на прозорци на односната страна, може да се наложи забрана за отворање на прозорецот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1753/77).

11. При издавање на одобрение за доградба на станбена зграда стекната во бракот потребна е согласност од другиот разведен брачен другар, иако зградата се води како сопственост на едниот брачен другар.

Од образложението:

Републичкиот секретаријат за индустрија и трговија го потврдил решението на Секретаријатот за урбанизам, комунални работи и сообраќај на собранието на општината со кое на Ж. Т. му била дозволена доградба на монтажна станбена зграда. Од ова решение останала недоволна бившата жена на наведеното лице, наведувајќи дека зградата е стечена во бракот и дека органот без нејзина согласност не можел да го донесе решението за доградба.

Судот ја уважи тужбата од следните причини:

Не е спорно дека тужителката и заинтересираното лице Ж. Т. биле во брачна заедница од 8. VI. 1950 година до 27. IX. 1972 година, односно дека брачните односи им се нарушени во текот на 1968 година, од кога одвоено живееле сè до разведувањето на бракот на 27. IX. 1972 година. Исто така не е спорно дека станбената зграда — барака била купена со договор број 03-1-5167 од 17. XII. 1965 година, во кој како купувач бил означен мажот Ж. Т. односно дека бараката е купена во текот на бракот.

Во член 31 од Законот за бракот („Сл. весник на СРМ“, број 35/73) предвидено е дека имотот кој брачните другари ќе го стекнат во текот на бракот претставува нивни заеднички имот.

Од изложената фактичка положба и цитираната законска одредба произлегува дека органот го повредил законот кога на Ж. Т. му издал градежна дозвола за доградба на станбената зграда, а на која доградба се противела тужителката како сосопственик на станбената зграда и сокорисник на градежната парцела по основ на имот стекнат во текот на бракот.

Околноста што договорот за купопродажба гласи на Ж. Т., а не и на неговата бивша жина, во случајот нема правна важност поради тоа што законска претпоставка е дека имот стекнат во бракот е заедничка сопственост на брачните другари, а спротивното се докажува во редовен судски спор. Во случајот, доколку Ж. Т. смета дека е единствен сопственик на станбената зграда, органот требал да го упати на граѓански спор за да го докаже тоа свое право или, доколку не го упатил на редовен граѓански спор, требало да се впушти во оценка на ова прашање како претходно прашање.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, на ден 13. XI. 1975 година, под У. бр. 927/75).

12. До колку се исполнети другите услови за доделување на градежно неизградено земјиште на поранешниот сопственик, за такво доделување не може да биде пречка околноста што на истото земјиште поранешниот сопственик изградил семејна станбена зграда од приземје без одобрение за градба, но која со новиот урбанистички план била вклопена во планот.

Од образложението:

Доколку се точни наводите на тужителот дека изградил семејна станбена зграда во 1967 година без одобрение за градба и да таа била вклопена во новиот урбанистички план на градот, барањето на тужителот за доделување на градежно неизградено земјиште како на поранешен сопственик би требало позитивно да се реши во смисла на член 40 од Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 52/58), односно чл. 7 од Законот за условите за определување на

градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Службен весник на СРМ“ бр. 10/73), ако не постојат други законски пречки за доделување на земјиште како на поранешен сопственик. За позитивно решавање на барањето за доделување на такво земјиште не би требало да биде пречка постојната приземна зграда изградена во 1967 година без одобрение, ако е таа навистина вклопена во новиот урбанистички план на градот, таква каква што е изградена. Доделувањето на земјиштето потребно за редовна употреба на постојната зграда не би требало да се ускратува само затоа што сега земјиштето не е неизградено земјиште. Со самото вклопување на зградата во урбанистичкиот план такво одобрение за градба може и дополнително да се издаде, а исто така и доделувањето на земјиштето со дополнително решение од надлежниот орган, за да може целата состојба на земјиштето и зградата да се оформи и легализира, со тоа што тужителот ќе се задолжи да ги плати сите потребни давачки во врска со легализирањето на градбата. Во прилог на ова оди и тоа што формално земјиштето во книгите и катастарот се води како градежно неизградено земјиште, поранешна сопственост на тужителот, а национализирано како земјиште во потесниот реон на градот. Ова доколку нема други пречки поради кои не се исполнуваат условите за доделување на градежно неизградено земјиште, какви што би биле тужителот да нема својство на поранешен сопственик или да го искористил првенственото право на градба или со постојната зграда да го пречекорил максимумот што еден граѓанин може да го има во сопственост и сл. Не би требало да се дозволи постојната зграда, вклопена по урбанистичкиот план, и понатаму да остане дива градба и законски неоформена само затоа што пред изградбата тужителот не барал да му се додели земјиштето како на поранешен сопственик за изградба на таква зграда и што зградата ја градел без одобрение, бидејќи сите тие услови сега постојат.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1192/78 од 29. IX. 1978 година).

13. Не може да се одземе правото на користење на национализирано градежно земјиште, дел од градежна парцела на која постои станбена зграда, ако со одземањето се затвора единствениот влез во неа и покрај тоа што наводно, со отворањето на нова проектирана улица за постојната станбена зграда би се отворил друг влез, бидејќи и во таков случај станбената зграда би останала без влез до отворањето на улицата, така што односното решение е предвремено донесено.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение од владението на национализирано градежно изградено земјиште е одземен дел од дворното место, од

к. п. бр. 50/2242 во површина од 15m², на која градежна парцела тужителот имал изградено семејна станбена зграда, а за оформување на нова градежна парцела и изградба на семејна станбена зграда, предвидена со урбанистичкиот план на градот.

Против оспореното решение тужителот поднесе тужба до овој Суд и започна управен спор, па во тужбата предложи тоа, да се поништи како незаконито.

Со тужбата тужителот ја оспорува законитоста на горното решение. Наведува дека земјиштето што му се одзема од дворното место во површина од 15m² се наоѓало пред влезот во неговата семејна станбена зграда и дека со одземањето му се оневозможувало правилното користење на објектот.

Се објаснува дека со оспореното решение е примено дека со одземањето на горната површина од 15m² навистина се затвара влезот во сопствената зграда на тужителот, а ќе му се отворел друг влез, бидејќи неговата куќа ќе се нашла на самата улица, која била планирана да се отвора.

Значи, неспорно е, што е установено и со извршениот увид на самото место од страна на комисијата формирана од надлежната служба, дека со одземањето на означената површина тужителот го губи влезот на својата станбена зграда. Тужениот орган при одлучувањето не ја имал предвид околноста дека е во прашање влез во постојана станбена зграда, а не се тврди дека постои друг влез. Со оглед на ова, тужителот во тужбата основано наведува дека не се имало предвид како тој ќе ја користи зградата без влез додека не се отвори новиот влез.

Од горното произлегува дека со оспореното решение е повреден законот на штета на тужителот кога е лишен од правото на користење на земјиштето, кое е неопходно потребно за редовно користење на зградата бидејќи тоа служи за влез во зградата, со кое е повреден член 5 од Законот за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. весник на СРМ“ бр. 10/73). Имено, со оспореното решение неправилно е одлучено, со оглед на тоа дека станува збор за единствен влез во станбената зграда, при што прашањето за нов влез е поврзано со изградба на нова проектирана улица. Во случајов, пак, не се работи ни за изградба на некој позначаен општествен објект, бидејќи земјиштето се одзема за да се комплетира градежната парцела на заинтересираните лица, а според односниот урбанистички план зградата на тужителот останува.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 20. IV. 1978 година под У. бр. 1928/77).

14. Во случај на спор меѓу сосопствениците на станбена зграда околу начинот на користење на градежното земјиште што служи за редовна употреба на зградата решава општинскиот суд во вон-процесна постапка, а не управниот орган.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Републичкиот секретаријат за урбанизам, станбени и комунални прашања го потврдил решението на Секретаријатот за урбанизам, комунални работи и сообраќај на Собранието на општината, со кое била одобрена локација за изградба на гаража во дворното место на семејната станбена зграда на сосопственикот на приземјето.

Против одобрената локација управен спор заведе сосопственикот, наведувајќи дека бил повреден законот кога е издадена локацијата за изградба на гаража без негова согласност.

Во постапката не е спорно дека тужителот и заинтересираното лице се сосопственици на станбената зграда од приземје и кат односно дека се сопственици на посебни делови на зградата и тоа тужителот на станот на катот, а заинтересираното лице на станот во приземјето. Во трајно заедничко користење го имаат градежното земјиште под зградата од 168m² и дворно место околу зградата од 288m².

Спорно е дали може еден од сопствениците на посебен дел од зградата да гради гаража на градежното земјиште што го има во трајно заедничко користење со другиот сопственик на посебен дел од истата зграда без негова согласност.

Во чл. 5, ст. 4 од Законот за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Службен весник на СРМ“ бр.10/73), е предвидено дека корисниците на делови на згради подигнати на земјиште на кое постои право на користење спогодбено го утврдуваат начинот на користење на тоа земјиште.

Во чл. 9 од Законот за сопственост на делови на згради („Сл. весник на СРМ“ бр. 20/74) е предвидено дека сопственикот на посебен дел на зграда не може да го користи земјиштето што ѝ служи на зградата како целина или на нејзини посебни делови на начин со кој на другите сопственици им го ограничува нормалното користење на тоа земјиште.

Од цитираните законски одредби произлегува дека сопствениците на посебни делови на зградата имаат право на заедничко користење на градежното земјиште кое служи за редовна употреба на зградата односно на дворното место. Тие можат спогодбено да го решат прашањето за начинот на користење на земјиштето на кое имаат заедничко право на користење. Според мислењето на овој Суд, ако спогодбено не можат да го решат прашањето за начинот на заедничко користење на земјиштето, тоа го решава општинскиот суд од општа надлежност во вонпроцесна постапка.

Од изложените причини произлегува дека органот го повредил законот кога без одобрение на другиот сопственик на посебен дел од зградата му издал на вториот сосопственик локација за изградба на гаража.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, У. бр. 1228/75 од 6. XI. 1975 година).

15. Земјиште на кое постои градежен објект не може да се третира како градежно неизградено земјиште и тоа да се одземе од поранешниот сопственик врз основа на правосилен акт за одземање на владение, во смисла на член 4 став 1 од Законот за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Судот смета дека тужениот орган дал погрешно образложение кога се повикал на решението на Секретаријатот за комунални работи, урбанизам и станбени прашања на Собранието на општина Б., со кое било наложено отстранување на објект — механичка работилница во рок од три дена од извршноста на решението, сметајќи го објектот како привремен објект, без право на надоместок и дека на таков објект не може да се врши експропријација. Вакво образложение би било точно и правилно кога решението за отстранување на објектот би било конечно и извршено со отстранување на објектот. Од списите по предметот не се гледа дали решението ѝ е доставено на странката, ниту дека е конечно и извршено со отстранување на објектот. Само кога објектот би бил отстранет со извршување на наведеното решение, целата парцела од 2.739m² би можела да се смета за национализирано градежно неизградено земјиште. Додека постои објектот, оној дел на таа парцела зафатен со изградениот објект и со делот кој служи за редовна употреба на објектот — механичката работилница, не може да се смета за неизградено земјиште и не може да се врши одземање согласно со член 4, ст. 1 од Законот за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. весник на СРМ“ бр. 10/73). За такво земјиште — градежно неизградено може да се третира само останатата површина од катастарската парцела, т.е. онаа површина која не служи за редовна употреба на постојниот објект.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 643/78 од 16. X. 1978 година).

16. Сопствениците на посебни делови на зграда имаат право на заедничко користење на градежното земјиште кое служи за редовна употреба на зградата, дворното место, и тоа ќе го користат по претходно постигната спогодба.

Доколку ваква спогодба не се постигне, прашањето за заедничко користење на земјиштето ќе го реши судот од општа надлежност во вонпроцесна постапка.

Од образложението:

Со оспореното решение Републичкиот секретаријат за индустрија и трговија во Скопје го потврдил решението на Секретаријатот за урбанизам, станбени и комунални работи на Собранието на општината, со кое на заинтересираното лице А. Н. му било издадено одобрение за изградба на капална и клозет од привремен карактер во дворното место на станбената зграда.

Против означеното решение тужителката заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба. Предлага решението да се поништи.

Заинтересираното лице А. Н. во одговорот на тужбата предлага тужбата да биде одбиена.

Од увидот во приложените списи по предметот се утврдува дека тужителката и заинтересираното лице се сопственици на станбената зграда. Во трајно заедничко користење го имаат градежното земјиште под зградата и дворното место кое служи за редовната употреба на зградата.

Во случајот е спорно дали еден од сосопствениците на посебен дел на зградата може да гради капална и ВЦ на градежното земјиште што го има во трајно заедничко користење со другиот сосопственик на посебен дел од истата зграда без негова согласност.

Во чл. 5, ст. 4 од Законот за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. весник на СРМ“ бр. 10/73) е предвидено дека корисниците на делови на згради, подигнати на земјиште на кое постои право на користење, спогодбено го утврдува начинот на користење на тоа земјиште.

Во чл. 9 од Законот за сопственост на делови на згради („Сл. весник на СРМ“ бр. 20/74) е предвидено дека сопственикот на посебен дел на зграда не може да го користи земјиштето што ѝ служи на зградата како целина или на нејзини посебни делови на начин со кој на другите сопственици им го ограничува нормалното користење на тоа земјиште.

Од цитираните законски одредби произлегува дека сопствениците на посебни делови на зградата имаат право на заедничко користење на градежното земјиште што служи за редовна употреба на зградата, односно на дворното место. Тие можат спогодбено да го решат прашањето за начинот на користење на земјиштето на кое имаат заедничко право на користење. Ако тоа спогод-

Од цитираната законска одредба произлегува дека органот бил должен да ги цени наводите на тужителот кога тој во постапката за одземање на владението на спорното национализирано градежно земјиште, на кое е предвидена изградба на индивидуална станбена зграда, го истакнал првенственото право на користење како поранешен сопственик. Од ова произлегува дека владението на спорното земјиште може да биде одземено откако органот би установил дека тужителот не ги исполнува условите тоа земјиште да му се додели.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 4. X. 1978 година, под У. бр. 1408/78).

18. Градежниот инспектор не е овластен да наредува запирање на натамошна градба на објект, ако не констатирал дека градбата се врши спротивно на одобрената документација и техничките прописи, или спротивно на издаденото одобрение за градба, т. е. ако не констатирал дека е пречекорено даденото одобрение, туку само констатирал дека локацијата не одговарала на состојбата во односниот катастар.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение е одбиена, како неоснована, жалбата на тужителот изјавена против решението на Градежниот инспектор на Собранието на општината С. бр. 10-21/11 од 26. VII. 1974 година, со кое му е наложено веднаш да престане со натамошната градба на семејната станбена зграда.

Тужителот со тужбата до овој Суд ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да биде поништено.

Судот наоѓа дека оспореното решение треба да биде поништено од следните причини:

Со цитираното првостепено решение, кое е потврдено со оспореното решение на тужителот му е наложено веднаш да прекине со натамошна градба на започнатата семејна станбена зграда во с. М. Ова затоа што градбата не се вршела во определената парцела од страна на надлежниот орган на Собранието на општината Струмица. Тужителот, пак, смета дека било неправилно постапено кога со оспореното решение била одбиена неговата жалба и потврдено првостепеното решение. Ова затоа што тој градбата ја вршел според даденото му одобрение и градежниот инспектор не бил овластен да му ја запира градбата.

Од податоците во списите се гледа дека на тужителот со градежната дозвола (одобрение за градба) од 17. IX. 1973 година му е одобрено да изгради семејна станбена зграда на дел од к. п. бр. 3220, во КО с. Мокриево, а со граници означени во даденото одобрение.

Со решението бр. 06-966 од 28.III.1972 година на Собранието на општината Струмица на тужителот му е доделено на користење неизградено градежно земјиште за изградба на семејна станбена зграда во површина од 600m², на к. п. бр. 3220. Во ова решение се опишани мерите и границите од сите четири страни.

Со извршениот увид на самото место од страна на првостепениот орган било констатирано дека со погоре цитираното решение, со кое на тужителот му е било доделено односното градежно земјиште, било зафатено и некое земјиште кое претставувало јавно добро (пат), имено, дел од к. п. бр. 3728, по повод на кое градежниот инспектор и наредил да се запре натамошната градба на започнатата семејна станбена зграда.

Меѓутоа, според наоѓањето на Судов, повреден е законот на штета на тужителот кога со оспореното решение е одлучено во изложената смисла. Ова затоа што, како што се рече, не се тврди и не е установено од управните органи дека тужителот градел спротивно на издаденото одобрение за градба, туку само се тврди дека со тоа одобрение се зафаќал и дел од селскиот пат. Со други зборови, всушност неправилно било издадено одобрението за градба и решението за доделување на односното земјиште на тужителот.

Согласно со одредбата од чл. 32 од Одлуката за изградба на објекти од граѓани и граѓанско правни лица („Сл. гласник на општината Струмица“ бр. 4/72), градежниот инспектор може да нареди запирање на натамошната градба ако градбата се врши спротивно на одобрената документација и техничките прописи, или спротивно на издаденото одобрение за градба. Во случајов, пак, не се работи за ваква ситуација, а градежниот инспектор не бил овластен да ја испитува состојбата по катастарот за односното земјиште, како што е сторено во случајов. Ако се смета дека е погрешно доделено односното земјиште на тужителот, било можно да се бара, по соодветен пат и на соодветен начин, да се поништи односното решение. Ова се однесува и на одобрението за градба, ако се смета дека е и тоа погрешно издадено. Тоа може и сега да се стори во соодветна постапка. Од ова јасно произлегува дека градежниот инспектор не бил овластен да одлучува онака како што сторил со првостепеното решение, бидејќи тој можел да испитува дали по односниот урбанистички план на односното место е предвидена изградба на зграда каква што е одобрена, и дали е пречекорено односното одобрение за градба.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 19. II. 1976 година под У. бр. 728/75).

19. Општественото земјиште што селанската работна задруга им го доделила на своите членови за изградба на семејна станбена зграда не може да се смета за самовласно заземање.

Од образложението:

Републичкиот секретаријат за финансии го потврдил решението на Одделението за управно-правни работи на Собранието на општината, со кое на тужителот не му се признава право на сопственост и владение на дел од земјиштето на К. П. бр. 942, во површина од 1.100 m², како земјиште противправно присвоено од општонародниот имот по 6. IV. 1941 година.

Од списите по предметот се гледа дека во случајов не се работи за општествено земјиште — селска утрина, туку се работи за куќа од 80 m², со двор од 169 m², и градина од 851 m², или за градежна парцела од 1.100 m²

Тужителот во постапката навел дека како член на СРЗ, управата на СРЗ во 1950 година спорното земјиште му го доделила како земјиште за изградба на семејна станбена зграда, на која тој во 1951 година изградил куќа, во која до денес живее.

Органот во постапката за признавање право на сопственост бил должен да ги цени овие околности, па доколку установи дека ова земјиште, како задружно, селанската работна задруга му го доделила на тужителот како член на СРЗ за изградба на семејна станбена зграда, а тужителот таква изградил во 1951 година, според мислењето на овој Суд, не би можело да дојде до примена на член 13, став 2 од Законот за уредување на имотните односи настанати со противправно заземање на земјиште во општествена сопственост.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 398/74, од 23. V. 1974 година).

20. При оданочување на самостојно вршење на занаетчиска дејност по пат на споредување, органот за приходи е должен да изврши споредување со обврзник од иста дејност, под услов дејноста да ја вршат под исти или приближно исти услови и на територија на иста општина. Ако таков нема во општината, тогаш се споредува со ист обврзник од соседната општина. Кога органот влечкарот го споредува со чевлар од ист град, а во истиот град има и други влечкари, го повредил законот.

Од образложението:

Со оспореното решение Републичкиот секретаријат за финансии во Скопје го потврдил решението на Секретаријатот за финансии на Собранието на општината, со кое тужителот е задолжен со данок од чевларска дејност за 1974 година што ја врши во Прилеп.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба.

Во одговорот на тужбата тужениот орган останува при донесеното решение од причините изложени во него. Предлага тужбата да се одбие.

Тужбата е основана.

Органот не им поклонила верба на податоците на тужителот дадени во даночната пријава за 1974 година за остварените даночни основици и ги утврдил по пат на споредување со даночен обврзник влечкар од Прилеп, на кого основиците за пресметнување на данокот за 1974 година биле утврдени врз основа на прибраните податоци, намалени за 65%, во зависност од остварениот промет на тужителот.

При ваква положба судот наоѓа дека оспореното решение не е законито. Ова поради тоа што споредување може да се врши само со обврзник од иста или слична дејност под услов работата да ја вршат под исти или приближно исти услови (чл. 84 од Законот за даноците на граѓаните — „Сл. весник на СРМ“ бр. 29/72). Во конкретниот случај, според мислењето на Судот, чевлар и влечкар не можат да се сметаат дека вршат иста дејност. Ако во општината имало други чевлари кои работат под слични услови, органот бил должен со нив да го спореди тужителот, или, пак, ако таков немало, да го спореди со чевлар од соседната општина. Од друга страна, не се дадени условите под кои работел тужителот и обврзникот со кој е извршено споредување односно дека работат под исти услови. Ова се заклучува од самиот факт што вкупниот промет на тужителот бил утврден на тој начин што прометот на влечкарот е намален за 65%.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 17. XII. 1975 година под У. бр. 1600/75).

21. Ако даночната пријава на даночен обврзник од самостојно вршење на стопанска дејност која се оданочува во стварниот доход, поднесена пред 15 февруари во годината во која се врши оданочувањето на самостојната стопанска дејност вршена во претходната година, содржи податоци за членовите на домаќинството, т.е. за малолетните деца, за децата што се на редовно школување и за членовите неспособни за работа, пријавата треба да се смета како благовремено поднесено барање за намалување на данокот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Републичкиот секретаријат за финансии со оспореното решение ја одбил жалбата на тужителот и го потврдил решението на Отсекот за приходи на собранието на општината, со кое тужителот бил задолжен со данок на доход од вршење на самостојна механичарска дејност за разладни уреди за 1975 година, отфрлајќи

го барањето за намалување на данокот, по основ на бројот на малолетните деца што ги имал, како неблагоприятно.

Тужителот против оспореното решение заведе управен спор, побивајќи го како по однос на неправилно утврдените основици за оданочување, така и по однос на намалувањето на данокот во смисла на чл. 97, ст. 1, т. 1 од Законот за даноците на граѓаните.

Тужбата е делумно основана.

Тужбата е основана само по однос на прашањето дали тужителот поднел благовремено барање за намалување на данокот по основ на малолетните деца во смисла на чл. 90 од Законот за даноците на граѓаните. По ова спорно прашање тужениот орган, решавајќи по жалбата на тужителот, ја одбил жалбата како неоснована, сметајќи дека барањето за намалување на данокот по основ на трите малолетни деца било поднесено на 1. IX. 1976 година, по истекот на законскиот рок во кој такви барања можат да се поднесат — најдоцна до 15. II. во годината за која се врши оданочувањето. При ова тужениот орган во конкретниот случај не се изјаснил дали мисли на 15. II. 1975 година или на 15. II. 1976 година, бидејќи со првостепеното решение од 2. II. 1976 година се врши оданочување за 1975 година. По ова спорно прашање Судот смета дека органот погрешно смета дека барањето било поднесено на 1. IX. 1976 година, бидејќи од даночната пријава поднесена на 27. I. 1976 година, под II — податоци за членовите на домаќинството на обврзникот, тужителот дал податоци дека во домаќинството има сопруга која не е во работен однос и дека е домаќинка, а за трите деца ги наведува годините на раѓањето, според кои сите се малолетни и ученици, па овие податоци изнесени во даночната пријава треба да се сметаат како поднесено барање во смисла на чл. 97, ст. 1, точка 1, во врска со чл. 101 од Законот за даноците на граѓаните („Сл. весник на СРМ“ бр. 12/76 — пречистен текст). Бидејќи даночната пријава е поднесена на 27. I. 1976 година, се смета дека и барањето за намалување на данокот е поднесено истиот ден па таквото барање треба да се смета за благовремено, бидејќи е поднесено пред 15. II. 1976 година, во која се врши оданочување на самостојното вршење на стопанска дејност за 1975 година. Неосновано тужениот орган смета дека барањето за првпат е поднесено со жалбата, датирана од тужителот со 2. IX. 1976 година, а заведена кај првостепениот орган на 3. IX. 1976 година, бидејќи во неа се напаѓа решението на првостепениот орган — дека во овој дел даночната пријава не била ценета, иако биле дадени сите податоци за семејната состојба на тужителот — дека сам работи, дека жена му не работи и дека се децата и малолетни и сите ученици, и дека првостепениот орган по тој дел од пријавата требало да се изјасни како за барање во смисла на чл. 97, ст. 1, т. 1 и член 101 од цитираниот закон. Иако во член 101 од цитираниот закон стои дека писменото барање обврзникот го поднесува до надлежниот орган најдоцна до 15. II. во годината за која се врши оданочувањето, Судот смета дека овој рок треба да се сфати така што за овој вид данок т.е. данок од вршење на стопанска дејност од самостојни занаетчии барањето треба да се поднесе до 15. II.

во годината во која се врши облогот, а за дејност во претходната година т.е. за изминатата година, каков што е конкретниот случај со првостепеното и второстепеното решение, т.е. со првостепеното решение се врши задолжување со данок од стопанска дејност на самостоен занаетчија во 1976 година за дејноста во 1975 година. Инаку, не би имало оправдување и логична смисла еден самостоен занаетчија кој врши стопанска дејност уште во почетокот на годината, во која треба да ја врши дејноста, да поднесе барање за намалување на данокот кој облогот има да се изврши дури во почетокот на идната година, што значи дека барањето треба цела година да стои нерешено и да чека решавање кога ќе се врши облогот. Таква смисла не би била во согласност со сите основи за намалување и ослободување од данок, предвидени во член 97 до 100 од цитираниот закон. Карактерот на основите на тие намалувања и ослободувањето е таков, особено за основите од чл. 97, точка 1, и 2 што треба да измине годината во која се врши дејноста и за која се врши облогот, за да може да се цени дали постојат услови за намалување на данокот, при облогот во наредната година.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 3. III. 1977 година под У. бр. 1979/76).

22. Мелењето на крма и брашно во своја воденица за сопствени потреби не претставува остварување личен доход од самостојно вршење на дејност и не подлежи на оданочување.

Од образложението:

Републичкиот секретаријат за финансии во Скопје го потврдил решението на Управата за приходи на Собранието на општината, со кое тужителот е задолжен со данок на доход и придонеси од личен доход од самостојно вршење на стопанска воденичарска дејност на електричен погон за 1977 година во вкупен износ од 24.051,60 динари.

Тужителот бил оданочен на вкупен приход од 143.775,00 динари, со трошоци на работењето од 43.775,00 динари и остварен чист приход од 100.000,00 динари, а врз основа на потрошени 19.170 кв. часови електрична енергија во воденицата.

Тој истакнува дека бил повреден законот кога од вкупното количество на потрошената енергија не биле одбиени 1.150 кв. часови електрична енергија колку што потрошил за мелење на крма за исхрана на својот добиток и мелење на брашно за исхрана на своето семејство.

Во член 67 од Законот за даноците на граѓаните („Службен весник на СРМ“ бр. 45/77) е предвидено дека даночен обврзник на данок од личен доход од самостојно вршење на стопанска и професионална дејност е работен човек кој со самостојно вршење на дејност со личен труд со средства во сопственост на граѓаните ќе оствари личен доход.

Од цитираната законска одредба произлегува дека органот со оспореното решение го повредил законот кога не ги ценел споменатите жалбени наводи на тужителот, поради тоа што мелењето на крма и брашно во своја воденица за домашни потреби не претставува остварување на личен доход од самостојно вршење на дејност со личен труд со средства во сопственост на граѓани.

Ова поради тоа што тужителот со таквата дејност не врши услуги на трети лица и не остварува доход од самостојна дејност, туку работи за себе, за свои потреби, која дејност не подлежи на оданочување како личен доход од самостојно вршење на стопанска дејност.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија У. бр. 1890/78 од 25. IV. 1979 година).

23. Кога даночниот обврзник работните книги уредно ги водел, даночните основици не можат да се утврдуваат со други мерила, на пример, со споредување со даночен обврзник од соодветна дејност на кого основицата му е утврдена врз основа на работните книги; врз основа на податоци за остварениот промет односно доход со кои располага органот за приходи на општината или со споредување со даночен обврзник на кого основицата му е утврдена врз основа на прибрани податоци.

Од образложението:

Не е спорно дека тужителот како адвокат уредно ги водел книгите, тие не се огласени за неуредни, ниту е утврдено дека внесеното во книгите е очигледно нереално. Напротив, надлежниот инспектор при извршената контрола нашол дека работните книги се уредно и ажурно водени и дека тие можат да послужат како основа за утврдување на основицата за пресметување на данокот. Првостепениот и тужениот орган немале никаква основа за примена на чл. 91, чл. 108 и 109 од Законот за даноците на граѓаните, бидејќи основицата на данокот не е утврдена по ст. 1 буква а), б) и в) на чл. 91 од Законот за даноците на граѓаните, за да може да се примени ст. 2 на истиот член. Овие прописи се применети само затоа што пријавениот бруто и нето приход и доход изнесувал помалку од приходот на работник со соодветна стручна спрема, т.е. на судија на општинскиот суд. Така може да се постапи само во случај кога работните книги се огласени за неуредни, поради кое се пристапува кон утврдување на основицата на начин предвиден под став 1 буква а), б) и в) на чл. 91 од Законот за даноците на граѓаните. При уредно водење на работните книги нема место за примена на чл. 91, ст. 1 и 2, во врска со чл. 108 и 109 од ЗДГ, туку е меродавна само состојбата во работните книги за утврдување на основицата на данокот.

(Пресуда на ВСМ — Скопје, У. бр. 1834/77 од 2. III. 78).

24. Кога органот утврдил дека тужителот во работните книги за вршење на угостителска дејност прокнижил невестинита сметкопотврда дека купил Кумур по 7,00 динари, кој всушност го купил по 3,50 динари, стои неуредно водење на книгите.

Од образложението:

Со оспореното решение Републичкиот секретаријат за финансии го потврдил решението на Управата за приходи на Собранието на општината Б., со кое работните книги на тужителот за водење на самостојната угостителска дејност се огласени за неуредни.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешна утврдена фактичка положба.

Тужбата е неоснована.

Кога органот во управната постапка утврдил дека тужителот прокнижил фалсификувана сметкопотврда дека наводно бил купен Кумур од М. Б., а всушност го купил од лицето Б. Р. и во неа внесувал невестинити податоци, прикажувајќи дека Кумурот го купувал по 7 динари килограм, а всушност го купувал по 3,5 динари, сè со намера во работните книги да покаже поголеми трошоци за да го избегне утврдувањето на остварениот личен доход и правилното оданочување, не го повредил законот кога работните книги на тужителот ги огласил за неуредни, во смисла на чл. 21 од Законот за даноците на граѓаните („Сл. весник на СРМ“ бр. 39/72).

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 31. III. 1976 година под У. бр. 321/76).

25. Даночниот обврзник може да биде огласен за виновен за прекршок поради неводење на работни книги само ако со посебно решение бил задолжен да води книги.

Од образложението:

Републичкиот секретаријат за финансии го потврдил решението на Управата за приходи на Собранието на град Скопје, со кое тужителот е огласен за виновен, поради тоа што не водел работни книги за вршење на сувотестеничарска дејност, со кое сторил прекршок од член 290, став 1, т. 3 од Законот за даноците на граѓаните, поради кое го казнил со парична казна.

Во член 21, ст. 4 од Законот за даноците на граѓаните („Сл. весник на СРМ“ бр. 39/72) е предвидено дека обврската за водење на работни книги се установува со посебно решение на надлежниот орган за приходи на општината.

Бидејќи тужителот не бил задолжен да води работни книги од Управата за приходи на Собранието на општината на град Скопје, за тоа тој не може да биде огласен за виновен за прекршок — неводење на работни книги.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје У. бр. 867/75 од 18. IX. 1975 година).

26. Рокот од 15 години за ослободување од плаќање данок на имот предвиден во чл. 177 од Законот за даноците на граѓаните („Сл. весник на СРМ“ бр. 45/77 и 9/78) важи и за лицата што биле ослободени од плаќање данок на имот за 25 години според поранешните прописи.

Од образложението:

Управата за приходи на Републичкиот секретаријат за финансии го потврдила решението на Управата за општествени приходи на Собранието на Општината Тетово бр. 11-1013 од 5. VI. 1978 година, со кое тужителот е задолжен со данок на имот — станбена зграда за 1978 година во износ од 500,00 динари.

Не е спорно дека тужителот во 1963 година, со градежна дозвола, изградил семејна станбена зграда и дека бил ослободен од плаќање на данок за 25 години, сметано од 1 октомври 1963 до 1 октомври 1988 година, со решение на Одделението за финансии на Собранието на Општината Тетово бр. 15285/1 од 23. IX. 1963 година.

Во чл. 177 од Законот за даноците на граѓаните е предвидено дека не плаќа данок на имот сопственикот на новоизградена станбена зграда, односно стан, за време од 15 години од првиот ден на идниот месец од вселувањето во зградата, односно станот, доколку ги користи за свои сопствени потреби и за потребите на своето семејство.

Во ст. 3 и 4 на истата одредба е предвидено дека ослободувањето од ставовите 1 и 2 на овој член општината може да определи и подолго време, кое не може да биде подолго од 25 години.

Ослободувањето од плаќање данок на имот, според условите од ставовите 1, 2 и 3 на овој член, се однесуваат и на новоизградените станбени згради, односно станови изградени до влегувањето во сила на овој закон.

Од цитираната законска одредба произлегува дека, по силата на законот, од плаќање данок на имот се ослободуваат сопствениците на новоизградената станбена зграда и пред донесувањето на овој закон за време од 15 години.

Од изложената неспорна фактичка положба и цитираната законска одредба произлегува дека тужителот има право да биде ослободен од плаќање данок на имот на спорната станбена зграда за 15 години, а не за 25 години како што тој наведува. Ова поради тоа што со цитираната законска одредба може да биде ослободен

најмногу за 15 години, без оглед на тоа што тужителот бил ослободен за 25 години. Бидејќи ослободувањето од 15 години на тужителот му истечува на 1. X. 1978 година, произлегува дека со оспореното решение е повреден законот кога тужителот е задолжен со данок на имот за 1978 година.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, У. бр. 182/79 од 7. III. 1979 година).

27. При оданочувањето на приходите од земјоделската дејност, даночните обврзници, учесници во НОВ пред 9. IX. 1944 година, им се признава олеснување во вид на намалување на данокот од 20%, додека на даночните обврзници кои стапиле во НОВ на 9. IX. 1944 година или по тој датум такво олеснување не им се признава.

Од образложението:

Со оспореното решение Републичкиот секретаријат за финансии во Скопје — Управа за приходи, го потврдил решението на Управата за општествени приходи на Собранието на општината, со кое тужителот е задолжен со данок од личен доход од земјоделска дејност за 1978 година и придонес за здравствено осигурување.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба. Предлага таа да се поништи.

Тужбата е неоснована.

Тужителот во жалбата и тужбата истакнал приговор дека како на учесник од НОВ од 9. IX. 1944 година требало да му биде признаено олеснување во вид на намалување на данокот за 20%, согласно со чл. 50 од Законот за даноците на граѓаните, какво што олеснување му било признаено за 1977 година.

Судот смета дека овие наводи се неосновани, поради следното:

Според чл. 50 од Законот за даноците на граѓаните при оданочување на приходи од земјоделство на даночните обврзници и на членовите на домаќинството учесници во НОВ и во Илинденското востание, кои се занимаваат со земјоделство, им се признава олеснување во вид на намалување на данокот и тоа: на учесниците до 9. IX. 1944 година 20%.

Од цитираната законска одредба произлегува дека наведеното олеснување од 20% им се признава на учесниците од НОВ пред 9. IX. 1944 година, а не и на оние учесници што стапиле во НОВ на тој или по тој датум, каков што е случајот на тужителот.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 22. VI. 1979 година под У. бр. 873/79).

28. Со денот на одземањето на фактичкото владение на национализирано градежно неизградено земјиште од поранешниот сопственик тоа не треба да се оданочува како личен доход од земјоделска дејност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение тужениот орган ја одбил жалбата на тужителот против решението на Одделението за приходи на Собранието на општина К. со кое тужителот е задолжен со данок од личен доход од земјоделска дејност за 1975 година.

Тужителот ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да се поништи.

Со оспореното решение е повреден законот на штета на тужителот.

Не е спорно дека со решението бр. 05-2501/1 од 30. V. 1973 година на Собранието на општината К. е одземено од владение земјиштето на тужителот, како национализирано, за спороведување на урбанистичкиот план, дека тоа решение станало конечно со денот на донесувањето во управната постапка.

Погрешно е становиштето на тужениот орган дека тужителот треба да плаќа данок за земјиштето сè додека не се изврши промена во катастарот и сè додека се води на негово име.

Според чл. 49, ст. 3 од Законот за премер и катастарот на земјиштето („Службен весник на СРМ“ бр. 34/72), измени во катастарот се вршат врз основа на правосилна судска одлука или одлука на друг орган или договор за промет заверен од суд. По чл. 52 од истиот закон, должност за пријавување на измените на корисниците на земјиштето се врши од самите корисници. По чл. 4, ст. 1 од Законот за условите за одредување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. весник на СРМ“, бр. 10/73), поранешниот сопственик има право да го користи национализираното земјиште сè до денот кога, врз основа на одлуката на надлежниот орган, е должен да му го предаде на корисникот.

Од наведените прописи јасно произлегува дека тужителот со конечното решение од 30. V. 1973 година е задолжен да му го предаде земјиштето на корисникот — Општината, па тој, врз основа на истото решение, треба да се ослободи од задолжување со данок, штом фактички му е одземено земјиштето од владение и користење од страна на општината, и надлежните органи на општината биле должни да ја пријават настанатата измена и во катастарот да се изврши измена. Пропусот на надлежните органи на општината да го спроведат во извршение во целост решението, вклучително со пријавување и спроведување на измената во катастарот, не може да падне на товар на поранешниот сопственик — тужителот и тој и натаму да се води како даночен должник и да се задолжува со данок од личен доход од земјоделие, иако фактички му е одземено земјиштето и негов корисник станала општината. Инаку, би се создала состојба тужителот да плаќа данок за земјиште кое му е одземено и го користи општината, а потоа од

истата општина да бара да му се врати платениот данок и со тоа да се создават излишни административни спорови и трошоци.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, У. бр. 1557/75 од 28. I. 1976 година).

29. Ослободувањето од даночно задолжение од земјоделска дејност на земјиште кое се наоѓа во прогласени ридско-планински населби нема влијание по однос на признавањето право на детски додаток поради тоа што услов за стекнување право на детски додаток е корисникот да нема приход од земјоделство, а не да е ослободен од данок од земјоделство како бенефициран за обврзниците што живеат и се занимаваат со земјоделство во ридско-планинските села.

Од образложението:

Републичката самоуправни интересна заедница за здравствена заштита на децата го потврдила решението на Општинската интересна заедница за општествена заштита на децата, со кое во обновена постапка е утврдено дека тужителот, сметано од 1. I. 1972 до 31. III. 1975 година, не ги исполнувал условите за признавање право на детски додаток.

Против споменатото решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е неоснована поради следното:

Не е спорно дека тужителот на 31. XII. 1972 година, со договор за подарување се здобил со земјоделски имот и дека имал катастарски доход од овој имот до 1974 година. 574,30 динари, а од 1974 година наваму 1.096,05 динари, како и дека семејството му се состои од три члена за пресметување на цензусот за остварување право на детски додаток.

При ваква фактичка положба, а од Законот за изменување и дополнување на Законот за финансирање на определени форми на општествена заштита на децата („Сл. весник на СРМ“ бр. 3/68, 30/70 и 4/72) чл. 29, чл. 1 и чл. 2 и чл. 27 и 28 од Законот за определени облици за општествена заштита на децата и самоуправните интересни заедници за општествена заштита на децата („Сл. весник на СРМ“ бр. 5/74), а во врска со чл. 2 од Одлуката за определување на условите под кои на работниците и со нив изедначените лица им се обезбедува правото на додаток на деца („Сл. весник на СРМ“ бр. 24/74), произлегува дека органот не го повредил законот кога нашол дека тужителот во означеното спорно време не ги исполнувал условите за признавање право на детски додаток.

Наводите во тужбата дека спорното земјиште се наоѓало во катастарската општина на село Брезово која била прогласена за ридско-планинска населба и дека, согласно со чл. 56 од Законот за

даноците на граѓаните („Сл. весник на СРМ“ бр. 12/76), бил ослободен од плаќање на данок од земјоделска дејност и дека поради тоа тужителот треба да се смета дека ги исполнува условите за признавање право на детски додаток — се неосновани. Ова поради тоа што, според, цитираните законски одредби, услов за стекнување право на детски додаток е корисникот да нема приход од земјоделски имот, а не да нема даночно задолжение од земјоделска дејност. Околноста што, според Законот за даноците на граѓаните, приходите од земјоделство во ридско-планинските населби се ослободени од даночно задолжение се без правна важност за правото на детски додаток.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 29. XII. 1976 година под У. бр. 1707/76).

30. Доколку даночниот обврзник заради изградба на нов стан или семејна станбена зграда, а за решавање на станбеното прашање на неговото домаќинство, продал станбена зграда и притоа приложил градежна дозвола за изградба на нова станбена зграда, облогот на данок на промет нема да се изврши.

Од образложението:

Со оспореното решение Управата за приходи на Републичкиот секретаријат за финансии — Скопје, го потврдила решението на Управата за приходи на Собранието на општината, со кое тужителот е задолжен со данок на промет на недвижности и право од продадена станбена зграда.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е основана.

Не е спорно дека тужителот ја продал спорната станбена зграда во септември 1978 година, кога го поднел договорот на органот на Управата за приходи за регулирање на прашањето за данок на промет, за да може да го завери во Општинскиот суд договорот за купопродажба и притоа приложил градежна дозвола за изградба на семејна станбена зграда од 31. X. 1977 година, наведувајќи дека средствата од продадената станбена зграда му биле неопходно потребни за изградба на новата станбена зграда.

Органот го одбил барањето на тужителот да го ослободи од даночното задолжување со данок на промет во смисла на чл. 4 и 5 од Законот за промет на недвижности и права, наведувајќи дека тужителот прво требало да плати данок на промет, па откако ќе докажел дека средствата од продадената станбена зграда ги вложил во изградба на новата станбена зграда, да бара враќање на платниот данок на промет.

Во чл. 4 од Законот за данок на промет со недвижности и права („Службен весник на СРМ“ бр. 35/78) е предвидено дека од данок на промет на недвижности и права се ослободува даночниот обврзник, преку враќање на платениот данок, во случај кога средствата добиени од продажба на стан, односно станбена зграда во која живее или не живее поради тоа што друго лице е носител на станарско право, во рок од две години ги вложи за купување на новоизграден стан, односно за изградба на нов стан или семејна станбена зграда, а за решавање на станбеното прашање на неговото домаќинство.

Барањето за враќање на данокот се документира со соодветни докази (договор за купување на стан, градежна дозвола и сл.)

Доколку даночниот обврзник ги исполнува условите за даночно ослободување од ст. 1 на овој член, односно доколку ги обезбеди доказите од ст. 3 на овој член во моментот на настапувањето на даночната обврска, облогот на данокот нема да се изврши.

Од цитираната законска одредба произлегува дека облогот на данокот на промет нема да се изврши доколку даночниот обврзник ги исполнува условите за даночно ослободување, односно доколку преку градежна дозвола и градење на нова станбена зграда докаже дека средствата добиени од продажба на станбената зграда ги вложува во изградба на семејна станбена зграда.

Кога органот не се впуштил во оцена на наводите на тужителот — дека гради семејна станбена зграда врз основа на градежна дозвола и дека средствата од продадената станбена зграда ги вложува во изградба на нова семејна зграда, го повредил законот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 66/79 од 7. III. 1979 година).

31. На купопродажба на недвижност, чиј промет според законот е забранет, не може да се наплатува данок на промет на недвижности и права.

Од образложението:

Со оспореното решение У. бр. 08-1612/1 од 26. VIII. 1976 година, Републичкиот секретаријат за финансии во Скопје го потврдил решението на Одделението за приходи на Секретаријатот за финансии на Собранието на општината Охрид, бр. 06-1710 од 22. VI. 1976 година, со кое тужителот бил задолжен со данок на промет на недвижности и права во износ од 61.272,00 динари за продадено градежно земјиште во површина од 1702 m².

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот.

Тужбата е основана.

Од списите по предметот се гледа дека во случајов станува збор за продажба на КП. бр. 1528 неплодно земјиште во површина од 1.702 m² КО Велгошти, за сума од 48.000 динари, а дека органот, при поднесувањето на договорот за наплата на данок на промет, комисијски установил дека спорното земјиште имало пазарна вредност од 170.200,00 динари.

Тужителот во управната постапка наведува дека во случајот се работи за продажба на земјоделско земјиште кое се наоѓа надвор од градежниот реон на Охрид, дека земјиштето им го понудил, по пат на јавен оглас преку општината, на сите заинтересирани општествени организации по цена од 30,00 динари за 1 m², па кога во рок од месец дена никој не се јавил, им го продал на купувачите по 35,00 динари за 1 m². Смета дека на погоре утврдениот начин реално била утврдена пазарната цена од 48.000 динари. Понатаму наведува дека бил готов земјиштето да го понуди за половина од пазарната цена отколку што ја утврдила комисијата.

Овој суд, без оглед на изложените наводи на тужителот во управната постапка и во тужбата, а со оглед на тоа дека во случајот се работи за неплодно земјиште од 1702 m² кое се наоѓа во непосредна близина на Охрид и чија вредност е определена во износ од 170.000 динари, смета дека органот го повредил законот кога не се впуштил во оцена за какво земјиште во случајот се работи, дали за национализирано општествено градежно земјиште кое се наоѓа во потесниот градежен реон на Охрид, или се работи за земјоделско земјиште кое се наоѓа надвор од градежниот реон на Охрид. Ова поради тоа што ако се работи за национализирано градежно земјиште, тоа како такво не може да биде предмет на промет меѓу тужителот и купувачите, согласно со одредбите на Законот за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. весник на СРМ“ бр. 10/73) и договорот за купопродажба би бил ништовен, бидејќи се работи за продажба на општествен имот. Според Законот за промет со земјишта и згради („Сл. весник на СРМ“ бр. 14/75), судовите одбиваат заверка на такви договори (чл. 33), па органот во ваков случај би требал да ја одбие наплатата на данок на промет, ако се работи за недвижност која не може да биде предмет на промет.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 17. XI. 1976 година, под У. бр. 1585/76).

32. Кога даночната основица за данок на промет на недвижности и права се утврдува според пазарната цена на односната недвижност (зграда) врз основа на мислење на посебна комисија, нужно е во записникот на комисијата да се дадат податоци за тоа врз основа на кои критериуми е утврдена пазарната вредност, по пат на споредување со веќе продадени згради во истото место и во исто време, под исти или слични услови за градба и уреденоста на објектот, или според некои други норми по кои се врши продажба на пазарот на готови објекти.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение е одбиена, како неоснована, жалбата на тужителката, изјавена против решението на Одделението за приходи на Собранието на општината, бр. 06-557/1 од 29. XII. 1975 година.

Тужителката со тужбата до овој суд ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да биде поништено.

Овој суд наоѓа дека оспореното решение треба да биде поништено од овие причини:

Со цитираното првостепеното решение, кое е потврдено со оспореното решение, тужителката е задолжена со данок на промет на недвижности и права во износ од 142.500,00 динари. Ова затоа што е неспорно дека таа во 1975 година продала станбена зграда, а во договорот купопродажната цена била означена со износот од 320.000,00 динари, додека надлежната комисија вредноста на куќата ја утврдила на 500.000,00 динари. Тужителката, пак, смета дека било неправилно постапено кога била одбиена нејзината жалба и потврдено првостепеното решение, од причини што цената во купопродажниот договор била реална, со оглед на тоа што се работело за недовршена куќа, и тоа карабина.

Со пресуда на овој Суд, У. бр. 952/75 од 2. IX. 1975 година, била уважена тужбата на тужителката и поништено поранешното второстепеното решение на тужениот Секретаријат, У. бр. 08-518/1 од 26. V. 1975 година, и предметот вратен на повторно разгледување и одлучување. Во пресудата на детален начин е изложено и укажано со какви недостатоци било односното решение и што било нужно да се стори за да може да се донесе правилно и законито решение за даночната обврска на тужителката. Така, укажано е дека, за да се утврди правилно вредноста на односната недвижност, било нужно да се извиди како се дошло до пазарната цена, утврдена од односната комисија т.е. дали до неа било дојдено по пат на споредување на веќе продавани згради во исто време во истата месност и под исти и слични услови на градба и уреденост на објектот или, пак, според некои други норми по кои се врши продажба на готови објекти за пазар. Со оглед на ова, укажано е дека при повторното решавање треба да се отстранат недостатците со дополнување на постапката во изложената смисла, со тоа што односната комисија за процената треба да даде конкретни по-

датоци за тоа како се дошло до пазарната вредност на зградата, и тоа во состојба каква што била во моментот на продажбата.

Меѓутоа, не е постапено по пресудата на овој Суд, бидејќи од податоците во списите се гледа дека само се земени изјави од тужителката и купувачот на односната недвижност, додека во врска со околностите врз основа на кои е утврдувана прометната вредност доказната постапка не е дополнувана. Во оспореното решение, како и во поранешното второстепено решение, е наведено дека првостепениот орган прометната вредност ја утврдил комисиски, затоа што договорената прометна вредност не одговарала на фактичката вредност во слободниот промет.

Од горното произлегува дека не може со сигурност да се испита правилноста и законитоста на оспореното решение од причини штоа тоа е засновано врз нецелосно утврдена фактичка состојба, бидејќи не е постапено по забелешките во цитираната пресуда на овој Суд иако, и покрај тоа што, согласно со одредбата на чл. 63 од Законот за управните спорови, тужениот орган бил врзан за правното становшиет на овој Суд и за забелешките по однос на постапката.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 14. X. 1976 година под У. бр. 1384/76).

33. Кога е неспорно дека тужителите изградиле семејна станбена зграда заедно со својот брат, и со правосилна пресуда на надлежниот општински суд е утврдено дека тие се сопственици на соодветни делови на зградата по основ на заедничка градба и братот е задолжен да им го признае тоа право, тогаш неправилно се задолжени тужителите со данок на промет на недвижности и права, бидејќи во случајов не постои промет.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение како неоснована е одбиена жалбата на тужителите, изјавена против решението на Управата за приходи на Собранието на општината, со кое се задолжени со данок на промет на недвижности и права.

Против означеното решение тужителите заведоа управен спор, наведувајќи дека во случајот не се работи за промет на недвижност, туку за физичка делба на заеднички имот.

Со цитираното првостепено решение, кое е потврдено со оспореното решение, тужителите се задолжени со данок на промет на недвижности и права во износ од 28.182 динари. Основицата за пресметување на данокот е утврдена од станбената зграда во „Бутел“ во 64,05m², сметајќи по 2.000 динари еден квадратен метар. Имено, примено е дека станувало збор за пренос на право на соп-

ственост на тужителите од нивниот постар брат М., на делови од станбена зграда, при што е застанато на становиште дека стоела даночната обврска и покрај тоа што тужителите учествувале заеднички во градбата на односната зграда.

Од податоците во списите се гледа, што не е ни спорно, дека на постариот брат на тужителите Младен, во 1960 година му било доделено градежно неизградено земјиште во „Бутел“ за изградба на семејна станбена зграда. Меѓутоа, таква изградиле во 1962 година сите тројца браќа, со тоа што Младен вложил повеќе средства, така што едната половина му припаднала нему, а по една четвртина на тужителите. Станбената зграда била таква што можела и физички да се подели. Сите односни документи за станбената зграда гласеле на името на Младена. До 1970 година Младен на тужителите не им го оспорувал нивното право на сопственост на деловите на означенава станбена зграда, а потоа почнал да бара да ги испразнат односните простории, поради што тие и завеле граѓански спор против него, па со пресудата на Општинскиот суд Скопје II, П. бр. 2786/72 од 7. V. 1973 година е уважено нивното барање и му е наложено на Младена да изврши пренос на правото на сопственост на по една соба и по еден подрум од односната зграда од негово име на името на тужителите, која зграда ја изградиле заеднички, сето ова во рок од 15 дена од правосилноста на пресудата, а под страв на присилно извршување. Во спротивно, тужителите можат сами да ја извршат промената во катастарски книги, врз основа на оваа пресуда.

Од горното јасно произлегува дека е погрешно правното становиште на тужениот орган кога смета дека во конкретниов случај постои промет на недвижност, респективно дека постои и обврска за плаќање на данок на промет. Имено, од изложеното се гледа дека односната недвижност е сопственост на тужителите и нивниот брат Младен, без оглед што е тоа во различни делови, и тоа по основ на заедничка градба, така што не станува збор за промет. Согласно со одредбата на чл. 2 од Законот за данокот за промет на недвижности и права („Службен весник на СРМ“ бр. 25/72), како промет на недвижности и права, во смисла на овој закон, се подразбира преносот со надоместок, и тоа на правото на сопственост на недвижности, правото на плодуюживање, правото на стварна службеност и др. Како промет на недвижности и права се смета и замената на една недвижност или право со друга недвижност или право. Во случајов јасно е дека не се работи за ниедна ситуација предвидена во ова законска одредба, па е повреден законот на штета на тужителите кога со оспореното решение е одлучено во изложената смисла.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 186/76 од 8. IV. 1976 година).

34. Кога во договорот за купопродажба е утврдена вкупната цена на објектот и градежното земјиште, при комисиската процена за наплатата на данокот на промет на недвижности и права, ако посебно се цени вредноста на градежното земјиште, таа не може да биде повисока од правичната вредност што се утврдува во постапката за експропријација.

Од образложението:

Продавачот и купувачот до Одделението за приходи на Собранието на општината поднеле договор за купопродажба на станбена зграда од 90m² со дворно место од 287m², со продажна цена од 40.000,00 динари, за наплата на данок на промет.

Одделението за приходи, заради утврдување на пазарната цена на недвижниот имот во смисла на чл. 5 од Законот за данок на промет на недвижности и права („Сл. весник на СРМ“ бр. 25/72), во врска со чл. 34 од Законот за експропријацијата („Сл. весник на СРМ“ бр. 47/73) прибавило мислење од Комисијата за процена на недвижности. Комисијата ја проценила станбената зграда на 90.000,00 динари, а градежната парцела од 377m², во кое го пресметала и земјиштето под зградата, за 37.700,00 динари.

Овој суд не може да установи врз основа на кои факти Комисијата ја проценила вредноста на градежното земјиште на 100,00 динари за еден квадратен метар. Ваква процена може да се прими, заради наплата на данок на промет, само кога е тоа договорено меѓу странките. Во случајов странките со договорот тврдат дека продажната цена на станбената зграда, заедно со дворното место, била 40.000,00 динари. Органот, ценејќи дека оваа купопродажна цена не е соодветна на прометната вредност, за која се наплатува данок на промет, прометната вредност ја утврдува комисијски. Кога Комисијата извршила процена посебно за станбената зграда, а посебно ја утврдила прометната вредност на градежното земјиште, прометната вредност на градежното земјиште може да биде само во висина на износот утврден како правичен надоместок согласно со Законот за експропријацијата.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, У. бр. 1524/73 од 10. I. 1974 година).

35. Купувачот на недвижност продадена по пат на јавна продажба, не гарантира за наплатата на данокот на промет на недвижност, доколку во условите за јавната продажба не стои дека данокот треба да го плати купувачот. Во таков случај (при јавна продажба) од односната сума прво треба да се намират

трошоците на јавната продажба, па потоа да се издвои износот на име данок на промет на недвижности и права, а доколку преостанува некоја сума, таа треба да му се исплати на сопственикот на односната недвижност — продавачот.

Од образложението:

Со оспореното решение е одбиена, како неоснована, жалбата на тужителот, изјавена против решението на Управата за приходи на Собранието на општината на град Скопје.

Тужителот со тужбата до овој Суд ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да биде поништено.

Овој суд наоѓа дека оспореното решение треба да биде поништено од овие причини:

Со цитираното првостепено решение, кое е потврдено со оспореното решение тужителот е задолжен со данок на промет на недвижности и права. Ова затоа што, неоспорно, во 1973 година се здобил со недвижност по пат на јавна продажба во врска со решението на Општинскиот суд Скопје II, II. М. бр. 2052/73 од 20. XII. 1973 година. Тужителот, пак, смета дека било неправилно постапено кога била одбиена неговата жалба и потврдено првостепеното решение поради тоа што тој не бил должен да плати данок како купувач на односната недвижност, туку тоа, евентуално, би било должно да го стори лицето чија сопственост била односната недвижност, која била продадена по пат на јавна продажба.

Според одредбата на чл. 4 од Законот за данокот на промет на недвижности и права („Сл. весник на СРМ“ бр. 25/72), даночен обврзник на данокот на промет на недвижности и права е продавачот на недвижноста односно правото. Во конкретниот случај станува збор за даночна обврска во врска со стекнување право на сопственост на недвижност врз судска одлука од 1973 година — по пат на јавна продажба. Во таков случај, пак согласно со одредбата од член 12 од цитираниот закон, даночната обврска настанува во моментот на правосилноста на одлуката (на судот).

Со оглед на фактот дека станува збор за даночна обврска во врска со правосилна судска одлука од 1973 година, за тоа во случајов тужителот не е гарант за наплата на односниот данок. Бидејќи е во прашање јавна продажба, според мислењето на Судов од односната сума прво требало да се намират трошоците на јавната продажба, потоа да се издвои износот на име данокот на промет на недвижности и права, а остатокот од сумата да му се исплати на сопственикот на односната недвижност — продавачот. Ова ако во условите за јавната продажба не стои дека данокот треба да го плати купувачот, т. е. тужителот.

При повторното решавање органот ќе треба да ги прибави односните списи од надлежниот суд во врска со јавната продажба, па во резултат на сето тоа понатаму да се постапи според законот.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1324/76 од 21. X. 1976 година).

36. Деловна просторија која се користи врз основа на вонсудска спогодба не се смета дека се користи без договор и за таква просторија не може да се бара испразнување од управниот орган на општината во смисла на член 19 од Законот за деловните згради и деловните простории.

Од образложението:

Тужениот орган по повод на жалбата, а по службена должност треба да го поништи првостепеното решение со кое е наложено испразнување на деловната просторија од корисникот, бидејќи управниот орган не бил стварно надлежен да решава за спорната работа, туку бил надлежен стопанскиот суд, т.е. во врска со правосилноста и правното дејство на пресудата на Вишиот стопански суд и вонсудската спогодба е надлежен да постапува стопанскиот суд. Тужителот во спорните простории влегол во посед врз основа на договор за купопродажба, а потоа и врз основа на вонсудска спогодба, за чија правна важност и правно дејство може да одлучува само надлежниот стопански суд, а не управниот орган во постапка за испразнување на деловни простории без договор за закуп. Во конкретниот случај таков договор за закуп не требало ни да се склучува при постоење на договор за купопродажба односно вонсудска спогодба.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, У. бр. 432/76, од 10. VI. 1976 година).

37. Не се смета за прекин на редовното школување ако запишувањето на факултет е извршено по 1. X. во годината, т.е. по почнувањето на учебната година, ако покрај редовната септемвриска испитна сесија има и испитни сесии во наредните месеци, а по Статутот се допушта дополнително запишување како редовен студент во истата учебна година.

Од образложението:

Иако училишната година почнува на 1. X. секоја календарска година, при постоење на вонредни испитни сесии, по редовната септемвриска сесија, и овозможување, врз основа на дадени испити во вонредни испитни сесии, да се врши дополнително запишување како редовен студент и да се стекнува својство на редовен студент со ретроактивна важност од 1 - X - во годината, треба да се смета дека со тоа не се прекинува редовното школување и дека тоа тече без прекин и со вакво дополнително запишување на семестарот. Според член 19 од Законот за определени облици на општествена заштита на децата и за самоуправните интересни заедници за општествена заштита на децата, битно е да не е искористено правото на детски додаток за вкупниот број на семестрите

колку што трае школувањето според статутот на високошколската установа и студентот да има својство на редовен студент, независно од тоа дали уписот како редовен студент е извршен пред или по 1. X. во учебната година, штом нема прекин во запишувањето на семестарот. Во конкретниов случај погрешно е применет горниот пропис, бидејќи Кerkата на тужителот не го прекинала редовното школување од запишувањето во први семестар во учебната 1975/76 година до донесувањето на оспореното решение, кога требало да се запише како редовен студент во учебната 1977/78 година, за кое дополнително доставила уверение како доказ.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, У. бр. 357/78 од 25. V. 1978 година).

38. Ако издржуваното лице со договор за доживотна издршка целокупниот свој недвижен имот му го оставило на лицето што го издржувало се смета дека нема оставина и тој имот нема влијание врз правото на детски додаток на потомците.

Од образложението:

Републичката самоуправна интересна заедница за општествена заштита на децата, го потврдила решението на Општинската самоуправна интересна заедница за општествена заштита на децата, со кое, во повторената постапка, на тужителот од 1. III. 1974 година па наваму, наместо од I група право на детски додаток му е признато од II група.

Не е спорно дека покојната К. М. со договор за доживотна издршка целокупниот свој имот им го оставила на Н. Б. и Н. Д. како на даватели на издршката, со договор Ов. бр. II 14/70 од 26. II. 1970 година, заверен во Општинскиот суд.

При ваква неспорна фактичка положба органот го повредил материјалниот закон кога нашол дека покојната К. М. по својата смрт оставила имот и дека жената на тужителот М. И. била наследник на земјоделски имот од нерасправена оставина и дека поради тоа, тужителот нема право на детски додаток од I група, туку има право на детски додаток од II група. Ваквото становиште е неправилно поради тоа што, според чл. 120 од Законот за наследувањето („Сл. весник на СРМ“ бр. 33/73), со договорот за доживотна издршка се отуѓува недвижниот имот од издржуваното лице уште во времето на животот, а последиците на овој договор настапуваат по смртта на издржуваното лице. Ова значи дека издржуваното лице во моментот на смртта не е сопственик на имотот, па поради тоа не постојат услови за формирање на оставина. Доколку е погрешно формирана оставината, постапката се запира.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, У. бр. 1283/77 од 28. XII. 1977 година).

39. Се смета дека настапила промена во имотната состојба на корисникот на правото на додаток на деца и кога на земјоделското земјиште изградил семејна станбена зграда без градежна дозвола.

Од образложението:

Републичката самоуправна интересна заедница за општествена заштита на децата го потврдила решението на Општинската самоуправна интересна заедница за општествена заштита на децата со кое во повторена постапка е установено дека на тужителот, во времето од 28. II. 1970 до 1. III. 1974 година, неправилно му било признато право на детски додаток од I група, а такво право требало да му биде признаено од II група, поради тоа што бил сопственик на земјоделско земјиште.

Тужителот во управната постапка и во тужбата наведува дека во спорното време не бил сопственик на земјоделско земјиште и дека на тоа земјиште имал изградена станбена зграда од 81m² и дворно место од 215m². За доказ приложил уверенија од Управата за приходи на Собранието на општината, од кои се гледа дека како сопственик и корисник на станбена зграда во 1971 и 1972 година бил обложен со данок на доход од згради.

Во чл. 29 од Законот за определени облици на општествена заштита на децата и за самоуправните интересни заедници за општествена заштита на децата („Сл. весник на СРМ“ број 5/74) е предвидено дека, кога ќе настапат промени во имотната состојба кои ќе ги изменат околностите што повлекуваат здобивање и губење на правото на додаток на деца, односно намалување или зголемување износот на додатокот, корисникот се здобива со право на додаток, односно тој му се зголемува или намалува од првиот ден на наредниот месец, а во случај на изградба на земјиште кое е обложено со катастарски приход од денот на издавањето на градежната дозвола.

Во чл. 7 од Одлуката за определување на условите под кои на работниците и на со нив изедначените лица им се обезбедува право на детски додаток („Сл. весник на СРМ“ бр. 24/74), е предвидено дека како приход од земјоделска дејност се смета катастарскиот приход кој служел како основица за утврдување на придонесот од личен доход од земјоделска дејност во тековната година за која се остварува правото, при што не се зема предвид приходот од обработени куќни дворови со површина до 500m².

Не е спорно дека тужителот на земјиштето од 296m² имал изградено станбена зграда од 81m², а дека другото земјиште од 215m² му служело како дворно место.

Од цитираните законски одредби произлегува дека правото на детски додаток се остварува во зависност од имотната состојба на корисникот. Промените во имотната состојба во текот на користењето на правото на детски додаток имаат дејство, по однос на правото на детски додаток, од првиот ден на наредниот месец. Кога се работи за изградба на земјиште, се смета дека корисникот

нема земјоделско земјиште односно приход од земјоделски имот од денот на издавањето на градежната дозвола. Издавањето на градежната дозвола во случајов се смета како доказно средство дека настанала промена во имотната состојба на корисникот односно дека на денот на издавањето на градежната дозвола е изменета намената на градежното земјиште и тоа се смета дека се претворило од земјоделско во изградено градежно земјиште.

Овој суд смета дека издавањето на градежна дозвола е едно од доказните средства за промена на намената на земјиштето од земјоделско во градежно, но не е исклучив доказ. Ова поради тоа што намената на земјиштето е фактичко прашање и тоа како такво се докажува и со други доказни средства.

Се укажува дека правото на детски додаток се признава само на одредена категорија работници кои имаат деца и низок личен доход и претставува општествена заштита на децата. Од оваа општествена заштита детето односно корисникот може да биде лишен само во случај на промена на имотната состојба, кога ќе се здобие со просечен месечен личен доход, над одредена граница или кога ќе настане промена во имотната состојба, во која спаѓа и здобивањето со земјоделски имот. Дали корисникот на детски додаток има земјоделски имот или не, тоа е фактичко прашање и се устанува со сите доказни средства.

Од изложеното произлегува дека законодавецот не предвидел дека кај корисникот на детски додаток не настапува промена со градењето на станбена зграда без градежна дозвола и дека поради тоа не треба да биде лишен од правото на детски додаток. Бесправната градба има одредени законски реперкусии (уривање без надоместок, експропријација без надоместок на објектот итн.). Во случајов е битно дали тужителот остварува личен доход од работен однос во одредена граница и дали има други приходи, па и приходи од земјоделство или не.

Кога органот во повторената постапка установил дека тужителот во спорното време на спорното земјиште имал изградено семејна станбена зграда од 81m², а дека другите 215m² му претставувало дворно место, односно дека во смисла на чл. 7 од цитираната одлука немал земјоделски имот, туку дека имал куќен двор во површина од под 500m², произлегува дека немало услов да се преправи конечното решение со кое му било признато право на детски додаток од I група и такво право да му се признае од II група.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, У. бр. 1764/75 од 26. V. 1976 година).

40. Во бројот на членовите на семејството на корисникот на детски додаток за поделба на приходот на членовите на семејството не се сметаат децата на корисникот на возраст над 18 години, ако не спаѓаат во издржувани лица од корисникот.

Од образложението:

Децата на тужителот не се на редовно школување и се над 18 годишна возраст, па овие деца не се сметаат за членови на семејството во смисла на чл. 10 и 30, ст. 2 и 3 од Законот за определени облици на општествена заштита на децата и за самоуправните интересни заедници за општествена заштита на децата („Службен весник на СРМ“ бр. 5/74), во врска со чл. 2, ст. 1, точ. 2 од Одлуката за определување на условите под кои на работниците и на со нив изедначените лица им се обезбедува право на додаток на деца („Службен весник на СРМ“ бр. 24/74, 13/75, 6/76) и чл. 1-3 од Одлуката за условите под кои се смета дека корисникот на правото на додаток на деца издржува членови на семејството и дека членовите на семејството немаат сопствени приходи доволни за издржување („Службен весник на СРМ“ бр. 24/74). Според овие прописи, децата на корисникот на детски додаток на возраст над 18 години не се сметаат за издржувани лица ниту за членови на поширокото семејство на корисникот на детски додаток што ги издржува корисникот и катастарскиот приход од земјоделство и од личниот доход се дели без овие деца.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, У. бр. 1897/77. од 16.III. 1978 година).

41. Право на додаток на деца за внучињата земени на издржување следува ако се родителите на редовно школување и ако родителите и децата немаат свој имот или приход доволен за издржување.

Од образложението:

Републичката самоуправна интересна заедница за општествена заштита на децата ја одбила жалбата на тужителот против решението со кое не му било признато право на додаток на деца за внукот Александар и снаата Мирјана.

Недоволен од ова решение, жалителот поднел до овој суд тужба, со која решението го напаѓа поради повреда на законот и предлага тоа да се поништи.

Тужбата е делумно основана.

Не е спорно дека тужителот бара додаток на деца за внучето Александар и снаата Мирјана, која била на редовно школување како студент. Правилно тужениот орган нашол дека тужителот нема право на додаток на деца за снаата, бидејќи според чл. 25 од Законот за определени облици на општествена заштита на

децата и за самоуправните интересни заедници за општествена заштита на децата („Сл. весник на СРМ“ бр. 5/74), со стапувањето на дете во брак престанува правото на додаток на деца, и тоа по истекот на месецот во кој е склучен бракот.

По исклучок, додатокот на деца не престанува ако детето и по стапувањето во брак остане во заедница со родителите и на нивна издршка, бидејќи неговиот брачен другар се наоѓа на редовно школување или отслужување на воениот рок, или е трајно неспособен за работа, поради што не е во можност да го издржува. Овој исклучок не се однесува на снаата на тужителот, бидејќи според оваа одредба таа би имала право на додаток на деца ако живее кај своите родители и од нив се издржува, а нејзиниот брачен другар, т.е. синот на тужителот, се наоѓа на редовно школување или на отслужување на воениот рок.

Што се однесува до правото на додаток на деца за внукот Александар, оспореното решение не е законито. Според чл. 14, ст. 2 од горниот закон, за внучињата и децата земени на издржување додаток на деца им припаѓа ако родителите се на редовно школување и ако родителите и децата немаат имот или приход од кој децата можат да се издржуваат. Во случајов тужениот орган не објаснил зошто внукот Александар нема право на додаток на деца, така што не може да се испита законитоста на оспореното решение во овој дел, поради што оспореното решение е вратено на повторно решавање.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија на ден 17. XI. 1976 година под У. бр. 1576/76).

42. При утврдувањето на имотниот цензус за остварување право на додаток на деца во смисла на чл. 30, ст. 1 од Законот за финансирање на определени форми на заштита на децата, во месечниот износ на личниот доход и другите примања по основ на работен однос, односно работа со полно работно време, се зема износот остварен од корисникот или членот на неговото домаќинство во претходната календарска година, без оглед на тоа што тој приход е остварен со работа во странство каде што корисникот бил упатен од работната организација во која бил вработен.

Од образложението:

Со оспореното решение на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија одбиена е како неоснована жалбата на тужителот изјавена против решението на Заедницата на здравственото осигурување на работниците, со кое на жалителот не му било признато право на додаток на деца бидејќи не го исполнувал имотниот цензус во смисла на чл. 29 и 35 од Законот за финансирање на определени форми на општествена заштита на децата („Сл. весник на СРМ“ број 3/68).

Недоволен од ова решение, жалителот до овој Суд поднел благовремена тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради погрешна примена на материјалниот закон. Во тужбата наведува дека при утврдувањето на имотниот цензус органот не гребало да го зема предвид личниот доход остварен во странство, туку оној што го имал во земјата пред да оди на работа во странство. Предлага решението да се поништи.

Врховниот суд го разгледа оспореното решение и најде дека е тоа законито од следните причини:

Според член 30, ст. 1 од Законот за финансирање на определени форми на општествена заштита на децата („Сл. весник на СРМ“ бр. 3/68), месечниот износ на личниот доход и другите примања по основ на работен однос, односно работа со полно работно време, од кој зависи правото на додаток на деца во смисла на чл. 29, ст. 1 од истиот закон, се утврдува според износите што корисникот или членот на неговото домаќинство ги примал во претходната календарска година.

Во случајов е спорно од кои приходи на тужителот треба да се утврдува имотниот цензус од кои зависи правото на додаток на деца, а имено, дали од приходите што тужителот ги остварил како работник во странство во 1972 година, или од оние што ги остварил пред да отиде на работа во странство т.е. од оние што ги остварувал во земјата. Бидејќи се работи за право на додаток на деца за 1973 година, органот правилно го утврдил имотниот цензус од приходите остварени во 1972 година, согласно со наведената законска одредба. Во таа година тужителот остварил личен доход од 71.641,55 динари, па немал право на додаток на деца, бидејќи имал над 450 динари по член на неговото домаќинство. Без значење е фактот дека овој приход е остварен со работа во странство. Не постои законска одредба со која на лица што работеле во странство, кога ќе се вратат во земјата, остварениот приход во странство да не им се зема за утврдување на имотниот цензус, туку да се зема приходот остварен пред заминувањето во странство. Затоа, правилно е одлучено кога не е признато право на детски додаток.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, У. бр. 434/74 од 28. VIII. 1974 година).

43. Независно од тоа колку е мал приходот од катастарскиот доход, тој влијае врз правото на детски додаток, така што не може да се признае такво право од I цензусна група, бидејќи за I цензусна група приходот треба да биде исклучиво од работен однос.

Од образложението:

Републичката самоуправни интересна заедница за општествена заштита на децата со оспореното решение ја одбила жалбата на тужителот против решението на Општинската самоуправни интересна заедница за општествена заштита на децата, со кое му

е признато право на додаток на деца од II цензусна група, сметано од 1. IV. 1974 година.

Тужителот ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да се поништи поради повреда на законот. Тужбата не е основана.

Не е спорно дека, покрај приходите од работен однос, тужителот има и катастарски доход за 1974 година. При ваква неспорна состојба, независно од тоа колку е мал приходот од катастарскиот доход, тој влијае врз правото на детски додаток и такво не може да се признае од I цензусна група, бидејќи за I цензусна група приходот треба да биде исклучиво од личен доход од работен однос, без други приходи. Штом има и други приходи, не може да се стекне право на детски додаток од I цензусна група, согласно со чл. 10 и 32 од Законот за определени облици на општествена заштита на децата и самоуправните интересни заедници за општествена заштита на децата, како и чл. 2 од Одлуката за определување на висината на д. д.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 774/75 од 8. VII. 1975 година).

44. Во случај на отуѓување на недвижен имот или на дел од недвижен имот (продажба, замена, подарок), промената во имотната состојба влијае врз правото на детски додаток од првиот ден на наредниот месец од поднесената пријава до катастарот за извршување на промената на имотната состојба — чл. 29, ст. 1, т. 1 од Законот за определени облици на општествена заштита на децата, а не од денот на судски заверениот договор за такво отуѓување.

Од образложението:

Со оспореното решение, цитирано во диспозитивниот на оваа пресуда, тужениот орган ја одбил жалбата на тужителот против решението на Стручната служба на општинската самоуправна интересна заедница за општествена заштита на децата бр. 13908 од 7. I. 1975 година, со кое во обновена постапка на тужителот му е оспорено правото на д. д. од I цензусна група, туку дека има право од II цензусна група за периодот од 1. I. 1970 до 30. X. 1974 година, а од 1. XI. 1974 година и натаму пак има право од I цензусна група поради отуѓување на стекнатиот имот. При ова е констатирано дека е исплатено повеќе од 2.582,87 динари за периодот од 1. I. 1970 до 31. VIII. 1974 година.

Тужителот ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да се поништи.

Тужбата не е основана.

Не е спорно дека тужителот се здобил со имот кој влијае врз правото на д. д. на 30. I. 1968 година. Исто така не е спорно дека тој имот го отуѓил со судски заверен договор на 25. IV. 1969

година, а пријавата за извршување промена во катастарот е поднесена на 29. X. 1974 година. Спорно е дали отуѓувањето на имотот влијае од 25. IV. 1969 година или од 29. X. 1974 година. По ова спорно прашање правилно е одлучено од првостепениот и тужениот орган дека отуѓувањето важи од првиот ден на наредниот месец од поднесената пријава до катастарот за извршување на промената согласно со чл. 29 ст. 1, т. 1 од Законот за определени форми на општествена заштита на децата и за самоуправните интересни заедници за општествена заштита на децата („Сл. весник на СРМ“ бр. 5/75). За законитоста на оспореното решение без влијание се наводите на тужителот во тужбата дека купувачот требало своевремено да бара промена во катастарот и дека тужителот не бил виновен што купувачот тоа го сторил дури во 1974 година, иако судски заверениот договор бил од 25. IV. 1969 година, бидејќи промената во катастарот се должни да ја пријават и продавачот и купувачот.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 16. X. 1975 година под У. бр. 1318/75).

45. При утврдување на имотниот цензус по член на домаќинството за остварување правото на детски додаток, не се смета за член на домаќинството синот на осигуреникот — ученик во богословија, бидејќи школувањето во верско училиште нема својство на редовно школување и таков ученик нема својство на издржувано лице.

Од образложението:

Со оспореното решение одбиена е, како неоснована, жалбата на тужителот изјавена против решението на Општинската самоуправна интересна заедница за општествена заштита на децата, д. д. бр. 247 од 17. XI. 1974 година, со кое не му е признаено право на додаток на деца затоа што не биле исполнети законските услови.

Против оспореното решение тужителот поднесе тужба до овој суд и започна управен спор, па во тужбата предложи тоа да се поништи како незаконито.

Тужбата не е основана.

Судот ги разгледа списите по делото и најде дека органот не го повредил законот кога на тужителот не му признал право на додаток на деца за детето Милка, родено на 24. IX. 1959 година а била на редовно школување. Ова затоа што тужителот имал просечен месечен личен доход од 2.100,15 динари. Семејството на тужителот се состои од четири члена и тоа: тој, неговата брачна другарка — домаќинка, и ќерката Милка родена на 24. IX. 1959 година, ученичка. Во случајот, при распределбата на личниот доход по член на домаќинството, не може да се земе синот на тужителот по име Михаил. Ова затоа што тој е ученик во верско училиште

и учењето во него не се смета за редовно школување. Кога означениот месечен личен доход ќе се подели на три члена, тогаш просечниот личен доход по член од домаќинството изнесува 700,05 динари. Овој износ го надминува предвидениот законски максимум и го исклучува тужителот од правото на додаток на деца. Затоа, органот правилно одлучил кога на тужителот не му признал такво право (член 17 од Законот за определени облици на општествена заштита на децата („Сл. весник на СРМ“ бр. 5/74).

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, У. бр. 349/75 од 23. X. 1975 година).

46. Уживател на семејна пензија — дете кое со пензија се здобило преку својот татко како неспособно за стопанисување, има право на додаток на деца за своите деца, затоа што според член 11, ст. 1, точка 4 од Законот за определени облици на општествена заштита на децата и за самоуправната интересна заедница за заштита на децата, има право на додаток на деца за своите деца ако ги исполнува и другите законски услови.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со решение на Републичката самоуправни интересна заедница за општествена заштита на децата во Скопје, одбиена е, како неоснована, жалбата на тужителот изјавена против решението на општествената самоуправни интересна заедница за општествена заштита на децата, со кое решение на жалителот не му е признато право на додаток на деца.

Незадоволен од решението, жалителот поднесе до овој Суд тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради повреда на законот и предлага тоа да биде поништено.

Тужбата е основана.

Во конкретната управна работа не е спорно дека тужителот е уживател на семејна пензија. Согласно со чл. 11, ст. 1, т. 4 од Законот за определени облици на општествена заштита на децата и за самоуправните интересни заедници за општествена заштита на децата („Службен весник на СРМ“ број 5/74), со право на додаток на деца се здобиваат уживателите на старосна, инвалидска и семејна пензија, според прописите на пензиското и инвалидското осигурување. Значи, согласно со оваа законска одредба жалителот може да се здобие со право на детски додаток за неговите две деца.

Погрешно е правното становиште на тужениот орган дека со влегувањето во брак тужителот го изгубил правото на додаток на деца за себе и за своите деца. Во случајов тужителот барал додаток за своите деца не како дете кое прима детски додаток со оглед на својата трајна неспособност за стопанисување, туку како уживател на семејна пензија. Според чл. 11, ст. 1, т. 4 од наведе-

ниот закон, сите уживатели на семејна пензија се корисници на додаток на деца, па следователно и тужителот по оваа законска одредба има право на додаток на деца за своите малолетни деца.

(Пресуда на ВСМ У. бр. 1692/78 од 7. II. 1979 г.).

47. Осигуреник кој издржува дете на вонбрачна жена чиј татко се наоѓа во странство и е со непозната адреса, нема право на детски додаток за него, ако мајката на детето не е наполно или трајно неспособна за работа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение Републичката заедница за општествена заштита на децата во Скопје го одбила барањето на тужителот, во обновена постапка, да му се признае право на детски додаток за детето Јованка кое го издржувал.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешна утврдена фактичка положба. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е неоснована.

Во случајот не е спорно дека детето Јованка има мајка која е способна за работа и не е во работен однос, а дека таткото на детето се наоѓа во странство — Австралија. Тужителот живее вонбрачно со мајката на детето и го издржува детето. Спорно е дали има право на детски додаток за детето Јованка кое го издржува.

Во чл. 14 од Законот за определени облици на општествена заштита на децата и на самоуправните интересни заедници за општествена заштита на децата („Сл. весник на СРМ“ бр. 5/74) е предвидено:

Додаток на деца им припаѓа на сите деца што корисникот ги издржува и тоа за: деца родени во брак или надвор од брак, посвоени деца и пасторчиња, внучиња, браќа и сестри, како и други деца земени на издржување.

За внучињата и децата земени на издржување додаток на деца припаѓа и кога тие имаат родители, ако родителите им се наполно или трајно неспособни за стопанисување, ако се на издржување на казна затвор, ако им е одземено родителското право, ако ја напуштиле СФРЈ и им е непознато местото на живеење, ако родителите се на редовно школување и ако родителите и децата немаат имот или приход од кој децата би можеле да се издржуваат.

Од изложената неспорна фактичка положба и цитираната законска одредба произлегува дека органот не го повредил законот кога нашол дека тужителот со тоа што го издржувал малолетното дете Јованка не ги исполнува условите за признавање право на

детски додаток поради тоа што малолетното дете Јованка има мајка која не е огласена за наполно и трајно неспособна за стопанисување.

Околноста што таткото на детето живее во Австралија со непозната адреса, при положба дека во Југославија живее мајката со детето, во случајов е без правна важност. Во член 14 се говори дека издржуваното лице има право на д. д. ако обата родители ја напуштиле СФРЈ и им е непознато местото на живее, а не кога едниот родител ја напуштил СФРЈ со непознато место на живеење.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 30. III. 1977 година под У. бр. 2006/76).

48. Уживател на старосна пензија, на кого пензијата му е признаена како на самостоен занаетчија, нема право на додаток на деца ако за време на траењето на осигуреничкиот стаж не плаќал придонес за додаток на деца.

Од образложението:

Со цитираното првостепенo решение, кое е потврдено со оспореното решение, на тужителот не му е признаено право на додаток на деца, сметано од 1. XI. 1975 година. Тој, пак, смета дека стоеле законските услови за признавање на ова право, бидејќи бил уживател на старосна пензија. Меѓутоа, според наоѓањето на Судов, со оспореното решение не е повреден законот на штета на тужителот, и тоа од овие причини:

Не е спорно дека тужителот е уживател на старосна пензија како приватен самостоен чевлар, сметано од 1. XI. 1975 година. Со оглед на ова, на 17. II. 1976 година поднел барање за признавање право на додаток на деца за неговото дете Цвета, ученичка, кое да му се смета од 1. XI. 1975 година. Барањето на тужителот е одбиено како неосновано затоа што не стоеле односните услови од Законот за определени облици на општествена заштита на децата и самоуправните интересни заедници за општествена заштита на децата („Сл. весник на СРМ“ бр. 5/74), како и со оглед на Одлуката за определување на условите под кои на работниците и на со нив изедначените лица им се обезбедува право на додаток на деца („Сл. весник на СРМ“, бр. 24/74). Од цитираните законски одредби произлегува дека на тужителот не му следува право на додаток на деца од причини што тој е уживател на старосна пензија како самостоен занаетчија, за кого за време на траењето на осигуреничкиот стаж, не бил ни плаќан придонес за додаток на деца. Дека на тужителот не му следува односното право произлегува особено од одредбата на чл. 2 од цитираната одлука, во која е предвидено дека кога брачниот другар на корисникот на правото на додаток на деца врши самостојна дејност не припаѓа право на

додаток на деца. Кога, пак, самиот уживател на старосната пензија вршел самостојна дејност, по кој основ и му е признаено правото на старосна пензија, јасно е дека уште помалку стои основ за признавање право на додаток на деца, и тоа не како на активен самостоен занаетчија, туку како на уживател на старосна пензија, како самостоен занаетчија.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 20. I. 1977 година под У. бр. 1802/76).

49. На уживателите на семејна пензија, преку осигуреник — самостоен занаетчија, им припаѓа право на додаток на деца ако вкупниот приход по член на семејството не го надминува пропишаниот имотен цензус.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение Републичката самоуправна интересна заедница за општествена заштита на децата во Скопје го потврдила решението на Самоуправната интересна заедница за општествена заштита на децата со кое на тужителката не ѝ е признато право на додаток на деца, сметано од 7. VII. 1976 година, бидејќи нејзиниот покоен маж бил осигурен како самостоен занаетчија.

Против означеното решение тужителката заведе управен спор, побивајќи го поради погрешна примена на Законот.

Тужбата е основана.

Неспорно е дека покојниот брачен другар на тужителката, преку кого остварува право на семејна пензија за себе и за малолетните деца Сулејаман, Сафет и Алија, бил осигуреник по основ на вршење на самостојна стопанска дејност.

Со молба од 18. III. 1977 година, како уживател на семејна пензија, тужителката барала да ѝ биде признато право на додаток на деца. Органот нашол дека тоа барање е неосновано поради тоа што брачниот другар на тужителката бил самостоен занаетчија, односно припаѓал на категоријата на осигуреници кои за време на осигуреничкиот стаж не плаќаат придонес за додаток на деца, не користат додаток на деца, а правото на пензија го остваруваат врз основа на договорно осигурување.

Ваквото правно становиште на тужениот орган, според мислењето на Судов, е спротивно на позитивните законски прописи. Имено, во член 67, ст. 1 т. 3 од Законот за определени облици на општествена заштита на децата и за самоуправните интересни заедници за општествена заштита на децата („Службен весник на СРМ“, бр. 5/74), предвидено е дека средствата за финансирање на општинската заедница ги обезбедуваат работните луѓе со придонес од личен доход од самостојно вршење на стопанска дејност, а во член 11, ст. 1, т. 4 од истиот закон е предвидено дека покрај дру-

тите, со право на додаток на деца се здобиваат и уживателите на старосна инвалидска семејна пензија според прописите на пензи-ското и инвалидското осигурување.

Со оглед на тоа дека самостојните занаетчи, со плаќањето на придонес од самостојно вршење на стопанска дејност, учествуваат во финансирањето на општинските заедници за општествена заштита на децата и дека уживателите на семејна пензија, преку осигуреник — самостоен занаетчија не се исклучени од правото на додаток на деца, доколку го исполнуваат пропишаниот цензус на приходите по член на семејството, произлегува дека со оспореното решение е повреден законот на штета на тужителката.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 693/78 од 13. XI. 1978 година).

50. Како доказ дека предлагачот на експропријацијата има обезбедено средства за надоместок приближно во висината потребна за плаќање на надоместокот за експроприраната недвижност, служи потврдата на Службата на општественото книговодство, а не потврдата на Собранието на општината дека во буџетот се обезбедени средства.

Од образложението:

Со оспореното решение Републичкиот секретаријат за финансии во Скопје го изменил решението на Отсекот за имотноравни работи на Собранието на општината, така што од тужителите се експроприра, во полза на општината, станбената зграда од приземје и кат, изградени на КП бр. 125/2734 на ул. „Маршал Тито“ бр. 20, освен деловната просторија во приземје, со површина од над 70 m², сопственост на тужителите, и истовремено ја одбил, како неоснована, жалбата на тужителите против првостепеното решение.

Против означеното решение тужителите заведоа управен спор, наведувајќи дека корисникот на експропријацијата не дал доказ дека обезбедил средства за надоместок на експроприраниот имот.

По извршениот увид во списите по предметот, Судов наоѓа дека оспореното решение не е законито поради следното:

Според чл. 23, ст. 1, точ. 2 од Законот за експропријација („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 11/68) предлагачот во предлогот за експропријација должен е да приложи доказ дека има обезбедено средства приближно во висина, која ќе биде потребна за плаќање на надоместок за експроприрана недвижност. Според чл. 24, ст. 1, точ. 2 од Законот за експропријација („Сл. весник на СРМ“ бр. 47/73), кон предлогот за експропријација мора да се приложи потврда од Службата на општественото книговодство дека предлагачот на експропријацијата им обезбеди средства приближно во висина која е потребна за плаќање на надоместокот за експроприраната недвижност.

Во конкретниов случај, според мислењето на овој Суд, тужениот и првостепениот орган, погрешиле кога потврдата на Општината Куманово бр. 08-7264/1 од 27. IX. 1971 година ја примиле како доказ за обезбедени средства, наоѓајќи притоа дека таа претставува доказ според одредбите на сојузниот закон, кој бил во сила во времето на водењето на постапката за експропријација на спорната недвижност. Ова поради тоа што, иако според поранешните прописи изрично не се бара докажувањето на постоење на средства за наведената намена да се врши врз основа на потврда од Службата на општественото книговодство, како што е тоа предвидено со републичкиот закон, тоа се подразбира, бидејќи сите парични средства на органите и организациите се водат кај Службата на општественото книговодство и се определени за соодветна намена.

(Пресуда на Врховен суд на Македонија — Скопје, У. бр. 991/75 од 17. XII. 1975 година).

51. Лице што изградило станбена зграда без пропишана дозвола од надлежниот орган и спротивно на урбанистичкиот план, во постапката за експропријација на земјиште на кое, според урбанистичкиот план, е предвидена изградба на општествен објект, не може да истакнува приговор дека со експропријацијата на спорното земјиште му се одземало дворното место на станбената зграда, со што му се оневозможувала редовна употреба на зградата, од причина што според урбанистичкиот план експроприраното земјиште не е предвидено како дворно место.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение Републичкиот секретаријат за финансии го потврдил решението на Одделението за финансии на Собранието на општината, со кое од тужителите било експроприрано селско-стопанско земјиште и тоа од тужителот С. Р. дел од к.п. бр. 10650/2 во површина од 720 кв. метри, а од С. М. дел од к.п. бр. 10650/1 во површина од 1616 кв. метри, за изградба на општествена деловна зграда.

Против означеното решение тужителите заведоа управен спор, наведувајќи дека експроприраното земјиште им служело како дворно место неопходно за редовна употреба на зградата.

Тужбата е неоснована.

Според чл. 1 од Законот за експропријација (Сл. весник на СРМ“ бр. 47/73), една недвижност може да се експроприра кога е тоа потребно заради изградба на стопански, станбени, комунални, туристички, здравствени, културни и спортски објекти, објекти за народната одбрана, цивилната заштита и други објекти од општ интерес.

Недвижност може да се експроприра и кога е тоа потребно за изведување на други работи од општ интерес.

Од приложените списи во предметот се гледа дека општиот интерес за изградба на деловни простории на ООЗТ „Винарска визба“ е утврден со урбанистичкиот план на градот, и дека предлагачот на експропријацијата обезбедил средства приближно во висина која е потребна за плаќање на надоместокот за експроприраната недвижност. При таква положба, произлегува дека органот правилно одлучил кога од тужителите го експроприрал спорното селскостопанско земјиште заради задоволување на општиот интерес.

При неспорната фактичка положба дека на спорното земјиште тужителите изградиле станбена зграда без пропишана дозвола од надлежниот орган, наводите во тужбата дека со експроприрањето на спорното земјиште нивната куќа останува без дворно место, се неосновани. Ова поради тоа што според Урбанистичкиот план на градот експроприраното место не е предвидено да служи како дворно место на станбената зграда, туку претставува градежна парцела за изградба на општествен објект — деловни простории на „Винарската визба“.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 1600/77, од 14. XII. 1977 година).

52. Во постапката за експропријација дозволено е предвремено влегување во посед, доколку на сопственикот на експроприраниот стан или зграда, кои се изградени со градежна дозвола, му се обезбеди соодветен стан или зграда.

Од образложението:

Со оспореното решение на Комисијата за кадровски и административни прашања на Извршниот совет на Собранието на СРМ е уважено барањето на Јавното правобранителство на општината и е дозволено предвремено влегување во владение на експроприрани недвижности на други лица и на недвижниот имот-индивидуална станбена зграда со површина под зграда од 85 кв. м., изградена на КП бр. 11192 КО во Охрид, сопственост на тужителот.

Со тужба до овој Суд тужителот ја оспори законитоста на горното решение, со предлог тоа да биде поништено.

Тужбата е делумно основана.

Од списите во предметот е видно дека со решение на Секретаријатот за комунални работи, урбанизам и имотоправни односи на Собранието на општината е извршена целосна експропријација во полза на општината за изградба на хали и магацини на една индивидуална станбена зграда, со површина под зграда од 85 кв. м., изградена на КП бр. 11192, сопственост на тужителот, и дека за иста цел се одземени од владение дел од КП бр. 11192, дворно место, во површина од 401 кв. м., дел од КП бр. 11190 и овошна градина.

од прва класа, во површина од 517 кв.м. Со истото решение е утврдено дека зградата се експропира без надоместок, бидејќи била изградена без градежна дозвола, па на тужителот му е наложено зградата да ја урне и материјалот да го однесе во рок од 15 дена по правосилноста на решението.

Со оспореното решение е дозволено предвременно влегување во владение на експроприраната станбена зграда, затоа што постоела можност да биде предизвикана, непредвидена материјална штета и да се оневозможи навремено завршување на објектите, кои биле поврзани со рокови за користење на кредити.

Овој Суд смета дека со оспореното решение правилно е дозволено предвременно влегување во посед на предметната недвижност, меѓутоа, смета дека тоа треба да биде дополнето по однос на тужителот во таа смисла, што предвременото влегување да се услови со претходно обезбедување на соодветен стан на тужителот, доколку експроприраниот стан, односно зграда — предмет на експропријација, е изграден со градежна дозвола од надлежниот орган, односно доколку градбата на станот, односно зградата, е прирамнета на градба со градежна дозвола. Ова поради следното:

Тужителот во тужбата наведува дека спорната зграда ја стекнал по основ на купопродажба и по основ на градба и дека таа била изградена во 1959 година и дека немало основ да биде експроприрана без надоместок, а исто така немало основ да се доведе во владение корисникот на експропријацијата пред правосилноста на решението за експропријација.

Во решението за експропријација е наведено дека експроприраната станбена зграда на тужителот била изградена без градежна дозвола. Меѓутоа, бидејќи тужителот наведува дека куќата ја стекнал по основ на купопродажба, било потребно овој факт да се провери, а од образложението на решението за експропријација не може да се види дали овој факт е проверен. Ова е битно да се утврди, затоа што, по исклучок и во случај кога се работи за станбена зграда изградена без градежна дозвола пред 15. II. 1968 година, следува надоместок доколку се врши експропријација од купувач кој не знаел и не можел да знае дека објектот е граден без градежна дозвола и кој е купен врз основа на судски заверен договор и платен данок на промет. Доколку во случајов се работи за таков објект за кој тужителот не знаел и не можел да знае дека е граден без градежна дозвола, а поседува и судски заверен договор, при што платил данок на промет, ќе треба да се смета дека експроприраната станбена зграда е изградена со градежна дозвола, па според тоа на тужителот би му следувал надоместок за неа а при неговото иселување, односно предавање на спорната станбена зграда во владение, би требало да му се обезбеди соодветен стан согласно со чл. 69, ст. 3 од Законот за станбените односи („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/73), како и согласно со чл. 40, ст. 1 од Законот за експропријација („Сл. весник на СРМ“ бр. 47/73).

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 24. V. 1979 година под У. бр. 705/79).

53. Иако е извршено делумно одземање на експроприраниот имот и тој е приведен кон намената за која е експроприран, може да се врши деекспропријација на неодземениот дел на експроприраниот имот, ако се исполнети условите за деекспропријација.

Од образложението:

Погрешно е становиштето на второстепениот орган дека не може да се бара деекспропријација, ако е извршено делумно одземање од владение на експроприраниот имот и тој е приведен кон намената за која е експроприран, бидејќи такво становиште е спротивно на член 32, ст. 3 од Законот за експропријацијата, каде што е пропишано дека правосилното решение за експропријација ќе се поништи во целост или делумно по барање на поранешниот сопственик на експроприраната недвижност, ако корисникот на експропријацијата во рок од 3 години по правосилноста на решението за експропријација не извршил позначителни работи на објектот, за чија изградба е извршена експропријацијата.

Не е спорно дека патот за чија изградба е извршена експропријација на спорниот имот е изграден и со изградениот пат делумно се зафатени спорните експроприрани недвижности, а поголемиот дел останал слободен и во владение и користење на поранешниот сопственик. Првостепениот и тужениот орган погрешно го отфрлиле барањето за деекспропријација од причина што веќе било решавано за такво барање со конечно решение, според образложението на првостепениот орган, а според образложението на второстепениот орган дека немало услови за деекспропријација, штом владението на земјиштето делумно било одземено. Правилно тужениот орган смета дека барањето на тужителката за деекспропријација е ново барање, но погрешно смета дека тоа треба да се отфрли од наведените причини од второстепениот орган. Напротив, по ова барање требало да се решава во смисла на тоа дали има место за делумна експропријација по чл. 32, ст. 3 од Законот за експропријацијата, бидејќи не е спорно дека патот е изграден, за чија изградба делумно се одземени од фактичко владение на поранешниот сопственик делови од спорните парцели за кои е одреден и надоместок, а делумно и во поголем дел на кој, наводно, имало и куќа и не бил одземен од владение на поранешниот сопственик до денес. Не може да биде пречка за деекспропријација тоа што дел од парцелите фактички бил одземен и искористен за изградба на патот, ако се утврди, а тоа не е ни спорно, дека другите делови, кои не се зафатени со патот, биле слободни и во владение и користење на поранешниот сопственик, од кој никогаш не биле одземени по донесувањето на решението за експропријација. Доколку се исполнети и другите услови за деекспропријација делумното одземање не е пречка за деекспропријација, согласно со чл. 32 од цитираниот закон, на слободните површини.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 600/78 од 14. IX. 1978 година).

54. Нема законски основ за деекспропријација на недвижност (нива), која била експроприрана во 1954 година заради формирање на земјоделско стопанство и кон него веднаш приклучена, а по неколку месеци дадена во замена (арондирана), на повеќе земјоделци за нивно земјиште.

Од образложението:

Со оспореното решение е уважена жалбата на Јавниот правобранител на општините, па решението на Одделението за финансии на Собранието на општината бр. 07-1426/67 од 8. VIII. 1963 година е поништено, и барањето на тужителката за поништување на правосилното решение за експропријација на НО на околијата, бр. 12594/48 од 20. XII. 1954 година, е одбиено како неосновано.

Тужителката ја оспорува законитоста на решението на тужениот Републички секретаријат и предлага тоа да биде поништено.

Тужбата е неоснована.

Со цитираното решение од 20. XII. 1954 година, неспорно била експроприрана една нива, поранешна сопственост на тужителката, односно на сега покојниот нејзин татко, а за формирање на земјоделско стопанство во В. Ова решение своевремени станало правосилно. Меѓутоа, со цитираното решение на Одделението за финансии на Собранието на општината било уважено барањето на тужителката за деекспропријација на односната недвижност, така што решението од 20. XII. 1954 година било поништено и одлучено недвижноста да се врати во сопственост на тужителката. Со оспореното решение, пак, по жалба на односниот јавен правобранител, како што е изложено погоре, е одлучено конечно и барањето на тужителката за деекспропријација е одбиено.

Според наоѓањето на Судот, со оспореното решение не е повреден законот на штета на тужителката, со оглед на ова:

Не стои наводот на тужителката дека биле исполнети условите за деекспропријација од член 31, ст. 3 од Законот за експропријација („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 11/68). Ова затоа што експроприраната недвижност кон крајот на 1954 година, заради формирање на стопанство во В., била приклучена кон односниот имот, а нешто подоцна, во текот на 1955 година, била арондирана-дадена во замена за земјоделски имот на 8 сопственици. Значи, експроприраната недвижност била приведена кон целта за која била експроприрана, а подоцна, по основ на арондација, била доделена на некои лица во замена за друго земјиште.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија на ден 15. IV. 1976 година под У. бр. 926/75).

55. Лице за кое е утврдено дека е неспособно за вработување, со оглед на староста од 83 години и болеста, не може да биде здравствено осигурано по основ на работен однос.

Од образложението:

Комисијата за жалби при Собранието на општинската заедница за здравство и здравствено осигурување со оспореното решение го потврдила решението на Општинската заедница за здравство и здравствено осигурување, со кое било одбиено барањето на тужителот да се прими во здравствено осигурување по однос на вработување кај приватен работодаател.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е неоснована.

Тужителот, како лице на 83 годишна возраст, поднел барање да биде здравствено осигурен од работен однос кај приватно лице. Органот, по прибавување на наод и мислење од лекарските комисији на заедницата за здравство и здравствено осигурување, кога установил дека тужителот не е способен за вработување со оглед на епилесклерозата, миокардиолошката ситуација и длабоката старост, правилно го одбил барањето здравствено да го осигура од работен однос. Ова поради тоа што во случајов се гледа дека договорот за засновување на работен однос е фиктивен, составен со цел да се изигра законот и тужителот да се здобие со права кои по законот не му припаѓаат. Работен однос може да заснове осигуреник кој е способен за работа.

Се укажува дека, во чл. 57 од Законот за здравственото осигурување и задолжителните видови за здравствена заштита на населението („Сл. весник на СРМ“ бр. 21/71) е предвидено дека, ако заедницата на здравственото осигурување, на лицето за кое е поднесена пријава за осигурување, не му признае својство на осигурено лице или тоа својство ќе му го признае по некој друг основ, таа за тоа донесува решение кое му се доставува на заинтересираното лице и на подносителот на пријавата. Од цитираната законска одредба произлегува дека општинската заедница за здравство и здравствено осигурување е овластена да цени дали лицето што бара здравствено осигурување ги исполнува условите да му се признае својство на осигурено лице.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 12. X. 1978 година под У. бр. 1470/78).

56. За да се оствари правото на здравствена заштита како учесник во НОВ во смисла на чл. 2, т. 1 од Законот за здравствена заштита на учесниците во НОВ, нужно е барателот да има конечно решение за утврден посебен стаж во двојно траење како учесник во НОВ, непрекинато до 15. V. 1945 година, и тоа според прописите за пензиско осигурување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение тужениот орган ја одбил жалбата на тужителот против решението на Општинската заедница за здравство и здравствено осигурување, со кое не му е признато право на здравствена заштита како на учесник во НОВ според Законот за здравствена заштита на учесниците во Народноослободителната војна („Сл. весник на СРМ“ бр. 45/72).

Тужителот ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да се поништи.

Тужбата не е основана.

Не е спорно дека тужителот има директно учество во НОВ од 8. IX. 1944 до 15. II. 1945 година, кој период му е утврден со посебно решение во посебен пензиски стаж во двојно траење. Исто така не е спорно дека нема утврден посебен стаж во двојно траење како активна и организирана работа за НОД времето од 16. II. 1945 до 15. V. истата година.

При горната неспорна состојба правилно е одлучено дека тужителот нема услови да му се признае право на здравствена заштита како на учесник во НОВ во смисла на чл. 2, точка 1 од цитираниот закон. За признавање на такво право тужителот треба претходно да се здобие со конечно решение за признавање во двојно траење на посебен стаж непрекинато од 8 септември 1944 до 15. V. 1945 година.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 24. IV. 1975 година под У. бр. 397/75).

57. Со договорот за купопродажба на станбена семејна зграда до изградена бетонска плоча продавачот неосновано се збогатил само со износот што се добива по одбивањето од вкупната продажна цена вложената вредност на материјалот и работната сила во градбата до бетонска плоча (чл. 1 и 5 од Законот за пријавување и преиспитување потеклото на имотот).

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение бр. 14/1 од 17. V. 1976 година, Републичката комисија за испитување потеклото на имотот во Скопје го потврдила решението на Општинската комисија за испитување потеклото на имотот при Собранието на општината Тетово, У. бр.

09-3823/1 од 18. XI. 1975 година, со кое е утврдено дека тужителката продала прадежен плац бр. 239 во површина од 394 кв. м. и на тој начин неосновано се збогатила со 15.000 динари, која сума се одзема во корист на Општината Тетово.

Против означеното решение тужителката заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба. Предлагата тоа да се поништи.

Тужбата е основана.

Тужителката во управната постапка и во тужбата наведува дека со заверен судски договор О.в. бр. 2334/71 од 15. VII. 1971 година им продала на купувачите станбена зграда изградена до прва плоча на прадежен плац бр. 239 во површина од 394 кв. м., и тоа 144 кв. м. под самиот објект и 250 кв. м. дворно место за 15.000,00 динари.

Од увидот на цитираниот договор, приложен кон списите, се гледа дека наводите во тужбата се точни, а органот со оспореното решение не оспорува дека тужителката продала и зграда изградена до плоча.

При ваква фактичка положба, овој Суд смета дека е повреден законот кога органот тврди дека тужителката неосновано се збогатила со 15.000,00 динари. Ова поради тоа што во купопродажната цена е содржан и материјалот и работната сила што се потрошени и што тужителката ги платила при градбата на станбената зграда до бетонската плоча, без оглед на тоа што договорот за купопродажба е незаконит. Со Законот за испитување потеклото на имотот се стреми од лицата да се одземе имотот кој не е стекнат со личен труд согласно со начелото на распределба според резултатите на трудот, со наследство, подарок или на друг законит начин. Во случајоов кога во цената на продажбата влегле и трошоците околу градењето на зградата до бетонската плоча, за овој износ не би можело да се прими дека тужителката неосновано се збогатила, бидејќи во купопродажната цена е влезен и потрошениот материјал и работната сила кои тужителката ги платила. Се укажува дека со Законот за пријавување и испитување потеклото на имотот не се врши санкционирање на незаконити дејствија, туку се врши одземање на неосновано стекнат имот.

Од изложените причини оспореното решение се поништува и предметот се враќа на повторно решавање.

При повторното решавање органот ќе треба да ја установи вредноста на изградената станбена зграда до бетонската плоча односно до положба во која била предадена во времето на отуѓувањето (во летото на 1971 година), која сума ќе треба да се смета дека не е основано стекната.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 15. IX. 1976 година под У. бр. 1167/76).

58. За поранешен сопственик на национализирано градежно земјиште се смета лицето што како такво се води во катастарскиот операт, сè додека во одредена законска постапка не се изврши промена во оператот.

Од образложението:

Републичкиот секретаријат за финансии ја одобрил жалбата на тужителот, поднесена против решението на Одделението за финансии на општината, со кое е решено да се одбие барањето на тужителот како на поранешен сопственик да му се признае првенствено право на градба на К. П. бр. 2037, на која е предвидена градба на семејна станбена зграда.

Од катастарскиот извод на Геодетската управа на Собранието на општината Охрид бр. 03-3/1469 од 5. V. 1975 година и изводот од Урбанистичкиот план на с. П. се гледа дека на катастарската парцела 2037, КО-П. се формирани две градежни парцели, и тоа градежна парцела 167/1 и градежна парцела 167/2, и дека на градежната парцела 167/2 во катастарскиот операт тужителот се води како сопственик на плац од 320m², на која е предвидена градба на семејна станбена зграда.

При ваква фактичка положба овој суд смета дека органот го повредил законот кога тужителот не го смета за поранешен сопственик на градежната парцела 167/2. Ова поради тоа што, врз основа на правосилен акт на катастарската управа, е извршена промена во катастарот и сè додека тужителот во катастарот се води како поранешен сопственик на спорната градежна парцела, не може поинаку да се смета (член 49 од Законот за премерот и катастарот на земјиштето, „Сл. весник на СРМ“ бр. 34/72).

Доколку органот смета дека бил повреден законот кога катастарската управа извршила промена на сопственоста во катастарот, тој во одредена законска постапка треба да се бори таа промена да се стави вон сила и, откако во тоа ќе успее и ќе се изврши повторна промена во катастарот, така што тужителот нема да се признае како поранешен сопственик, може да биде одбиено барањето на тужителот како на поранешен сопственик на парцелата да му се признае првенствено право на користење.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 1189/78, од 22. XI. 1979 година).

59. Иако катастарската управа установила дека своевременно погрешно бил заведен во катастарскиот операт одреден општествен имот како сопственост на тужителот, промената во катастарскиот

операт катастарската управа може да ја изврши само доколку во одредена законска постапка се установи дека спорниот имот е општествена сопственост, а не на тужителот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Републичката геодетска управа во Скопје го потврдила решението на Геодетската управа на Собранието на општината, со кое е извршена промена во катастарот така што катастарската парцела бр. 44 од поседовниот лист бр. 105, која се водела на тужителот, е заведена како општествен имот.

Од списите по предметот се гледа дека Геодетската управа установила дека спорната катастарска парцела од 1954 година па до 1. I. 1973 година се водела како општествена сопственост, а од 1. I. 1973 година имотот се водел на таткото на тужителот, а по пат на договор за подарок од 27. VIII. 1975 година па наваму се водел на тужителот. Откако катастарската управа констатирала дека по прешка и невнимание спорниот имот во 1967 година бил заведен во катастарскиот елаборат на таткото на тужителот, а подоцна на тужителот, со оспореното решение ја исправил таа грешка на тој начин што извршил промена, заведувајќи го имотот како општествен.

Во член 49, ст. 3 од Законот за премерот на катастарот на земјиштето („Сл. весник на СРМ“ бр. 34/72) е предвидено дека измени на корисниците во катастарскиот операт ќе се вршат врз основа на правосилна одлука на судот или на друг надлежен орган, како и врз основа на договор за промет на земјиште заверен во судот.

Во член 55, ст. 3 од истиот закон е предвидено дека состојбата што произлегува од катастарскиот операт се зема како точна сè додека не се спроведат измените во катастарскиот елаборат.

Катастарскиот елаборат и работните оригинали, во однос на податоците за облогот и површината на парцелата, културата, класата, катастарскиот приход и корисникот, имат својство на јавна книга.

Од изложеното произлегува дека катастарската управа не е овластена по службена должност да врши промена во катастарот на начин како што тоа го сторила во конкретниов случај.

Катастарската управа, во смисла на член 49, ст. 3 од Законот за катастарот, може да изврши промена во катастарот само доколку се установи, во одредена законска постапка, дека спорниот имот е општествена сопственост, а не на тужителот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 7. III. 1979 година под У. бр. 803/78).

60. Препис на поседовен лист од катастарските книги може да побара секое лице и за тоа не е потребно да докажува дека има правен интерес.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Во својство на адвокат, тужителот поднел барање до Геодетската управа и регулација на Собранието на градот С. да му се издаде препис од поседовниот лист бр. 6448 на КП бр. 386/1 КО — С. Во барањето тужителот не го навел сопственикот на споменатата катастарска парцела, ниту ја навел целта за која бара таков препис.

Органот со акт го поканил во рок од 10 дена да достави заверено полномошно во смисла на чл. 60 од Законот за општата управна постапка, а доколку тоа не го стори, ќе смета да барањето е нецелосно и како такво ќе биде отфрлено. Тужителот не постапил по налогот. Органот со заклучок го отфрлил барањето како нецелосно, согласно со чл. 60 и 68 од Законот за општата управна постапка.

Според чл. 7 од Законот за премерот и катастарот на земјиштето, увидот во податоците на премерот и катастарот на земјиштето е јавен, доколку за одделни податоци со посебен пропис не е поинаку одредено, и се врши во службените простории на надлежниот орган за геодетски работи.

Органот од претходниот став на заинтересираните организации на здружениот труд и други организации и граѓани, по нивно барање, им издава исправи за фактите содржани во податоците на премерот и катастарот на земјиштето (уверение, копие од планови, преписи, изводи и др.). доколку за одделни податоци не е поинаку определено.

Од цитираната законска одредба произлегува дека тужителот, како лице кое врши јавна функција — адвокат, има право да бара да му се издаде препис од поседовниот лист и тоа без да поседува какво и да било полномошно од сопственикот на кого се води катастарската парцела односно поседовниот лист. Ова дотолку повеќе што органот издава такви преписи, уверенија, копија од планови, изводи и друго и на секој заинтересиран граѓанин согласно со поторе цитираната одредба. Органот подрешил кога на тужителот му барал заверено полномошно, а затоа што во одредениот рок не доставил такво, го отфрлил барањето како нецелосно, согласно со чл. 60, во врска со чл. 68 од Законот за општата управна постапка. Ова дотолку повеќе што во случајов не се работи за нецелосно барање, бидејќи во него е кажан бројот на поседовниот лист и бројот на катастарската парцела.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, У. бр. 469/75 од 16. X. 1975 година).

61. Кога тужителот не приложил доказ дека објектот е граден врз основа на градежна дозвола, Геодетската управа не го повредила законот кога го одбила барањето да се изврши промена во катастарскиот елаборат, така што неизграденото земјиште би се одбележило како изградено.

Од образложението:

Со оспореното решение Републичката геодетска управа во Скопје го потврдила решението на Геодетската управа и регулација на Собранието на град Скопје, со кое било одбиено барањето на тужителот во катастарскиот елаборат на КП. бр. 11975/1 да се запише дека постои станбена зграда односно да се изврши промена во катастарот.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба. Предлага решението да се поништи.

Тужбата е неоснована.

Во чл. 56 од Законот за премерот и катастарот на земјиштето („Сл. весник на СРМ“ бр. 34/72) е предвидено дека измени кои не настанале во согласност со важечките прописи не можат да се спроведуваат во работните организации и во катастарскиот операт.

Кога тужителот не приложил доказ да е објектот граден према издадена градежна дозвола, Геодетската управа не го повредила законот кога го одбила барањето да се изврши промена во катастарскиот елаборат, така што неизграденото земјиште би се одбележило како изградено.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, У. бр. 94/75 од 5. VI. 1975 година).

62. Надлежната геодетска управа, ако не стои некоја друга законска пречка, должна е да изврши промена во соодветните катастарски книги по однос на користењето на градежно земјиште, ако преносот на таквото право од поранешниот сопственик на друго лице е извршен до денот на влегувањето во сила на Законот за одредување на градежното земјиште во градовите и населбите од градеки карактер, а имено до 15. II. 1968 година, и тоа врз основа на договор на кој потписите се заверени од страна на органот надлежен за заверување на потписи.

Од образложението:

Решението е незаконито.

Спорот е за тоа — дали имало услови да се изврши промена во катастарот, имено, правото на користење на градежно неизградено земјиште од името на поранешната сопственичка на името на

тужителот. Согласно со одредбата на член 4 од Законот за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Службен лист на СФРЈ“ бр. 5/68), поранешниот сопственик на неизградено градежно земјиште има првенствено право на користење на тоа земјиште во површина која е потребна за изградба на зграда на која, според законот, може да има право на сопственост и за редовна употреба на таа зграда, ако врз основа на деталниот урбанистички план на тоа земјиште може да се подигне таква зграда. Според одредбата на член 5 од истиот закон, правото од цитираниот член 4 поранешниот сопственик може да го пренесе само врз брачниот другар, потомците, посвоениците, родителите и посвоителите. Меѓутоа, во четвртиот став на член 5 од овој закон е предвидено дека неговите ставови од 1—3 се применуваат и на лица на кои поранешните сопственици, до денот на влегувањето во сила на овој закон (15. II. 1968 година), го пренеле правото на користење или првенственото право на користење, ако преносот на правото е извршен врз основа на договор на кој потписите се заверени од страна на органот надлежен за заверување на потписи, или ако договорената цена е исплатена преку банка, или ако лицето на кое поранешниот сопственик го пренел тоа право вршело исплата на данокот или придонесот во врска со земјиштето на кое постои тоа право. Во случајов станува збор за пренесување на правото на користење на односното земјиште до денот на влегувањето во сила на цитираниот закон, и тоа со пренос на односното право со договор заверен од општински суд, па при повторното одлучување ова да се има предвид и понатаму да се постана по законот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 309/78 од 16. III. 1978 година).

63. Иако во конкурсот е укажано дека понудата се врши во запечатен плик со црвен восок не може да се прими дека конкурсните услови не се исполнети ако е понудата дадена во плик залепен со целофан.

Од образложението:

Републичкиот секретаријат за финансии во Скопје го потврдил решението на Одделението за финансии на Собранието на општината Охрид, со кое е одбиено барањето на тужителот по пат на конкурс да му се додели градежна парцела за изградба на семејна станбена зграда.

Од образложението на првостепеното решение се гледа дека тужителот бил одбиен на конкурсот за доделување на градежна парцела за изградба на семејна станбена зграда, иако дал најповолни понуди, поради тоа што не бил жител на општината.

Кога во жалбата тужителот докажал дека е жител на општината второстепениот орган со оспореното решение, од сосем поинакви причини од оние од кои бил одбиен од првостепениот орган на конкурс да му се додели градежна парцела, жалбата ја одбива, а првостепеното решение го потврдува, односно само поради тоа што конкурсната понуда била дадена во залепен плик со целофан, а не во запечатен плик со восок, како што било укажано во конкурсот.

Од распишаниот конкурс Уп. бр. 06-2887/1 од 23. VI. 1976 година се гледа дека е укажано дека поднесувањето на понудата треба да се врши во запечатен плик со црвен восок со ознака „за конкурс“. Ова укажување не претставува битен услов за учествување на конкурс и второстепениот орган го повредил законот кога само поради ова нашол дека било основано одбивањето на тужителот да учествува на конкурсот и дека првостепениот орган требало да ја отфрли понудата на тужителот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 85/77 од 9. III. 1977 година).

64. Ослободената од национализација семејна станбена зграда, во чиј состав има деловни простории под закуп, не може повторно да се национализира само затоа што сопственикот ја продал.

Од образложението:

Од предметот се гледа дека со решението на Комисијата за национализација при Народниот одбор на општината К. број 136 од 2. XII. 1959 година било одбиено барањето на Секретаријатот за финансии на Народниот одбор на општината К. да се национализира деловната просторија во состав на станбената зграда на ул. „Доне Божинов“ бр. 52 во К., изградена на КП бр. 90/638, сопственост на А. Т., која била оставена во сопственост согласно со чл. 13, ст. 2 од Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште. Ова решение станало конечно во управната постапка.

Со договор за купопродажба од 10. XI. 1964 година, заверен во Општинскиот суд под Ов. бр. 1897/64, тужителите Р. и Ж. С. ја купиле станбената зграда и деловните простории во нејзин состав од дотогашниот сопственик, продавачката А. Т.

При ваква фактичка положба, Судот наоѓа дека органот го повредил законот на штета на тужителите кога спорните деловни простории повторно ги национализирал без надоместок. Ова затоа што тие деловни простории биле еднаш предмет на национализација, па согласно со чл. 13, ст. 2 од Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште биле оставени во сопственост на продавачката А. Т., затоа што органот утврдил дека не постои општествен интерес за нивно национализирање. Со проме-

ната на сопствениците, а врз основа на погоре цитираниот договор, не се стекнати услови за повторно национализирање.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, У. бр. 1126/74 од 6. XII. 1975 година).

65. Управниот орган е врзан за пресудата на редовниот суд со која, спрема општината е утврдено дека тужителката во времето на влегувањето во сила на Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште (28. XII. 1958 година) била поранешен сопственик на спорното градежно земјиште (чл. 323/II од ЗПП, во врска со чл. 9 од ЗННЗГЗ).

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Републичкиот секретаријат за финансии го потврдил решението на Одделението за финансии на Собранието на општината, со кое било одбиено барањето на тужителката како на поранешен сопственик да ѝ се признае првенствено право на користење на градежно неизградено земјиште КП бр. 6655/3, КО О., на кое е предвидено изградба на семејна станбена зграда.

Од списите по предметот се гледа дека со правосилната пресуда на Општинскиот суд, во која како тужена странка била општината, застапувана од јавниот правобранител, е утврдено дека во времето на влегувањето во сила на Законот за национализација на наемните згради и градежното земјиште (28. XII. 1958 година) тужителката била поранешна сопственичка на спорната градежна парцела.

Од ваквата фактичка положба произлегува дека е повреден законот кога органот не ја смета тужителката за поранешен сопственик на спорната градежна парцела, бидејќи пресудата има правно дејство спрема општината.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, У. бр. 448/75 од 8. V. 1975 година).

66. Како сенс за негодност за поседување и носење на оружје, ниту за основано сомнение дека ќе биде злоупотребено оружјето, не може да служи паричната казна во износ од 200,00 динари, со која тужителот е казнет за вербален прекршок.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Самиот прекршок за кој е казнет тужителот зборува за тоа дека се работи за еден од најлесните прекршоци од чл. 2 на Законот за прекршоците против јавниот ред и мир и се состои во

карање, викање или непристојно однесување, со предвидена парична казна до 500,00 динари, или со затвор до 15 дена. Тужителот е казнет со 200,00 динари, што значи дека неговиот прекршок е третиран, и во рамките на овој прекршок, како прекршок од најлесен степен. Такво прекршок, со такво поведење на тужителот, досега не казнуван, не дава основ за заклучок дека го прави неподобен за поседување и носење на оружје во смисла на член 21, став 1, во врска со член 9, став 1, точ. 3 и став 2 од Законот за набавување, поседување и носење на оружје („Сл. весник на СРМ“ бр. 18/76). Во истите прописи е наведено дека лицето, кое е казнето за прекршок од таква природа, е неподобно за поседување и носење на оружје, или укажува на можноста за злоупотреба на оружјето, или за време додека против таквото лице се води прекршочна постапка за таков прекршок, општинскиот орган за внатрешни работи може да одбие давање на одобрение за набавување на оружје (во конкретниот случај да се одземе одобрението), ако постои основано сомнение дека лицето ќе го злоупотреби таквото оружје. Прекршокот за кој е казнет тужителот и самиот настан, онака како што е утврден со решението на надлежниот орган, не може да се смета дека се работи за таков прекршок кој тужителот го прави неподобно лице за поседување на оружје.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 1434/77 од 6. X. 1977 година).

67. Кривичното дело од чл. 170, ст. 1 од КЗ, вербална навреда, со упатување пцости на приватниот тужител, при што тужителот не се заканувал дека ќе употреби сила, не го прави тужителот неподобен за поседување и носење на оружје, респективно не стојат условите од чл. 9, во врска со член 21 од споменатиот закон за одземање на дозволата за поседување и носење на оружје, како и самото оружје.

Од образложението:

Со решението на Одделението за внатрешни работи на општината, кое е потврдено со оспореното решение на РСВР, одлучено е од тужителот да се одземе дозволата за поседување и носење на оружје, како и оружјето — ловна пушка. Ова затоа што тужителот станал неподобен за натамошно поседување и носење на оружје. Тужителот, пак, смета дека било неправилно постапено кога била одбиена неговата жалба и потврдено првостепеното решение, затоа што не биле исполнети законските услови да му се одземе оружјето и оружниот лист само за тоа што тој бил осуден парично за кривично дело навреда.

Против решението на Републичкиот секретаријат за внатрешни работи тужителот поднесе тужба побивајќи го поради повреда на законот и предлага тоа да се поништи.

Овој Суд најде дека тужбата е основана од следните причини:

Согласно со одредбата на чл. 9 од Законот за набавување, поседување и носење на оружје („Сл. весник на СРМ“ бр. 25/72), одобрение за набавување на оружје не може да се издаде, покрај другите случаи и кога лицето е осудено за кривично дело, или е казнето за прекршок што го прави неподобно за поседување и носење на оружје или укажува на можност за злоупотреба на оружјето. Според одредбата на чл. 21 од истиот закон, оружјето и муницијата, како и дозволата за оружје ќе се одземат ако настапи некој од случаите од чл. 9 на овој закон.

Управните органи одлучиле од тужителот да се одземе оружјето и дозволата, бидејќи тој со пресуда на Општинскиот суд бил огласен за виновен за кривично дело навреда од чл. 170, ст. 1 од КЗ и е осуден на парична казна во износ од 600 динари. Ова затоа што на 6. II. 1975 година, во просториите на Комбинатот „Нонча Камишова“ во Титов Велес, во погонот каде што работел, на лицето С. С. му упатил пцости. Со оглед на тоа заземено е правно становиште дека тужителот станал неподобен за поседување и носење на оружје т.е. дека стоеле условите за одземање на оружјето, предвидени во цитираните одредби од Законот за набавување, поседување и носење на оружје.

Меѓутоа, според наоѓањето на овој Суд, погрешно е изложено правно становиште на тужениот орган кога смета дека само со фактот што тужителот е осуден парично за кривично дело вербална навреда станал неподобен за натамошно поседување и носење на оружје. Ова затоа што ова кривично дело, како и начинот на неговото извршување и околностите под кои тоа било извршено, што се гледа од списите, не укажува на такво нешто. Имено, од пресудата се гледа дека до навредата дошло по безначаен повод, при кое ниту е утврдено, ниту се тврдело, дека тужителот му се заканувал на односното лице уште пред извршувањето на кривичното дело, ниту за време на извршувањето на делото, ни потоа. Со други зборови, и според мислењето на овој Суд, односното кривично дело нема никаква врска со прашањето за подобноста за натамошно поседување и носење на оружје од страна на тужителот, респективно и не стоеле законски услови за одземање на оружјето.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 16. XII. 1976 година под У. бр. 1750/76).

68. Според член 176, ст. 3, т. 3 буква в) и ст. 4 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, не е нужно ефективниот стаж на осигурувањето од најмалку 5 години да биде исполнет во последните 10 години т.е. од 1. I. 1955 до 1. I. 1965 година. Доволно е да биде исполнет од 15. V. 1945 година. Вакво ограничување за последните 10 години пред 1. I. 1965 година има во чл. 233, ст. 2 т. 3 од ОЗПО, а не и во новиот пропис од чл. 176, ст. 3, т. 3 на ЗПИО.

Од образложението:

Со оспореното решение ЗПИО на Македонија ја одбил жалбата на тужителката против решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување, П. бр. 8457 од 28. III. 1975 година, со кое е одбиено барањето на тужителката за признавање право на семејна пензија преку покојниот ѝ маж Ацо, кој умрел на 23. VII. 1971 година.

Тужителката ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да се поништи.

Тужбата е основана.

Тужениот орган како причина за одбивање на жалбата навел дека нема законски основ да ѝ се признае право на семејна пензија на тужителката поради тоа што не биле исполнети условите од чл. 176, ст. 4, во врска со ст. 3, т. 3 буква в) од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, т.е. поради тоа што покојниот маж на тужителката имал утврдено пензиски стаж од 20 години, 8 месеци и 20 дена заклучно со 31 октомври 1956 година, дека немал најмалку 5 години ефективен стаж пред 1. I. 1965 година во временскиот период од 1. I. 1955 до 31. XII. 1964 година. Овие причини на второстепениот орган се во спротивност со смислата и јасните одредби на цитираните прописи.

Во член 176, ст. 3, т. 3 буква в) од Законот за пензиското и инвалидското осигурување е пропишано: „лицата што по 31 декември 1972 година немаат својство на осигуреник (чл. 12—14 од овој закон), а такво својство немале ни по 1. I. 1965 година, а својството на осигуреник го имале пред 1 јануари 1965 година, се здобиваат со право на старосна пензија со навршени 65 години од животот и пензиски стаж помалку од 30 години, но најмалку 20 години, од што најмалку 5 години ефективен стаж на осигурувањето пред 1 јануари 1965 година“. Во став 4 на истиот член е пропишано: „членовите на семејството на лице кое немало својство на осигуреник по 1 јануари 1965 година, можат да се здобијат со право на семејна пензија ако умреното лице по чиј основ се остварува правото на семејна пензија ги исполнило условите на пензискиот стаж односно пензискиот стаж и стажот на осигурувањето од став 3 на овој член“.

Не е спорно дека покојниот немал својство на осигуреник по 1 јануари 1965 година, но имал такво својство пред 1 јануари 1965 година, ги исполнувал условите на пензискиот стаж односно

пензискиот стаж и стажот на осигурувањето од став 3 на овој член, т.е. имал најмалку 20 години пензиски стаж, од кои најмалку 5 години ефективен стаж на осигурувањето пред 1 јануари 1965 година. По цитираните прописи не се бара овој ефективен стаж на осигурувањето од најмалку 5 години пред 1 јануари 1965 година да е исполнет во последните 10 години пред 1. I. 1965 година, бидејќи такво ограничување во овој пропис нема и дека тој ефективен стаж од 5 години може да биде исполнет почнувајќи од 15 мај 1945 година, па до 1 јануари 1965 година, а не за периодот само од 10 јануари 1955 година, како што погрешно смета тужениот орган, бидејќи такво ограничување имало во чл. 233 од ОЗПО, а не и во цитираните одредби на чл. 176 од ЗПИО.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 8. IV. 1976 година под У. бр. 1434/75).

69. По влегувањето во сила на Законот за пензиското и инвалидското осигурување т.е. по 1. I. 1973 година, не може да се поднесе барање за повторно распоредување во осигуренички категории според категоријата на работното место, бидејќи овој закон, како и Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување, не предвидуваат старосна пензија по основ на категорија на работното место.

Од образложението:

Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го одбила барањето на тужителот во обновена постапка да го измени решението на Републичкиот завод за социјално осигурување во Скопје и на тужителот да му признае повисок пензиски основ.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот.

Тужбата е неоснована од следните причини:

Со конечното решение на Републичкиот завод за социјално осигурување во Скопје, Ж. бр. 351 од 28. II. 1967 година, било одбиено барањето на тужителот во обновена постапка по решението за преведување на Комуналниот завод за социјално осигурување во Скопје, бр. 5857 од 1. III. 1965 година, да биде распореден во повисок осигуренички разред според категоријата на работното место на кое работел во последните пет години пред пензионирањето.

На 20. XI. 1975 година тужителот поднел барање за обнова на постапката по поторе означеното конечно решение, за да биде повторно распореден согласно со одредбите на чл. 216, ст. 3 и чл. 224 од ОЗПО, како лице кое во последните пет години пред пензионирањето работело на работно место од II категорија, па врз основа

на тоа да му се определи повисок износ на старосна пензија. За доказ на основаноста на своето барање приложил потврда од Претпријатието за стопанисување со води — Скопје „Водостопанство“ — ООЗТ — „Вардар“ од 17. XI. 1975 година, како и изјави на свидетели.

Во чл. 252, ст. 1, точ. 3 од Законот за општата управна постапка е предвидено дека по протекот на рокот од пет години од доставувањето на решението на странката обнова на постапката не може да се бара. Во интерес на осигурениците Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, со чл. 185 од Статутот, отстапила од принципот на застареност на барањето за обнова на постапката, предвидена во Законот за општата управна постапка, но под услов во таквите случаи да се применуваат материјалните прописи кои важат во времето на поднесувањето на барањето за обнова на постапката.

Со оглед на тоа дека барањето за обнова на постапката е поднесено по протекот на рокот од пет години од доставувањето на конечното решение на тужителот, решавањето по барањето треба да се изврши со примена на законските одредби што се во важност во моментот на поднесувањето на барањето. Бидејќи по Законот за пензиското и инвалидското осигурување и со Статутот на Заедницата висината на пензискиот основ се определува според остварениот личен доход на осигуреникот, а не според категоријата на работното место на кое работел, произлегува дека со оспореното решение не е повреден законот кога е одбиено барањето на тужителот според категоријата на работното место да му се признае повисок износ на пензијата.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, У. бр. 88/76 од 18. II. 1976 година).

70. Не се смета за подолга од полното работно време работата на спроведување на вонредни испити, па примањата за оваа работа не влегуваат во пензиската основица.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија ја уважила жалбата на тужителот, го поништила решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување во Скопје и одлучила на тужителот да му се признава право на старосна пензија.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактична положба и погрешна примена на материјалното право. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е неоснована.

Тужителот ја оспорува законитоста на второстепеното решение, наведувајќи дека во пензиската основица не му биле засметани сите лични примања што му биле исплатени по основ на работа подолга од полното работно време во 1973 и 1974 година, од одржување на вонредни испити. Овие тужбени наводи се неосновани поради тоа што, согласно со чл. 19, ст. 2 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување („Сл. весник на СРМ“ бр. 46/72, 42/77), личниот доход за работа подолга од полното работно време се зема предвид за утврдување на пензиската основа само ако таквата работа е вршена во согласност со посебни прописи.

Во чл. 22 од Законот за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд („Сл. весник на СРМ“ бр. 16/74) е предвидено дека прекувремена работа може да се воведе кога е неопходно да се заврши процесот на работа чие траење не може да се предвиди (завршување на технолошки процес и други сложени операции во градежништвото, рударството, индустријата, преземање на неодојжни мерки за безбедност на сообраќајот на патници или стока). Потоа, прекувремена работа може да се воведе и кога е тоа неопходно да се замени ненадејно отсутен работник во процесот на производството кој трае непрекинато (работа на високи печки, електрогенератори и други слични работи), од кои зависи безбедноста на граѓаните и на имотот, или кога е неопходно да се доврши игна медицинска интервенција или друга неодојжна медицинска мерка, како и во случаите кога е неопходно да се спречи расипување на сировини и материјали, извршување на неодојжни работи во земјоделството, градежништвото, чие одлагање би предизвикало ненадоместливи штети. Личниот доход остварен за работа подолга од полното работно време, а која е извршена под условите од чл. 22 од Законот за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд, согласно со чл. 19, ст. 2 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување се зема предвид при утврдувањето на пензиската основица. Меѓутоа, во случајов работата на тужителот подолга од полното работно време односно подолга од погоре утврдениот фонд на часови во текот на неделата, како и работата на спроведување на вонредни испити, не може да се смета како работа извршена под условите од чл. 22 од Законот за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд, иако таква работа била предвидена со нормативниот акт на организацијата во која тужителот бил вработен. Ова поради тоа што со чл. 27, ст. 2 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување е предвидено дека за утврдување на пензиска основица не се земаат предвид наградите за извршување на работа надвор од редовниот делокруг на работникот на работното место и наградите врз основа на посебно признание за долгогодишна работа и сл., без оглед на тоа дали се тие предвидени како основа за распределба на личните доходи во општиот акт на организацијата.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје У. бр. 879/78 од 20. IX. 1978 година).

71. Кога е поднесено барање за признавање право на старосна пензија во време на важењето на Законот за пензиското и инвалидското осигурување, за признатото продолжено осигурување не важат ограничувањата од член 130, став 4 од Основниот закон за пензиското осигурување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителката е родена на 2. III. 1914 година, поднела барање на 19. V. 1975 година да ѝ се признае право на старосна пензија, имала признат пензиски стаж од 19 години, 9 месеци и 11 дена, и тоа: 10 години, 7 месеци и 11 дена стаж на осигурување од работен однос, 2 години, 4 месеци и 16 дена продолжено осигурување по 1. I. 1973 година, односно според Законот за пензиското и инвалидското осигурување и 6 години, 9 месеци и 14 дена продолжено осигурување до 1. I. 1973 година, односно според Основниот закон за пензиско осигурување (член 130).

Врз основа на изложената фактичка положба, со оспореното решение е установено дека тужителката не ги исполнувала условите за признавање право на старосна пензија. Ова поради тоа што немала минимален пензиски стаж од 15 години во смисла на член 16, став 2 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, а имала 12 години, 11 месеци и 27 дена, бидејќи продолженото осигурување од 6 години, 9 месеци и 14 дена, што ѝ било признато во времето кога бил во сила Основниот закон за пензиско осигурување не се пресметувало според член 130, став 4 од тој закон во минимумот на потребниот стаж за остварување право на пензија. Признатото право на продолжено осигурување во траење од 6 години, 9 месеци и 14 дена според Основниот закон за пензиско осигурување, доколку тужителката имала признат минимум на стаж од 15 години, се признавало за зголемување на процентот на пензискиот основ.

Ваквото становиште на тужениот орган е неправилно, поради тоа што тужителката бара признавање право на старосна пензија според Законот за пензиското и инвалидското осигурување, односно поднела барање во времето кога бил во сила Законот за пензиското и инвалидското осигурување и нејзиното барање требало да биде решено по член 145 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија. Со оваа одредба не е предвидено ограничување на продолженото осигурување, како што тоа било со член 130, став 4 од Основниот закон за пензиско осигурување. Во член 145 од Статутот, продолженото осигурување се смета како стаж на осигурување без никакви ограничувања, и во оваа одредба, како и со Одлуката за условите и начинот на остварување на продолжено пензиско и инвалидското осигурување („Сл. весник на СРМ“ бр. 31/75), не е предвидена разлика во признатото продолжено осигурување според Основниот закон за пензиско осигурување и Законот за пензиското и инвалидското осигурување, како што тоа смета тужениот орган. Доколку тужителката во времето кога бил во сила Основниот закон

за пензиско осигурување поднела барање да ѝ се признае право на старосна пензија, нејзиното барање би било одбиено во смисла на член 130, ст. 4 од Основниот закон за пензиско осигурување. Во случајов одредбата на член 130, став 4 од Основниот закон за пензиско и инвалидско осигурување престанала да важи како спротивна на Законот за пензиското и инвалидското осигурување. Од изложените причини произлегува дека тужителката ги исполнува условите за признавање право на старосна пензија, поради тоа што таа имала полни 60 години од животот кога поднела барање за признавање право на старосна пензија, признат пензиски стаж од 19 години, 6 месеци и 11 дена и ја имала потребната густина во последните 5 години од најмалку 40 месеци стаж на осигурување.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, под У. бр. 569/76 од 12. V. 1976 година).

72. При определувањето на пензиската основица врз основа на повеќегодишен просечен остварен личен доход од работен однос, како планирани месечни часови на работа во текот на одредена календарска година се зема количникот што се добива кога вкупните месечни часови за секоја календарска година ќе се поделат на 12 месеци.

Од образложението:

Комисијата во II степен на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија, при вршењето на ревизија, ги преправила решенијата бр. 15-С-2137 од 13. II. 1978 година и решението бр. 15-С-2137 од 24. III. 1978 година на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија и решила на тужителот да му се одреди помал износ на старосната пензија.

Не е спорно дека тужителот е осигуреник на кого треба да му се определи пензија врз основа на просечниот месечен личен доход остварен во последната година пред пензионирањето, односно во 1977 година, во смисла на член 179-а од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското осигурување („Службен весник на СРМ“ бр. 42/77).

Исто така, не е спорно дека тужителот според завршната сметка за работата на своето работно место, според основите и мерилата утврдени со општиот акт на Воената пошта број 4522-25 во Скопје, за расподелба на личниот доход како и личниот доход за работа подолга од полното работно време, согласно со наредбата на ССНО, Пов. бр. 909-1, од 14. III. 1975 година, а во смисла на член 19 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, во врска со член 28 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија, во 1977 година за вкупна

работа од 2247 часови остварил нето вкупен личен доход од 93.029,50 динари, односно остварил нето личен доход по час — работа 41,40 динари.

Според член 28, став 2, точка 2 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија, добиениот износ на нето личен доход по час, кој се добива кога вкупниот годишен износ на личниот доход ќе се подели со бројот на часовите што ги поминал на работа со полно, пократко од полно и подолго од полното работно време (што кај тужителот изнесува 41,40 динари), се множи со бројот на часовите на полното работно време во организацијата во периодот во кој се остварени личните доходи.

Во случајот е спорно колку изнесува просечниот месечен број на часови на полното работно време во 1977 година, искажани според податоците на ВП бр. 4522-25 бр. 32-1 од 3. II. 1978 година.

Според мислењето на овој Суд, Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија погрешно нашла дека бројот на просечните месечни часови на полното работно време во ВП. бр. 4522-25 во 1977 година изнесувал 182.

Ова поради тоа што од погоре цитираните податоци на ВП. бр. 4522-25 се гледа дека се планирани по 182 часа за месеците јануари, април, мај, јуни, јули, септември, октомври и ноември, односно во месеците кои имаат по 26 работни дена, кои денови, кога ќе се помножат со по 7 часа работа дневно, изнесуваа вкупно месечно 182 часа.

Во месец февруари се планирани 168 часа поради тоа што овој месец има 24 работни дена.

Во месеците март, август и декември се планирани по 189 часа поради тоа што овие месеци во 1977 година имале по 27 работни дена.

Од изложеното произлегува дека во случајот планираните просечни месечни часови на работа претставуваат количник кој се добива со делењето на вкупниот број на планираните годишни часови на работа од 2191 со 12 месеци, односно 182,58.

Ако би се примило онака како што Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување го пресметала — дека планираните просечни месечни часови изнесуваат 182 и овој број се помножи со 12 месеци, би произлегло како во текот на годината да биле планирани 2184 часа, додека од потврдата се гледа дека биле планирани 2191 часа.

Од изложеното произлегува дека пензиската основица на тужителот треба да се пресмета на тој начин што 41,40 динари остварен нето личен доход по час во 1977 година треба да се помножи со 182,58 планирани просечни месечни часови, што претставува пензиска основица од 7.558,81. За полн стаж на осигурување од 40 години од оваа основица, пензијата на тужителот изнесува 6.424,98, а не 6.404,58 динари, како што погрешно пресметал Заводот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 1243/78 од 7. XII. 1978 година).

73. Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување не може да донесе решение за предвремена пензија, наместо за старосна пензија, ако осигуреникот тоа не го барал ниту во молбата ниту такво барање поставил во текот на пензиската постапка.

Од образложението:

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, при вршењето на ревизија, го изменила решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување и одлучила така што на тужителот му признала нов износ на старосна пензија, сметано од 1. V. 1977 година.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е основана.

Од увидот во списите по предметот се утврдува дека со молба од 26. X. 1976 година, тужителот барал да му биде признато право на полна старосна пензија врз основа на пензиски стаж од 40 години. Со решението П. бр. 10092 од 13. XII. 1976 година, Заедницата на здравството и здравственото осигурување такво право му признала врз основа на пензиски стаж од 40 години и 1 месец, во износ од 85% од пензискиот основ, сметано од 1. I. 1977 година.

При вршењето на ревизија тужената Заедница нашла дека цитираното решение на Заедницата на здравството и здравственото осигурување било незаконито поради тоа што во пензиската постапка на тужителот неправилно му било засметано во пензиски стаж времето пред наполнетите 15 години од животот — од 1. I. 1935 до 29. III. 1935 година, бидејќи е роден на 29. III. 1920 година. При ваква положба установила дека тужителот имал пензиски стаж од 39 години и 11 месеци, односно дека не ги исполнува условите за полна старосна пензија, туку дека ги исполнува условите за предвремена пензија во висина од 84% од пензиската основица, кој износ се намалува за 1,33% за секоја година на порано заминување во пензија пред наполнетите 60 години, согласно со чл. 175, ст. 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, поради кое го поништила првостепеното решение и на тужителот му признала право на предвремена старосна пензија, сметано од 1. V. 1977 година.

Ваквата одлука на тужениот орган е спротивна на законот. Имено, во член 175, ст. 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување е предвидено дека осигуреникот до крајот на 1978 година може да оствари право на старосна пензија и пред навршувањето на годините на животот од чл. 16 од овој закон, кога ќе наврши најмалку 35 години пензиски стаж и 55 години живот (маж), односно 30 години пензиски стаж и 50 години живот (жена). Од списите се гледа дека тужителот поднел барање за признавање

право на полна старосна пензија врз основа на пензиски стаж од 40 години, а не барал предвремена пензија, ниту во постапката дополнително поставил такво барање.

При ваква положба, а согласно со чл. 42, ст. 2 од Законот за управните спорови, оспореното решение следуваше да биде поништено и предметот вратен на повторно одлучување.

При повторната постапка органот ќе треба да ја распита странката на околноста дали бара предвремена пензија, па доколку такво барање не поставува, да ја запре постапката, а странката да ја упати да го доработи потребниот стаж.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, У. бр. 991/77 од 21. IX. 1977 година).

74. Вдовицата се здобива со право на семејна пензија кога ќе наполни 45 години од животот, ако имала услови за право на семејна пензија по основ на вршење на родителски права на две деца — уживатели на семејна пензија, но не го реализирала правото, а во моментот на престанокот на условите за право на семејна пензија имала 40 години од животот.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Не е спорно дека тужителката и нејзините две деца биле корисници на семејна пензија преку покојниот маж односно татко, и тоа тужителката до 1. VII. 1970 година, откако ѝ е ускратена поради наполнувањето на 15 години од животот на едното дете, па корисници на семејна пензија останале двете деца, како редовни ученици. Тужителката наполнила 40 години од животот на 13. III. 1973 година. Двете деца биле корисници на семејна пензија и по 1. I. 1973 година. По член 33, ст. 1, т. 3 од ЗПИО тужителката би имала право на семејна пензија со оглед на тоа дека врши родителски должности спрема своите две деца — уживатели на семејна пензија. Ова право пропуштила да го реализира и да го ужива од 1. I. 1973 до 1. X. 1974 година, до кога двете деца биле редовни ученици и таа вршела родителска должност спрема нив. Кога би го реализирала правото на семејна пензија од 1. I. 1973 година, тоа би престанало на 1. X. 1974 година, бидејќи немала деца уживатели на семејна пензија, ниту таа имала 45 години возраст.

Спорно е дали тужителката може повторно да оствари право на семејна пензија со наполнувањето на 45 години од животот на 13. III. 1978 година. Според мислењето на Судот, таа би имала такво право од 13. III. 1978 година, со оглед дека таа имала такво право од 1. I. 1973 до 1. X. 1974 година, но пропуштила да го реализира, а кога би го реализирала и кога тоа право ѝ престанува на 1. X. 1974 година, таа би имала 40 години уште на 13. III. 1973 година. За повторно остварување правото на семејна пензија, ако

ги исполнувала сите услови, не може да биде пречка тоа што правото на семејна пензија не го реализирала, иако имала право на тоа во периодот од 1. I. 1973 до 1. X. 1974 година.

(Пресуда на Врховен суд на Македонија, У. бр. 230/78 од 6. IV. 1978 година).

75. Вдовица која не се здобила со право на семејна пензија поради тоа што не ги исполнувала општите услови за таква пензија во смисла на член 32 од ЗПИО, нема право на материјално обезбедување во смисла на чл. 37 од Статутот на заедницата на пензиското и инвалидското осигурување и кога би биле исполнети посебните услови.

Од образложението:

Со оспореното решение тужениот орган ја одбил жалбата на тужителката против решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување, со кои не ѝ е признато право на материјално обезбедување.

Тужителката ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да се поништи.

Тужбата не е основана.

Со правносилното решение број 8685 од 14. I. 1974 година, на тужителката не ѝ е признато право на семејна пензија поради неисполнување на општите услови од чл. 32 од ЗПИО, т.е. покојниот маж на тужителката во последните пет години пред смртта немал најмалку 40 месеци ефективен стаж на осигурување, а штом не се исполнети општите услови за право на семејна пензија, не можат да се користат ни другите права од пензиското осигурување, по чл. 36 и 37 од Статутот на Заедницата за пензиското и инвалидското осигурување, а во врска со член 42, 33 и 43 од ЗПИО.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, У. бр. 1916/75 од 10. III. 1976 година).

76. Иако по трет пат запишал IV година на правен факултет, уживателот на семејна пензија, помлад од 26 години, се смета за редовен студент, доколку приложи потврда од факултетот дека има статус на студент на редовно школување — чл. 36, ст. 2 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување.

Од образложението:

Комисијата на Собранието на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила

решението на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, со кое му е ускратено правото на семејна пензија на детето поради тоа што не бил редовен студент.

Детето, уживател на семејна пензија, наведува дека приложило потврда од Правниот факултет во Скопје дека по трет пат запишал IV година на Правниот факултет во учебната 1975/76 година, дека дипломирал на 24. XII. 1976 година, како и дека 26 години од животот навршува на 24. I. 1977 година. Наведува дека има право на семејна пензија од 1. IX. до 24. XII. 1976 година, кога дипломирал.

Органот смета дека тужителот не бил редовен студент и дека како таков не ги исполнува условите за признавање право на семејна пензија од 1. IX. 1976 година.

Во чл. 36, ст. 2 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување („Сл. лист на СФРЈ“ број 46/72), е предвидено дека детето се здобива со право на семејна пензија и може да го користи тоа право до наполнетата 15-та година од животот, а по таа возраст само додека е на редовно школување, но најдоцна до навршени 26 години од животот.

Во чл. 156, ст. 1, т. 2 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија е предвидено дека како деца на редовно школување, во смисла на чл. 36, ст. 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, се сметаат студентите на вишите и високите школи, факултетите и академиите, додека имаат статус на студент на редовно школување, според Статутот на соодветната школска установа.

Според мислењето на овој Суд, Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, заради утврдување на фактичката положба, била должна да установи дали студентот со запишувањето по трет пат на IV година, според Статутот на Правниот факултет во Скопје, се смета дека е на редовно школување или не. Ако се смета за редовен студент со запишувањето по трет пат на IV година, а нема наполнети 26 години од животот, тој би имал право на семејна пензија.

(Пресуда на Врховен суд на Македонија — Скопје, У. бр. 1163/77 од 5. X. 1977 година).

77. Под поимот осигуреник во смисла на чл. 112 став 2 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување се подразбира секое лице што поднело барање за признавање во стаж на осигурување време поминато на работа во членство на селски работни задруги.

Од образложението:

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила реше-

нието на Општинската заедница на здравственото осигурување на работниците, со кое било одбиено барањето на тужителот да му се признае во пензиски стаж времето од 1. V. 1946 до 15. V. 1949 година, што го поминал како член на СРЗ „Кочо Рацин“ во с. Лазаропеле, поради тоа што не бил осигуреник при поднесувањето на барањето.

Против споменатото решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот.

Судот најде дека е тужбата основана од следните причини:

Погрешно е правното становиште на тужениот орган дека како посебен стаж од членство во СРЗ може да се признае само ако барателот во моментот на поднесувањето на барањето бил осигуреник. Ова поради тоа што поимот на осигуреник во Законот е употребен како општ поим за лица кои поднесуваат барање да се признае време во пензиски стаж, како што е тоа формулирано и во член 140 и 141 од Основниот закон за пензиско осигурување и други одредби. Во случајов тоа се гледа и од т. III на Одлуката за начинот и рокот за докажување на времето поминато на работа во членство на селски работни задруги, тутунски и сточарски задруги за признавање во посебен стаж („Сл. весник на СРМ“ број 10/75), каде што во ст. 2 е кажано дека најдоцна до 31. XII. 1976 година сите лица можат да поднесат барање за признавање на времето поминато како член на СРЗ, а по таа дата такви барања можат да се поднесуваат под одредени услови.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 7. IV. 1976 година, под У. бр. 1873/75).

78. Мајката, која во моментот на смртта на својот син — осигуреник живеела на земјоделскиот имот на покојниот маж со даночно задолжение за приход од земјоделска дејност над минималната граница и како таква не се сметала за издржувано лице, со тоа што по смртта на осигуреникот се откажала од правото на наследство на имотот на покојниот и маж, не се здобива со својство на издржувано лице.

Од образложението:

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила решението на Заедницата на здравственото осигурување на работниците, со кое е одбиено барањето на тужителката да ѝ се признае право на семејна пензија по основ на покојниот ѝ син Дане, кој умрел на 28. II. 1974 година, поради несреќа на работа.

Против означеното решение тужителката заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба.

Тужбата е неоснована.

Од списите во предметот се гледа дека тужителката во моментот на смртта на пок. ѝ син Дане (24. II. 1974 година) живеела

во с. Побожје на земјоделскиот имот на својот пок. маж Златан, чија основица за даночно задолжение за приход од земјоделска дејност за 1974 година изнесувала 6.590 динари.

Од ваквата фактичка положба произлегува дека Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување не го повредила законот кога го одбила барањето на тужителката да ѝ признае право на семејна инвалидска пензија, поради тоа што тужителката не се смета дека била издржувано лице од пок. Дане, бидејќи живеела на земјоделскиот имот на својот пок. маж Златан, со катастарски приход од земјоделска дејност од над 200 дин. годишно (чл. 31, ст. 2 од ЗПИО, во врска со Одлуката за определување на условите под кои се смета дека осигуреникот издржувал определени членови на своето домаќинство и дека членот на домаќинството нема доволно сопствени приходи за издржување — II, ст. 1, точка 5 — „Сл. весник на СРМ“, бр. 28/73).

Околноста што по смртта на својот син Дане на записник пред Општинскиот суд се откажала од правото на наследство од пок. маж Златан во корист на синот Милорад, по однос на правото на семејна инвалидска пензија од покојниот ѝ син Дане е без правно значење.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија на ден 18. IX. 1975 година под У. бр. 687/75).

79. При вршењето на ревизија ревизискиот орган не може да го менува првостепеното решение со утврдување на друга фактичка положба од онаа утврдена од првостепениот орган, ако при тоа самиот не извршил дополнување на доказната постапка, туку само поинаку ги ценел доказите изведени од првостепениот орган. Во таков случај ревизискиот орган може само да го укине решението и да нареди повторно да се разгледа предметот, при што ќе укаже што е погрешно и неправилно ценето.

Од образложението:

Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија, при вршењето на ревизија го изменила решението на Заедницата на здравственото осигурување на работниците, со кое на тужителот му било утврдено во посебен стаж времето од 15. IX. 1942 до 15. V. 1945 година во двојно траење, како активна и организирана работа на НОД, и решила дека тужителот не ги исполнува условите тоа време да му се признае во посебен стаж.

Недоволен од ова решение тужителот до овој Суд поднел тужба за управен спор со која решението го напаѓа поради погрешна примена на материјалниот закон и погрешно утврдена фактичка положба. Во тужбата наведува дека тужениот орган погреш-

но ги ценел доказите и дека било утврдено оти тој активно и организирано работел во спорниот период. Предлага решението да се поништи.

Тужбата е основана.

Повредени се правилата на постапката кога тужениот орган, врз основа на чл. 203, ст. 1 од ОЗПО, го изменил првостепеното решение, наоѓајќи дека од изведените докази во првостепената постапка не можело да се утврди дека тужителот активно и организирано работел за НОД, иако првостепениот орган нашол дека тужителот имал активна и организирана работа. Според мислењето на Судов, во ревизионата постапка не може врз основа на изведените докази од првостепениот орган да се утврдува друга фактичка положба од онаа утврдена од тој орган, ако притоа не се врши дополнување на доказната постапка. Доколу ревизиониот орган наоѓа дека е погрешно утврдена фактичката положба, може само да го поништи или, укине решението и да нареди повторно да се разгледа предметот, при што би требало да укаже на погрешно утврдените факти односно погрешно и неправилно ценетите докази. Измена на првостепеното решение може да се изврши само ако на утврдената фактичка положба од првостепениот орган погрешно е применет материјалниот закон.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, У. бр. 378/74 од 28. VIII. 1974 година).

80. Одредбата на чл. 185 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија, спрема која правата утврдени со решението донесено во обновена постапка следуваат од првиот ден на наредниот месец од поднесувањето на барањето за обнова на постапката, односно од денот на донесувањето на решението во обновената постапка, покрената по службена должност, се однесува на случаите кога решението е донесено во обновена постапка во смисла на став 1 од овој член на Статутот, а не и кога стојат условите за обнова по член 249 од ЗОУП. Меѓутоа, ако условите за обнова на постапката по чл. 249 од ЗОУП стојат, тогаш од кога ќе течат правата по решението донесено во обновената постапка ќе зависи од тоа дали поранешното решение е укинато или поништено. Во вториот случај правата ќе течат екс тункт, т. е. од денот на донесувањето на поранешното решение.

Од образложението:

Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје со оспореното решение го изменила решението на Заедницата на здравственото осигурување на работниците во Скопје, така што на жалителот во пензискиот основ му е призната и сумата од 38,50 динари, па врз основа на ова е одреден нов износ на старосната пензија, сметано од 1. XI. 1972 година.

Недоволен од ова решение жалителот поднесе до овој Суд тужба за управен спор, со која го напаѓа решението поради повреда на законот, сметајќи дека тужениот орган погрешил кога новиот износ на пензијата му ја одредил од 1. XI. 1972 година наместо од 20. II. 1971 година. Предлага решението да се поништи.

Тужбата е основана.

Од списите е видно дека тужителот во обновената постапка барал да му се утврди нов пензиски основ, бидејќи со решението И. бр. 12086 од 2. III. 1971 година на Комуналниот завод за социјално осигурување во Скопје во пензискиот основ не му била пресметана сумата од 38,50 динари, што ја примил на име надоместок за личен доход за време на привремена спреченост за работа. Ова барање му било усвоено, бидејќи како нов доказ поднел пресуда со која докажал дека таков доход остварил. Барањето за обнова го поднел на 20. X. 1972 година и правото му било признаено од 1. XI. 1972 година. Спорно е во случајов дали тужениот орган правилно одлучил кога правото на новиот износ на пензијата одредил да му тече од 1. XI. 1972 година, т. е. од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето барање или требал да му го признае од донесувањето на решението И. бр. 12806 од 2. III. 1971 година, по кое е барана обновата и кое тужениот орган го изменил. Според наоѓањето на Судов, по ова спорно прашање тужениот орган погрешно одлучил. Одредбата на чл. 185, ст. 3 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија, спрема која правата утврдени со решението донесено во обновена постапка следуваат од првиот ден на наредниот месец од поднесувањето на барањето за обнова на постапката, односно од денот на донесувањето на решението во обновената постапка, покрената по службена должност, се однесува на случаите кога решението е донесено во обновена постапка во смисла на став 1 од овој член на Статутот, а тоа значи кога надвор од условите од чл. 249 од ЗОУП тие биле исполнети, тогаш од кога ќе течат правата по решението донесено во така обновената постапка зависи од тоа дали поранешното решение е поништено или укинато, при што доаѓа до примена одредбата на чл. 268 од ЗОУП, во која се предвидени последиците од поништувањето и укинувањето на решенијата. Имено, во став 1 на овој член е предвидено дека со поништувањето на решението и огласувањето за ништовно се поништуваат и правните последици кои таквото решение ги произвело, а тоа значи дека решението со кое поранешното решение се поништува има правно дејство наназад, т. е. од денот на донесувањето на поранешното решение (екс тунк).

Од ова произлегува дека тужениот орган треба да испита дали биле исполнети условите за обнова на постапката по чл. 249 до 252 од ЗОУП, па доколку се исполнети, правата на тужителот по првото решение треба да течат од донесувањето на поранешното решение што е поништено.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, од 19. XI. 1975 година под У. бр. 618/75).

81. Членовите на семејството на пок. осигуреник што вршел самостојна дејност можат да остварат пензија и пензијата да им се исплатува дури кога сите стасани придонеси ќе бидат во целост исплатени.

Од образложението:

Со оспореното решение на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, одбиена е како неоснована жалбата на тужителката, поднесена против решението на Заедницата, на здравственото осигурување на работниците во Скопје, со кое ѝ е одбиено барањето за признавање право на семејна пензија поради неисполнување на законските услови.

Против второстепеното решение тужителката поднесе тужба до овој Суд и започна управен спор, па во тужбата предложи оспореното решение да се поништи.

Тужбата е неоснована.

Од списите е видно дека покојниот, кој починал на 19. XI. 1973 година и од кого тужителката го изведува правото на семејна пензија за неа и за нејзините деца: Ратко, Воислав и Жанета, има утврден пензиски стаж само од 7 години и 18 дена. Во тој стаж е пресметано и времето од 1. IX. 1965 до 31. XII. 1967 година, кога покојниот бил осигуреник од вршење на самостојна занаетчиска дејност и плаќал определен придонес за пензиско и инвалидско осигурување. Покојниот вршел занаетчиска дејност како самостоен занаетчија и понатаму т. е. и во времето од 1. I. 1968 година до својата смрт, на ден 19. XI. 1973 година, но за овој временски период тој не плаќал социјален придонес за пензиско и инвалидско осигурување.

Со оспореното решение на тужителката не ѝ е признаено право на семејна пензија по основ на покојниот осигуреник, кој бил самостоен занаетчија, додека не се исплатат сите стасани придонеси во целост од пензиското и инвалидското осигурување, според одредбите на чл. 103 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување. Според оваа законска одредба, осигурениците што вршат самостојна дејност можат да остварат пензија и пензијата да им се исплатува дури по престанокот на вршењето на самостојната дејност и кога сите стасани придонеси ќе бидат во целост исплатени.

Во наведената одредба е утврден основниот принцип — дека по основ на осигурување од вршење на самостојна дејност не може да се оствари никаква пензија ни од осигуреникот, ни од членовите на неговото семејство сè додека не се исплатат сите придонеси од пензиското и инвалидското осигурување. Тоа што во наведените членови се говори за осигуреници кои вршат самостојна дејност, односно дека сами се обврзници за плаќање на придонесот за пензиско и инвалидско осигурување, не значи дека одредбите на тие членови не се однесуваат и на членовите на

семејството на осигуреникот кој остварува семејна пензија по ист основ. Членовите на семејството не можат да остварат повеќе права отколку што може да оствари самиот осигуреник. Обврската која постои за осигуреникот за плаќање на стасаните придонеси додека е жив, преминува и на лицата кои остваруваат право на семејна пензија, што ја изведуваат од тој осигуреник.

Барањето на тужителката да ѝ се признае право на семејна пензија со тоа што ќе ги плати стасаните придонеси за пензиско и инвалидско осигурување само за две години, 11 месеци и 12 дена, колку што ѝ недостасува за да се наполни пензискиот стаж од 10 години во смисла на чл. 32, ст. 1, т. 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, не е во согласност со наведените законски одредби.

Повикувањето на тужителката на одредбата на чл. 32, ст. 1, т. 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, во случајот не ја менува правната положба, бидејќи законската одредба од овој член е општа одредба која важи за членовите на семејствата на сите осигуреници, па во неа е предвидено дека членовите на семејството се здобиваат со право на семејна пензија ако осигуреникот имал најмалку 5 години стаж на осигурување или најмалку 10 години пензиски стаж под услов да е исполнета и густината на стабот на осигурувањето. Оваа одредба не го регулира прашањето за посебните услови што се бараат при стекнувањето право на пензија на осигурениците што вршат самостојна дејност и на членовите на нивните семејства.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, на ден 9. IV. 1975 година под У. бр. 1862/74).

82. На уживател на пензија на кого му е запрена исплатата на пензијата поради вршење на угостителска дејност должен е да плаќа придонес за пензиско и инвалидско осигурување сè додека врши дејност односно додека се води во регистарот на самостојните занаетчии и угостители на општината.

Од образложението:

Со оспореното решение тужениот орган ја одбил жалбата на тужителот против решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување — Скопје, 05 бр. 6848 од 15. VII. 1974 година, со кое на тужителот му е определена основицата за пресметување и плаќање на придонес за пензиско и инвалидско осигурување за 1974 година.

Тужителот ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да се поништи.

Тужбата не е основана.

Не е спорно дека тужителот бил уживател на пензија со полн пензиски стаж од 40 години, дека како таков врши угостителска дејност со личен труд. При таква неспорна фактичка состојба, со оспореното решение не е повреден законот на штета на тужителот, бидејќи тужителот престанал да биде уживател на старосна пензија, остварена со полн стаж, од моментот на регистрацијата на угостителската дејност. Од тој момент тој стекнал својство на осигуреник и во такво својство, е должен да плаќа придонес за пензиско и инвалидско осигурување сè додека не престане таквото својство, а тоа е моментот на бришењето на угостителската дејност од регистарот во смисла на чл. 5, 18 до 21 од Законот за спроведување на пензиското и инвалидското осигурување на самостојните занаетлии и самостојните угостители („Сл. весник на СРМ“ бр. 23/66), во врска со чл. 14, ст. 1, 99—103, 123 и 182, ст. 2 од ЗПИО и чл. 14, ст. 1, т. 1, 136, 137 и 158 од Статутот на ЗПИОМ. Нема законски основ за ослободување од плаќање на придонес за пензиско и инвалидско осигурување само затоа што тужителот стекнал право на пензија со полн стаж од 40 години и што исплатата на пензијата е запрена додека врши угостителска дејност, бидејќи својството на уживател на пензија му престанало (мирува) со стекнувањето на својството осигуреник со регистрација на угостителската дејност и трае сè додека оваа дејност не биде бришана од регистарот на таквата дејност, кога пак се воспоставува својство на уживател на пензија.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 15. I. 1976 година под У. бр. 1438/75).

83. Кога работникот како осигуреник во Југославија поднесе барање за признавање право на продолжено пензиско и инвалидско осигурување за времето што го поминал на работа во странство, придонесот за продолженото пензиско и инвалидско осигурување се определува во динарски средства. Придонесот за продолжено пензиско и инвалидско осигурување во смисла на точ. IX од Одлуката се определува во конвертибилна валута само за работниците додека се наоѓаат во странство.

Од образложението:

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила решението на Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување, со кое тужителот е примен во продолжено пензиско и инвалидско осигурување по основ на вработеност во странство — Австралија, за периодот од 25. XII. 1971 до 27. VII. 1977 година, за кој период е задолжен со придонес за продолжено пензиско и инвалидско осигурување во вкупен износ од 39.535,00 динари, кој придонес да го плати во конвертибилна валута.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот.

Тужбата е основана.

Тужителот во управната постапка приговорил дека бил вра-тен од странство и вработен во Југославија и истакнал барање утврдениот придонес за продолженото пензиско и инвалидско осигурување да го плати во динарски средства.

Наодот на органот дека придонесот за продолженото пен-зиско и инвалидско осигурување за погоре наведениот период на време треба да се плати во конвертибилна валута според т. IX од Одлуката за обезбедување на продолжено пензиско и инва-лидско осигурување и за пресметување и плаќање на придонесот за продолжено осигурување („Сл. весник на СРМ“ бр. 17/72) е не-основан. Ова затоа што тужителот како работник и осигуреник во Југославија поднел барање за признавање на правото на про-должено осигурување и како на таков придонесот може да биде определен само во динарски средства. Точка IX од споменатата одлука се однесува на осигурениците кои работат односно кои се наоѓаат во странство и бараат да им се признае право на про-должено осигурување во Југославија.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје на ден 18. X. 1978 година под У. бр. 817/78).

84. На осигуреник на кого му е признато право на продолжено осигурување, право на старосна пензија му се признава и испла-тата на старосната пензија се остварува под услов да се испла-тени придонесите за продолженото осигурување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалид-ското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила реше-нието на Самоуправната интересна заедница на пензиското и ин-валидското осигурување — Основна заедница, со кое на тужителот му било признато право на старосна пензија сметано од 1. VIII 1978 година.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба. Пред-лага тоа да се поништи.

Тужбата е неоснована.

Меѓу странките не е спорно дека тужителот дефинитивно ги исплатил придонесите за пензиско, инвалидско и здравствено осигурување за признатото продолжено осигурување на ден 6. VII. 1978 година.

Од ваквата неспорна фактичка положба произлетува дека не е повреден законот кога на тужителот му е признато право на старосна пензија сметано од првиот ден на наредниот месец по исплатата на стасаните придонеси.

Барањето на тужителот ова право да му се признае од 1. VII. 1977 година е неосновано, поради тоа што правото на старосна пензија се признава и остварува откако осигуреникот на кого му било признато право на продолжено осигурување, ќе ги намира стасаните придонеси. Бидејќи тој ги исплатил стасаните придонеси за продолженото осигурување на 6. VII. 1978 година, за тоа со оспореното решение не е повреден законот кога тоа право му е признато од првиот ден на наредниот месец, во смисла на член 113 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување и член 144 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија. Осигуреникот треба однапред да ги намира сите придонеси за да може да стекне право и исплата на пензија, а не да му се признае право на исплата на пензијата па како уживател на пензија да ги исплатува придонесите.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 443/79 од 7. V. 1979 година).

85. При решавање за правото на привремен надоместок до вработувањето на мајката, во нејзиниот приход не се засметува досудената алиментација за детето што ѝ е доделено на издржување и воспитување.

Од образложението:

Судот е на мислење дека тужениот орган погрешно смета дека алиментацијата досудена со пресудата за развод на бракот за детето на тужителката, со која е задолжен таткото на детето, спаѓа во приходите наведени во член 128 од Статутот на заедницата на пензиското и инвалидското осигурување односно во одлуките за утврдување висината на приходите на корисникот на пензија и на членовите на неговото домаќинство, од кои зависи правото на заштитен додаток на пензијата („Сл. весник на СРМ“ број 5/76) и 16/77), бидејќи во овие прописи под наведените приходи не може да се подведе и алиментацијата, па ни како приход остварен по основ на работен однос. Алиментацијата е наменета исклучиво за лицето за кое е досудена и не смее да ја користи друго лице. Таков приход не е приход од работен однос. Мајката на детето, како вработена, нема право да се користи со досудената алиментација за детето.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 712/78 од 22. VI. 1978 година).

86. Кога во постапката за признавање правото на старосна пензија органот одбил да го признае во стаж на осигурување времето поминато во работен однос пред 15-годишна возраст, законот не е повреден. Околноста што тоа време било признато во стаж на осигурување во постапката за издавање на работни книшки е без правна важност.

Од образложението:

Со оспореното решение Ж. бр. 1023 од 17. VI. 1976 година, Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување на работниците во Скопје, П. бр. 31558 од 3. IV. 1976 година, со кое на тужителката ѝ било признато право на предвремена старосна пензија во месечен износ од 952,72 динари, сметано од 1. IV. 1976 година, со право на исплата по престанокот на работниот однос.

Во случајов е спорно дали на тужителката при признавањето право на пензија треба да ѝ се пресмета во пензиски стаж и времето од 15. XI. 1936 до 28. V. 1940 година.

Не е спорно дека е тужителката родена на 28. V. 1925 година.

Во чл. 162 од Основниот закон за пензиско и иваидско осигурување и чл. 107 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување е предвидено во стаж на осигурувањето се смета времето што осигуреникот го поминал по наполнетата 15 година од животот во организации на здружен труд или на работа кај приватни работодавачи, освен во случајот кога се работи за поминато време во состав на партизанските одреди на Југославија, Народноослободителната војна на Југославија и Југославенската Армија.

Од изложеното произлегува дека органот не го повредил законот кога на тужителката во постапката на признавање право на старосна пензија погоре означеното време, пред навршувањето на 15-годишна возраст, не го признал во пензиски стаж, како време поминато во работен однос.

Наводите на тужителката дека тоа време било признато во пензиски стаж и заведено во работната книшка е без правна важност поради тоа што и според одредбите што биле во сила кога се решавал стажот на тужителката, таквото време според законот не се признавало во стаж, како што не се признава и според сегашните одредби, па не може да бара да ѝ се признае право на пензија врз основа на таков противзаконски признат стаж.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 20. X. 1976 година под У. бр. 1344/76)

87. Времето поминато во селска работна задруга пред навршени 16 години од животот не се признава во посебен стаж.

Од образложението:

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, по правото на ревизија, го преправила решението на Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување и решила на тужителот во посебен стаж да му се признае времето од 11. I. 1952 до 30. VI. 1963 година, а го одбила барањето да му се признае во посебен стаж времето од 11. I. 1951 до 11. I. 1952 година.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот.

Тужбата е неоснована.

Во случајот е спорно дали на тужителот членството во селската работна задруга треба да му се смета со навршената 15 или 16-годишна возраст.

Во чл. 27 ст. 1 од Основниот закон за земјоделските задруги („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 49/49) е предвидено дека членови на земјоделска задруга (задругари) можат да бидат работни селани од обата пола кои навршиле 16-годишна возраст. По исклучок, член на земјоделска задруга може да биде и лице под 16-годишна возраст, ако има земја или други средства за производство.

Во случајот не е спорно дека тужителот е роден на 10. I. 1936 година и дека стапил во селанската работна задруга како член на семејството на неговиот татко. Исто така не е спорно дека тужителот, кога стапил во земјоделската задруга, немал своја земја, ниту други средства за производство, кои на свое име да ги внел во задругата.

Од цитираната законска одредба и неоспорната фактичка положба произлегува дека органот не го повредил законот кога на тужителот му го признал како посебен стаж од членство во селанска работна задруга времето по навршената 16-годишна возраст, па до истапувањето од задругата.

Наводите на тужителот дека во Основниот закон за пензиско осигурување (чл. 162), Законот за пензиското и инвалидското осигурување (чл. 107) и Законот за меѓусебните работни односи на работниците во здружениот труд (чл. 10, ст. 2), било предвидено дека својството на работник се стекнува со навршената 15-годишна возраст, се неосновани.

Во чл. 112, ст. 2 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување е предвидено дека времето поминато на работа во членство на селски работни задруги во периодот од 15 мај 1945 до 31 декември 1959 година може да им се смета на осигурениците во посебен стаж, ако тоа им било единствено или главно занимање.

Од цитираната законска одредба се гледа дека во посебен стаж се смета и времето поминато на работа како член на селанска работна задруга. Од чл. 27 од цитираниот основен Закон за

земјоделските задруги се гледа дека за членови на задругата се сметаат и децата на задругарот по навршената 16-годишна возраст.

Одредбите на Законот за меѓусебните работни односи на работниците во здружениот труд се однесуваат на признавањето на стаж на осигурување од работен однос, а не посебен стаж од СРЗ.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 19. I. 1977 година под У. бр. 1768/76).

88. Кога осигуреникот во моментот на поднесувањето на барањето за утврдување во пензискиот стаж и на времето поминато во членство во селанска работна задруга е осигурен на територијата на СР Македонија, за одлучување по барањето месно надлежна е стручната служба според местото на осигурувањето. Околноста што осигуреникот бил член на селанска работна задруга на територија на друга република е од значење во врска со примената на односните материјални одредби од Законот за пензиското и инвалидското осигурување на таа република, во смисла на тоа дека за стажот треба да се одлучува со примена на тие материјални одредби.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение е изменето решението на Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување и на тужителот не му е утврдено во посебн стаж времето од 27. VIII 1949 до 31. X. 1953 година.

Тужителот со тужбата ја оспорува законитоста на решението на тужената Заедница и предлата тоа да биде поништено.

Овој Суд наоѓа дека треба да биде поништено оспореното решение со оглед на следното:

Со цитираното конечно решение на тужителот му било утврдено во посебен стаж горното време, поминато во членство на Селанска работна задруга „Христијан Карпош“, во Глогоњ — Панчево. Со оспореното решение, при вршењето на ревизија, одлучено е како што е изложено горе. Ова затоа што тужителот бил член на селанска работна задруга во АП Војводина, а односните одредби од Законот за пензиското и инвалидското осигурување на СР Македонија немале примена на ваков случај. Со други зборови, овој закон со своите одредби се однесувал на селански работни задруги кои биле формирани и дејствувале на територијата на СР Македонија.

Не е спорно дека тужителот живее во СР Македонија и е во работен однос во една стопанска организација во Охрид, а спорното време го поминал во членство на селанска работна задруга во друга република. Согласно со одредбата на чл. 170 од

Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија, за решавање по барањето за признавање право од пензиско и инвалидско осигурување месно надлежна е односната стручна служба на чие подрачје осигуреникот е осигурен во моментот на поднесувањето на барањето за остварување на правото. Со оглед на тоа, и бидејќи тужителот во моментот на поднесувањето на барањето, како и сега, живее на територијата на Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување во Охрид, произлегува дека таа била месно и стварно надлежна да одлучува по барањето на тужителот. Околноста што тужителот бил член на селанска работна задруга на територија на друга социјалистичка народна република е од значење само по однос на примената на односните материјални одредби, имено во случајов треба да се примени одредбата на чл. 59-а од Законот за пензиското и инвалидското осигурување на САП Војводина („Сл. лист на САП Војводина“ бр. 19/73), од кој односниот дел се наоѓа во списите, во фотокопие.

Ете зошто во случајов треба да се одлучува според одредбите на цитираниот закон на САП Војводина и во резултат на тоа да се донесе правилно и законито решение.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 15. IX. 1977 година, под У. бр. 1021/76).

89. Не се признава во стаж на осигурување времето поминато на чекање на вработување и на професионална рехабилитација до 31. XII. 1972 година. Такво време се признава во стаж на осигурување само од 1. I. 1973 година, кога влезе во сила Законот за пензиското и инвалидското осигурување.

Од образложението:

Според член 177, став 2 и член 109, точка 2 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување во стаж на осигурувањето се смета и времето на професионалната рехабилитација односно на работа помината пред 31. XII. 1972 година. Во член 75, став 1 и 2 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување е пропишано дека во пензиски стаж исполнет до 31. XII. 1972 година, се смета и времето на професионална рехабилитација односно на работа помината пред 21. XII. 1972 година, како и периодите на стаж на осигурување и периодите на посебен стаж. Во овие прописи не се спомнува времето поминато во чекање на вработување односно на чекање на професионална рехабилитација, бидејќи такво чекање не се признавало во стаж според прописите што важеле до 31. XII. 1972 година. За првпат такво чекање се признава во член 109, т. 2 од ЗПИО и важи само за во иднина, т. е. на чекање на вработување и на чекање на професионална рехабилитација што настанале по 1. I. 1973 година, кога влезе во

сила ЗПИО и истата одредба нема ретроактивно дејство, што произлегува и од одредбите на член 177, став 1 и 2, во кои се говори само за времето поминато во професионална рехабилитација и на работа пред 31. XII. 1972 година, а не и за времето на чекање на вработување односно на чекање на професионална рехабилитација.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија-Скопје, У. бр. 59/77 од 24. II. 1977 година).

90. Со поништување на решението за отказ на работниот однос во редовна судска постапка работникот, за сето време во кое не бил на работа ги имал сите права што се стекнуваат и остваруваат од работа и по основ на трудот (чл. 64, ст. 2 од Законот за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд). Во таков случај, во постапката за остварување правото на старосна пензија Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија е должна тоа време на работникот да му го засмета во стаж на осигурувањето, без оглед дали за тоа време е платен или не е платен придонесот за социјално осигурување.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение Ж. бр. 405/76 од 15. IV. 1976 година, Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, го потврдила решението на Заедницата на здравственото осигурување на работниците во Куманово, П. бр. 5298 од 2. II. 1976 година, со кое на тужителката не ѝ било признато право на старосна пензија поради неисполнување на законските услови.

Против означеното решение тужителката заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е основана.

Од извршениот увид во списите по предметот се гледа дека тужителката барала да ѝ биде признато право на старосна пензија врз основа на пензиски стаж од 21 година во периодот од 1935 до 1973 година со прекини и старосна граница над 55 години.

Во управната постапка е утврдено дека во периодот од 25. IV. 1935 до 15. II. 1964 година со прекини тужителката имала вкупен пензиски стаж од 10 години, 8 месеци и 12 дена. Со ваков стаж органот установил дека не се исполнети условите за право на старосна пензија од чл. 16 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување и чл. 19 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија, односно дека тужителката нема најмалку 20 години пензиски стаж односно најмалку 15 години стаж на осигурување со потребната густина и 60 години старост. Што се однесува до периодот од 7. XII. 1963 година до 27. VIII. 1973 година, кој стаж на осигурување е дополнително вне-

сен на страница 6 од работната книшка ред. бр. 6189 на Народниот одбор на Кумановска околина, а врз основа на правосилната пресуда на Општинскиот суд во Куманово, П. бр. 937/74 од 4. IX. 1974 година, со која е укинато како незаконито решението бр. 134 од 7 XII. 1963 година на детскиот ресторан „Детска радост“ од Куманово, за отказ на работен однос и тужителката, која е упатена своите права од работниот однос да ги остварува спрема трговското претпријатие „Победа“ во стечај од Куманово, како правен наследник на „Детска радост“. Органот нашол дека не може да се признае овој стаж на осигурувањето поради тоа што за тој период не биле уплатени придонеси за пензиско и инвалидско осигурување.

Овој суд смета дека ваквото становиште на тужениот орган е неправилно. Според чл. 64, ст. 2 од Законот за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 22/73), работникот за кого со правосилна одлука на судот е одредено да се врати на работното место во смисла на ст. 1 од овој член ги има, за времето во кое не бил на работа, сите права што се стекнуваат и остваруваат од работа и по основ на трудот, како и на надоместок на штета што ја претрпел поради престанокот на својството на работник во здружениот труд спротивно на одредбите на овој закон.

Во конкретниов случај, кога со цитираната правосилна пресуда е утврдено дека на тужителката работниот однос ѝ престанал спротивно на законот во смисла на наведената законска одредба, таа за сето време во кое не била во работа ги има сите права што се стекнуваат и остваруваат во работа и по однос на трудот.

Од ова произлегува дека нема значење околноста што за спорниот период не биле уплатени придонесите за пензиско и инвалидско осигурување, па тоа време на тужителката да не ѝ биде признато во стаж на осигурувањето. Во врска со ова законско право на тужителката, кое произлегува од работен однос, тужениот орган има право своите побарувања спрема претпријатието „Победа“ во стечај да ги оствари доколку за тоа постојат услови. Тоа значи дека во постапката за остварување на правото на старосна пензија спорниот период треба да се засмета во стаж на осигурувањето.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 15. IX. 1976 година под У. бр. 1000/76).

91. Стаж на осигурување со зголемено траење им се смета на осигурениците кои на територијата на Југославија поминале вкупно најмалку 5 години на работа, по основ на која се осигурени, работејќи со полно работно време како осигуреници со телесно оштетување од најмалку 70%, ако телесното оштетување настанало во текот на осигурувањето, во смисла на чл. 58, ст. 1 и член 24, ст. 1 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското

осигурување односно во смисла на чл. 116, во врска со член 58 и 82 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување. Не следува стаж на осигурување со зголемено траење ако телесното оштетување настанало кога лицето не било осигуреник, односно кога телесното оштетување не настанало во текот на осигурувањето.

Од образложението:

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија ја одбила жалбата на тужителот против решението на Заедницата на здравственото осигурување, со кое на тужителот, како на уживател на старосна пензија, му е одбиено барањето за признавање на бенефициран стаж за времето од 1924 до 30. IV. 1962 година, па врз основа на тоа да му се одреди поголем износ на пензијата, која одговара на полна пензија од 85%, сметајќи дека нема основ за примена на член 58, ст. 1 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување.

Тужителот ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да се поништи.

Тужбата е неоснована.

Не е спорно дека тужителот е уживател на пензија од 1. I. 1962 година, со утврден стаж од 37 години и 13 дена непрекинато од 1924 до 1962 година. Исто така, не е спорно дека тужителот стапил на работа со ампутирана една нога, која му била повредена и поради кое му била и ампутирана. Исто така, не е спорно дека во врска со ампутираната нога немал признато својство на воен инвалид од војните ниту својство на осигуреник, кој за време на работа претрпел оштетување на организмот од најмалку 70% телесно оштетување и со такво оштетување да продолжи да работи.

При горната неспорна фактичка состојба правилно првостепениот и тужениот орган нашле дека нема место за примена на чл. 58 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување и чл. 116, ст. 1 и точ. 1 и ст. 2 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување („Сл. лист на СФРЈ“ број 35/72 односно „Службен весник на СРМ“ број 46/72). Во овие прописи е пропишано дека стабот на осигурувањето со зголемено траење им се смета на осигуреници кои на територијата на Југославија поминале вкупно најмалку 5 години на работа по основ на која се осигурени, работејќи со полно работно време, како: осигуреници со телесно оштетување (чл. 24 од сојузниот и чл. 82 од републичкиот закон) од најмалку 70%, воени инвалиди од I до IV група, слепи лица, лица заболени од дистрофија и од сродни мускулни и невромускулни заболувања и цивилни жртви од војната со телесно оштетување од најмалку 70%, во смисла на прописите за инвалидско осигурување.

Тужителот погрешно смета дека треба да се третира како осигуреник со телесно оштетување од најмалку 70% во смисла на чл. 24 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување односно во смисла на чл. 82 од ЗПИО, бидејќи

тој телесното оштетување не го добил во текот на осигурувањето. Напротив, неговото телесно оштетување настанало не во текот на осигурувањето од 1924 до 1962 година, туку во текот на војната во 1917 година, кога бил државјанин на Русија и како емигрант, по војната, дошол во Југославија во текот на 1924 година, со ампутирана нога за време на војната во 1917 година, вработувајќи се со таква ампутирана нога во Југославија од 1924 до 1962 година непрекинато. Не е точно тврдењето на тужителот дека за примена на погоре цитираните одредби од сојузниот и републичкиот закон, кога е во прашање телесно оштетување од најмалку 70%, не се бара телесното оштетување да настанало за време на траењето на осигурувањето, бидејќи таквото тврдење е спротивно на цитираните одредби на сојузниот и републичкиот закон, во кои изрично стои, и тоа во чл. 58: „осигуреници со телесно оштетување (чл. 24) од најмалку 70%“, а во чл. 116 стои: „осигуреници со телесно оштетување (чл. 58 и член 82 од овој закон) од најмалку 70%“. Во двата закона се упатува на одредбите во заграда, во кои е дадена дефиниција за тоа што се смета телесно оштетување и дека телесното оштетување треба да настанало во текот на осигурувањето, што значи дека се однесува само на такви осигуреници, кај кои телесното оштетување од најмалку 70% настанало во текот на осигурувањето, а не и на лица кои не биле осигурени и кај кои телесното оштетување настанало кога не биле осигуреници.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 11. XII. 1975 година, У. бр. 1078/75).

92. Кога странката на 17. II. 1972 година барала времето од 16. XI. 1950 до 30. VI. 1953 година, што го поминала на работа како шивач да ѝ се утврди во стаж на осигурување, а кое време порано барала да ѝ се утврди во посебен стаж, но со конечното решение донесено во управната постапка барањето не било уважено, не се работи за прво барање, туку за барање за повторување на постапката по конечното решение. Таквото барање не може да се одбие по чл. 184, ст. 1 од Основниот закон за пензиското осигурување поради пропуштање на рокот за утврдување на пензискиот стаж врз основа на изјави на сведоци.

Од образложението:

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила решението на Заедницата за здравствено осигурување на работниците, со кое било одбиено барањето на тужителот, поднесено на 17. II. 1975 година, да му се признае во работен стаж времето од 16. XI. 1950 до 30. VI. 1953 година врз основа на изјави на сведоци.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешна утврдена фактичка положба.

Тужбата е основана.

Од самото барање, а и од списите по предметот, се гледа дека тужителот своевремено еден дел од овој временски период барал да му се признае како посебен стаж, односно како време поминато во вршење на самостојна занаетчиска шивачка дејност (7. VI. 1951 до 20. X. 1952 година), кое барање му било одбиено како неосновано. Сега тој бара ова време да му се признае како работен стаж, наводно како време што го поминал како шивачки работник во Шивачката задруга „Милан Лисица“ во с. Табановце.

Овој суд смета дека во случајот се работи за барање за повторување на постапката и Заедницата требала да се впушти во мериторна оценка на барањето на тужителот во повторена постапка по погоре означеното решение за основаноста на барањето. Бидејќи органот не го ценел барањето како барање за повторување на постапката, туку го ценел како прво барање и како такво го отфрлил како неблагоприятно, оспореното решение се поништува и предметот се враќа на повторно решавање.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1882/75 од 10. III. 1976 година).

93. Барање за докупување на пензиски стаж, во смисла на член 23 од Законот за спроведување на пензиското и инвалидското осигурување на самостојните занаетчии и самостојните угостители („Сл. весник на СРМ“ бр. 23/66) може да поднесе осигуреник-самостоен занаетчија само додека врши занаетчиска дејност по основ на која е осигурен.

Од образложението:

Заедницата на здравството и здравственото осигурување во Скопје, по правото на надзор, го укинала решението бр. 05-25592 од 7. IX. 1974 година на Заедницата на здравството и здравственото осигурување на гр. Скопје, со кое на тужителот му е утврдено во пензиски стаж времето од 1. V. 1958 до 28. II. 1963 година, што го поминал во вршење на самостојна занаетчиска дејност.

Недоволен од ова решение, тужителот поднел тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради повреда на законот и предлага тоа да се поништи.

Оспореното решение е законито.

Правилно тужениот орган нашол дека барање за докупување на пензиски стаж во смисла на чл. 23 од Законот за спроведување на пензиското и инвалидското осигурување на самостојните занаетчии и самостојните угостители можат да поднесат осигурениците — самостојни занаетчии и самостојни угостители само додека ја вршат занаетчиската дејност. Ова произлегува од одредбите на чл. 24, ст. 2 од погоре наведениот закон, како и од член 1 на Законот,

каде што е предвидено дека во пензиски стаж може да се признае и времето на вршење на самостојна дејност пред установувањето на задолжително осигурување, под услов осигуреникот да обезбеди средства за покривање на обврските настанати со признавањето на тоа време во стаж на осигурување преку плаќање на додатна стапка на придонесот кој се пресметува и уплатува од основицата за придонес, според чл. 9 на овој закон, по која осигуреникот плаќа придонес на денот на поднесувањето на барањето за признавање на стажот. Според овие законски одредби додатната стапка на придонесот се пресметува и уплатува од основицата за придонес, според чл. 9 на овој закон, на која осигуреникот плаќа придонес на денот на поднесувањето на барањето. Според тоа, ако на денот на барањето не се врши самостојната дејност, ни додатната стапка на придонесот не може да се одреди, од што треба да се заклучи дека законот дозволува вакво барање само додека барателот е осигуреник како самостоен занаетчија, или самостоен угостител, а не и по престанокот на вршењето на самостојната дејност. Бидејќи во случајов не е спорно дека тужителот престанал да ја врши дејноста во 1968 година, а барањето за признавање во пензиски стаж времето на вршењето на самостојна дејност е поднесено во 1974 година, правилно е применет законот кога таквото барање е одбиено како неосновано.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 21. I. 1976 година под У. бр. 1214/75).

94. На осигуреникот роден во странство, чии родители се исе-мени пред 6. IV. 1941 година и се вратил во Југословија како југословенски државјанин, треба да му се признае во посебен стаж времето поминато во работен однос во странство, ако ги исполнува и другите услови од член 160, став 1 од Основниот закон за пензиско осигурување, ако со меѓународен договор не е поинаку одредено.

Од образложението:

Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, го потврдила решението на Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување, со кое е одбиено барањето на тужителот да му се признае во пензиски стаж времето од 1939 до 1951 година, што го поминал како пекарски работник во Романија.

Во случајов не е спорно дека е тужителот роден (од југословенски државјанин — печалбар) во Романија и дека од раѓањето па до враќањето во Југославија 1951 година бил југословенски државјанин.

Спорно е дали тужителот ги исполнува условите од член 160 на Основниот закон за пензиско осигурување, за да може времето поминато на работа во Романија да му се признае во посебен стаж.

Во член 160, став 1 од Основниот закон за пензиско осигурување е предвидено дека времето поминато во работен однос во странство до почетокот на применувањето на овој закон се смета во посебен стаж на осигуреникот — југословенски државјанин, кој се иселил пред 6 април 1941 година, ако во Југославија наполнил стаж на осигурување од најмалку 5 години по 15. V. 1945 година, или најмалку 10 години вкупно пред и по тој ден, ако со меѓународен договор не е поинаку одредено.

Органот нашол дека тужителот не ги исполнува условите поради тоа што не се иселил од Југославија пред 6. IV. 1941 година.

Според мислењето на овој Суд, во посебен стаж во смисла на член 160, треба да се признае и работниот однос во странство и на лицата југословенски државјани родени во странство пред 6. IV. 1941 година од родители југословенски државјани, кои го задржале југословенското државјанство и како такви се вратиле во Југославија. Ова поради тоа што децата на југословенските државјани родени во странство пред 6. IV. 1941 година и како такви биле југословенски државјани, не би требало да се третираат поинаку од нивните родители по однос на времето поминато во работен однос во странство, ако ги исполнуваат и другите услови, како и нивните родители.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, У. бр. 521/78 од 20. XII. 1978 година).

95. Барање за признавање на пензиски стаж, навршен пред почетокот на применувањето на ОЗПО, врз основа на изјави на сведоци по истекот на законскиот рок од член 184, ст. 1 од ОЗПО, а по повторно вработување, во рок од една година можат да поднесат само лица кои при влегувањето на законот во сила не биле во работен однос.

Од образложението:

Со оспореното решение УС. бр. 212 од 26. VI. 1977 година, Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, по правото на ревизија, го преправила решението на Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување во Гостивар, бр. 3207 од 14. V. 1976 година, и решила да се одбива барањето на тужителот во пензиски стаж да му се признае времето од 12. XII. 1937 до 6. V. 1944 година, што го поминал како овчар кај С. Т. во с. Железна Река и времето од 1. IV. 1953 до 30. XI. 1966 година, што го поминал на сечење и дотур на дрва со свој добиток во Шумското стопанство во Гостивар, врз основа на изјави на сведоци, а по барање поднесено во 1973 година.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот.

Тужбата е неоснована.

Во случајот е спорно дали барањето за признавање на стаж на осигурување врз основа на изјави на сведоци поднесено во 1973 година, по повторното вработување, е благовремено или не, во смисла на чл. 184 од Основниот закон за пензиско осигурување.

Во чл. 184, ст. 2 од Основниот закон за пензиско и инвалидско осигурување е предвидено дека по истечувањето на роковите од став 1 на овој член, барање од став први на овој член можат да поднесат само лица кои од објективни причини биле спречени тоа да го сторат, како и лица кои не биле во работен однос ниту вршеле друга дејност, за која е установено задолжително осигурување ако станат осигуреници, но само во рок од една година од повторното стапување во работен однос, односно од почнувањето на вршењето на друга дејност.

Тужителот во своето барање за признавање на спорното време во стаж на осигурување тврди дека во времето на применувањето на Основниот закон за пензиско осигурување односно од 1. I. 1965 па до 31. XII. 1966 година бил во работен однос како шумски работник во шумското стопанство во Гостивар. Значи, не е лице кое не било во работен однос во времето кога влегол во сила ОЗПО, за да може во рок од година дена од повторното стапување во работен однос да поднесе барање во смисла на став 1. Со оглед на тоа дека во времето на применувањето на ОЗПО тужителот бил во работен однос и како таков знаел за одредбите на чл. 184 од ОЗПО, дека до 31. XII. 1967 година треба да го регулира стажот на осигурувањето врз основа на изјави на сведоци, произлегува дека не постојат ни објективни причини тоа да го сторил и по престанок на неговиот работен однос, а до истечувањето на законскиот рок на 31. XII. 1966 година односно на 31. XII. 1967 година. Од овие причини во случајот е правно неважно тоа што тужителот го поднел барањето по повторното вработување во 1973 година. Вакво барање би можел да поднесе ако не бил во работен однос при влегувањето во сила на ОЗПО, а повторно се вработел во 1973 година.

Од изложените причини произлегува дека со оспореното решение не е повреден законот кога е установено дека барањето на тужителот, врз основа на изјави на сведоци, да му се признае во стаж на осигурувањето времето што го поминал во работен однос пред применувањето на ОЗПО, односно пред 1. I. 1965 година, е неблагоприятно.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 2. XI. 1977 година под У. бр. 1406/77).

96. Во смисла на одредбите на чл. 184, ст. 2 од Основниот закон за пензиско осигурување, се смета дека од објективни причини биле спречени во предвидениот рок да поднесат барање за утврдување на пензиски стаж врз основа на изјави на сведоци оние лица кои не биле во земјата на денот кога почнала приме-

ната на Основниот закон за пензиско осигурување (1. I. 1965 г.) и на денот до кој можело да се поднесе барање врз основа на изјави на сведоци (31. XII. 1966 односно 31. XII. 1967 година), така што за оваа категорија на лица практично не е предвиден рок за поднесување на такво барање.

Од образложението:

Со оспореното решение, при вршењето на ревизија, е изменета точка 1 на првиот став на решението на Заедницата на здравственото осигурување на работниците Гостивар, бр. 2788 од 5. V. 1975 година па на тужителката не ѝ е утврдено во пензиски стаж времето од 1. II. 1943 до 15. V. 1945 година. Во другото е најдено дека решението е законито.

Тужителката со тужбата до овој Суд ја оспорува законитоста на решението на тужената заедница и предлага тоа да биде поништено, а тужената Заедница во одговорот на тужбата останува при наводите во своето решение и предлага тужбата да биде одбиена како неоснована.

Овој Суд наоѓа дека оспореното решение треба да биде поништено од овие причини:

Со цитираното решение на Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување во Гостивар од 5. V. 1975 година, покрај другото, на тужителката ѝ било утврдено во посебен стаж во двојно траење времето од 1. II. 1943 — 15. V. 1945 година. Меѓутоа, со оспореното решение при вршење на ревизија, по службена должност, е одлучено како што е изнесено погоре. Ова од причина што барањето за утврдување на горниот временски период во посебен стаж било поднесено по истекот на законскиот рок, предвиден во чл. 184 од Основниот закон за пензиско осигурување, а имено по 31. XII. 1966 година.

Од податоците во списите се гледа, што не е ни спорно, дека тужителката, која е родена во Егејска Македонија, во 1949 година отишла во СССР, каде што останала до месец октомври 1969 година, кога дошла во СФРЈ и оттогаш живее во нашата земја и е наша државјанка. Но е во работен однос.

Од горното се гледа дека тужителката на 1. I. 1965 година, т. е. кога влегол во сила Основниот закон за пензиско осигурување, не се наоѓала во земјата и немала можност да се запознае со одредбите на споменатиот закон. Исто така и кога истекол законскиот рок за поднесување на барање за утврдување на време во посебен стаж врз основа на изјави на сведоци, т. е. на 31. XII. 1966 година, тужителката сè уште била во СССР, што значи дека не можела да знае за постоењето на означениот рок. По враќањето од СССР таа веднаш не поднела барање за утврдување на

односното време во посебен стаж, туку тоа го сторила дури на 28. VIII. 1973 година но според наоѓањето на Судов, во смисла на одредбата од чл. 184, ст. 2 од Основниот закон за пензиското осигурување, за оваа категорија на лица, кои не биле во земјата на погоре означените датуми, не е предвиден рок за поднесување на барање за утврдување на време во стаж на осигурување или во посебен стаж. Ограничувањето во цитиранава законска одредба се однесува само на лица што се наоѓале во земјата и не биле во работен однос, ниту вршеле друга дејност за која е установено задолжително осигурување, доколку станат осигуреници, т.е. ако се вработат и поднесат барање најдоцна во рок од една година по вработувањето.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 25. XII. 1975 година, под У. бр. 1270/75 и У. бр. 1278/75).

97. Дозволено е утврдување на стаж и по роковите предвидени во чл. 184, ст. 1 од ОЗПО, ако врз основа на некоја писмена исправа (работничка книшка) може да се претпостави неговото постоење. Во таков случај ако со таа исправа не е јасно кој стаж конкретно се потврдува, фактите во врска со ова се утврдуваат со сите докази, вклучувајќи ги и изјавите на сведоци.

Од образложението:

Според чл. 184, ст. 1 од ОЗПО, рокот предвиден за утврдување на пензиски стаж навршен до 1. I. 1961 година се однесува само на случаите кога такво утврдување се бара само врз основа на изјави на сведоци. Ако, меѓутоа, постои и некоја писмена исправа од која може да се претпостави постоење на бараниот стаж, тогаш оваа одредба не доаѓа до примена. Во таков случај дозволено е утврдување на стажот и по роковите од наведената законска одредба, при што ќе се испита како е составена исправата, дали таа стварно укажува на постоење на бараниот стаж и ако тоа стои, а од исправата не може јасно да се види кој стаж конкретно се потврдува, фактите ќе се утврдуваат и со други докази, вклучувајќи ги и изјавите на сведоци. Во случајов дотолку повеќе што е во прашање исправа — работничка книшка која е предвидена од надлежен државен орган за внесување на податоци во врска со вработувањето на работниците. Затоа немало основ барањето да не се отфрли како неблагоприятно.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1216/77 од 14. XII. 1977 година).

98. Барање поднесено по 31. XII. 1966 година за признавање во посебен стаж на одредено време од НОБ врз основа на Споменница за учеството во НОБ и изјави на сведоци, не се смета за неблагоприятно во смисла на чл. 184, став 1 од ОЗНО.

Од образложението:

Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, го потврдила решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување на работниците, со кое било отфрлено како неблагоприятно барањето на тужителот поднесено на 30. VIII. 1974 година, врз основа на изјави на сведоци да му се признае во посебен стаж, како учество во НОБ, времето од 15. IX. 1944 до 15. IV. 1945 година.

Тужителот поднел барање означеното спорно време да му се признае во посебен стаж не само врз основа на изјави на сведоци, туку и врз основа на Споменницата издадена од Собранието на град Скопје како признание за учеството на тужителот како борец во ослободувањето на град Скопје.

Според мислењето на овој Суд, кога се бара утврдување на посебен стаж како учесник во НОБ врз основа на писмена исправа — доказ со кое се потврдува дека тужителот бил учесник во борбите за ослободување на град Скопје, таквото барање се смета дека се засновува врз писмена исправа, без оглед на тоа што се предлага и сослушување на сведоци.

Тоа што одредени околности не се утврдени во исправата, туку ќе треба да се утврдуваат со сослушување на сведоци (како времето кога стапил и до кога бил во единиците на НОБ) не значи дека за таквото барање важат ограничувањата од член 184 од Основниот закон за пензиско осигурување.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 31. III. 1976 година, под У. број 1702/75).

99. Рокот до 31. XII. 1973 година за поднесување барање за признавање на време во посебен стаж врз основа на изјави на сведоци на борците од егејскиот дел на Македонија се однесува и на времето до 15. V. 1945 година.

Од образложението:

Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување на работниците на тужителот му признала, како посебен стаж во двојно траење, време поминато на активна и организирана работа во вооружената борба во егејскиот дел на Македонија и време поминато во вооружените единици (ДАГ).

По правото на ревизија, Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го преправила прво-

степеното решение и решила да се отфрли барањето на тужителот за признавање во посебен стаж на времето до 15. V. 1945 година како неблаговремено, бидејќи било поднесено по протекот на законскиот рок од чл. 184 од Основниот закон за пензиско осигурување.

Во случајот е спорно дали барањето, поднесено на 15. X. 1973 година за признавање во посебен стаж, врз основа на изјави на сведоци, времето поминато во НОВ во егејскиот дел на Македонија до 15. V. 1945 година е благовремено или не.

Овој суд смета дека барањето на тужителот е благовремено од следните причини:

Осигурениците југословенски државјани, што учествувале активно и организирано или во вооружените единици на антифашистичките борби во егејскиот дел на Македонија, до влегувањето во сила на Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 35/72) не беа изедначени со учесниците на НОП и не уживаа права како такви. Ова прашање за првпат е регулирано со чл. 46 од цитираниот закон. Со овој закон се опфатени учесниците на Народноослободителното движење на Грција — југословенски државјани, на кои сето време од стапувањето во Народноослободителното движење во Грција, односно од почетокот на активната и организираната работа за тоа движење, а најрано од 6 април 1941 година до 15 мај 1945 година, им се смета непрекинато во посебен стаж во двојно траење. Со оваа одредба се изедначуваат со учесниците во Народноослободителната борба од чл. 36 од овој закон.

Во чл. 105, став 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување („Службен весник на СРМ“ бр. 46/72) е предвидено дека одредбите на членовите 35 до 47 од Законот за основните права во поглед на здобивањето и одредувањето на правата на борците од Народноослободителната војна се применуваат и на учесниците во Народноослободителното движење во егејскиот дел на Македонија, кои во тоа движење стапиле најдоцна до 31 март 1948 година и учествувале во него до 8 јули 1949 година, ако станале југословенски државјани и постојано се настанети на територијата на Социјалистичка Федеративна Република Југославија.

Од цитираната законска одредба произлегува дека републичкиот закон правата од чл. 46 од сојузниот закон, кои се однесуваат на борците од 6 април 1941 до 15 мај 1945 година, ги протега и на борците од егејскиот дел на Македонија, кои во тоа движење биле до 8 јули 1949 година, значи на борците во ДАГ. Ова се гледа од тоа што во чл. 105 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување се опфатени и борците од чл. 35 од Законот за основните права од инвалидското и пензиското осигурување, односно борците од 6. IV. 1941 до 15. V. 1945 година.

Од изложените причини произлегува дека одредбата на чл. 105, ст. 3 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување со кое е предвидено дека осигурениците и другите лица од ст. 1 на овој член можат да поднесат барање, врз основа на изјави на сведоци, да им се утврдат во посебен стаж периодите од став 1 на овој член најдоцна до 31. XII. 1973 година, се однесува и на бор-

ците од 6. IV. 1941 до 15. V. 1945 година, днесно на оние што стапиле до 31. III. 1948 година и учествувале во движењето до 8 јули 1949 година, и дека одредбата на чл. 184 од Основниот закон за пензиското осигурување не се однесува на овие лица.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, У. бр. 1769/75 од 18. II. 1976 година).

100. Кога со решението со кое конечно е решено прашањето за признавање на посебен стаж од НОБ, не било решавано и за времето од 20. IV. 1944 до 20. IX. 1944 година, бидејќи од тужителот не било поставено такво барање, тужениот орган правилно нашол дека нема законски услови за повторување на постапката по ова конечно решение за да се одлучи и за овој период на време, бидејќи обнова на постапката може да се бара само за она што било предмет на решавање во редовната постапка, а не и за новото барање.

Од образложението:

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила решението на Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување, со кое било одбиено барањето во повторена постапка на тужителот да му се признае во посебен стаж како активно и организирано учество во НОБ, времето од 20. IV. 1944 до 20. IX. 1944 година.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот.

Тужбата е неоснована.

Од списите по предметот се гледа дека на тужителот со конечно решение на Комуналниот завод за социјално осигурување, И. бр. 2243 од 3. XII. 1964 година, му било признато во посебен стаж во двојно траење времето од 20. IX. 1944 до 15. V. 1945 година.

Бидејќи тужителот во поранешната постапка не го поставил барањето за признавање во посебен стаж времето од 20. IV. 1944 до 20. IX. 1944 година и органот по тоа негово барање не се ни изјаснил, односно по конечното решение не решавал, за тоа правилно органот нашол дека нема услови за повторување на постапката. Ова поради тоа што повторување на постапка се врши по конечно решение по кое било решавано по барање на странката, а ако не било решавано по барање на странка, не може ни да се бара повторување на постапката, туку може само да се поднесе ново барање. Вакво барање, во смисла на чл. 184 од Основниот закон за пензиско осигурување, тужителот може да поднесе до 31. XII. 1966 година.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, на ден 17. III. 1979 година под У. бр. 1711/75).

101. Нема место за барање за повторување на постапката по конечно решение ако за одреден подолг период, за кој се бара признавање на пензиски стаж, порано не се одлучувало во конечна постапка. Постапеното барање ќе се смета за ново поставено и за него ќе се води нова постапка.

Од образложението:

Со оспореното решение заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, при вршењето на ревизија, го изменила решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување, со кое во обновена постапка по конечното решение Рс. бр. 3424 од 16. I. 1974 година на тужителот му било утврдено во посебен стаж од НОБ, во двојно траење, времето од 14. IX. 1944 до 15. V. 1945 година и го одбила барањето за обнова на постапката.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го истото поради погрешно утврдена фактичка положба. Предлага тоа да се поништи.

Во одговорот на тужбата тужениот орган останува при донесеното решение од причини изложени во него. Предлага тужбата да се одбие.

Тужбата е неоснована.

Во член 185 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија („Сл. весник на СРМ“ бр. 28/73 е предвидено дека ако по донесувањето на решението, против кое нема редовно правно средство во управната постапка, се дознае за нови факти или се најде односно се здобие можност да се употребат нови докази како сами или во врска со веќе изведените и употребените докази во поранешната постапка, може, по исклучок од условите во кои такви случаи според Законот за општата управна постапка се бараат за покренување обнова на постапката, да се покрене обнова на постапката во однос на правата од пензиското и инвалидското осигурување и кога е пропуштено во поранешната постапка да се изнесат некои од тие факти односно докази.

Од увидот во списите по предметот се гледа дека за времето од 15. IX. 1944 до 31. XII. 1944 година, во поранешната конечна постапка, органот одлучувал по барањето за утврдување на тоа време во пензиски стаж, додека за периодот од 1. I. 1945 до 15. V. 1945 година барањето за утврдување во посебен стаж е поднесено за првпат со молба од 16. VI. 1977 година. Од ваквата фактичка положба, а согласно со цитираната одредба од Статутот, произлегува дека органот не го повредил законот кога во вршењето на ревизија го изменил решението бр. 10047 од 16. XII. 1977 година на Заедницата на здравственото осигурување и на тужителот не му дозволил обнова на постапката по решението бр. 3424 од 16. I. 1974 година. Ова затоа што, согласно со одредбата од чл. 185, ст. 1 од Статутот, обнова може да се врши само за периоди на време кои еднаш биле предмет на одлучување. Во случајот барањето на ту-

жителот за утврдување на пензиски стаж од НОБ, поднесено со молба од 16. VI. 1977 година, претставува ново барање. Согласно со член 75, став 2 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 35/72, 18/76), врз основа на потврда, Претседателството на Општинскиот одбор на сојузот на здруженијата на борците на Народноослободителната војна може да покрене постапка за утврдување на тој стаж.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 874/78 од 6. IX. 1978 година).

102. Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување, кога се работи за инвалид на трудот кај кого постои преостаната работна способност, признавајќи му го правото на вработување на друга соодветна работа, должна е да одлучи за која работа е способен, имајќи ги предвид работните места што постојат во организацијата на здружениот труд во која осигуреникот бил вработен. Меѓутоа, ако таква работа за која осигуреникот е способен во таа организација нема, Заедницата е должна на осигуреникот да му признае право на вработување за онаа работа за која е тој способен да ја врши.

Од образложението:

Со решение, како неоснована одбиена е жалбата изјавена против решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување на работниците во Скопје, со кое жалителот бил огласен за инвалид на трудот од III категорија и е продолжено правото на вработување на друга соодветна работа.

Недоволен од ова решение, жалителот поднел до овој Суд тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради повреда на законот и предлага решението да се поништи.

Тужбата е основана.

Од списите е видно дека со наод, оценка и мислење на Второстепената инвалидска комисија е утврдено дека тужителот бил способен за помошник монтажер и дека со оспореното решение тужителот е огласен за инвалид на трудот од III категорија, т. е. како неспособен за вршење на својата работа како помошник на машина паралица, а е способен како помошник монтажер. Од одговорот на тужбата е видно дека по повод тужбата бил прибавен нов наод, оценка и мислење, бр. 69 од 25. I. 1978 година на Второстепената инвалидска комисија, кој не се наоѓа во списите, и се констатира дека претходните наоди не биле правилни, но и покрај тоа тужениот орган смета дека оспореното решение било правилно и предлага тужбата да се одбие.

При ваква положба Врховниот суд најде дека е тужбата основана, а имено, дека не е целосно и со сигурност утврдена фактичката положба по однос на тоа за која соодветна работа тужителот

е способен за работа. Потребно е да се преиспита положбата и со сигурност да се утврди за која работа тужителот е способен и да му се признае право на вработување на таква работа, при што треба да се води сметка за тоа да му се одреди таква работа за која има работно место во организацијата во која тужителот е вработен. Меѓутоа, и кога такво работно место не би имало во неговата работна организација, битно е да му се признае право на вработување на работа за која е тој способен да ја врши со полно работно време, а правото на вработување, како и другите права што произлегуваат од тоа право во врска со вработувањето, ќе ги остварува согласно со одредбите на член 95 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, како и одредбите на член 88 до 110 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, на ден 14. III. 1979 година, под У. бр. 1332/78).

103. При утврдувањето денот на настапувањето на инвалид-носта, Инвалидската комисија е должна да даде оценка и за медицинската документација што потекнува од времето на дадениот наод, оценка и мислење.

Од образложението:

Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила решението на Заедницата за здравството и здравственото осигурување во Скопје, со кое било одбиено барањето на тужителката да ѝ се признае право на семејна пензија по основ на инвалидност.

Во случајот не е спорно дека тужителката, по смртта на својот брачен другар, како вдовица која ги вршела родителските должности спрема детето кое било уживател на семејна пензија, се здобила со право на семејна пензија и ова право го уживала до 1. IX. 1976 година, кога на детето му престанало правото на семејна пензија поради тоа што не било повеќе на редовно школување.

Тужителката, во смисла на чл. 33, ст. 1 т. 3 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, како вдовица која во текот на траењето на правото на семејна пензија по основ на вршење на родителска должност на детето, уживател на семејна пензија, која во текот на траењето на тоа право станала напълно неспособна за стопанисување, поднела барање да ѝ се признае задржување на правото на семејна пензија и по престанокот на правото на семејна пензија на нејзиното дете. За доказ приложила наод, оценка и мислење на Военолекарската комисија бр. 1291/426 од 5. XI. 1975 година, од кое се гледа дека е неспособна за работа и стопанисување.

По барање на тужителката, Првостепената и Второстепената лекарска комисија со наод, оценка и мислење бр. 335 од 23. II. 1977 година и бр. 1008 од 15. XI. 1977 година, установиле дека тужителката е наполно и трајно неспособна за стопанисување, која неспособност одговара на инвалид од I категорија, сметано од 14. X. 1976 година, т. е. од денот на прегледот.

Со оглед на тоа дека кај тужителката инвалидноста е утврдена на 14. X. 1976 година, престанало и правото на семејна пензија, па затоа барањето било одбиено.

Овој Суд смета дека Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија ги повредила правилата на постапката кога не дала оценка на медицинската документација што потекнува од времето пред 1. IX. 1976 година и врз основа на тоа да даде свое мислење за денот кога кај тужителката настапила инвалидноста од I категорија. Овој Суд смета дека наодот, оцената и мислењето на Военолекарската комисија од 5. XI 1975 година, со кој тужителката е огласена за неспособна за работа и стопанисување, укажува дека требало да се прибави медицинска документација од Военолекарската комисија односно од специјалистичките служби при Воената болница во Скопје врз основа на која бил даден наодот, оцената и мислењето на Военолекарската комисија, па врз основа на таа медицинска документација, а во смисла на чл. 191, став 4 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија, да се изведе заклучок дали инвалидноста на трудот од I категорија односно потполната трајна неспособност на тужителката не настала пред извршувањето на комисијскиот преглед на тужителката, односно пред 1. IX. 1976 година.

Ова дотолку повеќе што во случајот се работи за време од 1 месец и 14 дена, при кое треба да се цени и природата на заболувањата утврдени кај тужителката од Првостепената и Второстепената инвалидска комисија.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 147/78 од 29. III. 1978 година).

104. Кога постои медицинска документација од периодот пред извршениот комисијски преглед на инвалидот, инвалидската комисија е должна да даде уверливо образложение зошто како ден на настапувањето на инвалидноста го зема денот на извршениот комисијски преглед, а не некој друг ден ако тој друг ден е од решавачко значење за признавање на одредено право од инвалидското осигурување.

Од образложението:

Спорно е во случајов од кога треба да се смета денот на инвалидноста — дали од денот на прегледот на тужителот од Прво-

степената инвалидска комисија или од денот кога тужителот претрпел сообраќајна незгода. Ова е значајно, бидејќи ако би се зело дека кај тужителот инвалидноста настапила од денот кога ја претрпел сообраќајната незгода, условите по однос на тустината на стажот би биле исполнети. По ова прашање не е правилно одлучено. Според чл. 191, ст. 4 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија („Службен весник на СРМ“ бр. 28/73), како ден на настапувањето на инвалидноста, опасноста од настапување на инвалидност, телесно оштетување или потреба од помош и нега од страна на друго лице, се зема денот кога врз основа на комисискиот преглед ќе се даде оценка во смисла на став 1 на овој член. По исклучок, настапувањето на инвалидноста, телесното оштетување или потреба од помош и нега пред извршувањето на комисискиот преглед на инвалидот на трудот може да се утврди и само врз основа на медицинска документација која потекнува од тој период. Од оваа одредба произлегува дека, во случај ако постои медицинска документација која потекнува од периодот пред извршениот преглед од инвалидската комисија, како ден на настапувањето на инвалидноста може да се утврди и некој друг ден, односно оној кој со медицинската документација се докажува. Според мислењето на Судот, инвалидската комисија мора да води сметка во секој конкретен случај дали овој исклучок не треба да дојде до примена ако постои медицинска документација за која станува збор. Посебно ваква должност комисијата има ако меѓу денот кога е извршен комисискиот преглед и денот кога настапила повредата на осигуреникот, која е причина за инвалидноста, изминал поголем период на време. Во таков случај инвалидската комисија мора да даде исцрпно образложение зошто нашла дека денот на инвалидноста не може да се утврди порано т. е. ја цени постојната медицинска документација која потекнува од периодот пред извршениот комисиски преглед. Од оспореното решение е видно дека тужителот е огласен за инвалид на трудот поради повреда на рабетникот што ја добил на 16 октомври 1970 година во сообраќајна незгода. Во списите на предметот постои медицинска документација уште од 1970 година и потоа од наредните години. Оваа документација инвалидската комисија морала да ја цени во врска со прашањето за тоа кој ден ќе се земе како ден кога настанала инвалидноста. Бидејќи така не е постапено, повреден е законот, поради што, врз основа на чл. 39, ст. 2 од Законот за управните спорови, се одлучи оспореното решение да се поништи и предметот да се врати на повторно разгледување и одлучување.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија У. бр. 1937/76 од 5. I. 1977 година).

105. Кога Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување најде дека едно лице не е способно за својата работа, а е способно за друга работа, т.е. утврдена е III категорија на инвалидност, според начелото на економичноста на постапката должна е истовремено да одлучи и за правото за вработување на осигуреникот и евентуално за правото на соодветен паричен надоместок во врска со користењето на ваквото право.

Од образложението:

Според член 190 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија („Сл. весник на СРМ“, бр. 28/73), кога за решавање на право од инвалидско осигурување е потребно да се утврди инвалидност и престанатата работна способност, постоење на опасност од настапување на инвалидност, телесно оштетување, или постоење на потреба од помош и нега од страна на друго лице, надлежната стручна служба овие факти ќе ги утврди врз основа на наод, оценка и мислење на надлежната инвалидска комисија. Во управната работа на тужителот е поставено според цитираната одредба и е прибавен наод, оценка и мислење на Првостепената и Второстепената инвалидска комисија, при што и двете комисији утврдиле дека тужителот не е способен за вршење на својата работа како ѕидар, ни со полно, ни со скратено работно време, а дека е способен за вршење на друга соодветна работа каде што не се бара прецизен и бинокуларен вид, како и работа кај која има качување на висина, туку дека е способен да работи како КВ работник на подготвување на материјал за шалување на приземни работи, помошен магационер, издавач на алати и сл., и со полно работно време. Во наодите е констатирано дека инвалидноста од III категорија кај тужителот настапила како последица на повреда и тоа сметано од 10. XII. 1975 година.

Согласно со чл. 87 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување („Службен весник на СРМ“ бр. 46/72), осигуреникот кај кого настапила инвалидност од III категорија, а според престанатата работна способност и одредената година од животот може да работи на друга соодветна работа, се здобива со право на вработување или со право на професионална рехабилитација, ако е таа потребна, како и со право на соодветен паричен надоместок во врска со користењето на тие права, ако ги исполнува пропишаните услови. Согласно со начелото на економичноста на постапката — член 12 од Законот за општата управна постапка, постапката треба да се води брзо и со што помалку трошоци и губење на време за странките и другите лица што учествуваат во постапката, но притоа треба да се прибави сè што е потребно за правилно утврдување на фактичката состојба и за донесување на законско и правилно решение. Тужениот орган требало истовремено да одлучи и за правото на тужителот на вработување и евентуално за правото на соодветен паричен надоместок во врска

со користењето на таквото негово право, што во конкретната управна работа тужениот орган не го сторил.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 467/78 од 15. XI. 1978 година).

106. На осигуреникот кој бил огласен за инвалид на трудот од III категорија, односно неспособен за вршење на својата работа ни со полно ни со скратено работно време и дека е неспособен ни за друга соодветна работа ни со полно ни со скратено работно време, а по пат на професионална рехабилитација може да се оспособи за работа на друго одредено работно место, а продолжил да работи со полно работно време без да се користи со правото на професионална рехабилитација, и подоцна бил огласен за инвалид на трудот од I категорија, му се признава во стаж на осигурувањето сето време од признавањето на правото на професионална рехабилитација до огласувањето за инвалид на трудот од I категорија.

Од образложението:

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила решението на Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување, со кое тужителот бил огласен за инвалид на трудот од I категорија, сметано од 12. III. 1975 година.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот.

Тужбата е основана.

Од списите по предметот се гледа дека тужителот со решението на Комуналниот завод за социјално осигурување во Скопје, И. бр. 11745 од 26. VII. 1968 година, бил огласен за инвалид на трудот од III категорија, односно неспособен за вршење на својата работа како месач на леб ни со полно ни со скратено работно време, и дека не е способен ни за друга соодветна работа ни со полно ни со скратено работно време, а по пат на професионална рехабилитација можел да се оспособи за работното место раководител на продавница за леб и печиво со полно работно време, сметано од 30. V. 1968 година, како инвалид на трудот од III категорија со право на исплата на пензијата по престанокот на работниот однос.

Тужителот, без да се користи со правото на професионална рехабилитација за да биде оспособен за соодветно работно место раководител на продавница за леб и печиво (високо квалификуван работник) продолжил на работи на работното место обликувач на бело печиво (квалификуван работник) сè до 12. III. 1975 година, кога со оспореното решение бил огласен за инвалид на трудот од I категорија.

Со оспореното решение времето од огласувањето за инвалид на трудот од III категорија со право на професионална рехабилитација 30. V. 1968 па до 12. III. 1975 година што го поминал во работен однос како обликувач на бело печиво на тужителот не му се признава во стаж на осигурувањето во смисла на чл. 50, ст. 5 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување, а во врска со чл. 108, ст. 5 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување.

Ваквото становиште е неправилно поради тоа што споменатите одредби се однесуваат на осигуреници кои се огласени за инвалиди на трудот на полно неспособни за вршење на својата работа и на друга соодветна работа и кои со професионална рехабилитација не можат да се оспособат за друга соодветна работа — член 13, ст. 1, т. 1 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување. Во случајов тужителот е огласен за инвалид на трудот од III категорија со право на професионална рехабилитација за работно место раководител на продавница за леб и печиво и како таков не спаѓа во редот на осигурениците од чл. 13, ст. 1, т. 1 и 2 од Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување. Во истата смисла е предвидено и со одредбите на чл. 108, став 5, во врска со чл. 62, ст. 1, точка 1 и 2 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување.

Од изложеното, а во смисла на чл. 54 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија, произлегува дека на тужителот, како инвалид на трудот од I категорија, пензискиот основ треба да му биде пресметан врз основа на времето поминато во работен однос по огласувањето за инвалид на трудот од III категорија, со право на професионална рехабилитација, а кое го поминал во работен однос на друго работно место, без да го користи правото на привремена инвалидска пензија, од 30. V. 1968 до 12. III. 1975 година, како и со пресметувањето на остварените лични доходи во ова време.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, У. бр. 264/76 од 14. IV. 1976 година).

107. Инвалид на трудот од III категорија не може да биде распореден, без професионална рехабилитација, на друго соодветно работно место, ако за тоа работно место нема потребна стручна спрема.

Од образложението:

Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија го потврдила решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување, со кое на Н. Н., инвалид на трудот од III категорија на инвалидност, ѝ е признато право на вработување на друго соодветно место како уписничар-извршител кај судијата за прекршоци при Собранието на општината Н., со полно работно време, сметано од 11. XI. 1976 година.

Против означеното решение општината заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот.

Не е спорно дека осигуреничката, како дактилограф од I-а категорија, е огласена за инвалид на трудот од III категорија, односно дека не е способна за вршење на својата работа како дактилограф ни со полно ни со скратено работно време, а дека е способна за вршење на друга соодветна работа, како уписничар-извршител со полно работно време.

Општината во управната постапка истакна дека според Систематизацијата на работните места за работното место уписничар-извршител се бара средна стручна спрема и дека осигуреничката немала таква стручна спрема. Исто така истакнува дека за работното место уписничар-извршител при судија за прекршоци е предвиден еден работник, а не двајца работници. Општината не оспорува дека на осигуреничката треба да ѝ се даде соодветна работа според нејзините квалификации и здравствената состојба, па во таа смисла предложила да биде вработена на работно место издавање на работни книшки, на кое работно место не се работело со машина, туку се пополнувале обични графи на рака, како име и презиме и сл.

Овој Суд смета дека инвалидските комисии при определувањето на соодветното работно место за вработување на инвалид на трудот од III категорија од здравствена гледна точка укажуваат на соодветна работа односно работни места на кои осигуреникот-инвалид на трудот би можел да работи без штета по неговото здравје. Доколу инвалидот на трудот нема одредена квалификација за одредено работно место на кое би можел да работи, тој на тоа работно место може да биде распореден, согласно со член 55, ст. 4 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување („Сл. весник на СРМ“ бр. 46/72) откако по пат на професионална рехабилитација ќе се оспособи за работа на тоа работно место.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, У. бр. 743/77 од 15. VI. 1977 година).

108. Работниот однос му престанува на инвалид на трудот од I категорија од денот на врачувањето на организацијата на здружениот труд каде што работи правосилно решение со кое е утврдена инвалидноста, а не од денот кога пресудата на судот му е доставена на инвалидот на трудот.

Во пензиски стаж се засметува сето време поминато во работен однос до денот на престанокот на работниот однос во смисла на горниот став.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Не е спорно дека во соодветна постапка конечно и правосилно е утврдена инвалидноста од I категорија на тужителот,

сметано од 9. V. 1974 година, и дека по донесувањето на првостепеното решение за инвалидноста тужителот продолжил да работи во работната организација со скратено работно време, заклучно до 10. VI. 1976 година, како што било одлучено со решението на основната организација на здружениот труд. Исто така не е спорно дека пресудата на овој суд за утврдената инвалидност на трудот од I категорија на тужителот му е врачена на 22. I. 1976 година, па од тој ден се смета дека решението станало и правосилно. Според чл. 56, точ. 1 од Законот за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 22/73), на работникот му престанува својството на работник во здружениот труд, ако на начин пропишан со закон е утврдено дека работникот е напoлно неспособен за работа, од денот на доставувањето на правосилното решение за утврдување на неспособноста на основната организација на здружениот труд. Следователно, доколку таквото доставување е извршено пред 10. VI. 1976 година, за престанок на работниот однос би бил меродавен тој ден на доставувањето, а ако доставувањето на основната организација на здружениот труд е извршено по 10. VI. 1976 г., таквото доставување би било без значење, бидејќи фактички и формално со решение на организацијата на тужителот му престанал работниот однос на 10. VI 1976 година.

На тужителот во пензискиот стаж треба да му се засмета сето време на работењето по донесувањето на првостепеното решение за инвалидноста од I категорија од 9. V. 1974 година до врачувањето на правосилното решение на основната организација на здружениот труд, доколку тоа врачување е извршено пред 10. VI. 1976 година, а ако врачувањето станало по овој датум тоа е без значење, бидејќи тужителот фактички работел до 10. VI. 1976 година.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје У. бр. 899/77. од 22. IX. 1977 година).

109. Кога осигуреникот кој поднел барање за признавање право на инвалидска пензија поради болест, истовремено ги исполнува условите за признавање право и на старосна пензија, треба да се смета дека со поднесувањето на барање за признавање право на инвалидска пензија по болест всушност е поднесено барање и за признавање право на старосна пензија (чл. 166 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување).

Од образложението:

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, по правото на

ревизија, го преправила решението на Заедницата на здравственото осигурување на работниците и решила на тужителот да му се прекине правото на привремена инвалидска пензија како на инвалид на трудот од III категорија, сметано од 1. V. 1974 година.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба.

Тужбата е основана.

Не е спорно дека тужителот бил уживател на привремена инвалидска пензија до 1. V. 1974 година, кога при ревизија со погоре означеното оспорено решение му е прекината инвалидската пензија поради тоа што немал ја густината на стаж на осигурување предвиден во чл. 36 од Основниот закон за инвалидско осигурување. Републичката заедница на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје во оспореното решение, донесено на 22. IV. 1974 година, установила дека тужителот ги исполнува условите за признавање право на старосна пензија, сметано од 1. I. 1974 година, поради тоа што тужителот имал признат пензиски стаж од 25 години, 2 месеца и 26 дена, имал 60 години од животот и последниот работен однос му престанал на 15. XII. 1969 година (чл. 176, ст. 1, во врска со чл. 16, ст. 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување).

Кога Заедницата за здравственото осигурување на работниците и Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје се надлежни органи да решаваат како за правото од инвалидското така и за правото од пензиското осигурување и кога при ревизија Заедницата за пензиското и инвалидското осигурување установила, врз основа на изведените докази, дека тужителот не ги исполнува условите за признавање право на инвалидска пензија, туку ги исполнува условите за признавање право на старосна пензија, поништувајќи го првостепеното решение со кое било признато право на инвалидска пензија, требала да го препрати предметот до Заедницата на здравственото осигурување на работниците за да се изјасни за правото на старосна пензија, а не само да го поништи решението за признавање право на инвалидска пензија, а странката да ја упати да поднесе барање за признавање право на старосна пензија. Ова поради тоа што во случајов нема суштинска разлика меѓу барањето за признавање право на инвалидска пензија поради болест и барањето за признавање право на старосна пензија. Кога органот не постапил на погоре споменатиот начин, ги повредил правилата на постапката.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, на ден 20 .III. 1975 година под У. бр. 1172/74).

110. Кога е неспорно дека тужителот претрпел несреќа на работа за време на неговата привремена работа во СР Германија, кадешто бил и осигурен тогаш, во смисла на Конвенцијата склучена меѓу СФРЈ и СР Германија за осигурување во случај на безработност, давањата по основ на претрепена несреќа ги исплатува оној носител на осигурувањето кај кого повредениот бил осигурен во времето на несреќата на работа (чл. 65 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување во врска со Конвенцијата).

Од образложението:

Со оспореното решение е одбиена како неоснована жалбата на тужителот, изјавена против решението на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, број 1436/73 од 24. VI. 1974 година.

Тужителот со тужбата до овој Суд ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да биде поништено.

Овој Суд наоѓа дека оспореното решение треба да биде поништено од следните причини:

Со цитираното првостепено решение, кое е потврдено со оспореното решение, на тужителот (инвалид од III категорија на инвалидност) не му е признаено право од Законот за пензиското и инвалидското осигурување и одредбите на југословенско-германската Конвенција за социјално осигурување. Тужителот смета дека било неправилно постапено кога била одбиена неговата жалба, бидејќи стоеле сите законски услови за признавање на односното право.

Тужителот бил на привремена работа во СР Германија и на ден 30. VI. 1969 година бил повреден при работа, поради што му бил изваден еден бубрег. Со оглед на ваквата здравствена состојба на тужителот, двете инвалидски комисии нашле дека тој не е способен за својата работа како каменоделец, а дека е способен за друга соодветна работа, како чувар, портир и друго, т.е. најдено е дека е инвалид од III категорија на инвалидност, сметано од 17. IX. 1972 година. Меѓутоа, на тужителот не му е признаено никакво право од инвалидското осигурување затоа што не биле исполнети условите по однос на густината на стажот.

Според мислењето на Судов, во случајов немало законски услови на тужителот да му биде признаено односното право без да се исполнети условите за густината на стажот, поради тоа што ваквото становиште е засновано врз односните одредби од спогодбата меѓу СФРЈ и СР Германија за социјално осигурување од 12 октомври 1968 година. Имено, согласно со оваа спогодба давањата во случај на несреќа при работа ги исплатува според законодавството кое важи, оној носител на осигурувањето кај кого повредениот бил осигурен во времето на несреќата при работа. Бидејќи неоспорно е дека во времето на несреќата при работа тужителот бил осигурен кај германскиот носител на осигурувањето, затоа односното давање треба да го бара оттаму.

Со оглед на горното оспореното решение треба да биде поништено и повторно да се одлучува.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 429/76 од 8. IV. 1976 година).

111. Ако за повредата предизвикана од сообраќајна незгода која настанала на патот од работното место до дома и самиот осигуреник е виновен, не може да се смета дека е несреќа при работа.

Од образложението:

Оспореното решение е законито. Во оваа правна работа неспорно е утврдено дека тужителот на критичниот ден се враќал од работа дома на мотоцикл без возачки испит, за кој инаку е потребен положен возачки испит, и на булеварот „Партизански одреди“ во сообраќајна незгода бил повреден во судир со патничко возило. Утврдено е и тоа дека за сообраќајната незгода возачот на патничкото возило е осуден за кривично дело. При ваква положба тужениот орган нашол дека во случајов не се работи за несреќа при работа, бидејќи тужителот возел мотоцикл без положен возачки испит, па според тоа и самиот придонел да биде повреден. Врховниот суд најде дека правилно тужениот орган не прифател дека во случајов постои несреќа при работа. Според чл. 66, став 1 од ЗПИО, како несреќа при работа се смета секоја повреда на осигуреникот предизвикана со непосредно и со краткотрајно механичко и физичко или хемиско дејство, како и со повреда предизвикана од ненадејни промени на положбата на телото, од ненадејно оптоварување на телото или од други ненадејни промени на физиолошката состојба на организмот, ако таквата повреда е причински поврзана со вршењето на работата на одредено работно место или на одредена работа или дејност. Од оваа одредба произлегува дека како несреќа при работа се смета само онаа повреда на осигуреникот која настапила од објективни причини, односно без негова вина. Во случајов тужителот е повреден при возење на мотоцикл за кој немал положен возачки испит и како такв се смета за лице кое не е способно да вози мотоцикл во јавниот сообраќај. Со самото тоа тој, иако за сообраќајната незгода е утврдена вина на другиот учесник во сообраќајот, придонел да настапи повредата што, впрочем, се тврди и во образложението на правосилната пресуда К. бр. 301/75 на Општинскиот суд Скопје, во која е наведено дека „до несреќата дошло заради пропусти на двајцата учесници во сообраќајот, со тоа што обвинетиот не почитувал првенство на премин на оштетениот низ раскрсницата, додека оштетениот ја пропуштил објективната можност, со кочење да го запре мотоциклот пред точката на незгодата“. Значи, тужителот и самиот е виновен за настана-

тата повреда со тоа што возел мотоцикл кој не смеел да го вози, па при положбата дека и самиот придонел за повредата, не може да се смета како несреќа при работа.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 675/76).

112. Како несреќа при работа се смета и повредата што настапила при вршењето на работа на одредено работно место и надвор од работното време во неработен ден, ако таквата работа била во интерес на претпријатието.

Од образложението:

На 17. VIII. 1972 година тужителката поднела барање да им се признае право на инвалидска пензија на нејзините малолетни деца поради смрт на покојниот им татко, кој умрел поради повреда при работата, како работник во Услужното автотранспортно претпријатие за превоз на патници и стоки во земјата и странство „Пролетер“ во Крива Паланка, на ден 2. VII. 1972 година. Заедницата на здравственото осигурување на работниците во Куманово, со решение П. бр. 3532 од 10. I. 1973 година, им признал право на семејна пензија на малолетните деца, но не поради несреќа при работа, бидејќи повредата настапила за време на работа во неработен ден (недела), за која нема писмена наредба за прекувремена работа, па смртта настапила поради повреда надвор од работата. Против ова решение тужителката не поднела жалба. Тужителката поднела барање за повторување на постапката по споменатото решение, наведувајќи да одговорниот на претпријатието на критичниот ден го викнал покојниот за да ја намести цирадата на камионот. За доказ на оваа околност се повикала на сведоци.

Во чл. 46 од Основниот закон за инвалидското осигурување е предвидено дека како несреќа при работа се смета секоја повреда на осигуреникот кој е во причинска врска со вршењето на работата на одредено работно место врз основа на кое осигуреното лице имало својство на осигуреник.

Цитираната законска одредба треба да се сфати така што за признавање право на инвалидска пензија поради несреќа при работа е битно дали повредата настапила како последица на вршењето на работа на одредено работно место врз основа на кое осигуреното лице имало својство на осигуреник, без оглед на тоа дали повредата настапила во редовното работно време или не. Ако несреќата настапила надвор од редовното работно време, битно е работата да била во интерес на претпријатието. Ако, пак, покојниот го покривал камионот со цирада во кругот на гаражата на претпријатието под горните околности и притоа паднал и се повредил, така како последица на тоа настапила смрт, треба да се смета дека смртта настапила поради несреќа при работа, без

оглед на тоа што тоа се случило во неделен ден кога не се работи и што немал наредба за таа работа. Битно е таа работа да била во интерес на претпријатието.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје У. бр. 28/74 од 21. II. 1974 година).

113. Нема несреќа при работа во случај кога осигуреникот на критичниот ден работел до 15 часот, па потоа отишол во посета на својот пријател кај кого се задржал до 18 часот, па при враќањето дома во сообраќајна незгода бил телесно повреден, иако повредата станала на патот по кој инаку осигуреникот редовно одел од работното место дома (чл. 67 ст. 1, т. 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување).

Од образложението:

Со решение на Комисијата за жалби на Заедницата на здравството и здравственото осигурување во Куманово, бр. 642/2-1975 година, одбиена е како неоснована жалбата на тужителот, изјавена против решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување во Куманово, бр. 649 од 5. IV. 1975 година, со кое не му бил признат надоместок за време на болување поради повреда при работа во износ од 100% од личниот доход, односно со кое повредата што ја претрпел на ден 17. VI. 1972 година во сообраќајната незгода не била призната како повреда при работа.

Недоволен од ова решение жалителот поднел тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради повреда на законот, сметајќи дека во неговиот случај се работи за повреда при работа, бидејќи сообраќајната незгода во која му била нанесена повредата се случила во времето кога се враќал од работа дома. Предлага решението да се поништи.

Тужбата не е основана.

Од изведените докази во управната постапка, а и од изјавата на самиот тужител дадена во таа постапка, утврдено е дека тужителот на критичниот ден бил на работа до 15 часот, а потоа заедно со својата жена отишол на гости кај свој пријател, каде што се задржал до 18 часот. Потоа се вратил дома. На патот од куќата во која се задржал од 15 до 18 часот се случила сообраќајна незгода во која бил повреден.

При таква фактичка состојба правилно тужениот орган нашол дека не се работи за повреда при работа односно на патот од работното место за дома, бидејќи тужителот е повреден не во моментот кога се враќал од работа дома, туку далеку потоа, откако отишол на друга страна, што не може да се прифати како повреда на патот од работното место до дома, како што тоа го бара Законот

за здравственото осигурување. Поради тоа, правилно е одлучено кога на тужителот не му е признат надоместокот за болување поради повреда при работа.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 858/76 од 8. IX. 1976 година).

114. Кога осигуреникот во жалбената постапка ќе достави нова медицинска документација второстепената инвалидска комисија е должна да ја цени новата медицинска документација.

Од образложението:

Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување, со кое било одбиено барањето на тужителот да му се признае право од инвалидското осигурување.

По барање на тужителот да биде огласен за инвалид на трудот, органот прибавил наод, оценка и мислење од првостепената и второстепената инвалидска комисија бр. 917 од 9. VI. 1976. и бр. 828 од 5. XI. 1976 година, од кои се гледа дека тужителот боледува од зголемен крвен притисок, спондилоза на слабинскиот дел на лумбалниот и психонеуроza. Обете комисији нашле дека, и покрај утврдените болести, тужителот е способен за вршење на својата работа како работник на изработка на ранжерни листи со полно работно време.

Тужителот во жалбената постапка приложил нова медицинска документација со отпусна листа од Воената болница во Скопје, бр. 5034/1272 од 24. VIII. 1976 година, со која ги поткрепува своите жалбени наводи по однос на неговата здравствена состојба, утврдена во првостепената постапка, дека бил неспособен за работа.

Тужениот орган новата медицинска документација ја доставил до второстепената инвалидска комисија, но таа не ја ценела, наоѓајќи дека не била надлежна да цени, нова медицинска документација по донесување на наод, оценка и мислење од првостепената инвалидска комисија, а тужителот го упатила во нова постапка, врз основа на мислење на лекар поединец и приложената медицинска документација, да бара повторно оценка на неговата работна способност.

Ваквото становиште на второстепениот орган е неправилно од следните причини:

Во чл. 192, ст. 5 и 6 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија се укажува дека второстепената инвалидска комисија, по правило, дава оценка и мислење врз основа на документацијата прибавена во првостепената постапка, односно врз основа на медицинската документација

врз која е донесен наод, оценка и мислење од првостепената инвалидска комисија, а ако најде за потребно и врз основа на непосреден преглед на осигуреникот.

Од ова произлегува дека второстепената инвалидска комисија е овластена да ја дополнува постапката за утврдување на здравствената состојба на осигуреникот, со тоа што таа може при непосредниот преглед да прибави наод и од други здравствени институции, па врз основа на него да се изјасни за здравствената положба на осигуреникот. Кога може таа да прибави нова медицинска документација, нема причина да не ја цени медицинската документација, што ја доставил осигуреникот со жалбата.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 9. III. 1977 година, под У .бр. 28/77).

115. Лекарот што го лекувал осигуреникот е овластен да поднесе предлог за утврдување на инвалидноста на осигуреникот и во таков случај постапката може да се води и без согласност на осигуреникот.

Од образложението:

Со решение на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија одбиена е, како неоснована жалбата на тужителот изјавена против решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување на работниците, со кое жалителот бил распореден како инвалид на трудот од I категорија.

Недоволен од ова решение жалителот поднел до овој Суд тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради повреда на постапката, а имено, наведува дека постапката за утврдување на инвалидноста била покрената без овластен предлог. Бара оспореното решение да се поништи.

Тужбата не е основана.

Според чл. 142, ст. 2 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување („Сл. весник на СРМ“ бр. 46/72), постапката за остварување на право од инвалидското осигурување за време на траењето на осигурувањето се покренува по службена должност по повод на мислењето на лекарот што го лекувал осигуреникот или мислењето на лекарската комисија за здравствената состојба и работната способност на осигуреникот, во смисла на прописите за здравственото осигурување, како и по барање на осигуреникот. Во случајов лекарот што го лекувал тужителот, по повод неговото барање за надоместок поради телесно оштетување, во својот извештај за наодот и мислењето на надлежниот орган од 31. XII. 1976 година, дал предлог до инвалидската првостепена комисија за утврдување на работната способност на тужителот и за телесното оштетување. Според тоа, стои предлог на лекарот за утврдување на инвалидноста кај тужителот, па тужениот орган основано,

во смисла на горната законска одредба, водел постапка за утврдување на инвалидноста во која нашол дека тужителот е напълно неспособен за работа, односно дека е инвалид од I категорија и дека кај него постои телесно оштетување од глава II, под т. 10 од Листата на телесните оштетувања.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје на ден 23. XI. 1977 година под У. бр. 1219/77).

116. Наодот и мислењето на инвалидските комисии треба да се сметаат за меродавни и кога е во прашање утврдување дали еден работник може да биде одреден да работи на одредено работно место, поради постоење на можност од професионално или друго заболување, во смисла на чл. 45 од Законот за заштита при работа.

Од образложението:

Со оспореното решение на Републичкиот инспекторат за труд во Скопје, одбиена е како неоснована жалбата на ООЗТ Печатница и картонажа „Просвета“ од Куманово, изјавена против решението на инспекторот на трудот на Собранието на општината Куманово, со кое е задолжен жалителот, Печатницата „Просвета“, заинтересираното лице, работникот М. Т., да не го поставува на работи на кои се работи со хемикали и други одмастувачи и испраувачи, бидејќи таквите услови за работа негативно се одразуваат врз здравствената состојба на работникот.

Незадоволна од ова решение, Печатницата „Просвета“ поднесе до овој Суд благовремена тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради погрешно утврдена фактичка положба и погрешна примена на законот. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е основана.

Фактичката положба по однос на способноста за работа на лицето М. Т. тужениот орган не ја утврдил правилно. Според наоѓањето на овој Суд погрешил тужениот орган кога наодот и мислењето на двете инвалидски комисии не ги примил како точни, а го признал мислењето на лекарот специјалист по медицина на трудот. Судот смета дека кога е во прашање утврдување на неспособност за работа на одредено работно место, односно дали постои опасност од професионално или друго заболување поради условите за работа на одредено работно место, наодот и мислењето на инвалидските комисии треба да се сметаат како меродавни. Затоа тужениот орган погрешил кога го примил за утврдено она што го потврдил лекарот специјалист по медицина на трудот, а не дал уверливо образложение зошто не го прифатил мислењето на инвалидските комисии, односно од кои причини нашол дека мислењето на лекарот — специјалист по медицина на трудот е правилно и точно. Според чл. 191 ст. 1 од ЗОУП, ако наодот и мислењето на

вештаците не се јасни и потполни, или ако наодите и мислењата на вештаците битно се разликуваат, или ако мислењето не е доволно образложено, или се појави основано сомнение во точноста на даденото мислење, а тие недостатоци не можат да се отстранат ни со повторно сослушување на вештаците, вештачењето ќе се повтори со истите или други вештаци, а може да се побара и мислење на некоја научна или стручна установа. Тужениот орган, во смисла на наведената одредба, бил должен, со оглед на противречните наоди на инвалидските комисији, од една страна, и лекарот — специјалист од друга, таа противречност да ја отстрани со повторно сослушување на вештаците, посебно на членовите на инвалидската комисија, кои, кога се работи за утврдување на неспособност за работа на одредено место или за постоење на опасност од професионално заболување и други болести, очигледно се квалификувани и по својата стручна спрема и искуство за давање на такво мислење.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 7. XII. 1977 год. под У. бр. 1517/77).

117. Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување е должна да ги цени и наводите на осигуреникот дека телесното оштетување било последица на несреќа при работа и во таа смисла да ги испита сите решавачки факти, независно од тоа што благовремено не била поднесена пријава за несреќата при работа од организацијата на здружениот труд во која тој бил вработен.

Од образложението:

Со оспореното решение на Самоуправната интересна заедница на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје, одбиена е како неоснована жалбата на тужителот изјавена против решението на овластената стручна служба на Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување, со кое решение на жалителот му е признато право на паричен надоместок за телесно оштетување од петта степен сметано од 15. III. 1978 година.

Незадоволен од решението, жалителот поднесе до овој Суд благовремена тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради погрешно утврдена фактичка состојба и поради повреда на законот, и предлага тоа да биде поништено. Во тужбата наведува дека тужениот орган погрешно нашол дека се работи за телесно оштетување настанато како последица на повреда надвор од работата, бидејќи оштетувањето настанало како последица на работата.

Тужбата е основана.

Тужителот во тужбата против првостепеното решение, а и сега во тужбата, наведува дека телесното оштетување кај него станало како последица од несреќа на работа, за што и предложил соодветни докази. Имено, објаснува дека при сообраќајната несреќа што се случила во текот на 1958 година, тој бил на работа во работната организација „Радика“ како возач на одредено возило, па дошло до судир со возило на претпријатието „Власина“, во која несреќа тој бил потешко повреден и од која повреда дошло до телесното оштетување. Овие наоди на тужителот во управната постапка не се ценети, односно не е утврдено дали навистина оштетувањето на тужителот е во врска со оваа сообраќајна несреќа што се случила кога тој бил на должност како возач, па доколку оштетувањето е во врска со таа несреќа не би можело тужителот да трпи штета поради тоа што своевремено работната организација во која тој бил вработен случајот не го пријавила како несреќа на работа. Поради изнесеното, во смисла на член 136, став 2 од Законот за општата управна постапка, следува решението да биде поништено и предметот вратен на повторно одлучување, со тоа што да се испитаат фактите и околностите за тоа дали во конкретниов случај се работи за несреќа на работа и, ако се утврди дека се работи за несреќа на работа, на тужителот ќе треба да му се признае соодветен надоместок.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 1934/78, од 14. III. 1979 година).

118. Осигуреник кој правото на рехабилитација го извел од својот татко, а кој по успешната рехабилитација користи привремен надоместок до вработувањето (до стапувањето на работа), ги има истите права и должности што според Статутот ги има и инвалидот на трудот, па и правото на додаток на деца.

Од образложението:

Со решението Ж. бр. 431/78 од 25. XII. 1978 година на Републиката самоуправна интересна заедница за општествена заштита на децата во Скопје, одбиена е како неоснована жалбата на И. М., тужителот, изјавена против решението на Општинската самоуправна интересна заедница за општествена заштита на децата, со кое решение на жалителот не му е признато право на додаток на деца, бидејќи бил корисник на привремен надоместок по завршувањето на професионалната рехабилитација.

Незадоволен од решението, жалителот поднесе до овој Суд тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради повреда на законот и предлага тоа да биде поништено. Во тужбата наведува дека тој своето право на рехабилитација го извел од својот татко, но дека сега бил рехабилитиран и примал надоместок.

сток до вработување, и дека ги има сите права и должности како инвалид на трудот, па аналогно и правото на додаток на деца.

Тужбата е основана.

Според член 11, став 4 од Законот за определени облици на општествена заштита на децата и за самоуправните интересни заедници за општествена заштита на децата („Сл. весник на СРМ“ бр. 5/74), со право на додаток на деца, покрај другите, се здобиваат и уживателите на старосна, инвалидска и семејна пензија, според прописите на пензиското и инвалидското осигурување, инвалидите на трудот — корисници на материјално обезбедување и привремен надоместок според прописите на инвалидското осигурување, кои тоа право го остваруваат на сметка на средствата на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија. Според чл. 124, ст. 1 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија („Сл. весник на СРМ“ бр. 28/73), по успешно завршената професионална рехабилитација детето — инвалид, до стапувањето на работа, ги има истите права и должности што според овој статут ги има и инвалидот на трудот во периодот од завршувањето на професионалната рехабилитација до стапувањето на соодветна работа на која е упатен.

Согласно со цитираните законски прописи, според наоѓањето на овој Суд, тужителот треба да се смета како корисник кој има право на додаток на деца.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 23. IV. 1979 година, под У. бр. 251/79).

119. Кога осигуреник, инвалид на трудот од I категорија, ќе поднесе барање за признавање право на додаток за помош и нега, Заедницата е должна да утврди дали постоеле услови за признавање на такво право на денот на поднесеното барање, бидејќи додатокот за помош и нега, по правило, припаѓа од денот на поднесувањето на барањето. Додаток за помош и нега може да биде признаен по денот на поднесувањето на барањето само ако условите за признавање на такво право настаниле подоцна, а не постоеле во моментот на поднесеното барање.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување на работниците, со кое на тужителот, како на уживател на инвалидска пензија од I категорија, му е признато право на додаток за помош и нега сметано од 23. III. 1978 година.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е основана.

Од списите по предметот се гледа дека тужителот поднел барање за признавање право на додаток за помош и нега како инвалид на трудот од I категорија на 28. X. 1978 година.

Органот, врз основа на наод, оценка и мислење на првостепената и второстепената инвалидска комисија, на тужителот му призна право на додаток за помош и нега од денот на прегледот односно од 23. III. 1978 година, без да се изјасни дали во моментот на поднесувањето на барањето за признавање на вакво право кај тужителот постоеле услови за признавање право на помош и нега од трето лице, или тие услови настапиле во моментот на прегледот. Ова поради тоа што во член 16 од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување („Сл. весник на СРМ“ бр. 42/77) е предвидена измена на чл. 80, ст. 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување во таа смисла што на инвалидот на трудот од I категорија на инвалидност му припаѓа додаток за помош и нега од денот на поднесувањето на барањето. Ова значи дека правото на помош и нега припаѓа од денот на поднесувањето на барањето, доколку при поднесувањето на барањето постоеле услови за признавање на такво право. Правото на помош и нега може да се признае и од подоцнежен датум, — од денот на прегледот но под услов од инвалидските комисији да е установено дека кај тужителот условите за признавање на такво право настапиле во моментот на прегледот, а дека не постоеле во моментот на поднесеното барање.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 6. IX. 1978 година под У. бр. 1163/78).

120. Право на додаток за помош и нега од страна на друго лице во смисла на член 80, ст. 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување имаат и уживателите на старосна пензија по член 36, став 1 од ЗПО, т.е. и лицата на кои им е призната старосна пензија поради особени заслуги во револуционерна, политичка, научна, културна или општествена дејност, без оглед на условите за стекнување право на пензија по овој закон.

Од образложението:

Со решение на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија одбиена е како неоснована жалбата на тужителот, изјавена против решението на Заедницата на здравственото осигурување на работниците, со кое не му било признаено право на додаток за помош и нега од страна на друго лице.

Незадоволен од ова решение, жалителот поднел до овој Суд благовремена тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради погрешна примена на материјалниот закон, наведувајќи во

неа дека имал право на таков додаток како уживател на старосна пензија, независно по кој законски пропис таа му била признаена. Предлага решението да се поништи.

Оспореното решение не е законито. Во случајов е неспорно дека тужителот е уживател на старосна пензија согласно со чл. 36 од Основниот закон за пензиско осигурување. Исто така не е спорно дека според наодот, оцената и мислењето на надлежните инвалидски комисији, кај тужителот е утврдено постоење на инвалидност од I категорија и потреба од помош и нега од страна на друго лице, сметано од 1. III. 1973 година. Спорно е само дали тужителот, бидејќи е уживател на старосна пензија по чл. 36 од Основниот закон за пензиско осигурување, а не според одредбите на член 24, 25 и 27 од овој закон, има такво право. Тужениот орган нашол дека тужителот нема право на додаток за помош и нега од страна на друго лице бидејќи старосната пензија му е признаена по чл. 36, ст. 1 од ОЗПО, т. е. поради посебни заслуги, а не под условите од чл. 24 и 25 на овој закон. Ваквото правно сфаќање на тужениот орган не е правилно. Според член 51, став 1, точка 6 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување („Сл. весник на СРМ“ број 46/72), како осигуреници за сите случаи на инвалидност и телесно оштетување се сметаат и лицата од чл. 47, ст. 1 од овој закон додека се уживатели на старосна пензија, а тоа значи и право на додаток за помош и нега од страна на друго лице. Со член 1 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија право на додаток за помош и нега од страна на друго лице исто така му се признава на уживател на старосна пензија. Ниеден пропис не ги исклучил од ова право уживателите на старосна пензија по чл. 36 од ОЗПО.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1099/74 од 4. X. 1974 година).

121. Кога лекарската комисија за одредено болување, за кое е предвиден инвалидитет во распон од 30—60% во Листата на процентите на воениот инвалидитет, го одредила инвалидитетот во минимален процент, должна е да даде образложение за тој процент.

Од образложението:

На тужителот му е одбиено барањето за признавање право на мирновремен воен инвалид од војните по основ на болест здобиена во текот на воената обврска во ЈНА во 1963 година. Ова затоа што од наодот и мислењето на првостепената и второстепената лекарска комисија било установено дека за заболувањето заразна жолтица и чир на дванаесетпалечното црево воениот инвалидитет изнесува 30%.

Во т. 275 од Листата на процентите на воениот инвалидитет за хроничен хепатитис, предвиден е инвалидитет од 30—60% според знаците на оштетувањето на функцијата на црниот дроб. За улкусно заболување во Листата не е предвиден инвалидитет.

Бидејќи процентот на инвалидитетот кај тужителот е утврден на 30%, а не е објаснето зошто е тој определен во минимален износ, односно не е укажано какви се знаците на оштетувањето на функцијата на црниот дроб кај тужителот, од која состојба и зависи колку би изнесувал инвалидитетот во распон од предвидениот минимум до предвидениот максимум, произлегува дека е нецелосно утврдена фактичката положба по однос на утврдениот процент на инвалидитетот.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, У. бр. 1390/77 од 17. XI. 1977 година.

122. За признавање право на паричен надоместок поради телесно оштетување на уживател на инвалидска пензија кое настанало по остварената инвалидска пензија не се бара густина на стажот.

Од образложението:

Со оспореното решение второстепената комисија при Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила решението на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување, со кое било одбиено барањето на тужителот да му се признае паричен надоместок за телесно оштетување како на уживател на инвалидска пензија.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е основана.

Не е спорно дека тужителот е роден на 6. X. 1926 година, дека е уживател на инвалидска пензија од 1. X. 1955 година како воен службеник, со признат пензиски стаж од 11 години, 7 месеци и 15 дена, дека како таков продолжил да работи до 1. VII. 1962 година и дека со решението на Републичкиот завод за социјално осигурување И. бр. 2210 од 28. VIII. 1968 година е отгласен за уживател на инвалидска пензија со признат стаж од 17 години и 17 дена.

На тужителот на 19. I. 1976 година, како на инвалид на трудот од I категорија, признато му е дека има телесно оштетување од 50%.

Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување нашла дека тужителот не ги исполнува условите од чл. 82, во врска со чл. 63 од ЗПИО, односно од чл. 37 од Основниот закон за инвалидско осигурување, поради тоа што немал потребна густина на ста-

жот на осигурувањето во последните пет односно десет години пред да настапи инвалидноста за признавање право на паричен надоместок.

Во чл. 37, ст. 1 точка 2 од Основниот закон за инвалидско осигурување е предвидено дека при утврдувањето на времето од последните пет години односно десет години пред настапувањето на инвалидноста, во кое мора да биде навршен одреден стаж на осигурување во смисла на чл. 36, ст. 1 од овој закон, не се сметаат во тоа време периодите што осигуреникот ги поминал надвор од работниот однос, а за кое примал инвалидска пензија.

Од цитираната законска одредба произлегува дека за признавање право на паричен надоместок поради телесно оштетување на уживател на инвалидска пензија не се бара густина на стажот поради тоа што уживателите на инвалидска пензија не остваруваат стаж на осигурување. Доколку таков стаж остваруваат по исклучок воени лица, уживатели на инвалидска пензија, тоа е без важност за густината на стажот при остварувањето на паричен надоместок поради телесно оштетување.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 27. IX. 1978 година под У. бр. 1162/78).

123.. За стекнување право на паричен надоместок за телесно оштетување потребно е осигуреникот да има ист пензиски стаж и густина каква што е потребна и за инвалидска пензија.

Од образложението:

Во чл. 71 од Статутот на ЗПИО на Македонија е пропишано дека осигурениците се здобиваат со право на паричен надоместок за телесно оштетување под условите предвидени во чл. 82 до 86 од ЗПИО и одредбите на овој Статут. Во чл. 82, точ. 1 од ЗПИО е пропишано дека осигуреникот се здобива со право на паричен надоместок за телесно оштетување настанато во текот на осигурувањето ако телесното оштетување е предизвикано од болест под истите услови како и за пензискиот стаж од кој се добива право на инвалидска пензија. А условите за пензискиот стаж од кој се добива право на инвалидска пензија, како и право на паричен надоместок за телесно оштетување, се пропишани во чл. 63 од цитираниот закон и чл. 52 од цитираниот статут. Следователно, условите под кои се стекнува право на инвалидска пензија се исти и за правото на паричен надоместок за телесно оштетување по однос на потребниот пензиски стаж и нема никакво оправдување да се прави разлика во примената на чл. 52 од цитираниот статут, кога е во прашање инвалидска пензија или право на паричен надоместок за телесно оштетување по однос на стажот, а е доволно телесното оштетување да настанало во текот на осигурувањето. Не е спорно дека инвалидноста од I категорија и телесното оштетување кај тужителот настанало во текот на осигурувањето уште на

4. X. 1976 година и траело и до повторниот преглед на 9. I. 1978 година и дека на овој ден се исполнети условите во однос на стажот како за инвалидската пензија така и за телесното оштетување, бидејќи тужителот продолжил да работи на истата работа и по утврдената инвалидност односно телесно оштетување, од 4. X. 1976 до 9. I. 1978 година. Овој период на работа се зема како стаж на осигурувањето при утврдувањето на условите за потребниот стаж и за двете права, без да се прави разлика.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 899/78 на 16. XI. 1978 година).

124. Осигуреник кој има средна стручна спрема не може да се упатува за оспособување за вршење на професионална рехабилитација на административна работа (член 62 од ЗПИО во врска со чл. 48, ст. 1, т. 1 од Статутот на ЗПИО на Македонија).

Од образложението:

Тужителот има средна стручна спрема — завршена учителска школа во 1952 година. Како таков е огласен за инвалид на трудот од II категорија, со право на професионална рехабилитација за вршење на административна работа. Бидејќи бил постар од 45 години и поради тоа не ги исполнувал условите да биде упатен на професионална рехабилитација за административна работа, му било признато право на привремена инвалидска пензија.

Тужителот со тужба за управен спор го нападна решението како незаконито, која тужба Судот ја уважи од овие причини:

Осигуреник кој има средно образование нема потреба од професионална рехабилитација за да биде вработен на работно место административен службеник, бидејќи на осигурениците кои имаат ваква стручна спрема не им е нужно никакво претходно оспособување за вработување на административна работа, туку тие се примаат на таква работа по завршувањето на средно образование. Ова дотолку повеќе што во случајов на тужителот уште со решението И. бр. 153 од 25. VIII. 1971 година, како инвалид на трудот од III категорија, му било признато право на вработување како службеник во администрација без право на рехабилитација.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, У. бр. 989/76 од 22. IX. 1976 година).

125. Исламската верска заедница се смета за организација која, согласно со чл. 95, ст. 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување е должна работникот (имам) инвалид на трудот од III категорија да го задржи на работа или да го вра-

боти во друга организација на соодветно работно место. На таков инвалид не му следува материјално обезбедување до вработувањето, бидејќи не му престанува работниот однос, во смисла на чл. 93, ст. 1, т. 2 од Статутот на засадницата на пензиското и инвалидското осигурување, во врска со чл. 38, ст. 1 од Законот за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд.

Од образложението:

Не е спорно дека тужителот е огласен за инвалид на трудот од III категорија по болест, сметано од ноември 1972 година, со право на вработување на друга соодветна работа како административен работник. Првостепениот орган му признал право на надоместок до вработувањето од 8. I. 1973 година, а исплатата да тече од првиот ден на наредниот месец по уплатата на стасаните придонеси. Тужителот се жалел и сметал дека исплатата на надоместокот требало да тече од 8. I. 1973 година, како што било одредено со решението под ист број од 24. I. 1973 година, а не од првиот ден на наредниот месец од уплатата на стасаните придонеси.

Жалбата му е одбиена од тужениот орган кој, вршејќи ревизија, му го ускратува правото на надоместок до вработувањето на друго соодветно работно место.

Правилно тужениот орган, вршејќи ревизија, му го ускрати правото на надоместок до стапувањето на друга соодветна работа, согласно со чл. 93, ст. 1, т. 2 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидско осигурување на Македонија. Со огласување на тужителот за инвалид на трудот од III категорија не му престанал работниот однос ниту својството на работник на досегашното работно место како имам на исламската верска заедница во селото Сопот. Во смисла на чл. 38, ст. 1 од Законот за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд („Службен лист на СФРЈ“ бр. 22/73), таков инвалид има право да работи на своето работно место или на друго соодветно работно место, и не му престанува работниот однос. Таков инвалид на трудот, согласно со чл. 95, ст. 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, организацијата е должна да го задржи на работа ако инвалидноста на трудот настапила додека бил член на таа организација, или да го вработи во друга организација. Такво задолжение постои и за исламската верска заедница за работниците што се на работа кај неа.

Правото на привремен надоместок, предвидено во чл. 18 од Договорот за социјално осигурување на верските службеници на исламската верска заедница („Службен лист на СФРЈ“ бр. 14/67), не може да се признае согласно со чл. 34 од истиот Договор во врска со чл. 182 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, сметано од 1. I. 1973 година, бидејќи на тој ден престанале да важат сите поранешни прописи за пензиското и инвалидското осигурување, оттогаш ќе се применуваат новите прописи. А според новиот пропис — чл. 95, ст. 1 од Законот за пензиското и инва-

лидско осигурување — такво право не следува, бидејќи постои задолжение за организацијата да го задржи или да го вработи инвалидот на трудот од III категорија. Само кога ќе му престане работниот однос му следува привремен надоместок до стапувањето на друга соодветна работа, на која е упатен во смисла на чл. 93, ст. 1, т. 2 од споменатиот статут. Следователно, на тужителот не му следува привремен надоместок како на инвалид на трудот од III категорија, бидејќи работниот однос не му престанал и исламската верска заедница е должна да го задржи на работа на работно место според преостанатата работна способност или да го вработи во друга организација на соодветно работно место — на административна работа.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1736/74 од 10. IV. 1975 година).

126. На осигуреник кој врши самостојна дејност, а кај кого е утврдена инвалидност од III категорија, не му се признава право на вработување на друга соодветна работа во смисла на одредбите на член 16 од Законот за спроведување на пензиското и инвалидското осигурување на самостојните занаетчии и самостојните угостители.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Тужителот неспорно врши приватна самостојна столарска дејност од 1950 година. На ден 16. VI. 1966 година претрпел несреќа, работејќи во својата работилница — му била повредена раката. Смета дека стоеле законските услови да биде распореден во соодветна категорија на инвалидност и да му биде признаено правото на вработување на друга соодветна работа. Не е повреден законот кога не му е признаено право на вработување на друга соодветна работа. Ова затоа што според член 16 од Законот за спроведување на пензиското и инвалидското осигурување на самостојните занаетчии и самостојните угостители („Сл. весник на СРМ“ број 23/66), осигурениците се осигурени и имаат право на инвалидска пензија, професионална рехабилитација, материјално обезбедување за време на рехабилитацијата, додаток за помош и нега, инвалиднина и право на надоместок на патни и дневни трошоци во врска со користењето на овие права не се осигурени.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, под У. бр. 1353/77 од 13. X. 1977 година).

127. На лице кое вршејќи самостојна дејност, е огласено за инвалид на трудот. Не продолжи да ја врши дејноста по утврдената инвалидност, во пензиски стаж му се засметува само времето до денот кога решението за утврдената инвалидност станало правосилно, а не до денот кога фактички престанало да ја врши дејноста.

Од образложението:

Со оспореното решение е одбиена, како неоснована, жалбата на тужителката, изјавена против решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување на работниците во Скопје, И. бр. 20178 од 2. XII. 1977 година.

Тужителката со тужбата до овој Суд ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да биде поништено, а тужената Заедница со одговорот на тужбата останува при наводите во своето решение и предлага тужбата да биде одбиена како неоснована.

Тужбата е неоснована.

Со цитираното првостепено решение, кое е потврдено со оспореното решение, тужителката и понатаму останала распоредена како инвалид на трудот од I категорија на инвалидност и продолжувало исплатувањето на инвалидската пензија. Одбиено е како неосновано барањето на тужителката во пензиски стаж да ѝ се засмета времето поминато како самостоен занаетчија, имено како инвалид од I категорија на инвалидност по 2. VII. 1975 година, кога била констатирана инвалидноста. Тужителката, пак, смета дека било неправилно постапено кога во пензиски стаж не и било утврдено и времето од 2. VII. 1975 до 15. IX. 1976 година, на која дата престанала да работи на дејноста. Меѓутоа, според наоѓањето на Судов, со оспореното решение не е повреден законот на штета на тужителката од овие причини:

Тужителката е огласена за инвалид на трудот од I категорија на инвалидност сметано од 2. V. 1975 година, како самостоен занаетчија — кафемелач. Со соодветно решение на тужителката ѝ било признаено право на инвалидска пензија, а со сегашното првостепено решение е продолжена исплатата на пензијата, но е одбиено нејзиното барање од 22. VI. 1977 година за признавање во пензиски стаж на временскиот период од денот на инвалидноста до престанокот на самостојната дејност (2. VII. 1975 година — 15. IX. 1976 година).

Од податоците во списите се гледа дека решението со кое тужителката е распоредена како инвалид на трудот од I категорија на инвалидност ѝ е доставено на 2. VII. 1975 година, што значи дека тоа станало правосилно на ден. 17. VII. 1975 година. Бидејќи во случајов станува збор за инвалид на трудот како приватен занаетчија, за тоа, во смисла на одредбите на член 108, ст. 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, во врска со член 216 од Законот за здружениот труд, на тужителката во пензиски стаж требаше да ѝ се засмета времето до правосилноста на реше-

нието за утврдената нејзина инвалидност, имено до 17. VII. 1975 година, а не и потоа т.е. до денот кога фактички престанала да ја врши дејноста.

Од изложеното произлегува дека е неосновано барањето на тужителката за признавање во пензиски стаж на другото време, наводно поминато во вршење на самостојна дејност, имено на времето 17. VII. 1975 година до 15. IX. 1976 година.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 11. V. 1978 година под У. бр. 481/78).

128. Во Договорот за пензиско и инвалидско осигурување на адвокатите не е предвидено социјално осигурување на правата што произлегуваат од огласување на инвалид на трудот од II категорија — право на надоместок за скратено работно време односно вработување според преостанатата работна способност, како што е тоа предвидено за другите осигуреници во чл. 60 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување.

Од образложението:

Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдил решението на Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување, со кое тужителот како адвокат бил огласен за инвалид на трудот од II категорија на инвалидност и како таков не му е признато право на надоместок за скратено работно време.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот. Предлага тоа да се поништи.

Во одговорот на тужбата тужениот орган останува при донесеното решение од причините изложени во него. Предлага тужбата да се одбие.

Тужбата е неоснована.

Во чл. 13 од Договорот за пензиско и инвалидско осигурување на адвокатите („Службен весник на СРМ“ бр. 15/74) предвидено е дека адвокатите се осигурени за сите случаи на инвалидност, ако со овој договор поинаку не е определено.

Во чл. 14 од истиот договор е предвидено дека во случај на инвалидност и телесно оштетување адвокатите, во обем и под условите предвидено во Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување, Законот за пензиското и инвалидското осигурување и Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија, имаат право на инвалидска пензија, додаток за помош и нега, паричен надоместок за телесно оштетување, професионална рехабилитација и вработување, со право на соодветен паричен надоместок во врска со користењето на тие права ако ги исполнуваат пропишаните услови.

Од изложеното произлегува дека со Договорот помеѓу Адвокатската комора на СР Македонија и пензиското и инвалидското

осигурување не е предвидено осигурување за сите права од инвалидското осигурување по чл. 60 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување односно не е предвидено право на инвалидско осигурување поради вработување според преостанатата работна способност, какво што право им се признава на осигурениците што се огласени за инвалиди на трудот од II категорија.

Наводите во тужбата дека од цитираните одредби од Договорот за пензиското и инвалидското осигурување на адвокатите би требало да се изведе заклучок дека тие биле осигурени и во случај на огласување на инвалид на трудот од II категорија, односно кога би биле огласени за способни за вршење на својата адвокатска дејност со скратено работно време, би имале право и на паричен надоместок на разликата меѓу износот на личниот доход остварен со полно работно време и со скратено работно време, се неосновани. Според мислењето на овој Суд, поради природата на работата на осигурениците — адвокати, вакво осигурување не е договорено.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 29. XII. 1976 година под У. бр. 1708/76).

129. Осигуреник, самостоен занаетчија, инвалид на трудот од III категорија, со признато право на професионална рехабилитација, има право на материјално обезбедување за времето додека чека на професионална рехабилитација. Под време на професионална рехабилитација се смета како времето на вршењето на професионалната рехабилитација, така и времето додека се чека на упатување на рехабилитација и времето додека се чека на работа.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија во Скопје го потврдила решението на Заедницата на здравството и здравственото осигурување со кое на тужителот, самостоен занаетчија, инвалид на трудот од III категорија, не му било признато право на материјално обезбедување, бидејќи не се наоѓал на професионална рехабилитација.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешна примена на законот. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е основана.

Од извршениот увид во списите по предметот се утврдува следното:

Тужителот е роден 1934 година, самостоен занаетчија — зидар, инвалид на трудот III категорија по болест, сметано од 15. VI. 1977 година, неспособен за својата работа ниту за друга соодветна работа, а по пат на професионална рехабилитација може да се оспособи за картонажен работник или работник на пластични предмети со полно работно време.

Со решението И. бр. 4802 од 11. XI. 1977 година на Заедницата на здравството и здравственото осигурување на тужителот му било признато право на материјално обезбедување, сметано од 1. VIII. 1977 година, согласно со член 97 од Статутот на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување („Сл. весник на СРМ“ бр. 28/73 и 45/76).

Во жалбената постапка тужениот орган жалбата против цитираното решение за признавање право на материјално обезбедување ја одбил како неоснована, а при вршењето на ревизија го поништил и предметот го вратил на повторно одлучување. Во случајов тужениот орган, повикувајќи се на член 16 од Законот за спроведување на пензиското и инвалидското осигурување на самостојните занаетчии и самостојните угостители („Сл. весник на СРМ“ бр. 23/66), нашол дека тужителот, како самостоен занаетчија, инвалид на трудот од III категорија, со признато право на професионална рехабилитација, нема право на материјално обезбедување за времето додека чека да биде упатен на рехабилитација, а дека такво право има за време на вршењето на професионалната рехабилитација.

Според наоѓањето на Судов, ваквото сфаќање на тужениот орган не е правилно поради следното:

Со одредбите на дел III од Законот за пензиското и инвалидското осигурување („Сл. весник на СРМ“ бр. 46/72 и 42/77), од член 99—104 е регулирано пензиското и инвалидското осигурување на лицата што вршат самостојни дејности. Така, со одредбата на член 99 од истиот закон е предвидено дека одредбите на тој закон се однесуваат и на осигурениците што вршат самостојни дејности, ако со одделни одредби на овој закон, со посебен закон или со договор за пензиско и инвалидско осигурување, склучен со одделни категории на осигуреници што вршат самостојни дејности, не е поинаку одредено. Со член 101 од законот изрично е предвидено кои права од овој закон немаат самостојните занаетчии, односно дека за осигурениците од самостојните дејности не може да се воспостави предвремена пензија и заштитен додаток.

Во член 182, став 1 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување е предвидено дека од 1. I. 1973 година престануваат да важат сите поранешни прописи за пензиско и инвалидско осигурување, ако со Законот за основните права и со овој закон не е поинаку одредено, а во став 2 од истата одредба е предвидено дека на 1. I. 1973 година престанува важноста на одредбите на член 9—13 од Законот за спроведување на пензиското и инвалидското осигурување на самостојните занаетчии и угостители, како и одредбите на тој закон што се во спротивност со овој закон.

Повикувањето на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на член 16 од Законот за спроведување на пензиското и инвалидското осигурување на самостојните угостители и самостојните занаетчии е неправилно, бидејќи таа одредба е derogирана со одредбите на член 99—101, во врска со чл. 182 од Законот за пензиското и инвалидското осигурување.

При таква положба, произлегува дека со оспореното решение е повреден законот кога на тужителот не му било признато право на материјално обезбедување за времето додека чекал на професионална рехабилитација.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје на ден 1. XI. 1978 година под У. бр. 1358/78).

130. Рокот од 5 години предвиден за поднесување на барање за признавање својство на мирновремен воен инвалид по основ на болест, во смисла на член 76 од Законот за воените инвалиди од војните, тече од денот на огласувањето на инвалидот за постојано неспособен за служба во ЈНА во мирно време, а не од огласувањето за привремено неспособен.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со првостепеното решение, кое е потврдено со оспореното решение, одбиено е како неосновано барањето на тужителот да му се признае својство на мирновремен воен инвалид, затоа што барањето било неблагоприятно. Тужителот смета дека било неправилно постапено кога била одбиена неговата жалба и потврдено првостепеното решение, затоа што неговата неспособност за служба во ЈНА била утврдена во 1974 година, а не во 1969 година, како што тоа го примиле управните органи, врз основа на кое неговото барање, поднесено во 1976 година, било благоприятно.

Попрепчно е правното становиште на тужениот орган кога смета дека рокот за поднесување на барање за признавање својство на мирновремен воен инвалид од војните тече од денот на огласувањето на тужителот за неспособен за служба во ЈНА - со оцената и мислењето на Воената лекарска комисија на ден 13. I. 1969 година, затоа што станува збор за огласување на тужителот за привремено неспособен за служба во ЈНА во траење од 3 години, т.е. до 1972 година. Од другите податоци во списите, имено, од здравствената книшка бр. 0802494-24, се гледа дека тужителот е огласен за постојано неспособен за служба во ЈНА во мирно време на ден 24. X. 1974 година, од кое јасно произлегува дека од овој датум треба да се смета неспособноста, а од него до денот на поднесувањето на барањето не изминал законскиот рок од 5 години, во кој можело да биде поднесено барањето.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 325/77, од 21. IV. 1977 година).

131. Кога органот врши ревизија на решението за зголемување на процесот на воениот инвалидитет, не е овластен да врши ревизија на конечното решение на кое била извршена ревизија, а со кое на осигуреникот му било признато право на инвалидска пензија.

Од образложението:

Со оспореното решение Републичкиот секретаријат за здравство и социјална политика во Скопје, при вршењето на ревизија, го укинал решението на Службата за инвалидски боречки прашања на Собранието на општината и решил на тужителот да не му се признава својство на воен инвалид.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е основана.

Од извршениот увид во списите по предметот се утврдува следното:

Со решението на Секретаријатот за општествени дејности на Собранието на општината на тужителот му било признато својство на воен инвалид од војната од X група, со 20% инвалидитет, за постојано по основ на ранување здобиено во НОВ. На истото решение, во смисла на чл. 84 од Законот за воените инвалиди, извршена е ревизија на 31. I. 1975 година.

На 16. III. 1977 година тужителот барал да му се зголеми воениот инвалидитет поради влошување на состојбата. Првостепенниот орган, со решение бр. 11-1372/1 од 14. XI. 1977 година, го одбил барањето на тужителот да му го зголеми процентот на воениот инвалидитет, бидејќи лекарската комисија за преглед на лица опфатени со Законот за воените инвалиди во првостепената постапка нашла дека кај тужителот постои состојба по експлозивно ранување со лузна на двете потколеници, пределот на вратот и на челото, кое повлекува воен инвалидитет од 20% според т. 6 од Упатството, како што било утврдено и порано од првостепенниот орган, со решение УП. бр. 11/1372/1 од 14. XI. 1977 година.

Второстепената лекарска комисија во жалбената постапка нашла дека кај тужителот постои иста состојба како што утврдила и Првостепената лекарска комисија, но дека таквата состојба повлекува воен инвалидитет под 20%. Врз основа на ваков наод и мислење на Второстепената лекарска комисија, тужениот орган ја одбил како неоснована жалбата, а при вршењето на ревизија го укинал решението УП. бр. 11-1372 од 14. XI. 1977 година на Службата за боречки прашања на Собранието на општината и одлучил на тужителот да не му се признава својство на воен инвалид.

При изнесената фактичка положба Судов наоѓа дека оспореното решение не е законито. Ова затоа што во случајов со оспореното решение органот решавал по решение кое не било предмет на ревизија, а за правото на тужителот признато со по-

ранешно решение. Имено, со првостепеното решение УП. бр. 1372/1 од 14. XI. 1977 година, кое е предмет на ревизија е решавано за зголемување на процентот на воениот инвалидитет, а не и за самото право, за кое право е одлучено со решението број 11-1041/1-74 од 6. XII. 1974 година и за кое при вршењето на ревизија е дадена согласност на 31. I. 1975 година. Според тоа, погрешил органот кога при вршењето на ревизија по решението УП. бр. 11/1372/1 од 14. XI. 1977 година, одлучувал за правото на тужителот стекнато со решението У. бр. 11-1041/1-74 од 6. XII. 1974 година.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 691/78 од 13. IX. 1978 година).

132. Кога уживателот на воена инвалиднина од војните поднел барање за зголемување на процентот на порано утврдениот воен инвалидитет, во тоа барање всушност е содржано и барањето за признавање на сите права што следуваат врз основа на новиот поголем процент на инвалидитет, вклучувајќи го и правото на ортопедски додаток (член 126 од ЗОУП).

Од образложението:

Во првостепеното решение на тужителот, воен инвалид од војните од VI група, со 60% воен инвалидитет, признаено му е право на ортопедски додаток од III степен, сметано од 1. VI. 1974 година.

Со оспореното решение, при вршењето на ревизија, е укинато горното конечно решение и е одлучено така што ортопедски додаток на тужителот му следува од 1. V. 1976 година. Ова затоа што конечното решение не било во согласност со одредбата на член 62 од Законот за воените инвалиди, според која одредба ортопедскиот додаток, како и другите права, припаѓаат од денот на исполнувањето на условите за признавање на тие права ако барањето е поднесено во рок од три месеци од денот на исполнувањето на условите. Ако барањето е поднесено по истекот на овој рок, овие права припаѓаат од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на барањето. Бидејќи тужителот порано бил воен инвалид од војните од VII група, барање за зголемување на инвалидитетот поднел на 19. IV. 1974 година и тој е зголемен врз основа на наод и мислење на лекарска комисија од 29. I. 1976 година, а тужителот на 11. V. 1976 година вложил приговор, барајќи да му се признае право на ортопедски додаток, па произлегува дека барањето е поднесено по истекот на горниот рок и правото му припаѓало од првиот ден на наредниот месец по поднесеното барање, т. е. од 1. VI. 1976 година.

Оспореното решение не е законито.

Со оглед на фактот дека тужителот поднел барање за зголемување на воениот инвалидитет на 19. IV. 1974 година, кое било уважено со решението од 5. II. 1976 година распореден е во VI група и му е зголемена инвалиднината, според наоѓањето на Судов, и правото на ортопедски додаток требало да му се признае на тужителот од овој датум. На такво становиште застанува Судот од причина што треба да се прими дека неговото барање, всушност, содржело и барање за признавање на правото на ортопедски додаток, а имено, во барањето за зголемување процентот на воениот инвалидитет било содржано и барање за признавање на сите права кои следуваат врз основа на новиот процент на воениот инвалидитет, вклучувајќи го и правото на ортопедски додаток. Ова дотолку повеќе што тужителот е неука странка.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 1630/76 од 19. V. 1977 година).

133. Околноста што во 1974 година на тужителот му била одземена патната исправа поради тоа што се занимавал со недозволена трговија, не претставува основ таква да не му биде издадена во 1978 година, ако не е утврдено дека продолжил да се занимава со недозволена трговија.

Од образложението:

Одделението за управни работи на Републичкиот секретаријат за внатрешни работи го потврдил решението на Секретаријатот за внатрешни работи, со кое било одбиено барањето на тужителот да му се издаде патна исправа.

Од списите по предметот се гледа дека органот го одбил барањето на тужителот да му издаде патна исправа поради тоа што нашол дека тужителот се занимава со недозволена трговија, односно препродавање на странска текстилна стока, со која дејност, за време на престојот во странство им нанел штета на меѓународните интереси на Југославија, предвидено во член 43, став 1, точ. 5 од Законот за издавање на патни исправи на југословенските државјани („Службен лист на СФРЈ“ бр. 6/73).

Околноста што во 1974 година на тужителот му била одземена патната исправа поради тоа што се занимавал со недозволена трговија, не би можела да претставува основ и во 1978 година да не му биде издадена патна исправа, ако не е установено дека и понатаму се занимава со недозволена трговија. Ова поради протекот на време, а и поради околноста дека тужителот сега се занимава со самостојна занаетчиска шивачка дејност.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 1283/78 од 24. I. 1979 година).

134. Станбениот орган на општината не е надлежен да одлучува дали одредено лице го изгубило станарското право на одреден стан поради тоа што наводно престанало да го користи станот повеќе од 6 месеци, во смисла на чл. 59, ст. 1 од Законот за станбените односи („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/73). За ова е надлежен само судот по тужба за отказ.

Од образложението:

Со решението Уп. бр. 19/77 од 10. III. 1977 година на Републичкиот секретаријат за урбанизам, станбени и комунални прашања на СРМ, одбиена е како неоснована жалбата на Љ. К. од Б., изјавена против решението бр. 012-1005 од 9. XI. 1976 година на Секретаријатот за комунални работи, урбанизам и станбени прашања на Собранието на општината Б., со кое ѝ било одбиено барањето за проширување во станот на ул. „Кајмакчалан“ бр. 4 во Б.

Незадоволна од ова решение, жалителката поднела до овој Суд благовремена тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради погрешно утврдена фактичка положба и погрешна примена на материјалниот закон. Предлага решението да се поништи.

Тужбата е основана.

Оспореното решение не е законито. Од оспореното решение е видно дека на тужителката не ѝ се признава право на проширување во станот на ул. „Кајмакчалан“, бр. 4 во Б. Поради тоа што, како што било утврдено во управната постапка, тужителката престанала да го користи станот повеќе од 6 месеци пред иселувањето на состанарот Б. Т., па дека поради тоа не може ни да бара проширување. Ваквото наоѓање на тужениот орган е неправилно. Според чл. 106, став 2 од Законот за станбените односи („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/73), станбениот орган е надлежен да одлучува само за потврдување на проширувањето, кога не е спорно дека лицето што се проширува е состанар, а се работи за еден стан, но станбениот орган не е надлежен да утврдува дали тужителката го изгубила станарското право на станот или не го изгубила и во зависност од тоа да го решава прашањето за тоа дали може да го одобри проширувањето на тужителката во испразнетите простории од станот. Според чл. 59, став 1 од наведениот закон, станарското право поради престанување на користење на станот повеќе од 6 месеци може да се изгуби само по пат на отказ на договорот за користење на станот, кој според чл. 52 го дава организацијата за стопанисување со станови односно сопственикот на станот со тужба за отказ на договорот за користење на станот, а кој, согласно со чл. 67, став 1, се поднесува до општинскиот суд. Значи, за тоа дали носителот на станарското право — тужителката Љ. го изгубила станарското право или не го изгубила, тужениот орган не можел да решава во оваа постапка и не можел, од наведените причини, да го одбие нејзиното барање.

Поради тоа, врз основа на чл. 42, ст. 2 од Законот за управните спорови, се одлучи оспореното решение да се поништи и предметот да се врати на повторно разгледување и одлучување.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 678/77 од 9. VIII.1977 година).

135. Лицето што е уселено во општествен стан во согласност со носителот на станарското право кој заминал на привремена работа во странство се смета за бесправно уселено лице, ако е тоа уселено во станот без претходно носителот на станарското право да му понудил на давателот на станот на користење тој да го определи корисникот.

Од образложението:

Оспореното решение е законито. Во управната постапка е утврдено дека тужителката се уселила во предметниот стан со одобрение од носителот на станарското право Г. Г., која заминала на привремена работа во странство. Ова е сторено без согласност на давателот на станот, односно на Заедницата на станувањето. При таква состојба правилно тужениот орган нашол дека тужителката се смета за бесправно вселено лице спрема кое, во смисла на чл. 56 од Законот за станбените односи, станбениот орган бил овластен да нареди испразнување на станот. Имено, по чл. 64, ст. 4 од Законот за станбените односи („Сл. весник на СРМ“ број 36/73), ако носителот на станарското право го издаде на користење целиот стан или дел од станот спротивно на одредбите од претходниот став, секое заинтересирано лице може да бара иселување на вселеното лице согласно со одредбите на чл. 56 од овој закон. Во став 3, пак, на истиот член е предвидено дека носителот на станарското право може целиот стан или дел од станот да го даде на користење на друго лице на определено време, ако привремено се наоѓа на работа во странство, испратен од службата за вработување на работници или во други случаи предвидени во чл. 64, ст. 1 од овој Закон, но само ако претходно му понудил на давателот на станот на користење тој да го определи корисникот, а давателот на станот на користење не го стори тоа во рок од 30 дена од денот на понудата. Во случајов не е спорно дека тужителката не е со согласност на давателот на станот определена како лице на кое може да му се даде станот на користење од страна на носителот на станарското право. Ова нешто е предвидено и во чл. 67 од ЗСО („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 17/62), кој во времето на вселувањето на тужителката во наведениот стан бил во сила.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 793/77)

136. Кога на станарот му е доделен на користење нов стан со оглед на бројот на членовите на неговото домаќинство, должен е да го извести станбениот орган дека се здобил со повеќе од еден стан и истовремено да се изјасни на кој стан ќе го задржи станарското право. Ако тоа не го стори, органот ќе одлучи за тоа и истовремено ќе нареди испразнување на станот на кој му престанува станарското право. Ова испразнување на станот се однесува на сите членови на неговото домаќинство, без оглед дали некои од нив стапиле во брак и формирале посебно семејство.

Од образложението:

Со оспореното решение Републичкиот секретаријат за урбанизам и станбени и комунални прашања во Скопје го потврдил решението на Секретаријатот за комунални урбанистички и станбени прашања на Собранието на општината, со кое тужителот е задолжен заедно со членовите на неговото семејство, да се исели од општествениот стан на ул. „Пржова бавча“, бр. 34 во рок од 15 дена.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради потрешно утврдена фактичка положба. Предлагата тоа да се поништи.

Тужбата е неоснована.

Од списите по предметот се гледа дека на тужителот и неговото семејство од 7 члена, со решението бр. 13-4181 од 27. XI 1975 година на Комисијата за доделување на станови при Собранието на општината, му бил доделен на користење општествен двособен стан на ул. „Борис Кидрич“ бр. 49, влез I, кат 2, и дека тој покрај вселувањето во новододелениот стан на користење го држи и спорниот општествен стан.

Во чл. 13 од Законот за станбените односи („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/73), е предвидено следното:

Ако едно или повеќе лица што живеат во исто семејно домаќинство се здобијат со станарско право на повеќе од еден стан, должни се во рок од 15 дена од денот на здобивањето со повеќе од еден стан да го известат станбениот орган и едновремено да се изјаснат на кој стан ќе го задржат станарското право.

Ако лицата од претходниот став не се изјаснат на кој од становите ќе го задржат станарското право, за тоа ќе одлучи станбениот орган и едновремено ќе нареди испразнување на станот на кој им престанува станарското право.

Од изложената фактичка положба и цитираната законска одредба произлегува дека кога тужителот барал и добил нов општествен стан за целото свое седумчлено семејство по вселувањето во него во рок од 15 дена бил должен да го предаде стариот општествен стан на Заедницата на станувањето. Кога тужителот не постапил по цитираната законска одредба, туку го задржал и стариот општествен стан (за дел од членовите на своето семејство), го повредил законот и органот со оспореното решение правилно решил кога му наложил станот да го испразни.

Наводите во управната постапка и во тужбата дека семејството на тужителот се состоело од жена и четири возрасни деца, од кои едниот син бил женет, а сега има и дете, и дека со преселувањето на целото семејство во новододелениот стан станбените прилики ќе му бидат неподносливи, биле ценети во постапката кога му е доделуван новиот стан, па доколку сметал дека новиот стан не му одговара, требаше пред комисијата за доделување на станови да истакне таков приговор, а не во оваа постапка.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 21. XII. 1977 година под У. бр. 1529/77).

137. Кога членот на семејното домаќинство се здобие со стан за себе и своето потесно семејство, носителот на станарското право не го губи станарското право.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Основната организација на здружениот труд поднела предлог до Одделението за станбени работи во Собранието на општината со кој барала да се поведе постапка против тужителката Т. Б., носител на станарското право на станот, сопственост на ООЗТ, за испразнување на станот поради тоа што нејзиниот син, кој бил член на нејзиното семејно домаќинство, се здобил со стан во сопственост.

Против решението заведе управен спор тужителката, побивајќи го поради повреда на законот.

Судот ја уважи тужбата од следните причини:

На тужителката, со решение од 19. X. 1957 година работната организација ѝ го доделила на користење спорниот стан. Таа во овој стан живеела со своето семејство, меѓу кое и со синот, кој пред неколку години бил оженет и во брак имал и две малолетни деца. Заедно со својата брачна другарка синот купил стан и во него се вселил. Тужителката, како носител на станарското право, останала да живее во станот што ѝ бил доделен.

Во член 14, став 2 од Законот за станбените односи е предвидено следното:

Ако носителот на станарското право или член на неговото семејно домаќинство се здобие со семејна станбена зграда или стан во сопственост во местото на живеење, должен е во рок од 60 дена од денот на здобивањето на семејна станбена зграда или стан да се исели од станот што го користи врз основа на договор за користење на стан.

Одредбите од претходниот став не се однесуваат на носителот на станарско право кој во постапката пред првостепениот орган ќе докаже дека сопствената станбена зграда, односно стан е наменет за член на неговото семејно домаќинство кој формирал посебно семејно домаќинство.

Од изложената неспорна фактичка положба и цитираната законска одредба, произлегува дека органот погрешно го применил законот кога нашол дека во случајот се исполнети условите од член 14 за тужителката да го напушти станот што го користи како носител на станарското право, врз основа на договорот за користење на стан, поради тоа што членот на нејзиното семејно домаќинство — синот со својата жена и деца се иселил во свој сопствен стан. Цитираната законска одредба не укажува дека носителот на станарското право го следи членот на семејството кој изградил стан за своето семејство. Тужителката може да биде иселена од станот под услов ако во управната постапка се докаже дека користи два стана и тоа станот на нејзиниот син и општествениот стан.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, У. бр. 1493/76 од 17. XI. 1976 година).

138. Не може да се нареди иселување од општествен стан на носителот на станарско право од причина што тој се здобил со стан во сопственост во местото на живеење, ако станот не е уселив, односно ако не е целосно довршен.

Од образложението:

Со оспореното решение Републичкиот секретаријат за урбанизам, станбени и комунални прашања во Скопје го потврдил решението на Одделението за урбанизам, градежништво и комунално-станбени работи на Собранието на општината, со кое на тужителот му било наложено во рок од 30 дена да се исели од станот кој е општествена сопственост и да се всели во својата сопствена семејна станбена зграда.

Против споменатото решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешна утврдена фактичка положба.

Органот смета дека тужителот се здобил со станбена зграда, па во смисла на чл. 14, ст. 1 од Законот за станбените односи го донел оспореното решение.

Тужителот во управната постапка и во тужбата наведува дека неговата станбена зграда не била оспособена за живеење поради тоа што во објектите немало поставен под, прозорците не биле застаклени, не биле варосани ѕидовите, немало поставено штекери, фасонги и други електрични уреди.

Од списите по предметот се гледа дека органот, пред да го донесе оспореното решение, на 14. V. 1976 година и на 10. XI. 1976 година извршил увид во станбената зграда и записнички ја констатирал положбата на становите во станбената зграда на тужителот од кои се гледа дека тужбените наводи се точни.

Од ваквата неспорна фактичка положба произлегува дека органот го повредил законот кога на тужителот му наложил да

се исели од општествениот стан и да се всели во својата сопствена зграда. Ова поради тоа што станбената зграда на тужителот е неуселива. Примената на чл. 14, ст. 1 од Законот за станбените односи доаѓа предвид само кога носителот на станарското право на општествен стан ќе се здобие со сопствен уселив стан.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 81/77 од 2. III. 1977 година).

139. При доделување на соодветен стан во постапката за експропријација, првенствено се земаат во обзир условите на станувањето. Тоа што доделениот стан не давал можност истовремено да се користи за сместување на земјоделски производи, орудија, добиток и сл. не го прави станот несоодветен. Овие околности се од значење при одредувањето надоместок и неговата висина и облик, за да му се овозможи на поранешниот сопственик и натаму да ја врши својата земјоделска дејност.

Од образложението:

Со конечното решение за експропријација бр. 09-2002 од 1. VIII. 1973 година на Одделението за имотноправни работи на Собранието на општината Тетово од тужителот З. Ш. е експроприрана станбена зграда. Оваа зграда, според приложените технички списи, се состоела од 3 соби, претсобје и подрум, во површина од 72,70m². Зградата била изградена пред повеќе од 60 години од слаб материјал, видана са калов малтер и плитари, односно бондрук конструкција. Со решението со кое е наложено иселувањето на тужителот поради уривање на зградата, во замена му е доделен нов стан, со три соби, кујна и други споредни простории во површина од 63,68m² и балкон од 13,47m².

Се поставува прашање дали доделениот стан е соодветен на експроприраната зграда?

Според тужителот, а тој е земјоделец, станот не е соодветен, бидејќи во експроприраната зграда имал двор со простории за вршење на својата дејност т.е. за чување на добиток, производи, орудија и сл., додека станот што му се доделува бил на кат, без двор и не му овозможува да ја врши својата земјоделска дејност, а и по површина бил помал.

Според наоѓањето на Судов, како соодветен стан во смисла на чл. 15 од Законот за станбените односи, се смета оној стан кој, земено во целина, битно не ги влошува условите на станувањето. Во случајов доделениот стан, како по својот простор, така и по сите други елементи на станувањето, не само што на тужителот не му ги влошува условите на станувањето, туку и му ги подобрува. Тоа што доделениот стан не дава можност истовремено да се користи и за сместување на земјоделски производи, орудија, добиток и сл., не го прави станот несоодветен. Тужителот во по-

стапката за надоместокот може само да бара овие околности да се земат предвид така што надоместокот ќе му се плати во висина и на начин кој ќе му овозможи и натаму да ја врши својата земјоделска дејност.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1158/78 од 13. IX. 1978 година).

140. Одредбата на член 56 од Законот за станбените односи, според која станбениот орган е надлежен да наложи испразнување на станот од лице кое во станот се вселило спротивно на одредбите на член 54 од истиот закон, не се однесува на вселувањето во стан во сопственост на граѓанин. За донесување на одлука за испразнување на станот, во таков случај, надлежен е судот од општа надлежност.

Корисник на стан во сопственост на граѓанин, вселен со устен договор за користење на стан со сопственикот на станот, не се смета за бесправно вселено лице во смисла на член 54 и 56 од Законот за станбените односи, и органот на управата за станбени работи при Собранието на општината не е надлежен орган за иселување на таквото лице. Во таков случај може да се бара испразнување на станот само преку судот од општа надлежност.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение УП. бр. 565/75 од 16. II. 1976 година, Републичкиот секретаријат за урбанизам, станбени и комунални прашања во Скопје го потврдил решението на Одделението за станбени работи на Собранието на општината на гр. Скопје број 184632 од 21. XI. 1975 година, со кое на тужителот му било наложено да се исели од станот на улица „Вардарска“ број 10 во Скопје, како бесправно вселено лице, затоа што не бил склучен писмен договор за користење на станот.

Против означеното решение тужителот завел управен спор, побивајќи го поради повреда на законот и предложил тоа да се поништи.

Судот ја уважил тужбата и ги навел овие причини:

Не е спорно дека заинтересираното лице, сопственик на станот во граѓанска сопственост, со устен договор за користење на станот му го издал спорниот стан на тужителот, кој во станот живеел од 1. III. 1971 до 21. X. 1975 година. Сопственикот до станбениот орган поднел барање тужителот да го испразни станот како бесправно вселено лице, затоа што немало склучен писмен договор за користење на станот.

При ваква фактичка положба овој Суд смета дека е повреден законот кога управниот орган нашол дека се работи за бесправно вселено лице и дека е надлежен да решава по барањето на тужителот.

Според мислењето на овој Суд, според Законот за станбените односи, за бесправно вселување станува збор само кога се работи за вселување во стан во општествена сопственост спротивно на чл. 54 (член 54 спаѓа во главата III — користење на станови во општествена сопственост), поради тоа што во него се говори за вселување на носител на станарско право, а носител на станарско право, според Законот за станбените односи, се стекнува само на општествен стан, а не и на стан во приватна сопственост. Правата и обврските на сопственикот на семејна станбена зграда или на стан се предвидени во глава IV од Законот за станбените односи. Според чл. 90 од Законот за станбените односи, само одредбите од член 51, 52 и 53 од глава III (користење на станови во општествена сопственост) се однесуваат и на сопственик на семејна станбена зграда. Значи, законодавецот не предвидел дека одредбите на член 54 и 56 се однесуваат и на сопственикот на семејна станбена зграда.

Од изложеното произлегува дека во случајов се работи за устен договор за користење на стан на неопределено време меѓу сопственикот на станот и тужителот, во кој стан тужителот непрекинато живее од 1. III. 1971 до 27. X. 1975 година, кога сопственикот на станот поднел барање за неговото иселување како бесправно вселено лице. Значи, во случајот не се работи за бесправно вселено лице во смисла на чл. 54 и 56 од Законот за станбените односи, туку се работи за лице корисник на стан врз основа на устен договор за користење на станот со сопственикот на станот. Сопственикот може да бара иселување на тужителот од станот со тужба за отказ на договорот за користење на станот од судот од општа надлежност во смисла на член 80 и 81 од Законот за станбените односи.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, У. бр. 677/76).

141. Не е повреден законот на штета на тужителот кога му е наложено да го испразни односниот стан, во кој бесправно се вселил пред околу 5 години т. е. во времето на важењето на одредбата на чл. 57 од поранешниот Закон за станбените односи, во која одредба е предвиден рок од 15 дена за поднесување предлог за иселување. Ова затоа што цитираната одредба е од процесен карактер и нема примена сега, кога важи новиот Закон за станбените односи, во кој за слични случаи не е предвиден соодветен рок.

Од образложението:

Со оспореното решение е одбиена како неоснована жалбата на тужителката, изјавена против решението на Одделението за станбени работи на Собранието на општината на гр. Скопје, бр. 18-22293, од 19 I. 1976 година.

Тужителката со тужбата до овој Суд ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да биде поништено.

Со цитираното првостепено решение, кое е потврдено со оспореното решение, на тужителката ѝ е наложено да се исели и да го испразни станот од луѓе и ствари, во населбата „Чаир“, зграда 34, влез II/9, во Скопје, во кој се вселила бесправно. Исполувањето да се изврши во рок од 3 дена од денот на извршноста на ова решение, под страв на присилно административно извршување.

Тужителката смета дека било неправилно постапено кога била одбиена жалбата и потврдено првостепеното решение, од причини што во односниот стан таа навистина се вселила бесправно, но тоа станало пред 5 години, па во конкретниов случај требало да се применат одредбите од поранешниот Закон за станбените односи, така што надлежен бил судот од општа надлежност, имајќи предвид дека од бесправното вселување поминало повеќе од 15 дена.

Според наоѓањето на Судов, не е повреден законот на штета на тужителката кога со оспореното решение е одлучено во изложената смисла, поради следното:

Согласно со одредбата на чл. 54 од Законот за станбените односи („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/73), носителот на станарското право може да се всели во станот по склучувањето на договор за користење на станот, а според одредбата на чл. 56 од истиот Закон, ако некое лице се всели во стан спротивно на одредбата на чл. 54 од овој закон, секое заинтересирано лице може да му предложи на станбениот орган испразнување на станот.

Со оглед на горното, а бидејќи тужителката во односниот стан стварно се вселила спротивно на цитираната законска одредба, затоа правилно е постапено кога ѝ е наложено да го испразни станот.

Се ценеа наводите од тужбата на тужителката и истите се неосновани. Имено, со оглед на неспорната околност дека бесправното вселување во станот станало за време на важењето на поранешниот Закон за станбените односи, се укажува дека неговата одредба од чл. 57 во случајов не може да има примена при важењето на новиот закон, со кој поинаку е регулирана односната ситуација. Ова затоа што оваа одредба е од процесен карактер. Покрај ова, се потцртува дека и според одредбите на сегашниот Закон за станбените односи вселувањето на тужителката во односниот стан е бесправно.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 13. X. 1976 година под У. бр. 1381/76).

142. Ако странката, спрема која од станбениот орган е покрената постапка за испразнување на стан како бесправно вселено лице, се повикува на тоа дека станот го користи како ќерка на носителот на станарското право, со кого живеела во станот до неговото иселување и дека како таква има право на трајно и непречено користење на станот, станбениот орган не е надлежен да одлучува по таа правна работа. Во ваков случај не се работи за управна работа, туку за правна работа од надлежност на судот, согласно со чл. 20 од Законот за станбените односи.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Од списите се гледа дека тужениот орган, како и првостепениот орган, имајќи го предвид склучениот договор за потстанарски однос меѓу тужителката и нејзиниот татко-носител на станарското право на станот на ул. „Маршал Тито“ бр. 28 во Скопје, согласно со чл. 19, ст. 1 од Законот за станбените односи („Службен весник на СРМ“ бр. 36/73), и согласно чл. 56, ст. 1 од истиот закон, одлучиле тужителката да го испразни станот. Ваквото правно становиште на тужениот и на првостепениот орган би било правилно и врз закон засновано ако основ за користење на станот би бил договорот за склучениот потстанарски однос меѓу тужителката и нејзиниот татко. Меѓутоа, од списите се гледа дека тужителката во управната постапка упорно докажувала дека таа станот не го користела врз основа на договорот за потстанарски однос, што го склучила во правна заблуда, туку дека тој стан го користела како ќерка и како член на домаќинството на нејзиниот татко, носител на станарското право, дека во станот живеела повеќе години сè до иселувањето на нејзиниот татко во друго место како и потоа, па според тоа била корисник на станот во смисла на член 19, став 1 од истиот закон, и дека како таква имала право на трајно и на непречено користење на станот. При ваква состојба, станбениот орган не бил надлежен да одлучува за испразнување на станот од бесправно вселено лице, бидејќи за управна работа се работи само ако странката не се повикувала на користење на станот по некој друг правен основ, односно ако се работи за неспорно бесправно вселување. Во случајов очигледно е дека се работи за работа за која воопшто не може да се одлучува во управна постапка, бидејќи дали тужителката е корисник на станот во смисла на наведените законски одредби на член 19, став 1 од Законот за станбените односи, и дали таа како таква би имала право и натаму да го користи станот или не, е правна работа за која исклучиво е надлежен судот.

Според тоа, тужениот орган и првостепениот орган одлучувале за работа која е во судска надлежност, за која во управната постапка не би смеело воопшто да се решава, па согласно со

член 276, став 1, точка 1 од ЗОУП, оспореното решение, како и првостепеното, се ништовни, па врз основа на член 40, став 2 од Законот за управните спорови се одлучи како во диспозитивот.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, У. бр. 853/76 од 17. XI. 1976 година).

143. Носителот на станарско право на експроприран стан има право на соодветен стан без оглед на бројот на членовите на неговото домаќинство, односно бројот на корисниците на станот.

Од образложението:

Републичкиот секретаријат за урбанизам, станбени и комунални работи го потврдил решението на Секретаријатот за станбени и комунални работи на општината со кое на тужителот му било наложено да се исели од неговиот експроприран стан на улица „736“, број 152 поради уривање и да се всели во едноособен стан во населбата „Топаанско Поле“ — Ансамбл IV, влез VI, стан 68 во Скопје.

Од приложената скица и премер на експроприраниот стан овој суд не може да утврди кој е носител на станарското право на експроприраниот стан од 5 станбени простории во вкупна површина од 57,90m², за да се цени на кого како носител на станарското право треба да му биде доделен соодветен стан. Од списите произлегува како да е тужителот носител на станарското право на станот на приземјото, кој бил предмет на експропријација и кој треба да се урива и дека синот, како корисник на станот, живее со тужителот.

При примената на член 40 од Законот за експропријација („Сл. весник на СРМ“ број 47/73), во врска со член 69 од Законот за станбените односи („Сл. весник на СРМ“ број 36/73), битно е да се утврди кој е носител на станарското право на експроприраниот стан, предмет на уривање, за да може нему да му се обезбеди користење на друг соодветен стан, доколку заинтересираните лица не се спогодиле поинаку. Значи, при доделувањето на соодветен стан не е важен бројот на членовите што живеат во станот кој треба да се испразни заради уривање, туку е битно какви и колку простории има тој стан, за да се цени дали на носителот на станарското право му се доделува соодветен стан.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1045/78 од 6. IX. 1978 година).

144. Времено преместување во друг стан заради уривање на експроприрана станбена зграда може да биде само во согласност со носителот на станарското право на експроприраниот стан.

Од образложението:

На тужителката ѝ е наложено со целото семејство да се иселе од експроприраната станбена зграда и времено да се всели во два конфорни трособни општествени станови, поради уривање и градба на објект според урбанистичкиот план на градот.

Против решението тужителката заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на законот.

Судот ја уважи тужбата од следните причини:

Во чл. 69, ст. 1 и 3 од Законот за станбените односи („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/73) е предвидено дека договорот за користење на стан престанува ако зградата во која се наоѓа станот мора да се урива врз основа на правосилно решение за експропријација. Иселувањето на носителот на станарското право и другите корисници во ваков случај може да се изврши по обезбедување на друг, соодветен стан, ако со посебен закон не е поинаку определено.

Од цитираната законска одредба произлегува дека носителот на станарското право и другите корисници на стан не можат да бидат иселени додека не им се обезбеди соодветен стан. Ова значи дека пред да бидат иселени од станот, на носителот на станарското право и на корисниците, мора да им се обезбеди соодветен стан. Привремено иселување и преместување може да биде само со согласност на носителот на станарското право и на корисниците. Без нивна согласност иселување во привремен стан не може да се врши.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 2039/76 од 9. II. 1977 година).

145. Кога по смртта на носителот на станарско право во станот ќе остане единствен корисник на станот, тој по силата на законот станува носител на станарското право на тој стан. Околноста што таков корисник бил ученик е без правна важност. Доколку давателот на станот на користење смета дека таквото лице нема право да продолжи со користењето на станот, надлежен орган за решавање на тоа прашање е општинскиот суд, а не управниот орган.

Од образложението:

Со оспореното решение Републичкиот секретаријат за урбанизам, станбени и комунални прашања во Скопје го потврдил решението на Одделението за станбени работи на Собранието на општината, со кое на тужителката ѝ било наложено да се исели од

станот на ул. „359“ бр. 52, влез 1, стан бр. 1; и да се всели во станот на нејзините родители во населба „11 октомври“, зграда А-2, влез 4/15.

Против означеното решение тужителката заведе управен спор, побивајќи го поради погрешна утврдена фактичка положба. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е основана поради следното:

Од списите се гледа дека тужителката поднела барање, како единствен корисник на станот на улица „359“ бр. 52/1 по смртта на носителот на станарското право, да ѝ се признае станарско право. За доказ дека била корисник на станот односно член на домаќинството го поднела решението за доделување на станот од Управата за извршување на регулациониот план на Скопје, бр. 89/2 од 27. I. 1959 година, односно договорот за користење на станот бр. 33-27-1 од 7. XII. 1966 година, уверение бр. 19/6-1785 од 10. IV. 1974 година на Управата за внатрешни работи во Скопје, уверение бр. 7-I-1772 од 24. VI. 1974 година на Одделението за општа управа. Со сите наведени докази тужителката докажала дека таа била земена на чување и одгледување од својата петгодишна возраст од својот дедо и баба и дека како таква се водела во решението за доделување на станот на покојниот ѝ дедо, дека по неговата смрт таа продолжила да живее во едно домаќинство со бабата, а по смртта на бабата останала во станот да живее како единствен корисник на станот.

Во чл. 19 од Законот за станбените односи е предвидено дека корисниците на станот што живеат заедно со носителот на станарското право имаат право трајно и непречено лично да го користат тој стан, под услови определени со овој закон.

Според чл. 20 од Законот за станбените односи, носителот на станарското право определува кое лице ќе биде носител на станарското право кога по смртта на носителот на станарското право во станот ќе останат повеќе корисници, а тие меѓу себе не можат да се спогодат кој од нив ќе се смета за носител на станарското право. Од ова произлегува дека кога по смртта на носителот на станарското право во станот ќе остане еден корисник на станот тој се смета за носител на станарското право по силата на законот и да нема потреба да поднесува барање за да биде признат за носител на станарското право.

Во став 3 на чл. 20 е предвидено дека ако давателот на станот на користење смета дека ниедно од лицата што останале во станот по смртта на носителот на станарското право, или кога тој од други причини трајно престанал да го користи станот, нема право да продолжи со користењето на станот во смисла на чл. 19 од овој закон, со тужба до општинскиот суд може да бара иселување на лицата што останале во станот. Од ова произлегува дека доколку давателот на станот на користење смета дека тужителката не ги исполнува условите да продолжи со користењето на станот по смртта на нејзината баба, можел со тужба до општинскиот суд да бара нејзино иселување.

Кога органот со оспореното решение го одбил барањето на тужителката да биде определена како носител на станарското право и ѝ наложил да го испразни спорниот стан, го повредил законот.

Околноста што нејзината мајка имала свој стан, што таа одржувала односи со своите родители, што била ученичка и немала средства за издржување, во врска со определувањето на носител на станарското право, на станот во кој била корисник нема никаква права важност.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 27. III. 1975 година под У. бр. 203/75).

146. Со привремено сосидување на врата меѓу собите што ги користел тужителот и иселеното лице не се создаваат два стана, бидејќи под стан, во смисла на чл. 4 од Законот за станбените односи, се подразбира вкупноста на просториите наменети за станување кои сочинуваат една градежна целина и, по правило, имаат еден влез. Затоа, проширувањето во испразнетите простории на едниот корисник од страна на преостанатите состанари не претставува бесправно уселување, туку законито проширување врз основа на чл. 106 од споменатиот закон.

Од образложението:

Републичкиот секретаријат за урбанизам, станбени и комунални прашања во Скопје со оспореното решение го потврдил решението на Секретаријатот за урбанизам и комунално-станбени прашања на Собранието на општината, со кое на тужителот му било наложено да се исели од станот во кој бесправно се вселил.

Против споменатото решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба.

Тужбата е основана.

Оспореното решение не е законито, бидејќи е донесено врз непотполно утврдена фактичка положба.

Од описите по предметот не може да се установа дали во случајот се работи за проширување во испразнети простории од стан во кој тужителот живее како состанар, или се работи за бесправно вселување во посебен стан. Тужителот тврди дека се работи за еден стан што го користел како состанар со иселеното лице и дека само поради подносливи животни услови времено била сосидана вратата меѓу собите на тужителот и иселеното лице. Овие наводи не се проверени, а тие се од значење за донесување на законито решение. Доколку се работи за еден стан кој, во смисла на член 4 од Законот за станбените односи („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/73), претставува вкупност на просториите наменети за станување кои сочинуваат една градежна целина и по правило имаат посебен влез, тогаш проширувањето на тужителот во испразнетиот дел од станот не можело да се третира како бесправно вселување. Ова поради тоа што, според чл. 106 од истиот закон, ако

еден состанар се исели просториите што тој ги користел не можат да бидат доделени на користење на нов состанар, ами во тој случај другиот состанар се проширува во просториите на станот што останале празни и по негово барање станбениот орган со решение го потврдува проширувањето.

При повторното одлучување органот ќе треба да утврди дали во случајот се работи за два стана, односно дали при градењето се наменети да се користат одделно, дали претставуваат посебна градежна целина со посебен влез, санитарен јазол во смисла на чл. 4 од споменатиот закон, или се работи за еден стан, кој бил користен од два состанара, а заради подносливи животни услови бил поделен на два дела со сосидување на вратата. Доколку се работи за еден стан, според мислењето на овој Суд, со сосидувањето на вратата не се создадени два стана, па тужителот по исекувањето на состанарот има право на приширување на смисла на цитираната законска одредба.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 18. II. 1976 година под У. бр. 1870/75).

147. Правото на потстанарот да ги користи станбените простории престанува ако поради смрт престанало правото на носителот на станарското право да го користи станот. Во таков случај потстанарот се смета за бесправно вселено лице и против него ќе се постапи согласно со чл. 56, ст. 1 од Законот за станбените односи.

Од образложението:

Со оспореното решение одбиена е, како неоснована, жалбата на тужителот изјавена против решението на Одделението за станбени работи на Собранието на гр. Скопје, бр. 31-4884 од 12. VI. 1974 година, со кое му е наложено во рок од 3 дена по извршноста на решението да се исели од станот во населбата „Карпош IV“, зграда А-ц/1—2 во Скопје, бидејќи го користел без договор за користење на станот.

Против оспореното решение тужителот поднесе тужба, во која наведува дека носителот на станарското право бил стар и болен, дека како со таков човек склучил устен договор за доживотно издржување, дека го чувал до денот на смртта и дека по неговата смрт, како единствен корисник на станот, се здобил со станарско право.

Тужбата не е основана од следните причини:

Органот утврдил дека тужителот од 5. III. 1970 година живеел како потстанар во општествениот двособен стан, кој се наоѓа во „Карпош IV“, зграда А-Ц, влез I, ст. бр. 2, во Скопје на кој носител на станарско право бил А. Д. Носителот на станарското право умрел на 9. V. 1974 година, па Одделението за имотноправни

работи на Собранието на гр. Скопје до Одделението за станбени работи на Собранието на гр. Скопје поднело барање за иселување на тужителот од спорниот стан.

Според член 28 од Законот за станбените односи („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/73), правото на потстанарот да ги користи станбените простории престанува со престанокот со правото на носителот на станарското право и ќе се смета како бесправно вселено лице, а во смисла на чл. 56, ст. 1 од истиот закон.

Во случајот не е спорно дека носителот на станарското право А. Д. умрел на 9. V. 1974 година, па при таква фактичка положба, а согласно со цитираната одредба, органот не го повредил законот кога на тужителот му наложил да се исели од спорниот стан како лице кое бесправно се вселило во него.

Тужителот во тужбата наведува дека носителот на станарското право бил сам без блиска роднина, стар и болен, дека склучиле устен договор за издршка, дека не му плаќал кирија за користењето на станот, па најде дека тие наводи се без правно значење во случајов.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија ,во Скопје, на ден 3. IV. 1975 година, под У. бр. 1485/74).

148. Органот за старателство на општината не е надлежен да одлучува за издржување и сместување на малолетните деца на разведените брачни другари ако постои тужба за развод на бракот. Во таков случај судот е надлежен со привремена мерка да одлучи кај кој брачен другар привремено ќе останат децата на чување и издржување до конечното одлучување по разводот.

Од образложението:

Со оспореното решение бр. 09-03-235 од 11. V. 1977 година на Републичкиот секретаријат за здравство и социјална политика на СРМ, одбиена е како неоснована жалбата на жалителот, изјавена против решението бр. 05-3131 од 24. III. 1977 година, на Центарот за социјална работа на општината С, со кое неговата малолетна ќерка била доделена на чување и воспитување на мајката.

Незадоволен од ова решение, жалителот поднел до овој Суд благовремена тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради повреда на законот и предлага тоа да се поништи.

Тужбата е основана.

Оспореното решение не е законито. Според чл. 405 од Законот за процесната постапка („Службен лист на СФРЈ“ бр. 4/77), во текот на постапката во брачните спорови судот со решение може да определи привремена мерка за давање издршка на заедничките малолетни деца, како и за нивното сместување. Според наоѓањето на Судов, ако постои тужба за развод на брак од денот кога е таа поднесена до судот, само судот со решение за привремена мер-

ка е надлежен да одлучи за издржувањето и сместувањето на малолетните деца. Старателскиот орган во ваков случај не е надлежен да одлучува, бидејќи по чл. 26, ст. 2 од Законот за односите на родителите и децата, старателскиот орган е надлежен ако родителите не живеат заедно, а бракоразводна постапка не е покрената. Според чл. 185 од ЗПП, процесната постапка се поведува со тужба, па и бракоразводната постапка се поведува со тужба за развод на бракот. Тужителот во тужбата тврди дека тој имал поднесено бракоразводна тужба пред да одлучи органот, па е потребно тоа да се испита и, доколку се утврди дека таква тужба е поднесена, барањето на тужителот ќе се отфрли поради ненадлежност, а тој ќе може да бара од судот, пред кој е поведен бракоразводен спор, тој привремено да одлучи за сместувањето на децата, а потоа судот со пресудата со која се изрекува развод на бракот ќе реши за чувањето, воспитувањето и издржувањето на заедничките деца.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, У. бр. 920/77 од 9. VIII. 1977 година).

149. Старателскиот орган, при одлучувањето за одржување на лични односи на родителите со детето од разведен брак, може да одредува родителот на кој му е доделено детето, да му овозможи на другиот родител, покрај редовните контакти неделно по еден ден дење, уште и да го води на викенд месечно еднаш во траење од два до три дена, а за време на годишниот одмор и по 2—3 недели да го води детето со себе.

Од образложението:

Во чл. 56, ст. 3 од Законот за бракот и член 40, ст. 1 и 2 и чл. 41 од Законот за односите на родителите и децата, предвидено е дека разведениот родител, на кого не му е дадено детето на чување и воспитување, има право да одржува лични односи со него, ако судот не определил поинаку во интерес на детето.

Вакво право законот предвидува за да се одржува врската меѓу детето и родителот, за да се одгледуваат чувствата на љубов и меѓусобно внимание, за да може родителот да го следи, контролира и влијае врз воспитувањето на своето дете, имајќи предвид секогаш дека личните контакти се во интерес на родителите и децата.

Според наоѓањето на Судов, одржувањето на личните контакти меѓу родителот и детето се состои во нивното состанување — дружење, водење на шетање, на разни приредби, да му дава подароци, да го зема со себе на летување, да се допишува со него, да го води на викенд итн., сето тоа доколку е во интерес на детето, за неговиот правилен развој во горната смисла. Значи, не е спротивно на законот и на одржувањето на личниот контакт на родителот со детето, ако покрај редовните контакти во неделата по

еден ден, се овозможува таков контакт и за подолго време, како што е викендот од 2—3 дена во месецот, или летувањето од 2—3 недели и повеќе за време на летните месеци, кога обично се оди на летување, односно кога се оди во други туристички места за време на зимата во врска со зимските спортови.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1251/77 од 22. IX. 1977 година).

150. Посвојување засновано врз поранешните прописи, кои не познаваа потполно посвојување, може да се претвори во потполно посвојување, т.е. посвојување со кое се создаваат односи какви што настануваат со раѓањето, ако родителите на малолетното посвоено дете и посвоителите при посвојувањето се согласиле тоа да го носи презимето на своите посвоители со сите права на родено дете. За ова донесува решение надлежниот орган за старателство по барање на посвоителите.

Од образложението:

Со решение бр. 505 од 20. VII. 1976 година на Републичкиот секретаријат за здравство и социјална политика уважена е жалбата на С. М., изјавена против решението бр. 10003-377 од 4. IV. 1976 година, со кое било усвоено барањето на Т. М. и други за раскинување на договорот за усвојување меѓу С. Б. и С. М. и Н. С. и ова решение е поништено.

Незадоволни од ова решение, до овој Суд благовремена тужба за управен спор поднеле Т. М., и Н. Л. и М. П. и М., со која решението го напаѓаат поради повреда на законот. Во тужбата наведуваат дека неосновано е одбиено барањето за раскинување на договорот за усвојување на малолетниот Н. од причина што, наводно, усвојувањето било потполно, бидејќи усвојувањето од 1969 година не можело да се третира како потполно усвојување во смисла на сега важечкиот закон за усвојување. Предлагаат тоа да се поништи.

Тужбата не е основана.

Оспореното решение е законито. Во управната постапка е утврдено дека во 1969 година е извршено посвојување на детето Н., син на сега покојните О. Т. и Д. Б. При составувањето на записникот за посвојување била присутна само мајката О., која изјавила дека е согласна посвоеникот да го носи презимето на посвоителот како негово законито дете. Прибавена била и писмена изјава од таткото Д. Б., во која тој изјавил дека се согласува детето да се посвои.

На 21. IX. 1973 година посвоителот Б. С. и М. С. поднеле барање до општинскиот орган за старателство во смисла на чл. 33 од Законот за посвојување („Сл. весник на СРМ“ бр. 5/73), да се донесе решение во матичните книги на родените посвоители да се запишат како родители. По овој предлог донесено е решение бр.

1003-3354 од 13. VIII. 1974 година, со кое ова барање е усвоено. Во меѓувреме, на 31. VII. 1974 година, во една расправија меѓу посвоителите и мајката О., последнава е убиена од посвоителот Б. С.

На 3. III. 1975 година роднините на малолетниот Н., сега тужители, поднеле барање за раскинување на посвојувањето од причина што посвоителот ја лишил од живот родената мајка на посвоеникот. Тужениот орган со оспореното решение, како што е погоре наведено, го одбил ова барање наоѓајќи дека посвојувањето, со донесеното решение во смисла на чл. 33, ст. 1 од Законот за посвојување за запишување на посвоителите во матичните книги на родените како родители, станало потполно во смисла на чл. 20, ст. 1 од наведениот закон и како такво, согласно со чл. 25 од истиот закон, е нераскинливо.

При вака утврдената фактичка положба, правилно е правното становиште на тужениот орган дека посвојувањето извршено во 1969 година не може да се раскине, бидејќи тоа, со запишувањето на посвоителите, во смисла на чл. 33, став 1 од Законот за посвојување, како родители, станало потполно и како такво, согласно со чл. 25 од истиот закон, е нераскинливо.

Не стои тужбениот навод дека со чл. 33 од Законот за посвојување не се сакало да се овозможи непотполното посвојување, засновано врз поранешните прописи, да се претвори во потполно, туку дека се сакало само да се изврши упис во матичните книги на родените на посвоителите како родители. Според мислењето на Судов, оваа преодна законска одредба овозможува, ако се стекнати условите предвидени во неа, посвојувањето засновано врз поранешните прописи кои не познаваа потполно посвојување, да се претвори во потполно посвојување со сите правни последици што произлегуваат од таквото посвојување. Тоа произлегува оттаму што чл. 33, ст. 1 се повикува на чл. 18 од Законот, каде што е предвидено дека, ако е извршено потполно посвојување врз основа на решение на надлежниот орган за старателство, во матичната книга на родените како родители на детето ќе се запишат посвоителите. Следователно, ако со чл. 33 се предвидува дека во смисла на чл. 18 од овој закон, по барање на посвоителите, може да се изврши вакво запишување во матичните книги на родените, тогаш се работи за тоа поранешното посвојување да се претвори во потполно посвојување, и само во тој случај такво запишување во матичните книги може да се одобри.

Судот ги ценеше тужбените наводи дека решението бр. 3354 од 13. VIII. 1974 година, со кое било дозволено запишувањето на посвоителите во матичните книги на родените како родители на посвоеникот, не било правосилно, затоа што било донесено по убиството на мајката на детето, но најде дека ова решение е законито донесено и е конечно, без оглед на тоа што е донесено по убиството на мајката на посвоеникот. Според чл. 33, ст. 1 од Законот за посвојувањето, „надлежниот орган на старателството, во смисла на чл. 18 од овој закон, по барање на посвоителите, може да реши во матичните книги на родените како родители на детето да се запишат посвоителите и за посвојувањата засновани според поранешните прописи, доколку родителите на посвоеното дете дале

изјава нивното дете да биде усвоено од непознат посвоител, односно доколку при посвојувањето посвоителите и родителите се согласиле тоа да го носи презимето на своите посвоители, со сите права на родено дете“.

Во случајов таква согласност при склучувањето на посвојувањето во 1969 година била дадена од мајката О. Т. на записник составен пред органот за старателство, на ден 11. VI. 1969 година, кога е извршено посвојувањето на малолетниот Новица. Според тоа, за законитоста на решението со кое е дозволено запишувањето на посвоителите во матичните книги на родените како родители е без значење фактот што е тоа донесено по убиството на мајката, односно во отсуство на родителите односно старателот. Такво присуство би било нужно ако таква изјава не била дадена своевременно.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 16. XII. 1976 година под У. бр. 1572/76).

151. Кога постои можност за отстранување на одредени санитарни недостатоци или неуредности во угостителскиот објект, санитарниот инспектор е овластен да го забрани вршењето на угостителската дејност само до отстранувањето на утврдените недостатоци и неуредности во одредениот рок, но не може да нареди трајна забрана.

Од образложението:

Републичкиот секретаријат за здравство и социјална политика во Скопје го потврдил решението на Санитарната инспекција на Собранието на општина Р., со кое на тужителот му било забрането натамошно вршење на угостителска дејност во угостителскиот објект „Народна кујна“.

Тужителот во спорниот објект, врз основа на уредни документи, низа години вршел угостителска дејност. Санитарниот инспектор на општината донел решение со кое му го забранил вршењето на угостителската дејност поради тоа што при инспекцискиот преглед установил дека постоеле извесни недостатоци означени во решението.

По повод жалбата на тужителот, Републичкиот санитарен инспекторат извршил преглед во „Народната кујна“ и при прегледот установил дека постоеле следните недостатоци: инвентарот и приборот за приготвување на храната бил стар и дотраен, немало гардеробен орман за чување на работната облека на вработениот персонал, санитарниот јазол бил примитивен, стар, дотраен и заеднички за гостите и за вработениот персонал и оддалечен од угостителскиот објект. Второстепениот орган, врз основа на овие недостатоци, го потврдил првостепеното решение со кое била забранета натамошната угостителска дејност на тужителот.

Во член 16, ст. 1, точка 2 од Законот за санитарната инспекција е предвидено:

При вршењето на санитарен надзор органите на управата, надлежни за работите на санитарната инспекција, се овластени, покрај мерките предвидени со посебни прописи, да наредуваат извршување и на следните мерки, и тоа: да забранат употреба на деловни простории и уреди за целите на индустриската, занаетчиската, трговската и угостителската дејност или за други намени, како и употреба на средствата на јавниот сообраќај, додека не се отстранат недостатоците што го загрозуваат здравјето на граѓаните или поради кои работата на односните места е штетна по здравјето на луѓето.

Во член 27 од Законот за угостителската дејност и за минималните технички услови на угостителските објекти („Сл. весник на СРМ“ бр. 40/72) е предвидено дека, ако просториите во кои се врши угостителска дејност не ги исполнуваат пропишаните технички услови во поглед на изградбата, уредувањето, опремата, или пропишаните здравствено-технички услови, надлежниот орган за инспекција ќе донесе решение со кое ќе нареди отстранување на утврдените недостатоци, определувајќи го рокот во кој мораат да се отстранат тие недостатоци.

Од цитираните законски одредби произлегува дека санитарната инспекција кога ќе утврди неисполнување на одредени услови за вршење на угостителска дејност или ќе утврди недостатоци во вршењето на угостителска дејност, овластена е да ја забрани понатамошната дејност додека не бидат отстранети недостатоците или просториите сообразени со законските одредби за вршење на угостителска дејност. Притоа таа е должна точно да ги утврди и опише установените недостатоци и да даде налог за нивно отстранување.

Кога органот, без детално да ги утврди недостатоците и без да му наложи на тужителот што треба да стори за да бидат тие отстранети, му забранил да ја врши дејноста, го повредил законот.

Во случајот околноста што шпоретот бил стар, а не нов, не може да биде услов за забрана на вршење на угостителска дејност, бидејќи тој како таков не може да има влијание врз хигиеничноста на храната што се приготвува. Доколку санитарната инспекција установила дека инвентарот за приготвување на храна бил стар и дотраен, треба конкретно да укаже кој инвентар и во што се состои неговата дотраеност, како и да остави рок за набавување на нов инвентар. Исто така, органот бил должен на тужителот да му остави рок за набавување на гардеробен орман за чување на работната облека, доколку нема посебна просторија за чување на облеката. По однос на санитарниот јазол битно е таков да постои и да е чист и хигиеничен, а не дали е примитивен и стар. Оддалеченоста на санитарниот јазол од објектот на 50 метри не може да претставува услов за забрана на вршење на угостителска дејност.

Доколку санитарната инспекција смета дека големината на кујната од 3 x 4 метри не е соодветна на големината на салата во која се служи јадењето, таа би можела да му го ограничи обемот на дејноста на тужителот. Така, на пример, ако служи храна

на 10 маси, да му ограничи служење на храна на 6 маси, а не да му забрани вршење на дејноста.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 1529/78 од 27. XII. 1978 година).

152. За вршење на Кебапчиска дејност не е потребно да постои посебен простор за приготвување, служење на храна и простор за миење на прибор за јадење, кога таквата дејност се врши во просторија од 10m³.

Од образложението:

Републичкиот пазаришен инспекторат го потврдил решението на пазаришниот инспектор на Собранието на општината, со кое било утврдено дека деловната просторија на тужителот не ги исполнувала условите за вршење на кебапчиска дејност.

Од списите по предметот се гледа дека органот нашол дека не биле исполнети условите од чл. 69 од Правилникот за минималните технички услови за изградба, уредување и опремување на угостителските објекти („Сл. весник на СРМ“ бр. 20/73), во кој е предвидено дека кебапчилницата мора да има простор за приготвување, служење на храна и простор за миење на приборот за јадење.

Тужениот орган го повредил законот кога врз основа на цитираната одредба нашол дека спорниот објект не ги исполнува условите за вршење на кебапчиска дејност. Ова поради тоа што, во чл. 28 од Законот за угостителската дејност, посредувањето во туристичкиот промет и за минималните технички услови на угостителските објекти („Сл. весник на СРМ“ бр. 39/77), врз основа на кој закон е донесен Правилникот, е предвидено дека угостителските објекти за исхрана, покрај општите минимални услови, мораат да ги исполнуваат и следните посебни минимални услови: да имаат работни простории за приготвување на храната, гардероба, уреди и опрема за работа, за чување на прехранбените артикли и за разладување на храната, како и просторија за послужување.

По исклучокот од претходниот став, киосците, бифињата, крчмите и кебапчилниците со големина од 10m³ не мораат да имаат гардероба, клозет и телефон, а киосците и кебапчилниците и просторија за послужување.

Од изложеното произлегува дека при применувањето на член 69 од Правилникот мора да се има предвид и одредбата на чл. 25 односно 28 од законот, бидејќи Правилникот е донесен врз основа на цитираниот закон и се применува сообразно со законот.

При ваква положба, првостепениот орган го повредил законот кога нашол дека просторијата од 3 x 4 метри не била погодна

за Кебапчиска дејност, поради тоа што немал маси и пултови за послужување.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје У. бр. 1354/78 од 27. XII. 1978 година).

153. Странката во управна постапка за присилна наплата за неплатена судска такса не може да бара од органот да цени дали судот правилно го одредил износот на судската такса.

Од образложението:

Републичкиот секретаријат за финансии го потврдил решението на Управата за приходи на Собранието на општината, со кое на тужителот му било наложено да плати неплатени судски такси во вкупен износ од 3.445,50 динари.

Од списите по предметот се гледа дека Окружниот суд ја известил Управата за приходи на Собранието на општината дека по предметот П. бр. 265/72 тужителот, иако бил опоменат, не ги платил судските такси во износ од 2.295,00 динари, па во смисла на чл. 48 од Законот за судските такси, на органот му е наредено покрај таксата, присилно да се наплати и казнената такса од 50%.

Во оцената на наводите на тужителот дека тој требал да плати само такси за жалбата од 753,00 динари, а другата такса требало да ја плати спротивната странка во граѓанскиот спор овој Суд не се впушти поради тоа што за решавање на тоа прашање е надлежен судот од кого тужителот е задолжен да ја плати судската такса, а не управниот орган. Управниот орган со оспореното решение врши присилна наплата на неплатена судска такса според известувањето на судот. Доколку судот бара наплата на повисок износ отколку што тужителот бил задолжен, тужителот може во посебна постапка да бара враќање на повеќе платената такса или на неправилно платената такса.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија — Скопје, У. бр. 986/74 од 2. IX. 1974 година).

154. Управниот орган нема да изврши присилна наплата на неплатена судска такса, доколку странката истакне приговор поради застареност и доколку изминале две години од годината во која требало да се наплати таксата.

Од образложението:

Во управната постапка тужителот истакнал приговор поради застареност на правото на наплата на судска такса, бидејќи изминале две години по истекот на годината во која требало да се плати таксата.

Органот нашол дека приговорот на тужителот за застареност на правото на наплата на судските такси е неоснован поради тоа

што тужителот бил должен да ја плати таксата на денот на опомената од страна на судот за плаќање на судската такса, и тоа на 24. VI. 1974 година, а од тој ден, па до предлогот на судот за присилна наплата на судската такса до управниот орган за финансии, поднесен на 25. V. 1976 година, не изминале две години во смисла на чл. 9 од Законот за судските такси („Службен весник на СРМ“ бр. 46/72).

Ваквото становиште на управниот орган е неправилно.

Во чл. 4 од Законот за судските такси е предвидено дека таксената обврска настанува за тужбите и правните лекови кога се предаваат на судот, а за судските одлуки кога на странката или на нејзиниот застапник ќе им се врати препис од одлуката.

Според чл. 8 од истиот закон, кога се работи за недоволна и неплатена такса, таа се наплатува во смисла на чл. 47. Во смисла на оваа одредба судот е должен во секој случај да ја опомене странката, која не платила судска такса, дека е должна да ја плати во рок од 15 дена, укажувајќи на последиците од чл. 48. Ако странката не е присутна, судот е должен да ѝ испрати налог да ја плати должната такса во рок од 15 дена. Ако и по опомената странката не ја плати таксата, судот е должен, во смисла на чл. 48, во натамошен рок од 15 дена да го извести за неплатената такса општинскиот орган на управата, надлежен за работите на приходите на чие подрачје се наоѓа живеалиштето, како и да наплати 50% на име казнена такса. Опомената за плаќање на судска такса претставува услов за наплата на казнената такса од 50%, ако судската такса не биде платена во рок од 15 дена по опомената.

Од наведените причини, кога тужителот укажал дека тужбата била поднесена во 1968 година, дека пресудата по неговата тужба била донесена во 1971 година, дека жалба вложил на 12. VII. 1972 година, органот бил должен да цени дали е основан приговорот за застареност или не, имајќи предвид дека правото на наплата на судска такса застарува за две години по истекот на годината во која требало да се плати таксата — член 9, во врска со член 4, 5, 8, 47 и 48.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија под У. бр. 385/77 од 25. VIII. 1977 година).

155. Не може да се отфрли барањето на тужителот за паричен надоместок за време на привремена безработност како неуредно поради некомплетност на документацијата, согласно со член 63 од Законот за општата управна постапка, поради тоа што не било поднесено писмено решение за престанок на работата од приватниот работодател.

Од образложението:

Со решение на Извршниот одбор на Општинската заедница за вработување одбиена е како неоснована жалбата на тужителот,

изјавена против решението на Стручната служба на Општинската заедница на вработувањето, со кое решение не му е признато право на паричен надоместок, поради некомплетирање на предметот со потребната документација.

Незадоволен од решението, жалителот поднесе до овој Суд благовремена тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради повреда на законот и предлага тоа да биде поништено. Наведува дека потребната документација по предметот тој ја доставил.

Тужбата е основана.

Од образложението на првостепеното решение се гледа, покрај другото, дека тужителот не доставил отказно решение со оглед на тоа дека работниот однос му бил заснован на неодредено време, како и дека доставил доказ за примањата на пензија на некои членови од неговото семејство. Од истите причини второстепениот орган, не ја прифатил и жалбата на тужителот и решението на првостепениот орган го потврдил.

Решението е незаконито.

Во списите по предметот се наоѓа уверение за семејната и материјалната состојба на тужителот, издадено под број 19-2/8 од 11. I. 1978 година, од кое се гледа од колку членови се состои неговото семејство и какво е занимањето на секој од тие членови. Покрај тоа, во списите се наоѓа и изјавата на тужителот, потпишана на ден 1. XII. 1977 година, во која, под точка 2, тужителот изјавил дека ниеден од членовите на неговото потесно семејство не остварувал приходи од пензија. При постоењето на вакви докази неосновано тужениот орган констатирал дека тужителот не поднел докази за потврда на тоа дали некој од членовите на неговото семејство остварува приходи од пензија.

Што се однесува до доказот за тоа кога му престанал работниот однос, тужителот кон списите приложил пријава за престанок на работниот однос во здружениот труд од 1. XII. 1977 година, која е потпишана од приватниот раководител Н. И., со кого тужителот имал склучено спогодба за засновување на работен однос, почнувајќи од 1. IV. 1977 година, и во која раководителот Н. И., под точка 15, потврдил дека работниот однос на тужителот му престанал на 30. XI. 1977 година поради немање на работа. Тужениот орган во случајов, со оглед на тоа дека работодател е приватно лице, фактот дали тужителот бил во работен однос и дали тој однос му престанал може да го утврдува и на друг начин, а не само со писмено решение за престанок на работниот однос. Имено, покрај другите докази, тој факт требал да го утврдува и со распит на работодателот и на други лица, како и со други докази. Според тоа, не стојат законски услови за примена на член 68 од Законот за општата управна постапка и за отфрлање на барањето на тужителот како неуредно, бидејќи овде не се работи за случај по кој не може да се постапува.

Што се однесува до фактот дека на тужителот кон крајот на месец јануари односно почетокот на месец февруари 1978 година му била понудена соодветна работа, која тужителот одбил да ја прифати, па дека и поради тоа нема право на паричен надоместок,

сток, тоа е од значење само за правото на тужителот на паричен надоместок за тој месец, а не и за периодот пред тоа.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 1037/78, од 31. VIII. 1978 година).

156. Ако во управната постапка учествува процесно неспособна странка, согласно со член 53 од Законот за општата управна постапка, органот што ја води постапката на таквата странка е должен да ѝ постави привремен застапник.

Од образложението:

Со оспореното решение Собранието на општината од тужителката, како поранешен сопственик, ѝ одзело од владение национализирано градежно неизградено земјиште, дел од К. П. бр. 950, во површина од 95 m² од формирана градежна парцела предвидена со Урбанистичкиот план.

Против означеното решение тужителката заведе управен спор, поради повреда на правилата на постапката. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е основана.

Тужителката ја оспорува законитоста на споменатото решение, истакнувајќи дека со него се повредени правилата на управната постапка. Имено, во постапката за одземање од владение на спорното национализирано градежно земјиште, поради душевната заостанатост, не била во состојба да ги штити своите интереси, а немала старател.

Од приложените списи во предметот се гледа дека со наод, оцена и мислење бр. 542 од 24. III. 1975 година на Првостепената инвалидска комисија, тужителката е огласена за инвалид на трудот од I категорија, поради умна заостанатост од раното детство.

Според член 53 од Законот за општата управна постапка, ако процесно неспособна странка нема законски застапник, или ако некое дејствие треба да биде преземено против лице чие живеалиште е непознато, а кое нема полномошник, органот што ја води постапката на таквата странка ќе ѝ постави привремен застапник, ако тоа го бара итноста на предметот, а постапката мора да се спроведе. Овој орган за тоа веднаш ќе го извести органот за старателство, а ако привремен застапник е поставен на лице чие живеалиште е, непознато, заклучокот ќе го објави на вообичаен начин.

При неспорната околност дека тужителката е процесно неспособна странка и дека во оваа управна работа не ѝ бил поставен привремен застапник, произлегува дека со оспореното решение се повредени правилата на постапката.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 21. XII. 1977 година под У. бр. 1238/77).

157. Извршниот совет на собранието на општината според Законот за општата управна постапка, не се смета за второстепен управен орган и не е надлежен орган да решава во втор степен по решенијата на управните органи на општината, донесени во прв степен — чл. 225 од ЗОУП.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Со оспореното решение број 0106-1782 од 27. XI. 1975 година, Извршниот совет на Собранието на општината Делчево го потврдил решението на Одделението за комунални и геодетски работи на Собранието на општината Делчево, бр. 0903-27 од 9. XI. 1971 година, со кое тужителот е задолжен да плати надоместок за користење на општествено земјиште на кое е поставен привремен објект, на површина од 22 м.кв. по 112,00 динари месечно, сметано од 1. VIII. 1973 година.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба.

Од списите по предметот се гледа дека Одделението за комунални и геодетски работи на Собранието на општината Делчево донело решение со кое тужителот е задолжен да плати надоместок за користење на општествено земјиште, на кое поставил привремен монтажен објект, во кој врши занаетчиска дејност, а согласно со Одлуката за изменување и дополнување на Одлуката за донесување на програма за комунално уредување на градежното земјиште за град Делчево, бр. 0105-1752 од 13. VII. 1973 година („Сл. гласник на Општината Делчево“ бр. 6/73) чл. 1 т. 10.

Со оглед на тоа дека второстепен орган не е Извршниот совет на Собранието на општината Делчево, туку е соодветниот републички орган на управата, за тоа по повод на тужбата, а по службена должност, оспореното решение се поништува, како решение донесено од ненадлежен орган.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, У. бр. 1886/75 од 11. II. 1976 година).

158. Кога странката во жалбата изнесува нови факти, должна е да објасни зошто не ги изнела во првостепената постапка. Меѓутоа, ако овие факти се од суштествено значење за правилно одлучување по односната правна работа, второстепениот орган е должен да ги цени и да изведе соодветни докази за утврдување на тие факти.

О д о б р а з л о ж е н и е т о :

Според член 232, ст. 2 од Законот за општата управна постапка, во жалбата можат да се изнесуваат нови факти и нови докази, со тоа што жалителот е должен да образложи зошто не ги изнел во првостепената постапка. Во случајов тужителот во

жалбата изнел дека не се вселил во станот на улица „Крсте Арсов“ број 3/1-18 во Скопје на ден 1. IV. 1976 година, како што изјавил во првостепената постапка, туку во станот бил вселен на 4 октомври 1976 година, како член на едно домаќинство со неговата мајка П. С., на која станот ѝ бил доделен и која на истиот стан била носител на станарско право, а тој корисник на станот, и како таков имал право да го користи станот. Како што се гледа, тужителот во жалбата изнел нови факти кои се од суштествено значење за правилно одлучување по оваа правна работа. Овие жалбени наводи со кои се изнесуваат суштествени факти, тужениот орган не ги зел предвид, така што ниту побарал од жалителот да објасни зошто порано не ги изнел, ниту воопшто тие факти ги ценел. Меѓутоа, Судов смета дека тужениот орган бил должен од странката, кога таа не ги дала причините зошто не ги изнела тие факти, да побара такво образложение, а кога новите факти се суштествени за законито одлучување во односната правна работа, во секој случај е должен да ги цени и да изведе соодветни докази во врска со изнесените нови факти. Не постапувајќи така, сторена е суштествена повреда на одредбите на ЗОУП поради што, согласно со чл. 39, ст. 2 од Законот за управните спорови, оспореното решение требаше да се поништи и предметот да се врати на повторно разгледување, при што, доколку тужителот се повикува на тоа дека бил корисник на станот и за тоа поднесе одредени докази, ќе се цени дали во случајов воопшто е во надлежност на станбениот орган да одлучува по оваа правна работа.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1698/76 од 22. XII. 1976 година).

159. Штом Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување се сомневала дека уживателот на заштитен додаток имал приход од земјоделство и дека имало услови во повторена постапка за изменување на конечното решение, тој е должен да прибави докази за повторување на постапката, а не тужителот на чија штета се поведува постапката (чл. 249 ст. 1 т. 1 од ЗОУП).

О д образложението:

Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување, во обнова на постапката, со решение му го прекинал правото на заштитен додаток на тужителот одреден со решение бр. 7296 од 8. VI. 1972 година, сметано од 1. XI. 1971 година. Во диспозитивот на решението таа утврдила претплата од 1. XI. 1971 до 1. IX. 1976 година.

Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување побарала од тужителот да докаже каков приход имал од земјоделство во времето од 1971 до 1976 година кога остварувал право на заштитен додаток, односно побарала тој да укаже како дошло до тоа тужителот да има данок на доход од земјоделство во износ од 161,41 динари во 1972 година, 925,00 динари во 1976

година, а во 1977 година само 54,60 динари. Бидејќи тужителот во оставениот рок не поднел вакви докази, за тоа донела решение со кое му го прекратува правото на заштитен додаток и утврдува преплата.

Тужениот орган, по повод на тужбата, го изменил првостепеното решение и на тужителот му го прекратил правото на заштитен додаток, признаен со решение на Општинската заедница на здравството и здравственото осигурување бр. 7296 од 8. VI. 1972 година, сметано од 1. XI. 1971 година, утврдил преплата на заштитниот додаток за времето од 1. XI. 1971 до 31. VIII. 1976 година и на тужителот му признал право на заштитен додаток на пензијата во износ од 378,89 динари месечно, сметано од 1. III. 1977 година.

Против означеното решение тужителот заведе управен спор, побивајќи го поради повреда на правилата на постапката.

Во случајов се работи за повторување на постапката по службена должност од страна на органот на управата. Повторување на постапка по службена должност се врши под исти услови под кои се врши повторување на постапката по барање од странката против конечен управен акт, односно кога ќе се здобие со нови докази односно нови факти кои не му биле познати на органот во времето кога е донесен конечниот управен акт, а кои, ако биле познати, би довеле до поинакво решение. Од ова произлегува дека управниот орган може да врши обнова на постапката кога тој ќе прибави нови докази врз основа на кои ќе се утврди поинаква фактичка положба отколку што било утврдено во конечниот управен акт. Ова значи дека органот е должен да прибави докази за тоа какви даночни задолженија имал тужителот во годините кога остварувал заштитен додаток, а не е должна странката тоа да го докажува. Кога органот ја задолжил странката да даде докази какви даночни задолженија имал и во времето од 1971 до 1977 година, ги повредил правилата на постапката, поради тоа што тој бил должен да ги прибави тие податоци.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 875/78 од 30. I. 1979 година).

160. Органот што ја води управната постапка, кога се бара обнова на постапката по конечно решение, донесено во управна постапка по член 249, став 1, точка 2 од ЗОУН, т. е. затоа што решението било донесено како последица на кривично дело казниво по законот, должен е во управната постапка сам да го утврдува постоењето на кривичното дело, доколку за него, поради застарелост, амнестија или откажување на јавниот обвинител од кривично гонење, не е можно водење на кривична постапка.

Од образложението:

Со оспореното решение во обновена постапка било изменето конечното решение, со кое на тужителот му било издадено одо-

брение за изградба на одреден градежен објект, од причина што, наводно, решението за одобрение било последица на злоупотреба на службената должност на органот што го издал. Постоенето на злоупотребата тужениот орган ја утврдил со решение на надлежниот јавен обвинител за запирање на постапката.

Според член 249, став 1, точка 2 од ЗОУП, обнова на постапка по конечно решение, донесено во управна постапка, може да се бара ако решението е донесено како последица на кривично дело.

Утврдувањето на постоење на кривично дело првенствено е предмет на кривичната постапка, а предмет на управната постапка може да биде само тогаш кога веќе не постои можност за водење на кривична постапка. Кога била отфрлена кривичната пријава против службеното лице што ја водело постапката поради застареност на кривичниот прогон, односно на кривичното дело, како претходно прашање го утврдува управниот орган, во управна постапка. Со други зборови, треба да се утврди дали постои такво дело, а не е доволно тоа само да се наведе во односното решение, како што е постапено во случајов.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, Скопје, под У. бр. 1869/77 година).

161. Стои суштествена повреда на постапката кога во диспозитивот на решението, донесено во обновена постапка, не се цитира решението по кое се врши повторување на постапката и не е речено дали конечното решение се поништува, укинува или останува во сила, во целост или делумно.

Од образложението:

Во диспозитивот на првостепеното решение не се наведени решенијата по кои е одобрено повторување на постапката, наведувајќи го само решението од 3. IV. 1977 година, а не и претходните решенија, па не се знае по кои конечни решенија е одобрено повторување на постапката и се оспорува признатото право на детски додаток по тие решенија. Овој недостаток не е отстранет од тужениот орган. Со тоа е повреден член 257 од Законот за општата управна постапка, каде што се пропишува дека со решението донесено во обновена постапка конечното решение може да се остави во сила или да се замени со ново, а кога се заменува со ново решение, решението донесено во обновена постапка конечното решение го поништува или укинува. Таква одлука во диспозитивот на првостепеното решение не постои, што претставува суштествена повреда на постапката, која не е отстранета со второстепеното решение.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 234/76, од 24. VI. 1976 година).

162. Кога се бара обнова на постапката по член 249, ст. 1, т. 2 од ЗОУП, т.е. поради тоа што конечното решение по кое таа се бара било последица на кривично дело, казниво по Кривичниот закон, на службеното лице кое го донело конечното решение, ако странката не може да достави правосилна кривична пресуда од причина што кривичниот прогон е застарен, органот не може да го одбие предлогот, туку е должен сам да утврдува дали постои или не постои кривично дело како претходно прашање, па потоа да одлучи по предлогот.

Во ваков случај не постои објективен рок во кој може да се поднесе предлогот за обнова, а субјективниот рок од 30 дена да тече од денот кога странката била известена од јавниот обвинител дека е отфрлена кривичната пријава поради застареност на кривичниот прогон.

Од образложението:

Со оспореното решение, цитирано во диспозитивот на оваа пресуда, тужениот орган ја одбил жалбата на тужителот против заклучокот на Секретаријатот за финансии на Собранието на општината — Битола, бр. 11-1210/1 од 12. VI. 1975 година, со кој е отфрлен предлогот на јавниот правобранител на општината за повторување на постапката по конечното решение за арондација, со кое на заинтересираниот Ј. му е арондирано земјиште во катастарската општина Т. и во замена за него му е дадено земјиште во катастарската општина Б. — како неоснована и неблаговремена.

Судот, откако ја разгледа тужбата, оспореното решение и другите описи по предметот, најде дека тужбата е основана.

Првостепениот орган, без да изведе какви и да било докази во врска со причината поради која се бара повторување на постапката, го отфрлил како неоснован и неблаговремен предлогот за повторување на постапката. Овој недостаток не го отстранил ни второстепениот орган во жалбената постапка.

Од предлогот, жалбата и тужбата јасно се гледа дека како причина за повторување на постапката е наведен чл. 249, ст. 1, точ. 2 од Законот за општата управна постапка, т.е. дека конечното решение по кое се бара повторување на постапката е последица на кривично дело кое се казнува по Кривичниот закон, конкретно за кривично дело злоупотреба на службената должност по чл. 314-а, ст. 2 од КЗ, повикувајќи се, за доказ, на решението на Окружното јавно обвинителство во Битола, Гт. бр. 320/73 од 13. III. 1975 година, со кое била отфрлена кривичната пријава за такво кривично дело поради застареност на кривичното понење по чл. 80, ст. 3 од КЗ.

Првостепениот орган требало да ги побара списите од Окружното јавно обвинителство и во постапката за повторување да ги изведе доказите за наведеното кривично дело и да утврди дали било сторено такво кривично дело или не, и дали конечното решение е последица на извршено такво кривично дело. Без спроведување на таква доказна постапка од првостепениот управен орган не може да се одлучи за основаноста или неоснованоста на пред-

логот за повторување на постапката. Штом не може да се утврдува постоењето на кривичното дело во кривична постапка поради застареност на кривичното гонење, тоа може да се утврдува во управна постапка — во случајов во постапката за повторување на постапката по конечното решение за арондација, во смисла на чл. 249, ст. 1, точ. 2 од ЗОУП, во врска со чл. 145, ст. 2 од ЗОУП, каде што е пропишано дека кога претходното прашање се однесува на кривично дело, а нема можност за кривично гонење, органот кој ја води постапката ќе го расправи и тоа прашање, т.е. дали постои или не постои кривично дело, бидејќи од надлежниот суд во кривична постапка тоа претходно прашање не може да се реши поради застареност на кривичното гонење.

Исто така, првостепениот орган не дал јасно образложение зошто смета дека предлогот за повторување на постапката е неблагоприятен, бидејќи не навел од кој ден смета дека тече рокот во смисла на чл. 252 од ЗОУП, а второстепениот орган, наведувајќи дека бил пропуштен и субјективниот рок од еден месец, и објективниот рок од 5 години, не дава образложение од кога смета дека течат тие рокови. Според чл. 252, ст. 1, точ. 2, ст. 4, во врска со чл. 249, ст. 1, точ. 2 од ЗОУП може да се бара повторување на постапката и по истекот на објективниот рок од 5 години во смисла на ст. 3 од истиот член, бидејќи не постои објективен рок за причината по чл. 249, ст. 1, точ. 2 од ЗОУП, ако е запазен субјективниот рок од еден месец, сметано од денот кога странката дознала за околностите поради кои не може да се покрене кривична постапка во смисла на чл. 252, ст. 1, точ. 2 од ЗОУП. Во конкретниот случај субјективниот рок треба да се смета од врачувањето на решението на Окружното јавно обвинителство во Битола, Гт. бр. 320/73 од 13. III. 1975 година, со кое е отфрлена кривичната пријава поради тоа што кривичното гонење застарело, а кое, наводно, било и врачено на странката на 14 односно 18. III. 1975 година, а предлогот за повторување на постапката е поднесен на 21. III. 1975 година.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1373/75 од 11. XII. 1975 година).

163. Во обновена постапка, која е покрената по службена должност, не може да се донесе друго решение пред да ѝ се даде можност на странката да се изјасни за фактите и околностите врз кои треба да се засновува новото решение.

Од образложението:

Со решение на Републичкиот секретаријат за финансии во Скопје одбиена е, како неоснована, жалбата на тужителот изјавена против решението на Управата за приходи на Собранието на општината, со кое решение жалителот е задолжен со данок од самостојно вршење на превозничка дејност за 1977 година.

Незадоволен од решение, жалителот поднесе до овој Суд благовремена тужба за управен спор, со која решението го напаѓа поради погрешно утврдена фактичка состојба и поради повреда на законот и предлага тоа да биде поништено. Во тужбата наведува дека не му била дадена можност да ги прикаже правите расходи кои во текот на годината за која е оданочен ги имал направено, бидејќи во текот на обновената постапка не бил воопшто сослушан.

Тужбата е основана.

Тужениот орган е овластен по службена должност да ја обнови постапката доколку по окончување на редовната постапка дошол до сознание за такви нови докази, кои би довеле до друга одлука по предметот, ако беа познати и употребени во редовната постапка. Меѓутоа, таа постапка може да се обнови само со учество на тужителот како странка, чие право е во прашање, што значи дека на тужителот мора да му биде овозможено да ги поднесе сите докази со кои располага во прилог на своето право, а едновременно да се изјасни за новите докази врз основа на кои тужениот орган по службена должност пристапил кон обнова на постапката. Само со таква контрадикторна постапка може во обновена постапка да се дојде до правилно решавање по предметот. Од списите по предметот се гледа дека тужениот орган не постапил во горната смисла. Оспореното решение е донесено во обновена постапка, без да ѝ се овозможи на странката да учествува во постапката. Според член 143, став 3 од Законот за општата управна постапка, органот не може да донесе решение пред да ѝ даде можност на странката да се изјасни за фактите и околностите врз кои треба да се засновува решението, за кои на странката не ѝ била дадена можност да се изјасни.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија во Скопје, У. бр. 1814/78 од 27. XII. 1978 година).

164. Кога првостепениот орган без постоење на законска основа го укинал своето поранешно, конечно решение, со кое очигледно бил повреден материјалниот закон и второстепениот орган во жалбената постапка го потврдил првостепеното решение, треба да се прими како тој, всушност, да одлучувал по конечното решение по правото на надзор, во смисла на одредбата од чл. 262, ст. 2 од Законот за општата управна постапка, се разбира, ако тој е надзорен орган и ако законскиот рок од една години е запазен.

Од образложението:

Со оспореното решение е одбиена, како неоснована, жалбата на тужителот, изјавена против решението на Секретаријатот за стопанство на Собранието на општината.

Тужителот со тужбата до овој Суд ја оспорува законитоста на второстепеното решение и предлага тоа да биде поништено.

Тужбата е неоснована.

Со цитираното првостепено решение, кое е потврдено со оспореното решение, е огласен престанок на занаетчискиот дуќан од слаткарска дејност на тужителот, и е укинато одобрението за отворање на занаетчискиот дуќан, Уп. бр. 15-190, од 15. II. 1977 година, и тој е бришан од регистарот на занаетчиските дуќани, кој се води кај првостепениот орган. Ова затоа што тужителот не поднел соодветен доказ во врска со хигиено-техничката заштита. Тужителот, пак, смета дека било неправилно постапено кога била одбиена жалбата и потврдено првостепеното решение, затоа што тој своевременно барал од надлежната инспекција да се изврши соодветен увид во неговата деловна просторија и да му се издаде потребниот документ, но и по текот на релативно долго време увид не бил извршен, за што тој не бил виновен. Според наоѓањето на Судов, меѓутоа, со оспореното решение не е повреден законот на штета на тужителот од овие причини:

Не е спорно дека тужителот не поднел соодветен доказ по однос на хигиено-техничката заштита, следствие на кое и не е исполнет условот за добивање со одобрение за отворање на занаетчиски дуќан во смисла на одредбите на чл. 9 од Законот за вршење на занаетчиска дејност со личен труд и средства во сопственост на граѓаните („Сл. весник на СРМ“, бр. 9/74). Меѓутоа, и покрај ова, на тужителот му е било одобрено да го основе односниот занаетчиски дуќан, при што тој се обврзал во рок од три дена да го достави односниот доказ, но тоа не го сторил во рокот, па ни подоцна. Со оглед на тоа, со првостепеното решение е одлучено за престанок на занаетчискиот дуќан на тужителот и е укинато одобрението за основање на занаетчиски дуќан. Првостепеното решение е засновано врз одредбата на чл. 265, ст. 1 од Законот за општата управна постапка, која во случајов навистина не можела да има примена, затоа што не станува збор за укинување на решение со цел за отстранување на тешка и непосредна опасност по животот и здравјето на луѓето, јавната безбедност, јавниот мир и поредок или јавниот морал, или со цел за отстранување на нарушување во народното стопанство, поради кое се појавува како незаконито, но и покрај ова, со оспореното решение не е повреден законот на штета на тужителот. Ова затоа што треба да се прими дека, всушност, второстепениот орган во случајов одлучувал, по правото на надзор, во смисла на одредбата на чл. 262, ст. 2, од Законот за општата управна постапка, и дека е најдено дека со решението (одобрението) од 15 II. 1977 година, Уп. бр. 15-190 на првостепениот орган очигледно е повреден материјалниот закон. Ова затоа што, како што се изложи погоре, еден од условите за одобрение за основање на занаетчиски дуќан е и доказот во врска со хигиено-техничката заштита. Со оглед на сето ова, стоеле условите за укинување на цитираното решение по правото на надзор, за кое тужениот орган бил надлежен и е запазен законскиот рок од една година.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија, во Скопје, на ден 2. II. 1978 година, под У. бр. 1741/77 година).

163. Околноста што во врска со земјиштето, на кое со конечното решение во управната постапка е одобрена изградба на градежен објект на едно лице, меѓу тоа лице и друго заинтересирано лице не биле расчистени имотноправните односи, не е причина за огласување на тоа решение за ништовно во смисла на чл. 266, ст. 1, т. 3 од ЗОУП т.е. за решение чие извршување воопшто не е можно.

Од образложението:

Не е спорно дека со решението бр. 08-645 од 25. VI. 1977 година на Одделението за оперативни служби на Собранието на општината Р. на тужителот му било издадено одобрение за градба на градежна парцела, формирана од делови на катастарските парцели бр. 1378/1, 1879/2, поранешна сопственост на тужителот, и к.п. 1376, поранешна сопственост на Н. П. од с. П. и дека ова решение останало конечно во управната постапка.

Тужениот орган ова решение го огласил за ништовно со повикување на чл. 266, ст. 1, т. 3 од ЗОУП, како решение кое не може да се изврши, од причини што, наводно, меѓу тужителот на кого со ова решение му било дадено одобрение за градба на наведената градежна парцела и друго лице постоеле одредени нерасчистени имотноправни односи во врска со земјиштето од кое е составена градежната парцела. Ваквото правно становиште на тужениот орган не е правилно. Решение кое е конечно во управната постапка може, согласно со чл. 266, ст. 1, т. 3 од ЗОУП, да се огласи за ништовно само ако тоа воопшто не може да се изврши. Тоа значи дека за извршување на такво решение постои фактичка пречка, односно ако извршувањето би било спротивно на правниот поредок во земјата. Околноста што во врска со земјиштето постоеле нерасчистени имотноправни односи во врска со локацијата не е причина за огласување на решението за ништовно по чл. 266, ст. 1, т. 3 од ЗОУП. Во случајов, ако постои заинтересирано лице кое, во смисла на чл. 49 од ЗОУП, би имало својство на странка, а на тоа лице во постапката за донесување на наведеното конечно решение не му била дадена можност да учествува, тоа лице има можност само да бара обнова на постапката, во смисла на чл. 249, ст. 1, т. 9 од Законот за општата управна постапка. Значи лицето Н. П. по овој основ, доколку може да има својство на странка, би можело да бара обнова на постапката по конечното решение бр. 08-645 од 2. VI. 1977 година на Одделението за оперативни служби на Собранието на општината.

(Пресуда на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 139/78 од 15. III. 1978 година).

166. Општинскиот јавен правобранител не е овластен да покренува управен спор против решение на Републичкиот секретаријат за здравство и социјална политика со кое се одлучува за правото на материјално обезбедување на учесник во НОВ, односно на членовите на неговото семејство, со оглед дека во случајов не се прави повреда на законот на штета на општествено-политичката заедница која овој ја застапува, бидејќи средствата за остварување на овие права се обезбедуваат со буџетот на Републиката.

Од образложението:

Со оспореното решение Републичкиот секретаријат за здравство и социјална политика во Скопје ја уважил жалбата на заинтересираното лице М. С., изјавена против решението на Одделението за општи работи на Собранието на општината Кичево, и решил на жалителот да му се признае право на материјално обезбедување, како на член на семејство на учесник во Народноослободителната борба, односно како на дете на паднат борец, сметано од 1. VI. 1978 година.

Против означеното решение заведе управен спор општинскиот јавен правобранител, побивајќи го поради погрешно утврдена фактичка положба. Предлага тоа да се поништи.

Тужбата е недопуштена.

Во член 5 од Законот за материјално обезбедување на учесниците во Народноослободителната војна („Сл. весник на СРМ“ број 20/77), предвидено е дека средства за остварување на правата според овој закон се обезбедуваат со буџетот на Републиката.

Во член 2, став 5 од Законот за управните спорови предвидено е дека управен спор може да покрене и јавниот правобранител, кога со управниот акт е повреден законот на штета на општествено-политичката заедница, односно установата што тој според законот ја застапува.

Од цитираните законски одредби произлегува дека општинскиот јавен правобранител не е овластен за покренување на управен спор, зашто со оспореното решение не е повреден законот на штета на општината, бидејќи средствата за остварување на правата признати со оспореното решение на заинтересираното лице се обезбедуваат со буџетот на Републиката, а не на општината.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, во Скопје, У. бр. 1217/78 од 22. XI. 1978 година).

167. Деталниот урбанистички план на градот, односно одлуката што го заменува урбанистичкиот план, не претставува конкретен управен акт и против него не може да се води управен спор.

Од образложението:

Со оспореното решение е одбиена како неоснована, жалбата на тужителот изјавена против решението на Управата за урбанизам и регулација на Собранието на општината, со кое е одбиено барањето за измена на планот за реализација на населбата Влае.

Против второстепеното решение тужителот поднесе тужба, наведувајќи дека бил повреден законот кога не било уважено барањето за измена на урбанистичкиот план.

Тужбата е недопуштена.

Според одредбата на чл. 6 од Законот за управните спорови, управен спор може да се води само против управен акт, а управен акт во смисла на овој закон е таков акт, со кој државен орган, работна или друга организација, во вршењето на јавните овластувања, решава за извесно право или обврска на одреден поединец или организација во некаква управна работа.

Во случајов урбанистичкиот план не претставува управен акт во смисла на горната законска одредба, ниту е донесен во некаква управна работа, затоа урбанистичкиот план претставува општ акт. Според тоа, решението со кое е одбиено барањето на тужителот за измена на урбанистичкиот план, односно на урбанистичко решение, не претставува управен акт во смисла на Законот за управните спорови, па затоа против него не може да се води управен спор.

Поради изложеното, тужбата на тужителот е недопуштена и како таква се отфрла врз основа на член 30, ст. 1, т. 2 од Законот за управните спорови.

(Решение на Врховниот суд на Македонија во Скопје, на 19. IX. 1974 година под У. бр. 962/74).

168. Републичкиот секретаријат за здравство и социјална политика не е надлежен да рсшава за враќање на неосновано исплатениот паричен износ на име парична помош од корисникот на правото на заштита на семејството чиј хранител е на задолжителна воена служба, затоа што не се работи за управна работа, туку за работа од судска надлежност.

Од образложението:

Со оспореното решение тужениот орган ја одбил жалбата на тужителката против решението на Секретаријатот за општествени дејности на Собранието на општината, со кое тужителката е за-

должена да врати износ од 4.713,00 динари, неосновано исплатени на име парична помош, како носител на правото на материјално обезбедување додека хранителот се наоѓал на задолжителна воена служба, исплатуван врз основа на решението бр. 13590/77 од 17. III. 1977 година, со детскиот додаток.

Тужителката ја оспори законитоста на второстепеното решение и предложи тоа да биде поништено.

По повод на тужбата, по службена должност, Судот и второстепеното и првостепеното решение ги огласи за ништовни, од следните причини:

Со решение бр. 13590/76 од 10. II. 1978 година е прекратено правото на парична помош и на детски додаток, сметано од 1. VIII. 1977 година, затоа што воениот обврзник — корисник на паричната помош, се вратил од отслужувањето на кадровскиот рок од ЈНА на 15. VII. 1977 година, без во истото решение да се констатира извршената неправилна исплата.

На 16. II. 1978 година тужителката изјавила дека примената воена помош за три месеци ќе ја врати во рок од три месеци. Потоа уследила молба за ослободување од ова плаќање, на која со писмо од 29. III. 1978 година е одговорено дека не може да биде ослободена од враќањето, а ѝ е дадена можност долгот да го врати во пет рати, сметано од април 1978 година и, ако не го врати, ќе биде покрената постапка преку јавниот правобранител.

Потоа уследиле оспореното првостепено и второстепено решение, цитирани во диспозитивот на оваа пресуда, со кои тужителката е задолжена да ја врати спорната сума како неправилно исплатена за месеците VIII, IX и X. 1977 година, по враќањето на единствениот хранител од ЈНА.

Судот смета дека првостепеното и второстепеното решение се ништовни согласно со чл. 255, ст. 1, точка 1 од Законот за општата управна постапка, бидејќи се донесени во управна постапка за работа од судска надлежност, поради кое ги огласи за ништовни согласно со член 40, ст. 2 од Законот за управните спорови. Ова од причина што по член 18, ст. 2 од Законот за заштита на семејството чиј хранител е на задолжителна воена служба („Сл. весник на СРМ“ бр. 44/76), корисникот на правото на заштита е должен да го врати наосновано или неправилно исплатениот износ во согласност со правилата на имотното право, што значи дека според тие правила треба да се решава враќањето и на спорната сума, а не во управна постапка, како што е неправилно постапено од првостепениот и тужениот орган. Значи, во редовна постапка пред процесниот суд и со примена на имотното материјално право.

(Пресудено во Врховниот суд на Македонија во Скопје, на ден 22. III. 1979 година под У. бр. 358/79).

169. Уверението издадено од надлежниот орган на општината, со кое се потврдува дали е или не е експроприрана одредена недвижност, не претставува управен акт и против него не може да се води управен спор.

Од образложението:

Со решение У. бр. 10-137/76 од 2. IV. 1976 година на Републичкиот секретаријат за финансии на СРМ, одбиена е како неоснована жалбата на Д. Т. Ш., изјавена против уверението бр. 0903-3704 од 25. XII. 1975 година, издадено од Секретаријатот за финансии на Собранието на општина Ш., со кое се тврди дека просториите за кои жалителот барал да му издаде уверение не се експроприрани, биле од привремен карактер и дека тие биле под удар на Урбанистичкиот план.

Незадоволен од ова решение, жалителот поднесе до овој Суд благовремена тужба за управен спор, во која наведе дека содржината на уверението не била точна.

Врховниот суд ја отфрли тужбата како недопуштена од овие причини:

Од списите е видно дека тужителот поднел молба со која од надлежниот орган на општината барал да му се издаде уверение од кое може да се види дека одреден градежен објект не бил експроприран. Првостепениот орган му издал уверение, но со содржина која не одговара на барањето, а имено, во уверението е наведено дека објектот бил привремен, а не траен, што е видно и од градежната дозвола за градба на објектот. При ваква положба Судот најде дека во случајов уверението кое е предмет на тужбата за управен спор не претставува управен акт, бидејќи со него не се одлучува за некое право или обврска на тужителот, туку тоа претставува еден писмен доказ, т.е. акт на сведочење, па во смисла на член 6 од Законот за управните спорови, против него не може да се води управен спор. Затоа, врз основа на член 30, став 1, точ. 2 од Законот за управните спорови, се одлучи како во диспозитивот.

(Решение на Врховниот суд на Македонија, У. бр. 1333/76 од 19. I. 1977 година).

РЕГИСТРИ

РЕГИСТАР
НА КРИВИЧНОТО ПРАВО

(Бројот по текстот во регистарот го означува бројот на одлуката)

I. КРИВИЧЕН ЗАКОН

A. Општ дел од кривичните закони

Задолжителна примена на поблаг кривичен закон
— чл. 4 ст. 2 од КЗ на СФРЈ¹⁾ (чл. 90 од КЗ²⁾),

— во жалбената постапка — — — — —	1
— кривичното дело грабеж од чл. 162, ст. 1 од КЗМ ³⁾ е поблаго од чл. 255, ст. 1 од КЗ — —	1
— кривичното дело несовесно работење во стопан- ството од чл. 126, ст. 2 од КЗМ е поблаго од чл. 213 ст. 2 од КЗ.	2
— кривичното дело ситна кражба од чл. 168 од КЗМ е поблаго од кривичното дело од чл. 259 од КЗЈ — — — — —	86

Кривично дело — чл. 8 од КЗ на СФРЈ (чл. 4
од КЗ)

— незначителна општествена опасност — — —	3
---	---

Пресметливост — чл. 12 од КЗ на СФРЈ (чл. 6
од КЗ)

1) Кривичен закон на Социјалистичка Федеративна Република Југосла-
вија (КЗ на СФРЈ) („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 44 од 8. X. 1976)

2) Кривичен законик (КЗ) („Службен лист на СФРЈ“ бр. 13/51)

3) Кривичен закон на Социјалистичка Република Македонија (КЗМ)
 („Службен весник на СРМ“ бр. 25 од 18. VI. 1977).

— виноста се цени според времето на извршувањето на делото, освен во случајот од чл. 6 ст. 3 од КЗ — — — — —	4
Одговорност за потешка последица — чл. 15 од КЗ на СФРЈ (чл. 8 од КЗ)	
— ако може да се припише во небрежност, а не и кога е со смисленост — — — — —	5
Подготвување — чл. 18 од КЗ на СФРЈ	
— кога обвинетиот може да биде ослободен — —	6
Одмерување на казната — чл. 41—50 од КЗ на СФРЈ (чл. 38—47 од КЗ)	
— надоместената штета го оправдува поблагото казнување — чл. 42 и 43 од КЗ — — — —	7
— одмерување на вкупна казна кога се утврдените поединечни казни затвор и парична казна — чл. 46 ст. 1 т. 4 од КЗ — — — — —	8
— поврат — чл. 40 од КЗ — — — — —	9
— апсорпционо начело — чл. 38 ст. 4 од КЗ на СФРЈ — — — — —	10
Мерки за безбедност — чл. 60—70 од КЗ на СФРЈ (чл. 61—63 од КЗ)	
— одземање на имотната корист прибавена со кривичното дело — чл. 84—87 од КЗ на СФРЈ (чл. 62а од КЗ)	
— ќе се одземе кога оштетениот не стави барање	54
Важење на југословенското кривично законодавство — чл. 104—109 од КЗ на СФРЈ (чл. 90 од КЗ)	
— кривична постапка (истрага) може да се води и против сторител кој не е затечен или предаден на нашата земја — — — — —	12
Општи правила за воспитните мерки и за казнувањето на малолетници — чл. 71—83 од КЗ на СФРЈ (чл. 64—79а од КЗ)	
— изрекување на малолетнички затвор додека трае воспитната мерка — 79е од КЗ — — — — —	13
— изрекување на малолетнички затвор за дела сторени во стек — — — — —	14

Б. Посебен дел на кривичните закони

Убиство — чл. 37 од КЗМ (чл. 135 од КЗ)

— два или повеќе обиди (чл. 16), две или повеќе подбуцнувања (чл. 19) или две или повеќе помагања (чл. 20) се казнуваат по чл. 135, ст. 3 од КЗ — — — — — — — — — —	15
— Обид — чл. 19 од КЗ — — — — — — — — — —	16
— Исклучување на кривичната одговорност за убиство поради неподобен обид — чл. 17 од КЗ	17
— намерата и мотивот не се конститутивни елементи — — — — — — — — — —	18
— неподобен обид — чл. 17 од КЗ — — — — — — — — — —	19
— одговорност за договорниот соизвршител — — — — — — — — — —	20
— кога не е прикината причинската врска — — — — — — — — — —	21
— евентуална умисла — чл. 7, ст. 2 од КЗ — — — — — — — — — —	22
— свиреп начин — чл. 135, ст. 3, т. 1 од КЗ — — — — — — — — — —	23
— безобзирна одмазда чл. 135, ст. 3, т. 3 од КЗ — — — — — — — — — —	23
— подмолен начин — чл. 135, ст. 3, т. 1 од КЗ — — — — — — — — — —	24
— особено отежителни околности — чл. 135, ст. 2 од КЗ — — — — — — — — — —	25
— користољубие — чл. 135, ст. 3, т. 3 од КЗ — — — — — — — — — —	26
— нема убиство на миг — чл. 136 од КЗ, кога изминал 1 час од тешката навреда — — — — — — — — — —	27
— нема тешка повреда во тоа што ќерката избегала за саканиот — — — — — — — — — —	28

Убиство на миг — чл. 38 од КЗМ (чл. 136 од КЗ)

— напад врз имотот — — — — — — — — — —	29
--	----

Тешка телесна повреда — чл. 43 од КЗ (чл. 141 од КЗ)

— окото важен орган на телото — — — — — — — — — —	30
— 30% намалена работноспособност е значително оштетување — — — — — — — — — —	30
— кога не се знае кој ги нанел смртоносните повреди сите учесници одговараат по чл. 141, ст. 3 од КЗ — — — — — — — — — —	31
— карактерот на повредата се цени во времето на повредувањето, а не кога се суди — чл. 141, ст. 2. од КЗ — — — — — — — — — —	32

Злоупотреба на самоупраувањето — чл. 69 од КЗМ

— што е злоупотреба — — — — — — — — — —	33
— што е влијание — — — — — — — — — —	33

- Клевета — чл. 84 от КЗМ (чл. 169 от КЗ)
- директор на земеделска заплата не е отговорно
лице во смисла на чл. 92, ст. 2 от КЗМ —
- 34 — идеален стек — — — — —
- 35 — спрема дете от 5 години — — — — —
- 36 Силување — чл. 94 от КЗМ (179 от КЗ)
- 37 — подбунување — чл. 19 от КЗ — — — — —
- 37 — неуспешно подбунување — чл. 19, ст. 2 от КЗ
- 38, 39, 40, 42 — отпор на женско лице — — — — —
- 40 — кога нема доброволно откажување — чл. 18
от КЗ — — — — —
- 41 — поматање — чл. 20 от КЗ — — — — —
- Одуба или противприроден бун со малолетно
лице чл. 97 от КЗМ (чл. 181 от КЗ)
- 43 — свет дека малолетната нема 14 години — —
- 44 — деветгодишно дете не е неморно лице — —
- Вонрачен живот со малолетно лице — чл. 106 от
КЗМ (чл. 193 от КЗ)
- 45 — согласност на малолетникот — — — — —
- Злоупотреба на овластувањата во стопанството —
чл. 129 от КЗМ (чл. 213 в от КЗ)
- 46 — заблуда — — — — —
- Недозволена трговија — чл. 137 от КЗМ (чл. 226
от КЗ)
- 47 — и занаетчија може да го стори делото — — — —
- Кршење на прописи за цените — чл. 141 от КЗМ
(чл. 227 КЗ)
- 48 — пропишаната цена е и онаа што е утврдена со
самоправна спогодба — — — — —
- 49 — значително поголема цена от пропишаната —
- Фалификување на пари — чл. 168 от КЗ на СФРЈ
(чл. 221 от КЗ)
- 50 — продолжено кривично дело — — — — —

Даночна утаја — чл. 144 од КЗМ (чл. 235 од КЗ)

-- непријавување приход од недозволена дејност 51

Кражба — чл. 155 од КЗМ (чл. 249 од КЗ)

-- при тепачка — — — — — — — — — — 52

-- чувар на објект — — — — — — — — — — 53

-- вредност од 10.000 дин. — — — — — — — — — — 54

-- одземање на имотната корист — чл. 62а од КЗ 54

-- прометната а не набавната вредност — — — — — 55

Тешка кражба — чл. 156 од КЗМ (чл. 250 од КЗ)

-- особено дрзок начин — — — — — — — — — — 56, 57

-- демонтирање на ствари е обивање — — — — — — — — — — 58, 72

-- неовластено отклучување на соба — — — — — — — — — — 59

-- продолжено дело — — — — — — — — — — 60

-- влегување во ограден простор — — — — — — — — — — 61

-- поттикнување — чл. 19 од КЗ — — — — — — — — — — 62

-- кога е довршено делото — — — — — — — — — — 63

-- земање на ствари од мала вредност — — — — — — — — — — 64, 65

-- влегување низ прозорец — — — — — — — — — — 66, 69

-- чување на стража — — — — — — — — — — 68

-- земање на ствари со протегане на раце низ

обиен прозор — — — — — — — — — — 70

-- хаубата е затворен простор — — — — — — — — — — 71

-- отворање со клуч од друга кола — — — — — — — — — — 71, 72

Разбојничка кражба — чл. 157 од КЗМ (чл. 251 од КЗ)

-- употреба на сила — — — — — — — — — — 73, 74

Разбојништво од чл. 158 од КЗМ (чл. 252 од КЗ)

-- цврсто држање преку раце — — — — — — — — — — 75

-- употреба на сила — — — — — — — — — — 74

-- отпор на оштетениот — — — — — — — — — — 76

-- кога насилничкото однесување (чл. 209 од КЗМ)

е консумирано во разбојништвото — — — — — — — — — — 77

-- одземање на пари добиени на комар — — — — — — — — — — 78

Измама — чл. 161 од КЗМ (чл. 258 од КЗ)

-- гаранција — — — — — — — — — — 79

-- земање на потрошувачки кредит — — — — — — — — — — 80

-- полнолетство на оштетената — — — — — — — — — — 81

-- договор за купопродажба — — — — — — — — — — 82, 83

-- идентитет на сторителот — — — — — — — — — — 84

Ситно дело на кражба -- 168 од КЗМ (чл. 259 од КЗ)	
— кога е стварта вратена — — — — —	85
— чл. 168 од КЗМ е поблаг од чл. 259 од КЗ —	86
Грабеж — чл. 162 од КЗМ (чл. 255 од КЗ)	
— соизвршителите одговараат за вкупната по- слевица — — — — —	87
— делото ќе се квалифицира според вкупната по- слевица — — — — —	87
Оштетување на туѓи права — чл. 173 од КЗ (чл. 264 од КЗ)	
— делото може да го стори само сопственикот —	88
Гонење во случај кога сторителот е во близок однос со оштетениот — чл. 175 од КЗМ (чл. 266 од КЗ)	
— сродство во трет степен странично — — — —	89
Доведување во опасност животот и имотот со оп- штоопасно оредство или дејство — чл. 231 од КЗМ (чл. 268 од КЗ)	
— необезбедена јама за гаснење вар — — --	90
— пиштол во раце на лице кое знае да ракува —	91
— необезбедена падната жица од електр. вод —	92
— возење на бетонско железо со виљушкар — —	93
Оштетување на заштитни уреди при работа — чл. 232 од КЗМ (чл. 269 од КЗ)	
— употреба на неисправен — електричен апарат за заварување — — — — —	94
Загрозување на безбедноста на сообраќајот — чл. 239 од КЗМ (чл. 271 од КЗ)	
— дете на една страна од тротоар — — — —	95
— деца на тротоар од двете страни на патот — —	96
— пешак кој го преминува патот — — — — —	97
— прописна брзина — — — — —	98
— недозволена брзина — — — — —	99
— прстигнување кога за тоа нема услови — —	100
— несообразена брзина на видното поле — — —	101
— сообразена брзина — — — — —	102

— газење на средишната линија — — — — —	103
— одговорност на кондуктерот на автобус — —	104
— замор — — — — —	105
— безбедно растојание — — — — —	106
— невнимателно возење — — — — —	106
— кога на оштетениот му се припишуваат последиците — — — — —	106
— причинска врска — — — — —	107
— невнимателно тргнување — — — — —	108
— пешак во зоната на пешачкиот премин — —	109
— движење на пешак по десната страна на патот	110
— запрежна кола — — — — —	111
— умисла — — — — —	112
— премин преку железничка пруга — — — —	113

Неукажување помош на лице повредено во сообраќај чл. 244 од КЗМ (чл. 271 од КЗ)

— кога е нанесена лесна телесна повреда — —	114
— нема дело ако смртната последица веднаш настапила — — — — —	115

Заверување на неистинити податоци — чл. 224 од КЗМ (чл. 308 од КЗ)

— заверка на податоци за главниот должник и жирантите — — — — —	116
---	-----

Злоупотреба на службената положба — чл. 177 од КЗМ (чл. 314 и 314а од КЗ)

— продажба по повисоки цени од калкулираните —	117
— продажба без данок на промет — — — — —	118
— стек со кривичното дело фалсификување на службена исправа од чл. 319 од КЗ — — —	119

Фалсификување на службени исправи — чл. 187 од КЗМ (чл. 319 од КЗ)

— неистинити податоци преземени од друга службена исправа — — — — —	120
— одговорност на претседателот иако не учествувал во пописот, а ги потпишал пописните листи	127

Проневера — чл. 178 од КЗМ (чл. 322 од КЗ)

— трошење на аванс — — — — —	121
— својство на вработен — — — — —	122, 123
— присвојување на вишок — — — — —	123

Послужување — чл. 180 од КЗМ (чл. 323 од КЗ)

— вересија — — — — — — — — — —	124
— аванс — — — — — — — — — —	125
— трошење повеќе отколку му е одобрено — —	126

Примање на поткуп — чл. 181 од КЗМ (чл. 325 од КЗ)

— нема идеален стек со кривичното дело злоупотреба на службената положба од чл. 314а од КЗ	128
— помагање — чл. 20 од КЗ — — — — — — —	129

II. КРИВИЧНА ПОСТАПКА

Основни начела Број на одлуката

— Право на употреба на својот јазик — чл. 5 од ЗКП	
— толкувач не може да биде преседателот на судскиот совет — — — — — — — — — —	130

Начело на вистинитоста — чл. 9 од ЗКП

— оцена на веродостојноста на доказите — — —	131
— кој доказ ќе се изведе, а кој не, не зависи од тоа кој го предложил — — — — — — — — — —	132, 133
— придонесот на оштетениот за загрозување на сообраќајот е од значење — — — — — — — —	134

Изземање

Изземање на судија — чл. 38, ст. 1, т. 5 од ЗКП

— одлука на жалбениот суд против решението за изземање на првостепен судија — — — — —	135
---	-----

Оштетен и оштетен како тужител

Оштетениот како тужител

— кога има полномошник поканата се доставува на полномошникот — чл. 124 ст. 3 од ЗКП —	136
— кога се смета дека се откажал од обвинението — чл. 58, ст. 1 од ЗКП — — — — — — — — — —	136
— може да го измени обвинението согласно со чл. 308, ст. 1 од ЗКП — — — — — — — — — —	137
— гонењето може да го продолжи секој од оштетените — чл. 56 од ЗКП — — — — — — — — — —	138

- малолетните оштетени ги застапува законскиот старател — чл. 54 и 60 од ЗКП — — — — 138
- барањето за продолжување на гонењето не може да се поднесе по истекот на 3-месечен рок откако е отфрлена пријавата или запрена постапката 139

Приватен тужител

- кога приватната тужба ќе се отфрли — чл. 438 ЗКП односно кога обвинението ќе се одбие — чл. 430 од ЗКП — — — — — — — — — — 140
- враќање во поранешна состојба чл. 58, ст. 2 од ЗКП — — — — — — — — — — — — — — 141
- кога може да се поднесе противтужба — чл. 52 ст. 2 од ЗКП — — — — — — — — — — — — — — 142

Бранител

- бранител по службена должност може да биде и оној на кого обвинетиот му го откажал полномошното — — — — — — — — — — — — — — 143
- не може да биде на сообвинетите ако се товарат 144

Поднесоци

- жалба на пресуда надвор од рокот — — — — — 145

Трошоци на кривичната постапка

- што не треба да сноси обвинетиот — чл. 92 ст. 2 од ЗКП — — — — — — — — — — — — — — 146
- кога се ослободува — чл. 91 од ЗКП — — — — — 147

Имотно правно барање

- за да се одлучи по имотното барање судот е должен да утврди каков е придонесот во делото на покојниот — чл. 101 од ЗКП — — — — — — — — — — 148
- нема да се досудат барања спротивни на социјалистичкиот морал — чл. 4 ст. 2 од ЗКП — — — — — 149

Доставување на писмена

- жалбата на оштетениот кој постапува согласно со чл. 406, ст. 7 од ЗКП не му се доставува на јавниот обвинител — — — — — — — — — — — — — — 150
- жалбата на обвинетиот не му се доставува на оштетениот кој постапува согласно чл. 406 ст. 7 од ЗКП — — — — — — — — — — — — — — 150

— од кога тече рокот кога доставата не е лично извршена од доставувачот на странката — —	151
— од кога тече рокот кога доставата е извршена на бранителот — — — — — — — — — —	152
— ученичка од второ одделение не е возрасен член	153
— кога доставата се врши на друго лице — — —	153

Кривична пријава

— службената белешка на ОВР не е доказ — —	154
— кога врз изјавата на осомничениот дадена во ОВР не може да се засновува пресудата — —	155
— кога службената белешка може да се прочита	155
— кога службеното лице може да биде распитано	156, 157

Истрага

— услови да се довери истрагата на ОВР — чл. 162 од ЗКП — — — — — — — — — —	158
— што мора да содржи решението за спроведување на истрага — — — — — — — — — —	159
— кога советот не може да ја запре истрагата —	160

Испитување на обвинетиот

— изнудено признание — чл. 218 од ЗКП — —	161
— ако е признанието вистинито, иако е порекнато, врз него може да се темели пресудата — — —	161

Вештаци

— калото и растурот се утврдува со вештачење — чл. 222 од ЗКП — — — — — — — — — —	162
— супервештачење — чл. 229 и 230 од ЗКП — —	163
— од какво влијание е акутната алкохолизираност се утврдува по пат на вештачење — чл. 237 од ЗКП — — — — — — — — — —	164
— присуство на бранителот при вештачењето — чл. 156 ст. 2 од ЗКП — — — — — — — — — —	165
— на главниот претрес се чита наодот и мислењето на вештаците — — — — — — — — — —	166, 167, 168

Сведоци

— кога на главниот претрес се чита исказот на сведокот без согласност на странките — — —	169
— согласноста да се прочита исказот ја дава странката, а не бранителот — — — — — — — — — —	170
— сослушување на брачната другарка на еден од сообвинетите — чл. 212, ст. 4 од ЗКП — — —	171

— отповикливост на изјавата на брачната другарка дека не е согласна да сведочи — — —	171
— читање на искази на сведоци и покрај противењето на странките — чл. 279, ст. 1 од ЗКП	172, 174
— прочитаниот исказ на главен претрес е доказ изведен на претресот — чл. 293 т. 3 од ЗКП —	173

Измена и проширување на обвинението

— обвинението е проширено кога на главниот претрес на обвинетиот му се стават на товар нови дејствија за продолженото кривично дело — чл. 338 од ЗКП — — — — —	175
— за изменетото или проширеното обвинение обвинетиот мора да биде сослушан — — — — —	175, 176
— рокот за застареност на гонењето од чл. 81 од КЗ се смета според денот кога истрагата започнала, а не кога е изменето обвинението — —	177
— второстепениот суд не може да го измени описот на обвинението — чл. 317, ст. 1 од ЗКП — —	178

Пресуда

— објективен идентитет на пресудата со обвинението — чл. 317 ст. 1 од ЗКП — — — — —	179
— кога нема пречекорување на обвинението — —	179
— кога е пречекорено обвинението — — — — —	180, 181
— судот не е врзан за правната квалификација — чл. 317, ст. 2 од ЗКП — — — — —	182
— во диспозитивот на пресудата мора да се означат документите кои се фалсификувани — чл. 322 од ЗКП — — — — —	183, 184
— во диспозитивот на пресудата треба да се опише дејствието што секој соизвршител го сторил —	184
— во диспозитивот на пресудата за дело „грабеж“ од чл. 162 од КЗМ, мора да сезначи и членот на основното кривично дело — — — — —	185
— диспозитивот на пресудата мора да го содржи и описот на субјективната страна на кривичното дело — — — — —	186
— содржина на диспозитивот на пресудата со која обвинетиот се огласува за виновен — — —	187

Суштествена повреда на постапката

— ако во диспозитивот е речено дека е делото сторено на неопределен датум, а се знае кога настанот се случил, а обвинетиот докажува алиби — чл. 334, ст. 1, т. 10 од ЗКП — — — — —	188
--	-----

— со тоа што членот на советот го напуштил претресот за кое време е сослушуван сведок — чл. 334, ст. 2 од ЗКП — — — — —	189
— кога противречностите не се од битно значење нема повреда — чл. 334, ст. 1, т. 10 од ЗКП —	190, 191
— кога обвинетиот не присуствувал на ревизијата затоа што не сакал, има повреда од чл. 334, ст. 2 од ЗКП — — — — —	192
— кога противречностите се од битно значење стои повреда од чл. 334, ст. 1, т. 10 од ЗКП — —	193
— кога е нејасен диспозитивот — чл. 364 ст. 1 т. 11 од ЗКП — — — — —	194

Граници на испитувањето на првостепената пресуда

— кога не се дадени причини поради кои пресудата се напаѓа се испитува само согласно со чл. 346, ст. 1, т. 1 и 2 од ЗКП — — — — —	195
— второстепениот суд ги пречекорил овластувањата кога изрекол ефективна наместо условна казна чл. 348 од ЗКП — — — — —	196
— кога второстепениот суд изрекол одземање на имотна корист — чл. 62-а од КЗ — — — — —	197

Јавна седница пред второстепениот суд

— ќе се одржи, иако само еден од бранителите на обвинетиот е известен — чл. 117 од ЗКП — —	198
— ќе се одржи и кога причините за спреченоста на обвинетиот да присуствува во блиска иднина не можат да се отстранат — — — — —	199

Повторување на постапката

— оштетениот како тужител е овластен да поднесе барање — чл. 403 и 405 од ЗКП — — — — —	200
— оштетениот не е овластен да поднесе барање чл. 136 од ЗКП — — — — —	201
— спојување на казните од чл. 369 од ЗКП — —	202, 203, 204, 205
— неповикувањето на јавниот обвинител на седницата за спојување на казните претставува суштествена повреда — — — — —	206

Вонредно ублажување на казната

— поведението на осудениот при извршувањето на казната не е околност од чл. 412 од ЗКП — —	207
— помирувањето на оштетениот и осудениот е околност од чл. 412 од ЗКП — — — — —	208

Вонредно преиспитување на правосилна пресуда

- не може да се поднесе од причините од чл. 364, ст. 1, т. 11 од ЗКП — — — — — 209
- може да се поднесе само на пресуди за дела сторени по 1. VII. 1977 г., чл. 563 од ЗКП — — 210
- не може да се поднесе поради високо одмерена казна — чл. 427 ст. 1 т. 5 од ЗКП — — — — 211

Постапка спрема малолетници

- надлежност на малолетничкиот совет кога на претрес ќе се утврди дека делото е сторено од малолетник — — — — — 212
- трошоци на постапката — — — — — 213
- што содржи диспозитивот на решението со кое е изречена воспитна мерка — — — — — 214
- малолетникот не мора да присуствува на седницата на малолетничкиот совет од чл. 441 од ЗКП — 215
- изнудено признание на малолетник — — — 216

АЗБУЧЕН ИМЕНИК
ОД ГРАЃАНСКОТО ПРАВО

(Бројот по текстот го означува бројот на одлуката во оваа збирка)

А

Авторски договор, писмена форма, 148
Аграрна реформа
— оземјување, 63
Адаптација, 64
Адреса, утврдување, 175
Алтернативни службени барања, 183
Алтернативно овластување, 188

Б

Брак, недозволено утврдување со спогодба, 6
Брачен придонес, 74, 75, 76, 77

В

Вина, 2, 3, 4
Виша сила, 113
Владение
— појакно право, 68, 69
— совесно, 69
Води во општествена сопственост, 41, 42
Внук од брат на оставителот, 154
Воен рок, надоместок на штета, 113, 114, 115
Вонбрачна заедница
— надоместок на штета, 108, 109
— вонбрачно дете, надлежност за доделување, 7

Г

- Гарантен рок, 90
- Годишен одмор, 28
- Градежно земјиште, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60
 - Надоместок за комунално уредување, 61, 62
- Губење на право на сопственост, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36
- Градба
 - како начин на стекнување право на сопственост, 64, 65, 66, 67
 - совесна, 98

Д

- Дворно место
 - определување начинот на користење, 57, 58, 59
- Делумна исплата, засметување, 95
- Договор
 - за продажба на национализирано земјиште, 43
 - ништавност, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 136, 139, 143, 156
 - непостоечки, 133
- Договор за продажба, 134
 - раскинување, 137, 138
- Договор за градба, зголемување на цената, 144, 145, 146
- Договор во корист на трето лице, 149
- Договор за доживотна издршка
 - неизвршување на обврски, 157
 - ништовност, 156

Е

- Експропријација, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53
 - предавање во владение, 45, 48
- Ерозија, 70

Ж

- Жалба
 - дополнение поднесено по рокот, 190
 - образложение поднесено по рокот, 193

З

- Забранети договори, 81, 83, 136
- Заедничка сопственост, 73, 74, 75, 76
- Заемна согласност за развод на брак, 8, 9
- Засметување на делумна исплата, 95
 - од неовластено лице, 174
- Застареност, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 160, 161
- Злоупотреба на право, 181

И

- Извршна постапка, 212 213, 214, 215, 216, 217, 218
- Извршност на судска одлука, 212
- Издршка на брачен другар, 14, 15
- Издршка, кога е одбиено барањето за развод на бракот, 13
- Издршка на дете за изминато време, 10
- Издршка, надоместок на трошоците, 11
- Издршка од страна на невработен татко, 12
- Изгубена издршка, 101, 102, 103
- Имот
 - напуштен за време на окупацијата, 35
 - стекнат во брачна заедница, 74, 75, 76, 77
 - стекнат во семејна заедница, 78, 79
- Изземање од извршување, 213

К

- Камата според Законот за експропријација, 50, 51
- Камата, 142
- Капар, 143
- Катастар, 30
- Комунално уредување на градежно земјиште
 - надомест, 61, 62
 - програма, 62
- Конкурс
 - за пополнување на работно место, 26

Л

- Личен доход
 - надоместок, 111

М

- Мана на стоката, 141
- Месна заедница
 - нема право на сопственост, 40
- Моторно возило, 122, 123, 126, 127, 128, 129, 130

Н

- Надлежност на суд, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172
- Надоместок на штета, 54, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 141, 179, 180
- Надоместок за градежно земјиште, 52, 53, 54

Надоместок за користење на хидромелиоративен систем, 152
Наследување
— нужно, 153
Наследничка изјава, 163
Наследничка тужба, застареност, 160, 161
Национализација
— на градежно земјиште, 43, 52, 55
Незаконита осуда, надоместок на штета, 124, 125
Неука странка, 164
Непостоечки договори, 84, 133, 143
Неосновано збогатување, 131, 132
Ништовност на договори, 81, 82, 83, 84, 85, 86

Одговор на жалба, 194
Опасна дејност, 118, 119, 120, 121
Општа животна способност, 110, 116
Општокорисна дејност, надоместок на штета, 117
Општествено земјиште, 30, 31, 32
Општествено правно лице
— нема право на сопственост, 39
Општествена сопственост, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40,
41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60,
61, 62
Општествен правобранител на самоуправавањето
— легитимација за водење на спор, 173
Општина
— пасивна легитимација, 37, 52, 53
Оспорување на татковство, 18, 19, 20
Оставина
— издвојување на дел, 155
— располагање, 159
— физичка делба, 158
Оставинска посталка, 210, 211
Откажување од право на сопственост, 29
Отказ на стан, 22
Отфрлање на тужба, 5
Оштетување на доверителите, 85

II

Пасивна легитимација
— на општина, 37
Пат, 119, 120
Паулијанска тужба, 85
Пензија

— погрешно исплатена, 106
— надоместок, 107
Песок
— надоместок за експлоатација, 44
Печат, објавување на исправка, 151
Платен налог, 208
Плодови, уништување, 105
Повторување на постапката, 195, 203, 204
Појако право на владение, 68, 69
Полномошно
— усмено, 134
Потврдување на салдо, прекин на застареноста, 93
Пошумување, 70, 71
Право на користење
— губење, 36
— на градежно земјиште, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60
— наследување, 60
Право на сопственост
— стекнување, 64, 65, 66, 67
— губење, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 70, 71, 72
— пренос, 140
Пребивање, 92
Првенствено право на купување на стан, 135
Пресудена работа, 186
Противтужба, 187
Процесна постапка, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208
Процесни трошоци, 176, 177, 178, 192

Р

Работен однос
— на одредено време, 27
— престанок и неискористен годишен одмор, 28
Работен спор, 26, 27, 28
Развод на брак, 5
— причини: 1
— вина, 2, 3, 4
— по заемна согласност, 8, 9
Ревизија
— дозволеност, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202
Рента кар, 126

С

Смеќавање на посед, 205, 206, 207
Семејна пензија, надоместок, 100
Симулиран договор, 82

Службеност, 80
— на води во општествена сопственост, 41, 42
Совестен градител, 98
Сопственост
— губење на право, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 70, 71, 72, 179
— стекнување по пат на градба, 64, 65, 66, 67
— заедничка, 73, 75, 76, 77
Сопроцесници, 184
Справедливост, 94
Стан, отказ, 22
— размена, 24
— надоместок при експропријација, 49
Станарско право, 21
— не се стекнува вонбрачен другар, 23
— на стан во сопственост на граѓани, 25
— на брачни другари, 77
Странска судска одлука
— признавање и извршување, 215, 216, 217, 218
Судска такса, 219, 220, 221, 222
Судска спогодба
— недозволеност во брачни спорови, 6
— супсидијарни гаранции, утужување, 150
Суштествени повреди на постапката, 189, 191, 192

Т

Такси, судски, 219, 220, 221, 222
Тапија
— за аграрно земјиште, 63
Тестамент, ништовност, 162
Топлотна енергија, 147
Трајни насади, 70, 71
Трошоци за закоп на оставителот, 154
Тужба
— исправка 127, 180, 185
— преиначување, 208
Тужба за развод на брак
— отфрлање, 5
Тужба за утврдување, 179, 181, 182

У

Уверение за национализација, 38
Удомување, надоместок на штета, 104
Утврдување на татковство, 16, 17
Ученик
— надоместок на штета, 112

Ф

Физичка делба, 158, 209

Ц

Цена

— зголемување кај договор за градба, 144, 145

Ш

Штета, надоместок, 54, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 141, 179, 180,

РЕГИСТАР
НА ПРОПИСИТЕ ОД ГРАЃАНСКОТО ПРАВО

(Прописите во регистарот се средени по азбучен ред и материјал.
Бројот по црточката го означува бројот на одлуката во оваа збирка)

Закон за авторското право („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 30/68)

Член 57 — 148

Член 95 — 169

Закон за потврда и измена на Законот за аграрната реформа и
колонизација („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 24/46)

Член 2 — 63

Основен закон за безбедност во сообраќајот („Сл. лист на СФРЈ“
бр. 15/70)

Член 72 — 129

Закон за бракот („Сл. весник на СРМ“ бр. 35/75)

Член 24 — 2

Член 51 — 8, 9

Член 53 — 4

Член 59 — 3, 13, 15

Член 52 — 1

Член 60 — 15

Член 61 — 14

Основен закон за водите („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 13/65)

Член 69 — 42

Член 89 — 41, 42

Закон за водите („Сл. весник на СРМ“ бр. 28/65)

Член 100 — 44

Закон за служба во вооружените сили („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 22/74)

Член 222 — 114, 115

Закон за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. весник на СРМ“ бр. 10/73)

Член 2 — 50

Член 3 — 50

Член 5 — 58, 59

Член 6 — 60, 136

Член 11 — 54

Член 12 — 54

Закон за даноците на граѓаните („Сл. весник на СРМ“ бр. 12/76)

Член 232 — 213

Закон за задолжително осигурување во сообраќајот („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 11/68)

Член 17 — 127

Закон за застареност на побарувањата („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 40/53)

Член 14 — 48

Член 15 — 51

Член 19 — 48, 88

Член 20 — 87, 88, 89

Закон за забрана на продажба на станбени згради и станови во општествена сопственост („Сл. весник на СРМ“ бр. 42/71)

Член 2 — 81

Член 5 — 81

Член 10 — 81

Закон за сопственост на делови од згради („Сл. весник на СРМ“ бр. 20/74)

Член 7 — 58

Член 8 — 59

Член 23 — 57, 59

Член 25 — 57

Закон за деловните згради и деловните простории („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/75)

Член 52 — 34

Закон за експропријација („Сл. весник на СРМ“ бр. 47/73)

Член 4 — 207

Член 25 — 46

Член 33 — 33

Член 36 — 96

Член 39 — 49

Член 40 — 49
Член 42 — 97
Член 52 — 173

Закон за експропријација („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 28/47)

Член 24 — 45
Член 25 — 45

Закон за користење на земјоделско земјиште („Сл. весник на СРМ“ бр. 40/76)

Член 3 — 37

Закон за здружениот труд („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 53/76)

Член 118 — 172
Член 245 — 37
Член 248 — 37
Член 268 — 32
Член 270 — 37, 165
Член 271 — 37
Член 272 — 37, 165

Закон за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд („Сл. весник на СРМ“ бр. 16/74)

Член 26 — 27
Член 32 — 28

Закон за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 22/73)

Член 15 — 27
Член 56 — 28
Член 63 — 26

Закон за извршната постапка („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 20/78)

Член 14 — 212
Член 16 — 212
Член 18 — 212

Закон за јавно информирање („Сл. весник на СРМ“ бр. 20/74)

Член 65 — 151
Член 67 — 151
Член 71 — 151

Закон за книговодството на организациите на здружениот труд („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 48/68, 56/69, 71/72, 32/75)

Член 7 — 93

Законик за кривичната постапка („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 50/67)

Член 89 — 125
Член 90 — 125
Член 92 — 125
Член 500 — 125

Закон за кривичната постапка („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 4/77)
Член 545 — 124

Закон за личното име („Сл. весник на СРМ“ бр. 30/72)
Член 9 — 17

Закон за матичните книги („Сл. весник на СРМ“ бр. 20/73)
Член 31 — 5
Член 32 — 5

Закон за наследување („Сл. весник на СРМ“ бр. 35/73)
Член 10 — 153
Член 28 — 153
Член 29 — 82
Член 31 — 153, 154, 159
Член 35 — 156
Член 38 — 82
Член 120 — 156
Член 124 — 157
Член 134 — 158
Член 137 — 159
Член 143 — 160, 161
Член 150 — 158
Член 151 — 160

Закон за национализација на наемните згради и градежното зем-
јиште („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 52/58)
Член 38 — 56
Член 39 — 55
Член 41 — 56
Член 46 — 50
Член 61 — 53
Член 70 — 43
Член 72 — 43

Закон за општествениот правобранител на самоуправањето („Сл.
весник на СРМ“ бр. 47/75)
Член 14 — 173
Член 17 — 173

Закон за пензиското и инвалидското осигурување („Сл. весник на
СРМ“ бр. 46/72)
Член 161 — 106
Член 164 — 107
Член 165 — 106

Закон за посвојување („Сл. весник на СРМ“ бр. 5/73)
Член 11 — 16
Член 20 — 16

Закон за промет со земјиште и згради („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 26/54)

Член 9 — 84

Член 61 — 29

Закон за промет со земјиште и згради („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/75)

Член 3 — 206

Член 4 — 39

Член 9 — 133, 143

Член 17 — 34

Член 25 — 133

Закон за процесната постапка („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 4/57)

Член 3 — 6

Член 6 — 189

Член 10 — 164

Член 16 — 7

Член 19 — 210

Член 48 — 215

Член 77 — 175

Член 98 — 5, 127, 175, 185

Член 127 — 164

Член 137 — 175

Член 143 — 192

Член 166 — 221

Член 175 — 82, 179, 182

Член 176 — 183

Член 270 — 185

Член 277 — 182, 185

Член 290 — 186

Член 302 — 187

Член 310 — 6

Член 316 — 188

Член 367 — 194

Член 381 — 195, 204

Член 406 — 6

Член 407 — 4

Член 408 — 10

Закон за процесната постапка („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 4/77)

Член 9 — 190

Член 91 — 174

Член 154 — 178

Член 161 — 178

Член 177 — 221

Член 181 — 216

Член 190 — 208

Член 200 — 184

Член 201 — 184

Член 354 — 191
Член 375 — 193
Член 382 — 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202
Член 421 — 203
Член 438 — 205, 206
Член 451 — 208

Закон за уредување на имотните односи настанати со противправно заземање на земјиште во општествена сопственост („Сл. весник на СРМ“ бр. 31/72)

Член 15 — 167
Член 23 — 167
Член — — 43

Закон за односите на родителите и децата („Сл. весник на СРМ“ бр. 5/73)

Член 13 — 20
Член 14 — 19, 20
Член 16 — 18
Член 22 — 20
Член 23 — 20
Член 26 — 7
Член 31 — 11
Член 39 — 11
Член 40 — 8, 9

Закон за условите и начинот на продажба на станбени згради и станови во општествена сопственост („Сл. весник на СРМ“ бр. 21/72)

Член 2 — 139
Член 4 — 139
Член 5 — 139
Член 8 — 86
Член 9 — 86
Член 10 — 139

Закон за станбените односи („Сл. весник на СРМ“ бр. 36/73)

Член 2 — 25
Член 4 — 22, 24
Член 10 — 23
Член 11 — 25
Член 18 — 77
Член 19 — 23
Член 22 — 22
Член 43 — 168
Член 75 — 25
Член 86 — 24
Член 95 — 25
Член 106 — 166
Член 112 — 166

~~Закон за измена и дополнување на Основниот закон за искористување на селско-стопанско земјиште („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 12/67)~~

~~Член 47 — 31, 36~~

~~Член 73 — 70~~

Закон за постапување со имотот кој сопствениците морале да го напуштат во текот на окупацијата и имотот кој им е земен од страна на окупаторите и неговите помагачи („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 64/46)

Член 1 — 35

Член 3 — 35

Член 4 — 35

Член 7 — 35

Закон за судовите на здружениот труд („Сл. весник на СРМ“ бр. 41/75)

Член 18 — 172

Закон за судовите на здружениот труд („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 24/74)

Член 13 — 212

Член 15 — 201

Закон за редовните судови („Сл. весник на СРМ“ бр. 10/76)

Член 40 — 170

Член 52 — 172

Закон за редовните судови („Сл. весник на СРМ“ бр. 17/79)

Член 36 — 165

Член 45 — 165

Закон за судските такси („Сл. весник на СРМ“ бр. 46/72)

Член 10 — 221

Член 16 — 219

Член 17 — 219, 221

Член 23 — 220

Посебни узанси за градење („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 18/77)

Член 34 — 146

Општи узанси за промет со стока („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 15/54)

Член 55 — 144

Член 56 — 144

Член 57 — 144

Член 58 — 144

Член 59 — 144

Уводен закон за Законот за процесната постапка („Сл. лист на ФНРЈ“ бр. 4/57)

Член 18 — 216

Член 20 — 218

Устав на СР Македонија („Сл. весник на СРМ“ бр. 7/74)

Член 141 — 144

Член 262 — 81

Член 419 — 81

Член 426 — 81

Закон за Уставниот суд на Македонија („Сл. весник на СРМ“ бр. 45/63)

Член 30 — 61

Закон за шумите („Службен весник на СРМ“ бр. 20/74)

Член 7 — 40

Член 71 — 99

Член 96 — 40

РЕГИСТАР

НА ПРОПИСИТЕ ПО УПРАВНИТЕ СПОРОВИ

(Прописите во регистарот се средени по азбучен ред и материјално-бројот по цртичката го означува бројот на одлуката во оваа збирка)

Заштита на учесниците во НОБ

Закон за здравствена заштита на учесниците во НОБ („Сл. весник на СРМ“, бр. 45/72)

Член 2 — 56

Закон за материјално обезбедување на учесниците во НОБ („Сл. весник на СРМ“, бр. 20/77)

Член 5 — 166

Воена обврска

Закон за воената обврска („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 22/74)

Член 34 ст. 1 и 3 т. 3 — 1

Одлука за имотните услови за признавање на својство на единствен хранител на семејството („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 50/74)

т. 1 — 1

Закон за заштита на семејството чиј хранител е на задолжителна воена служба („Сл. весник на СРМ“, бр. 44/76)

Член 18 ст. 1 — 168

Воени инвалиди

Закон за воените инвалиди („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 39/77)

Член 76 — 130

Член 84 — 131

Листата за процентите на воениот инвалидитет („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 18/73 и 6/77)

т. 275 — 121

Вработување

Закон за самоуправните интересни заедници за вработување и за материјално обезбедување за време на привремена безработност („Сл. весник на СРМ“, бр. 20/74)

Член 3 — 5

Член 26 — 4

Член 33 — 2

Член 47 — 2, 3, 4 и 6

Градежништво и градежно земјиште

Закон за изградба на инвестициони објекти („Сл. весник на СРМ“, бр. 35/73)

Член 102 — 18

Закон за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 5/68)

Член 4 — 62

Член 5 ст. 4 — 62

Закон за условите за определување на градежното земјиште во градовите и населбите од градски карактер („Сл. весник на СРМ“, бр. 10/73)

Член 4 ст. 1 — 28, 15

Член 5 — 3

Член 5 ст. 4 — 14, 16

Член 7 — 17

Член 11 — 7

Одлука за изградба на објекти на граѓани и граѓанско правни лица („Сл. гласник на гр. Скопје“, бр. 25/71)

Член 21 ст. 1 — 8

Член 29 — 9

Одлука за изградба на објекти на граѓани и граѓанско правни лица („Сл. гласник на општина Струмица“, бр. 4/72)

Член 32 — 18

Одлука — програма за комунално уредување на градежното земјиште за град Делчево („Сл. гласник“, бр. 6/73)

Член 1 т. 1 — 157

Конкурс за доделување на градежни парцели на општината
Охрид УП. бр. 2887/1 од 23. VI. 1976 година

— 63

Даноци

Закон за даноците на граѓаните („Сл. весник на СРМ“, бр.
39/72)

Член 21 — 24

Член 21 ст. 4 — 25

Член 84 — 20

Член 290 ст. 1 т. 3 — 25

Закон за даноците на граѓаните („Сл. весник на СРМ“, бр.
12/76)

Член 56 — 156

Член 91 ст. 1 буква а, б, в — 23

Член 108 — 23

Член 109 — 23

Закон за даноците на граѓаните („Сл. весник на СРМ“, бр.
45/77, 9/78)

Член 50 — 21

Член 67 — 22

Член 90 и 97 — 21

Член 177 — 26

Закон за данок на промет на недвижности и права („Сл. ве-
сник на СРМ“, бр. 25/72, 47/75)

Член 2 — 29, 33

Член 4 — 30, 35

Член 5 — 34

Член 7 ст. 2 — 32

Член 16 — 29

Деловни згради

Закон за деловните згради и деловните простории („Сл. ве-
сник на СРМ“, бр. 36/75)

Член 19 — 36

Закон за сопственост на делови од згради („Сл. весник на
СРМ“, бр. 20/74)

Член 9 — 16, 14

Додаток на деца

Закон за финансирање на определени форми на општествена
заштита на децата („Сл. весник на СРМ“, бр. 3/68)

Член 29 ст. 1 — 42, 155

Член 30 ст. 1 — 42

Член 35 — 42

Закон за определени облици на општествена заштита на децата и за самоуправните интересни заедници за општествена заштита на децата („Сл. весник на СРМ“, бр. 5/74)

- Член 10 — 40, 43
- Член 11 ст. 1 т. 4 — 49, 46
- Член 11 ст. 4 — 118
- Член 14 — 47
- Член 14 ст. 2 — 41
- Член 17 — 45
- Член 19 — 31
- Член 25 — 41
- Член 29 ст. 1 т. 1 — 44
- Член 30 ст. 2 и 3 — 40
- Член 42 — 43
- Член 67 ст. 1 т. 3 — 49

Одлука за определување на условите под кои на работниците и со нив изедначените лица им се обезбедува право на додаток на деца („Сл. весник на СРМ“, бр. 24/74, 13/75 и 6/76)

- Член 2 — 48, 155
- Член 2 ст. 1 т. 2 — 40
- Член 7 — 39

Одлука за условите под кои се смета дека жорисникот на правото на додаток на деца издржува членови на семејството и дека членот на семејството нема сопствени приходи за издржување („Сл. весник на СРМ“, бр. 24/74)

- Член 1 т. 3 — 40

Експропријација

Закон за експропријација („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 11/68)

- Член 23 ст. 1 т. 2 — 50
- Член 31 ст. 3 — 54

Закон за експропријација („Сл. весник на СРМ“, бр. 47/73)

- Член 1 — 51
- Член 24 — ст. 1 т. 2 — 50
- Член 32 ст. 3 — 53
- Член 34 — 34
- Член 40 — 143
- Член 40 ст. 1 — 52
- Член 51 ст. 4 — 104

Здравствено осигурување

Закон за здравствено осигурување и задолжителните видови на здравствената заштита на населението („Сл. весник на СРМ“, бр. 21/71)

- Член 57 — 55

Задруги

Основен закон за земјоделските задруги („Сл. лист на ФНРЈ“, бр. 49/49)

Член 27 ст. 1 — 87

Занаетчиска дејност

Закон за вршење на занаетчиска дејност со личен труд и средства во сопственост на граѓаните („Сл. весник на СРМ“, бр. 9/74)

Член 9 — 149

Здружен труд

Закон за меѓусебните односи на работниците во здружениот труд („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 22/73)

Член 56 ст. 1 — 108

Промет со земјиште и згради

Закон за промет со земјиште и згради („Сл. весник на СРМ“, бр. 36/75)

Член 33 — 31

Инвалидско осигурување — види пензиско осигурување Инспекција

Закон за санитарната инспекција („Сл. весник на СРМ“, бр. 40/72)

Член 16 ст. 1 т. 2 — 151

Катастар

Закон за премерот и катастарот на земјиштето („Сл. весник на СРМ“, бр. 34/72)

Член 7 — 60

Член 49 — 58

Член 49 ст. 3, 59, 28

Член 52 — 28

Член 55 ст. 3 — 59

Член 56 — 61

Наследување

Закон за наследување („Сл. весник на СРМ“, бр. 33/73)

Член 120 — 38

Национализација

Закон за национализација на наемните згради и градежното земјиште („Сл. лист на ФНРЈ“, бр. 52/58)

Член 9 — 65

Член 13 ст. 2 — 64

Член 40 — 12

Оружје

Закон за набавување, поседување и носење на оружје („Сл. весник на СРМ“, бр. 25/72, 18/76)

Член 9 — 66, 67

Член 21 — 66, 67

Пензиско и инвалидско осигурување

Основен закон за пензиско и инвалидско осигурување („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 51/64)

Член 36 ст. 1 — 120

Член 130 — 71

Член 140 и 141 — 77

Член 160 ст. 1 — 94

Член 162 — 86

Член 184 ст. 1 — 92, 100, 97, 98, 99

Член 184 ст. 2 — 96

Член 184 ст. 1 и 2 — 95

Член 203 ст. 1 — 79

Член 216 ст. 3 — 69

Член 224 — 69

Член 233 ст. 2 т. 2 — 68

Основен закон за инвалидско осигурување („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 5/65)

Член 31 ст. 1 т. 2 — 122

Член 46 — 42

Закон за основните права од пензиското и инвалидското осигурување („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 35/72)

Член 13 ст. 1 т. 1 и 2 — 106

Член 24 ст. 1 — 91

Член 35 — 99

Член 46 — 99

Член 50 ст. 5 — 106

Член 58 ст. 1 — 91

Член 75 ст. 1 и 2 — 89

Закон за пензиско и инвалидско осигурување на Македонија („Сл. весник на СРМ“, бр. 46/72)

Член 14	— 82
Член 16	— 73, 109, 71
Член 19 ст. 2	— 70
Член 31 ст. 2	— 78
Член 32	— 75, 81
Член 33 ст. 1 т. 3	— 74, 103
Член 36 ст. 1 и 2	— 76
Член 51 ст. 1	— 120
Член 55 ст. 4	— 107
Член 58	— 91
Член 62	— 106, 124
Член 63	— 122, 123
Член 65	— 110
Член 66 ст. 1	— 111
Член 67 ст. 1 т. 1	— 113
Член 80 ст. 1	— 120
Член 82	— 91, 122
Член 82	— 86 — 123
Член 87	— 105
Член 95	— 102 — 125
Член 99	— 104 — 82, 129
Член 103	— 81
Член 105	— 99
Член 107	— 86
Член 108 ст. 1	— 127
Член 108 ст. 5	— 106
Член 109 ст. 2	— 89
Член 112 ст. 2	— 87
Член 113	— 84
Член 116	— 91
Член 123	— 82
Член 142 ст. 2	— 115
Член 175 ст. 1	— 73
Член 176 ст. 1	— 109
Член 176 ст. 3 т. 3 в. и т. 4	— 68
Член 177 ст. 2	— 88
Член 179а	— 72
Член 182	— 125, 129
Член 182 ст. 2	— 82

Закон за измена и дополнувања на Законот за пензиското и инвалидското осигурување („Сл. весник на СРМ“, бр. 42/77)

Член 19 ст. 2 — 70

Член 80 ст. 1 — 119

Статут на Заедницата на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија („Сл. весник на СРМ“, бр. 28/73, 45/76)

Член 14 ст. 1 т. 1 — 82

Член 27 ст. 2 — 70

Член 28 ст. 2 т. 2 — 72

Член 37 — 75

Член 48 ст. 1 т. 1 — 124

Член 52 — 123

Член 71 — 123

Одлука за условите и начинот на остварувањето на продолжено пензиско и инвалидско осигурување („Сл. весник на СРМ“, бр. 31/75)

I до XIV — 71

Одлука за обезбедување на продолжено пензиско и инвалидско осигурување и за пресметнување и плаќање на придонесот за продолжено осигурување („Сл. весник на СРМ“, бр. 17/72)

т. IX — 83

Договор за пензиско и инвалидско осигурување на адвокатите („Сл. весник на СРМ“, бр. 15/74)

Член 13 — 128

Член 14 — 128

Договор за социјално осигурување на верските службеници на исламската верска заедница („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 14/67).

Член 18 — 125

Член 34 — 125

Закон за спроведување на пензиско и инвалидско осигурување на самостојните занаетчи и самостојните угостители („Сл. весник на СРМ“, бр. 23/66)

Член 1 — 93

Член 5 — 82

Член 9 — 93

Член 16 — 126, 129

Член 18 — 21 — 82

Член 23 — 93

Член 24 — 93

Спогодба помеѓу СФР Југославија и СР Германија за социјално осигурување („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 9/69)

Член 7 — 3

Член 22 — 110

Член 88 до 110 — 105

Член 93 ст. 1 т. 2 — 125

Член 97 — 129

Член 124 — 118

Член 128 — 85

Член 136 — 82

Член 137 — 82

Член 144 — 84

Член 145 ст. 1 т. 2 — 71

Член 166 ст. 1 т. 2 — 76

Член 158 — 82

Член 166 — 72
 Член 170 — 88
 Член 185 — 100, 101
 Член 191 ст. 4 — 103, 104
 Член 192 ст. 5 и 6 — 114

Одлука на Заедницата на пензионската и инвалидската осигуровка на Македонија за определување на условите под кои се смета дека осигуреникот издржува определени членови на своето домаќинство и дека членот на домаќинството нема доволно сопствени приходи за издржување ("Ст. весник на СРМ", бр. 28/73)

II став 1 т. 5 — 78

Одлука за утврдување на висината на приходите на корисникот на пензијата и членовите на неговото домаќинство од кои зависи правото на заштитен додаток ("Ст. весник на СРМ", бр. 5/76, 16/77) — 85

Одлука за начинот и рокот за докажување на времето поминато на работа во членството на селските работни задруги, луѓанските и сточарските задруги, за признавање на посебен стаж ("Ст. весник на СРМ", бр. 10/75) т. III ст. 2 — 77

Закон за пензиско и инвалидско осигурување на САII Војводина ("Ст. лист на САII Војводина", бр. 19/73) Член 59а — 88

Постапки

Закон за процесна постапка ("Ст. лист на СФРЈ", бр. 4/77) Член 323 ст. 2 — 65
 Член 405 — 148

Закон за општата управна постапка ("Ст. лист на СФРЈ", бр. 18/65 и 4/77)

Член 12 — 105
 Член 53 — 156
 Член 60 — 60
 Член 68 — 60
 Член 126 — 132
 Член 136 — 117
 Член 143 ст. 3 — 163
 Член 145 ст. 2 — 162
 Член 191 т. 1 — 116
 Член 225 — 157
 Член 232 ст. 2 — 158
 Член 249 ст. 1 т. 1 — 158

Член 249 ст. 1 т. 2 — 160, 162
Член 249 ст. 1 т. 9 — 165
Член 252 ст. 1 т. 2 — 162
Член 252 ст. 1 т. 3 — 69
Член 255 ст. 1 т. 1 — 168
Член 257 — 161
Член 262 ст. 2 — 164
Член 266 ст. 1 т. 3 — 158
Член 276 ст. 1 т. 1 — 142

Закон за управните спорови („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 4/77)
Член 2 ст. 5 — 166
Член 6 — 167, 169
Член 40 ст. 2 — 142, 168

Закон за издавање на патните исправи на југословенските државјани („Сл. лист на СФРЈ“, бр. 6/73)
Член 43 ст. 1 т. 5 — 133

Закон за пријавување и испитување на потеклото на имотот („Сл. весник на СРМ“, бр. 20/74)
Член 1 — 57
Член 5 — 57

Семејно право

Закон за бракот („Сл. весник на СРМ“, бр. 35/73)
Член 31 — 11
Член 56 — 149

Закон за посвојување („Сл. весник на СРМ“, бр. 5/73)
Член 18 — 150
Член 25 — 150
Член 35 — 150

Закон за односите на родителите и децата („Сл. весник на СРМ“, бр. 5/73).
Член 26 — 148
Член 41 — 149

Станбени односи

Закон за станбени односи („Сл. лист на ФНРЈ“, бр. 17/62)
Член 67 — 135

Закон за станбени односи („Сл. весник на СРМ“, бр. 36/73)
Член 4 — 146
Член 13 — 80, 136
Член 14 — 137, 138
Член 15 — 139

Член 19 ст. 1 — 142, 145
 Член 20 — 145
 Член 28 — 147
 Член 30 — 139
 Член 52 — 134
 Член 54 — 141
 Член 56 — 140, 141, 142, 147
 Член 56 ст. 3 — 135
 Член 57 — 141
 Член 59 — 134
 Член 64 — 135
 Член 67 — 134
 Член 69 ст. 1 т. 3 — 144
 Член 69 ст. 1 — 52
 Член 106 — 134, 147

Такса

Закон за судските такси („Сл. весник на СРМ“, бр. 46/72)
 Член 8 — 154
 Член 9 — 154
 Член 47 — 154
 Член 48 — 153, 154

Страна

3

7

7

107

183

363

545

559

567

575

Угостителска дејност

Закон за угостителската дејност и за минималните технички услови на угостителските објекти („Сл. весник на СРМ“, бр. 40/72)
 Член 27 — 151

Закон за угостителската дејност, посредувањето во туристичкиот промет и за минималните технички услови на угостителските објекти („Сл. лист на СРМ“, бр. 39/77)

Член 28 — 152

Правилник на минималните технички услови за изградба, уредување и опремување на угостителски објекти („Сл. весник на СРМ“, бр. 20/73)

Член 69 — 152

Узурпација

Закон за уредување на имотните односи настанати со противправни заземања на земјиште во општествена сопственост („Сл. весник на СРМ“, бр. 31/72)

Член 13 — 19

Управна постапка — види постапки

Управен спор — види постапки

